

Doktori (PhD) értekezés

Nándori Nikoletta Petra
2024.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

Nándori Nikoletta Petra r. százados:

**A MAGYAR RENDŐRI HIVATÁS
ERKÖLCSI NORMÁINAK VÁLTOZÁSA A KIEGYEZÉSTŐL
NAPJAINKIG**

A kézirat lezárva: 2023. 12. 31.

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Prof. Dr. Sallai János r. ezredes egyetemi tanár

Rendészetelméleti és -történelmi Tanszék vezetője

Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar

.....

Témavezető aláírása

Társ-témavezető:

Dr. Boda Mihály egyetemi docens

Hadtörténelmi, Filozófiai és Kultúrtörténelmi Tanszék vezetője

Nemzeti Közzolgálati Egyetem,

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

.....

Társ-témavezető aláírása

Budapest, 2023.

Tartalom

Bevezetés	6
A témaválasztás indoklása	7
A tudományos probléma	9
A kutatás aktualitása	10
A kutatási hipotézisek	11
A kutatási téma tudománytani behatárolása	12
A kutatási célok	14
A kutatási módszerek	16
A releváns szakirodalom áttekintése	21
A rendőri etika, erkölcs és morál	23
A rendészetről és a rendvédelemről	34
A rendről	37
Első rész	39
Bevezetés	39
1.1. A rendőri hivatás elemei	40
1.1.1. A hivatás	44
1.1.2. A hivatásrendek	46
1.1.3. A hivatás elemeiről	49
1.1.4. A rendőri hivatásról és annak elemeiről	49
1.1.5. A rendőri hivatás és a magyar társadalom	55
1.2. A rendőri erények mibenléte, jelentősége	61
1.2.1. Az erényekről	62
1.2.2. A jog és erkölcs viszonyáról	66
1.2.3. Az erények létjogosultsága a hivatásokban	67
1.2.4. A rendőri erények	70
1.2.5. A rendőri hivatás erkölcsi alapelvei	71
1.2.6. Az erkölcsi normákról és normarendszerről	73
Részösszegzés	76
Második rész	77
Bevezetés	77
2.1. A dualizmus kori rendőri hivatás erkölcsi normáiról	79
2.1.1. A rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása	79
2.1.1.1. A dualizmus korának rendőri hivatása és közigazgatása	83
2.1.1.2. Kmety Károly és a magyar közigazgatási jog	84
2.1.1.3. Concha Győző és a rendőrség természete	85
2.1.2. A dualizmus kori rendőri erkölcsi képzésről és szolgálati szabályzatáról	92
2.1.2.1. A rendőrközegekről és a szolgálati szabályzatról	95
2.1.2.2. A dualizmus egykori városi rendőrkapitányságáról	96

2.1.3.	A dualizmus korának rendőri erényei	97
2.1.3.1.	A bátorság	98
2.1.3.2.	Az alanyi belátás, a széleskörű discretionarius hatalom	100
2.1.4.	Az esettanulmány	104
2.2.	A két világháború közötti időszak rendőri hivatásának erkölcsi normarendszeréről	109
2.2.1.	A rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása	110
2.2.1.1.	A magyar közigazgatás tudomány a két világháború közötti időszakban	114
2.2.1.2.	Az erkölcsvédelmi rendeletről, avagy egy belügyminiszteri rendeletről	126
2.2.2.	A két világháború közötti időszak rendőri erkölcsi képzéséről és szolgálati szabályzatáról	127
2.2.2.1.	A két világháború közötti szolgálati szabályzatról	135
2.2.3.	A két világháború közötti időszak rendőri erényei	136
2.2.3.1.	A fegyelem, fegyelmezettség	137
2.2.3.2.	A mérlegelési jogkör, diszkrecionális képességről	140
2.2.4.	Az esettanulmányok	152
2.3.	A szocializmus kori rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről	156
2.3.1.	A rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása	157
2.3.2.	A szocializmus korának rendőri erkölcsi képzéséről és szolgálati szabályzatáról	163
2.3.2.1.	A rendőri ismeretekről, vezetőkről és a bűnügyi állomány neveléséről, avagy erkölcsi alapok lefektetése	164
2.3.2.2.	A szocializmus korának szolgálati szabályzatairól	166
2.3.3.	A szocializmus korának rendőri erényei	167
2.3.3.1.	A diszkrecionárius elem	167
2.3.3.2.	Az igazságosság	177
2.3.4.	A rendőr viccekről és humorról	178
2.3.5.	Az esettanulmány	183
	Részösszegzés	187
	Harmadik rész	189
	Bevezetés	189
3.1.	A kortárs rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása	190
3.2.	A kortárs rendőr etikai képzésről	198
3.3.	A kortárs rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről	209
3.3.1.	A magyar rendőri hivatás etikai kódexéről	210
3.3.2.	A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei	211
3.3.3.	Az értékalapú megközelítésről	211
3.3.4.	A kortárs magyar rendőr esküjéről és rendőri erényeiről	214
3.3.5.	A fegyelmi felelősségről	216
3.3.6.	Az International Police Association - Magyar Szekciójáról	217
3.3.7.	A Magyar Rendvédelmi Kar működéséről	218

3.3.8.	A rendőretikai kódexszel kapcsolatos nemzetközi kitekintések	219
3.3.9.	A Nemzeti Védelmi Szolgálat működéséről	229
3.3.10.	A korrupcióról	230
3.3.11.	Az állampolgári jogok és a rendőr	252
3.4.	Az esettanulmányok	257
3.5.	Az interjúk elemzése	261
	Részösszegzés	266
A kutatási eredmények összegzése		268
	Az új tudományos eredmények	270
	Az ajánlások	272
	A kutatási eredmények elméleti és gyakorlati felhasználhatósága	273
Felhasznált irodalom		275
	Lexikonok, Etikai kódexek, Szentírás	275
	Önálló és folyóiratban megjelent hazaiszakirodalmak	277
	Önálló külföldi szakirodalmak	290
	Szabályzatok, rendeletek	292
	Levéltári források	295
A szerző témával összefüggő publikációs jegyzéke		296
Ábrák jegyzéke		297
Rövidítések jegyzéke		298
Függelék		300
Mellékletek		319
1.	számú melléklet: <i>A jó rendőr tízparancsolata.</i>	319
2.	számú melléklet: <i>A rendőri hivatás etikai kódexe</i>	321
3.	számú melléklet: <i>International Police Association – IPA Nemzetközi Rendőrszövetség Magyar szekció. Etikai kódex</i>	323
4.	számú mellékletek: <i>MRK mellékletek</i>	331
5.	számú melléklet: <i>Code of Conduct for Law Enforcement Officials (A rendészeti tisztviselők magatartási kódexe)</i>	334
6.	számú melléklet: <i>Law Enforcement Code of Ethics (A bűnüldözés etikai kódexe)</i>	335
7.	számú melléklet: <i>Az alapvető fogalmak áttekintése</i>	336
8.	számú mellékletek: <i>Az eszköszövegek</i>	345

BEVEZETÉS

A disszertáció tervezet korábbi címe „*A rendőri pálya erkölcsi képe*” módosítási eljáráson ment keresztül a lezajlott műhelyvita bírálóbizottságának javaslatai alapján.

A jelen értekezés a magyar rendészet 150 éves történelmében a rendőri erények vizsgálatára vállalkozik. Az eltelt időszakban bekövetkező ideológiai változások hatással voltak a közigazgatási intézményrendszerre is, amelynek a rendőrség is része.

A kutatás interdiszciplinaritásából következik, hogy a rendőri hivatás erénytörtének vizsgálatában, a témakör összetettsége és annak ok-okozati összefüggéseinek széles spektruma motivált. A rendőri hivatás erkölcsi elemeinek feltárása ugyanakkor lehetővé teszi a rendőri állomány integrációját, továbbá a szabályok a hatékonyabb feladatvégrehajtását is elősegítik. Mindemellett fontos kapcsot képeznek a rendőri állomány és a társadalom között. A rendészettudomány szempontjából releváns szakirodalmak a rendelkezésemre álltak. A kapcsolódó tudományágak segítségével, olyan nézőpontok felől lehetett a kutatási témakört megközelíteni, amelynek köszönhetően összeállt a magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásainak története.

Az értekezés három fő részből áll: az első fejezetben a rendészettudományi előzmények az államelméletben, a rendőri hivatásról és a rendőri erényekről szól. A következő fejezetben a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerét vizsgálom, a dualizmus korától a rendszerváltásig. A harmadik és egyben utolsó fejezetben a kortárs magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerét tanulmányozom.

A feltárt erények és erkölcsi normarendszer a rendőri hivatásról szól, azonban a társadalom részeként hasonló hatásokkal és interakciókkal találkozunk, mint a többi hivatás. Tekintettel arra, hogy Magyarországon, a magyar törvények és szabályrendszerek, majd azok alkalmazási struktúrája szerint kell helytállnia. Mikor milyen ideológiák mentén és ebből (is) fakadóan milyen hangsúlyozás mentén kellett a parancsuralmi és hierarchikus rendszerben a szolgálati feladatokat ellátni.

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A hivatásos állomány tagjaitól elvárt erkölcsi és morális szabályok vizsgálata, a társadalomban betöltött különleges közszolgálatának ellátása okán válik nagy jelentőségűvé. A kutatás Magyarország történelmének – a rendőri hivatás történetének szempontjából is mértékadó – különböző korszakait elemzi, egészen a 19. század végétől a 21. század elejéig bezárólag. A kiegészítéstől a napjainkig tartó kutatás, az erkölcs hivatásban betöltött szerepét vizsgálja. A különböző történelmi korok más és más feltételeket biztosítottak, a benne elhelyezkedő rendőri hivatás számára. A 19., 20. századi és 21. század eleji társadalmi változások következtében kiemelt fontosságú, hogy az állami fegyveres testületek, ezen belül a rendőrség jól megalapozott szakmai elvárások mentén, azaz hivatásszerűen végezze a feladatát. A hivatásszerű munkavégzés és a hivatások léte azonban nem képzelhető el hivatásetika nélkül, ami azt jelenti, hogy a rendőri tevékenység sem képzelhető el erkölcsi és morális szabályok nélkül. A magyar rendőrség etikai hagyományaira és az állam rendőri tevékenységének igazolására támaszkodva megalkotható a 21. század elejének magyar rendészeti etikája. A rendőri állomány integrációját elősegítő szabályok a hatékonyabb feladatvégrehajtást is elősegítik; illetve fontos kapcsolatot képeznek a rendőri állomány és a társadalom között.

De kinek is jó az, hogy a rendőri erkölcsi normarendszert vesszük vizsgálatunk tárgyává? Az államnak, a társadalomnak, a rendőröknek? Mi jelenti az elvárhatót, a normát? Miért épp ezt vagy azt? Milyen hatással van mindez a társadalmi folyamatokra vagy akár a globális problémákra nézve? Tekintve, hogy az erkölcsi normák nem önmagukban állnak és bizony ez alól a rendőri erkölcsi normarendszer sem képez kivételt, ezért a fenti kérdések eldöntése érdekében a lehetőségekhez képest a maga teljességében szükséges vizsgálni mindezt. Az erkölcsi kérdések összetettsége miatt, nincs olyan területe és mozzanata a rendőrség szervezetének, a működésének, a szolgálati feladatok ellátásának, amelyet ne érintene, vagy ne lenne rá részben vagy egészben hatással. A legfontosabb benne természetesen az ember, jelen esetben a rend őre maga, aki a társadalom szerves része és tagjaként a rendőrség emberi erőforrását adja. A nehéz, megterhelő és teljes embert igénylő szolgálati feladatok mind egészségügyileg, pszichésen és fizikailag is igencsak megterhelőek. A rend a lelke mindennek, épp ezért fontos az, hogy ez a rendkívül érzékeny kutatási témakör ne a szőnyeg alá legyen seprve és ne vegyünk róla tudomást, hanem fontosságához mérten központi és kiemelt szerepet kapjon, de leginkább most a disszertáció vonatkozásában mindenképp. A kutatásom során arra vállalkozom, hogy a magyar rendőrség erkölcsi normarendszerének témakörét járrom körül a kiegészítéstől napjainkig. Tekintve, hogy a kutatási téma kapcsán nincs olyan magyar

állampolgár, akinek ne lett volna tapasztalata vagy véleménye a rendőrséggel kapcsolatban, ezért is meglehetősen kiemelt témakörrel állunk is szemben. Kezdve a rendőri öltözködési, magatartási és a szolgálattal összefüggő eljárások kapcsán felmerülő társadalmi interakcióktól, egészen a rendőri munkakörülményekig bezárólag. De kezdjük is az elején. Mint láthatjuk a témakör rendkívül tág és még csak nem is kell abba nagyon belemerülni, hogy ne indítaná be valakinél a sztorizgatós vagy akár a panaszgombot egyaránt. Mindezt azonban kordában, jelen esetben a kutatási tervvel összefüggésben kellett végig keretek között tartani a tudományos kutatás teljesítése érdekében.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA

A 19., a 20. század és a 21. század eleji társadalmi változások következtében kiemelt fontosságú, hogy az állami fegyveres testületek, ezen belül a rendőrség jól megalapozott szakmai elvárások mentén, azaz hivatásszerűen végezze a feladatát. A hivatásszerű munkavégzés és a hivatások léte azonban nem képzelhető el hivatásetika nélkül, ami azt jelenti, hogy a rendőri tevékenység sem képzelhető el erkölcsi és morális szabályok nélkül. Az ilyen szabályok többek között elősegítik a rendőri állomány integrációját és ezzel a hatékonyabb feladatvégrehajtását; illetve fontos kapcsot képeznek a rendőri állomány társadalmi szerepvállalásában.

A magyar rendőri hivatás etikai vonatkozásainak feltárása érdekében, olyan átfogó kutatás szükségeltetett, amelyen keresztül a 19-21. századi ideológiai, intézmény rendszerszintű és társadalmi változásai, vagyis mindezeknek a rendőri hivatás feladatellátásra hatást gyakorló elemei feltárhatóvá válhatnak. A rendőrség működése és annak belső rendszere egyrésztől sokak számára egyfajta zárt világot jelent, amelyre rálátása igazán csak a rendőrség rendszerében szolgálatot ellátók számára van. Ez így is van rendjén, kiváltképp ha a szolgálati titoktartást vesszük alapul. Ami természetes, mitöbb szükségszerű velejárója a rendőri szolgálati feladatok szakszerű ellátásának. Ennek több oka van, de ezek közül a legfontosabbak az ügyek vizsgálatának folyamata és a személyiségi jogok védelme érdekében megkövetelt rendszerbeli zártság. A rendőri hivatás specialitásához kapcsolódik továbbá a rendőri képzéshez szorosan kapcsolódó erkölcsi normarendszer. Az ideológia begyűrűző rendszerének a társadalom tagjaként a rendőr nem csak hivatása, vagyis társadalmi szerepvállalása okán lesz részese, hanem a társadalom tagjaként egyaránt. Legalább e kettős szerep teszi sajátossá a rendőrt, amely azonban egyszerre jelenti az eszmével átitatott rendőri szervezet rendszerének működtetőjét és e rendszer kritikus szemlélőjét is egyúttal. Többek között ezen ambivalencia az okaként értelmezhető szerepkonfliktusból eredő vagy éppen onnan induló rendszerbeli problémáknak, amelyek miatt a jelenlegi rendőr hivatásbeli szerepzavar eredője tetten érhető.

A kritikai szemléletmód a rendészettudomány kutatói számára kiváltságos szerep és egyben felelősség is. A rendőri pályaelhagyók rendkívül magas száma, egyik tünete csupán a rendszerbeli problémák sorozatának. E kutatásban, annak keretei okán nem áll módomban a rendőrség szervezetében napi szinten előforduló, az egységességet aláásó, szervezeti morálra ható és egyéni szinteken jelentkező problémásorozatok részletes ismertetése, hanem mindinkább azok tüneti jellegének összefoglalásaképpen a gyökereinek, vagyis az eredőjének feltárására igyekszem mindinkább.

A KUTATÁS AKTUALITÁSA

A rendőrség feladatellátása és a törvényes rend fenntartása a hivatás alapvető kötelessége. Ebből adódóan a jogállamiság vonatkozásában a rendőri hivatás szerepe megkérdőjelezhetetlen. Ahogyan a közjó és közrend fenntartásával összefüggésben a demokrácia szintézisében is kiemelt szerep jut a rendőrségnek, mint Magyarország belső rendjének fenntartásáért felelős szervezetnek. Amint ezek közül valamelyik kisebb-nagyobb mértékben sérül, akkor a társadalmi rend megborul.

A globalizált világ kihívásai (Tálas, 2021), úgymint a túlnépesedés, a környezetbiztonság, az erőforrás-szűkösség, az urbanizáció, az egészségbiztonság, a migráció, a gazdasági biztonság, az energiabiztonság, a fegyveres konfliktusok, a nemzetközi fegyverkereskedelem, a nemzetközi terrorizmus, a szervezett bűnözés és a kiberbiztonság vonatkozásaihoz a rendőri feladatellátásnak alkalmazkodnia kell. A kihívásokkal szembeni küzdelem összetett, amelynek csak egy része az, ami a rendőrségi hatáskörbe tartozik. Véleményem szerint a globális kihívásokra adott megoldási struktúra egyik, ha nem a legnagyobb problémája maga a rendszerszintű, vagyis intézményesült korrupció, a pénz és hatalom megszerzése és megtartása érdekében. Az aktualitása oly régi, intézményesült és az idő előrehaladtával azt is lehet mondani, hogy az a nemzeti identitás részévé is vált. Az ellene folyó küzdelem hatékonyság mutatói vajmi kevésbé érnek el a gyökerekhez és az ezáltal kiinduló ponthoz, ezért az érdemi változás eljövetele is kitolódik. Radikális és rendszerszintű változásokra van szükség, amelyek többek között szakszerű, modern és professzionális rendőri- képzést, vezető kiválasztást, szolgálati eszközöket, hatékonyan működő rendőri szervezetet és mindenekelőtt szervezeti kultúrát követelnek meg.

A KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

A társadalomtudományi kutatás során megfogalmazott hipotézisek a magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásainak története köré épülnek. Az alapkutatás során a felállított hipotézisek mentén végeztem a kutatást.

1. Az első hipotézis megfogalmazása:

Az elmúlt 150 év ideológiai változásai hatással voltak a magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásaira.

2. A második hipotézis megfogalmazása:

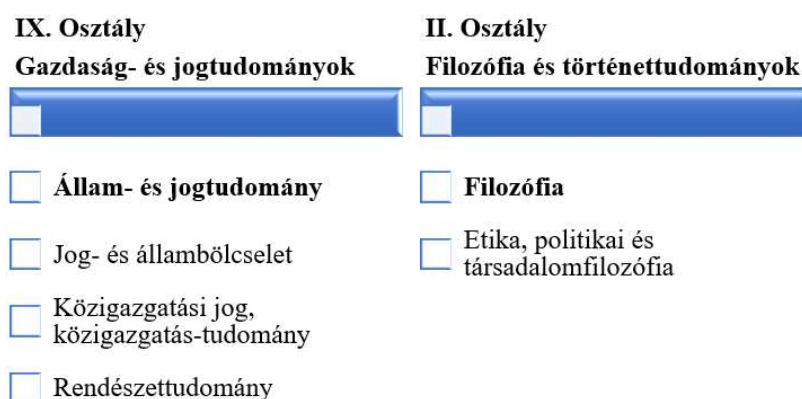
Rekonstruálhatóak a rendőri etika változó elemei a magyar rendőri hivatás 150 éves történetéből.

3. A harmadik hipotézis megfogalmazása:

Rekonstruálhatóak a rendőri etika állandó elemei a magyar rendőri hivatás 150 éves történetéből, amelyek alapot szolgáltathatnak a mai és a közeljövő rendőri etikájához.

A KUTATÁSI TÉMA TUDOMÁNYTANI BEHATÁROLÁSA

A Magyar Tudományos Akadémia, Doktori Tanács tudományos nomenklatúra alapján a rendészettudomány a IX. Osztályban, azon belül a Gazdaság- és jogtudományok, Állam- és jogtudományok részeként képviselteti magát.¹ A rendészettudomány önállósodásának folyamata és az akkreditációs eljárás hosszú évek munkáját öleli fel.² A jelen kutatás etikai vonatkozásai miatt a II. Osztályához, vagyis a filozófiai és történettudományokhoz is szorosan köthető. Az etika, politika és társadalomfilozófia tudományköre épp annyira szerves részét képezi a kutatásomnak, mint maga a rendészettudomány. A tudománytani behatároláshoz az alábbi ábrát készítettem:

1. ábra: A disszertáció tudományágbeli elhelyezése. Készítette: a szerző.

Az interdiszciplináris kutatás révén a kutatás, a rendészettudomány mellett több más tudományággal is kapcsolatban van. A rendőri hivatás jogállását tekintve legközelebb a közigazgatástudományhoz és a jogtudományhoz áll. A rendőri etika feltárásához szükséges ismeretanyag összetett rendszerében a filozófia tudományága adja meg a fő irányvonalat. A kutatás tárgyát képező és a magyar rendőri hivatás 150 éves történetét meghatározó ideológia vonatkozásában államelméleti, jogelméleti, politikatudománybeli és a társadalomtudománybeli területek képezik azoknak az ismeretanyagoknak a rendszerét, amelyek a magyar rendőri hivatás társadalmi szerepvállalására igencsak nagy hatást gyakoroltak.

A tudományágak közötti kapcsolatok olyan összefüggések feltárására ad lehetőséget, amelynek segítségével rekonstruálhatóvá válnak a magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásainak korokon átívelő rendszere. Az erkölcsi és morális kérdések meghatározásával

¹ Magyar Tudományos Akadémia. Tudományági nomenklatúra 2017. október 17. <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809> (A letöltés dátuma: 2021. december 27.)

² E folyamatnak egyik elemét képviseli a rendőri etikai kódex, amely a rendészeti ismeretek birtokában hatékony támogatást nyújthat a rendészet professzionális elkötelezettség kibontakoztatása terén. Lásd: Sallai János: A magyar rendészettudomány akkreditációja. *Belügyi Szemle* 67. (2019) 10. szám 7-23. <http://real.mtak.hu/111586/1/SallaiJanosBelugyiSzemle2019.evi10.szam7-23..pdf> (A letöltés dátuma: 2021.12.07.)

kapcsolatban a filozófia tudományterülete képviseli a fő irányvonalat. A magyar rendészet 150 évét átfogó kutatás korszakait érintő ideológiai változások feltérképezésében támpontot a rendészettörténet és a rendészetelméleti tudományterületei adták meg.

A KUTATÁSI CÉLOK

A kutatás tárgya a magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásainak története, vizsgálata, rekonstruálása, időleges és állandó etikai elemeinek elkülönítése. A kutatás magába foglalja a magyar rendőri hivatás vizsgálatát, a rendőrség társadalmi funkcióinak és ezen funkció erkölcsi igazoltságának vizsgálatát; illetve a rendőri állománytól eszményként elvárt erények vizsgálatát. Mindhárom elem vizsgálatának szempontjából éppen annyira fontos az elméleti-etikai összefüggések elemzése, mint a 19., a 20. és a 21. század magyar rendészettudományi és egyéb tudományágak irodalmából kiolvasható vonatkozások.

A magyar rendőrség erkölcsi és morális igazolása a rendészet elméleti meghatározásából kiindulva a rendőri erkölcsi és morális igazolásának a felderítését; a 19., a 20. és a 21. század eleji a magyar rendészettudományi szakirodalma és ide vonatkozó tudományágak alapján a magyar rendőri etika hagyományainak leírását és mai relevanciájának vizsgálatát foglalja magában. A magyar rendőrség 150 éves történetének vizsgálata lehetővé teszi a rendőri etika változó elemeinek a feltárását, amelynek köszönhetően rekonstruálhatóak a rendőri etika állandó elemei is. Mindezek alapot szolgáltathatnak a mai és a közeljövő rendőri etikája számára.

Miért is van szükség a rendőri erkölcsre? Egyáltalán mi fán terem a rendőri erkölcs? Kinek tartalmaz fontosabb előírásokat a rendőrnek vagy a társadalomnak? A kutatás során ennek is a végére járok és igyekszem a megtudni azt is, hogy hogyan is vált hivatássá a rendőri hivatás és tulajdonképpen miért is volt rá szükség. Ebből adódóan a hivatás fejlődésére és az elemeinek feltárására helyezem a hangsúlyt. Mindenekelőtt azonban arra a feladatra vállalkozom, hogy bemutassam azokat a rendőri hivatástól eszményként elvárt erényeket, amelyek a koronként változó ideológiákkal együtt változtak. Vagy mégsem? Vannak változó és állandó elemek, miként hatottak ezek vajon a rendőri hivatásra? A célom tehát még az is volt, hogy megtudjam mi vezetett a rendőri hivatás jelenlegi állapotához. Feltárjam azokat az eszméket, amelyek alakították a társadalmi jelenségeket és előhívták a rendőri feladatellátásban jelentkező lenyomatait.

Ami azonban a kutatás szempontjából ezeken kívüli célkitűzés az pedig maga a rendőri hivatás hivatásrendeken belüli elhelyezése, annak társadalmi elfogadottsága. A megfelelő képzés és a rendőri hivatás igazi, megbecsült és arra érdemes hivatássá váljon és, hogy az egy teljes élethivatássá választott pálya lehessen egyúttal.

A kutatásom célja mindemellett az, hogy a rendőri szervezetek feladatrendszerén és társadalmi szerepvállalásán keresztül bemutassam ezt a maga nemében egyedülálló, sok tekintetben vonzó, ámde felelősségteljes, kihívásokkal és nehézségekkel teli hivatást.

A KUTATÁSI MÓDSZEREK

A disszertáció a koherens képet mutat a címmel, amely a magyar rendőri hivatás erkölcsi normáinak változását mutatja be a kiegyezéstől napjainkig. A felépítését illetően a három részből álló disszertáció tervezet első részében a rendészettudományi előzményeket ismertetem az államelméletben, vagyis a rendészet feladatkörének szükségességéről és kialakulásáról írok. Ezután a hivatástól haladunk a rendőri hivatásig *deduktív módszerrel*, ugyanígy az etikai vonatkozások általános tanaiból jutok el a rendőri hivatásra jellemző erkölcsi kérdésekig. A korszakokra bontott *hivatáselemek*, vagyis a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalását, a speciális rendőri szakképzését és a speciális rendőri erkölcsi értékeit vizsgálhassam. A harmadik részben a *kortárs* rendőri erkölcs normarendszeréről írok, amelyet a hazai szabályozások és a rendőri erkölcsi normarendszer szerves részét képező szervezetek és intézmények bemutatása mellett a meghatározó nemzetközi kitekintésre is lehetőségem adódik ebben a részben. Ahogyan arra is, hogy a rendőri erkölcsi kérdések korunk egyik legnagyobb globális problémájaként jelentkező *korrupción*ról is említést is tegyek.

A kutatási stratégia három elemet foglalt magában, amely egyrészt a rendőri hivatás elméleti meghatározásából kiindulva (1) a magyar rendőri hivatás erkölcsi és morális igazolásának a felderítését, másrészt pedig a 19., a 20. és a 21. század eleji magyar rendészettudományi szakirodalma alapján a (2) magyar rendőri hivatás etika hagyományainak leírását és (3) a mai relevanciájának vizsgálatát jelentette.

(1) Az adatgyűjtés módszerének első lépéseként - a magyar rendőrség erkölcsi és morális igazolásának felderítése érdekében-, olyan szakirodalmak (*elsődleges források*) feltárása szerepelt a céljaim között, amelyek a magyar rendőrség 150 éves történetének (*idődimenzió*) rendészettudománya, ezen belül is a rendőri erények szempontjából releváns szakirodalmának feldolgozását foglalta magában. A kiemelt közigazgatási források a maguk korában irányadónak voltak tekinthetőek. Ami azt jelentette, hogy az aktuális ideológiai elvárások közigazgatási rendszerének meghatározó vonalát képviselve terjesztette a hatályos és korszakbeli iránymutatásokat. Ezek alatt olyan korhű, tehát elsődleges forrástípusokat értek, amelyek korabeli könyveket, székfoglaló értekezéseket, folyóiratokat, tanulmányokat, törvényeket, egyéb jogforrásokat és esküszövegeket tartalmaztak. A disszertáció tervezet során lesznek olyan szakirodalmi ismertetések (*forrásfeldolgozások*) fejezetekben vagy fejezetrészekben, amelyek tartalmát tekintve különös jelentőséggel rendelkeznek az értekezés egészére nézve, ezért azok bemutatása bővebb és részletesebb ismertetést von maga után tekintettel arra, hogy a kutatás szempontjából fontos elemeket és összefüggéseket tartalmaznak.

(2) A magyar rendőri etika vizsgálatához szükséges volt továbbá olyan, tudományágak elméleti megközelítései (*ideológiai és kritikai*), amelynek segítségével Magyarország történelmének vizsgált időszaka alatt a közigazgatási rendszerek változásai (*longitudinális elemzés*) és azoknak a magyar rendőrség erkölcsi normarendszerére gyakorolt hatásai elemezhetővé váltak. A racionális elméleti rekonstrukció (*magyarzó kutatás*) az elméleti szövegek feldolgozását és azoknak az állításoknak a megfogalmazását tette lehetővé, amelyek a rendőri etika hagyományai szempontjából releváns érveket és ellenérveket ismertette.

(3) Végül a magyar rendőri hivatás 150 éves története alapján rekonstruált³ rendőri etika állandó elemeinek segítségével, az elméleti konstrukció (*saját elmélet*) megalkotása vált lehetségessé. Azoknak az állításoknak a megfogalmazása, amelynek szerepe a magyar rendőri etika hagyományainak rekonstrukciójából kiindulva szolgáltatnak alapot a mai és a közeljövő magyar rendőri etikájához.

A *disszertáció felépítését* tekintve három fő részből, amelyeken belül további három-három részegységből áll. Az elsőben a hivatást, a hivatáselemeket, mint speciális rendőri erkölcsi normarendszert meghatározó elméletről írok. A második részben veszem sorra a magyar rendőri hivatás etikai vonatkozásainak a feltárásával, szintén három-három részre bontva foglalkozom annak érdekében, hogy az átfogó kutatáson keresztül a 19-21. századi ideológiai, intézmény rendszerszintű és társadalmi változásai, vagyis mindezeknek a rendőri hivatás feladatellátásra hatást gyakorló elemei feltárhatóvá váljanak. A disszertáció első részével harmonizáló elemzés során sorra veszem, vagyis korszakonként vizsgálom a korszakok hivatáselemeit. Ezen túlmenően minden fejezetrészen, vagyis korszakhoz kapcsolódóan esettanulmányokkal is színesítem az elemzést. Teszem mindezt azért, hogy az elméleti rész az életből vett esetek segítségével még szemléletesebbé és gyakorlatiasabbá tudjam tenni a kutatást. A harmadik részben a kortárs, vagyis a rendszerváltástól napjainkig terjedő időszakot dolgozom fel és járom körül a rendőri erkölcsi kérdéskörhöz kapcsolódó és jelenleg is hatályos normarendszert.

Az *interjúk* vonatkozásában elmondható, hogy az *empirikus kutatások* közé tartozóan az interjú olyan kvalitatív módszer, amelynek készítése mellett több érvet is fel lehet sorolni. Az interjú ugyanis olyan kutatási módszer, amely lehetőséget biztosít egy-egy kérdés mélyebb megválaszolására. Ezek mind-mint olyan megismerését nyújtották számomra a kutatással

³ A kutatásom során a rekonstruál szót az elemeire bontásként, vagyis azt egyfajta rendbetételként használom.

kapcsolatban, amellyel még kézzelfoghatóbbá és életszerűvé váltak mindazok az elméleti anyagok, amelyek a kutatás jórészét kitették. Lehetőségem volt kiragadni ebből a világból és megismerhettem különböző emberek értékes, és ami még fontosabb általuk átélt és megtapasztalt élettörténeteket. Az utolsó kérdésem kapcsán arra kerestem a választ, hogy milyen jövőre vonatkozó elvárásokat fogalmaznak meg a rendőrség etikai kódexével kapcsolatban. Az interjúk személyesen készültek, amelyekről vagy hangfelvételt készítettem vagy jegyzeteltem és rendelkezéseimre álltak az interjúalanyaim kutatási témát érintő korábbi interjúi is, amelyet felhasználásra maguk az interjúalanyaim javasoltak. A kutatáshoz kapcsolódó interjúk alanyai mindannyian nevükkel is hozzájárultak az interjúk elkészítéséhez, anonimitást egyikük sem kérte.

Az interjúkészítéssel a célom az volt, hogy az általam körbejárt kérdéskör úgy, mint a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerének változásainak vonatkozásában olyan emberekkel tudjak beszélni, aki releváns rálátással és hova tovább szakmai tapasztalattal rendelkeztek a kérdéskörhöz kapcsolódóan.

A félig strukturált interjú az emocionalizmus filozófiai megközelítéséhez köthető, amelynek alapján az interjú alanyok szubjektív tapasztalatait és az azokhoz kapcsolódó élményeket és érzelmeket rögzíti. Az interjú fajtáját tekintve egyéni interjút választottam, vagyis az interjú alanyaimmal egyesével vettem fel az interjút (Sztárayné, 2011).

A kutatásomhoz kapcsolódóan olyan interjúalanyokat választottam, akiknek a rendőri erkölcs kérdéskörével kapcsolatban mértékadó rálátással rendelkezik. A további fő szempontot képviselt számomra, hogy a rendszerváltás előtti korra nézve is rendelkezzen tapasztalattal a vizsgált kutatási területre, vagyis a rendészetre nézve. Az interjúalanyaim köre többségében a Nemzeti Közszerződési Egyetem, Rendészettudományi Karának volt és jelenlegi oktató közül került ki.

Az interjú során szerzett információk elemzése hozzásegít a kutatási probléma megértéséhez és segít a felmerülő kérdések megválaszolásában, illetve az újabb kérdések megfogalmazásában (Héra-Ligeti, 2014, 166.o.). Az általam felvett interjúkat kiegészítettem az interjúalanyaim által korábban adott interjúival is. Méghozzá azokkal, amelyek a kutatási kérdéskörhöz részben vagy egészben kapcsolódnak.

Az interjúkat előre megbeszélte helyen és időpontban vettem fel, amelyről az interjúalany beleegyezését követően annak végrehajtásakor az interjú rögzítésére a hangfelvételt választottam. Volt olyan interjúalanyom is, aki írásban válaszolt az általam feltett kérdésekre. Az értékes elemeket tartalmazó válaszokból rövid összefoglaló elemzést készítettem.

Az interjú kutatásetikai elvárásait és az ide vonatkozó jogszabályokat minden esetben szem előtt tartottam minden interjúfelvétel esetében (Héra-Ligeti, 2014, 103-104.o.). Az interjúalanyokat tájékoztattam az interjúkészítés céljáról, a felhasználásáról és a feltett kérdésekről. Mivel azonban jómagam is a rendőrség kötelékében dolgozom és látom el napi szinten a rám eső szolgálat feladatokat, ezért saját empirikus tapasztalattal is bőven rendelkezem.

Az interjúk feldolgozásakor továbbá arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen stratégiát lehetne a rendőrség jövőre vonatkozó erkölcsi kérdéseire vonatkoztatva meghatározni és az elmúlt idők eseményeinek rendőri erkölcs normarendszerére gyakorolt hatása mennyire vitték előre a szervezet működését és az általa rendeltetéseképpen meghatározott feladatellátását. Az interjúk elemzéséről a jelen disszertáció tervezet harmadik részében lehet olvasni.

Az esettanulmányok (*kvalitatív kutatás*) a második rész mindhárom fejezetrészének végén, tehát azok egy-egy korszakot lezárva helyezkednek el és szemléltetik a korszakra jellemző eseteket. A külön fejezetként szereplő kortárs magyar rendőri erkölcsi normarendszert bemutató fejezet végén is olvashatóak a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerére hatást gyakorló esettanulmányok.

A kutatás módszertani része tekintetében a *korhű szakirodalmak* az Országos Széchényi Könyvtárban (röviden: OSZK), a Rendőrségi Múzeum Könyvtárában, Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárában és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Könyvtárában voltak elérhetőek. Ezek közül az OSZK-ban mikrofilmen megtekinthető korabeli folyóiratok/szaklapok/újságcikkek is nagyban segítettek a munkámat. A kutatás szempontjából releváns kulcsszavakra irányuló keresés meghozta a várt eredményt. Minden várakozást felülmúló mennyiségben tárt fel olyan háttéranyagokat, amelyek relevanciával bírtak.

A kutatás empirikus szempontú elemzéséhez nagy segítséget nyújtottak a levéltárakban folytatott kutatásaim. A Magyar Nemzeti Levéltár (Továbbiakban: MNL), Budapest Főváros Levéltára (Továbbiakban: BFL) és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára - Budapest (Továbbiakban: ÁBTTL) anyagi bővítették a kutatás gyakorlati tapasztalatainak történelmen átívelő változásainak feltárását, mint a kutatás háttéranyagaként. Az Elektronikus Levéltári Portál egyrészt tartalmaz online elérhető levéltári anyagokat és biztosít egyúttal lehetőséget arra, hogy a kapcsolódó jelzet segítségével a Magyar Nemzeti Levéltárba kértem ki a helyben feldolgozható anyagokat. Ezekre a kutatás szempontjából azért volt szükségem, mert a korszakokhoz kapcsolódó esettanulmányi anyagokat a levéltárban tudtam rá szert tenni.

Olyan esettanulmányokat választottam, amelyek mind a kutatási témakörhöz szorosan kapcsolódtak, mind pedig az aktuális korszak ideológiája által nyújtott lehetőségeinek köszönhetően előfordulhatott. A rövid történeti áttekintés és a körülmények írott anyagának megtekintése igencsak zárt mozgásteret biztosított számomra. Tekintve, hogy az elérhető szakirodalmak és levéltári anyagok bár egyrésztől megkönnyítik az esetek megismerhetőséget, másrésztől pedig beszűkítik azt. A körülményekhez képest igyekeztem ezeket a történeteket kellő alaposággal körüljárni és megmutatni mindazt belőlük, amelyek a jövőre nézve is értékes tanulsággul szolgálnak az olvasó számára.

A szakirodalmi háttéranyag további feltárása érdekében az ismert tudományos adatbázisok és az Arcanum Digitális Tudománytár online elérhető modul is egyre bővülő mértékben tartogattak értékes anyagokat. A feltárt anyagok rendszerezésére többféle szempontot vettem figyelembe. Az időrendi elhelyezés mellett figyelemmel kellett lennem a kutatott anyag célja szerinti rendszerezésre, vagyis arra, hogy az a kutatás egésze szempontjából mely részekhez kapcsolódóan nyújtott segítséget a későbbiek folyamán. Az OBH jelentéseket is online az internet segítségével tudtam megoldani, hiszen ezek mind elektronikusan elérhető adatok voltak.

A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

A magyar rendőri hivatás történetének szempontjából meghatározó tudósok olyan könyveire, székfoglaló értekezéseire vagy tanulmányaira tekintetem elsődleges forrásként, amelyekre iránymutatásként szolgáltak az adott korszak többi ismert írói számára. A kutatáshoz elsősorban a rendészettudomány, vagyis a magyar rendőri hivatás 150 éves történetének (a dualizmus, a két világháború közötti, a szocializmus és a rendszerváltást követő korszakaira bontva) és a rendőri etika szempontjából releváns szakirodalmait használtam fel. Magyarország történelmében ez idő alatt bekövetkező társadalmi-ideológiai változásainak vizsgálata olyan érvek és ellenérvek ütköztetését kívánta meg, amelyek elengedhetetlenek voltak a rendőri etika kutatásának teljességéhez. Ezért volt szükség a kutatáshoz kapcsolódó tudományágak elméleti vonatkozásainak vizsgálatára. A rendőri etika elméleti összefüggéseinek feltárásához segítséget nyújtottak a kutatáshoz kapcsolódó társtudományok, tehát a rendészet rövid történetéhez és a rendőri hivatás elemeihez kapcsolódó szakirodalmainak tanulmányozása is.

A rendőrség, mint közigazgatási hatóság a közigazgatás-tudomány része. Ezért igencsak nagy a jelentősége azoknak a szakirodalmaknak a részletesebb feldolgozása, amelyek közjogtudósok kutatás szempontjából releváns munkásságát mutatom be.

Az első részben a hivatásról elsősorban Samuel Phillips Huntington: *Katona és az állam*, a hivatás elemeit pedig Ernest Greenwood: *Attributes of a Profession* - a hivatás elemeiről szóló munkássága alapján mutatom be elemzem.

A rendőri hivatás és a magyar társadalomról szóló fejezet részben Karvassy Ágost: *A közrendészeti tudomány* című könyvéről írok röviden, azon belül is a rendőrség és az erkölcsiség kérdésköréről, mivel könyvének: *Az állam gondja a népek műveléséről*, azaz a kultúrpolitika címet viselő fejezetében erről részletesen kifejti gondolatait.

A rendőri erények mibenléte, jelentősége fejezet részben a Alasdair Macintyre: *Az erény nyomában*, Arisztotelész: *Nikomakhoszi Etika*. Ezen belül is a szabályrendszerek kialakulása kapcsán továbbá Nigel Warburton: *Bevezetés a filozófiába*, Immanuel Kant *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája*, Edwin Delattre: *Character and cops. Ethics in policing*, amelyben az etikai képességek rendőri munkában betöltött szerepéről ír.

A második részben Magyarország történelmének rendőri hivatás szempontjából mértékadó korszakait vizsgálom. Nagy hangsúlyt fektetek azoknak a korhű szakirodalmaknak a részletesebb bemutatására, amelyek a kutatás szempontjából relevánsak, azzal koherensek és jól szemléltetik azt a gondolatmenetet és struktúrát, ahogyan a kutatás során haladok. A

dualizmus korának a jelen kutatás szempontjából meghatározó képviselője Concha Győző: *A rendőrség természete és állása szabad államban, Politika I. kötet Alkotmánytan, Politika. Második kötet (Első fele) Közgazdaságtan.* Rédey Miklós: *A rendőri szolgálat vezérfonala.* A két világháború közötti időszakban Magyary Zoltán: *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje.* és *A hivatásos közszolgálat megoldatlan kérdései,* Rédey Miklós: *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba,* Tomcsányi Móricz: *A magyar közigazgatási jog alapintézményei és a Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem,* Szontagh Vilmos: *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkracionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány,* Tóth József: *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban és A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra.*

A szocializmus korának alapvetően szignifikáns írója e témakörben Szamel Lajos volt, akinek *A magyar közigazgatástudomány* címet viselő munkássága képviselte a hangsúlyos szerepet az elemzés terén többek között.

A kortárs magyar rendőri erkölcsi normarendszer kérdéskörének tanulmányozásában főként Valcsicsák Imre, Nagy László és Erdős István, mindemellet jogi vonatkozásainak tekintetében Finszter Géza rendészetelméleti szakirodalmaira támaszkodhattam.

A RENDŐRI ETIKA, ERKÖLCS ÉS MORÁL

A filozófia szó az ógörög eredetű szó, amelynek jelentése: a bölcsesség szeretete. Az etika ennek a gyakorlati része, amely azzal foglalkozik, hogy milyen viselkedést várunk el másoktól és magunktól bizonyos relációban. Ekképpen mindig azt nézzük, hogy ki a másik személy vagy mi a másik személy, amire vonatkoztatva történik egy cselekvés. Az etika szó szintén ógörög eredetű, amely egyszerre lehet az *éthosz* – karaktert, jellemet; míg az *ethosz* – szokást, hagyományt jelent. (Bécsi, 2022).

Az *etika* tehát filozófiai diszciplína, amelynek a témája az erkölcs. Az etika tehát a filozófia egyik ágaként olyan erkölcsi és morális magyarázatokkal és értékekkel foglalkozik, amelyek cselekvéseink mibenlétét határozzák meg. Az erkölcs eltér a tételes jogi törvényektől. Az erkölcsre épülnek a jog által meghatározott elvárások, szabályok, utasítások és rendeletek széles skálája, amelyek a közösségi együttélést alapjaiban meghatározzák. Az erkölcsi parancs megsértése nem jár szükségképpen és minden esetben jogi szankciókkal vagy jogszabályok alapján kiszabott büntetéssel. Azonban a lelkiismeret elítéli és az emberi környezet, a közvélemény rosszallását vagy neheztelő ítéletét ellenben következőképpen kiváltja.

*„Az etika nem azt tanítja, hogy az ember
hogyan és miért cselekszik, hanem azt,
hogy hogyan kell cselekednie.”*

(O.Drobnyickij – T. Kuzmina, 1976, 23.o.)

Az emberi interakciók elsajátításában és a helyes út megmutatásában és arra terelésben kiemelt szerepe van az etikának. Az etika erkölccsel is foglalkozik, vagyis az etika és ilyen formán az erkölcs világában a morális és erkölcsi értékek ideálisan elvárt viselkedésmódozatát és a hozzá kapcsolódó pozitív gondolkodásmódot alakítja ki. A társadalmi élet szempontrendszerében olyan dimenziót alkotnak az erkölcsi elemek, amelyekkel vizsgálhatóvá és elemezhetővé válnak a cselekedetek. Erkölcsi szempontból a jó és a rossz, a helyes és a helytelen mérlegének eltérései és az egyensúly kialakításának lehetőségei alkotják a főbb irányvonalakat. Az etika, így arra az alapvető kérdésre keresi a választ, hogy a tudatos emberi cselekvésnél, az emberi magatartásoknál mi a helyes és mi a helytelen. Az etika a filozófiai gondolkodásmódot valósítja meg tehát. Az erények olyan érzések és viselkedésmódok, egyfajta helyes és pozitív értékekkel teli törekvés, illetve készség, amely iránymutatásul szolgál arra vonatkozólag, hogy adott helyzetben bizonyos módon viselkedjünk (Warburton, 2000, 65.o.).

Ahogy azt a Drobnyickij idézete is megvilágítja. Az erényekre való törekvés tudatos emberi cselekedet, amely fejleszthető és tanulható.

A mindennapokat behálózó események, cselekedetek, döntések, mind-mind közös hálózat része, amelyben ezek az események, cselekedetek és döntések összekapcsolódnak egymással. A tudatosság szerepe ebben a folyamatban igencsak meghatározó. A tetteinknek vagy éppen az elmaradt cselekedeteinknek következményeik vannak vagy éppen a láncfolyamatként is értelmezhető soron következő eseményre vannak hatással, amely már önmagában vagy éppen kapcsolódási pontként összefüggésben van egy másik éppen zajló folyamattal. Az események ezen bonyolultnak és összetettnek tekinthető hálózatában bizony nagyon nem mindegy, hogy miként cselekszünk. A mérlegelésre, amelynek következtében végül így vagy úgy döntünk változó lehet, hol rövidebb, hol pedig hosszabb idő áll rendelkezésünkre. A rendőri szolgálati feladatok ellátásakor döntési helyzetre rendelkezésre álló idő olykor rendkívül rövid és előfordul akár az is, hogy a másodpercek törtrésze alatt kell meghatározó és felelősségteljes döntéseket meghozni. Ezeknek a döntéseknek következményét pedig utána egész életükre hatással van.

Az *erkölcs* fogalmi meghatározását tekintve a magatartásunkat befolyásoló, olyan normarendszer, amit tág értelemben a társadalom szűk értelemben pedig az emberi közösség szűkebb csoportja alkotja. Ezáltal a szűkebb értelemben normarendszer egyike a különböző hivatások által alkotott normarendszer.

A sorsunk irányítói nem minden esetben mi vagyunk tehát? Vannak olyan megmagyarázhatatlannak tűnő dolgok, mint a megérezés az intuíció? Van ilyen a rendőrnek is? Ezt nem szabad összekeverni az előítéletességgel! Az események természetes folyásába történő beavatkozás bizony veszélyekkel járhat, aminek tudatában kell lennünk akkor, amikor meghozunk egy döntést. Ám ez épp annyira lehet pozitív, mint amennyire negatív is. Persze van, hogy csak utólag tudhatjuk meg egy bizonyos döntésünkről, hogy az milyen eredménnyel járt. Az értekezés második fejezetében a mérlegelési jogkör kifejtésének és összehasonlító elemzésének vonatkozásában az okság és a szabad akarat problémakörének bemutatására vállalkozom. Méghozzá az igencsak tág és szerteágazó témakör egy adott hivatásrendbeli megjelenésére vonatkoztatva. Miként értelmezhető a szabad akarat egy parancsuralmi rendszerben? A rendőri hivatás mibenlétében, annak külső determináltságát a jog által határolt keretek között válik értelmezhetővé. A hivatásnak mindemellett vannak olyan, a jog által nem szabályozott területei, amelyekre nézve nem rendelkezik iránymutatással. A hivatás diszkrecionális elemeként nevesítik, amely a jogi norma által nem meghatározott mérlegelés jogköreként határozható meg. A szabad döntés esetén a diszkrecionális képesség szerepének

ekképpen kiemelt jelentősége a szabadon meghozott erkölcsi és morális elveknek lesz. Az erkölcs a társadalom cselekvési normáit, jelen esetben ezen belül is a kutatás során tárgyalt rendőri szervezet normáit vizsgálom, vagyis azt, hogy mely cselekvési feltételek és azok indokoltságait fogja át a közösségi élet és együttélés követelményeit határozza meg. A morál emellett az egyénben kialakult értéképzeteket, a személyiség részévé és ezáltal belsővé tett normákat és szabályokat képviseli, mindezt a szubjektum oldaláról.

Az erkölcs az emberi világ szerves része, amit valahogy úgy is meg lehetne véleményem szerint egyszerűen megfogalmazni, hogy annak mozgatórugója. Hiszen minden emberi cselekvés legyen az tudatos, vagy ösztönös cselekvés mind-mind egyfajta tanulási és képességbeli folyamat része, amit az emberré válás rögzös útján sajátíthatunk el és életünk végéig fejlődhetünk benne. Ha pedig már cselekedetknél járunk, abban megkülönböztethetünk szándékos vagy gondatlan cselekvést is, amiről a büntető törvénykönyv igencsak aprólékos részletességgel rendelkezik bővebben.

A rendőri „erkölcsi bizonyítvány”, avagy milyen feltételeknek kell megfelelni ahhoz, hogy valaki rendőr lehessen?:

Mint az már az a felfezetöböl is világossá válhatott számunkra, hogy a rendőri hivatásnak megvannak a maga sajátosságai, amelyek még a hivatásrendeken belül is egyedülállóná teszik. Ezek között szerepel a feddhetetlen életvitel is. Az állampolgároktól bizonyos munkakörök, tisztségek betöltésekor vagy akár hitelfelvétel során is szükségképpen kérnek hatósági erkölcsi bizonyítványt⁴. Ahhoz, hogy valaki rendőr lehessen három hónapnál nem régebbi hatósági erkölcsi bizonyítvánnyal, vagy annak igényléséről kiállított igazolással kell rendelkeznie.⁵ A társadalmi keresztmetszet egyfajta szűrőjén kell keresztüljutnia annak aki ezt a hivatást választja. A bemeneti feltételek mindemellett még egy sor olyan követelményt állítanak az arra vállalkozónak, amelyek a lakókörnyezetét és az életvitelét is górcső alá helyezik.

A rendőri erkölcsi kérdéseket alapjaiban a hivatással összefüggő feladatok vonatkozásában felmerülő mindenkor törvények határozzák meg. A rendőrnek a testületbe történő belépésekor egy sor alkalmassági feltételnek kell megfelelnie ahhoz, hogy rendőri képzését egyáltalán megkezdhesse. Ennek szerves része a környezettanulmány és az erkölcsi bizonyítvány

⁴ A hatósági erkölcsi bizonyítvány egy olyan hivatalos közokirat, amelyet a Belügyminisztérium állít ki és ki lehet belőle olvasni, hogy a bűnügyi nyilvántartás szerint el van-e valaki tiltva a közügyektől, el van tiltva bizonyos munkaköröktől, büntetett vagy büntetlen előéletű-e. Az erkölcsi bizonyítványt az esetek döntő többségében a büntetlen előélet igazolásaként használják. Forrás és lásd bővebben: <https://biztosdöntes.hu/erkolcsi-bizonyitvany>; <https://nyilvantarto.hu/hu/erkolcsi>

5

tisztasága. A környezettanulmány készítésekor felméri a jelentkező lakókörnyezetét és életkörülményeit. A szervezet tagjaként további ellenőrzések fordulhatnak elő, ilyenek lehetnek a nemzetbiztonsági vagy adott esetben a megbízhatósági ellenőrzések is. A feddhetetlen életvitel alapnak tekinthető, ezért is fontos szerepe van a belső ellenőrzéseknek és a Nemzeti Védelmi Szolgáltatnak a munkája is, amelyről majd a harmadik fejezetben írok bővebben. A törvények betartása azonban nem kellene, hogy egyedivé tegye a rendőri hivatást gyakorlót sem pedig sajátossá. Hiszen a törvények minden állampolgárra egyaránt érvényesek, azok be nem tartása pedig bizonyos szankciót von maga után. Vagyis a törvények be nem tartása szabálysértést vagy bűncselekmény elkövetését jelenti. A társadalomból kerül ki a rendőr és választja magának a rendőri pályát élethivatássá. Vagyis a társadalom kineveli azokat az állampolgárokat, akikből a különböző szűrőknek sikerrel megfelelően végül jogosult lesz az egyenruha és a rendfokozat viselésére. A rendőri hivatásos lét erkölcsi iránymutatása, még ha a különböző korokban másképpen is írták mind azt a célt szolgálták, hogy a vezérfonalként szolgálnak a rendőrök számára hivatásuk gyakorlásakor. Tekintettel arra, hogy Magyarország része az Európai Uniónak, ezért is kezdem az EU által kiadott etikai kódex bemutatásával, mint a kutatási témára irányuló egyfajta bevezetéssel.

Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának 2001. évi 10. számú ajánlásának eredményeképpen adták ki a rendőrség európai etikai kódexét [Recommandation Rec(2001) 10 du Comité des Ministres aux Etats membres sur le Code européen d' éthique de la police]. Az ajánlás elismerte a rendőrség jogállam működésében betöltött meghatározó szerepét, amely mellett figyelembe vette a nemzetközi összefogás és a hatékonyság jelentőségét a bűnözés elleni küzdelemben. Az ajánlás függelékében az alábbi pontokat határozta meg (Finszter, 2018, 181-183.o.):

1. a rendőrség feladatainak meghatározása, amelyek a közrend és a közbiztonság fenntartása, az egyén alapvető jogainak védelme és tiszteletben tartása, a bűnözés megelőzése, a bűnözés elleni küzdelem, a felderítés, a büntető igazságszolgáltatás előkészítése, a lakosság támogatása és szolgálata. Mindemellett fokozott segítséget kell nyújtani a bűncselekmények áldozatainak, a jogsértések sértettjeinek, valamint azoknak, akik személyes körülményeik miatt jelentősebb veszélynek vannak kitéve és ezáltal több gondoskodást igényelnek.
2. a jogi alapok között említi a rendőrség állami közszolgálatként történő törvény általi létesítését, a rendőrségi eljárások szabályozottságát, a rendőrség tagjainak a civil társadalommal azonos státuszát, amely alól csupán csak oly mértékben lehet kivételt tenni,

amely a demokratikus társadalomban a rendőrség zavartalan működésének elengedhetetlenül szükséges.

3. a rendőrségnek a büntető igazságszolgáltatás rendszerében elfoglalt helye szerint figyelmeztet a bírói függetlenség tiszteletére, a védői jogok érvényesítésére. Azokban az országokban, amelyekben a rendőrség az ügyészség irányítása alatt áll világosan megfogalmazott kriminálpolitika alapján, egyértelműen utasítási rendszernek kell érvényesülnie. A rendőrség eszerint folyamatosan köteles beszámolni a bűnügyekben tett intézkedéseiről. Továbbá a rendőrség büntetés-végrehajtási feladatokat csak kivételesen sürgős esetekben láthat el.

4. a rendőrség szervezetével és annak belső struktúrájával kapcsolatos legalapvetőbb elvárásokat fogalmazza meg. Eszerint olyan szervezési elveket szükséges követni, amelyek elősegítik a társadalmi követelmények, a szakmai kritériumok és a jogi előírások együttes érvényesítését. A belső hierarchiát indokolt úgy kialakítani, hogy abban a vezető és a beosztott felelőssége egyaránt legyen nyomon követhető, beleértve az utasítási lánc átláthatóságát is. Ezenkívül biztosítani kell a hatékonyságot, valamint az eljárások törvényességét. A rendőri szervezetek minden szintjén következetesen kell fellépni a korrupció ellen. A személyi állomány kialakításánál diszkriminációtól mentes, objektív felvételi feltételeket kell biztosítani, amellyel elérhető, hogy a rendőrség állománya helyesen tükrözze vissza annak a társadalomnak a szerkezetét, amelyet szolgálni hivatott. A kiképzés során olyan elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzését szükséges szavatolni, amelyek együttesen alkalmassá teszik a személyzetet a szakma magas színvonalú és törvényes gyakorlására.

5. a rendőri intézkedésekkel szemben támasztott követelményeket foglaltak szerint a megalázó, embertelen bánásmód és a kínzás feltétlen tilalma mellett a rendőr a parancs iránt engedelmességgel tartozik, de ezeken túl meg kell tagadnia minden nyilvánvalóan jogsértő parancsot.

6. a rendőrség külső és belső ellenőrzésének intézményeinek meghatározása szerint létre kell hozni az állam végrehajtó, törvényhozó és igazságszolgáltatási szerveinek ellenőrzési fórumait. A közhatalmi szervek számára lehetővé kell tenni, hogy a rendőrség ellen bejelentett panaszokat pártatlan és hatékony vizsgálatok kövessék. Olyan intézmények létrehozását célszerű kezdeményezni, amelyek elősegítik a lakosság és a rendőrség kapcsolatainak elmélyítését.

7. a rendőrségre vonatkozó tudományos kutatások támogatására biztat továbbá, amelyben szerep juthat a rendőrség saját műhelyeinek és a független kutatási intézményeknek egyaránt. Az ajánlás nem mulasztja el annak hangsúlyozását sem, miszerint az etikai kódexnek meghatározó szerep jut a nemzetközi együttműködésben.(Finszter, 2018, 181-183.o.)

Az ajánlást részletesen Finszter Géza, Rendészettan című könyvében foglaltak szerint ismertettem. Bár a szerző kutatásának középpontjában nem a rendőri erkölcsi és etikai kérdések, mindinkább jogelméleti és rendészettelméleti kérdések állnak mégis fontos szerepet tulajdonít neki. Mindemellett a szerző hozzáteszi, hogy azért tartja fontosnak mindezt, hiszen annak nyomán levonható néhány fontos elismerés és ebből eredeztethető következtetés, amelyeket az alábbiakban foglalok össze röviden:

1. az első a szakmai etika követelményei nem függetleníthetők az alkotmányos követelményektől, a jog uralmától, a hatalmi ágak elválasztásának elvétől, valamint az emberi jogok tiszteletétől. Amelyet azért tart fontosnak hiszen etikai kódexet az önkényuralmi rendszerek rendőrségei is alkottak maguknak, azonban az merőben nagymértékben tértek el a mindenkori erkölcsi jó világhoz képest és azok csak egy időben átmeneti és szűkebb kör számára szolgáltak hibás iránymutatással, amelynek súlyos következményeit a történelem során számos példa mutatkozott.
2. a második tanúság szerint a rendőrségi szervezetek belső struktúrájának meghatározó szerepe, vagyis, hogy a magas szakmai elismertséget nyújtó struktúra a morális megfelelés számára a legelőnyösebb terepet kínál, mialatt a hivatást megnyomorító, hatalmi arroganciának utat engedő szervezetben az erkölcsi tisztaság csak a legbátrabbak kiváltsága lehet.
3. a harmadik tanulság a szerző szerint a közszolgálatban az erkölcsi szabályok közvetítőkön keresztül érvényesülhetnek a leghatékonyabb mértékben. A közvetítő közeg a közvélemény ítélete (társadalmi/civil kontroll), a szakmai követelmények, valamint a jog előírásai (Finszter, 2018, 183-184.o.).

Az erkölcs és ennek okán a rendőri erkölcs is magasabb rendű, mint a jog maga. A rendőrség erkölcsi vonatkozásainak kérdései nem újkeletűek. Amikor a témakörrel elkezdünk foglalkozni könnyen egy több perspektívából megközelíthető jelenséggel találkozhatjuk szemben magunkat. Amelynek főbb irányvonalait a jelen kutatás szerint az állami, társadalmi és maga a rendőri működés oldaláról lehet vizsgálni. Az állam által biztosított rend fenntartására vonatkozó igény felmerülését követően, annak társadalmi problémák megoldására hivatott rendőri szervezetet tükröz. Mindennek erkölcsi és etikai vonatkozásai megkérdőjelezhetetlenek, hiszen emberekkel

történő foglalkozás soha nem mellőzi mindezeket. Azoktól ennél fogva teljes mértékben elválaszthatatlanok. A kutatás alapjának tekinthető és ilyen tekintetben leginkább a filozófia világához tartozó etika, erkölcsi és morális kérdéseket, mint egyfajta bevezetésképpen kívánom bemutatni és felvezetni ezáltal a kutatás ez irányú alapjait.

Általában nem vitatjuk, hogy létezik erkölcs, s valamilyen szerepet betölt az emberi világban. De a cselekvéseink, a mérlegeléseink, a döntéseink és megítéléseink kevésbé érvényesítenek tiszta tudatosságot (Valcsicsák, 2013, 21.o.). Alaptézisünk, hogy az erkölcs alapvetően azért van, hogy a maga sajátos eszközrendszerével hozzájáruljon az emberek lehetőség szerinti minél jobb létehez, együttműködésük optimális harmóniájához. De az erkölcs működésének alapja nem az, hogy ezt a tényt világosan felismerjük, belátjuk és mindenkor tudatosan figyelembe is próbáljuk venni. Ennél sokkal közvetettebben szövődik bele cselekvéseink indítékrendszerébe, a tetteinket kiváltó szükségletek és érdekek sokaságába, ezek érvényesülésének mechanizmusába. A rendőri munka jogi szempontból jogalkalmazó, jogérvényesítő közszolgálat. A jogelmélet szerint a jog alapja az erkölcs. Az erkölcsi szabályokban az a lényeges, hogy amely az éppen aktuális viszonyoknak megfelel. Az adott társadalmi viszonyok olyan erkölcsi és jogi rendszereket következtetnek, amelyeket éppen működtetnek, ezért ami régen működött az ma már nincs. A társadalmi együttélést szabályozni kell, és ezért létrejönnek nagy szabályozó rendszerek, mint az erkölcs, jog, hagyományok és a tradíciók. Ezek mind a maga eszközeivel az együttélést hivatott szolgálni, azért, mert az egyéni érdekék veszélyeztetésével megnehezítik akár lehetetlenné is teszik a folyamatot. Azonban, ha egy állam jogrendszere gépezetében akár csak egyetlen hibás fogaskerék is van, az az egész gépezet működését képes működésképtelenné tenni. Ha jogrendszerünkbe akár csak egyetlen olyan jogi norma bekerült, amely az ősi, tradicionális, magunkkal hozott erkölcsi szabályokkal ellentétben van, akkor ott sürgősen változtatásra van szükség (Valcsicsák, 1996, 12-19.o.).

A rendőri munkával foglalkozó hazai társadalomtudósok egy része kétségbe vonja annak jogosultságát, hogy a rendőri munka végzőivel szemben erkölcsi követelményeket támasszunk. Szerintük a rendőri munkát végzők feladata alapvetően a jogi törvények betartása és betartatása, ezért az erkölcsi kérdések felvetése felesleges. Ha a rend őre a törvény szerint jár el, akkor ebben benne van az is, hogy ezzel egyidejűleg és ezért erkölcsös a magatartása, ha pedig nem, akkor erkölcstelen. A jog és az erkölcs így feltételezett teljes egybeesése ebben az esetben indokolatlanná teszi az erkölcsi tényezők önálló létének a külön hangsúlyozását. Ez a felfogás nem vonja kétségbe az erkölcsi mozzanatok mindennapos jelenlétét a rendőri munkában, csak érvényességük szuverén jelentőségét kérdőjelezi meg. Ezt tovább szűkíti a szolgálati szabályzatok szerepe, amikor már nem csak a törvényesség betartásáról, mint az erkölcsös

szakmai tevékenység alapkövetelményéről van szó, hanem egyszerűen megfogalmazták, hogy a Szolgálati Szabályzat előírásainak a betartása teljes mértékben azonos az erkölcsös magatartással. Ez a meggyőződés eltekint a jogi és az erkölcsi szabályozottság valóságos kapcsolatától. Ez a felfogás nem mai keletű, de rendszereken és rendőrség átszervezéseken keresztül húzódik. A valós helyzet azonban az, hogy a társadalmi élet, mindennapjaink számos területének - így a rendőri munkának is - köre egyidejűleg szabályozott a jog és az erkölcs eszközeivel. Többnyire azért tekintenek el ettől, mert az erkölcs jelentős részben nem-tudatos működése elrejtje e működés jelenlétét, fontosságát és indokoltságát. Azaz a jog által befolyásolt tevékenységeink, magatartásunk a mindennapjainkban soha nem nélkülözi az erkölcsi szabályozás jelenlétét – legfeljebb nincs mindig tudomásunk róla.

A jog és erkölcs egyidejű szabályozó jelenlétének már az is legitimitást ad, hogy ha valakinek a jogi törvények mellett az erkölcsi előírásokkal is törődnie kell, akkor esetleg nagyobb eséllyel tartja be azokat. Sokkal inkább legitimitációt ad azonban az erkölcs azon sajátossága, hogy a lényege szerint belső, mély meggyőződésből befolyásol bennünket, tehát elmélyíti azt az igényünket, hogy adott összefüggésben így vagy úgy cselekedjünk, s ne másként. A belső meggyőződésként működő erkölcs hozzásegít ahhoz, hogy szubjektívebb, mélyebb indítékok is vezéreljenek, mint a törvényi előírások.

Konkrétan a rendőri munkának az egyik lényegi sajátossága, hogy végzője a törvények, szabályzatok által meghatározott keretben több-kevesebb mozgástérrel, ennek összefüggésében nagy-nagy személyes felelősséggel rendelkezik. Ebben a keretben többnyire ő választja meg azt a módot, amelyet feladata eredményes ellátásához a leoptimalisabbnak ítél, ezért magatartása – ha akarja, ha nem – felfokozott erkölcsi tartalmat kap.

Ennek alapján kijelenthetjük mindegy, hogy a rendőri munkát végző szakemberek tudják-e vagy sem, elismerik-e vagy sem azt, hogy a munkájuk szakadatlanul mély és szakmaspecifikus erkölcsi tartalmakat manifesztál. Ezért az igazi kérdés az, hogy ha mindez ilyen módon létezik, akkor az erkölcsi problematika miért nincs ennek megfelelő súllyal jelen a rendőri munkát végzők tudatában és cselekedeteik mindennapjaiban, s ezzel összefüggésben továbbá az, hogy felnőtt emberek (rendőrök vagy rendőrtiszti hallgatók) számára oktatható-e még az etika!

A rendőri és általában a rendvédelmi tevékenység a lényegéből fakadóan többnyire közvetlenül az emberekkel kapcsolatos, ennek megfelelően számos "kényes", szociálisan érzékeny mozzanatot tartalmaz. Ez önmagában is felfokozza az erkölcsi tartalmak fontosságát. Ugyanezzel függ össze az a tény, hogy a rendvédelmi munka végzői az átlagosnál jobban "reflektorfényben" (társadalmi kontroll alatt) állnak, cselekedetük gyakorta példaértékű, erkölcsi indíttatású megnyilvánulásaik szembeötlőek. Az erre való tudatos odafigyelés

természetes követelmény. Ehhez társul az a – fentiekből következő - sajátosság, hogy ez a hivatás valamilyen formában a társadalomban élő emberek szolgálatára hivatott. Ez a munka szinte mindig emberekkel kapcsolatos és ezért nem lehet eredményesen végezni pozitív erkölcsi szempontok szakadatlan érvényesítése nélkül.

A rendőr-szakmai munka erkölcsi vonatkozásában a rendőrség fennállása óta az alábbi részterületeket érdemes és szükséges vizsgálni: 1. általában az erkölcs szerepe a szakmai munkában; 2. előítéletesség; 3. korrupció; 4. parancsvizonyok 5. titkosság (különös tekintettel a médiára); 6. bűn és büntetés; 7. etikai alapok.

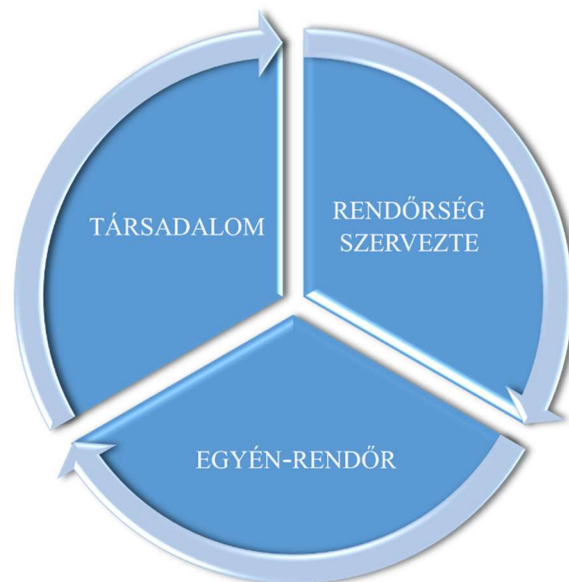
Lawrence Kohlberg erkölcsszociológiai felmérései Pokol Béla szerint, az egyes ember morális tudatosságának fejlődéséről szólnak. Eszerint Kohlberg fő tézisei a következők: az erkölcsi ítélőképesség fejlődése függ az intellektuális fejlődés színvonalától, mindemellett ettől függ az erkölcsi ítélet érettsége is. Az erkölcsi fejlődés világosan, egymástól elkülönülő szakaszokból áll. Az erkölcsi megítélés fejlődése kezdetben a gyermeknél a büntetés elkerülésére irányuló igyekezettől és a külső tekintélyektől függ. Azonban autonómmá válásával később ez megváltozik, amely fejlődés mindenkinél ugyanazokból a szakaszokból áll, még akkor is ha nem is mindenki jut el a legfelső szakaszokig. (Pokol, 2005) Az erkölcsszociológia kapcsán megtanulhatjuk az minket körülvevő alap szocializációs színtereken (család, iskolarendszer) azokat a viselkedési sémákat, amelyek normák segítségével abban a környezetben kiismerve magunkat elboldogulunk. A munka és a kutatás szempontjából releváns hivatás szempontjából, vagyis ebben az esetben még konkrétabban, a rendőri hivatás gyakorlásához szükséges viselkedési normákat és szabályrendszerek elsajátítását teszi lehetővé.

A rendőri erkölcs és etika világa nélkülözhetetlen eleme a hivatások létének tehát. Az orvosi, a tanári hivatásokban is kiemelt szerepet töltenek be az etikai, erkölcsi előírások a mindennapi munkavégzés során sorra megjelenő morális kérdések és döntéshelyzetek sora. Ezen helyzetek megoldásában a döntések folyamata nyitja meg annak az igencsak nehéz választások kapuját. Az pedig, hogy ebbe a kapuba miként lépünk be, vagyis milyen képességek, személyiségjegyek, képzetek birtokában tesszük mindezt nagyon nem mindegy, hiszen a kapun belépve, ahogyan az életben is sokszor ezeket a döntéseket egyedül kell meghoznunk egy sok előírást figyelembe véve és ami a legfontosabb erkölcsi megfontolásból hozzuk meg.

A rendőr a döntéseinek alapját a mindenkor érvényben lévő jogszabályok határozzák meg. A belső szabályozó a szolgálati szabályzatok tartalmazznak még előírásokat arra vonatkozólag, hogy a szolgálati feladatok ellátásához milyen erkölcs normarendszerre van szükség, hogy azt maximálisan el tudja látni. „A közszolgálati etika nem más, mint a mindennapi életből hozott

erkölcsi előírások alkalmazása a köz szolgálata érdekében végzett munka során.”(Nándori, 2016, 123.o.)

A *rendőri erkölcs viszonyrendszerét* három alapvető oldalról lehet vizsgálni, amelyek a társadalom, a szervezet és az egyén oldaláról. A társadalmat a történelem fejlődése, az ideológiák változása, a kultúra és a vallás határozza meg. A szervezetre, jelen esetben a rendőrségre a mindezekből legyűrűző társadalmi viszonyok, maga a szervezeti kultúra vannak hatással. Ahogyan a harmadrésről a mindezeknek végső állomása az egyén és közülük is vizsgálódásom fő mozgatórugója maga a rendőr képviseli, aki maga is a társadalom része csak éppen a rábízott feladat-társadalmi szerepvállalása teszi speciálissá. Mindezeket túl a vizsgált hármas egymásra is hatással van, ekképpen: társadalom-szervezet, egyén-társadalom és a szervezet-egyéni kontextusában.

2. ábra: A rendőri erkölcs természete⁶

A rendőri erkölcs kérdéskörét három oldalról határozhatjuk meg:

- ideológiai
- társadalmi
- szervezeti.

Az erkölcsi kérdések a rendőri hivatásra hatással lévő tényezők köré csoportosul. Egyrésztől meghatározzák azok az aktuális ideológiai vonatkozások, amelyek az állam politikai berendezkedését is meghatározzák. Az államon belül jelen lévő társadalom a maga nemzeti identitásával, hagyományaival, vallási nézeteivel és ekképpen nemzeti identitásának

⁶ A szerző saját összeállítása.

meghatározó elemei szerint épül fel. Emellett harmadrésről pedig a rendőrség szervezete rendelkezik a maga feladatrendszerével, kompetenciáival, hagyományával és értékeivel.

A hagyományok tisztelete és a múlt őrzése a rendőri erkölcsi normarendszerben is kiemelt szerepet képvisel. A rendészet története nélkül sem a jelen, sem pedig a jövő nem létezhetne. A történelemből tanulni és okulni kell, amire a jelen nyújt számunkra lehetőséget és mindezt a jövő érdekében tesszük. A rendőri erkölcsi normarendszer vizsgálatakor sincs ez másképpen.

Az erkölcsi kérdések, ha azt egy hivatás oldaláról is vizsgáljuk, mint ebben az esetben a rendőri hivatás oldaláról, akkor megérthetjük azt, hogy melyek azok a befolyásoló tényezők, amelyek egy hivatás erkölcsi kérdéseit az alap és már fent kifejtett erkölcsi vonatkozásokon túl meghatározzák. A mérlegelés ebben az esetben sajátossá és szakmaspecifikussá válik, a vizsgálatára tehát nem elég az alap etikai vagy erkölcsi vonatkozásokkal tisztában lenni, hanem azokat a speciális rendőri erkölcsi vonatkozások felől kell vizsgálni. Tehát ahhoz, hogy megértsük egy rendőrnek milyen erkölcsi értelemben vett megnyilvánulásai fordulhatnak elő nem árt tisztában lenni a hivatást meghatározó feladatokkal, kvázi társadalmi szerepvállalásával. Ezt azonban megelőzi annak ismerete, hogy miképpen is alakult ki maga a rend őre. A rend fenntartása állami monopólium, amelynek a kezdete az ókorra nyúlik vissza. Az állam és ezáltal a társadalom kialakulása, a magántulajdon megjelenése maguk után hívták a társadalom rendjének fenntartását.

A RENDÉSZETRŐL ÉS A RENDVÉDELEMRŐL

Amikor rendőrként a kutatás és így a rendészettudomány világába kerültem szembesülnöm kellett, hogy mint minden tudományos világnak itt is megvannak azok a megosztó kérdései és vitái, amelyek egyben motorja is magának a rendészettudománynak. Az egyik ilyen kérdéskör, amely a kutatásomhoz kapcsolódik a rendészet és rendvédelem kérdésköre. Nem áll szándékomban a témakör mélyreható kifejtése, összehasonlítása vagy elemzése, ezért ezen a fejezetrészen kívül többet a disszertációban nem is kívánok vele foglalkozni, mivel a témakör szempontjából a tényekről történő megemlékezésen kívül nem képezi a kutatás tárgyát.

A **rendészet**⁷ és közbiztonság egymástól elválaszthatatlan kapcsolata először az Allgemeines Landrecht für die Preussischen⁸ (ALR) 17. címe I. részének 10. szakasza fogalmazta meg a rendészet társadalmi rendeltetése alapján (Balla, 2017, 105-115.o.). A rendészet fogalmkörének megismerésekor a kapcsolódó szakirodalmak szerint azt a feladatköre alapján határozza meg. Ekképpen határozta meg Concha Győző is, amely szerint a „rendészet feladatai felölelik a közigazgatás minden ágában, a törvények által megállapított rendnek, a közrendnek megzavarása elleni óvó intézkedéseket”(Concha, 1901, 327.o.)

„A **rendészet** a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása.”⁹ A veszély olyan állapot, élethelyzet, amelyben a társadalom által értéknek elismert anyagi és szellemi javakat sérelem fenyegeti. A sérelem lehet a javak megsemmisülése, értékük csökkenése, vagy értékgyarapító képességük elvesztése.

A rendészeti igazgatás a szándékos és a gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas hatósági intézkedéseket magában foglaló végrehajtó-rendelkező tevékenység.

A rendészeti hatósági intézkedések egyik csoportja a veszélyeztetett értékek birtokosainak nyújtott fizikai védelemben jelenik meg (szolgáltató, kooperatív rendészeti intézkedések), a másik csoportját pedig azok a rendészeti kényszerintézkedések alkotják, amelyek a jogsértőt megfosztják annak lehetőségétől, hogy bűnös tevékenységét megkezdje, folytassa, avagy

⁷ A rendészet fogalmkörének és a rendészettudománnyal való kapcsolatáról bővebben ebben a tanulmányban is lehet olvasni: Sallai János: A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII-XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban. *Belügyi Szemle* 63. évfolyam (2015) 12. szám 129-144.o.

⁸ Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (01.06.1794), Erster Theil. <https://opiniojuris.de/quelle/1622> Eredeti nyelven: „Kein Theilnehmer kann, ohne Beystimmung der übrigen, über die gemeinschaftliche Sache, deren Besitz oder Benutzung, gültige Verfügungen treffen.” – fordítása: A közös tulajdonról, annak birtoklásáról vagy használatáról a többiek hozzájárulása nélkül senki sem rendelkezhet érvényesen.

⁹ Finszter Géza: A rendészet alakulásának húsz esztendeje (1988-2008). http://www.politikaievkonyv.hu/online/mp20/1-11_finszter.html (A letöltés dátuma: 2022. 05. 27.)

befejezze; továbbá biztosítják az elkövető felelősségre vonását (kötelező, korlátozó, előíró rendészeti kényszerítő intézkedések).

A rendészeti hatósági intézkedések alkalmasak a múltbéli jogsértések felderítésére, a jelen megtámadott értékeinek megvédelmezésére és a jövőben fenyegető jogsértések megelőzésére, az elkövető megfékezésére, az állami büntetőigény érvényesítésére.

A rendészetet a rendőrséggel, mialatt a rendvédelmet a honvédelem (Finszter, 2018, 25-28.o.) szintaxisában vizsgálják a szakirodalmak. A folytatásaképpen a rendvédelemről fogok röviden írni. A rendvédelem és a honvédelem különbözősége röviden és legegyszerűbben úgy közelíthető meg, hogy mialatt a honvédelem az ország külső védelméért, úgy a rendvédelem az ország belső rendjéért tartozik felelősséggel.

A **rendvédelemről** a szaklexikon a következőképpen ír: „(1) az állam közigazgatási belső védelmi ágazataihoz tartozó állami szervek minden olyan céltudatos tevékenysége, mely az ország jogszabályokkal határolt, alkotmányos belső rendjét biztosítja, védelmezi, ha indokolt, a legsúlyosabb kényszerrel (fegyverekkel) is. (2) A rendészet egyik, a közjoghoz kapcsolódó azon ága, melynek keretében az állam (főleg annak államigazgatási szervei) szervezeten fellépnek a közrendre, részben a közbiztonságra veszélyes cselekmények felderítése, megelőzése, megakadályozása vagy végső esetben a legsúlyosabb kényszerítő eszközzel (lőfegyverrel is) történő megtörése érdekében. (3) A rendvédelmi szerveknek jogi rend, az állam és polgárai biztonsága, a közrendközbiztonság fenntartása, védelme céljából folytatott tevékenységeinek összessége. Tehát a közrendre és közbiztonságra irányuló meghatározott célú – fenntartó-védelmező, megelőző, akadályozó-megfosztó, eredeti helyzetet visszaállító állami tevékenység, mely a közigazgatáson belül olyan közhatalmi, jogalkalmazó tevékenységet jelent, amely során az erre hivatott szervek a jogszabályok betartására készítetik, ha szükséges, kényszerítik a jogsértő személyeket és szervezeteket.”¹⁰ A fogalmi meghatározás eszerint tehát megközelíthető az állami és a társadalmi szerepvállalás, illetőleg annak funkciója és a tevékenysége mibenléti oldaláról.

A jelen kutatás szempontjából nem kívánok ebben konzekvensen állást foglalni, hiszen annak sem célja az elhatárolódás, sem pedig az esetlegesen kialakult viszálykeltésnek történő elégtétel. Természetesen ez részemről nem azt jelenti, hogy ne érteném miért is lehet ennek helye és szerepe a tudomány folyamatának, de a kutatásom tárgya jelenleg nem erről szól, hanem az okok feltárásáról és az egyensúlyteremtésről. Éppen ezért is nézzék el nekem, ha a

¹⁰ Rendészettudományi szaklexikon (2019), Boda József főszerkesztő, Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 491-492.o.

disszertációban különösebb analógiáknak történő terek engedéseket mellőzöm vagy pedig éppen ignorálom azokat.

A RENDRŐL

A rend meghatározását Concha Győző a közrenddel kapcsolja össze, amelyet az állam és a társadalom rendje közösen alkotja. A közfelfogás szerint, - folytatja tovább Concha- a rend alatt több külön dolognak, lénynek, erőnek olyan összefüggését értették, amelynek segítségével a helyüket, működésüket az egészre való tekintet nélkül meg nem változtathatják. Amennyiben mégis megváltoztatják, akkor ehhez az összefüggéshez kapcsolódó cél megszakad és emiatt az egyes elemek ekképpen eme összefüggésükben elérhetetlenné válnak. Concha Győző a rendhez kapcsolódóan tovább fejt ki gondolatait, amelynek alapján a véleménye, hogy a rend fogalmával az állam- és társadalombölcseleti írók ritkán foglalkoznak. A rend alatt annak közrendi vonatkozásában olyan állapotot értenek, amely a törvény által van meghatározva (Concha, 1901). A rendről sokan sokféleképpen írtak a feltárt szakirodalmakban, de alapvetően a Concha Győző féle álláspontot követték. Mivel a kutatásnak nem közvetlen tárgya, ezért nem is térek ki ettől jobban.

Mi is a rend? Ki szerint az a rend ami? Miért épp az jelenti a rendet? A rendről lehet elmélkedni, elméleteket gyártani és gyakorlatba ültetve alkalmazni azokat. Rendről beszélhetünk akkor is, ha minket körülvevő környezetről, vagyis a természet rendjéről, vagy társadalom rendje okán azon belül is a munkakörnyezetünk vagy épp a hivatásunkhoz köthető feladatok ellátásához kapcsolódó rendről beszélünk. De azt mely szisztéma szerint tesszük, hiszen rendet rakni is sokféleképpen lehet, ahogyan az elméletek között is válogatni oly sokféleképpen lehet, ami persze könnyen átlendülhet egy átláthatatlan káoszba. Rendet rakunk az otthonunkban, az életünkben akkor azt valamely szisztéma szerint, annak meghatározott sorrendjében tesszük. Rendszerezünk a meglévő dolgainkat és az újonnan érkezőket annak megfelelő helyére illesztjük. A törvényesség és a szabályok meghatározottak, írottak. Amelyeknek mindenkire egyaránt kötelező érvényűek. Azok betartása a köz rendjének alapvető eleme.

A rend és ezáltal az egyensúly teremtése a természet törvényeinek rendje értelmében igyekszik azt megteremteni és kiegyenlíteni azt. De mi van, ha ez a megborult rend már túl messzire nyúlik és túl bonyolulttá vált és belőle kiutat találni oly nehéz, de szükséges folyamat.

Ha a filozófia oldaláról vizsgálva akarjuk megválaszolni a kérdést rögvest a természet rendjében, a logika, az esztétika világába csöppenünk. Ahonnan az ekképpen kialakult még több kérdésre még több választ is kaphatunk. A helyzet szerintem az, hogy ez a sok kérdés és sok válasz csak még bonyolulttá tette a megértés és a tevőlegesség folyamatát. Az egyik elmélet ellentmond a másiknak, mialatt egy harmadik által felkínált válasz megoldására

irányuló elmélettel pedig csak részben tudjuk megoldani a problémát, mialatt annak gyökeréig el sem jutunk. Az egyensúly megbomlott, ahogyan az általános értékvesztettség is az élet szinte minden területére rányomja a bélyegét. Ahhoz, hogy ezen változtassunk a dolgok és problémák mélyére kell hatolni és ott érdemi, pozitív fejlődést kell elérni.

A világ a globalizációnak köszönhetően felgyorsult, amivel az emberek és az elméletek sem teljes mértékben tudtak lépést tartani. Véleményem szerint ez egy lehetséges ok a sok közül. Másik oldalról nézve pedig az elméletek gyártósora azt is eredményezte, hogy sokakat tévútra csalt, amelynek eredményeképpen még nagyobb káoszt eredményezett, mint aminek az esetleges egész- vagy részbeni megoldására hivatottan igyekezett egyfajta megoldást kínálni. Pedig épp a globalizáció az, amellyel történő lépést tartás az, amihez muszáj alkalmazkodni, hiszen itt van. A meglévő ideológiák sem alkalmasak már mindenre válaszokkal szolgálni és megoldást kínálni. Hiszen oly sokféle lehetőséget kínál a globalizált világ, kinek-kinek érdeke vagy éppen ellenérdekévé téve annak egy-egy részféziséjét, hogy ebben a rendszerben egy dolog vált biztossá. Valahol valakinek az érdeke valamilyen szinten sérülni fog vagy éppen nyertesén kerül ki abból. Abban a korban élünk, amikor nincs uralkodó irányzat, hanem a széttagoaltság jellemző és az értékvesztettség jellemző mindent nem csoda, hogy eme kortárs összhang nélküli ideológiai maszlag teret enged a rendszerszintű és globális korrupciónak.

A rend őrének egyik feladata a megborult rend helyreállítása, épp ezért is indokolt a kutatás és annak témaköre szempontjából a dolgok mélyére ásni és lehetséges megoldásokkal, ajánlásokkal és javaslatokkal előállni. Mindez több ok miatt is kötelesség, egyrészt a tudomány szempontjából, ami azért van, hogy a jobba tegyük általa az emberek életét. Másrészt azért, mert a megborult rend helyreállításáért rendőrként felelősséggel tartozunk. Végül pedig, de nem utolsó sorban harmadrésről pedig azért, mert saját bőrömön tapasztalva mindezt belső indíttatásom is a jobba tételre sarkall.

ELSŐ RÉSZ

BEVEZETÉS

A disszertáció első részében a hivatás, a hivatás elemeinek mibenlétét, a rendőri hivatás elemeit és még konkrétabban a magyar rendőri hivatás elemeiről írok. Az elemzését a kutatás szempontjából vizsgált időszak, azon belül is korszakokra bontva kísérem végig és mutatom be az olvasó számára. A rendőri hivatás elemeinek vizsgálata lehetővé teszi a hivatásrendeken belüli elhelyezkedést. Ezek az elemek a következők lesznek: a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása, a speciális rendőri szakképzés és a speciális rendőri erkölcsi érték.

A különböző hivatások mibenléte nem csupán a modern társadalmak működésében számára fontosak, hanem azok eredete egészen az ókorra vezethető vissza (Boda, 2018a). A fejezet további két fő fejezetrészből áll, ezek közül az első részben a rendőri hivatás elemeiről, a másodikban pedig a rendőri erények mibenlétéről fogok írni. Mindezek közepette a rendészet magyar történelemben betöltött szerepéről és megjelenéséről. A társadalmi szerződéselméletekről mindemellett azért emlékezem meg és vonom be ezáltal a kutatásba, mivel egyike azoknak az államelméleteknek, amelyben a hatalmi ágak megosztásáról, a természetjog és a rendészeti feladatok szükségképpen külön szakmává válása jól látszik. Mindazonáltal annak kritikai elemzése sem marad el.

Az első fejezet első részben a hivatás mibenlétéről írok és annak elhelyezkedéséről, majd azokat a hivatáselemeket mutatom be, amelyek alapján a második fejezet 19-20. századi Magyarország rendészettudomány szempontjából is kiemelt jelentőséggel bíró közigazgatási jogtudósok kiemelt műveit fogom elemezni. Ennek és a jelen kutatás számára releváns erényekről írok ezután. Az erényekről, a jog és erkölcs viszonyáról, és ami a legfontosabb azoknak a hivatásokban, még konkrétabban a rendőri hivatásban betöltött szerepéről lesz szó.

1.1. A RENDŐRI HIVATÁS ELEMEI

A rend fenntartásának létjogosultsága, a társadalom és az állam relációjában

Az állam kialakulása és az azt alátámasztó, magyarázó elméletek széles palettája ismert. A politikai gondolkodás során született alkotások az adott kor társadalmi változásainak megértésére, értelmezésére és az annak során felmerült történésekre reagáltak. Ezeknek a válaszoknak, megoldási javaslatoknak a szándékáról általánosságokban elmondható, hogy azt a jobbító szándék, a közjó elérése vezérelte. A nézőpontok, ahonnan azonban megközelítették mindezt különböztek egymástól, ahogyan az érvelés végéhez vezető út is. Mindez elmondható továbbá a felhasználásukról, vagyis a valós politikai döntéshozatalba történő átviteléről és azok effektív megvalósításáról.¹¹ A klasszikus társadalmi szerződéselméletek arra a kérdésre keresik a választ, hogy milyen feltételek mellett tekinthető egy állam legitimnek. E kérdés megválaszolásában kiemelt szerepet játszik az állami akaratnyilvánítás megvalósulása, vagyis a rend fenntartásának léte, létjogosultsága.

A kutatás keretei miatt nem áll módomban a szerződéselméletek mélyreható bemutatása és hosszas elemzése, éppen ezért el is tekintek el mindezekről és igyekszem a lényegét kiemelni. Azokat a kapcsolódási pontokat, amelyekkel a disszertáció alapjai és lényege értelmezhetőbbé válik.

Az állam célja a közjó megteremtése, ezért a hatalom sohasem terjedhet tovább, mint amit ez a cél meghatároz számára (Bayer, 1998). „Tehát bármennyire is félreismerik is sokan, *a törvény célja* nem eltörölni vagy korlátozni, hanem *megóvni és kiszélesíteni a szabadságot*: mert a törvényekkel kormányozható teremtménynek összes rendjére érvényes, hogy *ahol nincs törvény, ott nincs szabadság.*” (Locke, 1986: 77) Felmerülhet magunkban joggal a kérdés, hogy az állami akarat minden megnyilvánulása a történelem során minden esetben, maradéktalanul a közjót szolgálta? Mi történik ha erre a kérdésre több veszteségre vagy igazságtalanságra tudnánk példát szolgálni magából a magyar történelemből is? Az értekezés második részében a magyar történelem 19-21. század közötti állomásait vizsgálom a magyar rendőrség erkölcsi normarendszerének tükrében. De most még térjünk vissza egyelőre az állami akarat átruházásának és megvalósításának egyik eszközmódeljére, a szerződéselméletekre.

A szerződéselméletek közös és kötelező elemei alapján tehát, egy olyan természeti (ős) állapotot feltételez, ami megelőzte az állam és a társadalmi állapotot, valamint a tételes

¹¹ A társadalmi szerződéselméletek témaköréhez kapcsolódóan megjelent tanulmányom, amelynek részei a jelen disszertációban is szerepelnek. Lásd: Nándori Nikolett Petra (2021b): Gondolatok a társadalmi szerződéselméletekről és a rendőri hivatásról. *Honestas, Humanitas, Humilitas. Ünnepi kötet Kerecsi Klára tiszteletére.* Szerkesztette: Harmati Barbara, Kovács Szitkay Eszter, Pap András László, Papp Bendegúz. L'Hartmann, Budapest. 145.

törvényeket. Az okot, amely miatt a természeti állapotban az emberek ésszerű döntésre alapozva szükségszerűnek érzik azt, hogy a közjó védelme és a béke megőrzése érdekében önként társulásra lépjenek. A szabad akaratból meghozott társulási szerződés lévén a nép, engedelmesen aláveti magát az uralkodónak, kormányzásnak; melyért cserébe jó kormányzást és általános biztonságot ígér. A szerződés lévén létrehozott tételes ember által alkotott törvényről azt feltételezi, hogy az az egyetemes erkölcsi rendre épül, és ennek okán megfelel a természetjognak.

A társadalmi szerződéselméletek Hobbes-nál, Locke-nál és Rousseau-nál is politikai társadalmat eredményeztek. A polgári társadalom, a politikai államtól megkülönböztetve egy új, modern világot alkotott, amely a tőkés magántulajdon és a szabadpiac termékeként jött létre. Az egyének életesélyeit már nem a születés rendje döntötte el a világban, hanem minden polgár alapvető jogi egyenlősége, alkotmányosan biztosított politikai részvételi lehetősége, és az esély, hogy a társadalmi helyzetét saját hivatásában elért teljesítménye alapozza meg, nem pedig a rendi privilégiumok. A polgárság eszménye a szabad és egyenjogú polgárok társadalma volt tehát. Ez a szabadság mindenekelőtt, a tulajdon biztonságának és a vállalkozás szabadságának volt köszönhető (Bayer, 1998). A klasszikus szerződéselméletek képviselői közül Hobbes vetette fel annak elméleti szintű gondolatát, amely szerint az állam nélküli természetes vagy ősállapot, tehát az állandó ellenségeskedés és háborúskodás állapota. „Mindenki háborút folytat mindenki ellen.” - *Bellum omnium contra omnes* – „Ember embernek a farkasa.” - *homo homini lupus est* -(Takács, 2016: 70) A halálfélelem okította értelem az, ami előhívta az állam létrejöttének szükségességét. Az állam ugyanis megvéd, amelyért cserébe engedelmisséget vár. A társadalom békét és védelmet akar, tehát a végső cél e kettőben rejlik. Az instruált államban az emberek sokasága megállapodás útján megegyezik az átruházott jogai képviseletében (Hobbes, 1999).

Locke elmélete a Hobbes elméletével ellentétben már nem csupán kiindulópontjában tekinthető liberálisnak. A társadalmi békét és biztonságot továbbá Locke, Hobbes-szal ellentétben nem tekintette magától értetődőnek, hanem arra mindinkább, mint a természetes javak, vagyis a tulajdon biztonságos élvezetét garantáló rendként gondolt. A kormányzat hatalmát nem csak az egyénektől, a kormányzottak beleegyezéséből származtatja, hanem azt eleve korlátozottnak is tekinti.

Arra a kérdésre, amely szerint az ember alapvetően jó vagy alapvetően rossz, nincs egységesen elfogadott álláspont. Hobbes véleménye szerint, a társadalmi szerződés megkötése tette lehetővé az emberek számára a vadság szörnyű állapotából történő kiemelkedést. Locke állásfoglalása alapján, az emberek eredendően jók és együttműködőek voltak, amelynek

értelmében éppen ez a tulajdonságuk tette őket alkalmassá arra, hogy a társadalom magasabb szervezetségi szintjeit hozzák ezáltal létre (Finszter, 2014).

A szabadságnak természetesen van egy másik fogalma Hobbes szerint, ami a rend felbomlásából következik. Ugyanis, ha az államfő nem tartja be a kötelességeit és nem képes a törvények betartásáról gondoskodni, ha nem képes a békét biztosítani és a polgárok védelmét, abban az esetben megszűnnek a vele szemben fennálló kötelezettségek is (Bayer, 1998). A közjó szolgálatát a hivatásrendek és azok tagjai a társadalmi szerepek ellátásán keresztül végzik el. A különböző társadalmi szerepek a közjó egyes részeinek, egyes közjavaknak a szolgálatát foglalják magukban (Boda, 2018a). A polgári társadalom kialakulása és a forradalmi kihívás a régi, feudális uralmi renddel szemben, amely a francia forradalom hármasszavában – szabadság, egyenlőség, testvériség – öltött maradandó ideológiai alakot. Meghatározva ezáltal az egész század eszmétörténetét, legalábbis Nyugat-Európában és Észak-Amerikában mindenképp (Bayer, 1998).

Az angolszász szakirodalom **Cohen, Howard S. és Feldberg, Michael: *Power and restraint. The Moral Dimension of the Police Work*** (Erő és mértékletesség. A rendőri munka erkölcsi dimenziója) című könyvében a társadalmi szerződéselméletekből kiindulva vezeti le a hivatással járó gyakorlatot.

A szerzők már több évtizedre visszamenőleg tették meg első lépéseiket a rendőri munka erkölcsi dimenzióinak megértése felé. 1979-ben a Nemzeti Humanitárius Alapítvány támogatásával megkezdte a működését a Law Enforcement Trainers Institute - Bűnüldözési Oktatók Intézetének tervezését, vagyis a rendőrök számára kidolgozott humán tudományok programját. A történelmi, etikai és a társadalmi gondolkodás világa szempontjából voltak elmaradások. Történészek és filozófusok munkásságainak feldolgozása nyomán etikai, jogi és alkotmányos kérdéseket vesznek górcső alá. A könyv alapvetően arra törekszik, hogy meghatározza az erkölcs alapjait és szabályait, hogy ezáltal értékelje az amerikai rendőrség munkáját. A társadalmi szerződéselméletek felőli megközelítés szemléletmódját hangsúlyozzák. Ezt vezetik vissza a köztisztviselők feladatainak elvégzése során jelen lévő felelősségre, ami ehhez a munkához alapvetően kapcsolódik.

John Kleinig: *The ethics of policing – A rendőrség etikája* címmel 1996. évben írt könyve, a rendőri etika legátfogóbb módon rendszerbe foglalt filozófiai elemzését foglalja össze. Kleinig, szintén John Locke: Második értekezés a polgári kormányzásról című művére hivatkozva az általa természeti állapotnak nevezett életet bizonyos kellemetlenségek fogják korlátozni, amelyek a racionális embereket ösztönözni fogják a megőrzésük iránti vágyra. Az

alapvető joguk, hogy ezt a természetes állapotot polgári állapotba hagyják. Bár Locke szerint, az embereket teremtőjük és racionális természetük folytán bizonyos alapvető jogokkal - az életre, a szabadságra és a tulajdonra - ruházta fel, e képességek gyakorlásának és biztosításának képességét jelentősen gátolja a tudatlanság, a figyelmetlenség, elfogultság, bármilyen hatalom hiánya, szinte biztosan garantálja, hogy a természeti állapotban lévő életet a félelem, a bizonytalanság és az önhatalmú zavargások állapota jellemez. Ilyen körülmények között Locke úgy véli, hogy bizonyos szabadságjogokra lenne érdemes cserélni a polgári kormányzat valamilyen formája által megígért nagyobb biztonságot (Kleining, 1996).

Részletesen elemzi azokat az értékeket, amelyet a hivatásosoknak be kell tartaniuk feladatuk teljesítése során. Kevés foglalkozás igényel ugyanis olyan erkölcsi követelményeket a gyakorló előtt, mint a rendfenntartás. Mégis azonban egyetlen foglalkozás sem volt annyira hiányosan felkészülve a vele szemben támasztott erkölcsi követelményekre, mint a rendőri (Nándori, 2021b). De most, válaszul a lakosság növekvő aggodalmára és a rendőri etika iránti növekvő érdeklődésre, a változás jelei mutatkoznak. John Kleining könyvét azért írta, hogy ezt az új aggodalom és érdeklődés kezelhetővé váljon általa.

Ez a könyv a rendőri etika legszisztematikusabb, legátfogóbb és filozófiailag legkifinomultabb értekezése, amelyet véleményem szerint eddig publikáltak. Részletes elemzést kínál azokról az etikai értékekről, amelyeket a rendőrnek, mint a közösség alkalmazotjának, be kell tartania feladatuk teljesítése során. A könyv tágra foglalkozik a rendőri hatóság alapjaival és céljával, de olyan konkrét problémákkal is foglalkozik, mint: elszámoltathatóság, fizikai erőszak használata, információszerezésre vagy a bűnözői szándék csapdába ejtésére használt stratégiák, a korrupció, valamint a személyes értékek és a társadalmi aggodalmak közötti feszültség.

A kutatás során a hivatásrendek között is kiemelt jelentőséggel bíró rendőri hivatás erkölcsi kérdéseinek körét járom körül a kiegyezéstől napjainkig. A témakör kifejtését a hivatás fogalmával kezdem. Mi is a hivatás rendeltetése és hogyan alakult ki közöttük is a rendőri? Mi volt a magyar rendőri hivatás szerepe/feladata Magyarország történelmének 150 éve alatt? Mi az, amit meg kell őrizni az utókor számára és mi az, amiben igencsak szükséges lenne a változás? Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása igencsak releváns egy olyan hivatás számára, mint a rendőri. A disszertációban felépített fejezetek összefüggenek egymással, tehát előfordul az is, hogy egy-egy kérdés válaszát egy másik fejezetben lehet megtalálni. A

fejezetrésznek a felvezetésben a dedukció elvét követem, vagyis a hivatásokról általában írok és haladok abban a rendőri hivatásig, majd pedig ezen belül is a kutatás szempontjából másik releváns eleméig, az erényekig.

1.1.1. A HIVATÁS

Az első fejezetet a hivatás fogalmi meghatározásával kezdem, amellyel az általában vett munkavégzéstől, és a szakmától történő elhatárolással lesz meghatározható. A többlettartalma ebben a tekintetben a speciális szaktudáson túl, annak erkölcsi vonatkozásai okán töltődik meg tartalommal. *„Az emberi munkavégzés legalább három különböző formájaként különböztetjük meg az elfoglaltságot, a szakmát és a hivatást. Az elfoglaltság speciális szakképesítést nem igénylő, anyagi javakért végezhető munka; a szakma speciális szakképesítést igénylő, karrierépítés közvetlen vagy közvetett céljával végezhető munka; végül a hivatás speciális szakképesítést igénylő, erkölcsi és morális értékek megvalósítása végett végezhető munka.”*(Boda, 2018a, 135.o.) A hivatás további meghatározását tekintve: valamely feladat elvégzése iránt vagy valamely munkakör, foglalkozás, pálya iránt érzett lelki hajlam, vonzódás. Elhivatottság és rátermettség valamely feladat elvégzése iránt. A hivatás belső elkötelezettségből indul tehát, és olyan életcél megvalósítása iránti küldetés érzését feltételezi, amelyet az ember életcéljának tekint és ezáltal válik élethivatássá. A speciális szakképesítésen túlmenően olyan erkölcsi tartalommal töltődik, aminek köszönhetően a hivatás betölti szerepét. *„A hivatás gyakorlásával egyaránt együtt jár a hivatást gyakorló személyiségének erkölcsi és morális felértékelődésével (például a katonák bátrabbá válnak a katonai hivatás gyakorlása során), és a hivatást gyakorlótól független erkölcsi és morális értékek megvalósításával (például a katonák elősegítik a haza védelmét).”*(Boda, 2018a, 135.o.) A belső elköteleződés magában hordozza a szabad választás jogát, ami azt jelenti, hogy a hivatását az ember szabadon, saját elhatározásából maga választja. Vállalja ezzel a szolgálati feladatok ellátását.

Samuel Phillips Huntington (1927-2008) szerint a hivatás szakismereteinek van olyan szélességi dimenziója is, ami ismeretlen a szokásos mesterségekben. Véleménye szerint ugyanis a hivatásos szakember csakis akkor tudja sikeresen alkalmazni szakismereteit, ha tudatában van annak a tágabb értelemben vett hagyománynak, amelynek jómaga is része (Huntington, 1994).

A hivatást Huntington egyfajta különleges elhivatottnak tekinti, amelynek egyediségét a speciális szaktudás, a felelősség és a testületi jellege adja. A hivatásos szakember szaktudása megszerzésével a hivatására jellemző speciális elméleti és gyakorlati ismereteket a speciális

szakképzés során sajátítja el, amihez szorosan kapcsolódik a hivatásra nevelés is, amely speciális oktatási intézményekben zajlik. A felelősség ebben a tekintetben a szolgálati feladatok ellátásához szükséges szaktudás monopóliumát jelenti. A társadalmi felelősség különbözteti meg a hivatásos szakembert az egyéb szakismerettel rendelkező szakembertől. A testületi szellemben testet öltő hivatás tagjait a kollektív tudat és az egység érzete kapcsolja össze, ezzel téve egyedivé a hivatás tagjai számára a társadalmi felelősségben gyökerező osztozást. A hivatás szakértelmének elsajátítása és a hozzá tartozó felelősség normái teszik tehát a professzionális szervezet tagjait egyedivé, választja el őket a laikustól. A hivatásoknak rendszerint vannak etikai kódexeik, amelyek a megbízóikkal és a kollégákkal szemben tanúsított helyes magatartásformákat tartalmazzák (Huntington, 1994).

A testületi szellem a hivatás tagjainak közös, a laikustól elválasztó szerves egységét és csoporttudatának érzetét jelenti. Ez a kollektív érzet a professzionális hozzáértéshez nélkülözhetetlen, amely a hosszú kiképzésben, a fegyelemben, a hivatás tagjait összekötő közös munkában, valamint az egyedülálló társadalmi felelősségben való osztozásban gyökerezik. Az egység érzete olyan hivatási szervezetben ölt testet, amely meghatározza és alkalmazza a hivatás szakértelmének normáit, továbbá kialakítja a hivatás felelősségi normáit, s érvényt is szerez azoknak (Huntington, 1994). A rendőri hivatásban az együvé tartozást az egyenruha és a további testületi szimbólumok (a rendőrségi jelvény, a rendőrigazolvány) a közös szellemiség és maga a hierarchiai rendszer adja. „A különböző szimbólumok (egyenruha, eskü, jelvények és ékítmények stb.) még tovább erősítik a kiválasztottság érzését.” (Finszter, 2018: 159) Arra a kérdésre, hogy a rendőrködés munka vagy hivatás-e többek között a rendőr-szociológia keresi a választ. Eszerint a szakmaként aposztrofálni Max Weber és Bibó István nyomán hamis alternatíva, mivel a közhivatalnokokra érvényes megközelítés csupán a jogszerűségre, a szakszerűségre és a szolgálatszerűség hármására helyezi a fókuszpontot és mindemellett figyelmen kívül hagyja a rendőri szolgálattal járó egyik legfontosabb tényező kéréskörét, vagyis a külső és belső motivációk egyensúlyának, vagyis a szabad mérlegelés – diszkrecionalitás dilemmáját. (Finszter, 2018) Kiegészítve a kérdést tehát megközelíteni etikai, erkölcs és pszichológiai elméletek és szempontok szerint kihagyhatatlan.

A hivatás gyakorlása együtt jár a hivatást gyakorló személyiségének erkölcsi és morális felértékelődésével és a hivatást gyakorlótól független erkölcsi és morális értékek megvalósításával. Vagyis valamely feladat elvégzése, valamely munkakör, pálya, foglalkozás iránt érzett fogékonyság, vonzódás vagy valamire való rátermettség, elhivatottság érzésével töltődik, ebben az értelemben már hivatásnak nevezzük. Ezek a tulajdonságok feltételezik azon erkölcsi értékek megjelenését, amely hivatássá emeli az adott munkavégzést.

„A hivatásrendek az egy társadalmi funkciót ellátó szakmát gyakorlókat tömörítik egy csoportba, legyenek akár munkavállalók, akár munkaadók. [...] A társadalomnak szüksége van hivatásrendekre, mivel az állam csak a hivatásrendek közvetítésével képes irányítani a gazdaság és a társadalom működését”(Boda, 2018a, 139-140.o.).

A hivatásrendek közül a közszolgálati hivatásrend, azon belül is a rendőri hivatást gyakorlók számára iránymutatásul szolgálnak az etikai kódex alapelvei, amelyek a rendőrök integritásának alapvető eszközeit képviselik. A hivatás erkölcsi tartalommal töltődik, amely nem képzelhető el etikai kódex nélkül, hiszen a hivatásoknak rendszerint írott vezérfonalként tekinthető etikai kódexszel rendelkeznek. Ami a közszolgálati hivatásrendeknek szolgál iránymutatásul olyan hivatás-etikai alapelveket tartalmaz, ami a hivatásos számára követelményt ír elő, betartása pedig kötelező érvényű. A hivatás tehát kiegészül olyan speciális erkölcsi értékekkel, amelyek a hivatás gyakorlójától elvárt erényeket tartalmazza.

A rendőri hivatás a köz szolgálatát jelentette, amelynek alapvető feladata a közrend-közbiztonság fenntartása, állampolgárok életének és testi épségének, vagyonának védelme. A közjő szolgálatát a hivatásrendek és azok tagjai a társadalmi szerepek ellátásán keresztül végzik el. A különböző társadalmi szerepek a közjő egyes részeinek, egyes közjavaknak a szolgálatát foglalják magukban. A rendőri hivatás fő eleme a rend. A rend, mint közrend a hivatás feladatát alapjaiban határozza meg. A rend megteremtése, fenntartása és helyreállítása mind-mind a feladat részét képezik tehát.

1.1.2. A HIVATÁSRENDEK

A társadalom- és államszervezés kora Európában (*és Európán kívül is*) az 1930-as évekre volt tehető, amikor is az európai társadalmi és kulturális szellem hatása érvényesült. A társadalom- és átszervezés Európában inkább volt nevezhető forradalmi vagy inkább békés átszervezés hullámának, Báró Brandstein Béla szerint. Ellentétben az akkori, - a szerző által példaként felsorolt- Oroszország, Olaszország, Németország, Ausztria és Portugália országaival. Ahol a hatalmas társadalmi és állami átszervezés éveken át húzódo és sok esetben forradalmi kirobbanásokhoz vezetett. A békésnek egyáltalán nem tekinthető folyamat, nem csupán az intézményeket érintette, hanem emberéleteket is követelt, ahogyan az adott társadalmak és államok egy részének népét is átalakította teljesen. Az átalakítások és a szellemi hatások társadalom-politikai következményeket vontak maguk után, amelyek végül a tudatos társadalomátszervezést és ezzel együtt a társadalomszervezés problémáját egész Európára nézve tette elevevé, hovatovább égető szükségé. A XI. Pius pápa *Quadragesimo anno kezdetű* enciklikája vetette fel rendkívül korszerűen és nagy tekintéllyel a szociális szellemű

társadalomszervezés eszméjét. Mindezzel erős gyakorlati hatást váltott ki a legkülönbébb népek társadalompolitikájában is. Amely a hatást a világszerte megszervezett az Actio Catholicának a társadalomszervezés irányába is működő kezdeményező tevékenysége tovább mélyítette (Brandenstein, 1938).

A magyarországi hivatásrendeket a XI. Pius pápa *Quadragesimo anno kezdetű* 1931-es enciklikájában, maguk a hivatásrendiség szellemiségében létrejött katolikus szociális mozgalmak (szervezetek) hirdették ki. Az EMSZO (Egyházközségi Munkás Szakosztályok) 1936-ban a városi ipari munkások között, az Actio Catholica keretében alakult meg. Ezután 1939-ben a Magyar Dolgozók Országos Hivatásszervezete szintén az ipari dolgozók és alkalmazottak érdekvédelme miatt jött létre.¹²

A hivatásrendiség tudományos könyvekből kilépett gondolatának terjedése mérhetetlen gyorsasággal terjedt el, amelynek legnagyobb jelentőségét a szakszervezetek fejlődésének lehet tekinteni. A gazdasági életre is hatással lévő folyamatok, a szakszervezetekbe tömörült munkavállalók érdekvédelmi szerepében mutatkozott meg leginkább (Mihelics, 1940).

A rendi társadalmi szervezet Európa múltjában meghatározó szerepet töltött be, amelynek során a rendiség alatt a társadalmi szervezetet, vagyis a társadalmat meghatározó különböző csoportjai, rétegei között előforduló legkülönbözőbb élethivatásokat értették. Amelyeket az emberi kultúra folyamatában egészen természetes, sőt ebből kifolyólag egyetemesen felmerülő folyamatának írták le (Brandenstein, 1938).

A hivatásrendek kortárs fogalomkörének meghatározása szerint, az egy társadalmi funkciót ellátó szakmát gyakorlókat tömörítik egy csoportba, legyenek azok akár munkavállalók, vagy akár munkaadók egyaránt. (...) A társadalomnak ezért szüksége van hivatásrendekre, mivel az állam csak a hivatásrendek közvetítésével képes irányítani a gazdaság és a társadalom működését (Boda, 2018a).

A hivatásrendiség történelmi eredetére visszatekintve jól látszik, hogy azokat rendi társadalmi szervezetekből vezette le, azonban érdemes a történelmi előképként használható forrásoknál kiemelni a terminusbeli változásokat.

A hivatásrendek közül a közszolgálati hivatásrend, azon belül is a rendőri hivatást gyakorló számára iránymutatásul szolgálnak az etikai kódex alapelvei, amelyek a rendőrök integritásának alapvető eszközeit képviselik. A hivatás erkölcsi tartalommal töltődik, amely

¹² Hivatásrendek. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/h-F09B4/hivatasrendek-F0A25/> (A letöltés dátuma: 2022.05.29.) A hivatásrendi társadalom kérdéseivel és annak létével a két világháború közötti Magyarországon Mihelics Vid és Korvig Béla (illetve még néhány kevésbé ismert szerző) foglalkozott.

nem képzelhető el etikai kódex nélkül. Ami a közszolgálati hivatásrendeknek szolgál iránymutatásul. Olyan hivatásetikai alapelveket tartalmaz, ami a hivatásos számára követelményt ír elő, betartása pedig kötelező érvényű. A hivatás tehát kiegészül olyan speciális erkölcsi értékekkel, amelyek a hivatás gyakorlójától elvárt erényeket tartalmazza.

Az állam által meghatározott feladatok, a társadalmi érdekek a különböző hivatásrendeken keresztül valósulnak meg. A hivatásrendek monopolizálják azokat a társadalmi szerepeket, amelyeket ellátnak, vagyis a társadalom adott hivatásrenden kívüli tagjainak nincs módjuk az adott társadalmi szerepet életvitelszerűen ellátni (Boda, 2018a). Ennek az az oka, hogy a társadalmi szerep sikeres ellátásához speciális szaktudás elsajátítása szükséges.

A hivatásrendek erkölcsi és morális értékei eredendően négyfélék lehetnek. A hivatásrendek által végzett szolgálat először is nem kényszeren alapul, vagyis a hivatást gyakorlók nem azért és – bizonyos korlátok között – nem úgy szolgálják a közjót, látják el a hozzá kapcsolódó szerepet, mert mások arra kényszerítik őket. A hivatásokra jellemző kényszermentesség megnyilvánul a hivatás választására irányuló szabad döntésben, és egyúttal a hivatás gyakorlásához köthető munka jellegéhez kapcsolódó követelményben is. A hivatás gyakorlása ugyanis olyan összetett feladatok sorozatát jelenti, amelynek kivitelezéséhez a hivatásgyakorló teljes személyiségének szükségességét feltételezi. A hivatásgyakorlás központi értéke tehát ezen a kényszermentességen alapuló professzionális autonómia. A másik érték a professzionális felelősség, amely a hivatás társadalmi szerepéhez köthető kötöttségből származik. Tekintettel arra, hogy a hivatás a közjót monopolizált társadalmi szerep ellátásával szolgálja, ezért a hivatásgyakorlón kívül más azt a szerepet nem képes ellátni, következésképp a társadalmi szerep ellátásában speciális felelőssége van. A hivatásgyakorláshoz kapcsolódó harmadik érték a hivatás gyakorlását segíti elő, ezért olyan erényeket foglal magában, amelyek hatékonyabbá teszik a hivatás gyakorlását. Végezetül pedig a hivatáshoz kapcsolódó értékek abból is származtathatók, hogy biztosítják a közösségi integritást a hivatásközösségen belül; mindemellett a hivatásközösség és a civil társadalom között. Az integritás biztosítása során épp annyira bír nagy relevanciával annak biztosítása, hogy a hivatásközösség tagjai egy közösség tagjainak tekintsék magukat, mint annak, hogy az épp ezen belső integritás biztosítása miatt a hivatásrendi közösség ne távolodjon el túlságosan a civil társadalomtól. Továbbá, hogy a hivatásközösség ne éljen vissza a hatalmával és ne uralkodjon el a civil társadalmon (Boda, 2018a). A hagyományok ápolása a rendőri hivatás történetének megismerésén, elsajátításán és annak belsővé tételének folyamatán alapul, amelynek tiszteletben tartása kellő alázatot nyújt a hivatást gyakorló napi munkavégzése során. A hivatásrendek közül az állami fegyveres testületek és ezen belül is a rendőri hivatás alapvető feladata a haza belső rendjének fenntartása.

A rendőri hivatás fogalomkörének meghatározásakor az általában vett napi tevékenységet meghatározó olyan elfoglaltságból szükséges kiindulni, amelynek végzéséhez a speciális szaktudáson túlmenően a hivatás iránt érzett belső elköteleződésre van szükség.

1.1.3. A HIVATÁS ELEMEIRŐL

Minden hivatás rendelkezik olyan meghatározó elemekkel, amelyek csak rá jellemzők – fejti ki Ernest Greenwood (1910-2004) a hivatás elemeiről szóló írásában. Eszerint az egyes hivatásra jellemző, egyúttal azt meghatározó hivatáselemek a következők: szakmai elmélet, felhatalmazás, társadalmi felelősség, etikai kódex, kultúra. A hivatást meghatározó szakmai ismeretek elsajátításával felhatalmazást kap a rábízott társadalmi szerep felelősségteljes ellátására. Az etikai kódexet formális és informális hivatásetikára bontja, amelynek célja a hivatást gyakorlók visszaéléseinek megelőzése, továbbá a megsértése esetén kiszabásra kerülő szankciókat tartalmazza. A hivatáskultúrát a hivatásra jellemző, illetve azt meghatározó normák, értékek és szimbólumok rendszere alkotja (Greenwood, 1957).¹³

Az állam által meghatározott feladatok, a társadalmi érdekek a különböző hivatásrendeken keresztül valósulnak meg. A rendőri hivatás vonatkozásában a hivatással járó feladatokat és kötelezettségeket az állam határozza meg, amelynek végrehajtásáért a rendőrség szervezete és annak állománya tartozik felelősséggel.

1.1.4. A RENDŐRI HIVATÁSRÓL ÉS ANNAK ELEMEIRŐL

A rendészet kialakulásának gyökerei az első fennmaradt írásos forrásokban keresendők. Eszerint a rendőri hivatás elemeiről szóló fejezettrészben a rendőrség, vagyis mindinkább a rendről, az állam belső rendjének fenntartásáról és annak kialakulásáról fogok írni. Mi vezetett vajon ahhoz, hogy egy már kialakult társadalomban a rend fenntartására szükség volt? Az emberek együttélésének bizony megvoltak a maga sajátosságai már ókori társadalmak kialakulásának idején is. Ahhoz, hogy több ember a békés egymás mellett élést válassza szabályokra és rendszerre volt szükség. Az ókori görög filozófia klasszikusai közül Szókratész (Kr. e. 469-399) szerint a törvények tisztelete mindenképp felett áll és a törvényt minden

¹³ A hivatáselemek vonatkozásában Boda Mihály a következő elemzési módszerrel vizsgálta a katonai hivatás elemeit: a régi és az új elemek véleménye szerint együtt alkotják a modern hivatások olyan fontosabb jellemzőit úgy, mint a belső elköteleződés, a közjó szolgálata valamilyen társadalmi szerep ellátásán keresztül, a monopolisztikus és a közösségi jelleg, a speciális szakmai tudás, illetve speciális erkölcsi és morális értéke (Boda, 2018a).

A katonai és a rendőri hivatás még a legszélsőségesebb helyzetekben sem keverhető össze, mitöbb a katonai és a rendőrségi professzionalizmus egybemosása súlyos és gyakran helyrehozhatatlan károkat eredményezhet. (Finszter, 2018)

poliszpolgárnak¹⁴ be kellett tartania, akik elsősorban poliszpolgárok és csak azt követően voltak egyének. Szókratész a tanításai során is a törvények tiszteletére tanította tanítványait. Ha egy törvény nem működött, akkor annak rendje módja szerint kellett azt megváltoztatni. A szép- jó- igaz egységét az erényben látta az athéni bölcse. Az ellene felhozott vádak szerint Szókratész megtagadta a város isteneit és nézeteivel megrontja az ifjúságot. A tanítványai meg akarták őt szöktetni a börtönből. Szókratész azonban ezt nem engedte, mert véleménye szerint ellenkezett volna mindazzal, amit ő képviselt és tanított, vagyis azzal, hogy a törvényeket tisztelni kell. Szókratész története a hatalom és a kritikus értelmiségi viszony problémája körül mozgott és végül halálakor a korrupt hatalom a legerkölcstelenebb módon szabadult meg tőle (Adamik, 2011).

Szókratész tanítványa az athéni születésű Platón (*Kr. e. 427-347*), akinek az egyik legismertebb alkotása az *Állam* volt, amelyben az igazságosságot minden politikai kérdés alapjának tekintette. -Az igazságosság mindemellett a négy sarkalatos erény egyike az okosság (bölcsség), az erősség (bátorság) és a mértékletesség mellett (Alácsi, 2019)-. A társadalmi élet ennek a sarkalatos erkölcsnek a vonatkozásában lehetőséget nyújt Platónnak arra, hogy az államelméleti kérdéseit több oldalról meg tudja vizsgálni (Platón, 1970). A második könyvében az állam keletkezéséről, a primitív állam életéről, az igények növekedéséről (amely megnöveli az államot), az állam területének védelméről (a hivatásos hadsereg), milyenek kell lennie az állam őrleinek? Mindemellett az állam őrleinek neveléséről olvashatunk. Az emberek valamilyen céltól vezérelve társulnak, amelyet egyéb szükséglettől vezérelve újabb és újabb segítő társat gyűjtenek össze egy településre és így jön létre az állam (Platón, 1970). Az állam területének védelme alapvetően a hivatásos hadsereg feladata volt az ókorban Platón szerint. Ha a terület már nem elegendő a lakosság szükségleteinek kielégítésére, akkor a szomszédok területéből kell kiszakítani területeket ahhoz, hogy elegendő szántó és legelő legyen. Mindez azonban oda-vissza működik, tehát a szomszédos államok lakossága szintén túlléphetik a létszükségleteik határát és vagyonszerzésre adhatják fejüket. Ezért van szükség hadseregre, hogy az államot növelni lehessen. A korábban leírt mesterségekhez hasonlóan a hadsereggel is hasonló a helyzet, akik a rá bízott feladat, az állam határának a védelme. Amelyet teszi hozzá Szókratész a párbeszédben, hogy minden egyes mesterségnek csak az a feladata és azzal foglalkozhat, ami rá van bízva. A cipész cipőket készít, a kőműves házat épít, a harci mesterség esetében a harcászat. Azt kell minden foglalkozásnak a tökélyre fejlesztenie és arra kell fókuszálnia, ami

¹⁴ A poliszpolgár jelentése: a polisz, az ókori görög város vagy városállamot jelent, így városlakónak értendő.

a feladata a munkája. A jó katona tökéletes kiképzéssel érhető el. Az állam örének milyennek kell lennie? Az örök feladata mindennél fontosabb Szókratész szerint. Az öröknek - minden mesterség közül- kell leginkább, minden egyéb foglalkozástól mentesnek lenniük. Annak érdekében, hogy saját mesterségükre tudjanak koncentrálni és abban tegyenek a legnagyobb szakértelemre és gyakorlatra szert. Ügyesnek kell lenniük elsősorban, hogy képesek legyenek a feladatuk elvégzésére. Az örökös szemponjtjából elég ébernek kell lennie, hogy észrevegye az ellenséget. Emellett elég gyorsnak és erősnek ahhoz, hogy képes legyen legyőzni azt. A bátorságra azért van szükség, mert csak bátorsággal tud jól is harcolni egy katona. Arra is szükség van, hogy az ellenséggel szemben mutatott kegyetlen viselkedés mellett a társaikkal szelídek legyenek. Egymással és a többi polgárral szemben ne legyenek olyan vadak, mint az ellenséggel szemben. Szókratész a kutya nevelésével magyarázta, aki a gazdáihhoz és ismerőseihez kezes és barátságos, míg az ismeretlenekkel szemben viszont annál barátságtalanabb. Tehát egyáltalán nem természetellenes az, hogy ez a két tulajdonság (haragos és kezes) egyszerre meglegyen az örökben is. Amint a tanulni szerető lény meg tudja állapítani azt, hogy ki a rokon és az idegen ahhoz tanulni szeretőnek és bölcsességszeretőnek kell lennie. *Szókratész végül a következőképpen foglalja össze, hogy milyennek kell lennie az állam leendő szép testű-lelkű örének: bölcsességszeretőnek, haragosnak, gyorsnak és erős természetűnek kell lennie. A nevelésüknek a testre és a lélekre kell vonatkoznia, amely testi nevelést a torna és a lelkit a zene által történik (Platón, 1970, 40-46.o.).*

„Az igazságosság általános, arisztotelészi megfogalmazása szerint ugyanis az a javak arányosság szerinti egyenlő elosztása, aminek egy alete a közösség tagjai közötti igazságszolgáltatás. A harcosok és a háború eredete így az a rendfenntartói tevékenység, igazságszolgáltatás, ami biztosítja a városállam polgárainak gazdasági működését.”(Boda, 2022a: 105) A legigazságosabb tehát azt jelenti ebben az esetben, hogy a legjobb, amivé adottságaival és körülményeivel fejlődhet (Lukácsi, 2003).

Arisztotelész (*Kr. e. 384-322*) Nikomakhoszi etikájában azt emeli ki, hogy minden cselekvő lény valamely cél érdekében fejt ki tevékenységét. Az ember, mint cselekvő és létező lény a boldogság elérése érdekében tevékenykedik, ugyanis minden ember célja az, hogy boldog legyen. Arisztotelész szerint a boldogság magában a cselekvésben rejlik, és elsődlegesen azt jelenti, hogy az embernek azokat a képességeit kell kibontakoztatnia, amiben a legtökéletesebbnek és a legmagasabb rendű, illetve legnemesebb tárgyra irányulnak (Bolberitz-Gál, 1987). *„Legszebb dolog az igazság, legjobb az egészség, legkedvesebb pedig az, hogy az ember elérheti mindazt, amit szeret.” (Arisztotelész, 1987: 21)*

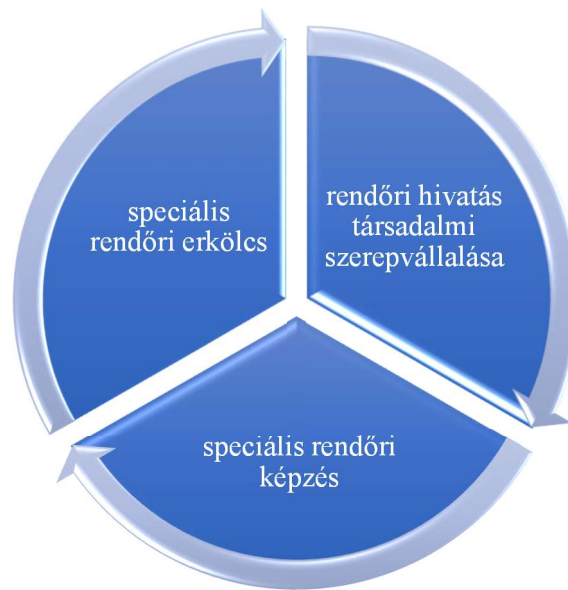
A törvények és az állam

Platón (*Kr. e. 427-347*) a *Törvények* című művének első könyvében egy új ideális állam képét vázolja fel, amely az általam vizsgált második könyvében az Athéni férfi, a krétai Kleiniasz és a spártai Megillosz párbeszéde tárul elénk. Az erényekről, mint törvények vizsgálatáról szóló eszmefuttatás a helyes és helytelen kérdéskörében azt vizsgálja, hogy a törvényekkel kapcsolatban a természettől fogva mi a helyes és a helytelen. Az erény teljessége nélkül ugyanis a polgárháborúban senki nem maradhat hűséges és feddhetetlen. Az erényt Platón a törvények egészére nézve tekintette helyesnek és nem pedig az összes törvény egyetlen jelentékeny részének. A valóban helyes törvények híressé teszik a görögöket és teszik boldoggá azokat, akik az irányításuk szerint élnek.¹⁵ A törvényhozónak figyelemmel kell kísérnie a polgárok vagyonszerzését és azt, hogy a vagyon felhasználása milyen módon történik (Platón, 2008). A törvények vizsgálata gyönyörök és fájdalmak forrása is lehet. A természet szabadon engedi áradni a két forrást, vagyis mind az állam és mind a magánélet erkölcsét, és aki onnan, annyit és akkor merít belőle amennyit kell, azok az államok vagy magánembereknek lesznek boldogok. Azonban ellenkező esetben hozzáértés nélkül boldogtalanná lesznek azok (Platón, 2008).

Az isten emberszeretettől vezérelve békét, tisztességérzetet, a törvény és a jog teljes virágzását adták az embereknek, akiket megóvtak a meghasonlottságtól és boldoggá tették őket. Az igazsághoz hozzátartozik, ha egy várost nem isten, hanem egy haladó kormányoz, akkor nem menekülhet a bajoktól és a küzdelmektől, a Kronosz alatti életet kell követni, mind a közéletben és a magánéletben egyaránt, amihez a házi és állami életet kell igazítani, amelyeket törvényeknek nevez. Ezzel ellentétben, ha olyan egyén vagy oligarcha, vagy akár demokrácia, amelynek lelke a vágyak és a gyönyörök rabja és ezeket hasztalan kielégíteni kívánja, az bajban sínylődik és a törvényeket lábbal tiporja. Az igazságos és igazságtalan kérdéskörében a törvényeknek az a dolga, hogy azt kell szem előtt tartania, hogy mi hasznos a fennálló államrend számára, annak érdekében, hogy örökre fennmaradjon, és ne bomoljon szét. Nem pedig a háborúra vagy az erény egészére kell tekintettel lenniük. A legnagyobb szolgálatot az isteneknek és a törvényeknek, a szolgálat második fokán pedig a vezető tisztségviselők foglalnak helyet, akiket Platón az Athéni szavaiba ágyazva a törvények szolgálóinak nevez. Akiktől úgy gondolja, hogy az állam üdve vagy romlása függ, mivel ahol a törvény a vezetők kényének és kedvének van alávetve és nem tudnak azok érvényesülni, azt az államot a szakadék szélén látja. Ahol viszont a törvény az úr a vezetők fölött és a vezetők a törvények szolgálói, ott

¹⁵ Platón (2008): *Törvények*. Szerk.: Miklós Tamás. Budapest, Atlantisz. 627d-631c-d 21-27. oldal Az erényekről Platónhoz köthetően bővebben olvashatunk: Lackó Sándor és Dékány András (2003): Az erény. Lábjegyzetek Platónhoz. Szeged, Pro Philosophia.

A hivatást meghatározó fő elemeket összességében a következőképpen fogom vizsgálni: a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása, a speciális rendőri szakképzés és a speciális rendőri erkölcsi érték.

3. ábra: A rendőri hivatás elemei. Készítette: a szerző.

A hivatásrendek közül a rendőri hivatás elemeit vizsgálom, amelynek köszönhetően egyedi és ezáltal speciális lesz. A társadalmi szerep ebben a tekintetben a rendőri hivatást fogja jelenteni, amely a hivatás gyakorlásával annak ellátását, vagyis a közjó szolgálatát is jelenti egyben. A közszolgálat, a társadalom szubjektív és mindemellett objektív biztonságérzetének lehetővé tétele érdekében kell, hogy érvényre kerüljön. A speciális rendőri szakképzés a hivatásra jellemző, sajátos és ezzel együtt speciális tudás elemét képviseli. A belső elköteleződés annak a speciális rendőri erkölcsi értéknek lesz a része, amelyet összességében rendőri erényeknek nevezünk. Mindezen tevékenység az államérdek révén megvalósuló jogbiztonság követelményeinek tényleges megvalósulása útján válhat lehetővé, amelynek összhangban kell lennie a közjó és a közérdek érvényesülésével. A rendőrség az állam létének szükséges eleme tehát, mivel az állam karhatalom nélkül nem létezik. A társadalom és a rendészeti állomány közötti optimális kapcsolat kialakítása visszahat a köz biztonságérzetére és a társadalmi rend fenntartásának lehetővé tételére, aminek révén az államérdek megvalósulhat. A képzés a hivatásos szakképzést jelenti, amely a rendőri hivatást elősegítő ismeretek elméleti és gyakorlati elsajátítását jelenti.

Az alkalmazott etika hivatásrendekhez köthető ágaként, azon belül is a rendőri hivatás erkölcsi értékeinek specialitásában lesz tetten érhető. Az első, amit ezzel kapcsolatban le kell fektetni az az, hogy a rendőri hivatás választása az önkéntes alapon meghozott szabad döntés

mibenlétének megvalósulása. A belső elhatározásból meghozott szabad döntés ebben az esetben a rendőri hivatás választására irányul. A szaktika, ezen belül is az etikai kódex, esetünkben a rendőri hivatás etikai kódexe (**2. számú melléklet**) tartalmazza azokat az előírásokat, amelyek a hivatás gyakorlásához elengedhetetlenül szükséges iránymutatásait tartalmazza, amelyek betartása a hivatását választó újonctól a testületben hosszú évek óta szolgálatot teljesítőig – beosztástól és szakterülettől függetlenül- egyaránt kötelező érvényű előírásokat foglal magában.

Mindemellett az erények képviselik azokat a pozitív és jó tulajdonságokat, amelyekkel a hivatás jobbá tehető. Fontos szerepe van a hivatásos közösség integritásában és a társadalmi szerepére vonatkozólag is. A felelősség társadalmi felelősséget jelent, amelynek köszönhetően a speciális, az adott hivatásra jellemző szaktudás elsajátításával, illetőleg annak gyakorlásával, tehát a rábízott feladatának ellátásával vállalja a felelősséget társadalmi szerepéért.

1.1.5. A RENDŐRI HIVATÁS ÉS A MAGYAR TÁRSADALOM

„Magyarországon a rendfenntartásról, közbiztonságról és rendőrségről elsőként Zsoldos Ignác jogtudós értekezett több művében. A szolgabírói hivatalról írt művében (1844-ben) a következőket állapította meg a rendről és rendőrségről: *„Rend magában fenn nem tartódik, annak fenn kell tartatnia. Kik a rend fenntartásában felvigyáznak, s a rendbontókat – törvény szabta büntetéseik elvétele végett – bejelentik: rendőrnek neveztetnek. A rendőrség tehát minden jól rendezett polgárzatok egyik fő kelléke, s van is minden művelt országban.”*(Sallai, 2020: 10)

A közrendészeti tudomány címmel, Karvasy Ágoston (1809-1896) egyetemi tanár írt könyvet olyan hivatalos eljárásukban irányt adó szabályzatokról, amelyek a közrendészeti hivatalnokokra vonatkoztak. A közrendészeti tudomány a német Berg által írt *Polizeiwissenschaft*¹⁸ művéből is eredezteti, amelynek 1. §-a szerint, azon elveknek összessége, amelyeknek alkalmazása által az államban a fenyegető veszélyek és háborítások közvetlenül elhárításra-, azoknak káros következményei megszüntetésre vagy enyhítésre kerülnek és az emberek érzékenyebb szükségletei, amelyeket a magasabb műveltség megkíván, kielégülnek. A veszélyek és háborítások, amelyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhat az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz emberi akarattól független eseményektől. Azon hatóság, amelynek hivatása a

¹⁸ A *Policeywissenschaft* filozófiai alapjairól és a közigazgatás-tudomány kapcsolatáról bővebben lehet megismerni: Koi Gyula (2014): *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése*. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest.

sértéseket és háborításokat erre irányuló célirányos intézkedésekkel megelőzni és a közösség legkisebb szükségleteiről gondoskodik, közrendészeti hatóságnak vagy rendőrségnek nevezik (Karvasy, 1862).

A műveltség egyik célja, hogy általa az emberek képességet nyerjenek magukat fizikailag fenntartani, élelmüket keresni. A másik célja, hogy jó állampolgárokká váljanak, és mint olyanok kötelességüket teljesítsék, másoknak jogait tiszteljék, és minden jogsértéstől tartózkodjanak. Ezen kettős cél eléréséhez szükséges a nevelésnek olyan irányt adni, hogy mindenekelőtt a gondolkodási tehetséget fejlesszék és gyakoroltassák. Továbbá az alapvető műveltségen túl, amelynek minden polgár bármely állásában, még a közönséges háztartásban és minden ügyei helyes kezelését kívánják meg; oly ismereteket sajátítsanak el, amelyek a különböző foglalkozásoknál, tehát a polgár fizikai fenntartására nélkülözhetetlenek. Továbbá, hogy erkölcsi, vallási és jogi műveltség terjesszék ki, amelynek köszönhetően mindenki megismeri és megtanulja a kötelességeit, mindemellett az erénynek szeretetére és a jogi érzelemre kiterjesztik, akkor a jogsértések jobban megakadályozhatóvá válhatnak bármily szigorú törvények által. A műveltség szerzésére szolgáló főintézetek: az iskola és az egyház (Karvasy, 1862).

A rendőrség és erkölcsiség vonatkozásában Karvasy Ágost a következőket írta, *A közrendészeti tudomány* című könyv második fejezetében, amelynek a címe: *Az állam gondja a népek műveléséről, azaz a kultúrpolitika*: a legfőbb eszközökön az egyházon és iskolán kívül vannak más olyan eszközök, amelyek egyrészt tétélesen előmozdítva, másrészt az akadályokat elhárítva működve szintén a nép erkölcsi tökéletesítéséhez vezetnek. Ezek a következők (Karvasy, 1862):

- 1) A rendőrség felügyel a házi nevelésre azért, nehogy már ekkor a henyéségre, erkölcstelenségre és nyereségre vetemedjen. Olyan szülők, akik gyermekeik nevelését elhanyagolják azokat tán a koldulásra szoktatják megintendők; ha pedig ez sem segít a gyermekeket tőlük el kell venni és valamely közintézményben (a szülők költségén) kell nevelni.¹⁹
- 2) A rendőrség külső cselekményeire is fordítja a gondját az emberek külső cselekményeire, de kényszerrel e tekintetben csak olyan cselekmények megakadályozására fordítson, amelyek által közbotrány és inger a vétekre adatik, a nyereség és az erkölcsi romlottság terjesztése előmozdulhat, vagy amelyek mások jogait sérthetik, éppen ezért a rendőrség nem tűrheti:

¹⁹ henyéség jelentése: tunyaság, dologtalanság, munkátlanság.

- a) a nyilvános részegséget, de még a hajlamot sem.
 - b) az úgynevezett hazard- és más szerencsejátékokat, amelyek gyakran egész családok szerencsését megrontják és öngyilkosságokra, vagy egyéb nemű büntetésekre adnak alkalmat.
 - c) a kemény embertelen bánásmódot más emberekkel.
 - d) az állatok kíntását, amely által az érzéketlenség előmozdul és az ember más emberek iránt is kegyetlenségeket vonják maguk után.
 - e) a nemi ösztönből eredő kicsapongások szinte az egész rendőrség figyelmét lekötik. Ezeket a kicsapongásokat az emberi természet gyengesége és kiírtani teljes mértékben lehetetlen. Ezért nem is volna helyeselhető, ha a rendőrség az ilyen kicsapongásokat vagy arra irányuló alkalmakat kérlelhetetlen szigorral üldözné. Az ilyen szigor a bajt csak felnagyítaná. A rendőrség e tekintetben akkor tesz eleget a kötelességének, ha a buja nőszemélyeknek számát csökkenti, a kicsapongások helyeit legalább az ifjúság szeme elől minél inkább eltakarni és a szemérmességnek durva és közbotrányt okozó megsértéseit elhárítani és végezetül az ártatlan ifjúság számára ravasz csábítását megszüntetni iparkodik. Ezenkívül a közegészségügyi szempontból is a bujakórság terjesztése ellen célszerű intézkedéseket szükségeltetik megtenni. Ezeknek a kicsapongásoknak csökkentésére egyébiránt a jó nevelés, vallásosság terjesztése, a fényűzésnek csökkentése és a szükségből vagy kényszerből származó nőtlen élet korlátozása tartogathatja a legtöbb sikert.
- 3) A kényszerítő eszközökön kívül az állam számára serkentő eszköz, amellyel az erkölcsiséget elő tudja mozdítani a jutalmak adása.
- Mínt hogy a példa, amely felülről adatik nagy hatással bír az erkölcsiségre, azért az előljárónak, lelkészeknek, tanároknak erkölcsisége különös figyelmet érdemel, melynél fogva ilyen állások betöltésénél az erkölcsiségre különös tekintettel kell lenni.
- 4) A szép művészetek is az erkölcsök szelídítésére, a jellem nemesbítésére és a jó ízlés terjesztésére nagy hatással bírnak, azért az állam ezeket is méltassa ápolására, az ezzel kapcsolatos kiképzésre nyújtson alkalmat.
 - 5) A rendőrség a nyilvános mulatságokra is terjessze ki figyelmét, hogy mind azokban illedelem uralkodjék és hogy azok durvaságot és érzéketlenséget ne táplálják, mert ez utóbbiakat túrni nem lehet.
 - 6) különös figyelmet érdemelnek a színházak is, amelyek főleg a nagyobb városokban, ahogy a sok vigalomra vágyó ember, igencsak szükségesek. A színészek becsben tartása és a színházi előadások közönségre gyakorolt hatása egyrészt a színészek jó erkölcsi

viseletéről, s jellemétől, másrészt azoknak nagyobb kiképzésétől függ, amelynek utóbbi előmozdítására szolgálhatnak az úgynevezett konzervatóriumok.

- 7) a kaszinók, olvasóegyletek, amelyek a társalkodást előmozdítják, könyvek és időszakos iratok megszerzésére és olvasására biztosítanak lehetőséget. A hírlapok és közhasznú ismereteket magában foglaló könyvek, az utazások megkönnyítése, a múzeumok, képcsarnokok nagy befolyással bírnak a műveltség terjesztésére és az erkölcsök nemesítésére (Karvasy, 1862).

Az állam és társadalom viszonyával a konzervatív szemléletmódot képviselő Concha Győző (1846-1933) az alábbiak szerint vélekedett. A rendőri igazgatás célja az egész állam és az egész társadalom rendjének előfeltételeit létesíteni. A rendőrség természetének megállapítása Concha szerint, a rend és különösen azon rend iránti eligazodást kíván, amit közrendnek nevezünk (Concha, 1905).

„A rend, a közrend alatt valami olyas állapotot értenek, a mi törvény által meg van határozva.”(Concha, 1905: 308) *„A közrend embereknek közös célra való együttműködése, amelyet a jog és a természet határol, de a mely működés a jogi és természeti határok közt, nemcsak az állami szerveknél, de a magánosoknál is szabad.”*(Concha, 1905: 308)

A közrend és a közbiztonság fogalma, azok értelmezése, illetve a tartalmának és az alkotóelemeinek meghatározása képezi a rendészet elméletének egyik kiemelkedően fontos kérdését. A jogbiztonsághoz fűződő egyéni és állami érdek megköveteli e két fogalom tartalmának egyértelmű, közérthető értelmezését. Concha álláspontja szerint, a közrendet csupán a jogrenddel azonosítani hibás megközelítés. Véleménye szerint, a közrend alapvetően nem más, mint „az emberek közös célra irányuló együttműködése, amelyet a jog és a természet határol” és ez a működés „a jogi és természeti határok között nem csak az állami szerveknél, de az egyéneknél is lehetséges”. A közrend ebben az értelemben három részből áll, amelyek a következők: állami rend, társadalmi rend és a természeti rend. Az állami rend ezen belül az állami szervek működését és szervezetrendszerét jelentette. A társadalmi rendet Concha alapvetően kényszerközösségnek tartotta, aminek két lényeges eleme az érdek és a felebaráti szeretet köré csoportosul. A társadalmi renden belüli „köz”, avagy a társadalom tagjai egymással önként együttműködésre kénytelenek. A harmadik rend a természeti rend ezzel egyidejűleg az első két rend, vagyis az állami- és társadalmi rend működésének biztosít keretet, illetve azok kialakulásának is előfeltétele egyúttal. A közbiztonságot az egyéni szabadsággal állítja mintegy párhuzamba, mikor a rendőri munka és a jogbiztonság kapcsolatáról értekezik (Podoletz, 2014). A rendőrség/rendészet feladata az alaptényezők mellett, az állam és

társadalom rendjének előfeltételeit létesíteni, biztosítani, a társadalmi rendnek érvényesülését lehetségessé tenni, és nem magát a rendet (Concha, 1901). A rendőrség első sorban az által állítja elő a társadalmi rend feltételeit, hogy az egyesek jog által lehetővé tett szabad működését és javait állandó örökösselel védelmezi mások valószínűsíthető támadása ellen; a már kialakult támadásokat ténylegesen megakadályozza; a támadásokkal megzavart rendet helyreállítja azáltal, hogy a támadás jogtalan állapotát megszünteti, a jogrend helyreállításában történő segédkezés által. Ugyanezeket a pontokat alkalmazza az állami rendre vonatkozólag is (Concha, 1901). A rendőri működés természetét szükségletkielégítő szerepéből kiindulva, a közrendet az emberi szabadságtól és természeti erőktől függő előfeltételekkel látja el. Ebben tehát, a rendőri működés különbözik más állami működéstől. Tekintettel arra, hogy más állami működés az állam célját illetőleg, annak egyes részeit, a nemzeti függetlenséget, a jogot, a közvagyonosodást, a műveltséget, erkölcsöt ápolják, addig a rendőrség mindezeknek csupán előfeltételeit biztosítja. Azt a külső, ideiglenes biztonságot, amely e célok érdekében való működés pozitív kifejtésében és háborítatlanságában áll. A rendőrség tehát, összességében csupán közvetve járul hozzá az állam céljához (Concha, 1901).

A rendőrség működését tekintve pedig két részre bontható: biztonsági és közigazgatási rendőrség. A biztonsági rendőrség működésének lényege, az állandó örökösselelben, a valószínűsíthető intézkedésben, a karhatalom tényleges bizonyosság nélküli alkalmazásában rejlik. A közigazgatási rendőrség működése, a közigazgatás valamiféle állapotának vagy intézményének, műveletének, folyamatának előfeltételeit teszi lehetővé. Az örökösselel és az emberi szabadság világos megszabása vagy valószínűség alapján, az esetleges karhatalmi megszorítása által (Concha, 1901).

A rendőrség működésének határát maga a jogrend képezi, amelyet a rendőrség át nem léphet és ezáltal e jogrend által meghatározott körön belül láthatja el feladatát. A jogrend, mivel az emberi életnek állandó, és egyúttal legmagasabb rendű külső szabálya, ilyen tekintetben, a jogrendben a rendőrség jogrendje egy különös, a közrend előfeltételeinek meghatározására vonatkozó, alárendelt jogvidék (Concha, 1901).

A hatalom különösen a politikai rendőrségben ölt testet, amely rendőrségnek az a feladata, hogy az államnak vagy a társadalomnak biztonságával foglalkozzon és legfőképpen a tömegjelenségek ellen irányul: magas rendőrségnek, politikai rendőrségnek nevezetik. A politikai rendőrség gyakorlatilag a rendőri működésnek legfontosabb ága Concha Győző szerint, amely az alkotmány egészére kihatással van (Concha, 1901).

Az állam célja minden ember céljának, érdekének előmozdítása, azaz a közjó, a közérdek, mint mindennapi életben magunkat kifejezzük (Egresi, 2009).

Az állam sajátosságaként határozható meg a karhatalmi elem, még hozzá abban a tekintetben, hogy az az állam fogalmi eleme. A karhatalom szervei, a rendőrség és a csendőrség, az állam létének szükséges elemei, tehát mivel állam karhatalom nélkül nem létezik (Egresi, 2009).

A rendőri munka a legalapvetőbb jogokat – így az élethez és az emberi méltósághoz való jogot – is elkerülhetetlenül érinti, s ez önmagában is indokoltá teszi a különleges biztosítékok megkövetelését. Mindenekelőtt azonban, erkölcsi alapon mérlegelik a társadalom tagjainak magatartását, de saját intézkedéseik indokoltságát is (Szikinger, 1998). A feladatellátás deklarálása mellett, már egészen a kezdetektől fogva szükségesnek mutatkozott a hivatás gyakorlásának mibenlétének lefektetése.

A feladatok, amelyek megoldásához – Magyary Zoltán (1888-1945), A hivatásos közszolgálat megoldatlan kérdései címmel írt 1944 évben megjelent tanulmányában – *impérium* (hatalom) kell, mindig is állami privilégium voltak (honvédelem, rendészet, bíraskodás) (Magyary, 1944). A hivatásos közszolgálat intézménye a 20. századi államban nagyobb szerepet játszik, mint valaha és e jelentősége növekvőben van - állapította meg az író (Magyary, 1944).

1.2. A RENDŐRI ERÉNYEK MIBENLÉTE, JELENTŐSÉGE

Az erényetika, az erények, ezen belül is a rendőri erények és azok szerepének mélyrehatóbb tárgyalása előtt az értékekről írok néhány sort. Az értékek olyan magatartási elvek, vagy normák, amelyek abban segítenek, hogy eldöntsük az életben mi fontos számunkra az életben, vagyis mi az, aminek értéket tulajdonítunk. Az egyén karakterének alapját képezi, amely a személyiségét, attitűdjét, viselkedését és az észlelését határozza meg. Ezek az értékek segítenek az életünkben abban, hogy a különböző döntéseinket meghozzuk. Az értékek azonban igencsak szubjektívek lehetnek, ahogyan hatással van rájuk az adott helyzet is, amikor a számunkra fontos különböző dolgok összeütközéséről van szó. Fontos számunkra az őszinteség, azonban bizonyos helyzetekben egyáltalán nem célravezető helyből az igazat mondani, ahogyan az is, hogy nem is lehet, vagy legalábbis nem célravezető. Attól függően, hogy kinek mit, hogyan és mikor mondunk az őszinteség kapcsán már önmagában tárgyalva is igencsak összetett jelenség főleg, ha mindezt a rendőri munkavégzéssel összefüggésben vizsgáljuk.

Az erények és az erényetika legfontosabb képviselője Arisztotelész szerint, az emberi személyiség lehetséges jegyei, amelyek által az emberek hajlamosak erkölcsi szempontból ideálisan elvárt módon viselkedve, valamilyen erkölcsi szempontból fontos célt elérni, és amelynek az elsajátítása a közösség feladata (Boda, 2018a).

„Az erény olyan szerzett emberi tulajdonság, amelynek birtoklása és gyakorlása általában képessé tesz bennünket a gyakorlathoz tartozó belső jók elérésére, hiányuk pedig ténylegesen meggátol bennünket e javak bármelyikének is az elérésében.”(MacIntyre, 1999, 257.o.)Az erénnyel elérhető cél a belső jó, ami az együttműködésen alapuló tevékenységgel valósítható meg Alasdair MacIntyre szerint. A belső jók az újra és újra megtett próbálkozásokból fakadnak, tehát gyakorlással fejlődés révén sajátíthatóak el. A fejlődés folyamatai lehetnek haladásában és hanyatlásában megnyilvánulók, amelynek különböző típusai ismertek. A gyakorlat magában foglalja a kiválóság mércéit, a szabályoknak való engedelmeskedést, ezáltal a teszi lehetővé a jók megvalósulását (MacIntyre, 1999). A gyakorlat alatt MacIntyre bármely koherens és formailag komplex, társadalmilag létrejött, együttműködésen alapuló emberi tevékenységet ért, amin keresztül az ehhez a tevékenységi formához belsőleg tartozó jók megvalósulhatnak, méghozzá az arra irányuló próbálkozás során, annak érdekében, hogy teljesítsék a kiválóság eléréséhez szükséges tevékenységi formák megfelelő mércéit (MacIntyre, 1999).

A belső jó az a gyakorlattal megvalósítható jó, amely csak és kizárólag gyakorlattal érhető el, amely azonosításához szükséges a gyakorlat részének lenni. Ami ezáltal a gyakorlatban résztvevő egész közösség tulajdonává válik (Boda, 2018b). A belső javakhoz hasonlóan

gyakorlattal érhetőek el a külső javak is, ez azonban ellentétben a belső javakkal már nem kizárólagosan gyakorlattal, hanem másként is. A sportolók esetében belső jónak a csapatjátékokra jellemző összjáték, külső jónak pedig a hatalom, a hírnév és a pénz tekinthető (Boda, 2018b). A külső jók jellegükből adódóan a megvalósulásukkal valamely egyén tulajdonát vagy birtokát alkotják. Jellegzetesen ennél fogva valakinek belőle több, míg másoknak kevesebb juthat belőle. A külső jók ezáltal versengés tárgyát fogják képezni, ami által lesznek győztesek és vesztesek (MacIntyre, 1999).

1.2.1. AZ ERÉNYEKRŐL

Azt, hogy milyen a jó ember még a filozófusok is eltérőképpen határozzák meg. Kinek az elméletét nézzük meg? Az a személy melyik korban élt, kinek a munkássága hatott rá, melyik irányzatot képviselte? Milyen kulturális meghatározottságok, milyen normák voltak azok, amely szerint az adott korban az ő gondolkodási struktúráját felépítette és határozták meg egyúttal? Az erények olyan hajlam, ami képessé tesz arra, hogy bizonyos helyzetekben jót tegyünk. Mindemellett az erényes ember felismeri ezt a helyzetet és motivált is az adott helyzetben cselekedni. A hajlam (személyiség)-cselekvés-következmény hármából az erények a hajlam részhez tartoznak. Egyszerűbben, az erények olyan személyiségjegyek, amelyek képessé tesznek minket embereket arra, hogy adott helyzetben így vagy úgy cselekedjünk és ne másként.

Az erényelmélet képviselői számára a központi kérdés az, hogy „Hogyan éljek?”. A válasz pedig valahogy így hangzana: műveld és ápdold magadban az erényeket, mivel csak az erények ápolása révén leszel boldog emberi lény. Az erényelmélet leginkább *Arisztotelész* Nikomakhoszi Etikáján alapul és elsősorban az egyéni élet egésze foglalkoztatja a képviselőit.

Arisztotelész szerint mindenki boldog akar lenni, amelyhez az erények művelése vezet az emberi lényt az út. Az erény egyfajta viselkedési mód és érzés, vagyis hajlam, amely arra sarkall bennünket, hogy a megfelelő helyzetekben bizonyos módon cselekedjünk, vágyjunk és érezzünk. Kanttól eltérően Arisztotelész úgy gondolta, hogy a megfelelő érzelmek átélése lesz az a központi eleme annak, amit jó életnek nevezünk. Az erény tehát nem egy gondolat nélküli puszta szokás, hanem olyan magatartás értelemre alapozva megfelelő választ az az adott helyzetre. Az erényelmélet képviselői szerint olyan erényekre, mint a nagylelkűség és a bátorság minden embernek szüksége van ahhoz, hogy jó életet élhessen. A bátorság erénye képessé tesz bennünket arra, hogy legyőzzük a félelmünket.

Az erényelmélet bírálata abban mutatkozik meg az erényelmélettel kapcsolatos fő nehézségek eldöntésében, hogy az emberi magatartás, a vágyakozás és az érzés mely

módozatait tulajdonítsuk erényeknek. Az erényelmélet képviselői erre azt válaszolnák, hogy azokra, amelyekre az embernek a boldogság elérése érdekében szüksége van. Az erényelmélet képviselői sok esetben felsorolják az erényeket: jóindulat, tisztesség, bátorság, nagylelkűség, hűség és így tovább. Mindemellett gyakran még elemzik is őket, mivel azonban a felsorolásaik nem teljesen egyeznek a kérdés vitatható marad abban a tekintetben, hogy mely erényeket tegyünk fel a listára és melyeket nem. Továbbá nem mindig világos, hogy milyen alapon számít valami erénynek. Az erényelmélet képviselőivel szemben fennáll annak a veszélye, hogy egyszerűen a saját előítéleteiket s életmódbeli preferenciáikat kínálják nekünk erényekként (Warburton, 2000). Mi alapján beszélhetünk tehát erényekről? A változó ideológiák által preferált és egyben társadalmi elvárások, vagy alapját vallási gyökerekre vezethetjük vissza?

Az erényből és a hozzá kapcsolódó jellemből következő jó cselekedet és magatartás határozza meg magát az erényt, mint pozitív viselkedési módot. Az erények olyan személyiségből fakadó jellembeli és pozitív, vagyis jó magatartásformák, amelyek képessé elsajátíthatók és fejleszthetőek (Nándori, 2022).

A szabályrendszerek kialakulásáról

Mi az a helyes és mi is az a helytelen cselekedet? Mit tartunk helyesnek és mit nem? Melyek azok a dolgok, amiket meg kell tenni és mi az, amit nem? Külső vagy belső indíttatás vezérel minket a cselekedeteink kivitelezéséhez? Mi jelenti azt a határt, amikor a döntést követő cselekedet végül helyessé vagy helytelenné válik? Milyen nézőpontok és ítéletek azok, amelyek mindezt szabályozzák (Warburton, 2000)?

A helyes és a helytelen fogalmát Warburton a következőképpen próbálja definiálni és bírálja a definícióba rejtett igazságtartalmat. A filozófiának azt a területét, amelyek az ilyen kérdésekkel foglalkozik etikának vagy morálfilozófiának szokták nevezni (Warburton, 2000).

Az erkölcselméletek két fajtája Warburton szerint a kötelességen és a következményen alapuló (konzekvencialista) etika. A kötelességetika és a következményetika is morális problémák értelmezésére használják. A kötelességre alapozott etikai elméletek a mindenkire vonatkozó kötelességeket hangsúlyozzák, amelyekkel összefüggésbe hozhatóan az erkölcsös cselekvések révén vannak olyan dolgok, amit meg kell tenni és amit nem, mindezen cselekedeteket a lehetséges következmények latba vételétől függetlenül teszik meg (Warburton, 2000).

A kötelességetika két fajtája szerint keresztény- és a kanti etikára oszthatóak fel Warburton szerint. Ezek közül a keresztény erkölcs tanítása a vallásos tanból eredeztethető, amelyben a Tízparancsolat maga is különböző kötelességekből és tiltott tevékenységekből épül fel. Azok

számára, akik szerint a Biblia Isten szavát tükrözi, azoknak a külső tekintélyből adódó helyes cselekedetet az Isten akarata szerint való dolgok fogják jelenteni. A helytelent ezzel szemben pedig mindazon cselekedetek, amelyek Isten ellen valók. Így a Tízparancsolat bűneiként felsorolt erkölcsileg helytelen parancsok (Warburton, 2000).

A normák fogalmi meghatározásából fakadóan azok általános szabályt jelentenek, amely egyfajta előírás. *Immanuel Kant (1724 Königsberg – 1804 Königsberg)* német filozófus volt az, akinek a nevéhez köthető a kategorikus imperatívusz megalkotása, amely a következőképpen hangzik: „Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor, egyszersmind általános törvényhozás elvéként érvényesülhessen.”(Kant, 1991: 138) Az ennek történő engedelmesség Kant szerint erénnyé csak abban az esetben válik, ha az akarat maximája, vagyis a szándéka egy általános törvényhozás alapjául szolgál. Az alaptörvény alapján Kant föltételezi azt, hogy az ember tudatában van annak, hogy képes valamire és annak, hogy miként kell cselekednie. A jóra irányuló cselekvés jóakaratot föltételez eme morális törvény szerint és ismerteti az emberben föl általa a szabadságot általa.²⁰ Kant az egyetemes erkölcsi törvényeket a természeti törvényekhez hasonlónak teszi, amelyek egyúttal kötelező érvényűek, csakúgy, mint a jogi törvények. „A csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem.”(Kant, 1991: 189)

A kanti etika számára az erkölcsi cselekvés nem egy egyszerűen belső indítatásból gyökerező akaratból, hanem kötelességérzetből fakad. Kant nézete szerint, aki nem kötelességtudatból cselekszik, hanem együttérzésből, az a cselekedet nem lesz erkölcsi. Egy cselekvés kiváltó oka tehát Kant számára sokkal fontosabb, mint a végrehajtott cselekvés vagy annak következményei. Ahhoz, hogy megállapítható legyen erkölcsileg cselekszik-e valaki, ahhoz a szándék vizsgálata elengedhetetlen. A morálfilozófusos többsége egyetértett Kanttal még hozzá abban, hogy az önérdek nem illik az erkölcsi cselekedethez. A cselekvés erkölcsi megítélése szempontjából lényegtelenek az érzelmek, az együttérzés, hiszen Kant egyedül a kötelességtudatot fogadta el az erkölcsi cselekvés indítóokaként. A kategorikus imperatívusz szerint a racionális emberi lény számára kötelességek vannak, amelyek kategorikusak, tehát abszolút és feltétlen kötelességek „Mindig igazat kell mondani! vagy „Nem szabad embert ölni!”. A felsorolt kötelességeknek mindenféleképpen érvényesülniük kell, a végrehajtásuk lehetséges következményeitől függetlenül. A kategorikus kötelességeket szembeállította a hipotetikus kötelességekkel, vagyis „Ha azt akarod, hogy tiszteljnek, akkor igazat kell mondanod.” a másik hasonló „Ha el akarod kerülni, hogy börtönbe zárjanak, akkor nem szabad

²⁰ Szabadbölcészet. Fogalomtár etika szakosoknak. Kategorikus imperatívusz. http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/index1fa8.html?option=com_tanelem&id_tan_elem=484&tip=0 (A letöltés dátuma: 2022.10.16.)

embert ölnöd!”. A hipotetikus kötelességek meghatározzák az embereknek, hogy mit kell és mi az, amit nem szabad megtennie. Kant azonban az általánosíthatóság elve szerint csak olyan maxima alapján kell cselekedni, amit mindenkire vonatkozólag akarnál (Warburton, 2000).

A kanti etika bírálatai annak az ürességnek, az általánosítható erkölcstelen cselekedetnek és a valószínűtlen vonásnak a vonatkozásában fejt ki foglalja röviden össze Warburton. Eszerint az üressége abban rejlik, miszerint a kanti elméletek csupán fogalmi keretet határoznak meg, amely megmutatja ugyan az erkölcsi ítéletek struktúráját, de a valóságos gyakorlati helyzetekben az erkölcsi döntéshozatalban nem ad segítséget. A kötelességek konfliktusával Kant elmélete nem tud mit kezdeni. A gyakorlati példával szemléltetve olyan konfliktust eredményezhet, amelynek az egyik oldalán az igazmondás kötelessége, míg a másik oldalon a barátomat köteles vagyok megvédeni. De mit kell tennem a két kötelesség konfliktusa esetén? A példát tovább folytatva egy örült külsejű, baltával hadonászó ember kérdezné tőlem, hogy hol van a barátom, az első reakció szerint hazudnék neki. Ezzel megvédeném a barátomat, amivel az egyik kötelességemnek tettem volna csupán eleget. Ellenben, ha igazat mondanék a baltás embernek, akkor elárulnám a barátomat és megszegném a kötelességemet, hogy megvédjem a barátomat. Kant szerint még az ilyen szélsőséges helyzetekben is erkölcstelen cselekedetnek számítana a hazugság, mivel abszolút kötelességem igazat mondani (Warburton, 2000).

A „konzekvencialista” kifejezést azokra az etikai elméletek megjelölésére használják, amelyek egy cselekvés helyességét vagy helytelenségét nem a cselekvő szándékától teszik függővé, hanem a cselekedete következményeitől (Warburton, 2000). Az utilitarizmus a legismertebb konzekvencialista etikai elmélet és leghíresebb képviselője *John Stuart Mill*. Az utilitarizmus azon a feltételezésen alapul, hogy minden emberi cselekvés vagy tevékenység végső célja a boldogság, amely nézetet hedonizmusnak szoktak nevezni. Az utilitartista „jó” meghatározása ekképpen hangzik: „bármilyen, ami a legtöbb ember számára a legnagyobb boldogságot eredményezi”, amelyet a legnagyobb boldogság elvének” vagy a „hasznosság elvének” szokás nevezni (Warburton, 2000).

Az utilitarizmus bírálatai alapján egyrészt a *kalkuláció nehézségei* jelenthetnek problémát, mivel a boldogság rendkívül nehezen mérhető és az emberek különböző boldogsága pedig nehezen hasonlítható össze. Másrészt a *problematikus esetek*, vagyis az általában erkölcstelennek tekintett cselekvés vonatkozásában van. Ez alapján Warburton példájával illusztrálva egy ártatlan ember nyilvános felakasztása közvetlenül jótékony hatással járna, ha elrettentő példaként csökkentené az erőszakos bűnözést és ezáltal egészében véve több

élvezetet idézne elő, mint fájdalmat, akkor az utilitarista kénytelen lenne azt mondani, hogy az ártatlan ember felakasztása erkölcsileg helyes (Warburton, 2000).

A negatív utilitarizmus elve azt jelenti, hogy a legjobb cselekvés az, amely a legkisebb mennyiségű boldogtalanságot idézi elő (Warburton, 2000).

1.2.2. A JOG ÉS ERKÖLCS VISZONYÁRÓL

A jog és erkölcs olyan szabályozó rendszerek, amelyek kölcsönösen hatással vannak egymásra, így egymás nélkül nem értelmezhetőek. A jog szerepe szerint az állam által követendő szabályrendszerek összessége, ami adott keretei között írásba van foglalva és adja azt a normarendszert, ami a társadalom tagjainak mindennapi életét szabályozza. A jognak elengedhetetlen eleme, hogy erkölcsi értéket hordozzon magában. A pozitívizmus jogelmélet szerint nem, de ennek kifejtését nem ebben a kutatásban fogom megejteni. Az erkölcs, mint egyfajta kontroll, mérték és érték szerepét tölti be.

Az állam által meghatározott normák csak akkor tudják betölteni a szerepüket, ha az érintett jogalanyok, akiknek szól, vagyis akikért a szabályozás történik, minél nagyobb mértékben azonosulnak vele, önként belső indíttatásból követik azt. Ilyen tekintetben a jog is erkölcsi értékévé válik, belsővé válik, a belső morális értékrend része lesz. Éppen ezért az általa megkívánt magatartást nem a szankciótól vagy legalábbis nem kizárólag a szankciótól való félelem motiválja, hanem benne megjelentekkel való azonosulás, azokkal történő egyetértés. A rendőrök esetében ez azt jelenti, hogy a hivatása számára meghatározó és azt szabályozó jogi előírásoknak olyannak kell lennie, ami egyértelműen deklarálja a rendőri szolgálattal együtt járó cselekvési sorokat. A cselekvésnek pedig oly mértékéül szolgál, a magatartási formákat úgy irányítja, hogy végül a rendőr is érzi, a szabálynak funkciója van, rendeltetése értelmes és válik számára szükségletté. Mindez természetesen azt is jelenti, hogy ha szabályban értelmetlen, célszerűtlen, felesleges, sokkal inkább kifejezetten káros és nem előremutató normákat állítanak elé, a joggal szemben támasztott és az előbbiekben kifejtett bizalom megrendül, a rendőr azzal nem fog tudni azonosulni, ami ezáltal az egész rendszerre nézve káros lehet. Ez esetben következik be az, hogy a rendőr válogatni kezd a helyes és helytelen szabályok között és közülük csak az általa helyesnek vélteket kívánja betartani. Mindez mindenképpen rossz. A jognak általában, de a rendőrökre vonatkozó jognak kifejezetten és hangsúlyozottan feltétele, hogy a jogalkotó döntse el, a szabály helyes-e vagy helytelen. A jogalanyok, vagyis ez esetben a rendőrnek pedig feltétlenül védelmeznie kell a jogszabály szükségességét és funkcióját a jogbiztonság érdekében. A rendőrökre vonatkozó szabályozásban mindez azt jelenti, hogy a szabályokat és szabályzókat – bármilyen szintű

jogforrás is legyen – a rendőröknek engedelmességgel kell követnie. Épp ez a követelmény alapozza meg ugyanis parancs-végrehajtás intézményrendszerét. Amelyben a parancs kiadója mindig felelős a saját döntéseiért, annak végrehajtója pedig – hacsak az nem bűncselekmény elkövetésével jár – mindenkor köteles azt végrehajtani. Az élethivatásként választott rendőri pálya, mint a közszolgálat, ezeknek a feltételeknek a tudatával vállalható (Baraczkáné, 1993). A parancsadás alapvetően a csapatszolgálatok sajátja, amikor is a parancsot felülbírálás vagy megkérdőjelezés nélkül végrehajtja a csapaterő. Nyilvánvalóan ekkor a parancs adó felelőssége megkérdőjelezhetetlen. A napi szolgálati feladatok ellátása során, amikor a közigazgatási feladatokat végrehajtó rendőrök munkájáról beszélünk bizony már más a helyzet. Egy-egy felmerülő kérdés körülménye érdekében a közös gondolkodás és ennél fogva a felelősség eloszlása is másképp alakul, ahogyan a parancs „jogintézménye” is. A jogi kényszer vs. mérlegelés vonatkozásában megállapítható, hogy a jogok nem kényszerítenek, hanem csak felhatalmaznak. Mindemellett a kötelezettség/kötelesség az, ami kényszerít. A jogalkalmazás mindig kondicionális: ha ez-és-ez az eset áll fenn, akkor ezt és ezt kell alkalmazni. Az azonban, hogy valóban a kérdéses eset áll-e fenn, nos az mindig mérlegelés kérdése. Vagyis a jogot nem lehet egyszerűen a tényekre alkalmazni. Minden helyzet más, ahogyan azok végkimenetele és megoldási stratégiája is az aktuálshelyzettől függ. Maguknak a tényeknek a fennállása (és a tények jogi kategóriákba sorolása) mindig értelmezést, azaz mérlegelést kíván meg. Ez pedig mindenképp szabadságfaktor. A jog soha nem annyira egzakt, hogy közvetlenül a tények előidéznék egy jogalkalmazást.

1.2.3. AZ ERÉNYEK LÉTJOGOSULTSÁGA A HIVATÁSOKBAN

Az emberi viselkedéssel szemben többféle, erkölcsi vagy morális szempontból való elvárás is megfogalmazható. Az erénnyel rendelkező személy számára az erény az ő kiválósága, azaz olyan pozitív értékkel rendelkező személyiségjegye, amely személyiségét jobbra teszi (Boda, 2018b). „Az erények speciális emberi képességek, amelyek segítségével speciális helyzeteket felismerve, azokban egy speciális, motivált cselekvést lehet végrehajtani.”(Boda, 2021: 11)

A képességek fejlesztése soha nem választható el körültekintően az etikai előírásoktól és a jó jellem kialakításától. Ez azért van így Edwin Delattre szerint, mert mindennek kétféle úja van *know-how* (tudni és alkalmazni). Az újságíró, aki megtanul hatékonyan írni, megtanulja manipulálni a nyilvánosságot azáltal, hogy a történetnek csak az egyik oldalát mondja el. A kémelhárító ügynök, aki megtanulja a szakmát, megtanulja, hogyan adjon el államtitkokat. Így van ez a rendőrség által kifejlesztett összes képességgel is. Az a rendőr, aki megtanulja, hogyan kell nyomozni a kábítószer-kereskedelemben, megtanulja, hogyan kell droggal kereskedni. A

zsaru, aki betöréses lopások után nyomoz, megtanulja, hogyan kövesse el azokat. Az a zsaru, aki megtanulja, hogyan kell megfigyelést végezni, megtanulja, hogyan kell a magánéletbe behatolni. A zsaru, aki megtanulja, hogyan kell egy rejtett ujjlenyomatot láthatóvá tenni, megtanulja, hogyan kell bizonyítékot elhelyezni. A rendőr, aki megtanulja, hogyan kell korrupció után nyomozni, megtanulja, hogyan kell kenőpénzt kérni. Minden emberi képesség és készség az élet minden területén kettős lehet, helyesen vagy helytelenül alkalmazható. Az, hogy mennyire leszünk jók valaminek a végrehajtásában különbözik attól, hogy jó dolog-e azt megtenni vagy sem. Ezért annak is kiemelt jelentősége van Delattre szerint, hogy milyen emberekre bízzák a szolgálati feladatok végrehajtását, vagyis a rendőrségnek fejleszteni és finomítani szükséges a munkájukhoz elengedhetetlen képességeket. Amennyiben leve rossz emberek kerülnek kiválasztásra, azok annál veszélyesebbé válhatnak. Azok az újoncok, akik nem elég okosak vagy nem elég fegyelmezettek ahhoz, hogy kifejlesszenek a jövőbeli jó rendőri munkához szükséges képességeket és így jutnak túl, a próbaidőn alkalmatlanságuk miatt veszélyesek lesznek. Minél összetettebb a feladatuk, annál szembetűnőbb lesz a hozzá nem értésük és annál nagyobb a valószínűsége, hogy a közvélemény bizalmatlan lesz irányukba. De nem csak velük szemben, hanem egyáltalán a többi rendőrrel szemben is miattuk. Ráadásul az inkompetens rendőrök szükségtelenül veszélyeztetik a nyilvánosságot, a többi rendőrt és saját magukat is. A rendőrség nem tűrheti el egyszerre a hozzá nem értést és nem állhat ki a rendőrök biztonsága mellett (Delattre, 2011).

Ahhoz, hogy e két tény, vagyis, hogy minden képességet etikusan vagy etikátlanul lehet használni, ezeknek a képességeknek a fejlesztéséhez intelligenciára és önfegyelemre egyaránt szükség van. Meg kell lennie annak a bizonyos jelzőfénynek, amely, mint egyfajta „láthatatlan szcenárus” a rendfenntartást a jövő felé irányítja. Amely rávilágít arra, hogy a toborzás során számít a képzés, a felügyelet és az elszámoltathatóság. Rámutatnak arra, hogy az etikai szempontok figyelembevételének beépítése minden képzésbe és ellenőrzésbe elengedhetetlen, ahogyan elszigetelt akadémiai etikai képzési egységeket kínálni nem célszerű. Rávilágítanak, hogy a rendőrkapitányságok saját személyi állományukkal és a társadalommal szembeni kötelességükre, valamint az „illem, az erkölcs és a morál zseniális nyomásának”- amelyet a társadalmi megbélyegzés és szemrehányás erősít- indokaira a rendőrség körében. Azoknak a rendőröknek, akik e jelzőfények szerint irányítanak, a legjobb esélyük lesz arra, hogy megfeleljenek a feladataikkal járó kihívásoknak, függetlenül attól, hogy ezek a feladatok még mennyire összetettebbé válhatnak (Delattre, 2011).

Az erényekkel olyan hivatások célja valósítható meg, mint például az orvoslás, a jogászkodás, a tanítás és az Isten-szolgálat. Ezeknek a hivatásoknak a közös vonása, hogy a

hivatást teljesítők olyan embereket szolgálnak, akik valami olyan dologban szenvednek hiányt, ami szükséges a jó életükhöz, ezért kiszolgáltatottak és sebezhetőek. Ezért rá vannak kényszerítve, hogy megbízzanak a hivatást gyakorlóban, hogy azok képesek az állapotukon javítani. Az orvoslás esetében az egészségben, a jogászkodás esetében az igazságban, a tanítás esetében a tudásban és az Isten-szolgálat esetében az Istennel való egységben (Boda, 2018b). Minden mesterség tehát és annak vizsgálata esetében Arisztotelész szerint csakúgy, mint minden cselekvés és elhatározás, nyilván valami jó elérésére irányul. Ezért jut arra a megállapításra, hogy „jó az, amire minden irányul”. Különbség közöttük a végcél tekintetében van (Arisztotelész, 1997). Ebből kifolyólag folytatva a hivatás listát, mindez a fegyveres közszolgálati hivatások közül a rendőri hivatás esetében a végcélt tekintve az alapvető feladata az ország belső békéje és közrend fenntartása.

Az államtudomány végcélja szerint magában foglalja a többi tudomány céljait is, amely szerint ez a cél az ember számára való jó (Arisztotelész, 1997). A legfőbb jónak a cselekvéssel elérhető jót tekinti, aminek tökéletesnek kell lennie. Az egyetemes értelemben vett tökéletesnek a boldogságot tekinti. Tehát a boldogság egyben minden legjobb cselekvést megtestesít, ami tökéletes és önmagában véve is egységet képez (Arisztotelész, 1997). A boldogság tehát a legfőbb jó.

Az államkormányzás végcélját tekinti Arisztotelész a legjobbnak, márpedig az államkormányzásnak a legnagyobb gondot arra kell fordítania, hogy a polgárait valamilyenekké és pedig jókká tegye. Alkalmassá és képessé tegye őket arra, hogy erkölcsi jót cselekedjenek (Arisztotelész, 1997).

Miben rejlik a jóság (Bécsi, 2022)? Milyen a jó rendőr? Merülhet fel bennünk a kérdés, amikor a kutatás ezen szakaszához érünk. A jó rendőr egyben jó ember is. A két lét, vagyis a hivatási lét és a magánélet egymástól el nem választható. Amikor az ember ezt a hivatást választja a sor elő követelmény mellett, mint egészségi, fizikai és pszichológiai alkalmasság mellett az életkörülményeit is vizsgálják. Milyen életvitelt folytat, amelyet környezettanulmány keretein belül tesznek meg az erre hivatott szervek. Amennyiben az elvárásoknak megfelel, akkor válhat azzá alkalmassá, hogy megkezdje rendőri tanulmányait. Az előképzettség terén voltak változások, mint például volt idő, amikor előnyt jelentett a katonai előképzettség. Mindemellett nőket is a rendőrségen az általam vizsgált korszak ideje alatt kezdtek el alkalmazni. De ez már egy más kérdés, hiszen a jó ember és jó rendőr kérdésköre mellőzi ugyanis a nemi hovatartozást. A jó ember kérdésköre az erények világába kalauzol bennünket, amiről a korábbi fejezetben már írtam. A jóság azon túlmenően szintén megítélés béli témakör, hiszen gondoljunk csak bele. Ki szerint jó? Mindezt ugyanis függ attól, hogy kivel szemben

állunk. Kinek a megítélésére van bízva a kérdés megválaszolása. A barátok, a család, a kollégák szerint? A társadalomban betöltött szerepünk megítélése az aktuális kultúra, történelmi korszak, ideológiai elvárások függvénye is, amely mind-mind összefüggésében határozhatják meg az ember jóságát. Vagy mégsem? De ne szaladjunk ennyire előre.

Visszatérve jó rendőrnek lenni valakinek a hivatásában, tehát a szakmai elvárásoknak, hova tovább a rendőri képzés helyes alkalmazását jelenti. Ekkor újabb kérdésekbe ütközünk: ki szerint jó rendőr? A kollégák szerint, az állampolgár szerint vagy a vezető szerint? Jó rendőrnek lenni az általános meghatározáson túl olyan képességek meglétét feltételezi, amiktől a hivatás jobbra tehető. A megítélés kérdésköre egy optimális világban az említett hármashoz egymással összhangban és ezáltal egyensúlyban kell lennie. Ekkor azonban gondoljunk bele, egy rendőr, aki a szolgálati feladatai ellátása során igencsak sokszor kerül olyan helyzetbe, amikor a nem kimondottan jogkövető állampolgárok a velük szemben folytatott intézkedés során nem tetszésüket nyilvánítják ki a hivatásos közeg irányába. Milyen véleményt is alakíthat ilyenkor az állampolgár a rendőrrel szemben. Nos, ez az a kérdéskör, aminek kapcsán véleményem szerint a társadalmi megítélés ingoványos talajára léphetünk. Vagyis, hogy az emberi, egyéni érdekek és meglátások nem minden esetben állnak összhangban a jogkövető életmód optimalizált világával. Éppen ezért sem reprezentatív a diszkrecionalitás mértékének, vagyis a szabad mérlegelés jogkörének változó tényezői és a rendőrrel szemben támasztott társadalmi elvárások. Mindez ugyanis olyan szinten távolíthatja el a törvényességtől a rendőri feladatellátást és téve ezáltal egyedivé vagy személyre szabottá. Nyilván ez nem megengedhető, hiszen a törvény előtt mindenki egyenlő, a kisebb vagy nagyobb kihágások esetében is. A tisztán elméleti okfejtéssel csapán arra szerettem volna rávilágítani, hogy az állampolgári megítélés annak szubjektív volta miatt nem képezheti önmagában annak általános értelemben vett objektivitását.

1.2.4. A RENDŐRI ERÉNYEK

A rendőri hivatás szükségképpen rendelkezik tehát erkölcsi és morális tartalommal. A rendészeti munka (törvényeknek való érvényszerzés akár fizikai erőszak alkalmazásának használata által), illetve annak közösségi ellátása szükségképpen magában foglalja a hatékonyságának és korlátozásának erkölcsi és morális szabályait.

A rendészeti hivatás gyakorlása, épp ennek okán bír igencsak nagy relevanciával, hiszen a munkavégzés minden mozzanata morális tartalommal töltődik. Tekintettel a munkavégzés sokrétű voltára, nem válik annak minden részlete szabályozhatóvá, ezért kapnak igencsak nagy szerepet a hivatásos emberek önálló döntései.

Ennek a kérdésnek a feltevése különösen nagy jelentőséggel bír a rendészetben dolgozók esetében. A rendészeti hivatás gyakorlása során fellépő erkölcsi kérdések összetettek, nem önmagukban léteznek. A rendészeti szervek tagjaival szemben ugyanis a társadalom az átlagosnál magasabb erkölcsiséget vár el, hiszen, a ráruházott hatalomnál fogva, olyan különleges közszolgálatot látnak el, amely tevékenységüket alapvetően jogszabályok és utasítások határozzák meg.

Az állami és társadalmi jelenségek között nincs még egy olyan felfogás, amelynek természete iránt a tudományban akkora eltérés mutatkozna, mint a rendőri működés iránt. A rendőri működésről Concha Győző a következőképpen fejti ki gondolatait értekezésében. Amely, mint írja annak az állami és társadalmi szervezetbe történő helyes beillesztése az emberre nélkülözhetetlen javak érvényre jutása függ, amelyek közül is a legbecsesebb a szabadságnak sorsa. A rendőrség természete véleménye szerint a rendből, ezen belül is a közrenddel áll szoros kapcsolatban (Concha, 1901). A magyar rendészet történetének kiegyezést követő évei - azóta már a múlt részévé vált - eseményeit és ideológiáit sorakoztatta fel, amikor is a változó körülmények között is, de a rendőri hivatásnak a rá bízott feladatot el kellett látnia. A kutatás azoknak a rendőri erényeknek a feltárásáról szól, amelyekkel ezeknek a változó ideológiáknak a mentén kellett a rendőrnek a mindennapi állandó szolgálati feladatokat ellátnia. A legnagyobb feladatot épp ezeknek a feltételeknek (legyen az változó vagy állandó) az összhangjának megteremtése jelentette. Tehát nem a mindenkor kardinalis erények jelenléte képezi a kutatás központi elemét, hanem mindinkább az ideálisan elvárt erényekét, amelyek az aktuális ideológiák zavartalan működését tették lehetővé. A további ezzel kapcsolatos gondolatoknak a bemutatása a jelen disszertáció második részében kerülnek kifejtésre.

1.2.5. A RENDŐRI HIVATÁS ERKÖLCSI ALAPELVEI

A disszertáció következő fejezetrészéhez közeledve, annak mintegy bevezetésének ugyanakkor előzményének is szánom a kiegyezést megelőző, de a magyar rendészettudomány erkölcsi vonatkozásaiban mérföldkőnek számító és annak úttörőjeként (Sallai, 2014) számon tartott akadémikusának munkásságából történő hivatkozást.

A középkorban a bátorság megszerzésére célzó intézkedések, amikor is még ilyen szó lehetett – írja Karvasy Ágost 1862-ben- csak megtorló jelleműek voltak és abban álltak, hogy a hatóságok a megtörtént sérelmek megbüntetésére által más sérelmeknek elejét venni iparkodtak. A megelőző intézményekről vagy nem, vagy csak hiányosan ímmel-ámmal gondoskodtak és azt is csupán abban az esetben, ha általuk a városok nagyobb fejlődésre jutottak. Érezte a

szükségét Karvasy szerint oly intézmények létrehozására, amelyek által azoknak falai között némi rend és bátorság volt fenntartható a polgárok között, az első rendészeti rendtartások tehát városi intézkedések voltak, amelyeknek csekély része a hajdani német birodalmi városokból maradt ránk (Karvasy, 1862).

A műveltség előrehaladtával az újabb korban fejlődtek és terjedtek tovább a rendőri intézmények és nem csak a városokban, de vidéken egyaránt. A rendőrség kezelése még nem történt központilag egyenlő szabályok szerint, hanem a különböző városokban és vidékeken igencsak különböztek egymástól (Karvasy, 1862).

A közrendészet központi intézetként tekintve a XIX. század második felében sok államban jelentkező francia találmány. Az alapját XIV. Lajos francia király fektette le, amikor is 1674-ben Párizs város hatóságától a közrendészet kezelését elvette és azt nagyobb rend létesítése okán egy különös királyi közrendészet szervezésére hozott létre. A párizsi közrendészet szervezése hamarosan Franciaország minden nagyobb városban bekövetkezett és minden nagyobb városnak rendészeti hatósága a központi hatóságnak alárendeltetett és minden rendőri igazgató használta az elődei találmányait és tapasztalatait, amelynek következtében a közrendészeti intézmény és leginkább annak észlelő (örökös) tevékenysége egyre inkább kiképeződött (Karvasy, 1862).

A rendőri ügyek kezelésének központosítása által azonban nem csupán a municipiális szellem csökkentésével és a polgárok közügyekben történő részvétele gyérült, hanem ezáltal némely abszolutizmusra törekvő kormány, a rendőrség igazi céljával kevésbé törekedvén főcélul tűzte ki magának azt, hogy a polgároknak minden szabad mozzanatát és nyilatkozatait észrevehesse és csírájukban elfojthassa annak érdekében, hogy a szabadabb gondolkozású férfiakat rendőri üldöztetés félelme által némítsa el. A rendőri hatalomnak mindenütt jelen kell lenni, a felügyeletnek mindent át kell itatni, amellyel meg tudják akadályozni azt, amelynek köszönhetően a korlátlan hatalom érdekei akadály nélkül érvényesülhessenek. Ahol azonban a rendőri intézményt arra használták, hogy a zen utóbbi célt elérhessék, a közszellem elnyomják és a közéletre az országban temetői csend terjeszkedjen ott nem csoda, ha a rendőri intézet gyűlöletes lett, ilyen államban a rendőrség nem a jog, hanem az önkény eszközévé válik és mint ilyen állam ellentétben van a jogi állammal, amelyben a rendőrséget egyedül a jog és a bátorság fenntartására használják következetesen rendőri államnak nevezik, írja Karvasy (Karvasy, 1862).

A közrendészeti tudományoknak a fő elvei Karvasy szerint:

A közrendészeti tudománynak vannak olyan főelvei, amelyek nem különösen valamely tárgyra vonatkoznak, hanem mindinkább minden rendőri intézkedés esetében egyaránt szem előtt kell tartani. Ezek a következők:

- 1) A rendőrségnek csak abban az esetben kell közbenjárni, ahol a polgárok saját tevékenysége sikertelen és elégtelen volna valamely cél elérésére. A rendőrség tehát a hatalmát bizonyos határok között kell végeznie.
- 2) „A közrendészeti intézkedések megegyezzenek az erkölcsiséggel.”
- 3) A rendőrség által használt eszközöknek nem szabad sem az összes társaság, sem az egyes polgárok jogaival ellentétesnek lennie, mivel a jognak bátorosítására az állam főcélja.
- 4) Minden rendőri intézkedésnek jogosnak kell lennie, szükségesnek és célszerűnek.
- 5) Több eszköz közül azt válasszák, amelyek a jog határain belül a legbiztonságosabban vezetnek a vélt felé.
- 6) A rendőri hatalom ne váljon a rendőri hivatalnokok önkényévé, hanem bizonyos elvek szerint, amelyek a törvényekben legyenek foglalva. Ezen törvényekre nézve szükséges, hogy a rendőri hatóság hatalma korlátait pontosan meghatározzák (Karvasy, 1862).

A hivatkozott alapelvben Karvasy Ágost már 1862. évben kiemeli a rendőri működés és a közrendészeti tevékenység erkölcsi vonatkozásainak kapcsolatát. A rendőri tevékenység erkölcsi tartalommal történő töltöttsége megkérdőjelezhetetlen, már csak azért is, mert emberekkel végi munkáját. Ez a kapcsolódás és a rendőri hatóság feladatköréből adódó mozzanatok a jog határain belül mozognak, amelyre tekintettel erkölcsi felelősséggel is relevanciával bír, hiszen e hatalom nem válhat önkény tárgyává, vagyis ellentétes nem lehet az osztársadalmi érdekekkel és az egyének jogaival. Az intézkedéseknek jogszerűnek, szükségesnek és célhoz kötöttnek kellett lennie, ahogyan azt Karvasy megfogalmazta. Ezen iránymutatásoknak ki kellett állnia az idő próbáját és alkalmazkodniuk, illetve reagálniuk kellett a társadalomban bekövetkezett változásokra. Ezért is képezi a kutatásom tárgyát az, hogy arra vállalkozzak vizsgálatom tárgyává éppen ezeket a változó vagy állandó elemeket teszem meg, már ami a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerét illeti, avagy szoros összefüggésben van vele.

1.2.6. AZ ERKÖLCSI NORMÁKRÓL ÉS NORMARENDSZERRŐL

A társadalmak kialakulásával együtt jártak a normák, vagyis az a jogrendszer, amelyben az adott társadalom a maga kultúrájával együtt összehangoltan volt képes a működésre.

A norma ezek közül a kötelező, általános szabály, vagy előírás. A társadalmi norma olyan társadalmi előírásokat foglal magában, amelyek előírják a helyeset és követendőket. Ehhez kapcsolódóan annak megszegése esetén következményt helyeznek kilátásba. A jog ezen belül a társadalom, ezen belül is a társadalmi élet és az állam rendező tényezője, amely mögött maga az állami kényszer áll (Vértessy L.). A jogi norma tehát teljes magatartásszabályt alkot, amelyet a társadalomnak a közösségi élet zavartalan működéséhez be kell tartania. Ezeknek a normáknak a kialakulásában az adott korszak társadalmi kultúrája és vallása játszott a legmeghatározóbb és legerőteljesebb szerepet.

A jogelvek és normák befolyásoló tényezői az európai nemzeti-törzsi társadalmak felbomlásával a feudális viszonyok szükségszerűen szorgalmazta a régi jogelemek fejlődését és ezzel együtt az új társadalmi struktúrák kibontakozásának és megszilárdításának folyamatát. Mindezeknek a hatása a V-XVIII. század idején koronként és országonként eltérő volt. Az ennek a korszaknak az állam- és jogrendszer összességében jellemző hatások között szerepeltek a vallás, a népvándorlás, a háborús összecsapások, európai társadalmi szokások és hagyományok, továbbá a különböző jogrendszerek fejlődése (Blaskó, 2012).

Szilágyi Péter, *Jogi alaptan* című könyvében a fegyveres rendvédelmi szervet a hét fő állami szervtípus között elsőként említi meg, amely szerint a fegyveres rendvédelmi szervek állami szervekként való megjelenése fejezte ki legnyilvánvalóbban az államnak, mint néptől elkülönült közhatalmi apparátusnak a kialakulását. Amelynek értelmében folytatja tovább a gondolatmenetét a szerző összefüggésben némiképp leegyszerűsítve az állam kialakulása a fegyveres szervek kialakulásával kezdődött és az állam első szervei a fegyveres szervek voltak. A fegyveres szervek kiemelkedő jelentőségét az adja meg a szerző szerint, hogy az erőszak alkalmazása az állam legfőbb és végső eszköze ahhoz, hogy feladatait ellenállás esetén is ellássa. Az állam számára a belső rend fenntartása és a külső támadásokkal szembeni védekezés nélkülözhetetlen szerepet játszik (Szilágyi, 2014). *„A fegyveres szervek hiánya ezért rendszerint azonnal az állam felbomlásához vezet, míg más szervek hiányában rövid ideig még képes létezni az állam.”* (Szilágyi, 2014: 120)

A normák szerepe az állami rend szükséges és megkérdőjelezhetetlen eleme az ókortól kezdődően, ahogyan a rend fenntartására hivatott szerveké is. A következő fejezet részben kifejezetten a magyar társadalomban betöltött szerepéről írok. A normarendszer nem állandó, hanem együtt változik az ideológiával és a társadalommal.

A rendőri erkölcsi normák elsősorban a rendőrré nézve foglalnak magukban előírásokat, méghozzá olyanokat, amelyek a rendőri hivatás mibenlétével állnak szoros összefüggésben. A hivatás elemeinek vizsgálatakor megtudhattuk, hogy a rendőri hivatással annak jellegéből

adódóan is együtt járnak olyan erkölcsi előírások, amelyek nélkül a hivatás nem töltene be önnön rendeltetését. Mindez azonban nem csupán a rendőrre, de a társadalom tekintetében egyaránt biztosítékul szolgál.

A rendőri erkölcsi normák, ahogyan a normák, de maguk az erkölcsi normák is változáson mennek keresztül. Igazodva a társadalmi, ideológiai elvárásokhoz. Vannak mindemellett olyan normák, amelyek mégsem változnak, amelyekre nincs hatással az ideológia vagy a globalizáció? Melyek azok az értékek, amelyek örökérvényűek és amelyekkel jobbra lehet tenni a rendőri hivatást? A következő fejezet részben többek között ezekre a kérdésekre keresem a választ.

RÉSZÖSSZEGZÉS

Az első részben a rendőri hivatás mibenlétét vizsgáltam a hivatásrendek és a hivatáselemek elemzési struktúrájával, ezen belül is a rendőri hivatás struktúrájával bezárólag.

Az állam kialakulása a változó politikai ideológiák és az vonatkozó kritikai szemléletmód bemutatása lehetővé tette a korszakok rendészeti oldaláról történő tanulmányozását. A klasszikus társadalmi szerződéselméletekkel az állam legitimitásának kérdéseire kerestem a választ. E kérdés megválaszolásában kiemelt szerepet játszik az állami akaratnyilvánítás megvalósulása, vagyis a rend fenntartásának léte, létjogosultsága. Ehhez azokat a kapcsolódási pontokat tanulmányoztam, amelyekkel a disszertáció alapjai és lényege értelmezhetőbbé válik.

A hivatások kialakulása és általános bemutatásával eljutottam a rendőri hivatás és a hozzá tartozó elemeinek ismertetéséig. A hivatás elemeinek részét képezi az erkölcsi, így a rendőri hivatás speciális erkölcsi értéke maga a rendőri erkölcs.

Mindezen túlmenően és mindezekre épülve a következő fejezetben a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerének történetét a kiegyezéstől vizsgálom korszakokra bontva. Ezen belül továbbá az ideálisan elvárt erényekre helyezem a hangsúlyt.

MÁSODIK RÉSZ

BEVEZETÉS

A második részében Magyarország történelmének rendőri hivatás szempontjából mértékadó korszakait vizsgálom. A magyar rendészettudomány 19. és a 20. századi szakirodalmából kiolvasható rendőri hivatás szempontjából is értékadó erkölcsi normarendszerének feltárása a célom. Ehhez kapcsolódóan a korszakban bekövetkezett társadalmi változások mellett kiemelt jelentőségű volt, hogy az állami fegyveres testületek, amelyen belül is a rendőrség, jól megalapozott szakmai elvárások mentén végezze a feladatát.²¹ A három részre bontott történelmi korszak két határvonalát az első és a második világháború vége jelenti. Az így korszakokra bontott alfejezetek felépítésében, az adott korszak rövid történeti, vagyis ideológiai és intézményrendszeri (közigazgatási) elhelyezést követően olyan, a rendészettudomány szempontjából is kiemelt jelentőségű írók munkásságait ismertetem, akik hatással voltak a rendőrség működésére. A rendőri erények tanulmányozását tehát a kiegyezéstől a rendszerváltozásig bezárólag vizsgálom. A rövid történelmi elhelyezést követően a az aktuális szolgálati szabályzatok erkölcsi iránymutatást képviselő vetületeire és az elvárt erényekre helyezem a hangsúlyt.

A közigazgatási jogtudomány vonatkozásában - Finszter Géza, *Rendészetelmélet* című könyvében a következőképpen írja le - a rendészettudomány feladata a rendészet működésének, szervezetének, személyzetének és jogi szabályozásának elméleti szintű tanulmányozása szükséges annak érdekében, hogy hozzájáruljon a rendészeti tevékenységek kritikai elemzéséhez, a szervezet hatékony és célszerű kialakításához, a rendészeti jog megalkotásához, a rendészeti szakmák magas szintű elsajátításához, a rendészet hatékony működéséhez és a törvényességhez. Eszerint továbbá a rendészeti igazgatás a társadalmi jelenségeknek olyan elkülöníthető területét foglalja magában, amely a társadalom más intézményeihez hasonlóan belső törvényszerűségek szerint működik. Ezeknek a törvényszerűségeknek a feltárására az európai kontinensen először a jogtudományon belül elhelyezkedő és művelt közigazgatási jogtudomány vállalkozott (Finszter, 2014).

A modern közigazgatás első formájában megjelenő rendészet számára, a közrend és a közbiztonság jelentette azokat az állam által előírt kötelelességeket, amelyek a modern

²¹ A fejezet bizonyos részei a saját megjelenésű tanulmány átdolgozott és kiegészített változatát tükrözik. Lásd: Nándori Nikoletta Petra: A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69. (2021) 7. szám. 1181-1208. továbbá a Nándori Nikoletta Petra: A két világháború közötti Magyarország rendőri erényeiről. *Magyar Rendészet*, Doktoranduszok Országos Szövetség, Rendészettudományi Osztályának Különkiadása. (2022) 2. szám.

társadalom kielégítésre váró szükségleteként jelentkeztek. A rendészetre háruló közigazgatási feladatokat a hatósági felhatalmazás birtokában a legitím fizikai erőszakot magukban foglalják. A rendészeti igazgatás feltétele az, hogy hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási szervezet legyen, amely rendészeti szervezet alapformája maga a rendőrség. A közigazgatási szervezet speciális ágaként kizárólag, a feladatai végrehajtására alkalmas speciális szakértelemmel/szaktudással rendelkező személyzettel működtethető. A rendőr szakember, a rendészet pedig maga a szakma. A közigazgatás jogállami formájában fejlett közjogra volt szükség. Ezen túlmenően a közigazgatás tudományában a rendészeti igazgatás kettős természetéről Concha Győző írt a dualizmus korában, aki szerint az örökdő-beavatkozó rendészeti veszélyelhárítást el kell választani a büntető igazságszolgáltatástól, mert mint azt Finszter Géza írja az előbbi a végrehajtó hatalom aktív irányításával valósulhat meg, addig az utóbbit az igazságszolgáltatás felügyeli (Concha, 1901) (Finszter, 2014).

2.1. A DUALIZMUS KORI RENDŐRI HIVATÁS ERKÖLCSI NORMÁIRÓL

2.1.1. A RENDŐRI HIVATÁS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA

Az Osztrák-Magyar Monarchia (1867-1918) részeként Magyarország állami berendezkedését a dualista politikai rendszer határozta meg. A két ország irányítását Ferenc József Ausztriában császárként, Magyarországon királyként látta el. E kettősség szerint a kétközpontú alkotmányos monarchia évtizedeiben Magyarország belső ügyei tekintetében teljes önállósággal rendelkezett, amely a független magyar közigazgatás kiépítésének lehetőségét vonta maga után.

A magyar történelemben a rendvédelmet is éppúgy jellemzi a centralizáció és decentralizáció váltakozása, mint az egész közigazgatását. „1867-ig az ország közigazgatásának decentralizált mivoltát mutatja azt is, hogy számos különálló szék és körzet és vidék tarkították az ország térképét, amelyek külön-külön is számos önálló joggal és joghatósággal rendelkeztek. Ennek rész volt, hogy a közrend fenntartása is ezen közigazgatási egységek hatáskörébe tartoztak.”(Kovács, 2020: 53)

Az állami szuverenitás legfőbb kérdései a Habsburg Birodalom (1282-1918) polgári alkotmányos monarchiáján belül is a külügy, a hadügy és az ezekhez kapcsolódó pénzügyek tekintetében a birodalom valójában egyközpontú lett (Botos, 2015). A gazdasági társadalmi fejlődés támogatása abban nyilvánult meg, hogy biztosította a polgári igényeknek megfelelő közrend-közbiztonság megszilárdulását, amely a hatalom megszilárdulásával és a lakosság elégedettségével is együtt járt. A minisztériumok – köztük a Belügyminisztérium – megalakítása az 1848: III. törvénycikk és az 1867: VII. törvénycikk alapján történt. A jogszabály utasította az ország minden hatóságát, hogy a közrend megzavarását, a régi jelképek, feliratok erőszakos eltávolítását a „törvényes eszközök alkalmazása mellett kellő szigorral” akadályozzák meg (Botos, 2015).

A rendvédelem irányítása és felügyelete az 1867. III 11-én hozott döntés alapján a Magyar Királyi Belügyminisztériumra hárult, amely a független magyar minisztérium egyik osztályaként kezdte meg működését. A miniszterek felelőssége kiterjedt az általuk aláírt törvényekre, ezáltal felelősségre vonhatóságuk is jelen volt a közrend, közbiztonság területén elkövetett mulasztásokért, amennyiben jogsértések a törvény által biztosított eszközökkel megelőzhetők lettek volna. Ezt követően visszaállt a közigazgatás területén a középszintet jelentő városok és vármegyék önállósága, illetve megtörtént a bíróságok államosítása, az

igazságszolgáltatás és közigazgatás elválasztása. Több törvény, köztük az ügyészségi és ügyvédi tevékenységbe való be nem avatkozás terén (Ernyes, 2015).

A közbiztonság fenntartását önkormányzati rendőrségek a törvényhatósági jogról és a rendezett tanácsú városokban a rend védelmét látták el. Emellett törvények is kimondták a hatalmi ágak elválasztását. A városok határán túl, a kis- és nagyközségekben a rendfenntartásnak feladatát a vármegyei pandúrság állománya végezte, mint vármegyei önkormányzati rendőrség. Ezen feladatkörét egészen a Magyar Királyi Csendőrség megalakulásáig látta el, de mindemelett számtalan településen működtek községi, autonóm rendőrségek is. Ez idő alatt is folyamatosan voltak a központosítási törekvések, amelyet jól tápláltak a korábbi neoabszolútizmus eszméi és a politikai törekvések is. De a központosításra irányuló törekvések mindössze a fővárosi rendőrség államosításáig jutottak el, néhány évtizeddel később jelent meg határőrség és a fiumei állami rendőrség. A rendőrségek egy része, mint polgári intézmény volt jelen a társadalomban, szervezeti elemiben azonban megtalálhatóak a katonai vonások, ezek legfőképpen a pandúrság és az állami rendőrségek, kiváltképpen az őrségi szolgálatoknál voltak jelen (Ernyes, 2015).

A vármegyék állományában a csendbiztosok, pandúrkáplárok és a közpandúrok tartották fenn a rendet, akik feladatukat közvetlenül a megyei első alispán irányítása alatt látták el. A pandúrság intézménye a csendőrség megszervezésével került terítékre. Felszámolására ekkor kezdődött meg belügyminiszteri leiratok alapján, amely egészen 1884-ig, az utolsó pandúrlaktanya bezárásáig tartott. A városi rendőrségek illetékességi területüket tekintve a szabad királyi városok, illetve az egyes mezővárosok, későbbiekben pedig a törvényhatósági jogú és a rendezett tanácsú városok területén működtek. A pandúrságnál jelen lévő jogszabályok a városi rendőrségek tekintetében is jelentős szerepet játszottak. A kiegyezés a 1848-as törvényekre alapozva folytatta a tisztújítást és a testületek megalakítását, ennek értelmében a régi szabályozókat folyamatosan helyezték hatályon kívül, helyükbe pedig újakat léptettek. Kiemelt jelentőséggel bírtak a köztörvényhatóságról szóló törvénycikk alapján hozott és végrehajtott döntések. 1886-ig a testületek élén álló rendőrkapitányokat és főkapitányokat hat évre választották, azonban a központi befolyást erősítését célzó intézkedések következtében és a törvényhatósági törvény alapján a főispán nevezte ki élethossziglan. Az 1880-as évektől az egyes városok szolgálati szabályzati tartalmazzák a beosztásokkal járó következményeket, kötelezettségeket, feladatokat, a rendőri állomány számára pedig a szolgálati utasításokat. A szabályzatok rendezett részegre tagolt paragrafusokból álltak, a századfordulót követően azonban élesen elválasztották egymástól a működési és szervezeti előírásokat (Ernyes, 2015).

Hazánk első dualizmus kori állami rendőrsége Buda-Pest főváros név alatt került egyesítésre, feladatát pedig a törvényhatóság illetékességi területén látta el. 1872-ben került megalkotásra Buda és Pest városok beligazgatási szervezéséről szóló külön törvény, amelyet a köztörvényhatóságok rendezésekor határoztak el. A magyar, fővárosi rendőrség fejlődésének egyik lényeges állomása a fővárosi rendőrség államosítása. A rendőrség államosítását a fővárosi törvényhatóság létrehozásáról szóló legmagasabb szintű jogszabály mondta ki, azzal együtt miszerint a szervezet a belügyminiszter irányítása alá került (Ernyes, 2015).

A következő központosítást célzó szervezési kérdésekben döntő törvény nyolc évvel később került megalkotásra, ez rendelkezett a fővárosi rendőrség működési jogalapjáról, illetékességi területéről, feladatiról, tanúsítandó eljárási magatartásokról, belügyminiszteri alárendeltségéről, illetve alkalmazható kényszerintézkedésekről és fegyverhasználati jogokról és egyéb működésüket érintő kérdésekről. Hatásköri kérdések tekintetében is külön szakaszban szabályozták a rendőrség területi elhelyezkedését, amelyben változtatásra csak törvény útján kerülhetett sor. Ilyenre került sor 1889-ben Új-Pest, Rákos-Palota, 1912-ben Erzsébetfalva, Kispest, Pestszentlőrinc és 1916-ban Csepel esetében. A területi terjeszkedés létszámbővítést és elhelyezési feladatokat és új ellátandó, szabályozandó területeket hozott be. Ezt követően a rendőrség területét érintő valamennyi kérdésben hoztak jogszabályt, ilyen volt az állományba kerülés, nyugdíjazás, fegyelmi szabályok, elbocsátás, rendőri orvosok kötelességei és egyéb fontos kérdéskörök. A fővárosi rendőrség tekintetében meghatározó államosításról szóló rendelkezések példaként és iránymutatóként szolgáltak a települések rendőrségeinek jogi szabályozásánál. A határrendőrség közigazgatási reformtevékenysége nyomán jött létre a közel másfél évtizedig működő második magyar állami rendőrség, határőrség. A létrehozásáról szóló törvény 1903-ban lépett hatályba. A határrendőrség döntően a külső határok mentén a 250 kilométeres szerb és a 900 kilométeres román határ mentén működtek. Állományukban rendelkezési joggal bírtak az adott rendőrkapitányok, rendőrfoglalmazók, rendőr segédfoglalmazók és rendőrfelügyelők, továbbá és a segélydíjas fogalmazó gyakornokok. Rendőri hatóságot képeztek a határszéli rendőrkapitányok és a rendőrbíráskodási joggal felruházott kirendeltségek vezetői. A végrehajtó közegek közé tartoztak a hivatali segédtisztok, rendőrbiztosok és hivatalszolgák. A határrendőrség illetékességi területe mintegy 40 kilométeres mélységi sávban került felállításra a határmenti települések mentén. Az általa nyomozott ügyekben a testület jogosult igény szerint kérni a csendőrség és helyi rendőrség közreműködését az ügyek felderítésében. A határrendőrség szervezetét tekintve rendőrkapitányságokból állt, amelyek részleteikbe menően a belügyminiszter által kerültek

szabályozásra, gazdasági, szolgálati és személyi ügyek tekintetében pedig közvetlenül alá voltak rendelve (Ernyes, 2015).

Az 1870-es években a több rendfenntartó szerv is működött azonban mindegyik valamelyiken okból kifolyólag nem tudta ellátni maradéktalanul a feladatát. A megyei szinten elhelyezkedő pandúrszervezetek idejétmúltak voltak, a rendőrség fenntartására csak a nagyobb és jobb anyagi helyzettel rendelkező törvényhatósági jogú városok tudták vállalni. Az égető közbiztonsági helyzet miatt is került sor királyi biztosok kinevezésére. A biztosok közül a legismertebb Ráday Gedeon biztos volt, intézménynek bevezetésére a Dél-Alföldön került sor, ahol az elhatalmasodott bűnözés miatt csak drasztikus eszközökkel tudták újra megalkotni a rendet. De legtöbbször megbízatásuk végével megfelelő rendvédelmi szerv hiányában romlott állapotok gyorsan visszaálltak és a bűnözés utat tört magának.

„1873. december 15-től a fővárosi rendőrség állami irányítás alá került, melynek gyakorlati megvalósulása a belügyminisztériumon keresztül következett be. Az állami rendőrségről szóló törvény elfogadását sürgette a kialakult ideiglenes, átmeneti helyzet, amely a szervezetre, hatáskörre nézve nem volt fenntartható. Így hosszas vita után, 1881-ben született meg a XXI-es törvény, a Budapest fővárosi rendőrségről.”(Sallai, 2020b: 74)

Több évtized telt el a központi állami rendőrség gondolatának megszületése óta, de nem születtek meg a végrehajtáshoz szükséges jogszabályok sem. Ennek egyik fő oka, hogy nagyon sok város vezetése ellenállt a gondolatnak, mert ezzel kicsúszott volna kezükből a városi rendőrség feletti irányítás. De végül az átláthatatlanság és az anyagi ellátási nehézségek miatt lassan ők is támogatni kezdték a megvalósítást. „A kormány eltökélt szándékát mutatta, hogy 1912-ben a városok fejlesztéséről szóló törvényben a belügyminiszter felé intézkedett a fejlesztésre szánt összegről, és két éven belül az államosításról szóló javaslat beterjesztéséről.”(Sallai, 2020a: 33-34) Az első világháború lelassította a folyamatot.

A Belügyminisztérium feladatrendszerét tekintve az egyik fontos teendőjeként a centralizáció kiépítésének egyik mérföldkövét az 1872-ben kihirdetésre került Pest-Buda-Óbuda egyesítéséről szóló törvény jelentette. Amely nemcsak a közigazgatási területére volt hatással, de az első állami rendőrség felállítása terén is feladatokat határozott meg a Belügyminisztérium számára. Mindezek kiváltképp az 1881-es fővárosi rendőrségről szóló törvényben teljesedtek ki (Boda-Sallai, 2016).

A dualizmus korában a rendészeti viszonyok a belügyi viszonyok megerősítése vonatkozásában tehát kiemelt jelentőségű volt, amelyet a Magyar Királyi Belügyminisztérium irányított. Ebben az időszakban az állami és önkormányzati közbiztonsági szervek párhuzamosan látták el a közrend és a közbiztonsági szolgálattal járó napi teendőket. A

korszakban a rendőrségi szervezet túlnyomó része önkormányzati hatáskörben, városi, községi rendőrségek keretei között működött. Ezek az önkormányzati rendőrségek – városi rendőrök, hajdúk, pandúrok, hadnagyok, alabárdosok, hegybiztosok, mezőőrök, polgárbiztosok – rendkívül változatos hagyomány, szervezet, költségvetés és személyi állomány szerint és mindemellett igencsak eltérő szakmai színvonalon látták el a helyi közbiztonsági teendőket.²² A közigazgatási rendszeren, ezen belül is a rendőrség államosítása az egységes állami irányítás alá vonást jelentette. Amelyre az eltérő szakmai színvonal kezelése és az ország belügyi viszonyainak megerősítése okán volt szükség.

Az 1872. évi XXXVI. törvénycikk, amely a Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről²³ szólt nem csupán a közigazgatási területen, hanem az első állami rendőrség felállítása terén is kidolgozta feladatait a Belügyminisztérium számára. A magyar királyi rendőrség számára tulajdonképpen az 1881. évi XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről²⁴ szóló törvényben teljesebben ki igazán (Boda-Sallai, 2016). A vidéki rendőrség teljes és egységes állami irányítás alá vonására a korszak végéig várni kellett (Sallai, 2019a).

A következő fejezetrészekben a rövid történeti összefoglalót követően egy városi rendőrkapitányságról írok, amelyre a centralizációt követő helyi szintű feladatszabást kellett teljesítenie. Ezután hivatáselemek²⁵ közül az erkölcsi elemek feltárása érdekében Concha Győző, Laky Imre és Rédey Miklós munkásságai nyomán fogom vizsgálni ezt a korszakot. Az elméleti megközelítésnek keretet Concha Győző jogtudós értekezése ad, amelyhez kapcsolódó rendőri hivatás gyakorlati megjelenéséről Rédey Miklós és Laky Imre tankönyveinek – a tanulmány szempontjából releváns részeinek – feldolgozása nyomán nyerhet betekintést az alábbiakban az olvasó.

2.1.1.1 A dualizmus korának rendőri hivatása és közigazgatása

A rendőri hivatás egyik elemét az etikai előírások képviselik, mint az a jelen disszertáció első részében már írtam. A kutatásom módszertana szerint haladva, a dualizmus korának rendészettudománya szempontjából olyan jogtudósok munkásságából merítetek, akiknek művei

²² Egyéb állami szervek 1867–1918. http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/4_6.htm (A letöltés dátuma: 2020.03.19.)

²³ 1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200036.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29> (A letöltés dátuma: 2020.03.19.)

²⁴ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88100021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D31> (A letöltés dátuma: 2020.03.19.)

²⁵ A disszertáció első részének második fejezetére utalok vissza, ahol feltárásra kerültek a hivatáselemek. Amelynek része voltak a rendőri érények.

kiemelt jelentőséggel bírtak ebben az időszakban. Eszerint részletesebben Kmety Károly, Concha Győző és Rédey Miklós értekezésein keresztül fogom a dualizmus rendőri erényeit bemutatni.

Olyan releváns összefüggések felkutatására törekszem, amelyek Magyarország történelmének a rendőri hivatás erkölcsi szempontjából ma is felhasználható, általános rendészeti etikai elveket és értékeket tartalmaznak. A rendészeti etika vizsgálata magában foglalja a rendészeti hivatás, a társadalmi szerepének és az ebből a szerepből adódó erkölcsi igazoltságának, illetve a rendőri állománytól ideálisan elvárt képességek és erények vizsgálatát. Concha Győző és Rédey Miklós írásaiban adódó különbség a történelmi események vonatkozásában van, amelyben a választóvonalat maga az első világháború jelenti. Azokat az állami működésben bekövetkező jogrendbeli változásokat, amelynek kapcsán határvonalat lehet húzni háború előtti és a háború alatti eseményekre vonatkoztatva.

2.1.1.2. Kmety Károly és a magyar közigazgatási jog

A Kmety Károly értelmezése alapján a rendőrség feladata, működésének köre és hatása szerint egyetemes jellegű és érdekű közigazgatási funkció, amely a közéletnek, a közigazgatás összes ügyeinek körét érinti és hatja át (Kmety, 1897). A rendőrség, mint szervezet a rendőri tevékenységre hivatott közigazgatási szervek, hatóságok és közegek összességét érti. A biztonsági rendőrség szerveit, mint fegyveres rendőri erőt betöltő funkciót érti ezalatt. A közigazgatás pozitív működését betöltő szerepe, a rendőrség védelme alatt álló érdekek köre. Ezek a bárhonnan eredő veszélyek; sértések; károsításoktól való védelem, káros hatások megelőzése, megszüntetése, ártalmatlanná tétele (Kmety, 1897). Az 1897-ben írt *A magyar közigazgatási jog kézikönyve* szerint megkülönböztettek: biztonsági és igazgatási, politikai és közrendőrséget. A biztonsági rendészet alatt az emberi jogellenes akaratból eredő általános veszély megelőzésére működő rendőrséget értette. Ezek a veszélyek a fékevesztett emberi akaratból származnak bizonytalanok és az érdekek minden nemére, a közélet minden viszonyára kiterjednek, védelmet ellenük nem egy bizonyos tárgy, viszony védelmezésére, hanem mindinkább magának a személynek olyan jellegű korlátozása, ellenőrzése, mellyel jogellenes akaratának, vagyis ilyen tettekben történő érvényesülése lehetetlenné válik. A biztonsági rendészet fő figyelmét a felderítésre, azon személyek figyelemmel kísérése, akiknek jogellenes magatartása átmenetileg, vagy alkalmilag alaposan feltételezhető (Kmety, 1897).

Az igazgatási rendőrség bizonyos tárgyat, életviszonyt, érdeket fenyegető tehát ennyiben határozott veszélyek megelőzését tűzte ki célul. Ez minden egyes cselekményt, mulasztást jelentett, amit károsnak, kerülendőnek vagy tiltottnak tekintettek. A biztonsági rendészet maga politikai és közrendészeti felosztásból áll. Politikai, állami fensőbb biztonsági rendőrségnek

nevezik, amely az egyesülésekből eredő, ebből kifolyólag tehát magasabb rendű veszélyekkel száll szembe; ezek a veszélyek az állam rendjét erősebben képesek megrendíteni. A politikai rendszet az egyesülésnek a különböző módjaival foglalkozik, amelyek szerteágazóak lehetnek és saját jogkörrel rendelkeznek, így például egyesülési, gyülekezési, népmozgalmak és népzavargások rendszete (Kmety, 1897).

A rendőrség feladata volt átfogóan tehát a személy és vagyonbiztonságot megóvni; a békét és a közrendet fenntartani, a büntető törvények a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármilyen természetű mulasztásból eredeztethető veszélyeket és károkat lehetőség szerint megakadályozni; a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezen ellen szegülőket felderíteni és az illetékes hatóságnál feljelenteni. Szól erről a Csendőrség szolgálati utasítása, vagyis a 1881. XXI. törvénycikk 2 §-a (Kmety, 1897).

2.1.1.3. Concha Győző és a rendőrség természete

A kutatás szempontjából központi szerepet Concha Győző következő két műve fogja képviselni: *A rendőrség természete és állása a szabad államban*, címmel írt székfoglaló értekezése és a *Politika I. Alkotmánytan* alcímmel megjelent kötete. A két mű a dualizmus korában jelent meg, amikor a belügyi viszony megerősítése különösen nagy jelentőséggel bírt. Az Osztrák-Magyar Monarchia korában az állami berendezkedést a dualista politikai rendszer határozta meg. Az alkotmányos monarchia évtizedeiben azonban Magyarország belső ügyei vonatkozásában teljes mértékben önálló maradt, amely rendészeti tevékenységet a Magyar Királyi Belügyminisztérium irányította (Nándori, 2021c). Concha Győző jogtudós, jogfilozófus tudományos tevékenységével összefüggő mélyreható gondolatait, a 19. és a 20. század elején ebben az állami berendezkedésben fejtette ki (Sallai, 2015). Concha Győző szemléletmódjára Stein nyomán hatott a hegeli értelemben vett filozófiai idealizmus. Az állam, illetve annak igazgatása, mint a hegeli dialektikára visszavezethető, a közjogtudomány javító, rendszerező elemeire. (Vasas, 2022)

Az állam kialakulása Concha Győző szerint

Az állam, vagyis nemzet kialakulását Concha Győző /1846-1933/ a *Politika I.* című könyvében az ember világról és az abban kialakuló emberi életről és annak felépítéséről írta. Eszerint az ember önmeghatározó erejét az ember eszméje felől közelíti meg, amelyet véleménye szerint a szellemiség, egyetemesség és a szabadság határoz meg (Concha, 1895). Az emberi eszme az egyén és köz viszonya alapján, a maga erejéből hozza létre a köztudatot és teszi lehetővé ezáltal a szellemnek egyetemes érvényre jutását. A közösség működésének Concha szerint, emberileg csak akkor lesz értéke, ha a köz tagjai akaratuktól támogatott öntudattal rendelkeznek, vagyis

csak az emberek közösségében megvalósuló egyéni érvényesülés révén, a maga teljességében nyer megerősítést (Concha, 1895). A közön Concha a törzset, a társadalmat, a családot, de magát az államot is értette (Concha, 1895).

Az emberi eszme szerepe

A szellem Georg Wilhelm Friedrich Hegel meghatározása szerint, lényeges szerepet játszik az ember létezésében, hiszen azzal együtt emelkedik az ember univerzálissá. Kiteljesedni pedig igazán a társadalomban képes (Taylor, 1975). A tárgy és a dolog együttese, vagyis az én és a lét egysége alkotja az öntudatot (Hegel, 1979). Az öntudat, más néven szellem, erkölcsi szubsztancia, vagyis maga az emberi tudatosság (Hegel, 1979). „Hegel szerint igaz ez az államra nézve is, mivel az is rendelkezik erkölcsi személyiséggel. Az állam ugyanis több a tagjai összességénél, mivel jelentősége van annak, hogy az államban a tagokat nem csupán az erőszak kapcsolja össze, hanem bizonyos erkölcsi értékek (is). Az állam így egység, a tagjai erkölcsi közössége, azaz a jó élet vezetését meghatározó erkölcsi értékek (Hegel kifejezésével: szellem) mentén megszerveződő emberi közösség. Ezzel összefüggésben az állam tagjai azáltal lesznek azok, akik, hogy tagjai egy náluknál nagyobb, ezért magasabbrendűbb egységnek, amiért hajlandók feláldozni az egyéni érdekeiket.”(Boda, 2021: 31).

Az emberi eszme irányait tekintve kiemelten a vallásban, a művészetben és a tudományban valósulhat meg a közösségben, amelyen túlmenően még a gazdálkodásban, fajfenntartásban és nevelésben is összpontosul. Az emberi eszme belső ereje, az erkölcsi érzülettel átítatott erkölcsi magatartás révén valósulhat meg és kerülhet általa összhangba. Az emberi cselekvés külső szabályozásáért a jog felelős (Concha, 1895).

Az emberi eszme és az állam lényegéről

Az egyéntől a nemzetbe történő átmenetet a család fogja képviselni. A családi közösségben a tagok a természetes és szellemi szeretet által tudnak egyenlően érvényesülni (Concha, 1895). Az állam, társadalomból és családból való kiválásával, az ember egyetemes eszméje, az egyén önállóságával együtt öntudatosává válik. A köz országló (értsd alatta: kormányzó, kormányon lévő) külső erejének, irányító funkciójának köszönhetően, az egyénektől függetlenné válik és így hozza létre az emberek között azt az erőt, amellyel az egyéni érdekeket külső hatalom nélkül is mérsékelni képes. Az állam így válik ki tehát a társadalomból és jut általa állandó érvényre az ember egyetemes eszméje (Concha, 1895). „Az egyetemes jó tudatát, az ember eszméjét a jól felfogott érdek és az egyéneken működő felebaráti szeretet készíti elő.”(Concha, 1895:

189) A nemzet, mint az egyének erkölcsi és értelmi valójának egésze alkotja a vagyoniilag és szellemileg működő egyéneket (Concha, 1895).

Az állam, mint a külső rend és külső szabadság irányzója van jelen a tulajdon, a szerződések, a rendőri tilalmak és a büntető törvény határozmányai²⁶ által.

Concha szerint az állam személyisége lévén valósulhat meg az általános jó. Az államban ez a jó, vagyis az ember eszméje annak, mint öntudatos akaratnak tartalmaként lép fel. A külső alakzat, a lény, amelyhez az államtevékenység kötve van bizonyos földterületen élő, gazdasági vagy társadalmi kötelékeinél fogva alkot természetes egészet, a népet (Concha, 1895).

Az államban az ember eszméje, az általános jónak nemzeti alakja érvényesül, amelyben az egyesek öntudatának az öntudattal bíró érzése az akaratának részévé válik. A nemzeti öntudat, vagy más néven hazafiság, tehát az intézmények iránt kifejezett szeretet, hazaszeretet, amelyekben az általános jó nemzeti alakban jelenik meg vagy törekvés az ilyen intézmények megteremtésére, fenntartására az egyén erőinek igénybevételével és áldozatkészségével (Concha, 1895).

Az államban az ember eszméje, a nemzeti alak általános jóságával képes érvényre jutni, a társadalom tagjainak öntudatával. A nemzet tagjának öntudata, szeretete által válik tehát öntudatos alkotássá, vagyis hazafivá. A nemzeti öntudatot, vagyis a hazafiságot a hazaszeretet jellemzi. Az általános jó, amely ebben a tekintetben a nemzet alakjában jelenik meg és az egyén e nemzet érdekében áldozatkészséggel törekszik az általános jó elérésére (Boda, 2020).

A szuverén és végrehajtói akarat

A szuverén akarat, vagyis az állam akarata akkor teljes, ha mindhárom akarat egyszerre érvényesül, ezek a belső elhatározás, a külső cselekvés és végelhatározás (Concha, 1895).

Az államhatalmak közül a belső akarat határai között mozgó végrehajtó akarat, a törvény megvalósulását lehetségessé tevő, annak előfeltételeit, pénzt, helyiségeket, hivatalnokokat, általános utasításokat előteremtő működése a jogosság szempontjából: ekkor bíraskodó, vagy külső erő szempontjából a karhatalom biztosítja (Concha, 1895).

A végrehajtói tevékenység

Az állam cselekvő, végrehajtó tevékenysége, az állami szuverén akaratától elkülönült, önerővel működő egységes jelensége tehát. Az állami akarat megvalósulása ugyanis csak karhatalom

²⁶ értsd alatta: előírás, rendelkezés, paragrafus

alkalmazása útján lehetséges. Amit olyan szervezetként aposztrofál Concha, amely az államnak erkölcsi és gazdasági, vagyis közpolgári céljaitól való eltérést nem engedi (Concha, 1895).

A jó állam kiemelt feladata az általános emberi akarat képviselése. A végrehajtás a kormány feladata, ami a főhatalom és a társadalom közé iktatott testület. A törvényhozás során a társadalomra tartozik, ezért közvetlenül vesznek részt a döntéshozatalban, ennél fogva az nem a közhivatalnokok vagy a főhatalom képviselőinek a feladata. A törvény tehát, az általános emberi akarat megnyilvánulása. A törvények célkitűzései elsősorban a szabadság, valamint az egyenlőség (Rousseau, 1997). „Az általános akarat az a társadalomra jellemző, és a társadalom tagjaiban testet öltő akarat, amely csak a közérdeket (és az igazságosságot) tartja szem előtt, és egyetlen egésszé, egyetlen közösséggé egyesíti a társadalom tagjait.”(Boda, 2020)

A társadalmi szerep, ebben az értelemben tehát a rendőri hivatás, amely a hivatásos szolgálatot, vagyis a közjó szolgálatát jelentette. A rendőrség az állam létének szüksége eleme tehát, mivel az állam karhatalom nélkül nem létezik. A társadalom és a rendészeti állomány közötti optimális kapcsolat kialakítása visszahat a köz biztonságérzetére és a társadalmi rend fenntartásának lehetővé tételére, amelynek révén az államérdek megvalósulhat. E témakörnek bővebb kifejtésére a következő részben kerül majd sor.

A rendőrség társadalmi szerepvállalása Concha Győző nyomán

Az állami és társadalmi jelenségek között nincs még egy, amelynek természete tekintetében annyira eltérne a felfogás a tudományban és az életben, mint a rendőrség működése iránt, fejt ki Concha Győző: A rendőrség természete és állása szabad államban címet viselő értekezésében. Mindemellett különbség mutatkozik a rendőrség állása, az emberi életben betöltött szerepe/szolgálat és az értékének vonatkozásában is. Az állami és társadalmi szervezet és a rendőri működés kapcsolatát az ember nélkülözhetetlen java felől közelíti meg, ami a szabadságnak sorsa (Concha, 1901). A rendőrség természetének kutatását a rend fogalmának meghatározásával kezdi, amelyet a közrend követ.

A közrendről és annak elemeiről

A közrendet az állam és a társadalom rendje közösen alkotja. A rend alatt több külön dolognak, lénynek, erőnek olyan összefüggését érti, amely szerint ebben az összefüggésben lévők helyüket, működésüket az egészre tekintet nélkül meg nem változtathatja. Ha pedig mégis megváltozik, akkor az összefüggés megszakad, és a cél, ami miatt az egyes elemek ilyen összefüggésbe kerültek elérhetetlen lesz. A közrend egyik oldalról az emberi tevékenységnek, vagyis a munkának; másrészt a különböző javaknak (vagyon, műveltség, erkölcs, becsület,

hatalom) megosztása és összefüggése személyek, helyek és idő szerint. Ilyen értelemben tehát a közrendet a nemzeti- és az egyéni társadalmi lét összműködésének, különböző javaknak a megosztása, majd pedig az általuk való élvezése alkotja. A közrend, a béke állapota, a rend minden embernek közös célja, ami az emberek egyéni szükségleteiben és az állami működés egyensúlyában létezik. Az állam és a társadalom rendje közösen alkotják tehát a közrendet. Amelyhez tágabb értelemben a természet rendjét is hozzá értette (Concha, 1901).

Az állami rend

Az állam rendjét Concha Győző szerint a fejedelem, az országgyűlés, a kormány, a bírói és közigazgatási hatóságok munkájának a társadalom által elfogadott szabályok szerinti összefüggése alkotja. Az állami rend egyik alkotóelemeként határozza meg magát a rendőri működést, amelynek a jog szabályainak érvényre jutása mellett a feladata az állam rendjének létrehozása és fenntartója. Az állam érdeke pozitív alkotó elemeként a jog által, a belügyekben a közgazdaság, közérkölc és a közegészség tekintetében kíván célt elérni. Az állam rendje Concha szerint akkor bomlik meg, ha az állam szervei nem végzik jól a munkájukat, nem tartják meg munkájuk mértékét, körét és egymásutánját (Concha, 1901).

A társadalmi rend

Az egyénből kiindulva a munkavégzésnek gazdasági, szellemi javaknak és ezek alapján képződő egyéni érdekeknek biztos eloszlása képezi. A jog és jogszolgáltatás önmagában nem tekinthető rendőri tevékenységnek, ahogy ilyen értelemben a másik végletként megnyilvánuló társadalmi meggyőződésről, vagyis a jog hasznosságán felülemelkedő hit szentségéről sem (Concha, 1901).

A társadalmi rend működési szabadságát a jog érvényesülése által látta Concha biztosítottnak. Ekképpen a jogon és jogszolgáltatáson túl a társadalmi rend alkotóelemeit véleménye szerint az egyesek szabad együttműködése; a javak helyes megoszlása; felebaráti érzés és az egyesek hite, meggyőződése tartják fenn (Concha, 1901).

A természet, az elemek rendje

A természeti világ rendje a természeti erőknek, elemeinek ismétlődő egymás után bekövetkező és egyúttal ismétlődő és egymásra ható eseményeinek kapcsolatán alapul. A természet rendjének megbomlása (járványok, természeti katasztrófák) kihatással van az állam és társadalom megbomlására is. A természet rendjének fenntartója, nem a természetén kívül álló rendőrség, hanem a természet maga (Concha, 1901). A természet önfenntartó voltáról Hegel is

ír, aminek értelmében természetes létező ok-okozati összefüggésben létező természet fogalomként aposztrofálja (Hegel, 1979).

A rendőrség működéséről

Az állam és a társadalom rendjének fennállása attól függ, hogy a nekik szánt működés kifejtését, javak megoszlását, azoknak a használatát zavartalanul, a jog szabályai és az államérdek követelményei szerint lehessen érvényesíteni. A rendőrség feladatai az alaptényezők mellett, az állam és a társadalom rendjének előfeltételeinek biztosítása, a társadalmi rendnek érvényesülését lehetővé tenni és nem magát a rendet (Concha, 1901).

Az állami rend előfeltétele, hogy az államfő, a parlament és a hatóságok működhessenek. A rendőrség feladata az állami rendet illetően pedig épp abban áll, hogy azok zavartalanul működhessenek, ténylegesen, akár külső erővel is lehetővé tegye az egyén vagy rossz szándékú tömeg és a természeti erők hatalmával szemben is (Concha, 1901).

A rendőrség a társadalmi rend előfeltételeinek biztosítását a következőképp hozza létre

A rendőrség első sorban úgy hozza létre a társadalmi rend feltételeit, ha az egyesek a jog által engedélyezett szabad működését és javait állandó örökösével védelmezi a valószínűsíthető és a ténylegesen bekövetkező támadása ellen; az így felmerülő támadásokat tényleg megakadályozza; a támadásokkal megzavart rendet pedig helyreállítja. Másodsorban az által állítja elő a társadalmi rend feltételeit, amennyiben az egyesek szabad működését - ha abban jogsérelem nincs- megakadályozza, őket valaminek a tevésére szólítja fel. Tekintettel arra, hogy ha azok szabad működése (tevékenysége) mások megsértésére, szabadságuk korlátozására, vagyis a működésükben valamilyen formában zavart okozhat. A rendőri megakadályozás, vagyis a rendőri kényszerítés valaminek a létesítésére csak ideiglenes állapotot idézhet elő. Az így kiszabott büntetettnek pedig arányosnak kell lennie a büntetéssel. Harmadszor pedig az elemi, tehát a természeti erők rendkívüli kitörésének megfékezésében keresendőek a társadalmi rend előfeltételei. Ezek a természeti katasztrófák a társadalom mindennapi rendes kerékvágás szerinti életének rendjét megakaszthatják (Concha, 1901).

A közrend tágabb értelemben azt jelenti, hogy az emberi szükségletek az állami szervek és egyének (társadalom tagjai) együttes és összehangolt működésével, az általános és közös jó figyelembevételével mellett, a jog és a természeti erők korlátai között kell, hogy érvényesüljön (Concha, 1901).

A jog és természeti erők korlátai között, a rendőri működés a közhatalom azon tevékenysége, amely összehangolt működése és a szükségletek – emberi akarattól vagy természeti erőtől

függő – annak előfeltételeinek a kielégítését: állandó örökéssel, széleskörű diszkrecionális (mérlegelési) hatalommal és fizikai erőnek azonnali alkalmazásával tartja fenn (Concha, 1901).

A rendőri működés természetéről

A rendőri működés természetének megállapításához mindenesetre az első követelmény az, hogy a kielégítendő szükséglet tekintetében a kielégítés módját és annak alanyát egymástól elkülönítve kezeljék. A szükséglet a közrendet az emberi szabadságtól és természeti erőktől függő előfeltételekkel kell ellátni. A rendőri működés a szükségletkielégítő funkciója szempontjából, abban különbözik tehát első sorban más állami működéstől, hogy mialatt ezek magát az állam célját, illetőleg annak egyes részeit úgy, mint a nemzeti függetlenséget, a jogot, a közvagyonosodást, műveltséget, erkölcsöt ápolják. Addig a rendőrség csak mindezeknek az előfeltételeit biztosítja, vagyis azt a külső és időleges biztonságot, amely a tulajdonképpeni célok érdekében, szükségszerűen kifejtett tevékenységével, annak a pozitív érvényre juttatását és zavartalan működését teszi lehetővé. A rendőrség ezeknek csak segédje, működésüknek részben pozitív feltételeiről gondoskodik, másrészt pedig az akadályokat hárítja el az útból. Másodszor pedig abban különbözik a rendőrség által kielégített szükséglet más állami szükséglettől, hogy folyamatos gondozást és örökéssé igényel. Az emberek percről-percre történő megfigyelését és a legegényibb alakulataiba történő rögtöni, karhatalmi beavatkozást kíván meg az illetékes hatóság alanyi belátása, diszkrecionális hatalma alapján. Alkalmazkodás a természeti világ változó körülményeihez (Concha, 1901). „Az állandó örökésség és a diszkrecionális hatalom teszik a rendőri működésnek legsajátosabb eszközeit.”(Concha, 1901: 328)

A rendőrség működésének határát maga a jogrend képezi, amelyet a rendőrség át nem léphet és ezáltal a jogrend által meghatározott körön láthatja el feladatát. Ilyen tekintetben a jogrendben a rendőrség jogrendje egy különös, a közrend előfeltételeinek meghatározására vonatkozó, alárendelt jogvidék (Concha, 1901).

A rendőri működés különleges eszközei

A rendőri működés elemei a következők Concha Győző szerint: 1) az emberi élet, állami ügy, mint társadalmi élet folyásának, e folyamat minden mozzanatának szakadatlan szemmel tartása, kivéve az egyén magán szentélyében (család, ház, levél) környezetében zajló eseményeket. 2) Az alanyi belátás, a discretionarius hatalom minden rendőri közegnél vagy legalábbis minden rendőri hatóságnál annak megtételére, amit a közrend előfeltételnek tart (Concha, 1901). A rendőri működés (feladatellátás) legsajátosabb eszközei tehát, az állandó örökésség és a

diszkrecionális hatalom. A rendőrség működésének határát a jogrend maga képezte, de adódhat olyan különleges állapot, amikor is a jog fölé helyezkedik ezt magas vagy politikai rendőrségnek nevezi. Erről a következőkben lehet olvasni.

A magas vagy politikai rendőrség

A diszkrecionális hatalom különösen a politikai rendőrségben van jelen. A magas vagy politikai rendőrség a feladatát tekintve az állam vagy a társadalom biztonságával foglalkozni, méghozzá azokkal, amelyek tömegjelenségek ellen irányultak. A politikai rendőrség gyakorlatilag a rendőri működésnek legfontosabb ága, amely az alkotmány egészére kihatással van és rendelkezik egyúttal a legmagasabb fokú diszkrecionális hatalommal. A magas rendőri működésnek a diszkrecionális hatalmában a jogrend nem képez már határt (Concha, 1901).

2.1.2. A DUALIZMUS KORI RENDŐRI ERKÖLCSI KÉPZÉSRŐL ÉS SZOLGÁLATI SZABÁLYZATÁRÓL

Mialatt Concha Győző jogtudós rendőri működésről szóló értekezésében elméleti megközelítést olvashattunk, addig a gondolatainak gyakorlatba való átültetését Rédey Miklós valósította meg a legjobban az eddig általam feltárt szakirodalmak közül. *A rendőri szolgálat vezérfonala* (1916) címmel a budapesti őrszemélyzet oktatására szánt könyve véleménye szerint nem rendszeres tankönyv, ennek ellenére a rendőri hivatást a gyakorlatban egészen a kezdetektől mutatja be. A könyve alapjául a budapesti állami rendőrséget vette, vagyis az 1881. évi XXI. tc.-t értette, amelyet mintának is szánt egyúttal az újonnan egységes állami irányítás alá tartozó rendőrségek számára (Rédey, 1916). A Concha Győző székfoglaló értekezését követően eltelt mintegy húsz év mit sem vont le tehát annak értékéből, hiszen Rédey az ismertett könyvében hivatkozik is rá, ami nem csupán a szellemiségében, de a felépítésében is megmutatkozik (Rédey, 1916). Az elmélet gyakorlati hasznosíthatóságát tekintve tovább erősödött és zsinórmértékül szolgált Rédey Miklós tankönyvéhez is. A tankönyv célja, hogy vezérfonalat biztosítson a jó közszellemben nevelkedő rendőrök számára szolgálata egész vonalán. Kiemelt tanításai pedig, amelyek az egész tankönyv minden egyes sorát végigkísérik: a józanész, a lelkiismeretes kötelességtudás és a becsületes egyenesség. Ezeket tartotta ugyanis a jó rendőr alapvető eszközeinek. „*Csak kifogástalan ember lehet – jó rendőr*” (Rédey, 1916: 110).

A katonai szolgálat volt tehát az első feltétele annak, hogy valaki rendőr lehessen. Az állománykiegészítés tehát igen ritka kivétellel mindig a katonaságból: a sorhadból és a csendőrségből történt. A rendőri szolgálatot olyan fáradalmasnak, megerőltetőnek, sok

figyelmet igénylőnek írták le ebben az időben, amely egyúttal magas fokú önfegyelmet is megkövetelt, hogy azt csakis azok voltak képesek elviselni, akik a katonaságnál már hozzászoktak a fegyelemhez, a sok és nehéz munkához, testi fáradtsághoz, időjáráshoz, egyszóval bírják a szolgálatot (Rédey, 1916).

A rendőri szolgálat általános tanításai szerint lelkiismeretes kötelességtudás, becsületes egyenesség vezérelték a jó rendőrt. A feddhetetlen előélet igazolása volt szükséges azoknál, akik nem közvetlenül a katonaságtól vagy csendőrségtől érkeztek. Mindazonáltal nyilatkozatot kellett tenni az alkalmasságot követően arról, hogy a testület kötelékében maradnak három évig és ott szolgálatot teljesítenek. Az önállóság, önbizalom és jártasság elsajátítását követően gyakorlat következett.

A próbaidős rendőrök a sikeres elméleti kiképzésről szóló vizsgát követően gyakorló őrszobákra kerültek, ahol négy ellenőr volt szolgálatban, akik állandóan ott voltak, - *vagyis mentorálták* - az újonc mellett, akik gyakorlati munkára tanították őket. Rögös út vezetett ezáltal az elméleti tudás gyakorlati tudássá válásáig. A próbaidős képzés nem csupán a későbbi rendőri szolgálat alapját jelentette, de a hivatástudat kialakításának is szerves részét képezte ezáltal. Az alapos elméleti és gyakorlati képzés bármely szakaszában elbocsájtható volt a próbaidős rendőr.

A képzés jelmondatai ebben az időszakban a következők voltak: „*A jó rendőrt nevelni kell.*” (Rédey, 1916: 7) „Legfőbb tanításom ehhez képest, hogy *a józan ész, a lelkiismeretes kötelességtudás és a becsületes egyenesség vezéreljék* minden útjában a rendőrt, ha – *jó rendőr* akar lenni.” (Rédey, 1916: 2)

A tankönyvet Rédey Miklós a rendőr őrszemélyzet okulására, nevelésére szánta, amely a rendőri szolgálat általános tanait tartalmazta. „*A rendőri szolgálat vezérfonala*” címmel az első világháború idején 1916-ban jelent meg az akkorra már tapasztalt rendőrtiszt Rédey Miklós könyve. Az ebben szereplő erkölcsi alaptézisek lefektetése olyan iránymutatást ad, amely vezérfonalként szolgálhat a rendőri hivatás gyakorlása során.²⁷

A rendőri hivatás alapját, minthogy milyen szűrőkön keresztül kellett eljutnia egy embernek ahhoz, hogy végül rendőr lehessen, Rédey Miklós hosszasan kifejti. Az embert próbáló feladatok elvégzéséhez ugyanis véleménye szerint is teljes emberre van szükség. A rendőri tevékenységet megelőzően jó alapnak, vagyis tulajdonképpen első feltételnek a katonai szolgálatot (sorhad vagy csendőrség) tekintette, amelytől ritka esetekben ugyan, de voltak

²⁷ A hivatkozott szakirodalom vonatkozásában folytatott kutatás eredményeképpen jelent meg korábban tanulmány. Lásd: Nándori Nikolettá Petra: A rendőrség tízparancsolatának bemutatása. *Pécs Határőr Tudományos Közlemények* (2018) XX. kötet. 307-308.

eltérések (Rédey, 1916). A katonai szolgálatra megfelelő egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságra is szükség volt, amelyek megléte nélkülözhetetlen szerepet játszott a szolgálati feladatok ellátása során. *„Ép testben van ép lélek. Beteg, törődött ember nem bírja a munkát, nem rendőrnek való.”*(Rédey, 1916: 110) Ezen kívül még egy sor olyan feltételnek kellett ahhoz megfelelni, hogy valaki a rendőri szolgálatra alkalmassá válhasson: íráspróba, korhatár, magyar nyelv ismerete, feddhetetlen előélet. Ezen felül még a felvételnél előnyben részesítették azokat, akik katonai altisztek voltak, magasabb képzettséggel rendelkeztek, több nyelvet beszéltek, fővárosi helyismeretük volt, és azokat, akik a csendőrségnél teljesítettek szolgálatot és onnan önként léptek ki (Rédey, 1916). Az alkalmasnak találtaknak kötelező nyilatkozatot kellett tenni, amely szerint három évre szóló kötelezettséget vállaltak a testület kötelékében.

„Rendőrré senki nem születik. A jó rendőrt, nevelni kell.”(Rédey, 1916: 110). A rendőr próbaideje hat hónapra szólt, amely alatt elméleti és váltakozó szolgálati helyeken gyakorlati képzésben volt része (Rédey, 1916). *„A jó rendőr, csak úgy, mint a jó pap, holtig tanul”*(Rédey, 1916: 110) A tudását és ismereteit folyamatosan szinten kellett tartania tehát. Az erkölcsi és társadalmi élet szabályait pedig kifogástalanul *„talpig emberként, józanon és mértékletesen”*(Rédey, 1916: 12-15) be kellett tartania ahhoz, hogy jó rendőr legyen a teljes szolgálata alatt, mind szolgálatban, mind magánéletében is. A rendőrnek a nagyközönséggel, vagyis a társadalommal szemben soha nem szabad elfelejtenie, hogy *„a rendőr van a közönségért s nem a közönség van a rendőrért.”*(Rédey, 1916: 110) Meg kell különböztetni a békés polgárokat a rendbontóktól, a rendőrség feladataul meghatározott *haza belső védelme*, vagyis többek között a közrend és közbiztonság fenntartása érdekében. A békés nagyközönséggel szemben mindig legyen udvarias, nyugodt, előzékeny, illedelmes, komoly és igazságos (Rédey, 1916). Rédey könyvében a Concha Győző féle felosztást követi, azt a gyakorlatba ülteti át, teszi még inkább a mindennapi rendőri szolgálathoz közelivé a szakirodalmat, amelyet vezérfonalnak tekintett. Minden fontos iránymutatását a hivatás sokszínű volta és annak összetettsége miatt nehéz lenne felsorolni. A tankönyve végén szerepelnek azok főbb iránymutatások, amelyek közül kiemeli *„a jó rendőr tizparancsolatát”*(Rédey, 1916: 106-110), amely az értekezés **1. számú mellékletében** található. Az ekkorra már harmadik éve zajló I. világháború drasztikus mértékben csökkentette az állományt, azonban a létszámbővítés állandó problémát jelentett a világháború előtt és után is. A korszakot ért történelmi megpróbáltatások azonban hátráltatták a korszak elején kitűzött célok megvalósíthatóságát, amely szerint egységes állami irányítás alá kell vonni a magyarországi rendőrségeket.

A „*Rendőr*” szaklap 1927-ben pályázatot hirdetett a legjobb rendőr tízparancsolat megírására. Ezt előzte meg Rédey Miklós: A rendőri szolgálat vezérfonala címmel írt 1916-ban született írása, amely szintén tartalmazott egy tízparancsolathoz hasonló iránymutatást: A jó rendőr tízparancsolata (**1. számú melléklet**) címmel. A történelmi események tükrében megfogalmazott állomány és a plusz feladatok ellátása kellő okot biztosítottak a létszámbővítésre. A könyvet Rédey az őrszemélyzet okulására, nevelésére szánta, amely a rendőri szolgálat általános tanait tartalmazta.

A kihirdetett pályázat eredményétől olyan optimálisnak tekinthető rendőr tízparancsolat megalkotását várták, amelynek a rendőriskolák mellett a rendőrlaktanyák és rendőrőrszobák falainak is ékévé válhatott, ezáltal is erősítve és ébren tartva a rendőri hivatás magasztos erkölcsi követelményeit (Kovács, 1927).

A hivatástudatot a jellemben, a férfiaságban, a lelki és testi fegyelmezettségben látták. Ennek kibontását, illetve további összesítését a rendőr legfőbb erkölcsi és jellembeli kötelességének tízparancsolatától várták. A teljes elismerést mindemellett hozzátették, hogy a fennálló szolgálati szabályzatok kitűnő útmutatásainak, még nagyobb elismerés a rendőrlegénység hivatásuk magaslatán álló oktatóinak és vezetőinek tulajdonították. A vallásosság részét képezte a kor rendőri hivatástudatának kialakításában. Eszerint a Biblia szívet-lelket nemesítő, több száz erkölcsi tanítása mellett az emberség örökérvényű parancsát az Isteni tízparancsolatot tekintette. A legnagyobb erkölcsi igazságok a legtisztábbak, a legátláthatóbbak és mindemellett a legegyszerűbbek is (Kovács, 1927).

2.1.2.1 A rendőrközegéről és a szolgálati szabályzatról

A dualizmus korának kiemelt jelentőségű állomása volt a fővárosi rendőrség megalakulása, amelynek fejlődésében fontos szerepet tulajdonítottak az őrszemélyzetnek szánt, 1892-ben Török János főkapitány által összeállított új szervezési szabályzatnak. Végül 1893-ban Szervezési szabályzat és a fő- és székesfővárosi magyar királyi államrendőrség őrsége számára (Szervezési szabályzat, 1893) címmel jelent meg, és többek között a próbaidős rendőrök felvételéről, oktatásáról, valamint az előmeneteli lehetőségeket is tartalmazta (Androvicz, 2018). A dualizmus korának rendőri képzésébe *Laky Imre: Rendőrközegek tankönyve* címmel, 1906-ban megjelent könyv hasábjai nyomán nyervehetünk betekintést. E szerint a rendőr a törvények és rendeletek végrehajtó közege, a személy-, vagyonbiztonság és közrend őre. Hivatása a törvények és rendeletek értelmében kerül szabályozásra, feladata a közrend és a közbiztonság fenntartása. Kötelessége a király Őfelségéhez és az ország alkotmányához fűződő tántoríthatatlan hűség; a törvények, rendeletek, előljárók parancsainak, feljebbvalók utasításainak pontos betartása. A szolgálati kötelességeit a rendőr lelkiismeretesen, pontosan,

fáradhatatlanul és önfeláldozóan köteles teljesíteni. E kötelességek teljesítéséhez elengedhetetlenül szükségesnek bizonyult a bátor fellépés, még abban az esetben is, ha kötelességének teljesítése saját életének kockáztatásával is járt. Ezekkel a veszedelmekkel és fáradalmakkal csak az edzett test és a tiszta lélek volt képes megküzdeni. A rendőr igazságérzete alatt azt értették, hogy minden jelentésében és nyilatkozatában a legtisztább igazságra és a valódi tényállás előadására kellett törekednie. A viselkedését tekintve a társadalom előtt nem csupán a törvények, rendeletek végrehajtó közegét, hanem annak védelmezőjét, oltalmazóját és tanácsadóját kellett mutatnia. A rendőrnek hivatásából adódóan ahhoz, hogy a szolgálati feladatait jól tudja teljesíteni, kötelessége volt ismerni milyen törvények állapítják meg a kihágásokat, vétséget és büntetteket. Mindemellett szolgálati beosztásának területén, széleskörű helyi és személyi ismeretre is szert kellett tennie (Laky, 1906).

A bajtársi kötelezettség azt jelentette, hogy a rendőrtestület tagjai egymást tiszteljék, szeressék, becsüljék és támogassák, egymást ne gúnyolják, nevetségessé ne tegyék, eljárásukat nyilvánosan ne bírálgassák, s hogy bajban, veszedelemben önfeláldozással egymás segítségére legyenek. Ez a bajtársi kötelezettség megszűnt akkor, ha a bajtárs arra érdemtelenné vált, mikor oly cselekményt követett el, amelyet törvény, rendelet vagy parancs tiltott, továbbá mely a rendőri testület tekintélyét sértette (Laky, 1906). A magatartási szabályzat szolgálati utasításban történő megjelentetése iránymutatásul szolgált tehát a szolgálati feladatot ellátó hivatásosok számára. A rövidített iránymutatások az esküszövegben voltak deklarálva. *(Lásd 7. számú mellékletben)*

2.1.2.2 A dualizmus egykori városi rendőrkapitányságáról

Az egykori történelmi Magyarországon elhelyezkedő Nyitra város rendőrkapitányságáról készítettem egy tanulmányt, amely a dualizmus korát – a trianoni diktátumot – követően, mára már Szlovákiához tartozik (Nándori, 2020). A városi rendőrség rövid vizsgálata olyan betekintést tesz lehetővé, amelyen keresztül a gyakorlatban is lehet találkozni egy helyi illetékességű rendőrkapitányság 1886. évben Nyitravárosi Rendőrség számára kiadott utasításának²⁸ gyakorlati megjelenésével. A rendőrségként működő intézmény Nyitrában ugyanis egészen az utasítás kiadásáig hajdúrendszerben működött, mint az ebben a korban Magyarországon szokás volt (Gegus-Székley, 1909). A város rendőrsége számára kiadott utasítás a rendőri működés körére és személyes magatartásra vonatkoztatva tartalmazott rendelkezéseket. A magatartásra vonatkozó előírások alapjául a katonai szabályokhoz történő

²⁸ Utasítás a Nyitravárosi Rendőrség számára (1886). Nyitra: Nyomtatott özv. Neugebauer Annánál.

alkalmazkodást tekintették irányadónak. Ebben az időszakban rendőrnek rendszerint kiszolgált katonát vettek fel. „A megvesztegethetetlenség és igazságszeretet képezik a rendőr legnélkülözhetetlenebb kellékét.”²⁹ A rendőr számára előírt utasítás³⁰ a szakmai előírásokra-, a működési körre-, az általános szolgálati feladatokra vonatkozóan tartalmazott előírásokat, amelyekért szigorú magatartási előírásoknak eleget téve tartozott felelősséggel. Ezek a magatartásra vonatkozó előírások a példamutatást is szolgálták, amelyek a magán-életvitelre is kiterjedtek.

A hasonló utasítások ebben az időszakban általánosnak voltak tekinthetőek, hiszen az egységes állami irányításnak, vagyis a centralizációnak köszönhetően a fővárosi rendőrség megalakulását követően belügyi intézkedésként terjedt el az országban. Több Nyitra város rendőrkapitánysághoz hasonló rendőrség volt a dualizmus korában, amelyeknek hasonló utasítás szerint kellett végeznie a feladatát. Az 1886. évben Nyitra város Rendőrkapitányságnak szóló utasítás egy volt a sok közül. A magyar rendőrség dualizmus korának története szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, mivel az országot ért csapás a rendőrség szervezetére is igencsak nagy hatást gyakorolt. Az egységességre vonatkozó közigazgatási törekvések a trianoni békediktátummal ugyanis megszakadtak. A rendőri szervezet egységes szellemiségére hatást gyakorolt a területi elcsatolás ténye, amellyel együtt járt a más nemzethez tartozás is. Más ország, Nyitra esetben trianon következményeképpen Csehszlovákia belügyminisztériumához tartozva és más törvényi rendelkezések szerint kellett a magyar rendőrnek a hivatását tovább folytatni.³¹ Számos hasonló rendőrkapitányság és vele együtt kolléga volt kénytelen hivatását már nem csak, hogy egy másik fejléc alatt tovább folytatni, hanem egy teljesen más ország égisze alatt.

2.1.3. A DUALIZMUS KORÁNAK RENDŐRI ERÉNYEI

Ebben a részben a rendőri működést meghatározó olyan különleges eszközök kerülnek feltárásra, amelyek a konzervatív szemléletmódot képviselő Concha Győző szakirodalmából kiolvashatóak voltak és alapjaiban határozták meg a korszak rendőri hivatásának létét. Eszerint a következőket különböztetem meg: az emberi élet, állami ügy, mint társadalmi élet folytatásának, amelynek minden mozzanatának állandó örökésséggel történő, szakadatlan

²⁹ A hivatkozott utasítás természetesen ezeken túl még bőven tartalmazott előírásokat a kor Nyitra város Rendőrségén szolgálatot teljesítő rendőre számára. A kiemelt iránymutatások, azonban az eskü szövegében is visszaköszön, amely eképpen hangzott: lásd 7. számú melléklet.

³⁰ Utasítás a Nyitravárosi Rendőrség számára (1886). Nyitra: Nyomtatott özv. Neugebauer Annánál.

³¹ A tanulmány a szlovák fővárosában található Rendőrákadémia folyóiratában 2019. évben angol nyelven jelent meg. Lásd: Nándori Nikoletta Petra: About the police headquarters in Nyitra. *Policajna Teoria a Prax* XXVII. (2019) 4.

szemmel tartása; az alanyi belátás, a széleskörű diszkrecionális hatalom és a fizikai erő azonnali alkalmazásának lehetősége. Ezek közül az állandó örködést és a széleskörű diszkrecionális hatalmat Concha a rendőri működés elemeiként vagy legsajátosabb eszközeiként említi. A fizikai erőnek azonnali alkalmazását az előző két elem mellett, a rendőri működésben rejlő különleges erőként tartotta számon (Concha, 1901). A dualizmus korában feltárt rendőri erények ezek közül a bátorság és a széleskörű diszkrecionális hatalom voltak.

2.1.3.1. A bátorság

Az általános értelemben vett rend mellett Concha az állami, a társadalmi és a természet rendjét emeli ki. Az állam és a társadalom rendjének fennállását, a jog szabályainak érvényesülésétől és az államérdek megvalósulásától teszi függővé. A rendőrség feladatai ebben az alaptényezők mellett, az állam és a társadalom rendjének előfeltételeinek biztosítása, a társadalmi rend érvényesülését lehetővé tenni és nem magát a rendet. De mit is értett Concha állandó örködő funkció alatt?

A társadalom tagjainak jog által engedélyezett szabad tevékenységét és javait állandó örködésével védelmezi a valószínűsíthetően és a ténylegesen bekövetkező támadása ellen; az így felmerülő támadásokat tényleg megakadályozza és a támadásokkal megzavart rendet helyreállítja (Concha, 1901). A rend a lelke mindennek.

A rend állandó örködése és a fizikai erő azonnali alkalmazásának lehetősége olyan készségek kialakulását feltételezheti, amellyel a természet, a társadalom és az állam működésében bekövetkező változásokra azonnal reagálni képessé teszi a rendőrt. Az egyik cselekvés hatással van a másikra, amelyek egymásra kölcsönösen hatnak. Az így kialakult hálózatban ok-okozati összefüggések egész rendszere áll tehát fel. Az állandó örködéssel a rendőr szenzitíven képes észrevenni és reagálni a környezetében, a társadalomban beállt legapróbb változásokra. „A jogban, az okozatosságot kezelni kívánó minden stratégiának alapvető jellegzetessége, hogy miképpen különíti el az eredménnyel összefüggő egyszerű körülményeket, tényezőket az eredményt okozó körülményektől, tehát az okoktól.”(Blutman, 2011: 310) A rendőr a szolgálata során ezen összefüggési rendszeren belül mozog és az állandó örködő funkciójának köszönhetően képes reagálni a rendekben³² bekövetkező változásokra alanyi belátásához mérten, amiről az alábbiakban írok.

A diszkrecionális jogkörrel nagymértékben összefügg. A rend megzavarása esetén, - az adott helyzet mérlegelésével fog eldölni -, hogy annak megakadályozására vagy a megzavart rend helyreállítására okán lesz szükség az adott rendőri intézkedésre. A fizikai erő azonnali

³² Pl. Értsd alatta az állami-, társadalmi- és a természet rendjét.

kifejtésének a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén van relevanciája. A szükségesség és arányosság mértékének szem előtt tartásával, továbbá a kényszerítő eszközök használatának feltételeit előíró jogszabályi előírások mellett, a rendőr szabad és egyéni mérlegelésének szintén jelentősége van.

A kényszerítő eszközök használatának mérlegelésére, vagyis a döntésre, sok esetben nagyon kevés idő áll rendelkezésre egy rendőrnek. Ezért is elengedhetetlen a kor kívánalmainak megfelelő felszerelés biztosítása és a hozzátartozó képzés hatékonysága. A megfelelő felszerelés azt is jelenti, hogy a rendőr számára a szolgálata során rendelkezésére álló kényszerítő eszközök, alkalmasak legyenek a szükségesség és arányosság betartására, még hozzá abban a tekintetben is, hogy annak használata során ne okozzon esetlegesen vétkesen nagyobb kárt, mint hasznot.

Mindezen túlmenően a rendőri hivatással együtt járó napi szolgálati feladatok ellátásához, általános fizikai erőnlétre is szükség van. A rendőr működésével együtt járó feladatok ellátásához, - így maradva Concha Győző által meghatározottaknál- úgy, mint a védelmezéshez, megakadályozáshoz és a helyreállításhoz is nélkülözhetetlen szerepe van a megfelelő fizikai erőnlétnek. Ép testben ép lélek tartja a mondás. A szolgálati feladatok ugyanis, a lélek számára éppen annyira megterhelőek lehetnek, mint a test számára. A lélekjelenlét megléte és megőrzése az embert próbáló helyzetekben, mint amilyen jellegéből adódóan a szolgálati feladatok ellátása is, összefüggésbe hozható a bátorsággal, mint erénnyel, amiről a következőkben írok.

A fizikai erő azonnali alkalmazásának lehetősége és az állandó őrködés, mint Concha szerint különleges eszköz az erények szintjén a bátorsággal állnak kapcsolatban. A dualizmus korában a rendőri hivatás létét még sok tekintetben a katonai hivatással állították párhuzamba. Éppen eme összefüggés miatt is volt hasonló a katonai erények között is szereplő bátorság erényével. A bátorság Boda Mihály szerint a legáltalánosabb értelemben véve, kezdeményezőképeség, ami szükséges ahhoz, hogy valaki elkezdjen és végrehajtsa egy cselekvést. Az általános értelemben vett bátorság nem csupán egy önmagában értelmezhető igencsak fontos erény, hanem nélkülözhetetlen minden más erény működéséhez is (Boda, 2018c). A felosztása szerint megkülönböztet természetes, mesterséges, hazaszereteten alapuló és erkölcsi-morális bátorságot. A természetes bátorság során az ember erkölcsi szempontból mérlegeli veszélyhelyzetet és vállalja veszélyes helyzettel együtt járó következményeket, ami egyszerre ösztönös és tudatos válasz. A mesterséges bátorság már egy tanulási folyamaton alapszik. A természetes bátorság során egyéni tapasztalatoknak van szerepe, addig a mesterséges bátorság esetében a potenciálisan előforduló veszélyes helyzetek megismerésére, az abban elsajátítható

helyes viselkedés begyakorlása révén válhat készségszintűvé. A bátorság-típusok harmadik eleme a hazaszereteten alapuló bátorság. Eszerint a haza felé mutatott pozitív érzelem, amely jellegéből adódóan motivációs erőt is magában hordoz. Végül az erkölcsi alapon vagy morálisan bátor ember egy erkölcsi vagy morális cél megvalósítása érdekében cselekvéssel kitartóan uralja a veszélyes helyzetet, amelynek két összetevője van: akaraterő és az az érték, amire az akaraterő irányul (Boda, 2018c). A bátorság tehát, valami jónak, helyesnek cselekvéssel történő akaratlagos véghezvitelét jelenti. Az értelemnek és az akaratnak cselekvésben történő megnyilvánulása.

2.1.3.2. Az alanyi belátás, a széleskörű discretionarius hatalom

A rendészeti hivatás gyakorlása épp ennek okán bír igencsak nagy relevanciával, hiszen a munkavégzés minden mozzanata morális tartalommal töltődik. Tekintettel a munkavégzés sokrétű voltára, nem válik annak minden részlete szabályozhatóvá, ezért kapnak igencsak nagy szerepet a hivatásos emberek önálló döntései. Concha szerint a diszkrecionális akaratot a tények bizonytalansága és a bekövetkező hatások kiszámíthatatlansága teszik különösen szükségessé.

Concha Győző a discretionarius hatalomról

A közrend és az emberi szükségletek, állami és társadalmi összműködésének kielégítése az általános és közös jó - a jog és a természeti erők korlátaira tekintettel – figyelembevételével lehet megközelíteni. Ilyen tekintetben fogalmazza *A rendőrség természete és állása a szabad államban* címmel 1901 évben írt székfoglaló értekezésében Concha Győző a következőket: a rendőri működés a közhatalomnak azon része, amely eme összműködésnek, valamint a szükségletek kielégítésének előfeltételeit hivatott állandó ügyeléssel, széleskörű discretionarius hatalommal (*továbbiakban: diszkrecionális hatalom*) és fizikai (*Concha physikainak írja*) erő azonnali alkalmazásával létrehozni és fenntartani, amennyiben az emberi akartól vagy természeti erőktől függ. A rendőrség feladata szerint abban különbözik más állami szükséglettől, hogy az folyamatos gondozást és állandó örökösödést igényel, amely az emberek életének teljeskörű és állandó megfigyelését és annak akármilyen egyedi volta okán azonnali karhatalmi beavatkozást tesz lehetővé a diszkrecionális hatalma szerint (Concha, 1901). Concha Győző a diszkrecionális hatalom magyarázatát a következőképpen írja le. Az állam egységes akarata a rendőri feladatellátás végrehajtása útján szűnik meg a leggyakrabban. A személyekre és esetekre lebontott aktuális helyzetben (esetben, egyedi esetben) a rendőri működés során a rendőr által helyesnek, célszerűnek és szükségesnek mutató elbánást választja. Azonban hozzáteszi Concha, hogy ezen változatos szükségleteknek a kezelésekor a rendőrnek az állam egyforma bánásmódjára figyelemmel kell lennie. Ehhez a rendőrnek

megfelelő jogérzettel kellett rendelkeznie, amelyet azonban nem ritkán nevezik Concha szerint rendőri önkénynek. A rendőri működés egyik elemeként szerepel alanyi belátás, vagyis a diszkrecionális hatalom. A másik eleme az emberi élet állandó és szakadatlan szemmel tartása, amelyek a közrend előfeltételeit hivatott biztosítani. Az állandó örökös végeláthatatlan módja és az adott helyzetek sokszínű volta a diszkrecionális hatalommal válik teljessé. Hiszen a diszkrecionális hatalom nélkül az életet, a merev szabályok uralnák, amelyek azt egyúttal nehézkessé és kiszolgáltatottá tennék (Concha, 1901).

Miféle értelmi és erkölcsi képesség alapján lesz képessé egy rendőr eldönteni, hogy az adott rendőri intézkedésre lesz szükség. A diszkrecionális hatalom természete a joggal történő szembeállítás révén lehetséges (Concha, 1901). *„A jog az államnak értelmi megfontoláson, hasznossági, erkölcsi érzeten nyugvó állandó akarata, amely saját és tagjainak életét, mint legfőbb szabály mindaddig irányozza, amíg az állam értelmi meggyőződése, erkölcsi, hasznossági érzete annyira meg nem változik, hogy akaratát általában meg nem változtatja, át nem alakítja.”*(Concha, 1901: 331)

A diszkrecionális hatalom ezzel szemben Concha szerint, az államnak nem szoros értelemi megfontolása, világos hasznossága, kétségtelen erkölcsi követelménye, de még csak nem is kétségtelen tényeken alapuló akarata. Hanem a felmerült különös helyzet kényszeréből adódó homályos közérdekből, államcélból következtetett, valószínűségeken alapuló hozzávetőleges és esetfüggőségéből adódó különbözősége okán rögtönzött akarata szerint való. A tények bizonytalansága és a bekövetkező hatások kiszámíthatatlansága teszik különösen szükségessé a diszkrecionális akaratot Concha Győző véleménye szerint (Concha, 1901).

Emberi erőt meghaladó feladat az élet összes eshetőségeire biztos erkölcsi, hasznossági szabályokat felállítani, amelyre az állam sem képes erre életnek bizonyos köreiben. A külügyben főleg, de a belügyek szintjén a sablonokon alapuló szabályrendszer a helyzetek változatosságából adódó számos bonyolult viszonyokra nézve nehezen lenne diszkrecionális hatalom nélkül alkalmazható. A kiváltképp kiszámíthatatlan mindennapi élet sokszínű változata, az emberi gonosz szándék, könnyelműség, a szabadon hagyott ember ötletei és a természeti erők váratlan kitöréseiből adódó helyzetek kezelése mind-mind a legkülönbözőbb helyzeteket teremti meg (Concha, 1901).

A közrend biztosnak csak abban az esetben tekinthető, amennyiben az állandó jogszabályokon, állandó értelmi, erkölcsi erőkön, állandó és általános érdekeken alapszik. Mindezen túl pedig addig, az előfeltételei változnak, egyéniek és jellegükből adódóan sokfélék. Ha a nemzet közrendjének az előfeltételeit biztosítani kívánja, akkor erre a célra mozgékony, változó, mindenütt ügyelő, folyton jelenlévő akarattal kell rendelkeznie, amelynek a

legsajátosabb, különös ténykörülményeket, váratlan eseményeket, kivételes és időleges követelményeket méltatni, hiányzó rendes erkölcsi erőket nemzeti érzület, jogéret, szeméreméret tekintetében pótolni tud, egyszóval diszkrecionális közhatalommal rendelkezik. A rendőrség legsajátosabb eszközei ezek alapján az állandó örökösön túlmenően tehát az egyéni szabadságnak diszkrecionális hatalommal való korlátozásában állnak (Concha, 1901).

A diszkrecionális hatalom különösen a politikai rendőrségben valósul meg Concha Győző szerint. Még hozzá azért, mert a rendőrségnek a politikai rendőrség feladataiból adódóan lép életbe az az eset, midőn időlegesen a rendőrség magának az állami és társadalmi rendnek nem csupán a feltételeinek fenntartója lesz. A politikai rendőrség ugyanis hatáskörét tekintve elmehet a jogrend egy részének felfüggesztéséig, mivel magát a társadalmi, az állami rendet többé nem a jog, hanem a diszkrecionális, fizikai hatalom és az ettől való félelem tartja fenn. Mindez annak látszatát kelti, hogy a magas vagy politikai rendőrség diszkrecionális hatalmának a jogrend nem képezné határát. Azonban a jogrend maga nem számolhat rendkívüli körülmények beállításával, amelyekben a közrend tényezői, a közhatalom egyes szervei, az egyesek szabad ténykedése és a közönséges jog, valamint az egyesekben az érdekek kölcsönössége az egyesek természetes súlya elégtelenek a közrend fenntartására. A jogalkotó erre az eshetőségre megállapíthatja a rendőrség számára, hogy mikor, milyen esetben, milyen eszközökkel, az eljárás mely módja szerint használhatja a diszkrecionális hatalmát a közrend egészének fenntartása és biztosítása érdekében. A politikai, a magas rendőrség diszkrecionális hatalmának sem kell tehát, hogy határtalanul a jog fölött állnia és az alanyi belátásra hagyva lennie, amidőn a bekövetkező eshetőségek és valószínűségek szabad mérlegelésnél tovább nem szabad terjednie. A politikai rendőrség a maga működésében az alap és a közönséges törvények által kötöttek, alkotmányos intézménnyé válik, és ha e törvények az állam és a társadalom tényleges fennállását és a jogrend szentségét, az egyeseknek a közben megóvó feltétlen értékességét és szabad érvényesülését összehangolni képesek. Ez esetben a magas rendőrség hatalmának foka, köre, módja szerint határozhatóak meg, amellyel a magas rendőrség nem csupán formailag, de belsőleg is az emberi szabadságnak épp oly szükséges intézménye, mint a bíróság, mint a vélemény, az egyesülési, a cselekvési és a személyes szabadság. Lehet, hogy a magas rendőrség értelmét elviekben meghamisítani oly módon, hogy a jog és a diszkrecionális hatalom működését az államban helytelenül állapítják meg, ami nem számít ritkán előforduló esetnek. A magas rendőrségnek minden jog fölé helyezett diszkrecionális hatalma az állam üdvével, az állam, az alkotmányforma, a társadalmi rend fenntartásának szükségével hozható kapcsolatba. Az állam diszkrecionális hatalmának a jog fölé helyezése a törvényhozó ténynek államcsínyszerű jellege. Amennyiben a parlamentnek ez a formailag elismert joga

nyilvánvalóan magában hordozza az önkény lehetőségének a szentesítését, a diszkrecionális hatalomnak a jog fölé helyezését, mivel a jog alapelveivel, intézményeivel ellenkezik, és ha a parlament e jogával él, az rendszerint államcsínyt burkol. A politikai rendőrség legerősebb eszköze a kivételes állapot létesítésének, a jogrend részleges felfüggesztésének hatalma végül időleges, addig tart, amíg a közrend tényezőinek erő kifejtése újra lehetővé válik (Concha, 1901).

A rendőri hivatás annak sokrétű volta miatt teljes embert igényel, aminek azért van jelentősége, mert munkája közvetlen kihatással van az állampolgárok életére. A döntését közvetlen közelről, helyesen és rövid idő alatt kell meghoznia (Nándori, 2018).

Erdős István szerint a rendőri szakma fokozott erkölcsi veszélyeztetettsége a következőképpen foglalható össze: „A jogi normák alkalmazása diszkrecionális feladatokat hárít a rendőrré. A jog általános normáin túlmenően a rendőrnek többnyire egyedül kell döntéseket hoznia. A rendőr a legális erőszak monopóliumával rendelkezik, a hatalommal visszaélés állandó veszélye fenyegeti. A rendőr a bűn közvetlen közelében él és dolgozik, ezért fokozottan veszélyeztetett. A rendőr katonailag, hierarchikusan szervezett testület tagja, az ilyen testületek pedig hajlamosak arra, hogy belső „saját erkölcsöt” alakítsanak ki és várjanak el tagjaitól.”(Erdős, 1997: 24-25)

A rendőr feladatát mindenekelőtt az érvényben lévő és hivatásával összefüggésbe hozható jogszabályi keretek között köteles végrehajtani. Ezen belül speciálisan a hivatásos szolgálati viszonyról szóló, a rendőrségi törvény, szolgálati szabályzat, továbbá a vezetői utasítások határozzák meg (Erdős, 1997). A jogszabályi hierarchia szabályait szem előtt tartva, vagyis alacsonyabb rendű jogszabály nem ütheti a felette állót. A méltányosságnak nincsen jogilag egyértelműen kijelölt határa, amelynek értelmében mérlegeli a rendőr szándékát, a lehetséges következményeket, a követett elvek értékét és végül dönt.

A diszkrecionális döntés Edwin Delattre szerint a rendőri hivatás speciális velejárója, amellyel a rend fenntartása és a béke megőrzése érdekében szabad döntések meghozatalára hatalmazzák fel a rendőrt. A különleges szabadságjogok azonban különleges kötelességekkel járnak. Azonban ezekre a diszkrecionális döntésekre sem törvényi sem egyéb szabályozási előírás nincs (Delattre, 2011). Elengedhetetlen a rendőrök képzése arra vonatkozólag, hogy miként is gyakorolják a számukra biztosított széleskörű diszkrecionális/mérlegelési jogkört (Erdős, 1997).

A szabad mérlegelés maga után vonja a szükségesség és arányosság mindenkori figyelembevételével, annak kivitelezéséhez kellő fizikai erő meglétét is, amiről a következőkben lehet röviden olvasni.

2.1.4. AZ ESETTANULMÁNY

Az Osztrák-Magyar Monarchia korában a parlamentáris keretek között működő alkotmányos monarchia politikai felzárkózást jelentett európai államok közé, amely az új és dinamikus gazdasági fejlődésnek biztosított lehetőséget. Az ország belső rendjének a megerősítése kulcsfontosságú volt, amelynek jelentősége pedig a szuverenitásának megőrzésében volt. A rendőri szervek egységes struktúra mentén történő kiépítése nem ment egyszerűen. A széttagoltság és annak kezeléséből adódó történetek a korabeli folyóiratok hasábjain is megtalálható volt.

A megelőzés és a tisztességes hölgyek védelmében hozták létre a görögök a bordélyházakat, amelynek köszönhetően érvényesülhetett az izoláció, mint a prostitúció elleni rendészeti tevékenység alap gondolata. Ahogyan arról Arisztotelész az Athéni Alkotmány című művében is megemlékezik tekintettel arra, hogy az athéni hatóságok hatáskörébe tartozott az utca és prostitúció rendszere, valamint a bordélyházak felügyelete. A római bordélyok szabályozása kapcsán feljegyezték, hogy a bordélyház előtt lámpa állt, nyitva-tartása délután három-négy órától egészen reggelig tartott és azokat az *aedilesek*³³ ellenőrizhették (Bíró, 1933).

A prostitúció³⁴ gyökerei az ókorba nyúlnak vissza, amikor is *Domitus Ulpianus*³⁵ római jogtudós volt az, aki a prostitúció fogalmát a nyilvánosan, válogatás és lelki vonzódás nélküli, anyagi ellenszolgáltatás fejében eszközölt nemi érintkezésben jelölte meg. *Domitus Ulpianus* meghatározása szerint klasszikussá vált, mivel a *Corpus Juris Civilis*³⁶-be, a *Digesta*³⁷-kba bekerült. Az ókori Görögországban *Solon*³⁸ az *Athenaeus*-nak bordélyról szóló leírásában a prostituáltakra a „bordély előtt állók” (*αἱ προοστάη των οικημάτων*) és a latin „*prostare*” kifejezéseket használta, amelyből a mai prostitúció szó keletkezett, amelynek után képzése jelentette a görög „*prostatai*” kitételnek, nyilvános helyre való kiállást és megvásárolhatóságát jelentette (Kovács, 2016). Rómában, valószínűleg „görög mintára”, szintén bordélyházakat építettek, azonban azokra szigorúbb szabályozások vonatkoztak. Mindemellett megjelent a

³³ aedilisek alacsonyabb rangú ókori római magistratusok voltak. Hivatali idejük egy évre szólt, és kereskedelmi, közrendészeti, valamint vallási funkciókat töltöttek be.

³⁴ Sallai János (2022): Igazgatásrendészet története. Budapest. 49. Lásd továbbá: Schreiber Emil (1917): A prostitúció. A Magyar Királyi Belügyminisztérium Felügyelete Alatti Rendőrségi Szaktanfolyamok Kiadványai, "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.T. Budapest. 1-212.o.

³⁵ Fóníciai származású római jogász. Kr.u. 170-228 között élt és egyike volt az öt római remekjogásznak.

³⁶ A római jog első kodifikált gyűjteménye.

³⁷ A szótövében, *digero* szétválogatást, szétosztást jelent. Többesszámú alakja általában véve gyűjteményt jelentett, amely az Iustinianus császár ideje alatt összeállított törvénygyűjtemény, a *Corpus Iuris Civilis* második részének tekintették. [https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_\(jogrendszer\)/cikk/digesta](https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_(jogrendszer)/cikk/digesta) (A letöltés dátuma: 2022.08.20.)

³⁸ Solon Kr. e. 594-ben állami bordélyházakat alapított. (A tisztességes nők védelmében, A gyermekkel való fajtalanokodás meggátolása érdekében) Az ókori hellasi prostitúció öt formáját különítette el: rabszolgalányok, bérelhető fuvoláslányok, pornék, hetairák, szakrális prostituáltak.

társadalmi kontroll és a hatósági munkavégzés, ugyanis az *aedilisek* felügyelték és ellenőrizték a bordélyokat. Az ide vonatkozó szabályozásokat i.e. 91-ben a *lex Julia*³⁹ fektették le, amelynek köszönhetően a szabályok megsértőivel szemben a helyszínen pénzbüntetést lehetett alkalmazni. A prostitúció mindezeket követően évszázadokon át jelen volt, ahogyan a mai napig is jelen van. A prostitúció olyan társadalmi veszélyforrás, amelynek kezelése, vagy ellene való fellépés az elmúlt két-hármezer évben csak csekély eredménnyel járt, időszakosan sikerült visszazsorítani a tevékenységben résztvevőket, de felszámolni azonban nem lehetett. Talán ez az eredménytelenség és a prostituáltak iránti igény motiválta a rendészeti és politikai közélet szereplőit, hogy bizonyos keretek közé szorítsák és felügyeljék a tevékenységet. Ennek az egyik lehetősége a bordélyházak engedélyezése és azok szereplőinek egészségügyi és igazgatásrendészeti felügyeletét tekintették, amelynek első meghatározó állomása az 1867-ben, Pesten kiadott bordélyházakról és kéjhölgyekről szóló szabályrendelet⁴⁰ (Sallai, 2022). „Az első állami rendőrség feladatait meghatározó 1881-es XXI. törvény csak a kéj nők⁴¹ tekintetében fogalmazott meg orvos rendészeti feladatokat.”(Sallai, 2022: 71)

4. ábra: Thaisz Elek (1820-1892)⁴²

³⁹ Lex Julia, melyet Kr. e. 90-ben L. Julius Caesar indítványára hoztak, polgárjogot adott a latinus s a többi itáliai szövetségeseeknek, ha kijelentették, hogy a polgárjogot elfogadják. Cic. Balb. 8, 21.

Elérhető: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-okori-lexikon-CA894/1-CBD82/lex-CBE55/> letöltve: 2022.08.20.

⁴⁰ Bordélyházak és kéjhölgyek iránti szabályrendelet. Alkottatott az 1867. október 30-án tartott közgyűlés által 33474. sz.

⁴¹ Sallai János (2022): Igazgatásrendészet története. Budapest. 71.o. A szerző Sallai János lábjegyzete: 1881. XXI. tv. 8 § d.) „*rendelkezőleg intézkedni a közérkölcsiség és szemérem érdekeinek megóvása iránt. A főváros törvényhatóságának ez irányban eddig fennállott azon joga, hogy a kéj nőtelepekre vonatkozó engedélyek a rendőrség által csak vele egyetértőleg adathatnak, nézetkülönbség esetében pedig a belügyminister dönt, továbbra is fentartatik.*”

⁴² Thaisz Elek munkásságáról bővebben a Rendőrségi almanach emlékezik meg Vécsey Leó írásában. Lásd: Cholnoky László (1923): Rendőrségi Almanach. Rend kiadó, Budapest. A kép forrása: Mayer György fényképíró

Pest város főkapitányát ebben az időszakban Thaisz Eleknek hívták, akiről az utókor vegyesen emlékezik meg. Thaisz felesége Reich Fáni Pest város legismertebb bordélytulajdonosa volt, aki a legendák szerint visszaélt a lehetőséggel, hogy a férje volt a főkapitány (Sallai, 2022).

A prostitúciós korrupció első írásos bizonyítéka Thaisz Elek főkapitány pere volt, aki feleségével (volt kéjtartó) a főváros összes bordélyát a saját uralma alá vonta, keze pedig odáig elért, hogy az ellene irányult pert megnyerve, egészen a XIX. század végéig hivatalában maradt (Kovács, 2016).

A korszak igencsak nagy port felkavaró ügyeként tartották számon, amelyről a korabeli folyóiratok is bőségesen kínálnak írásos tanúságot.⁴³ A Thaisz Elek főkapitány ellen felhozott vádak szerint bordélyházakat (Luft⁴⁴, Huber) pártol és más elbírálás szerint jár el velük szemben. A korrupció jelensége, az összefonódások a külső szemlélő, vagyis a társadalom számára is rosszallást kiváltó eset igencsak hosszú ideig elhúzódott és mindemellett a különböző sajtóorgánumok különbözőképpen emlékeztek meg róla, azonban meg kell jegyezni, hogy Thaisz Elek főkapitányi hivatalában 1873-1885 között irányította az akkorra már Budapestté egyesült főváros rendőrségét.

Ezt megelőzően Pest városi tanács 1848. XXIII. t.-c. alapján szabályrendeletet alkotott, amelynek köszönhetően 1861-ben állították fel újra Pest város rendőrségét, amely városi önkormányzati alakulat volt és a polgári rendőrség első főkapitánya 1861. áprilisában Thaisz Elek⁴⁵ lett (Borbély-Kapy, 1942).

műterme,

Budapest-képtárház.

https://foto.fszek.hu/WebPac_kep/CorvinaWeb?action=onelong&recnum=814617&pos=1

⁴³ Budapest Közlöny 4. évfolyam (1870) 142. szám 2691.o.

⁴⁴ Luft Rézi, akit akkoriban városszerte a bordélyok királynőjeként emlegettek és egyben Thaisz Elek korábbi szerelme is volt rendőri főkapitányként sem feledkezett meg róla és bőszen védte bordélyérdekeltségeit. *Így vezette a maffia feje a budapesti rendőrséget.* Budapest romantikája 2019. április 1. https://bpromantikaja.blog.hu/2019/04/01/igy_vezette_a_maffia_feje_a_budapesti_rendorseget

⁴⁵ A besúgóból lett főkapitányként emlegetett Thaisz Elek városi tanácsnokot a bécsi kormány nevezte ki rendőrfőkapitánnyá. Lásd: Tóth Géza: A csendbiztostól a rendőrig. A magyarországi rendőrség története. Magyar Rendőr 18. évfolyam (1964) 43. szám. 11.o.

5. ábra: Thaisz Elek osztrák kém és budapesti rendőrség első főkapitánya⁴⁶

Tényként tartották számon, hogy a különböző politikai mozgalmakat és tüntetéseket Thaisz Elek erős kézzel leverte, amiért a kormány képviselői minden esetben kiálltak mellette. Ahogyan az is tény volt, hogy abban az időben az örömlányokhoz számos tekintélyes ember is szívesen járt, akik azonban nem szerették volna, ha a bordélyok és mulatók megszűntek volna egy szigorúbb rendőrfőnök miatt vagy pedig kiderülnek viselt dolgaik. Ezért Thaisz Eleket számos befolyásos politikus és arisztokrata szívesen pártolta, ahogyan Ferenc József császár is jó szemmel nézte a budapesti rendőrkapitány működését. A maffia-rendőrfőnököt végül maga Ferenc József küldte nyugdíjba, mivel 1884. szeptember 27-én az Operaház évadnyitóján tüntető tömeggel nem tudott mit kezdeni és ez a császár rosszallását is kiváltotta. Az eseményen természetesen jelen volt maga Thaisz Elek is, akit szintén váratlanul értek a látottak. Az opera halljába benyomuló lelkes tömeg ugyanis fellökdöste az előkelőségeket és az imígyen kialakult helyzetet a rendőrsorfal nem volt képes kezelni. A már leváltott főkapitány máriabesnyői kolostorba volt, ahol végül 1892-ben hunyt el.⁴⁷

A korszak egyik kiváló tudósa Karvasy Ágost a rendőrség és erkölcs⁴⁸ viszonylatában írt a nemi ösztönből eredő kicsapongásokról és az abból fakadó társadalmi problémák kezeléséről és kordában tartásáról. A valóban megoldást és betartható szabályozáson túl azonban a Thaisz Elek nemcsak, hogy feleségén keresztül bordélyházakat üzemeltetett, de még a törvényeket is saját maga számára egyedivé téve a korrupciótól átítatott szürreális világot üzemeltetett hosszú éveken át főkapitányként. Ami már önmagában megengedhetetlen és nem, hogy összeegyeztetetlenül méltatlan egy rendőr számára, de a korrupció okán még bűncselekmény is, vagyis abszolút mértékben nézve is erkölcstelen tettnek minősült már a maga korában is.

⁴⁶ Tálás Géza: A csendbiztostól a rendőrig. A magyarországi rendőrség története. Magyar Rendőr 18. évfolyam (1964) 43. szám. 11.o. Az osztrák titkosrendőrség ügynöke informátora volt az 1850-es években. Lásd: Nemzeti sírhelyek: Thaisz Elek. <https://intezet.nori.gov.hu/national-tombs/budapest/fiumei-uti-temeto/thaisz-elek/>

⁴⁷ Így vezette a maffia feje a budapesti rendőrséget. Budapest romantikája 2019. április 1. https://bpromantikaja.blog.hu/2019/04/01/igy_vezette_a_maffia_feje_a_budapesti_rendorseget

⁴⁸ Lásd jelen mű: 1.1.4. fejezete.

2.2. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAK RENDŐRI HIVATÁSÁNAK ERKÖLCSI NORMARENDSZERÉRŐL

A második fejezetrészben a két világháború közötti időszak rendőri erényeiről fogok írni. A korszak egyik kiemelt szerzője a témában Magyary Zoltán, akinek az álláspontja alapján a fegyelem a legfontosabb rendőri erény. A fegyelmet, mint rendőri erényt a közszolgálati hivatás kiemelt jellemzőjeként határozta meg, amely keresztülszötte az általa ismertetett teljes közszolgálati rendszert. A közigazgatás meghatározó elemei ekkor a centralizáció és a hatalommegosztás voltak, amelyek hatással voltak a rendőri hivatásra is. A korszak másik fontos szerzője Tomcsányi Móric, aki pedig egy másik erénynek tulajdonított kiemelt jelentőséget, a diszkrecionális képességnek. A rendészet történetében a szabad döntés jogköre - a közigazgatás legérzékenyebb részében helyet foglaló rendőrség számára-, központi kérdéskörnek számított. A keresztény nemzeti állameszme jogszemlélete alapján az általában vett formalizmus ellen, azonban a rendészet materialista fogalomköre mellett foglalt állást.⁴⁹

Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés VIII. része mondta ki Magyarország jóvátételi kötelezettségét, ami a természetbeni szállítások teljesítéséi kötelezettségén túl a Népszövetség úgynevezett Jóvátételi Bizottsága által megállapított mintegy 200 millió aranykoronát jelentett 1923-ban. Mindezt az eredeti ütemterv szerint 1940-es években is fizetni kellett volna.⁵⁰

„1918 után a napi gyakorlat is azt mutatta, hogy egy központosított, állami rendőrség tudja, tudhatja ellátni a rendőrségi feladatokat. Lényegében erre voltak kísérletek 1918-1919-ben, de végül a Friedrich kormány az 5047/1919 M. E. rendelete a rendőrség államosításáról lezárta a vitát..”(Kovács, 2020: 63-64) A folyamat 1921-ig tartott, mert „ekkorra létrejött egy egységes tiszti- és fogalmazói karral rendelkező rendőrség, amely rendszerben az országon belüli áthelyezések sem okoztak többé problémát, egységes lett a fizetési és állománytábla is.”(Kovács, 2020: 64) A vidéki rendőrséget hét kerületbe szervezték, amelyek élén főkapitány-helyettesek álltak. 1931-ben megszüntették a kerületi rendszert, helyette létrehozták a vidéki főkapitányi tisztséget, míg az egykori kerületi központokból körzeti szemlélői posztot alakítottak ki. Ezalatt a fővárosi rendőrség területi illetékesség és feladatok szempontjából is nagyobb szerephez jutott. Az 1938. és 1941. évi terület visszacsatolások után a vidéki főkapitányságot 89 rendőrkapitányság, 13 határszéli rendőri kirendeltség, 1 határvidéki

⁴⁹ A kutatáshoz és egyben a jelen disszertáció harmadik résznek második fejezetéhez kapcsolódó tanulmány kiadása jelenleg folyamatban van. Lásd: Nándori Nikoletta Petra: Fegyelem és mérlegelés. A két világháború közötti Magyarország rendőri erényeiről. *Magyar Rendészet* Doktoranduszok Országos Szövetség, Rendésztudományi Osztályának Különkiadása. (2022) 2. szám. *Megjelenés alatt.*

⁵⁰ Háborús jóvátétel. <https://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index154.html>. (A letöltés dátuma: 2022.07.12.)

rendőrkapitányság, 7 határvidéki rendőrkirendeltség, 8 révkapitányság és 1 önálló jogú rendőri kirendeltség alkotta (Kovács, 2020).

A rendőrség államosítása során a Magyar Királyi Határrendőrséget, mint önálló rendvédelmi testületet megszüntették és beolvasztották az egységes magyar rendőrségbe. A távolsági határforgalmat lebonyolító határátkelőhelyeken a Magyar Királyi Államrendőrség kötelékében határszéli rendőri kirendeltségeket működtettek, amely a területileg illetékes területi főkapitányságnak, később a vidéki főkapitányságnak voltak alárendelve.

„A két világháború közötti időszakban fejlődött a bűnüldözés, annak technikai eszköztára is. Ez pedig hatással volt a rendőrség szervezetére is. Karhatalmi egységeket, motorkerékpáros részleget, közlekedésrendészetet, rádióshírközpontot, laboratóriumot hoztak létre. A testületen belüli szolgálati ágaként felállították a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságot (KEOKH). Kialakították az Erkölcserendészeti Központi Hatóságot (EKH) és a Kábítószereket Ellenőrző Központi Szervet (KEKSZ) a belügyi tárca közvetlen irányításával... Összességében az ország rendvédelmi sajátosságai a két világháború közötti időszakban az első világháború következményeiben gyökereztek.”(Parádi, 2010: 93)

A nők a rendőrség szolgálatában az első világháborút követően jelenhetnek meg, amikor is a Magyar Királyi Állami Rendőrségnél az 1920-as évektől lehetett nőket gépirónak alkalmazni. A Magyar Állami Rendőrség vezetése pedig 1946-ban iskolázta be az első 18 nőt a rendőrképesítő tanfolyamra, amelyet követően a Budapesti Rendőr-főkapitányság állományába próbaidőre nevezték ki őket. Akkoriban forgalomirányítóként, gyermekvédelmi előadóként és fogdaórként teljesítettek szolgálatot a rendőrnők (Sárközi, 2008).

Egy korabeli folyóirat *A Rend* a következőket írja 1926-ban *A nő a rendőrség szolgálatában* címmel írt cikkében: a rendőrség kötelékében szolgálatot teljesítő női rendőrök alkalmazhatóságáról és feladatköréről szól, illetve a számos külföldi (*Amerika, Anglia, Poroszország, Németország*) példából ötletet merítő esélylatolgatás mellett vizsgálja azt, hogy a hazai viszonyok között miképpen lehet beilleszteni a női rendőrséget, illetve a rendőrség feladatkörének mely ágában vehetőek igénybe a nő rendőri tevékenységét.⁵¹

2.2.1. A RENDŐRI HIVATÁS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA

A dualista államberendezkedés a kiegyezéssel vette kezdetét és az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával ért véget. Az I. világháború lezárásával a történelmi Magyarország, mint a Monarchia utódállama, azon vesztes országok közé tartozott, amelyeknek a békeszerződések

⁵¹ A nő a rendőrség szolgálatában. *A Rend*. 6. évfolyam (1926) 39-40. szám 11-12.

alapjaiban határozták meg létjogosultságukat. A trianoni békeszerződés területében és népességében súlyos csapást mért az országra, ami a magyar közigazgatás történetében is mérföldkőnek számított. A meghatározó elemek ekkor a centralizáció és a hatalommegosztás voltak. A jog és a törvények egysége mellett, azok végrehajtásában uralkodó egységet jelentett maga a centralizáció. Emellett a hatalom megosztása a törvényhozás, a végrehajtás és az igazságszolgáltatás szervei között létesült, amelyben az egyensúly megteremtése a hatalmi ágak eltolódásának akadálya és a visszaélések korlátja volt.

A Magyarországot ért csapás olyan nemzeti, társadalmi, politikai és gazdasági problémákra hívta fel akkor a figyelmet, amelyek már a korszakot megelőző másfél században is megoldatlannak számítottak (Szabó, 2006).

A 20. század rendészettudománya szempontjából, vagyis a közigazgatás, ezen belül is a közszolgálati rendszerben helyet foglaló rendőri hivatás kutatása szemszögéből szükséges azoknak a szakirodalmaknak a tanulmányozása, amelyek hatással voltak rá. Ezért a tanulmány vizsgálati módszere szerint olyan, a közigazgatás tudomány, a jogtudomány képviselőinek és a tanulmányhoz kapcsolódó rendőröknek a munkásságából meríték, akik hatással voltak a rendőrségre, mint szervezetre, vagy magára a rendőri hivatásra egyaránt.

„A rendészet a közigazgatásnak legkényesebb s legérzékenyebb része”(Tóth, 1938: 3), ami Tóth József⁵² a rendészet és a jogtudomány jeles művelőjének (Sallai, 2019b: 2-3) véleményét tükrözi, és akinek ide vonatkozó további gondolata szerint: „Olyan a rendészet, mint valami roppant vetületű tükör, amely az állam mindenkori képét, annak jogi struktúrájában visszatükrözi.”(Tóth, 1938: 4) A rendészet kiemelt szerepéről és annak jelentőségéről ír továbbá Nagy Valér⁵³ is, aki a törvény, a társadalom és a rendőrség hármasszövetségéről értekezik cikkében, amely a jelen tanulmány részét képezi.

A rendőri vonalon további rendészetelméletével (Sallai, 2019) foglalkozó író, mint Rédey Miklós munkássága a két világháború közötti időszakra is átnyúlva érzékeltette a rendészettudományban betöltött el jelentőségét és szakértelmét.

A rendvédelmi szervezetek közötti rivalizálás a húszas évtized végén kiegészült a rendőrség, a csendőrség és a honvédség közötti versengéssel. A mai értelemben vett jogállamiság nem létezett. A szervezetlenség volt a jellemző. A háborús vereségnek köszönhetően meglazult

⁵² „Concha Győző, Kmety Károly és a két világháború között publikáló Tóth József, Tomcsányi Móric és főleg Magyary Zoltán munkásságát olyan jelentősnek tartjuk, hogy a rendészet fogalmának kifejtésénél eredményeikre nagymértékben támaszkodni fogunk.” Lásd Finszter Géza: *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 425. A rendészet fogalomköre a rendőri erények kiszűrésének vonatkozásából is igencsak kiemelt jelentőséggel rendelkezik.

⁵³ Nagy Valér rendőrtanácsos. Lásd: Sallai János (2019): *A magyar rendészet története*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa Kiadó. 105.

közrend, közbiztonság helyreállítása volt a feladat. A rend fenntartásában azt kell vállalniuk a közönséggel szemben: veletek és általatok, ha tetszik, nélkületek, sőt ellenetek, ha kell (Dorning, 1922).

*A magyar rendőrség újjászervezése, államosítása és fejlődése a húszas években az új főkapitányra Mattyasovszky Györgyre súlyos feladat hárult, hogy újjászervezze a rendőrséget. A főkapitány erős kézzel indította meg a tisztikar és a rendőrlegénység igazoltatási eljárásait. Munkáját hátráltatták a román katonaság sorozatos fegyveres terrorcselekményei. Egyre ijeszőbb mértékben követték egymást a vagyon és élet elleni bűncselekmények. A rendőrség újjászervezését a Budapesten székelő antant-bizottság a román katonai parancsnok ellenőrzése alá rendelte és a főkapitány minden intézkedését *Soiculeseu* román ezredes bírálta felül. Mattyasovszky Györgynek szinte emberfeletti erővel kellett küzdenie. A közönséges bűncselekmények mellett egyre nagyobb méreteket öltöttek az antiszemita-mozgalmak, ami szintén igénybe vette az akkor még gyenge alapokon álló budapesti rendőrség erejét. Az új főkapitány minden lehetőt megtett a nyugalom és a közbiztonság megszilárdítására. A románok 1919 novemberében kivonultak a fővárosból, amelyet követően *Horthy Miklós* hadserege bevonulásával megkezdődött az új korszak a rendőrség történetében. Mattyasovszky főkapitány első legfontosabb intézkedése a közbiztonság helyreállítása volt.*

A főkapitányra háruló feladatok sorát tovább növelte *gróf Tisza István*, a háborús évek miniszterelnökének meggyilkolása is. A nyomozás során számos személyt hallgattak ki és több letartóztatás is történt. A helyettes államtitkárrá történő kinevezése után *Dr. Nádasy Imre váltotta a* főkapitányi hivatalában. Az új főkapitány és az igazságügy-miniszteri tanácsosi tisztségéből került a budapesti főkapitányság élére. A közigazgatási pályán működött, és innen került az igazságügyi minisztériumba. A kiváló képességgel rendelkező Nádasy gyorsan emelkedett közéleti pályán és rövidesen miniszteri tanácsos lett. Elsőrendű szervező és jogász lévén csakhamar magára vonta felettesei figyelmét, így amikor Mattyasovszky távozásával főkapitányi méltóság megüresedett, a belügyminiszter választása Nádasy Imrre esett. Nádasy főkapitány nevéhez fűződik a rendőrség újjászervezése. Amíg elődjének a romok eltakarítása esett osztályrészül, addig neki az újjáépítés szerepe jutott. Az új főkapitány egy sor olyan intézkedést hajtott és hajtatott végre, amelyekkel az addig kialakult helyzetet akarta rendezni és a rendőrség színvonalát pedig emelni kívánta. Az átalakítást áthelyezésekkel, a rendőri testület anyagi juttatásainak emelésével, a szakmai képzés és oktatás minőségének javításával érte el, mindemellett pedig vasfegyelmet tartott (Keserű, 1994).

A korabeli szakfolyóiratok hasábjai az összetört nemzet képét tárták kendőzetlenül az olvasó elé. A két világraszóló szerencsétlenség legnagyobb veszteségének nemzetünk morálját tekintették. A háború ugyanis nemcsak az anyagi, hanem az erkölcsi javakban is nagy pusztítást végzett. Az erkölcsi értékek úgy abszolúte, mint relatíve véve devalválódtak. Egyrészt csökkent a szigorú morál iránti megbecsülés, másrészt pedig sokkal enyhébben látták és ítélték is meg egyúttal a dolgokat és eseményeket, mint a boldog béke idejében, - tanúskodik erről a „Rendőrkör” folyóirat 1927. év augusztusában közzétett cikk. A gazdasági összeomlás következtében egyre romló valutáknak köszönhetően a társadalmi feszültségek további láncolatát indította el. A könnyű kenyérkeresés vágya és a gyors meggazdagodás esélye megbabonázták a tömegeket. A gazdasági élet válságai, nagy vagyonok példa nélküli pusztulása és a lelki erők kimerülése a közélet hisztériája szolgált magyarázatul az erkölcsi züllésre.⁵⁴

A kormány a jogrend helyreállítását követően stabil valutát adott ki. Mindemellett a lelki békét, a nyugalmat és jóra való készségeket, - mely az erkölcsi alapokat is helyreállíthatta volna -, azonban még vártott magára. Az erkölcs restitúcióját a tanításban nevelésben látták, amelyben főszerepet a papok és pedagógusok kapták, akik mellett a rendőrnek is fegyelmezettségben való példaadásból s a nyilvánosság előtti szereplés kifogástalan voltával volt szükséges mindehhez hozzájárulniuk. Az erkölcsi integritás visszaszerzése ugyanis közérdekké vált és összefogást kívánt meg a társadalom minden tagjától (Markovich, 1927).

Az erkölcs megújulását annak a nevelésben betöltött el nem hanyagolható szerepében látták, ahol is a példamutatás jelentősége és az erkölcsi integritás közérdekké válását tűzték ki célul. A Trianon hatására a területétől megfosztott magyar nemzet az ifjakra, mint bizakodó reménységekre tekintettek. A magyar rendőrséget, mint nagy hivatás gyakorlóját hasonlóképp büszke szeretettel ölelt fiatal duzzadó hajtásaként látták.

A Magyarországot ért csapás olyan nemzeti, társadalmi, politikai és gazdasági problémákra hívta fel akkor a figyelmet, amelyek a korszakot megelőző másfél században is már megoldatlannak számítottak (Szabó, 2006).

A magyar királyi belügyminiszter 1940. évi 95.400 számú rendelete, a magyar királyi rendőrség tisztikara, detektívtestülete és őrszemélyzete nőülési szabályzatáról (Keresztes-Fischer, 1940). Az általános rendelkezések szerint 1. § „A m. kir. rendőrség fogalmazói és felügyelői karának (tisztikar), detektív testületének és őrszemélyzetének tényleges szolgálatban álló tagjai házasságot csak hivatali felsőbbségük engedélyével köthetnek.”(Keresztes-Fischer, 1940: 421)

⁵⁴ Erkölcsi restitúció. *Rendőrkör*. Budapest, I. (1927) 4. 1.

A rendőrtiszt részére a nősülési engedély csak abban az esetben adható meg, ha: a) a házasulandók anyagi helyzete lehetővé tette; b) a menyasszony szeplőtlen hírnevű, a nősülendő állásának megfelelő társadalmi helyzete és műveltsége van; c) a házasság megfelel a testületi és hivatali tekintély követelményeinek; d) más kizáró ok nem áll fenn, amely a rendőri szolgálat szempontjából aggályossá lenne (Keresztes-Fischer, 1940). A nősülési engedélyt: a) az államfő adta ki az V. és ennél magasabb fizetési osztályba tartozó, vagy ilyen fizetési osztályokba sorozott állások címével, illetve jellegével felruházott rendőrtiszteknek; b) a belügyminiszter valamennyi többi rendőrtisztnak (Keresztes-Fischer, 1940).

2.2.1.1. A magyar közigazgatás tudomány a két világháború közötti időszakban

A 20. század rendészettudománya szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a *magyar közigazgatás- tudomány első számú klasszikusa* (Lőrincz, 2010) Magyary Zoltán jogtudós munkásságának vizsgálata.

A magyar történelem válságos korszaka a közigazgatás-tudományra is hatással volt. E válságos korszaknak megvoltak a maga megoldásra és kezelésre váró feladatai. A közigazgatás szerepe a két világháború közötti időszakban a gazdaságosság, az eredményesség és ezek jogszerűségének biztosítása volt Magyary Zoltán szerint.

„A parlamentáris köztársaságok alkotmányos alapelve a hatalom megosztása a törvényhozás, a végrehajtás és az igazságszolgáltatás szervei között, amely hatalmi ágak között egyensúlyt kell biztosítani.”(Lőrincz, 2010: 41) A közigazgatás racionalizálása azt jelenti, hogy az eredményesség követelményének megfelel. Mindemellett azonban a közigazgatás nem a jogállam eszméjének a feláldozását, hanem mindinkább annak továbbfejlesztését, kiegészítését jelenti egy olyan további szemponttal, amely a jogállamiság következményeként lépett előtérbe (Magyary, 1942). A hatalmi ágak közötti egyensúly a hatalommal való visszaélések gátja. Ennek az egyensúlynak a megbomlása vezethet a hatalom eltolódásához.

Az eredményes közigazgatás Bibó István szerint a jogszerűség garanciájának növekvő szükségletére épül, és a végrehajtó hatalommal szemben értékszabályozást vár el, amely alapján az e szervek által képviselt értékszempontok alárendelését kívánja meg. A kor tömegtársadalmi összefüggésein csupán egy nagymértékben kiszámítható, szolgálatszerű hatalomgyakorlás tud úrrá lenni, amely mellett az eredményesség és a jogszerűség csak különböző megközelítési szempontokat képvisel. Az ősi politikai–erkölcsi hatalomkoncentrációval szemben támasztott

mindenkori követelmény, hogy a hatalomgyakorlás igazságos, emberséges és ész szerű közösségi célját határozza meg (Bibó, 1986).

„Az államnak konkrét milyensége megállapíthatóan mindig azon fordul, vajon a három vezető érték: a hatalom-, jólét- és jogérték közül: akár világnézeti alapon, akár a tényleges erőtevézők érvényesülése következtében melyik nyer túlsúlyt.”(Angyal, 1931: 60)

A közigazgatási tevékenységgel szemben támasztott követelményként Magyary Zoltán az eredményességet a jogszerűség mellé helyezte. Ehhez a köztisztviselők részéről szakértelemre és szaktudásra volt szükség. A közigazgatás a köz érdekében végzett pozitív tevékenység, amely az állampolgárok létfeltételének és életminőségének javítása érdekében töltötte be rendeltetését, tehát a közigazgatás nagymértékben múlt az eredményességen.

„A közigazgatásnak a mai kiterjedt, az embereket létükben érintő működésében fontos kötelessége arra ügyelni, hogy teljesítményeiből mindenki igazságosan, egyenlő szempontok szerint részesedjen. A közigazgatás feladata, tehát nemcsak a jog, hanem az igazságosság megvalósítása és az afeletti örökös is.”(Magyary, 1942: 52) Az igazságosság a pártatlanság és az objektív feladatellátás révén valósul meg. A rendőri munkavégzés elengedhetetlen feltétele tehát, hogy a mindenkori törvényeket részrehajlás nélkül, mindenkire vonatkozólag egyaránt betartassa. Az igazságosság az állami életben gyökerezik, mert a jog nem más, mint az állami közösség rendje. Ekképpen a jog szabja meg az igazságot (Arisztotelész, 1969).

A *discretionális* vagy *diskrecionárius* jelleg, elem, jogkör, hatalom vagy természet szóösszetételben szövi át Tomcsányi Móricz Rendészet közigazgatás bírói jogvédelem címmel 1929-ben megjelent székfoglaló értekezését. A szó a latin *discretionalis* szóból ered, amelynek jelentése saját belátás, saját hatáskör vagy szabadrendelkezésű jelentéssel bír. A tanulmányban az egységesség és a magyarosítás mentén haladva mérlegelési jogkörnek fogom nevezni.

Az 1867 évtől eltelt időszakban Magyary Zoltán szerint a közigazgatás fejlődésen ment keresztül.⁵⁵ Az első világháború befejezésével egy különösen nehéz időszak zárult le mind az ország, mind pedig állampolgárai számára. Az első világháborús vereség következményeként 1918. október végén az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően, annak helyén önálló nemzeti államok jöttek létre (Botos, 2015). A rendvédelmi szervezetek közötti rivalizálás (szakmai és hatáskör illetékességi) a húszas évtized végén kiegészült a rendőrség, a csendőrség

⁵⁵ A közigazgatás fejlődését a következő három adat alapján mérték: 1. az állami költségvetésben előirányzott kiadások és bevételek növekedése; 2. a közszolgálati (állami és önkormányzati) alkalmazottak számának szaporodása és 3. a minisztériumok ügyforgalmának növekedése. Lásd: Magyary Zoltán (1930): *A magyar közigazgatás racionalizálása*. http://mtda.hu/books/magyary_zoltan_a_magyar_kozigazgatas_racionalizalasa.pdf (A letöltés dátuma: 2021. december 28.) 76.

és a honvédség közötti versengéssel. A képzés tekintetében a két szervezet között jelentős különbség volt. A rendőr elsősorban jogi, bűnügyi, közbiztonsági jellegű felkészítést kapott. A csendőr ezzel szemben pedig katonai kiképzésben részesült, majd tanfolyamszerű komplex közbiztonsági képzést (járőrtársi, járőrvezetői, őrsparancsnoki stb.), mindemellett az őrsökön hetente gyakorlati járőr és nyomozói képzést is kapott (Forró, 2011).

A belső rend fenntartása nem csupán az első világháborút követő, annak várható következményeként kialakult rendezetlen állapot miatt volt nehéz, de az azt lezáró békeszerződés az általános közhangulatot, zavart (forradalmak) tovább fokozta, amelynek a kezelésére egyik oldalról (állami, társadalmi) sem mindig a leghelyesebb és a közjó számára legmegfelelőbb megoldási alternatíva került kiválasztásra. Milyen feltételek mellett kellett a rendőrségnek a belső rendet fenntartania és azt nem utolsó sorban, milyen elvárások mentén volt szükség végrehajtania? Ebben a korszakban Tomcsányi Móricz, Magyary Zoltán, Forgács József és Scitovszky Béla munkássága nyomán vizsgálom a rendőri hivatás meghatározó elemeit.

Az adminisztrációról és a szervezés alapelveiről

Az adminisztráció Magyary levezetése szerint igazgatást, vagyis kifejezésként használva közigazgatást jelentett. Az adminisztráció egyrészt szervezés, másrészt pedig működés (Magyary, 1942).

Következésképp adminisztrációról csak abban az esetben lehet szó, ha abban több ember szervezett egységét találjuk, akkor az *szervezet* (németül, angolul és franciául: organisation) szükségességét vonja maga után. Több ember együttes cselekvése célszerű szervezet nélkül nem lehetséges (Magyary, 1942).

Az adminisztráció másrészt cselekvést jelent, amelynek feladata a felmerült kérdések megoldása, az eredmények elérése, az ügyek végzése, vagyis maga a cselekvés. Tekintettel arra, hogy szüntelen cselekvésről van szó, ezért nevezzük *működésnek*. „Az szervezet tehát nem öncél, nem önmagáért van, hanem eszköz egy cél megvalósítására.” A szervezet célját tekintve különbözőek lehetnek, azonban amikor a cél megszűnik, a szervezet is feloszlik.

A szervezetnek és a működésnek ez a fajta szétválasztása azonban csak elméletben lehetséges és a valóságban összefolynak, vagyis a kettő egy. Ezért a kérdés megválaszolásához érdemes a szervezetre az adminisztráció nyugalmi (statikus), míg a működésekor az adminisztráció mozgó (dinamikus) állapotaként tekinteni. A működés a szervezet funkciója, vagyis a mozgatórugója. A szervezés alapelveinek két fő eleme a következő: a munkamegosztás és az összhangbiztosítás.

A szervezés olyan működést jelent, amely egy szervezetet hoz létre, és amivel ezt követően állandóan rendelkeznie kell. A munka megosztására ezen belül azért van szükség, mert az emberek képességük, tudásuk, tapasztalatuk és gyakorlatuk lévén nem egyformák; egy ember két helyen egyszerre nem lehet; nem tud egyszerre két dolgot csinálni; amelyen túlmenően az emberi tudás oly nagymértékű, hogy annak töredékéből elsajátítani többet senki sem képes. A munkamegosztás lehet mennyiségi és minőségi. A munkamegosztás határai közül a következőket emelte ki Magyary: munkaidő; technika állása; a szokás és a munkafolyamat organikus egysége. A különböző munkafolyamatok maradéktalan és hatékony működése érdekében ajánlott a közöttük lévő összhang biztosítása. Az összhang biztosításának módjai kétféleképpen érhetőek el tehát: alá- és fölérendelés vagy egy eszme uralma útján (Magyary, 1942).

A szervezet tagolásának szempontjai: a fő cél; a szakmák, illetve a különböző eljárások; személyek vagy tárgyak és a földrajzi hely szerint értendőek. A tagolások előnyei és hátrányai ismeretesek, azonban a tagolási elvek összefüggésében lényeges szempontot az egyensúly képezi. Ugyanis mind a négy szempont szoros kapcsolatban állnak egymással (Magyary, 1942), hiszen *„minden munkaerő valamely célért dolgozik, valamilyen eljárást használ, emberekkel vagy dolgokkal foglalkozik és valahol működik.(...) Minden szervezet egy dinamikus egység.”* (Magyary, 1942: 18) A tagolási szempontok kiválasztására és változtatására hatással: az idő, a méret és a technika fejlettsége lesz. A szervezés fő célja tehát az összhang biztosítása, amelynek az eszközei lehetnek: hierarchia, alá- és fölérendeltség; a tanácskozás módszere; állandó koordináló szervek; összhang biztosítása eszme által és az összhangbiztosítás határai. A működés célja az eredményesség volt. A szervezet viszonya az adminisztrációhoz nem öncélnak volt tekinthető, hanem eszköz a kívánt cél elérésére. A cél az emberekből álló minden szervezet számára éppúgy a szükségletek kielégítését jelenti, mint az egyes emberek vonatkozásában adódó feladatok megoldása vagy bizonyos eredmény elérése. Az eredményesség ezért válik a szervezet és a szervezet működése szempontjából annyira fontossá, ami egyben célja is lesz (Magyary, 1942). Bibó István szerint, a közigazgatás eredményessége ősrégi követelmény. Azonban a *„Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom”* című tanulmányában hívta fel a figyelmet arra a különbségre, hogy a közigazgatásban az eredmény, mint cél elérése kétféle megközelítésből értelmezhető: az egyik a bizonyos szabványos eljárások ismétlődő betartása, a cél eredménye a rend, amelyet a szabályok ismétlődő betartása és állandó érvényesülése önmagában jelent; a másik a közigazgatásnak az az ága, ahol az eredmény a meghatározott konkrét változás bekövetkezése

(Bibó, 1944). A hatékony működés eddigi fő mozgatórugói: az összhang, az egyensúly és a rend.

A közigazgatási szervek feladatainak szervezeti megoldásaira *Magyary Zoltán: Magyar Közigazgatás* című könyvében meghatározottak szerint, a következő szervezési elvek szolgálnak (Magyary, 1942):

1. a centralizáció olyan központi szerv létesítése, amelynek az összes alsó és összekötő szervek alá van rendelve és amely ilyen módon az egész közigazgatási szervezettel rendelkezni tud.

2. a decentralizáció olyan szervek létesítését jelenti, amelyek a központ által nem vállalt feladatokat, köztük az emberekkel való közvetlen érintkezésben végzendő teendőket ellátják.

Ennek két további fajtája van:

- a) önkormányzat, amelynek szükségessége a decentralizált feladatok ellátásának önálló jogi személyiséggel rendelkező közület intézése okán van. Eszerint két további bontásban látják el a hatáskörükbe tartozó megoldást igénylő feladatokat: területi önkormányzat az állandó településen (község, város, vármegye), testületi önkormányzat, a foglalkozás és érdekek (kamarák, érdekképviseltek, testületek) azonossága okán alakult ki.
- b) dekoncentráció (széttagolás) szükségessége a centralizált feladatok ellátása önkormányzattal nem rendelkező egyéni szervekre bízott feladatainak elvégzése okán merült fel (Magyary, 1942).

A centralizációról bővebben:

A szervezésben, vagyis az elvégzendő munka munkaerő közötti felosztásában az összhang biztosítása az egységesség kiemelt szerepet kap. A centralizáció lehet politikai és adminisztratív. A politikai centralizáción a jog és a törvények egységét értették, az adminisztratív centralizáció pedig a közügyek intézésén és a jogszabályok végrehajtásában uralkodó egységet jelentette.

A centralizáció eszközei Magyary, *Haurioura* francia közigazgatási jogászra és szociológusra hivatkozva három utat jelöl meg, amelynek eredményeképpen létrejöhet. Az első ezek közül az impérium (hatalom) egyesítése a központi állami szervek kezében van, amelynek előfeltétele a karhatalom (rendőrség és csendőrség) államosítása volt. A második eszköz a közigazgatási szervek személyének kijelölésének centralizálása, vagyis a közigazgatási szervek személyének állami közszolgálati és önkormányzati állások ellátására történő kinevezésének

jogköre. A harmadik a döntés jogának központosítása, amelynek értelmében megkülönböztette a döntés előkészítését, a döntést magát és a döntés végrehajtását. Az adminisztratív centralizáció a Magyary 1942-ben megjelent könyvében foglaltak szerint a korában nem csak, hogy előnyös, hanem elkerülhetetlen is. A közigazgatás feladatai az egész országot mind területében és lakosságában behálózzák és oly mértékű anyagi eszközöket kívánnak meg, amelyet csak az állam tud előteremteni. A közigazgatás szakszerűségének követelményei a szakoktatás, a tudományos kutatás, technikai vizsgálatok vonatkozásában olyan természetűek, amelyeket gazdaságosan és megfelelő színvonalon csak az állam tud biztosítani (Magyary, 1942). „*A közbiztonság és a honvédelem érdekeit csak a centralizált államhatalom tudja kielégíteni. A jogrend egysége másként meg nem valósítható.*” (Magyary, 1942: 109)

A központosítás Magyarország történelmének szükséges és megoldandó feladata volt az első világháborút követő időszakban. A közigazgatás rendszerét ért két változás a centralizáció és a hatalmak elválasztásának elve határozta meg. Ennek a folyamatnak a része volt a hivatásos közzolgálat, mint végrehajtó hatalom is.

A decentralizációról bővebben:

A decentralizáció a centralizációtól elválaszthatatlan fogalomkör, amely szerint a centrumot a piramis csúcsához hasonlítja Magyary. Ebben a rendszerben az összes többi a fokozatokat és szerveket jelenti, ami a piramis testét és talpát képviseli és decentralizált. A decentralizált szervek szerepe és száma tehát minden szervezetben jelentőséggel rendelkezik.

A közigazgatás decentralizálása ott jelentkezik, ahol emberek vannak. Azoknak a szervezeteknek a szükségességét, amelyeket helyi szerveket a feladatok, és a szervezés törvényei előhívtak alakították ki. Ezek a helyi szervek úgy jöttek létre, hogy a központ még ki sem alakult vagy be sem avatkozott. A különböző helyi szervek közötti összhang biztosításának szükségessége teremtette meg azokat a magasabb szintű szerveket, amelynek fokozatos összefoglalására irányuló érdek és törekvés addig meg sem állt, amíg határát el nem érte azáltal, hogy olyan szerv keletkezett, amelynek hatalma az egész országra kiterjedt, ezért annak valamennyi szerv az alárendeltje lett. A decentralizáció ilyen értelemben tehát összefügg a közigazgatás területi tagolásával. A két világháború közötti decentralizáció új keletűnek számított. A decentralizált közigazgatás pedig az állandó letelepedéssel egyidős. Eszerint a decentralizációnak két fajtáját lehet megkülönböztetni: önkormányzati és a dekoncentrációt (Magyary, 1942).

Az *önkormányzat*⁵⁶ fogalmi levezetése szerint azt jelenti, hogy az önkormányzatnak van önkormányzati joga. Ami egyben azt is jelenti, hogy feltételezhetően lenne magasabb szintű erősebb hatalom, amely őt kormányozhatná. Az önkormányzat tehát soha nem alkalmazható a legmagasabb szuverén hatalomra, vagyis az államra. Az önkormányzat tehát sohasem az állam közigazgatási szervének csúcán helyezkedik el, hanem az csupán alacsonyabb fokokon álló szervezeti egységeinél fordulhat elő. Az önkormányzat tartalma szerint kétféle lehet: *politikai* és *adminisztratív*. Amelyek közül a politikai önkormányzatnak törvényhozó hatalommal is rendelkezik és ezzel nem tartja meg az állami jog egységét. Ezt nevezzük federalizmusnak. Mialatt az adminisztratív önkormányzatnak nincs törvényhozó, hanem csak adminisztratív hatásköre van. Az államjogi egységét fenntartják, mindemellett a törvénynek valamennyi szerv alá van rendelve, azonban a közigazgatási hatáskörük sem teljes. Az impérium a központi hatalom kezében összpontosul, vagyis centralizálódik. Az önkormányzat számára az impérium gyakorlása kizárólag az állam által ráruházott és körülhatárolt hatáskörből adódóan válik lehetővé.

A rendészeti hivatás, mint közszolgálati rendszer

A közszolgálatként működő szervezetről összességében elmondható Magyary Zoltán szerint, hogy az emberek tervszerű és a közös feladatok megoldása céljából jött létre (Magyary, 1942). „A közigazgatás szervezetében kiemelt jelentősége van annak, hogy kik azok az emberek, akikből a szervezet alakul és azokat milyen kapcsok fűzik a közigazgatáshoz.” (Magyary, 1942: 129) A következőkben azokat a típusokat és módszereket ismertetem, amelyek mentén a közigazgatás szervezetének tagjai (humán erőforrás, vagyis ez esetben a szolgálati feladatokat ellátó hivatásos emberek) szerveződnek (Magyary, 1942):

1. A közigazgatás tagjának lenni olyan szerep volt, amely felelősséggel járt, vagyis szolgálatot jelentett. E szolgálat a közigazgatás minden tagjára, az alárendeltekre és a vezetőkre nézve is egyaránt érvényesnek tekintették.
2. A közszolgálati megbízatás jó ideig nem jelentett mást, mint tiszteletbeli közszolgálatot, az ellenszolgáltatás áttételesen volt biztosítva, és a közszolgálatjal járó feladatokat is csak mellékesen látták el.
3. A közszolgálati alkalmazás azonban nem maradhatott meg mellékfoglalkozás jellegében. Állandó alkalmazásukkal lehetővé tették a munkamegosztás szervezését, ami az egyes ügykörök elvégzéséhez szükséges szakértelem és tapasztalat

⁵⁶ Jelentése: autonómia.

megszerzését is megkövetelte. Ezzel emelve hivatássá a közszolgálatot. Magyary Zoltán, Max Webertől idézett írása szerint:

„a főhivatás, állandó alkalmazás és szakképzettség a fő jellemvonásai a közszolgálat ama típusának, amely fokozatos tökéletesítés, kitartó erőfeszítés, a fegyelemnek a hierarchia útján való belenevelése”⁵⁷

4. A hivatásos közszolgálat fő vonása az, hogy az alkalmazottnak nemcsak a munkaerejét, hanem az egész egyéniségét lefoglalja és igénybe veszi, tehát meghatározza azt. A hivatásos közszolgálatba senki sem akarata ellenére lép, hanem azt önként vállalta, és lesz része a közhatalom szervezetének. Egyúttal olyan különös engedelmisségi kötelezettséget jelentett a számára, amely az általános állampolgári kötelezettségeken túl határozott meg előírásokat. „A közszolgálat a köznek, azaz mindenkinek válogatás nélkül való szolgálatot jelent.”(Magyary, 1942: 131)

Az állandó és szabályos szolgálat a hivatásos életének rendes részévé válik, amelyre számíthatnak. Ezért van az, hogy a beosztott a szervezettel szemben, amelynek tagja különös fegyelemre volt kötelezve. Egész munkaerejét lekötötte, akár munkaidőn túlnyúló, külön ellenszolgáltatás nélküli teljes odaadást kívánt, szükség esetén egészsége, sőt élete feláldozását (rendőr, orvos, tűzoltó stb.) is megkövetelte. Mindezek felett megfelelő magatartás tanúsítását írta elő a magánéletében (a közszolgálat tekintélye, kari becsület, mellékfoglalkozások engedélyhez kötöttsége stb.). Ezzel az engedelmisségi kötelezettséggel jött létre a hierarchia, amelyben a vezetőivel szemben a beosztott egyben alárendelté is vált. A közszolgálatnak ez a szervezési módja a közigazgatás eredményességének fokozása érdekében jött létre, és terjedt el világszerte, mert minden más rendszernél alkalmasabbnak tekintették. A vezetőnek alárendeltjeihez képest „többembernek” kellett lennie jellemében, tudásában, teljesítményében, és mindemellett biztosnak kellett lennie a speciális vezetői funkciójában, amelynek az előrelátás, szervezés, parancsolás, az összhang biztosítása és az ellenőrzés voltak a meghatározó elemei. A hivatásos közszolgálati rendszer csak akkor tudta beváltani a hozzá fűzött reményeket, ha a vezetők éppúgy, mint az alárendeltek, ugyanilyen szolgálati viszonyban álltak (Magyary, 1942). A hivatali és az önkormányzati vezető funkciója hasonlóképpen értelmezhető, ami Henri Fayol szerint a következő öt elemből áll: 1. előrelátás, programcsinálás; 2. szervezés; 3. parancsadás, azaz vezetés; 4. összhang biztosítása, azaz a nevelés; 5. ellenőrzés (Magyary-Kiss, 1939).

⁵⁷ Magyary (1942): i. m. 131.

Magyary Zoltán, *Maurice Hauriou* francia közigazgatási jogászra és szociológusra hivatkozva három utat jelöl meg, amelynek eredményeképpen létrejöhet a centralizáció. Az első ezek közül az impérium (hatalom) egyesítése a központi állami szervek kezében, aminek előfeltétele a karhatalom (rendőrség és csendőrség) államosítása volt (Magyary, 1942). A második eszköz a közigazgatási szervek személyei kijelölésének centralizálása, vagyis a közigazgatási szervek állami közszolgálati és önkormányzati állásainak ellátására kinevezések jogköre. A harmadik a döntési jog központosítása, amelynek értelmében megkülönböztette a döntés előkészítését, a döntést magát és annak végrehajtását (Magyary, 1942). Az adminisztratív centralizáció Magyary Zoltán 1942-ben megjelent könyvében foglaltak szerint a korábban nemcsak, hogy előnyös, hanem elkerülhetetlen is. A közigazgatás feladatai az egész országot területében és lakosságában behálózzák, és oly mértékű anyagi eszközöket kívánnak meg, amelyet csak az állam tud előteremteni. A közigazgatás szakszerűségének követelményei a szakoktatás, a tudományos kutatás, a technikai vizsgálatok vonatkozásában olyan természetűek, amelyeket gazdaságosan és *megfelelő színvonalon csak az állam tud biztosítani* (Magyary, 1942). „A közbiztonság és a honvédelem érdekeit csak a centralizált államhatalom tudja kielégíteni. A jogrend egysége másként meg nem valósítható.”(Magyary, 1942: 109)

A közigazgatás működés alapelvei Magyary Zoltán szerint

Az emberekből álló szervezet célja a szükségletek kielégítése, feladatok megoldása, tehát bizonyos eredmények elérése az egyes emberek eseteire vonatkoztatva is. A közigazgatásnál ez teljes mértékben így is van. A jogállam századában a közigazgatás jogszerűségének követelménye háttérbe szorította az eredményesség szem előtt tartását. A közigazgatás eredmény nélkül azonban céltalan vállalkozás (Magyary, 1942).

„a) eredményesség és b) jogszerűség azonban sem, mint alternatívák, sem egymást kiegészítve nem foglalják magukban a közigazgatás működésének összes elvét.

A közigazgatás működését irányító elvek még a következők:

c) a szakszerűség és gazdaságosság. A közigazgatásnak működésében célravezető módon, a legrövidebb és legegyszerűbb úton, gyorsan kell eljárnia.” (Magyary, 1942: 136)

A közigazgatás működésére is érvényes a gazdaságosság elve: az eredményt minél kisebb áldozattal, minél nagyobb eredményt elérni, amely vonatkozik a szervezetre, a munkára és a költségre is egyaránt.

d) „A közigazgatás nem vitatkozás, hanem akarat és tett.” (Magyary, 1942: 137) *„A kormányzati ügyekben az első az akarat, aztán jön a szervezet.”*(Magyary, 1942: 137) Ez a két

idézet mutat Magyary szerint arra, hogy mekkora jelentősége van a közigazgatásban az *aktivitásnak* és az *erélynek*. Erélyesnek kell tehát lenni ahhoz, hogy cselekedni és ezzel eredményt elérni lehessen, de leginkább ahhoz, hogy másokat cselekvésre ösztönözzön és vezetni tudjon. Ha a közigazgatásban van erély, akkor kezdeményezni fog és felelősséget fog vállalni a tetteiért, nem fogja a feladatokat nem fogja kerülni, hanem örömet leli a teljesítményekben, a haladásban, az emberek sorsának javításában és akkor hivatása magaslatén fog állni.

e) a közigazgatás az emberekért van. A törvények és a jogszabályok megalkotásakor ügyekre, nem személyekre gondolnak, azonban a tárgyi feladatok megoldásakor minden esetben személyi feltételekre talál, személyeket érint. Magyary Zoltán a következő idézettel folytatja ehhez kapcsolódóan, *Imre Sándor (1936): A hivatal hatása a közönségre. A magyar közigazgatás. A korszerű közzolgálat útja.* című írásaiból veszi: „*A legkisebb ügyet is abban a tudatban kell tehát intéznie minden tisztviselőnek, hogy nem a maga nevében, hanem az állam nevében cselekszik: és tudniuk kell azt is, hogy ha még olyan kicsiny ember ügyével van is dolguk, az nem egy ember csupán, hanem a közösség ügyének egyik részlete. Ami az egyes emberrel történik, az az egésznek a sorsát vagy leginkább a lelkületét irányítja.*”(Magyary, 1942: 138)

A következő fontos elvet emelte ki még Magyary, amely szerint: „*a közigazgatás előtt legyen minden ember egyenlően fontos. Mindenki érezze a törődést, a jóakaratot, az emberszerető kíméletet. Ez azt is jelenti, hogy a közigazgatásnak pártatlannak kell lennie. Ne tegyen különbséget szegény és gazdag, barát és ellenség, kormánypárt és ellenzék, város és falu, magyar és nemzetiség között. Egyúttal jelenti a tárgyilagosság kötelességét, a protekciónak és annak a tilalmát, hogy a hivatalnok a rábízott ügyek mikénti elintézésével magának előnyt vagy összeköttetést keressen.*”(Magyary, 1942: 138)

f) a közigazgatás a közösségért van, vagyis az egész közösségért, városért, vármegyéért, az egész nemzetért. „*A közigazgatásnak a közületet mindig egységben kell látnia, minden emberre és minden szükséges szempontra gondolnia kell. (...) Gondoskodása a feladatok maradék nélküli megoldására irányuljon.*”(Magyary, 1942: 138)

A közzolgálat, vagyis a rendészet Magyary Zoltán nyomán

Magyary a rendészet fogalmi meghatározását megelőzően kitér arra, hogy a közhivatalnokok olyan különös engedelmisségi kötelezettséget vállalnak, amellyel a közigazgatás részeivé

válnak. Épp az ebben a tervszerű munkamegosztásban kijelölt helyük okán nevezik egyúttal a közhivatalnokokat a közigazgatás szerveinek is (Magyary, 1942).

A szervezeteknek kell egy főnök (vezető), akinek feladata a vezetéshez szükséges megoldásról történő gondoskodás. Azonban a főnöknek hatalom és hatáskör kell ahhoz, hogy az egyes szervek működését biztosítani tudja. Ezt a célt szolgálja Magyary szerint, a fölé-alárendeltség viszonya és kényszerítő eszközként a fegyelmi jog. Ez utóbbi feladat végrehajtására alkalmatlan vagy méltatlan, vagyis a kari becsület ellen vétő egyének eltávolítására nyújt lehetőséget. A közhivatalnokoknál a fegyelmi jog alapja a vállalt különös engedelmisségi kötelezettség és a célja az engedelmisség kikényszerítése az állampolgárok részéről (Magyary, 1942). Ezen a ponton Magyary véleménye szerint a rendészet számára hivatásuk betöltésének elengedhetetlen kellékét fegyelmet és az engedelmisséget az egyén számára is kötelezettséggént írja elő.

Az állam is szervezet, amely szervezettsége okán különbözik a társadalomtól. Az állam az azon a területen, amelyre a hatalma kiterjed állandó vagy tartózkodó emberek együttélését hivatott szabályozni. Az államban élő nemzet tehát nem egymás mellett élő emberek szervezetlen halmaz, hanem az állam szervezettsége okán az összes emberről a születésétől a haláláig; vagy a megérkezésüktől az eltávozásukig mindent tudó és mindent el is váró együttesének összhangja alkotja. Az emberek az államban nem viselkedhetnek akárhogyan, nem tehetnek meg bármit. Ami azt jelenti, hogy mind saját maga és mind az embertársaikkal szemben is megfelelő magatartást kell tanúsítson. Az emberek teljes szabadságáról nincs tehát szó, ami nemcsak az erkölcsi és büntetőjogi tilalmak által szabta korlátozások, hanem a szervezett emberi együttélés tényének kötelezvényére is, amely az együttélés kötelmeire, vagyis a másokra való tekintetre hívja fel a figyelmet (Magyary, 1942). Az embereket tehát az állam arra kötelezi, hogy szervezett állami életet éljenek és betartsák azokat a szabályokat, amelyeket az állam azért állít fel velük szemben, mivel neki van módja azok magatartását impériumával, vagyis a hatalmával megkövetelni. Magyary Zoltán a társadalmi szerződéselméletek közül Jean-Jacques Rousseau-t emelte ki ezen a ponton, amely elméletre hivatkozva kihangsúlyozza, hogy az emberek az állammal szemben sem különös engedelmisségi kötelezettséget nem vállalnak, mint a közhivatalnokok a társadalmi szerződésben feltételezi, hanem engedelmisségre tényleg mégis kényszerülnek, mert bár nem szervei, hanem mindinkább tagjai annak a szervezetnek, amit államnak nevezünk (Magyary, 1942).

A társadalmi szerződés Rousseau-nál külsődleges alaki, amit az emberek nem egymással, illetve nem is az emberek és az uralkodó által köttetik, sokkal inkább az egyes emberek

önmagukkal hallgatólagosan kötik. Olyan szerződést kell kötni véleménye szerint, amelyben szabadok és erényesek maradnak az emberek. Mindez az emberi természet megváltoztatása révén tud megvalósulni. Amennyiben ugyanis a társadalmi lét, a természeti állapot jószágos emberét önzővé tudta változtatni, akkor ez azt is jelenti egyúttal, hogy az emberi természet – például neveléssel – alakítható (Rousseau, 1997).

Az állam Magyary szerint az összes tagjától olyan magatartást követel meg, amely a szervezet (vagyis az állam) fennállását és működését lehetővé teszi. Amelyet az állam jogi kötelezettségüké is tesz és ezért az állam polgárai számára általánosan előírt engedelmisségi kötelezettséget ért és nem egyfajta különösen vállalt kötelezettséget jelent (Magyary, 1942).

A rendészet fogalma Magyary szerint:

Magyary a rendészet fogalmi meghatározását megelőzően kitér arra, hogy a közhivatalnokok olyan különös engedelmisségi kötelezettséget vállalnak, amellyel a közigazgatás részeivé válnak. Épp az ebben a tervszerű munkamegosztásban kijelölt helyük okán nevezik egyúttal a közhivatalnokokat a közigazgatás szerveinek is (Magyary, 1942).

A szervezeteknek kell egy főnök (vezető), akinek feladata a vezetéshez szükséges megoldásról történő gondoskodás. Azonban a főnöknek hatalom és hatáskör kell ahhoz, hogy az egyes szervek működését biztosítani tudja. Ezt a célt szolgálja Magyary szerint, a fölé-alárendeltség viszonya és kényszerítő eszközként a fegyelmi jog. Ez utóbbi feladat végrehajtására alkalmatlan vagy méltatlan, vagyis a kari becsület ellen vétő egyének eltávolítására nyújt lehetőséget. A közhivatalnokoknál a fegyelmi jog alapja a vállalt különös engedelmisségi kötelezettség és a célja az engedelmisség kikényszerítése az állampolgárok részéről (Magyary, 1942). Ezen a ponton Magyary véleménye szerint a rendészet számára hivatásuk betöltésének elengedhetetlen kellékét az engedelmisséget az egyén számára is kötelezettségként írja elő.

A magyar közigazgatásról Tomcsányi Móricz olvasatában

Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szükség, írja Tomcsányi Móricz *A magyar közigazgatási jog alapintézményei* címmel 1926-ban megjelent könyvében. A közigazgatás fogalmát a következő három elem köré csoportosítja: 1. a köz (állam); 2. a közügyek (közcélok, közfeladatok); 3. igazgatás (cselekvés, tevékenység) (Tomcsányi, 1926). A korszak másik jelentősnek tartott közjogtudósa volt Tomcsányi Móricz, aki a rendészetet, mint közigazgatási szervet tanulmányozta.

Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szüksége, fejtette ki gondolatait Tomcsányi Móricz. A közfeladatok megoldása közorgánumok útján történik. Az állami életnek

elemi követelménye, hogy az egyeseknek az államhoz, sőt az egyesek egymás közötti életviszonyai is az állam részéről jogilag, vagyis a jogok és a kötelezettségek szempontjából előzetes, elvi szabályozással biztosítva legyenek (Tomcsányi, 1926). A rendőri funkció egyrésztől összekapcsolódik a bírói szervek munkájával, de nem azonos azzal. A rendőri tevékenység Tomcsányi Móricz szerint tiszta közigazgatási funkció, azon belül is speciálisnak tekinthető. A bírói funkcióval a jogbiztonság tekintetében mutat azonosságot. A rendőri működés elsősorban egyetemes tevékenység. Feladata általában a rend, úgymint a természeti, az állami, a társadalmi, a jogi rend feltételeinek biztosítása. Magát a rendet azonban nem alkotja, annak nem alkotó tényezője, csak megteremti és biztosítja a rend fennállásának a feltételeit (Tomcsányi, 1926). A rendőri funkció fogalmát tekintve Tomcsányi Móricz a leghelyesebbnek a Concha Győző székfoglaló értekezésében foglaltakat tekintette. Szerinte a rendőri funkció összetettsége okán magában foglalja a rendőri tevékenység célját, a funkciójának módját és eszközének diszkrecionalitását is. Ez a rendőri tevékenység egyik fő ismérve. Tomcsányi Móricz hozzátette, hogy a rendőri funkció rendszerint diszkrecionális jellegű (Tomcsányi, 1926). A tanulmány lényeges eleme a diszkrecionalitás előtérbe kerülése kapcsán jelentkezik. A jogszabályok, vagyis a jogi rendelkezések alapjául szolgáló tényállás konkrét megállapítása ilyen esetekben a közigazgatási szervekre van bízva, amelyek ezt a munkát adott eset körülményeinek figyelembevételével, legjobb belátásuk szerint végzik. Ebben a tekintetben érvényesül az ide vonatkozó jogszabály nyújtotta keretek között az úgynevezett szabad mérlegelés (*freies Ermessen*), s az ilyen alapon végzett aktusokat nevezi a közigazgatás diszkrecionális ténykedésnek (Tomcsányi, 1926).

2.2.1.2. Az erkölcsvédelmi rendeletről, avagy egy belügyminiszteri rendeletről

„Az erkölcs” címmel 1927-ben dr. Scitovszky Béla belügyminiszter által írt cikk szerint, az általa erkölcsök védelme érdekében kibocsátott rendeletéről és annak visszhangjáról ír. A társadalom és a sajtó érdeklődését egyaránt felkeltő és egyben közvéleményt is formáló *151.000/1927. B.M. rendelet a közerkölcsiség védelméről*, amelynek jelentősége igencsak értékteremtőnek volt tekinthető. Az egyént, társadalmat, de még az állami berendezkedést és mindennek a magasabb rendű céljainak elérését érintő és egyben szükséges a közvélemény öntudatát formáló intézkedést célozta meg ezáltal (Scitovszky, 1927b).

Az a hatalmas lelki érték és erő, amely az erkölcsben rejlik tette az embert a Föld magasabb rendű teremtményévé. Az emberi életnek ugyanis nincs olyan megnyilvánulása, amelyben az

erkölcsnek vezető szerep ne jutna (Scitovszky, 1927b). *„Az egyéni élet teljessége és tartalmassága, a családi élet tiszta melege, a társadalom harmóniája, egészséges fejlődése, a hatalom benső ereje, a nemzeti öntudat jogosultsága mind abból a csodálatos, kimeríthetetlen gazdagságú gondolat tiszta forrásából merít magasabb rendű tartalmat és erőt, amelynek erkölcs a neve.”*(Scitovszky, 1927b: 9)

Az erkölcs Platón szerint lelki harmónia – fejt ki Scitovszky, ami valódi egyensúlya minden erőnek, ösztönnek és törekvésnek, mert a harmónia maga a boldogság, az erkölcsös ember önmagában boldog, a rossz pedig boldogtalan.

„Az emberi élet tehát csak akkor felel meg a hivatásának, az emberi munka gyümölcse akkor nyújt áldást, művészet, irodalom, tudomány, közgazdaság, politika, közigazgatás, szóval az emberi élet bármely megnyilvánulása csak akkor lendíti előre egy nemzet fejlődését és boldogulását, ha az erkölcs öröklétű törvényeit követi.”(Scitovszky, 1927b: 9) Az állam életében, az egyéni és a társadalmi folyamatos interakciókban aktívan kell érvényesülnie az erkölcs parancsainak (Scitovszky, 1927b).

„Tiszta erkölcs a legkisebb nemzetet is naggyá emelheti, erkölcs nélkül a leghatalmasabb nemzet is elsovad. Akár az egyén, akár a társadalom vagy nemzet életét vizsgáljuk: belső világának leghűbb tükörképét erkölcsében találjuk meg. Ahol az erkölcs tiszta, ott az élet is boldog, harmonikus, ahol az erkölcs homályba vész, ott az élet beteg és boldogtalan.”(Scitovszky, 1927b: 9) A közerkölcsiségről szóló rendelet a közerkölcs védelmét volt hivatott szolgálni, aminek a biztosítása és betartásának ellenőrzése, vagyis a jó erkölcs és a jó ízlés követelményeinek betartatása (illetőleg megfelelése is) a hatóságoknak, kiváltképpen a rendőrhatalóságok és a közbiztonsági szervek egyik legfontosabb feladata. Ez a feladat a rendelet szerint egyben fokozott mértékben nemzetvédelmi hivatás is. A tanulmány elkészítéséhez kutatott szakirodalmak közül az elméleti vonatkozást ebben a fejezetben Tomcsányi Móricz munkássága jelentette, az előző korszakban Concha Győzőhöz hasonlóan. A gondolatait is tovább viszi, amit a hivatkozásaiban megmutató tények szintén alátámasztanak. A rendőri nevelésről ír Forgács József, amely tanulmány magában hordozza az elméleti vonatkozások speciális rendőri feladataira történő iránymutatásainak sorát. A fejezet zárásaképpen az ebben a korban megjelent erkölcsvédelmi rendeletről írtam.

2.2.2. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAK RENDŐRI ERKÖLCSI KÉPZÉSÉRŐL ÉS SZOLGÁLATI SZABÁLYZATÁRÓL

A hatóság működésének kritikája során az azokba vetett teljes bizalom megrendítésére irányul. A háborús évek előtt is előfordultak ilyen irányzatok, amelyek kellő alappal szolgáltattak a

bekövetkezett forradalmaknak. Vitathatatlan tény, hogy a hatóságok, mint alkotmány védelmét szolgáló közjogi szervezetek, és éppen ebből adódóan is az alkotmányos államban feltétlen tekintélyt és abszolút megbecsülést igényelnének. A közlemény szerint akkoriban megszorodtak a hatóságok tekintélyét csorbító, azok tagjainak több-kevesebb jogosultsággal való nyilvános bírálatai. A megfelelő mértékű objektív rálátás hiányában és az előforduló hibák vagy visszaélések, továbbá az ezekből adódó általánosítás tovább gyengítette a nyilvánosság előtti megítélés pozitív irányba történő változásának legcsekélyebb lehetőségét is. A nyilvánosság és rendőrség közötti bizalom megrendülni látszott. Gladston szerint, aki az állam politikai életének egyik alappilléreként az erkölcsiséget jelölte meg, igaza volt. A közérkölcstalaját rendítik meg azok, akik a nyilvánosság előtt rágalomok és gyanúsítások hangoztatásával kételyeket támasztottak a hatóságok korrektség ellen. A hatóságoknak erkölcsi védelmére vonatkozó rendelkezések azonban, amelyek az 1878.-i büntetőtörvénykönyvet e részben módosító becsületvédelmi törvényben, vagyis az 1914. évi XLI. törvénycikkben foglaltaknak módosítást, illetőleg kiegészítést igényeltek. Az igazságosság erejébe vetett hit megingathatatlansága, vagyis a hatóságok erkölcsi tekintélye olyan közkinccs, amelynek megőrzése a társadalom egyes tagjai érdekében áll, mert annak gyengítése által az egyéneket fosztják meg a bajok és veszedelmek idejére nélkülözhetetlen védőeszközeinktől. Egy egységes közszellemnek kell kialakulni, amelyben gyökeret ver a megfontolás, miszerint „*Salus rei publicae suprema lex esto*” – „*A legfőbb törvény az állam üdve legyen.*” – Cicero (Schirilla, 1924: 2).

Mit is lehet köszönni a rendőrség embereinek? – tették fel a kérdést a Rendőrség szemle szaklap egyik 1924. évben megjelent cikkében. – Akik sokszor éjjeli nyugalmukat, családi tűzhelyüket otthagya, nehézséget és fáradságot nem ismervé teljesítik nehéz hivatásukat, hogy az állampolgárok életét, testi épségét és javaikat megvédelmezzék, akik baj idején, a legváltóságosabb pillanatokban mellettük vannak, hogy az elsősegélyről gondoskodjanak, s akiknek erélye nélkül a bűncselekmények ⁹/₁₀-ede felderítetlen maradna; ezek elfelejtik (Schirilla, 1924).

A hatóságok nyilvánosság előtti védelme tehát közügy, így a megoldása okán hozott intézkedésekkel a valódi vagy vélt jogsérelmek okán keletkezett indulatokat féken kell tartani és azt a megfelelő módon kell tudni kezelni.

A törvény, a társadalom és a rendőrség hármasszövetségéről

A rendőrség közigazgatás rendszerében betöltött szerepéről és annak nehézségeiről szóló fejezetrészt Nagy Valér rendőrtanácsos, *A Rend* című folyóiratban 1926-ban megjelent cikke alapján szemléltetem.

A szövetség, amelynek a rend világában az egyensúlyt kell fenntartania, egy úgynevezett szentháromságot alkot Nagy Valér szerint, amelybe az egység és oszthatatlanság éppúgy beletartozik, mint a funkciók elkülönülése. Amennyiben a szövetség valamely tagja miatt ez az egyensúly megbomlik, a másik kettőnek szükséges azt helyreállítani. Legyen szó arról, ha a törvény nem mutatkozik helytállónak, a megteremtőjének, vagyis a társadalomnak szükséges megváltoztatni azt. *Sic volo, sic jubeo!* – Így akarom, így parancsolom! A társadalom olykor felülkerekedik saját törvényei felett, és tévútra lép, olykor pedig azt szereti, ha a törvények elnéznek felette (Nagy, 1926).

A rendőrség a szövetség legszerényebb tagja, akinek szerepe a mérleg nyelve, amely éberem öröködik a két mérlegserpenyő között. A rend tehát a törvény és a társadalom egyensúlya. A törvény és rendőrség nélkül a társadalom nem élhet, minthogy formák nélkül sincs rend. A rend is csak forma, még hozzá olyan relatív forma, amely a társadalom céljainak eléréséhez szükséges mindenkor keretrendszert biztosítja. A rend maga nem önálló intézmény, hanem a szövetségi kölcsönhatás eredménye. A rendnek magának azonban intézményei a törvény és a rendőrség, amelyek egyben intézményei magának a társadalomnak is, ezzel együtt azonban tényezői is a rend megvalósulásának. Ha pedig azt is hozzávesszük, hogy a törvény és a rendőrség nemcsak függvényei minden esetben a társadalomnak, hanem adott körülmények között fölé is kerülhetnek, és olykor a társadalom kizárásával ketten gyakorolják a szövetség hatalmát, akkor máris felhívták a figyelmet egy sor olyan különbségre, amely ezzel a tevékenységgel a felszínre kerül. Ha ugyanis a társadalom nem tiszteli a saját törvényeit, a rendőrségnek kötelessége közbelépni. Szövetségre tehát a rendőrség a törvénnyel lép annak érdekében, hogy a társadalmat észhez térítsék. Amennyiben gond nélkül sikerül e törekvést működőképessé tenni, az jó, amennyiben pedig nem, akkor közel a vég. Ez az, amit a rendőrség érez meg a leghamarabb. A rendőr tehát a szövetség legjobb tájékozódású tagja, egyfajta szeizmográfja, akinek a rendszer legapróbb kilengése is hivatásában érezhető vetületet ad (Nagy, 1926). Erről ír Szabó Dénes, aki a rendőrség konzervativizmusa kapcsán a rendőrséget olyan „társadalmi” szeizmográfhoz hasonlította, „amely nagyon érzékenyen jelzi a társadalom legrejtettebb változásait is (Szabó D., 1975, 8)” (Finszter, 2018, 308).

A rendőrség nem csupán tényezője és intézménye a rendnek, de sok esetben annak megteremtője is. Éppen ezért kell tehát oly szilárd, a törvényeket feltétlenül tisztelő, a törvényteleniséget feltétlenül üldöző, a társadalom bűneitől tiszta szervezetnek lennie. Az a

dogmatikus feltevés, miszerint a rend magától jön létre, és hogy a rendőrség csak a rend előfeltételeit biztosítja csak békeidőben, vagyis zavartalan időszakban állja meg a helyét. A rendőrség a hármasszövetségben előkelő szerepét tekintve első kézből érzi, hogy hol van a probléma, ugyanis az általa őrzött mérleg nyelvének megbillenése is jól mutatja mindezt számára. A rendőrség a múlt és jövő között elhelyezkedve nem más, mint a jogfolytonosság megtestesítője, annak őre, a kilengések esküdt ellensége. A felelősséget a rendért nem a társadalomtól kéri számon, nem is a törvények betűitől, hanem a társadalom élő lelkiismeretétől: a rendőrségtől. Vigyázzunk tehát: a rendőrség a hármasszövetségben sokkal előkelőbb szerepet tölt be, mint azt maga is gondolja (Nagy, 1926).

A jó rendőrrel 1924. évben írt cikk egy kérdés kapcsán közelíti meg ezt a témát, amely az alábbiak szerint hangzott: Miért mondanak oly szívesen rosszat a rendőrségről és miért hallgatják azt oly szívesen a gyermekek?

Az előadó Dr. Brandl professzor szerint azért, mert a rendőr az ember „rossz” lelkiismerete. Az ember tudvalevőleg szabadságra hajló ösztönlénye, ezek kifejlődésének és érvényesülésének megakadályozója s elhárítója pedig a rendőr. A rendőr hivatása a rendőr *bracchiuma* és ezért következésképp nem tekinthető rokonszenvesnek a rendőr. A professzor volt olyan objektív, hogy még önmagát sem tette meg kivételnek. Legyen szociális érzéke, legyen finoman reagáló igazságérzete, a kötelességtudás, a lelkiismeret szava töltse be minden tettét... csak ott tagadja meg idegeit, ahol az ösztönök elborulása jó, az indulatok vérhulláma hömpölyög. Azaz a rendőr legyen egészen ember... jó ember (Siculus, 1924)!

A korabeli rendészeti folyóiratok közül a *Rendőrségi szemle* több cikkében is foglalkozott a rendőrök társadalomban betöltött szerepkörének pozitív megítélésével. A jó rendőrrel szóló írás tanúsága szerint kiemelt szerepet kap a rendőr példamutató erénye mellett az önuralom fontossága méghozzá, hogy a bizonyos esetekben a szükségesnek ítélt erélyes fellépés mellett szociálisan érzékeny is legyen az azt igénylő feladatkörök ellátásában. A hidegvér megőrzése mellett a józan ítélőképessége sem hagyhatta cserben a különböző rendőri intézkedést igénylő feladatsorok különbözősége okán, arra adott helyes ítéletalkotásából eredő kellő mértékű szükséges és arányos reagálásában kiváltképp.

A jó rendőrnek szüksége volt szociális érzékre, amelyet megfelelő kontroll alatt tartva egyaránt tudott fellépésben szigorú, de mindemellett szolgálatkész is lenni. A kötelességtudó igazságérzete őt cserben soha nem hagyta, tetteit a lelkiismeret szava hatotta át.

A magyar rendőrt megbízhatónak és lelkiismeretesnek írták le, aki önmagát becsüli meg azzal, hogy mint végrehajtó hatalom legkisebb szerve, viselkedésének magatartásának kellő

komolyságával a társadalom felé is érezteti azt, hogy jó kezekben van az az ügy, amit rábízta. A rendőr mindemellett nyugodt, bátor, nemes szívű, bajtársias érzésű és jó szíve mellett jó kedélye is van. Tanulni vágyó, önmagát képező, kötelességtudó emberek, akik minden megbecsülést megérdemelnek.

A rendőrségi szaksajtó 1921 őszén új taggal bővült, amely *A Rend*⁵⁸ néven, szaknapilap formájában foglalkozott többek között a szakképzés jövőbeli kiépítésével: „Az erkölcsi megsegítésnél elsősorban kell figyelembe vennünk az oktatást és a jellemnevelést. Végső fokon kiváló egyes rendőröket kell nevelnünk, ezért az iskolai oktatás nem elégséges [...] A rendőr tanuljon meg tradíciókat ismerni, váljék lehetőleg erkölcsileg is egész emberré.” (Nagy, 1921: 2)

A jó rendőr - jó ember címmel 1936-ban a szerkesztők által írt történet egy négy éve szolgálatot teljesítő rendőr hivatástudatát mutatja be, aki az újságírók kérdésére, miszerint mik a tervei a jövőre nézve csupán annyit válaszolt, hogy „Jó rendőr és egyben jó ember!” Ezt a választ határozottan és hamisítatlanul magyar rendőr mondta, akinek e rövid szavakba öntött életervét is hűen tükrözi. Ugyanis e két fogalom, minthogy *jó ember* és *jó rendőr* egymástól elválaszthatatlan és egyet jelent. Az előljárók szemében is, a társadalom előtt is és a legfőbb bíránk, saját lelkiismeretünk előtt is. Ennek a hivatásnak az első feltétele az, hogy emberanyaga válogatott jó emberekből álljon. Méghozzá olyanokból, akiket az általános emberi jó tulajdonságaik teszik képessé elsősorban a rendőri hivatásra. Mindenekelőtt ezeket nézték az új nemzedék esetében is, akik a testület utánpótlását adták. Azok, akik az elődöktől átvett szerepkört folytatták tovább, mindezt a haza belső rendjének megőrzése érdekében. Az emberi jó tulajdonságok melyek a kifogástalan és feddhetetlen előéleten túl elmaradhatatlan követelmények voltak. Ezek a következők voltak: a felebaráti szeretet, lovagiasság, önfeláldozás, könyörületesség. Hivatásukban és magánéletükben, családi körükben és társadalmi szerepükben az isteni és emberi törvények szerint él; polgártársaiknak példaképül szolgálnak és kivívják maguknak a jókat illető megbecsülést.⁵⁹

⁵⁸ „Ez a folyóirat »A Rend« néven jelent meg 1921-ben és már az indító gondolatok jól szemléltetik a célkitűzését, és a megváltozott helyzetet. »A Rendnek címében benne van a legteljesebb társadalmi harmónia, benne van az egymásra utalt magyarság összeforrása, benne van a katonás szellem, az önfegyelem, az állami és társadalmi biztonság, – amelyek tragikus hiánya szerencsétlen hazánkat vesztébe sodorta s amelyek helyreállítása nélkül a területében és szellemében ép Magyarország helyreállítását el sem lehet képzelni.«- A Rend 1921/1. 1. o.” Lásd: Sallai János: A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* 19. kötet (2017) 219-223. <http://www.peschor.hu/periodika/XIX/sallai.pdf> (A letöltés dátuma: 2018.01.26.) 221.

⁵⁹ Jó rendőr – jó ember. *Magyar Rendőr*. III. (1936) 5. szám

A társadalommal szemben a rendőrnek sohasem volt szabad elfelejtenie, hogy „nem a közönség van a rendőrségért, hanem a rendőrség a közönségért”(Dorning, 1922: 3-4) Ezt tekintették a rendőri szolgálat sarokpontjának ebben az időszakban.

Aki védelmet és segítséget nyújt még az élete kockáztatásának árán is. A rendőrségre is érvényes a gazdaságosság elve: minél kisebb, ez esetben a fizikai erő kifejtésével, igyekezzék a legnagyobb eredményt elérni, s legyen sima modorú, legyen udvarias, amíg csak lehet. „*Suaviter in modo fortiter in re*” – „*Szelíden a módban, szilárdan a lényegben.*”(Dorning, 1922: 3) más fordítás szerint: határozottan a lényegben, de módját tekintve körültekintően. A gorombaság még nem erély, sőt a durvaság akárhányszor a gyöngeséget takarja. A rendőri szolgálat lényegét azonban nem a hatalomban való eltévelyedés teszi, hanem a kötelességek egész sorának pontos és lelkiismeretes végrehajtása teszi (Szentgyörgyi, 1927). Ez egy nagyon fontos kitétel, amit akkoriban sorra megfogalmaztak a szaklapok ebben az időszakban. Méghozzá azt, hogy a jó rendőrnek, jó embernek is lennie kellett egyúttal. Ez egy olyan szinten fogalmazza meg röviden a rendőri erkölcsi elvárásokat, amibe nehéz belekötni és kritikával illetni. Jól szemlélteti az elvárásokat és vezeti rá a rendőröket arra, hogy magatartásukban és személyiségükben miként, milyen belső értékek mentén volt szükséges a szolgálati feladatokat ellátni. Ehhez kapcsolódik szorosán a következő cikk, amely a rendőri öntudatról szól, ami a személyiséggel és az önismerettel áll összefüggésben.

A rendőri öntudatról

Az emberek többségéből bizonyos öntudatot vált ki hivatásának szeretete és megértése. Ez a hivatás szülte öntudat persze foglalkozási ágak szerint igen eltérő lehet, méghozzá aszerint, hogy valaki mennyire becsüli pályáját s betöltött szerepe révén mennyire értékeli önmagát: munkateljesítményét a köz és társadalom javára vonatkoztatva. Vannak élethivatások, amelyeknek gyakorlóiban rendkívül erős fénnel lobog az öntudat úgy, hogy már szinte a nemes büszkeség határát súrolja. Ilyen pálya elsősorban: a rendőri pálya. A rendőri öntudat révén érezte ezt minden katonája a rendnek. Tudta, vagy legalábbis tudnia kellett, hogy az ő vállán nyugszik az utca, a város és végeredményben az állam rendje és nyugalma. S ha ez a váll gyenge, ha nincs erőt adóforrás, s hivatása szeretetéből táplálkozó rendőri öntudat, úgy felborul a rend és elbukik az állam. Ugyancsak fontos és végtelenül súlyos szereppé tette a rendőr értékét, akit a fegyelem, a parancs öntudatos végrehajtójaként láttattak akkor. Az öntudat nem alszik ki soha, minél nagyobb a veszély annál tisztább és erősebb fénnel ég. Épp ezért van az, hogy a rendőr soha nem végez fél munkát, ugyanis tudja, hogy a társadalom megannyi tagjának nyugalmanak, erkölcsének, egészségének, vagyonának és életének kulcsát tartotta a kezében.

Kifejezetten fontos szerepét tovább fokozta az az összetett feladatkörből adódó rendőri érték, amikor apostoli küldetést kell a hivatásában meglátnia és minden cselekvésében, megnyilvánulásában akár az utca forgatagában posztol, akár az irodák íróasztala mellett rója a sorokat akár pihenőóráit töltötte családjá körében – mindig egészsnek, alaposnak és példaadónak kellett lennie. Az öntudatos, a hivatását megértő és szerető rendőr példamutatóan viselkedett, ami megmutatkozott az erkölcsiségében, modorában és az emberekkel történő további érintkezésében egyaránt. A tanácsért és felvilágosításért hozzá fordulónak készséggel és jóakarattal állt a rendelkezésére, mindemellett mindig minden körülmények között udvarias volt. A rendőr szerepe ugyanazt jelentette békében, mint a katonáé háborúban. Harc és küzdelem, ahogy emellett a „béke” fogalma is nagyon relatív. Így a látszólagos nyugalmat mutató a felszín, amelyben ugyan nem állt felfegyverzett tömegek a rendőrrel szemben, de mégis körülvette őt a rend örök ellenségeiként számon tartott megannyi veszélyforrás. Az igazi rendőr ezeket a harcokat mosolyogva, könnyedén állta.⁶⁰ A hivatás szeretete bizonyos öntudatot vált ki az emberek jó részéből. A megfelelő önértékelés, biztos hivatástudat kialakulását eredményezi, ami maga a rendőri pálya. A példamutató viselkedés az állampolgárok számára bizalmat ébreszt és együttműködésre sarkall. A társadalommal való jó kapcsolat kialakítása a megfelelő rendőri érték és a munkavégzés elengedhetetlen eleme. Ahhoz azonban, hogy mindezeket belsővé tehesse a rendőr nagy szerepe volt a képzésnek és a nevelésnek. Épp erről szól a következő tanulmány feldolgozása is, amelyre szintén a korabeli rendőri szaklapok hasábjain bukkantam.

A rendőrnevelésről

Rédey Miklós⁶¹ a rendőri működés sajátos, minden más állami funkciótól megkülönböztetett jellegeként az állandó örökös és a rögtöni beavatkozással járó alanyi belátás (vagyis diszkrecionális hatalom) sajátos eszközeiként aposztrofálja, amelynek -, mint írja- nem kell kétségtelen tényeken alapulnia, hanem az valószínűségekre is alapítható. A Concha Győzőhöz hasonló okfejtése során a rendőri működés sajátos eszközeinek az állandó örökös és a diszkrecionális hatalmat tekinti. Amelynek határát a jogrend és a természet rendje szabja meg. A rendőri működés határa az általános jogrend határaival azonos, tehát állandó és változatlan.

⁶⁰ A rendőri öntudat. *Rendőr* I. (1927) 4. szám. 2.

⁶¹ Rédey Miklós⁶¹ (1868-1931) Egykori budapesti rendőrfőkapitány helyettese. Lásd: Sallai János (2018): *Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete, munkássága*. In: Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére. Budapest, Belügyminisztérium.

E tekintetben Rédey kifejti, hogy van rendes hatáskör és rendkívüli is. Azonban a rendőri hatáskört mindenkor kizárólagosan a törvényhozás állapíthatja meg (Rédey, 1923). Rédey Miklós, *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba* című rendőrtiszti szaktanfolyam hallgatóinak szánt tankönyve 1923-ban jelent meg, amelyben a tanulmány további részében tárgyalt diszkrecionális hatalomról kifejtett gondolatait is merítettem. Emellett a rendőri szakképzések a két világháború közötti időszakban az altisztképzésre építve a 74565/1923.B.M. rendeletben foglaltak szerint történt, amely a rendőrtörzsaltiszt-képző tanfolyami képzés megszervezése, lebonyolítása és a tanfolyam felügyeletére a tanulmányi ügyek rendezésére és a törzsaltiszt vizsgára vonatkozólag tett intézkedéseket (Sallai, 2016). A szolgálati szabályzatok tankönyveinek (*IV. kötet szólt erről*) szerzői ebben az időszokban Laky Imre, Laky Imre - Strausz László szerzőpáros és Nagyselmeczy László voltak.

A rendőr – rendeltetésének is megfelelően – oltalmazó, segítő és nevelő közeg szerepelt a köztudatban. Forgács József, *A rendőrnevelés tükre* címmel 1942-ben kiadott tanulmánya szerint a rendőr lelki és testi képességeinek fejlesztése, tartalommal való telítettsége a következő három nevelői munkának köszönhető: erkölcsi, értelmi és testi nevelés. A három nevelési tevékenység szoros egysége juttatja érvényesülésre és támogatja a rendőrnevelés végső célját: a valláserkölcsi jellemű hazafias és szakképzett rendőr kinevelését. Az erkölcsi és személyi szabályok egymásból következnek, így ezáltal egymástól el nem választhatók, ugyanis a testület egész működése erkölcsi síkon történik. Ezek az erkölcsi és személyi szabályok, amelyek általában követelik meg azt, hogy a rendőr külön legyen a polgártársainál, és azok betartása a rendőr részére a nemzeti közösségben kiemelkedő helyet biztosít, már az eskü szövegében is megmutatkozik. A főbb iránymutatások: a hazaszeretet; az alkotmány iránti hűség; Magyarország kormányzója iránti hűség; a törvények és törvényes szokások, valamint az alkotmányos kormány rendeleteinek megtartása; az előljárók iránti hűség; a hivatali titok megőrzése; hivatali köteleességek pontos és lelkiismeretes teljesítése; magatartás szolgálatban, az igazságszeretet, a pártatlanság és a hozzáférhetetlenség; a bátorság; a fáradhatatlanság; a közönséggel való bánásmód; tiszteletadás és érintkezés; jelentkezés; a szolgálati út betartása; magatartás szolgálaton kívül; testületi szellem és bajtársiasság; önnevelés; valláserkölcsi oktatás; a rendőrsírok gondozása és hősi halottokról megemlékezés. A rendőrnek meg kell éreznie és értenie, hogy a fenti erkölcsi és személyi szabályok, rendőrerények az istenfélő, hazafias és becsületos rendőri élet javai, amelyeket meg kell szerezni és meg kell őrizni (Forgács, 1942).

Aki a hazát szereti és a nemzet nagy céljait tiszteletben tartja mellette a rendet is szeretnie és tisztelnie kell, írja ezt a két világháború közötti időszak egyik belügyminisztere Scitovszky

Béla. Ugyanis a rend az alapja minden civilizációnak. Rend és közbiztonság a legfőbb támasza az államnak és a társadalomnak, amelyek önmagukat erősítik. A rend szeretete tehát az állam és a társadalom erkölcsi emelkedettségének a fokmérője (Scitovszky, 1927a).

2.2.2.1. A két világháború közötti szolgálati szabályzatról

A hivatásos közszolgálatra vonatkozó előírásokat a szolgálati szabályzatok foglalták magukban. A két világháború közötti időszakban adták ki a *m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendeletét*,⁶² amely a m. kir. állami rendőrség szervezetéről és szolgálati szabályozásáról szólt. Az ebben szereplő hivatali esküt az állami rendőrség újonnan kinevezett tagjai első kinevezésük alkalmával állásuk elfoglalása előtt tették le (Rédey, 1923). *(Lásd: a 7. számú melléklet)*

A m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete⁶³ volt a korszak rendőri szervezetének szóló szolgálati szabályzata. E szabályzatból ezt követően a rendőri szakképzés részeként tankönyvet készítettek. A különböző jogi szakkönyvek mellett a szolgálati szabályzatok tankönyvei (IV. kötet szólt erről) átdolgozásokkal több éven keresztül jelentek meg ebben az időszakban, amely tankönyveknek önálló szerzői Laky Imre és Nagyselmeczy László, valamint szerzőpárosként Laky Imre és Strausz László voltak.

A rendőri szakképzés a két világháború közötti időszakban az altisztképzésre építve a 74565/1923.B.M. rendeletben foglaltak szerint történt, amely a rendőrtörzsaltiszt-képző tanfolyami képzés megszervezésére, lebonyolítására, a tanfolyam felügyeletére, a tanulmányi ügyek rendezésére és a törzsaltishti vizsgára vonatkozólag tartalmazott intézkedéseket (Sallai, 2016).

További útmutatást nyújtott a rendőrség altishti karának ebben a korszakban a *Társadalmi tanácsadó altisztek számára* című Havranek János csendőr őrnagy, kerületi segédtszint munkássága is. A korabeli Belügyi Közlönyben megjelent cikk tanúsága szerint szabatos útmutatást nyújt minő magatartást kell tanúsítaniuk annak érdekében, hogy tekintélyüket és népszerűségüket fokozzák, továbbá bizonyosságát adják a fejlettebb társadalmi szokásokban és illemszabályokban való jártasságuknak. A magyar királyi csendőrség és állami rendőrség altisztjei között történő széleskörű elterjedését a belügyminiszter úr kívánatosnak tartja és a

⁶² Amely a rendőrség államosítása tárgyában 1919. évi október hó 1-jén kelt, s az 1920:1. t.-c. 10. §-ával érvényben tartott 5,047/1919. M. E. számú rendelet 1) 25., 33. és 35. §-ai alapján született. Lásd: A m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete. A m. kir. állami rendőrség szervezetének és szolgálati szabályozásáról. *Belügyi Közlöny*, 26. 203. (1921), 20. 910–940.

⁶³ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 910–940.

számukra történő megszerzését a legmelegebben ajánlja (3.131/1928.B.M eln.sz.).⁶⁴ A nevezett könyv kiadását a Belügyminiszter 45.639/el. VI. c. 1928. számú rendeletével engedélyezte. Havranek János a „*Társadalmi tanácsadó altisztek*” számára készült könyvét megelőző évben, vagyis 1926-ban jelent meg a „*Tanácsadó a csendőr magánéletéhez*” munkája. A könyv megszületésének körülményei szerint az a cél vezérelte a szerzőt, hogy az abban vázolt irányelvek segítségével a csendőraltszti kar könnyebben juthasson el a társadalmi műveltség arra a fokára, amely a haladó világ minden műveltebb emberétől megkövetel (Havranek, 1928). A könyv egy korabeli társadalmi berendezkedésnek megfelelő általános viselkedési szabályokat, életvezetési tanácsokat, illemszabályokat, etikett és protokolláris előírásokat foglalt magában. Mindazokat a szolgálati feladatok ellátásán túl a magánélet vezetésére is kiterjedő és vonatkozó előírásokat, amelyeket a korabeli csendőr altiszt számára kötelező érvényül szolgáltak.

Ami az esküszövegben (lásd 7. számú melléklet) is éreztette jelentőségét. Egy korabeli cikkben a vallás és a rendőr kapcsolatáról lehet olvasni, amelyet a következők szerint foglalok össze. „Isten katonája a rendőr”, amely régi mondásnak eredete a spanyol *Szent Hermandad* fiainak az első szervezett állami rendőrségnek a keletkezésével áll összefüggésben. Isten eszménye és a hit ereje a rendőrség hivatásában nyeri el rendeltetését, méghozzá oly tekintetben, miszerint a törvények tiszteletét, azok betartatását a rend őrének magasztos szerepében láttatta kinyilatkozni. Ha a vallásos érzés elhomályosul, a lelki értékek elértéktelenednek, a morál hanyatlása elkerülhetetlenné válik. Ez megrontja az egyént és az egyéneken keresztül a társadalmat. Ha a fennálló törvények tisztelete csökken, ha a rend szükségességének érzése elenyészik, meginog az állami és társadalmi élet egész épülete (Markovich, 1927).

A központosítás Magyarország történelmének szükséges és megoldandó feladata volt az I. világháborút követő időszakban. A közigazgatás rendszerét két változás, a centralizáció és a hatalmak elválasztásának elve határozta meg, amiben a rendőrség két szegmense, vagyis a végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltatás révén volt érintett.

2.2.3. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAK RENDŐRI ERÉNYEI

A korszak közszolgálati alkalmazottai, a fegyveres szervek és még ezen belül is a rendőrök erényeit a jelen tanulmány során vizsgált szakirodalmak alapján szűrtem ki. A rendőrség a közigazgatási, ezen belül is a közszolgálati rendszer részét képezte. Ezért fontos szerepet

⁶⁴ *Különfélék*. Belügyi Közlöny, 1928. 35. szám 725.

tulajdonítottam azoknak a szakirodalmak mélyrehatóbb vizsgálatának, amelyek az adott korszak elismert közigazgatási-és jogtudományi írók kiemelt munkásságainak tekintettek, továbbá hatással voltak a rendőri hivatásra.

Az erényből és a hozzá kapcsolódó jellemből következő jó cselekedet és magatartás határozza meg magát a fegyelmet és a mérlegelést, mint pozitív viselkedési módokat. A rendőri erények⁶⁵ tehát olyan személyiségből fakadó, tehát jellembeli és pozitív, vagyis jó magatartásformák, amelyek képesséssel elsajátíthatók, fejleszthetők, és amelyek a rendőri feladatellátást alapjaiban határozták meg és teheték általuk jobbá maga a rendőri hivatást.

A két világháború közötti időszakban tehát olyan, a rendészettudomány szempontjából kiemelkedő tudósok munkásságaira támaszkodtam, amelyek a kor rendőri működésének vonatkozásában és a vizsgált rendőri erényekre nézve jelentőséggel bírtak. Mindezek alapján a fegyelem és a diszkrecionális képesség (mérlegelési jogkör) voltak a kor kiemelt rendőri erényei.

2.2.3.1. A fegyelem, fegyelmezettség

„A fedd ige korai és valószínűleg eredetibb *fegy* alakjának származéka *-elem* névszóképzővel (mint pl. sérelem). Legkorábbi jelentése ennek megfelelően *'feddés'* volt, ebből lett előbb *'fegyelmezés'*, majd maga a megkívánt *'rend'* értelme.”(Horváth, 1979: 563)

De mi is a fegyelem? „A fegyelmezettség általában véve a figyelem és a koncentráció erénye, azaz annak a képessége, hogy valaki odafigyel arra, amit csinál, azt úgy csinálja, ahogyan kell.”(Boda, 2021: 151) A magyar értelmező kéziszótár szerint:

„A fegyelem azoknak az írott és íratlan szabályoknak, rendelkezéseknek a megtartása, szempontoknak a figyelembevételre, amelyek valamely közösség vagy szervezet eredményes működését irányítják, biztosítják. [...] E szabályok, rendelkezések összessége, az általuk biztosított rend.”(Horváth, 1979: 563)

A „*fegyelem*” az 1903-ban megjelent *Rendőrségi Lexicon* szerint a következőt jelentette: a „fegyelem és függelem” szóösszetételben volt fellelhető, amely meghatározása szerint: „A rendőr elöljáróival szemben a legszigorúbb katonai fegyelemre és függelemre, a legpontosabb engedelmisségre és tiszteletre köteles.”(Rédey-Laky, 1903: 138) Ezenkívül azonban más előírást a szó konkrét voltára vonatkozólag, vagyis a keresett szóval kapcsolatban nem, csupán a fegyelmi büntetésekkel, eljárásokkal, ítéletekkel, szabályzatokkal és ügyekkel kapcsolatban, ámde több oldalnyi anyagot találtam.

⁶⁵ A rendőri erkölcs témaköréről és így a rendőri erényekről bővebben. Lásd: Nándori Nikolett Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem*. A Belügyi Tudományos Tanács Online Folyóirata X. (2021), 3. szám. 3-4.

A hivatkozott *Rendőrségi Lexicon* még a dualizmus korában jelent meg, amikor a rendőri hivatás más ideológiák mentén haladt (Nándori, 2021c). A fegyelmet Magyary Zoltán az adminisztráció, vagyis a közigazgatás-tudomány rendszerében használta az engedelmesség kontextusában. A kiadott parancsal egy időben megindul a tekintély és a felelősség, a működés és a fegyelem szerepe. A hivatásos közszolgálat kialakulásában a kötelességérzet és a hivatásérzet belenevelése, amelyet részben jogi eszközökkel és fegyellemmel értek el. A katonai fegyelem őrzéséért a csendőrség volt a felelős, ahogy azt Magyary Zoltán írja. A csendőrtisztek feladata volt ugyanis a közbiztonsági szolgálat kezelése és afeletti őrködés, továbbá a szolgálatteljesítés ellenőrzése és irányítása, a legénység hivatásszerű kiképzésének a vezetése és a katonai fegyelem fenntartása (Magyary, 1942).

"A fegyelem a közszolgálatban egyszerre erény és a szakmai alkalmasság követelménye." (Finszter, 2018, 427) A fegyelem olyan erény, amely az erények gyakorlásának alapját is jelenti, és a fegyelem erősítésére ennek okán nagy szükség van. A fegyelem, mint erény hatással van más erényekre is, úgymint a négy sarkalatos erényre: bölcsességre, igazságosságra, bátorságra és mértékletességre.⁶⁶ A fegyelem tehát egyrészt a szabályok betartását, másrészt önkontrollt, önuralmat és pontosságot is jelent. A fegyelmezett ember betartja a szabályokat és önmérsékletet gyakorol.

A két világháború között a fegyelmezettségnek négy formájára is történik hivatkozás Boda Mihály szerint. Eszerint a szigorú engedelmesség (a katonának az eskütételt követő parancsuralmi rendszer sajátosságaihoz alkalmazkodva, az előírásoknak megfelelő és azokat követő szigorú engedelmesség), a szocializált katona fegyelmezettsége (a kiképzéssel a katona személyiségének részévé teszik az engedelmességet, és bizalmat ébresztenek benne), a professzionális autonómia (a katonát saját érdekén is alapuló, önálló feladat-végrehajtással bevonják a parancs által kijelölt cél elérésébe) és a szocializált autonómia erénye is (Boda, 2022). A katonai erények közül a katonai fegyelem hasonló a rendőri erények vizsgálata során feltárt rendőri fegyelemhez, mint a két világháború közötti korszak egyik kiemelt rendőri erényéhez. A hivatásos szolgálati feladatok fegyelmezett ellátásának a rendőr számára épp akkora jelentősége van, mint a katonák esetében. Az engedelmesség a katonák esküjéhez hasonlóan a kor rendőri esküszövegében (*lásd a 7. számú mellékletben*) is megtalálható volt. Mindemellert a magyar királyi állami rendőrség szervezeti és szolgálati szabályzatában⁶⁷ is megjelenik a fegyelem és az engedelmesség, méghozzá a következők szerint.

⁶⁶ *Fegyelmezés nevelési céllal – alapelvek és szabályok* (é. n.). 6.

⁶⁷ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 922.

„Az őrsemélyzet a m. kir. állami rendőrségnek, mint polgári intézménynek, egyenruházott – a szolgálatot rendszerint egyenruhában teljesítő – közegeiből alakuló tagozata, mely a fölé- és alárendeltség, a szolgálati engedelmség és a fegyelem tekintetében a katonaságéhoz hasonló szigorú szabályok alatt áll.”⁶⁸

A hivatkozott szolgálati szabályzat 28. §-ában foglaltak alapján megállapítható, hogy a hierarchikus felépítés mellett a rendőri szolgálati engedelmséget és fegyelmet a katonáival hozták összefüggésbe.

A katonai vezetői erény és a fegyelmezettség Boda Mihály szerint két, szorosan összetartozó erény. A parancsnok akkor képes sikeresen vezetni alárendeltjeit, ha azok rendelkeznek a megfelelő fegyelmezettség erénnyel. A katonai vezetői erény szerepe abban nyilvánul meg, hogy általa a parancsnok kiszámíthatatlan helyzetben, a kiszámíthatatlanság csökkentésével képes az alárendelt állománnyal a katonai célt sikeresen elérni. A fegyelmezettség erényének célja ezzel összefüggésben, hogy az alárendelt katona kiszámíthatatlan állapotban képes legyen a parancsok vezetése alatt részt venni a katonai cél sikeres elérésében (Boda, 2022). A rendőrök a katonáktól elhatároltan a közigazgatási szerv részeként gyakorolják hivatásukat. A különbség a két fegyveres testület között többlépcsős. A katonák a haza külső, mialatt a rendőrök a haza belső rendjéért tartoznak hivatásukból eredően felelősséggel. A rendőröknek a társadalom részeként azzal együttműködve kell a törvénysértőkkel szemben eljárnia. A rendőrök számára nem háború idején van kiemelt szerepe, hanem harcát a bűnelkövetőkkel szemben nap, mint nap vívja a törvények érvényre juttatása mellett.

A rendőri vezetők a fegyelmet az elsődleges rendőri erények között hangsúlyozták minden időben, még ha nem is ekképpen nevezték még akkor. Tették ezt a jelen tanulmány szempontjából releváns időszakokban is. A vidéki rendőrkapitány, Tisza Miksa 1920-ban *A fegyelem* címmel megjelent értekezésében a rendőrség akkori válságának és megbomlásának okaként a fegyelem hiányát határozta meg (Androvicz, 2019):

„A fegyelem megbontása nélkül sohasem került volna az ország háromnegyed része idegen uralom alá [...] A fegyelem az egész társadalmi életnek a bázisa, ahol a fegyelem megszűnik, ott megjelenik az anarchia. Sokszor tapasztaljuk, hogy az a család, melyben fegyelem nincsen, előbb-utóbb tönkremegy. Ugyanazt tapasztaljuk a köz- és magánintézményeknél, szóval: az egész vonalon. S mikor ezt így megállapítjuk, ismét csak oda tendálunk, hogy a magyar királyi államrendőrség kebelében az erkölcsi vasfegyelem honosítandó meg.”⁶⁹

A fegyelem, a fegyelmezett magatartás a rendőri munkavégzés szerves része. A közigazgatás részeként a rendőrségnek, mint állami fegyveres testületként a feladata alapvetően a közrend és a közbiztonság fenntartása. A szervezet működését a hierarchiai rendszer, a vonatkozó jogszabályi környezet és olyan szigorú előírások határozzák meg, amelyek a testület részeként

⁶⁸ 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 922.

⁶⁹ Tisza Miksa: *A fegyelem. Rendőrségi Lapok*, 1920/18. szám 2–3. Lásd Androvicz (2019): i. m. 96.

a rendőrré egyaránt érvényesek. Akitől a rábízott feladatellátás, vagyis a törvények betartatása mellett feddhetetlen magánéletet is elvárnak. Mindezeket olyan felvételi előszűrés (egészségügyi, fizikai és pszichológiai) és képzés során elsajátított szakértelem előz meg, amelyeknek köszönhetően teljesíthetnek végül szolgálatot, állhatnak állományba. Ez a rendszer, a feladatellátás és a képzés olyan magatartást kívánnak meg, amely a szervezeti kultúra részét képezik és egyben a hozzá kapcsolódó jellemet is meghatározzák. A fegyelem, a fegyelmezett magatartás az egyik olyan elem volt a vizsgált időszakban, amelyet a tanulmányban feltárt szakirodalom is kiemel, és amelyet a rendőri feladatellátás egyik meghatározó elemeként aposztrofál. Az erényből és a hozzá kapcsolódó jellemből következő jó cselekedet és magatartás határozza meg magát a fegyelmet, mint pozitív viselkedési módot. A jogszabályi előírások betartása és következetes mindenkire egyaránt vonatkozó betartatása, a munkavégzés rendje, a külső megjelenés (egyenruha viselete), azonban nemcsak a tanulmány által vizsgált korban volt jelen, vagy határozza meg alapjaiban a rendőri feladatellátást, hanem az napjaink rendőri működésének ugyancsak szerves részét képezik, de azért volt változás (hangsúlyeltolódás), hiszen történeti fejlődésen ment keresztül.

2.2.3.2. A mérlegelési jogkör, diszkrecionális képességről

A jogtudományok vizsgálódása révén a jogi elemzések arra a kérdésre adnak csupán választ, hogy milyenek kell lennie a rendészeti igazgatásnak, azonban arra nem, hogy az milyen is valójában. A jogi norma általános tipikus jegyek leírását követve tölti be szabályozási funkcióját, a jogalkalmazás ellenben mindig az egyedire reagál. A rendészeti jogot az ellentmondások feloldására választotta széles körű diszkrecionális jogosultsággal. A rendészeti cselekvésnek a rendőri működés olyan spontán, amorf és autonóm jellegét vetette fel, amely a jogtudomány módszereivel nem volt vizsgálható. A rendészettel szemben nem csupán az eredményességet és a hatékonyságot tekintették követelménynek, hanem a törvényességet is (Finszter, 2014).

2.2.3.2.1 Rédey Miklós és a diszkrecionárius hatalom

Rédey Miklós (1868-1931) a rendőri működést sajátos, minden más állami funkciótól megkülönböztetett jellegeként az állandó örökös és a rögtöni beavatkozással járó alanyi belátás (vagyis diszkrecionális hatalom) sajátos eszközeiként aposztrofálja, amelynek – mint írja – nem kell kétségtelen tényeken alapulnia, hanem az valószínűségekre is alapítható. Concha Gyözőéhez hasonló okfejtése során a rendőri működés sajátos eszközeinek az állandó örökös és a diszkrecionális hatalmat tekinti, amelynek határát a jogrend és a természet rendje szabja

meg. A rendőri működés határa az általános jogrend határaival azonos, tehát állandó és változatlan.

E tekintetben Rédey Miklós kifejti, hogy van rendes hatáskör és rendkívüli is. Azonban a rendőri hatáskört mindenkor kizárólagosan a törvényhozás állapíthatja meg (Rédey, 1923). Rédey a diszkrecionális hatalom fő irányvonalát annak a kivételes állapothoz köthető voltában látta. Erről tanúskodik, hogy a *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba* címmel írt könyv külön fejezete alcímének is a kivételes állapotot választotta. A rendőri működés eszközei közül, vagyis az állandó örökös és a szubjektív belátáson alapuló diszkrecionális hatalom közül az utóbbit írja jelentősebbnek Rédey Miklós, ami megadja a lehetőséget a tételes jogban nem szabályozott vagy nem is szabályozható esetekben a rendőrség számára, hogy saját megítélése alapján rögtön határozva intézkedjen. Mivel a köznyugalmat, a közbiztonságot és így a közrendet közvetlenül fenyegető veszélyek igencsak sokfélék lehetnek, el sem képzelhető a rendőrség diszkrecionális hatalma, vagyis rögtöni elhatározásának érvényesítése nélkül. Rédey Miklós egyetért Concha Győzővel továbbá abban, hogy valamennyi veszélyt előre meghatározni, szabályozni annak számtalan változata miatt képtelenség és lehetetlenség volna. A diszkrecionális hatalom határait a jogrend képezi, azonban a rendőri működés egész vonalát keresztülszövi. Az államrendőrségnél van a legszélesebb körű megnyilatkozása Rédey Miklós szerint, de a biztonsági és a közigazgatási rendtartás egyéb részeiben is szükség van rá. Legnagyobb fokát kivételes állapotban éri el a kivételes hatalomban. A kivételes hatalom az állam legfőbb rendőri hatalmának legmagasabb megnyilatkozása, amelynek lényege a jogrend rendes szabályaitól való eltérésben áll, amikor korlátozzák a szabadságjogokat, vagy időlegesen felfüggesztik, és a közrendhatóságok működési körét kiterjesztik. Történik mindez annak érdekében, hogy a közrend elleni támadásokat hatékonyabban elnyomhassák. Ez a kivételes állapot lehet részleges, vagy lehet általános, azonban mindig időleges. Létesítője egyedül a törvényhozás lehet az alkotmányos államokban (Rédey, 1923).

2.2.3.2 Tomcsányi Móricz és a diszkrecionális elem

A rendőri ténykedés rendszerint többnyire diszkrecionális vagy diskrecionárius természetű emeli ki Tomcsányi Móricz⁷⁰ (1878-1951), a *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem* címmel írt székfoglaló értekezésében.

⁷⁰ Tomcsányi Móricz, „a közigazgatási jogdogmatika egyik legeredményesebb, legkövetkezetesebb, továbbá a rendészet egyik legkiemelkedőbb művelője volt a XX. század elején” Lásd: Sallai János (2019): *A magyar rendészet története*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa Kiadó. 112.

A rendészetről Tomcsányi két fő viszonyában ír, egyrészt a (köz) rendről megkülönböztetve azt a jogrendtől és a rendőri funkciótól; másrészt pedig a rendőri funkcióknak jogrendhez való viszonyáról (Tomcsányi, 1929).

A *discretionális* vagy *diskrecionárius* jelleg, elem, jogkör, hatalom vagy természet szóösszetételben szövi át Tomcsányi Móricz: *Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem* című, 1929-ben megjelent székfoglaló értekezését. A rendészetre vonatkozó sokféle elmélet közül általánosságban Concha Győző konstrukcióját követi az értekezésben.⁷¹ Tomcsányi Móricz azonban leszögezi, hogy teszi mindezt azzal a korlátozással egyrészt, hogy rendőri funkcióját tekintve a diskrecionális jelleg nem abszolút és kizárólagos, hanem mindinkább csupán rendszerint kellék. Másrészt pedig a rendőri jelleg a diskrecionális elem hiányában is megállapítható, mégpedig abban az esetben, ha valamely, a meglévő közrendet, vagyis a személy- és vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető nagyobb veszély elhárításáról van szó (Tomcsányi, 1929). A szabad mérlegeléssel, ennél fogva a szabad elhatározás lehetőségével a rendőri működés céljának elérése érdekében, de akkor is mindig a fennálló jogrend keretei között alapuló intézkedést jelent. A diskrecionális elem tehát jogi és nem a jogrenden, jogszabályokon kívüli elem. A közigazgatás sajátossága a diskrecionális működés (Tomcsányi, 1929). A közigazgatás mérlegelése a jogszabályilag „előre meg nem határozható, szabad, mondhatnók intuitív mérlegelés alá eső tényelemek segítségével” (Tomcsányi, 1929: 16-17) történik.

2.2.3.2.3 Szontagh Vilmos a közigazgatás szabad belátásáról

A közigazgatás szabad belátása (diskrecionális közigazgatás) címmel írt közigazgatásjogi dogmatikai tanulmányban Szontagh Vilmos (1885-1962), mint szerző célja a mű megszületésével kapcsolatban az előszavában foglaltak szerint, hogy munkájával hozzájáruljon a közigazgatás tökéletesedéséhez, jogállamszerű kiépítéséhez (Szontagh, 1928).

„...mert adott helyzetemben ezzel tudok és vélek szolgálatára lenni annak az eszmének, mely elsősorban a kultúra fegyvereivel akar küzdeni megcsonkított hazánk integritásáért s ezzel akarja képessé tenni a harc sikeres felvételére, ha az ... elkerülhetetlen lesz!” (Szontagh, 1928: VIII. Előszó.)

⁷¹ A dualizmus korának rendőri erényeiről korábban született tanulmány szerint az állandó örökös, a diskrecionális hatalom és a fizikai erő azonnali alkalmazása szerepeltek. Lásd: Nándori Nikolett Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet* XXI. (2021)

A szabad belátás kérdéskörére vonatkoztatva Szontagh még az előszóban leszögezi, hogy annak kiterjedt külföldi szakirodalma van. Mivel azonban még nem volt Szontagh szerint a közigazgatási jogászok által e témakörnek monografikus feldolgozására még nem került sor, ezért vállalkozott ő erre 1928. évben. A mintegy 253 oldalas tanulmány a következő részekből tevődik össze a tartalomjegyzék alapján: 1. bevezetés; 2. a közigazgatás jogi fogalma; 3. a szabad belátás bölcséleti fogalma; 4. a szabad belátás jogi fogalma; 5. joghézag és közigazgatás; 6. a szabad belátás jogi természete: I. a szabad belátást szükségképpen előidéző okok, II. a szabad belátás jelentőségét előidézett újabb körülmények, III. a közigazgatási funkcionárius egyéniségének fokozott érvényesülése a szabad belátásban, IV. a szabad belátásbeli és az absztrakt szabályozásbeli állami akaratijelentés közötti különbség, V. a közérdek problémája, VI. a szabad belátás külső és belső jogi korlátai, VII. a szabad belátás és bíraskodás viszonya, VIII. a szabad belátás és az alanyi jogok viszonylata, IX. a közigazgatási gyakorlati érzék, X. hogyan juttatja a pozitív jog kifejezésre a szabad belátás szerinti eljárásra való felhatalmazást, XI. a jogi és a szabad belátásbeli elem szétválasztása, XII. az utasítás és a szabad belátás, XIII. a szabad belátás körében kelt intézkedések indokolásának kérdése, XIV. a szabad belátás és a jogerő viszonylata, XV. a jogi szabadságok különböző nemei, XVI. a szabad belátás kérdésének kiemelkedő jelentősége a közigazgatási jogi problémáinak sorában; 7. a szabad belátás kérdésének irodalma; 8. a szabad belátás vizsgálata tételes jogunk alapján (Szontagh, 1928). Ennek a műnek a részletesebb bemutatását azért tartottam fontosnak, mert teljes mértékben összhangban van azzal a témakörrel, így történetesen a diszkrecionalitással, amelyre a kutatás során a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerének viszonyrendszerének vonatkozásában a feltárt erények között kiemelt szerepet tölt be.

Szontagh egyetértett Concha Győző szavaival, amely szerint a közigazgatás semmi egyéb, mint az alkotmány gyakorlata s hogy minden nemzet alkotmánya annyit ér, amennyit közigazgatása megvalósítani bír s hogy mindaz, ami az alkotmány kitűzte célból a közigazgatás által valósággá lenni nem tud, az vagy általában utópia, vagy az illető nemzet gyengeségének a jele.⁷²

A szabad belátás kérdését a tanulmányban a közigazgatással foglalkozó politika tárgyává tette, amellyel akképpen foglalkozik, mint jogi- és diszkrecionárius elem közötti különbséggel, a diszkreció határával, azok áthágásának következményeivel. Vagyis azzal, hogy tekintettel a

⁷² Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkrecionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány.* Miskolci Ev. Jogakadémiai Tudományos Értekezéseinek Tára. 32. szám. Miskolc, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság (Diszkrecionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmányában Concha Győző (1905): *Politika II. kötet.* Előszavára hivatkozik.

jogi szabályozásra, a jogi korlátokra „mit tehet”, mit szabad és mit kell tennie szabad belátása alapján a közigazgatásnak, amelyek vitathatatlanul jogi kérdések. A jogalkalmazás kérdésköre a jogtudomány centrális problémája (Szontagh, 1928).

Amennyiben a szabad belátást a közigazgatási orgánumban bizonyos jogi korlátok közötti akaratszabadságként értelmezzük, akkor ebben az értelemben az orgánumban akarata válik az összesség akaratává. Szükségképpen kell mindehhez megjegyezni, hogy ez az akaratszabadság ne legyen használható fel más célra, mint amire rendeltetve van, vagyis a közjó és a közérdek megvalósítására. Az pedig, hogy a közjót és a közérdeket miképpen fogja fel az orgánumban, ebben nem korlátozható, ellenben abban igen, hogy a végeláthatatlan variáció engedő közérdektől el ne térjen (Szontagh, 1928).

Jelentőséggel bír a szabad belátás tekintetében a szerv hatásköre. Szontagh Vilmos, Rudolf Laun⁷³, aki a rendőri hatóságok szabad belátásának terjedelmét és határait illetőleg a következőképpen fejteti ki gondolatait: egy rendőri intézkedéssel nem lehet pl. a pénzügyi közérdeket, valamely közszolgáltatásnak a befolyását biztosítani, vagy nem lehet jóléti közcélakat követni, mert a közcélak nem tartoznak a rendőrség hatáskörébe (Szontagh, 1928). A rendőrség feladata az állam és a társadalom rendjének előfeltételeit létesíteni, biztosítani a társadalmi rendnek érvényesülését lehetségessé tenni, nem magát a rendet.⁷⁴

A jogi biztosíték csak bizonyos jogi korlátok között jöhet létre, amelynek feltétele, hogy megtámadhatatlanul használhatónak kell lennie. Azonban az a határon belül eladhatja magát a főtétel bármely változata szerint, amelynek bármelyike alkalmas arra, hogy főtételként szolgáljon azért, hogy államakaratként kerüljön elfogadásra (Szontagh, 1928).

Jellenek azon jogi korlátoknak, amelyek az orgánumban gondolkozásbeli tevékenysége során történő betartása mellett jöhet csak létre jogilag kifogástalanul a szabad belátásban foglalt meghatározó államakarat. Ezek pedig:

1. a hatóságnak nem szabad azt gondolnia, hogy önkényesen járhat el;
2. a törvény által jelzett vonatkozásokat mérlegelési körbe kell vonnia;
3. nem szabad valami helytelenségre tekintettel lennie;
4. nem szabad olyan vonatkozásokat mérlegelési körébe vonnia, amelyeket a törvény tilt, különösen pedig tiltott célokat követnie;

⁷³ Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkracionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmányában* Rudolf Laun (1910): *Das freie Ermessen und seine Grenzen. Leipzig und Wien. (207-208.) tanulmányára* hivatkozik.

⁷⁴ Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkracionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány.* Miskolci Ev. Jogakadémiai Tudományos Értekezéseinek Tára. 32. szám. Miskolc, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság. tanulmányában Concha Győző (1905): *Politika II. kötet.*; 11.

5. tartozik az érveket gondosan mérlegelni;
6. úgy kell magát elhatároznia, mint azt bármely más hasonló esetben tenné, tehát alapossággal és nem önkényesen;
7. az elhatározásának a hatóság működésének alapelveivel összhangzatosnak, tehát következetesnek kell lennie;
8. a hatóság a mindezek eredményeképpen a szándékolt államcél érdemessége vagy értelmetlensége felől nyert meggyőződését követni is tartozik és nem szabad jobb meggyőződése ellenére cselekednie;
9. szükséges, hogy a szerv tudatában legyen a maga szabadságának és illetve kötöttségének s ne gondolja magát szabadnak ott, ahol meg van kötve és fordítva.⁷⁵

Amennyiben, ha csak mindezen határokon belül a hatóság összhangban van a jogrenddel is, abban az esetben ruházza fel csupán a törvény egyéni megítélését megtámadhatatlan mérvadó jelentőséggel (Szontagh, 1928).

A szabad belátás (mérlegelés) tehát nem azt jelenti, hogy eme tevékenység nélkülözi a jogi szabályozást. Tekintettel arra, hogy az ilyen jellegű tevékenység nem lenne jogszolgáltatásnak nevezhető. Minden közigazgatási tevékenység jogszabályok által valamiféleképpen kötve van (Szontagh, 1928).

Figyelmet érdemel Walter Jellinek azon megállapítása is, hogy a szabad belátás nem csupán cél, de az eszköz megválasztásánál is elképzelhető. Amelyhez kapcsolódva megállapítható, hogy Laun sem akarja tagadásba venni, mert akinek joga van többre, annak a cél megvalósítására joga van kevesebbre, így az eszköz megválasztására is (Szontagh, 1928).

„A közigazgatásnak tehát *diszkrecionarius hatalma, impériuma van*, aminél fogva a közjó, az *ultra publica* követelményei szerint különböző eseteket elintéz, parancsol, tilt, különféle érdekeket ápol, szóval a közigazgatás a törvény határain belül belátása szerint jár el.”(Szontagh, 1928: 218)

Szontagh szerint Tomcsányi a szabad mérlegelést a közigazgatási szerveknek, azon tevékenységében látja, amelyeket azok a tényálladási részre és az erre vonatkozó jogi szabályozásra, mint elemekre bontható jogszabályokban, a tényálladási résznek a körülmények figyelembevételével és a legjobb belátásuk szerinti megállapításával fejtenek ki. A diszkrecionarius hatalomról azt állapítja meg, hogy az a rendőrségnek kizárólagos attribútumát

⁷⁵ Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkrecionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány.* Miskolci Ev. Jogakadémiai Tudományos Értekezéseinek Tára. 32. szám. Miskolc, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság. 133-134.; Szontagh Vilmos: *Walter Jellinek (1913): Gesetz, Gesetzesanwendung und Zweckmäßigkeitserwägung. Tübingen 138-139.* tanulmányára hivatkozik.

képezi és azt minden más állami funkciótól megkülönbözteti. Szontagh ezt a megállapítást nem osztotta és azt tévesnek minősítette, mivel véleménye szerint a diszkréció velejárója ugyanis minden közhatalmi ténykedésnek, amely nem kizárólagosan a jogszerűség megállapítására irányul. Amennyiben a rendelkezésre álló jogszabályok az államcél megvalósítására hivatott államszervet a maga cselekvő tevékenységében nem támogatják a cél elérése stádiumáig. Ilyen esetek ahogy Szontagh írja, a rendészeti közigazgatásnál leggyakrabban kerül alkalmazásra, amellyel bizonyára annak kizárólagos feltételezéseit is előidézi (Szontagh, 1928).

„A rendőrség diszkrecionárius jogára vonatkozó eme közelebbi rendelkezések mellett bizonyítanak, hogy ezek nem lehetnek alkalmasak arra, hogy kellőképpen kifejezésre juttassák azt, hogy a diszkrecionárius vonatkozásoknak szükségképpen vannak jogi vonatkozásaik is s ezek nemcsak, hogy nem hagyhatók figyelmen kívül, de fokozott figyelemben részesítendő, mert éppen itt torkollik be az önkény csatornája a jog területére.”(Szontagh, 1928: 251-252)

A rendőrség diszkrecionárius jogára vonatkozó rendelkezések mellett szólnak, hogy ezek nem lehetnek alkalmasak arra, hogy kellőképpen kifejezésre juttassák a diszkrecionárius vonatkozásának szükségképpen jogi vonatkozásaival együttjáró voltával kapcsolatban, amelyek nem hagyhatók figyelmen kívül és mindemellett fokozott figyelemben részesítendő. Éppen annak érdekében, hogy ne torkolljon az önkény csatornájába (Szontagh, 1928).

2.2.3.2.4 Tóth József a szabad belátás, *discretionarius jog*⁷⁶, *diszkrecionárius elem*⁷⁷

A közigazgatási feladatok között szereplő rendészeti kérdésekkel kapcsolatban Tóth József (1897-1970) *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* címmel készült 1939 évben megjelenő értekezésében fejt ki gondolatait. Amelyben visszautal Concha Győző rendészettani monográfiájára⁷⁸ és Tomcsányi Móricz 1929 évben írt székfoglaló értekezésére⁷⁹. Az eltelt idő alatt a szaklapokban megjelent kisebb tanulmányokon kívül a rendészetről csak közigazgatásjogi tan- és kézikönyvekben írtak fejezetrészeket. Tóth József véleménye szerint a rendészet közvetve, vagy közvetlenül az állam minden polgárát és lakosát érinti, a hatáskörét tekintve pedig az egyéni és közösségi élet minden vonatkozására kiterjed.

⁷⁶ A szabad belátás szókapcsolatban használta. Lásd: Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda. 11.

⁷⁷ Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda.

⁷⁸ Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda. Előszó., amelyben visszautal Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; Értekezések a társadalmi tudományok köréből. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.

⁷⁹ Tomcsányi Móric (1929): *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Kiadó.

A rendészeti hatalom állami felségjog folyamánya Tóth József szerint, tehát az államhatalom (*supremae potestatis pars – a legfőbb hatalom része*) részét képviseli. A rendészeti hatalom a rendészeti célok megvalósítására szolgáló eszköz, amelynek terjedelmét a jogállamban törvények szabályozzák (Tóth, 1939).

A rendészeti hatalom szűkítésének szükségességének vizsgálatából adódik, hogy a rendészeti hatalom terjedelme szoros összefüggésben áll az állampolgári szabadságjogokkal. Ebből az következik véleménye szer, hogy a rendészeti hatalom túlzott mértékű kiterjesztése a szabadságjogok szűkítését, a rendészeti hatalom szűkítése pedig a szabadságjogok növelését vonja maga után (Tóth, 1939).

A rendészet fogalmának meghatározásából kiinduló Tóth József, annak egyik kiemelkedő tartalmi elemeként említi a diszkrecionális hatalmat. Az előfeltételek eme vonatkozásában, vagyis a rendészeti szervek működésében vannak előre pontosan nem szabályozható tartalmak, és éppen ezért előre nem is lehet megkötni a rendőrség kezét különböző kautélákkal (*előzetes feltétel*), előzetes biztosítékokkal (Tóth, 1939).

*A diszkrecionárius elem és rendészeti közigazgatás*⁸⁰ fejezetben Tóth József két csoportra bontja az addig e témakörrel kapcsolatos nézetek körét, méghozzá annak rendészeti közigazgatásban betöltött szerepének vonatkozása szerint. A rendészet fogalmának meghatározásából kiinduló fejezet szerint, a rendészet fogalmának egyik kiemelkedő tartalmi elemeként említi a diszkrecionális hatalmat. Az előfeltételek eme vonatkozásában a rendészeti szervek működésében vannak előre pontosan nem szabályozható tartalmak, és éppen ezért előre nem is lehet megkötni a rendőrség kezét különböző kautélákkal (*előzetes feltétel*), előzetes biztosítékokkal (Tóth, 1939).

Az egyik felfogást e tekintetben a Concha Győző által képviselt felfogás képviseli, amely a diszkrecionális hatalmat a rendészeti működés legsajátosabb és egyúttal nélkülözhetetlen eszközeként kezeli. Eszerint a szabad belátás e kérdéskörben a rendészeti közigazgatásnak legfőbb vonása és jellegzetessége, amely meghatározás szerint rendőri jellegként a diszkrecionális hatalom elengedhetetlenül szüksége.⁸¹

A másik felfogás szerint, elismeri ugyan a rendészetben a diszkrecionális elem fontosságát, de Concha felfogásával szemben tagadja, hogy a diszkrecionális elem a rendészet számára

⁸⁰ Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda. 49-52.

⁸¹ Tóth József, Baumgarten Nándor (1917): *Jogerő a közigazgatásban*. Budapest. 264. – Concha Győző (1905): *Politika. Közigazgatástan. Második kötet (Első fele)*. Budapest. – Rédey Miklós (1923): *Bevezetés a rendőri jog alaptanaiba*. Budapest. műveire utal vissza. Lásd: Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda. 50.

mindenkor elengedhetetlen volna. E tekintetben a diszkrecionális elem a rendészetben nem elengedhetetlen, hanem csupán a rendészeti funkciónak egyik rendészeti kelléke. Tóth József ebben a vonatkozásban a Tomcsányi által képviselt álláspontot ismerteti, amely szerint a rendészetben a szabad belátás nem abszolút, hanem relatív kellék, amely szerephez csakis akkor jut, ha a rendészeti működés célja szükségessé teszi azt.⁸² Ez utóbbi álláspontot fogadja el Tóth József is, mivel a kérdést elméleti és gyakorlati szempontok szerint lehet elbírálni. A diszkrecionális elem elméletileg a rendészet egész területén, annak minden ágában megtalálhatja a maga helyét, még hozzá azért, mert a rendészeti szervek a diszkrecionális hatalommal vannak felruházva. A gyakorlati szempontból a diszkréció alkalmazásának szükségessége előre nem mindig látható, azonban magában hordozza annak valószínűségét, hogy adott esetben a legszélesebb körű diszkrecionális intézkedésre lesz szükség. Azonban hozzát teszi, hogy hasonló esetben, de más körülmények között a szabad belátás jogának alkalmazására még csak lehetőség sem adódik. A gyakorlati szempontok szerint vizsgálva tehát, a rendészetben a diszkrecionális elem eshetőségességre és nem annak elengedhetetlen mibenlétére mutatnak rá. A rendészet diszkrecionális jellegének vonatkozásában a Concha által vallott felfogás a fentiekén túlmenően kiegészül azzal, hogy a diszkrecionális jog nem a rendészet kizárólagossága, hanem mindinkább az egész közigazgatás minden ágában egyaránt helyet talál. Ellenben a rendészetben is van olyan funkció, amely nem teszi lehetővé a diszkrecionális jog alkalmazását. Összegzésképpen Tóth József megállapítja, hogy a rendészetet a diszkrecionális elem nem determinálja (*meghatározza*), hanem bár a szabad belátás a rendészetnek fontos eleme, de annak mégis csupán eventuais (*eshetőleges*) tényezője (Tóth, 1939). A témakörrel foglalkozó szakirodalmakon nyomon követhetővé, és szemmel láthatóvá válik a mérlegelési jogkörbeli nézeteltérések és értelmezések szinterei. Felvetődhet a kérdés ekkor, hogy miért is volt erre szükség és mi vezethette a tudomány képviselőit, hogy e témakörben eltérő álláspontot képviseltessenek, és különböző irányokat szabjanak meg? Az utóbbi Tóth József féle értelmezés véleményem szerint több szempontból tekinthető aggályosnak. A szótónél megrekedt értelmezési technika vonatkozásában ugyanis jelentéstartalma szerint a diszkréció latin szóból ered, amelynek a hivatalos jelentése az egyéni

⁸² Tóth József, Tomcsányi Móricz mellett Kmetyre is hivatkozik, aki a diszkrecionális hatalomnak a rendészetben való szükségességét és nem annak elengedhetetlen mivoltát hangsúlyozza. (Tomcsányi Móricz (1933): Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. Fővárosi Nyomda, Budapest. 11. – Kmety Károly (1911): *A magyar közigazgatási és pénzügyi jog*. VI. kiadására Grill Károly Könyvkiadóvállalat, Budapest. 362-363. *A rendőrség discretionarius hatalma* című fejezet) Lásd: Tóth József (1939): A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra. Szent János Nyomda, Eger. 51.

megítélés, belátás⁸³, azonban másik értelmezés szerint megkülönböztetést, tapintatot és titoktartást⁸⁴ jelent. Ehhez kapcsolódóan megjegyezném, hogy meglátásom szerint a szabad mérlegelés eme árnyalt és aggályokkal teli értelmezése ebben a vonatkozásában közel sem arról szól, amiről a diszkrecionális jogkörnek szólnia kell. Vagyis nem a jog által megszabott keretek közötti mérlegelési lehetőségről, hanem mindinkább a jogalkalmazás egyedi-személyre szabott megvalósulásáról, titoktartásról és eme jogkör szűkítéséről. Még hozzá egyediségét ő a megkülönböztetésben értelmezte. Ha mindehhez hozzávesszük még a korszak közigazgatási rendszerbeli értelmezését, amelyben a centralizáció, a döntési jogkör központosítása, a rendőri vezetők kinevezési jogköre az impérium (hatalom) és a központi állami szervek államosítása játszotta a fő szerepet, akkor igencsak hamar a parancsuralmi- és hierarchiai rendszer erősödésével találhatjuk szemben magunkat. Amikor is a szabad mérlegeléskor árnyaltan kap szerepet a jogérvényesítés és ebből adódóan a mérlegelést nem a jog által határolt kereteken belül mindenkire egyaránt érvényesítésnek tekintik, hanem azt a szótónél leragadva a megkülönböztetés oldaláról vizsgálják, akkor annak kontextusai olyan események sorozatát tárják szemünk elé, amelynek következményeit a történelemből már ismerhetünk. A múlt tanúságaiból okulni kell és meg kell látni azt, hogy melyek azok az eseményláncolatok, amelyek egy-egy ideológiai vagy értelmezésbeli összefüggésének előrevivő és az egyetemes jó érdekében történő eseményeként értelmezhető, vagy ellenben csupán egyes érdekcsoportok sajátos érdekeinek érvényesítésében. A kutatás ezen területe több kérdéskört is érint, amelyekre nézve mindezek magyarázatul szolgálhatnak. De most folytassuk a diszkrecionális kérdéskör tanulmányozását Magyaryval.

2.2.3.2.5 Magyary Zoltán diszkrecionális hatásköréről és a szabad belátásról

A közigazgatás azon törekvéséről olvashatunk a *Magyar közigazgatás, A közigazgatás szerepe a 20. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*⁸⁵ című könyvében, amely szerint a jogszabályok által minél több oldalról kell a szabad belátást, diszkrecionális hatáskört szabályozni és minél szűkebb körre szorítani (Magyary, 1942). A közigazgatási jog fejlődése hatással volt a diszkrecionális hatáskörre is. Amely szerint a jogi

⁸³ Arcanum. A magyar nyelv értelmező kéziszótára. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/d-23F4B/dizkrecio-2495D/>

⁸⁴ Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Kéziszótára szerint. <https://meszotar.hu/keres-dizkr%C3%A9ci%C3%B3>

⁸⁵ Tóth József, a Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkrecionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány.* Miskolci Ev. Jogakadémiai Tudományos Értekezéseinek Tára. 32. szám. Miskolc, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság. és Tomcsányi Móricz (1940): *Magyarország közjoga.* 3. kiadás. 69. hivatkozik. Lásd: Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje.* Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 50.

szabályozás nem terjed ki és nem is terjedhet ki a közigazgatás minden cselekedetére. Ezek közül a jogilag nem, vagy nem mindenre kiterjedő szabályozást nevezik diszkrecionális hatáskörnek (Magyary, 1942).

A közigazgatás azon törekvéséről Magyary Zoltán a jogszabályok által minél több oldalról kell a szabad belátást, diszkrecionális hatáskört szabályozni és minél szűkebb körre szorítani. A közigazgatási jog fejlődése hatással volt a diszkrecionális hatáskörre is. Amely szerint a jogi szabályozás nem terjed ki és nem is terjedhet ki a közigazgatás minden cselekedetére. Ezek közül a jogilag nem, vagy nem mindenre kiterjedően szabályozottnak nevezi diszkrecionális hatáskörnek (Magyary, 1942). A mérlegelési jogkör, vagyis diszkrecionális képesség korlátját a jogszabályok jelentették a két világháború közötti időszakban. A jogszabályi keretek közötti létrejövő döntési folyamat összetett, amelyet elsajátítani megfelelő képzés birtokában lehetséges. Azonban e keretek között is a legfontosabb a jó és a helyes döntés meghozatala.

A szabad mérlegelés elemzéséről összegzőképpen

A dualizmus kori rendőri működés legsajátosabb eszközei (Concha, 1901) és a korszak feltárt rendőri erényei között is szerepelt az alanyi belátás, vagyis a széles körű diszkrecionális hatalom, ahogyan azt Concha Győző nevezte.⁸⁶ Mindezzel a két világháború közötti korszak rendészettel foglalkozó tudományágainak (közigazgatás, jogtudomány) szakirodalmi is számos esetben foglalkoztak. A diszkrecionális hatalmat (vagy inkább nevezzük képességnek) másképpen mérlegelési jogkörnek is szokták nevezni. Mint ekképpen, olyan döntésről beszélhetünk, amelynek révén mérlegelésre okot adó körülmény következik be. A jó és a rossz döntés közötti mérlegelés jogkörét, vagyis a diszkrecionális képességet erénnyé a szabad akarat meghozatala során bekövetkező erkölcsi jóra való törekvés teszi. E képesség, vagyis a diszkrecionális képesség, mint erény, képzéssel elsajátítható és fejleszthető. Éppen ezért szerepelt a korszak rendőri képzéssel foglalkozó tankönyveiben is. A szabad mérlegelés a filozófiában a szabad akarat és az erkölcsi dilemmák kontextusában értelmezhető.

Miként értelmezhető a szabad akarat egy parancsuralmi rendszerben? A rendőri hivatás mibenlétében, annak külső determináltságát a jog által határolt keretek között válik értelmezhetővé. A hivatásnak mindemellett vannak olyan, a jog által nem szabályozott területei, amelyekre nézve nem rendelkezik iránymutatással. A hivatás diszkrecionális elemeként nevesítik, amely a jogi norma által nem meghatározott mérlegelés jogköreként határozható

⁸⁶ A dualizmus korának rendőri erényei: az állandó örködés; az alanyi belátás, a széles körű diszkrecionális hatalom és a fizikai erő azonnali alkalmazásának lehetősége voltak. Lásd: Nándori Nikoletta Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet XXI.* (2021) 165.

meg. A szabad döntés esetén a diszkrecionális képesség szerepének ekképpen kiemelt jelentősége az erkölcsi és morális elveknek lesz. Igazán érdekes kérdés és nem csak amiatt, hogy a függelmi és irányítási vonatkozások okán megszabják, mit lehet, és mit nem lehet tenni. Ami továbbá persze ezzel együtt jár, hogy bizonyos területek nincsenek szabályozva, így azon a területen teljes autonómia van. Hanem ami igazán érdekes mindemellett annak vizsgálata, hogy mikor lehet, vagy pontosabban, mikor kötelesség, muszáj stb. ellentmondani a parancsoknak. Ugyanis noha parancsra cselekszenek a rendőrök és a katonák, de ugyanakkor emberek is, akiknek morális kötelességeik vannak, nemcsak rendőrként/katonaként, de emberként is. Ez persze azt is jelentheti, hogy amikor teljesíti a parancsot, akkor is szabadon teszi, mérlegelve a lehetőségeket. Ebben az értelemben az sem kényszer, vagyis kivétel a szabad akarat alól.

Az igazságos rendészet elméletének vonatkozásában Boda Mihály azt, a legitim autoritás szabályaként aposztrofálja, amely az igazságos célok meghozataláért felelős döntéseket foglalja magában. A diszkrecionális jogkör ebben a tekintetben a rendőr számára nem csupán a mindenkori törvények és szabályzatok szerinti előírások betartását jelenti, hanem mindezeket túl maga is erkölcsi és morális döntéseket hoz (Boda, 2022b). A rendészettel szemben támasztott követelményeknek való megfelelés szerint a mérlegelési jogkört, mint erkölcsi dilemmát (döntési helyzetet) legalább kétféle vonatkozásban szükséges vizsgálni, amely egyrészt az eredményesség, a hatékonyság és a törvényesség közötti összhang megteremtését jelenti. Másrészt pedig a rendőr hatáskörébe kerülő ügyek és a különböző jogesetek egyedisége révén azokra teljes körű választ és kezelést a jogi normák objektivitásából adódóan nem adnak. Azok megoldásában kiemelt szerep a diszkrecionális képességnek van.

A Szontagh- Tóth- Magyary diszkrecionális hatáskörre, vagyis annak szűkítésére irányuló elmélete bizonyult hangsúlyosabbnak. Ez az elmélet a jog általi szabályozás bővítését és a szabad belátás hatáskörének szűkítését vonta maga után. A diszkréció, vagyis annak is az egyénre szabott tapintatos, protekcionista szemléletmódbeli és mindenekelőtt annak titoktartására helyezett hangsúly térnyerésének következményei ekkoriban még „hivatalos” útra engedése az elején járt.

A mérlegelési jogkör vagy diszkrecionális képesség, a fegyelemhez hasonlóan kiemelt eleme volt a két világháború közötti időszak rendőri erényeinek a jelen kutatás szempontjából. A mérlegelési jogkör alapvető korlátját a jogszabályok jelentették, amelynek révén a diszkrecionális képesség folyamánként létrejövő összetett döntési folyamathoz szükséges speciális rendőri szakképzés szükségessége mellett, a speciális erkölcsi értékek jelenlétét is megkövetelte. A fejezet részben feltárt erényekről összességében elmondható, hogy azok nem a

korszak sajátosságai, hanem azon erényeket képviselték, amelyek ebben a korszakban hangsúlyosabb szerepet töltek be rendőri hivatásban. Azonban ezek az erények a kortárs rendőri hivatás számára is kiemelt jelentőségűnek tekinthetők.

2.2.4. AZ ESETTANULMÁNYOK

A korszak esettanulmányában dr. Éliássy Sándor főkapitányról írok, akit a ranglétra bejárását követően végül 1932. XII. 30. és 1937. IX. 23. között vidéki főkapitányság⁸⁷ vezetésével bíztak meg.

6. ábra: dr. Éliássy Sándor vidéki rendőrfőkapitány⁸⁸

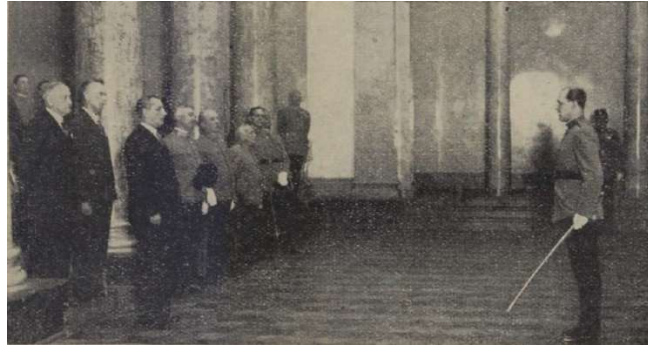
A főkapitány rendeletére teljes csendben elkezdődött az alvilág felgöngyölítése, amelynek szerepe a Budapesten 1938-ban megrendezésre kerülő Eucharisztikus világkongresszus⁸⁹ volt. Az előkészületekre azért volt szükség, hogy a fővárosba látogató több százezer külföldi zavartalanul és biztonságban érezhesse magát a világkongresszuson. Ennek érdekében a notórius bűnözőket ártalmatlanították és Nemes Sándor detektívfelügyelővel együtt tucat számra fogták el a fővárosban nyilvántartott zsebtolvajokat, szélhámosok, koldusok, tolvajokat, betörőket és mindegyiküket a toloncházba vitték. A toloncházak megtelével a gyanús és a főváros erkölcsi életében bűnöző nőket és férfiakat a kistarcsai és a nagykanizsai internálótáborokba (későbbiekben toloncháznak nevezi az író) hurcolták, ahol az ekképpen kialakult tömeg lajstromozására és nyilvántartására került sor (Borbély-Kapy, 1942). Látványos lehetett ezeknek az intézkedésnek minden mozzanata. A szükség által és a megfelelési kényszer miatt előhívott preventív bűnüldözés bár a problémák gyökerét nem oldotta meg, de látványosnak abszolút nevezhető volt. A cél, vagyis, hogy a kongresszus zavartalan lebonyolítása megvalósulhasson és feltételezhetően az idő rövidege okán, ámbar tudva hol

⁸⁷ Ernyes Mihály: Akik a Magyar Királyi Rendőrség vidéki főkapitányai voltak. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXX. évf. (2020) 59-60.sz. 22-25. http://real.mtak.hu/125111/1/RTF_XXXevf_2020_59-60sz_015-090p.pdf

⁸⁸ <https://signum-laudis.hu/keptar/kepek/4183-dr-eliassy-sandor-videki-rendorfokapitany>

⁸⁹ Világkongresszus alkalmával dr. Éliássy Sándor főkapitány részére a Magyar Érdemrend középkeresztje a csillag érdemet szerzett. Jelzet: HU_MNL_OL_K27_19380830 1938.08.30.

keressék a bűnözőket érdekes „hajsza” vehette kezdetét. A sok hazánkba érkező külföldi számára, a koldusoktól és a különböző bűncselekményi ágazatokat képviselő „szakemberek”-től megfosztott utca képe minden bizonnyal a megszokottól merőben eltérő képet engedett láttatni, mint amit a fővárosban lakók akkortájt megszokhattak. Az alábbiakban néhány korabeli képet gyűjtöttem ki.

7. ábra: dr. Éliássy Sándor főkapitány, dr. Török János főparancsnok, dr. Dóra Sándor főkapitányhelyettes, dr. Laky Lajos (Schäffer fotószalon felvétele) Magyar Rendőr VI. (1939) 11.szám 243.o.

8. ábra: A budapesti főkapitánysághoz beosztott fogalmazó- és felügyelőgyakornokok szemléje a főkapitányság dísztermében. (Schäffer fotószalon felvétele) Magyar Rendőr VI. (1939) 11.szám 243.o.

Dr. Éliássy Sándor ügyéről a BFL-ben korlátozás nélkül hozzáférhető kutatási anyag áll rendelkezésre.⁹⁰ A háborús és népellenes büntett⁹¹ miatt Hain Péter és társai ellen folyó büntetőügyben dr. Éliássy Sándort és Dr. Pintér Arnoldot tanúként hallgatták ki 1946. első félévében, amelyet követően a feltalált iratanyag szerint a volt rendőrfőkapitány már gyanúsítottként szerepelt. Az eljárás adatai alapján a német megszállást követő időben tanúsított magatartása állt a vizsgálat középpontjában.⁹² A nyomozást dr. Éliássy Sándor ügyében 1946-ban megszüntették.⁹³ Az egyszerre kitüntetését és menesztést is megélt főkapitány számára igencsak sok erkölcsi és értékütközést okozhatott ezen események sorozata, amely

⁹⁰ Dr. Éliássy Sándor ügye. Jelzet: HU_BFL_XXV_2_a_1_c_1_0850;Ügyszám: 1946.Eln.I.D. 850. Emellett az ÁBTL-ben is állnak rendelkezésre anyagok többek között a V-77426/a/b dosszié jelzetek alatt.

⁹¹ A háborús és népellenes bűncselekmények témakörében az ÁBTL igen gazdag forrásanyaggal rendelkezik. Egy tanulmány ezzel kapcsolatban, lásd: Soós Mihály: A háborús és népellenes büntettek feltárásának forrásai a történeti levéltárban. (Megjelent: Trezor 3. 81-106) https://www.abtl.hu/iratok/cikkek/soos_haborus

⁹² BFL Budapesti Népjogászságtól származó 1946.NÜ.66171. számmal ellátott irat.

⁹³ HU_BFL_XXV_2_a_1_c_1_0850 Dr. Éliássy Sándor ügye, 1946 (ügyirat)

nyilván sokkal összetettebb és bonyolultabb volt, mint azt a fennmaradt munkásságok hasábjairól kikutatni lehetne. A rendőri vezetőkkel szemben folytatott eljárás se nem egyedi se nem időszakos tényező. A következőkben egy jól ismert amerikai esetet mutat be.

A korabeli rendőri szakmai újság hasábjain a rendőrség és a korrupció kapcsán a következő cikkel találtam magam szemben, amely a Szövetségi Nyomozó Hivatal (FBI) akkori igazgatója John Edgar Hoover⁹⁴ a következőképp vélekedett. Bár a cikk az Egyesült Államokbeli rendőri problémákról szól, mint a személyzet megfelelő kiválasztásáról és iskolázás hiányáról, nehézségekről, amellyel a modern felszerelés megszerzése jár. A bizonytalanságról, vagyis, hogy hivatali mandátumuk meddig tarthat, és mindenek felett említi a politikai csoportok ellenállását, amelyet szörnyű nagy veszedelemként jelenlétét leginkább a rendőrség működésébe történő a politikai beavatkozásban látta (Dorning, 1937). Az általa ebben a kontextusban leggyakrabban feltett kérdés pedig abban állt, miszerint „vajon a politikai vezetők azt hiszik-e, hogy a rendőrség arra való, hogy őket szolgálja, vagy azt, hogy a közönséget. Meg kell győznünk a közönséget a politika és a rendőrség külön választásának szükségességéről.”(Dorning, 1937: 29) Ugyanakkor fenntartotta a maffiával szembeni „kezek nélküli” politikát, amely gyakorlatilag az FBI ellenőrzése és beavatkozása nélkül folytathatta tevékenységét országszerte.⁹⁵ Edgar Hoover középosztálybeli protestáns családban nőtt fel és élete végéig a konzervatív értékeket és azok megtartását helyezte középpontba. Ennek köszönhetően minden eszközt be is vetett hatalma megszilárdítása érdekében. Sokat tudott (akár magánéleti kényes információkat is) befolyásos emberekről és ezen információk megtartása végett is tartották őt oly sokáig igazgatósága élén.(Fekete, 2021) A szabad mérlegelés jogkörét ő ekképpen értelmezte és alakította ezáltal a szálakat az amerikai politikai közélet és az FBI hatáskörébe tartozó ügyek vonalát.

Dr. Éliássy Sándor főkapitányról az ÁBTL⁹⁶-ben is találtam a kutatás során anyagot, amelynek alapján az 1951-ben Budapestről Békés megyébe kitelepítettek anyagában merült fel a neve. A listán feltüntették mindazoknak a nevét és személyes adatait, akik ekkoriban a családjukkal együtt menni kényszerültek. A további kutatás eredményeképpen az 1951-es kitelepítési dokumentumokat vizsgáltam. Az eljárás módszerét tekintve a következőket találtam: „1951-ben mintegy 13 ezer embert telepítettek ki Budapestről, csupán amiatt, hogy

⁹⁴ Az FBI igazgatója volt 1924-1972 között. <https://www.britannica.com/biography/J-Edgar-Hoover>

⁹⁵ <https://www.britannica.com/biography/J-Edgar-Hoover>

⁹⁶ ÁBTL 4.1. A-291 dosszié. Budapestről Békés megyébe kitelepítettek listája. Az ÁBTL mellett a BFL-ben is van hozzá kapcsolódó anyag: HU_BFL_XXV_2_a_1_c_1_0850 Dr. Éliássy Sándor ügye, 1946 (Ügyirat)

"osztályellenségnek" számítottak a kiépülő kommunista hatalom számára. A kitelepítettek lakását lefoglalták, ott maradt javaikat eladták vagy múzeumokba vitték, őket magukat pedig kelet-magyarországi falvakba költöztették, a vidéki osztályellenségek, a "kulákok" portáira. A Budapestről elűzöttek között volt tábornok, arisztokrata, volt nagykereskedő, bankár, vagy ezek özvegye, leszármazottja, de nagyon sok olyan ember is, aki téves információk, névazonosság, vagy feljelentés miatt került kitelepítésre annak ellenére, hogy nem volt a korábbi „uralkodó osztályok” tagja. A kitelepítettek mintegy 20 százaléka volt zsidó, akiket a Holokauszt idején súlyos üldöztetés, vagyon- és jogfosztás ért. A kitelepítettek mindegyike korábban már visszavonult, nyugdíjas, vagy olyan volt, akinek földjét, vagyonát, gazdasági tevékenységének alapját már államosították. A kitelepítés olyan büntetés volt, amit nem előzött meg bűncselekmény – hiszen akkor börtönbe, vagy internálásra, táborokba kerültek volna. A valódi cél lakásaik megszerzése volt.”⁹⁷ A történet vége bár átnyúlt a szocializmus korába jól mutatja azt az ideológiai váltást eredményező következményt, ami az előző rendszer kiszolgálása vagy éppen a nézőpontok, illetén ideológiai szűrőn átfutó elveket eredményezték.

⁹⁷ Magyar Nemzeti Digitális Archívum. Kitelepítési dokumentumok, 1951. https://mandadb.hu/tetel/718719/Kitelepitesi_dokumentumok_1951 (A letöltés dátuma: 2022.12.17.)

2.3. A SZOCIALIZMUS KORI RENDŐRI HIVATÁS ERKÖLCSI NORMARENDSZERÉRŐL

A korunk történelmi sorsfordító eseményének a világ első győztes szocialista forradalmának emléke elválaszthatatlanul kapcsolódik össze a marxista ideológia egyik jelentős alkotásának emlékével. Lenin az *Állam és forradalom* című marxista alkotását 1917 szeptemberében fejezte be, és 1918-ban jelentette meg, amely a munkásmozgalmak elméleti és gyakorlati problémáinak megoldásában a kezdetektől fogva lényeges szerepet töltött be. A Lenin '70-es évekbeli követői helyesen állapítják meg - *Héderné Dr. Kozák Róza, Lenin „Állam és forradalom” című munkájának értelmezése* címmel kiadott tanulmánya szerint, hogy Lenin a legelvontabb, legfilozófikusabb műveit mindenkor a mozgalom szükségletei, az osztályharcban felmerült problémák elméleti tisztázása érdekében írta. A mű a kapitalizmus imperialista szakaszához kapcsolódik a társadalmi és eszmei előzményei vonatkozásában, amely korszakot Lenin a szocializmus proletárforradalom előestéjének tulajdonít. Az első imperialista világháború tovább fokozta a kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződését, amely a forradalmi válság érlelődését tovább gyorsította. A polgári forradalom 1917 februári győzelme Oroszországban a forradalom számára lehetővé tette annak szocialista forradalomba történő átfejlesztését, amellyel a marxizmus megvalósítása közvetlen feladattá vált. Ezzel a munkásosztály forradalmi harcának kibontakozásának célja, a szocialista forradalom és a burzsoá állam viszonyának, mindemellett a forradalom eredményeként létrejövő új államhatalom lényegének és feladatának elméleti tisztázása lett. Marx és Engels mindezzel kapcsolatos tanításait a II. Internacionálé revizionista és reformista teoretikusai eltorzították és meghamisították. Ezzel kapcsolatban az anarchisták állásfoglalása további zavarokat okozott a marxizmus követő között és nehezítette a proletariátus forradalmi programjának megértését és végrehajtását (Héderné, 1968).

Héderné Dr. Kozák Róza szerint, Lenin az opportunisták és az anarchisták torzító tendenciáit leplezte, mindemellett megvédte és eredeti tisztaságában állította helyre az állammal és a forradalommal kapcsolatos alapvető tanításainak sorát. Ezzel együtt logikai rendszerbe és egységbe foglalta és továbbfejlesztette a konkrét viszonyok elemzése alapján a marxista államelméletet. Amelyet olyan tételekkel gazdagított, amelyek nemcsak egy országra vonatkoznak, hanem általános érvényűek. A nemzetközi munkásmozgalom és az utókor számára is útmutatással szolgálnak. A marxizmus klasszikus tételeire támaszkodó, a társadalom fejlődés-tendenciájának ismeretében az aktuálisan felmerülő feladatok megfogalmazása mellett az elkövetkezendő kommunista társadalom legfőbb vonásait is felvázolta. Az államhatalom szétzúzásának problémáját Lenin árnyaltan fejt ki továbbá a szerző, amelyet sokoldalúan és

dialektikusan eleméz. Elkerülhetetlennek és fontosnak tartja az elnyomó apparátus, a hadsereg, a rendőrség és a közhivatali vezetők funkcióinak megszüntetését és szétzúzását. Amelyet részben a szovjet hadsereg végzett el, részben pedig a szocialista forradalom során proletariátus harcának eredményeképpen (nem fegyveres harc) alapvetően megváltozott az államhatalom lényege. Az ellenőrzést, az adminisztrációt végző apparátust szükségesnek véli a kialakuló új államhatalom számára is. A véleménye szerint ez utóbbit ki kell szakítani a kapitalisták kezéből és a proletárhatalomnak kell alárendelni. A bankok felhasználását tekintette lényegesnek, amely szerint a nagybankok nélkül a szocializmus számára elképzelhetetlennek tűnt (Héderné, 1968).

A demokrácia tényerése nem jelenti a törvényesség gyengülését, a törvénytelenések eltűrését (Héderné, 1968). „ha már nincs is szükség a proletariátus diktatúrájára, azért semmiképpen nem gyengülhet a közrend és a törvényesség. A párt nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy tovább erősítsük a törvényességet és a jogrendet, az állampolgárok jogainak védelmét. A társadalom és az állam szigorúan örködni fog a szovjet ember jogain, szabadságán és méltóságán. Súlyos csalódás vár arra, aki azt hiszi, hogy államunkban kevésbé lesz szilárd a közrend”⁹⁸

Az egyetemes népi államban is a törvényesség védelmét a szocialista jogrend biztosítja. A jogra mindaddig szükség lesz, amíg a kommunista erkölcs általánossá nem válik. Ez teszi lehetővé a társadalomellenes erőkkel szemben a kényszer alkalmazását. A társadalomban végbement változások az állam funkcióinak megváltozásában is visszatükröződik. A belső elnyomó funkció például átalakul a társadalmi tulajdont védelmező és a társadalmi együttélést szabályozó funkciójává (Héderné, 1968).

2.3.1. A RENDŐRI HIVATÁS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA

A szocializmus kora már önmagában véve egy igencsak tág témakör, ami egy külön kutatást megérdemelne. A több kisebb korszakra bontható 1945 és 1989 közötti több, mint 40 év bővelkedett a rendőri erkölcsi kérdéseket magában foglaló, de mindinkább nem kevés erkölcsi dilemmát okozó eseteiben. A II. világháborút követő időszak az újjászervezésről (1945-1948) és ekképpen a rendőrség újjászervezéséről is szólt. A Rákosi-diktatúra⁹⁹ (1949-1953) tovább súlyosbította a válságot, a jelmondata „aki nincs velünk, az ellenünk van”. Az 1953-1956

⁹⁸ A kommunizmus építőinek kongresszusa (1961). Budapest. 797. 1. Lásd: Héderné Dr. Kozák Róza: Lenin „Állam és forradalom” című munkájának értelmezése. *Acta Universitatis Szegediensis: sectio philosophica, Acta Philosophica Tomus IX.* (1968) 3-26. http://acta.bibl.u-szeged.hu/2462/1/philosophica_009_003-026.pdf (A letöltés dátuma: 2021.10.19.) 14.

⁹⁹ Az ÁVH, a besúgórendszer és a csengőfrász időszaka volt.

közötti időszak a nemzetközi munkásmozgalom útkereső időszaka és az új megoldások kidolgozásának ideje volt.¹⁰⁰ Sztálin halálát (1953) követően a diktatúra eszménye meghalványulni látszott. A Rákosi jelmondatot ekkoriban a következőképpen fordították meg: „aki nincs ellenünk, az velünk van”¹⁰¹, ami a Kádár-korszak¹⁰² (1956-1989) jelmondatává vált, ami egyben a mindent elárult az akkori rendszerszemléletet tükrözte, ami meghatározta a hozzáállást is. E korszak még tovább bontható az 1956-1961 közötti, -a forradalom és szabadságharcot követő,- a rendszer kialakulásáról szóló évek alatt visszatértek a pártállami irányításhoz és erősítették a diktatúrát, maradt tehát az egypártrendszer. A párt hatalmának stabilitásával 1962 évet követően a megfélemlítés csökkent, s bár a diktatúra maradt, de már sokat finomodott, ezért is nevezték el „puha diktatúrának”.¹⁰³

A háború befejezését követően a fővárosi rendőrség már 1945. január 25-én megalakult 13 000 fős létszámmal, akik között 787 tiszt, 1 600 detektív és 8 000 őrszemélyzeti beosztott volt. Tavasszal megkezdődött a vidéki főkapitányság szervezése, melynek során létrejöttek a vármegyei főkapitányságok, mint a rendőrkapitányságok felügyelő és ellenőrző hatóságai. A törvényhatósági jogú városokban szintén főkapitányságokat állítottak fel, a városi, a járási rendőrkapitányságok alárendeltségében rendőrőrszobák, körzeti őrsők, rendőrbiztoságok működtek. 1945. tavaszán megjelent rendelet az egységes rendőrség felállításáról intézkedett. A Budapesti Főkapitányság kiemelt szerepet kapott. A vármegyei főkapitányságok a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban működtek. Ezen kívül voltak még városi és járási rendőrkapitányságok. Ezzel a struktúrával ellátták a városokban és vidéken a rendvédelmet 35 ezer fővel (1949).

1946-ban a vármegyei főkapitányságokat megszüntették és a megyeszékhelyeken felügyeleti körzeteket alakítottak ki. Február 2-ától visszaállították volt országos főkapitányi tisztséget. 1949. február 14-étől a belügyminiszter felügyelete alatt kilenc kerületi rendőr főkapitányság - közöttük a fővárosi is – alakult meg.¹⁰⁴

1950 őszén igazodtak a rendőri szervek a nem sokkal korábban létrehozott tanácsi rendszerhez. A közép fokú hatóságok a budapesti és a 19 megyei kapitányságok lettek. A

¹⁰⁰ 1953-1956. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Spenot-a-magyar-irodalom-tortenete-1/vii-kotet-a-magyar-irodalom-tortenete-19451975-i-irodalmi-élet-es-irodalomkritika-740F/a-korszak-irodalmi-élet-745D/a-fordulat-évetől-1975-ig-szabolcsi-miklós-75A8/kulturalis-politika-es-irodalom-75BD/19531956-75DE/>

¹⁰¹ Több szakirodalom szól erről, lásd közülük az egyiket: Simon István: Aki nincs ellenünk, az velünk van. https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/aki_nincs_ellenunk_az_velunk_van, 2012.05.22.

¹⁰² A korszakról szóló youtube videó: ...hol zsarnokság van... egy bíró visszaemlékezései; <https://www.youtube.com/watch?v=bS0tOYp-w9M>, Thompson-kapitány, Berkesi András.

¹⁰³ Az „aki nincs ellenünk az velünk van” e rendszer közismertté vált jelmondata azt jelentette tehát, hogy aki elfogadja a kialakult viszonyokat és azt nem háborgatja, mindemellett az ellenzéki gondolkodást alapvetően nem türték meg.

¹⁰⁴ Ernyes Mihály: A rendőrség története.

következő év január 1-jén a rendőrség 22 103 főből állt. Budapesten 7 714, vidéken 13 922 rendőr teljesített szolgálatot (Ernyes, i.m.).

1953-ban a belügyminisztérium és az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) összevonásával egységes minisztériumot hoztak létre. Budapesten és a megyékben főosztályokat, a kapitányságok helyett osztályokat szerveztek. A főosztályok államvédelmi, rendőri, büntetés-végrehajtási, légoltalmi, tűzrendészeti, titkársági, személyzeti, anyagi - pénzügyi és híradó egységekből álltak. Az osztályok élére államvédelmi tisztek kerültek, a volt vezetők rendőri helyettesek lettek. A felügyeletet az Országos Rendőrkapitányság látta el. Ebben az évben megkezdtek a körzeti megbízotti szolgálat kialakítását, 1955-ben pedig az önkéntes rendőri csoportok megszervezését. Az 1955. évi 22. törvényerejű rendelet, pontosan megfogalmazta a testület jogállását, hatáskörét, feladatait (Ernyes, i.m.).

Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt a rendőrségnek, illetőleg egyes tagjainak a magatartása nem volt mentes az ellentmondásoktól¹⁰⁵. Az állomány gyakran azt az instrukciót kapta, hogy "cselekedjen belátása szerint". A fővárosban a kisebb egységeket lefegyverezték. Vidéken igyekeztek a rendőri erőket összevonni, aminek következtében sok helység rendőr nélkül maradt. Ugyanakkor számtalan településen részt vettek a nemzetőrség felállításában, a személy- és vagyonvédelem megszervezésében. November 4-én megkezdődtek a tisztogatásokat megelőző vizsgálatok, sok tisztességes, becsülettel helytálló rendőr vált megbízhatatlanná, majd a megtorlás áldozatává (Ernyes, i.m.).

1956. december elejére megkezdte működését az Országos Rendőr-főkapitányság, melynek alárendeltségében működtek a budapesti és megyei rendőr főkapitányságok, helyi szervként a rendőrkapitányságok. Az egységes rendőrség végezte ettől kezdve az állambiztonsági, a bűnüldöző és a többi rendőri tevékenységet. 1957 májusára megszervezték a BM karhatalmat, ami egy idő múlva a fegyveres erők része lett. Ezzel párhuzamosan 615 rendőrőrsöt is alapítottak, erre alapozva augusztusban felállították a körzeti megbízotti (röviden: kmb) szolgálatot.

A rendőrség újjászervezése és modernizálása az az 1959. évi 105. NET (Népköztársaság Elnöki Tanács) határozat alapján került sor: a szolgálat ellátására vonatkozó legfőbb szabályokat tartalmazta. Mai értelemben szolgálati törvényként fogható fel. Két fő területet, a közrendvédelmit és a bűnügyit határozta meg. 1978-ban a kapitányságokon a közrendvédelmi osztályok mellett közlekedésrendészeti osztályokat hoztak létre (Ernyes, i.m.).

¹⁰⁵ A police.hu-n, a magyar rendőrség hivatalos internetoldalán a témáról szóló cikke jelent meg, amely jól mutatja az akkor kialakult helyzet felmérésének körülményeit. Lásd: Tisztelgés Kopácsi Sándor előtt <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/tisztelges-kopacsi-sandor-elott>

1977-ben visszaállították - az 1963-ben létrehozott BM II. Főcsoportfőnökség helyett - az Országos Rendőr-főkapitányságot. 1984-ben megszűntek a járások, nyomukban változtak a rendőrkapitányságok elnevezései is (Ernyes, i.m.).

A világháború okozta mértéktelen véráldozata mellett a hatalmas gazdasági veszteségek tovább fokozták az ország kilátástalannak tűnő helyzetét és a nemzet reményvesztettségét. A gazdasági összeomlás maga után vonta az infláció eddig soha nem látott mértékű emelkedését. A kialakult helyzet megoldása és egyúttal az akkorra már közüggé váló, a gazdasági káoszból történő kiút megtalálása államérdék lett. A stabil forint 1946. augusztus 1-jei bevezetését követően hozzáfogtak a gazdasági élet rendbehozatalához és a fennálló rend helyreállításához. Ebben a társadalom, mint dolgozó nép teljes összhangban működött közre.

A háborús jóvátétel fizetése a második világháborút követően is tovább folytatódott, amely az 1945. január 20-án aláírt fegyverszüneti egyezmény alapján történt és eszerint Magyarország által fizetendő jóvátételt 1947-es békeszerződés erősítette meg, ami 300 millió amerikai dollár volt és hat év alatt kellett teljesíteni. Ennek a jóvátételi összegnek a kétharmada a Szovjetuniót és egyharmada pedig Csehszlovákiát és Jugoszláviát illette meg.¹⁰⁶ Magyarország a vesztes országok közé tartozott, amelynek következményeként jóvátételt kellett fizetnie. Ezt pedig csak egy olyan rendszerben tudta megtenni, amikor is mindenki, vagyis a társadalom minden tagja kivette a részét és dolgozott ennek érdekében.

Az 1956-os események hatására a közrend és a közbiztonság fenntartásának rendszere átalakuláson ment keresztül, amelyet alapjaiban a szovjet típusú államvédelmi, állambiztonsági rendszer határozott meg. A korábbi korok szellemiségét tükröző, vagyis a polgári jogtudósok – a teljesség igénye nélkül úgy, mint Concha, Tomcsányi, Magyary – által képviselt rendészet, és a rendőrségre vonatkozó magas színvonalú meglátásainak sorozata nem csupán a háttérbe szorult, hanem azok teljes egészében eltűnni látszottak. Azokat egyértelműen a szovjet tanácsadók által képviselt meglátások határozták meg. Az a mondat, amelyet Felix Edmundovics Dzerzsinszkijnek, a szovjet állambiztonság megalapítójának tulajdonítanak, amely szerint „*Mindenkiben megbízunk, de mindenkit ellenőrizzük*”, az ötvenes évek végétől ismét meghatározóvá vált (Sallai, 2019).

Szamel Lajos a közigazgatás tudományának nemzetközi szintű művelője (Gyergyák, 2019) szerint a közrend olyan íratlan szabályok összessége, amely a szociális és etikai felfogás alapján a sikeres közösségi együttélés elengedhetetlen feltétele (Sallai, 2019). A társadalom rendjéhez és a biztonsághoz fűződő érdekek kimagasló nagyságrendűek voltak, hiszen a társadalom anyagi

¹⁰⁶ Háborús jóvátétel. <https://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index154.html>. (A letöltés dátuma: 2022.07.12.)
Lásd a jelen disszertáció tervezet 122. oldal folytatásaként.

és kulturális szükségletei kielégítéséhez szükséges javak megteremtésének előfeltétele a rend és a biztonság (Szamel, 1963). A harmadik vizsgált korszakban olyan írások kerülnek bemutatásra, amelyek a rendőri ismeretekről és vezetőkről, a rendőri hivatáson belül is speciálisnak tekinthető bűnügyi apparátus neveléséről, és az akkor hatályos szolgálati szabályzatok témát érintő vonatkozásairól lesz szó.

Szamel Lajos megállapítása szerint a magyar közigazgatás tudomány vonatkozásában már az indulásakor hiányzott a kellő mértékű államelméleti és jogelméleti alap, nem beszélve az igazgatás elméletről. A közigazgatás tudomány művelői ekkoriban szinte teljes egészében átvették -a magyar burzsoá állam- és jogbölcseletről-, vagyis annak idealista filozófiából kiindult, általában politikailag és jogilag egyaránt reakciós következtetéseire jutott gondolatait (Szamel, 1977).

A szocialista közigazgatás tudomány előzményeiről és körülményeiről

A második világháborút követő időszakra a közigazgatás tudomány útkeresése volt jellemző. Méghozzá olyan tekintetben, amely világnézeti irányvonal mentén építsék fel azt. A tudományos életben az előző korszakot képviselő Magyary Zoltán-féle iskola, Magyary Zoltán halálával elveszteni látszott pozícióját. Az iskolát összetartó erők nem bizonyultak elég erősnek ahhoz, hogy az eszmét továbbra is fenntartsák. Mindezt csak tovább erősítette annak a ténye, hogy a közigazgatási jogi szemlélet az új feltételek mellett már nem állja meg a helyét, mivel a közigazgatási szervezeti reform elengedhetetlen szükségességét érezte. Amely akkor is elkerülhetetlen lenne, ha a politikai fejlődés megállna a polgári demokrácia kapujában (Szamel, 1977).

A kommunista hatalom kiterjesztésének, kiépülésének és megerősödésének és a társadalom minden szegmensébe történő begyűrűzésének éve volt 1949 az európai kommunista országokban. A hatalomváltás helyi szinteken is végbement ekkor. A hatalmi ágak elkülönülése megszűnt, azonban az államhatalmat helyi szinten a tanácsok és a rendőrség képviselte (Szabó, 2006).

A rendészetelmélet és a rendészettudomány számára ez az időszak, vagyis a '70-es évek eleje hozott fordulatot. Amikor is Concha és Tomcsányi, de leginkább a Magyary által képviselt ideológiai nézetek mezsgyéje mentén előlépett Szamel Lajos (Sallai, 2019).

A szocialista eszmeáramlat, az államigazgatás és a közigazgatás tudomány számára is megoldásra váró feladatokat határozott meg (Szamel, 1977). A szocialista magyar közigazgatási jogtudomány szempontjából kiemelt fontosságot az államigazgatás meghatározása jelentette. Erről Kovács István készített először önálló tanulmányt Szamel

szerint, amely alapvetőnek ebben a vonatkozásban két fő iránynak: a szervezéstudományit (igazgatástudományi, közigazgatástani) és jogtudományit (államigazgatási jogi) tekintette (Szamel, 1977).

A szocialista jog alapelvei rendszerének csoportjai:

- a szocialista jognak az államigazgatási eljárásban is érvényesülő alapelvei (törvényesség, közösségi és egyéni érdekek összhangba hozatala, meggyőzés és kényszer dialektikus alkalmazása, nemzetek és nemzetiségek egyenjogúsága, szocialista demokratizmus);
- a szocialista eljárásjogok közös alapelvei (törvény előtti egyenlőség, objektív igazság elve); az államigazgatási eljárás speciális alapelvei (officialitás, eredményesség, egyszerűség, gyorsaság, hatáskörök épségben tartása, jóhiszemű eljárásvitel) (Szamel, 1977).

Az államigazgatási jogalkalmazás jogpolitikai elveinek a következőket minősíti: törvényesség szilárdítása; a társadalmi és egyéni érdekek összehangolt érvényre juttatása; a gazdasági jellegű tervek teljesítésének, illetőleg a tulajdonosi tevékenységnek a segítése; az államigazgatási eljárások felhasználása nevelésre, tudatformálásra; a szocialista demokratizmus szélesítése (Szamel, 1977).

A Szamel Lajos nézeteit követve a közrend felfogásnak a mai napig megvannak a maga hívei, akik a nevezett tudós logikáját követve lényegében ismétlik elődeik tanait (Balla, 2019): a közrendet eszerint oly módon határozhatjuk meg, miszerint olyan a hatályos jog által deklarált rend, amely a társadalmi együttélés alapját képezi (Christián, 2018).

„Fel kellett adnia a konzervativizmust is, minthogy a kritikai vizsgálatok és az egyre keményebb civil kontrollok olyan működési hibákat tártak fel, amelyeket kijavítani csak átfogó reformok segítségével lehetett. Minden változás arra irányult, hogy a rendőrség egyszerre legyen hatékony és törvényes.” (Finszter, 2018, 429)

A második világháború után a következő tényezők sürgették a kutatómunkát:

Először is az emberi jogok szerepe soha addig nem tapasztalt mértékben felértékelődött, amelyben a döntő szerepet az önkényuralmi rendszerek riasztó példái szolgáltatták. (Finszter, 2018) „A kommunista és a fasiszta ideológia „anyagi erővé” válása megmutatta, hova vezet a rend és a biztonság érvényesítése, ha az a szabadság rovására megy. (Finszter, 2018, 163)” Másodszor a bűnözés megállíthatatlan növekedése rámutatott annak az eredményességével való kapcsolatára. Mielőbbi megoldás szükségeltetett a bűnözés átfogó kontrolljának vonatkozásában, amely új működési stratégiaként az erőszak-monopólium mielőbbi megosztását igényelte. A program a társadalommal kooperálni képes rendőri szervezetet

eredményezte. Harmadszor a közigazgatás és a büntető igazságszolgáltatás reformja érte el a rendőrséget, amely rendszerek egymással szoros kapcsolatban teljesítették feladataikat. (Finszter, 2018) „Negyedszer: az alkotmányos jogállam fejlett demokratikus intézményei leleplezik a rendőrségi diszfunkciókat, a jogsértéseket, az elégtelen jogi szabályozást, a hivatali bántalmazások és a kényszervallatások gyakorlatát, a belső korrupciót és a rendészeti szervek egymással folytatott rejtett küzdelmeit, amit „a rendőrségek háborújának” szoktak nevezni. Mindehhez járulnak a rendőri szervezetek működési zavarai, az embertelen szolgálati körülmények, a beosztottak kiszolgáltatottsága főnökeiknek, a rendőrképzés hiányosságai, az alacsony erkölcsi és anyagi elismerés. A rendőrség nagyon is rászolgál arra a kritikára, amelyre csak azok a kutatások képesek, amelyeknek tárgya maga a rendőrség. Ez a kritika a rendőrök érdekeit is szolgálja. A rendőrség elmélete akkor születhet meg, amikor a rendőrségi szervezet és annak működése kutathatóvá válik, és ezt maga a testület sem kívánja megakadályozni. (Finszter, 2018, 164)

2.3.2. A SZOCIALIZMUS KORÁNAK RENDŐRI ERKÖLCSII KÉPZÉSÉRŐL ÉS SZOLGÁLATI SZABÁLYZATÁRÓL

A fejezet részben a Kádár-rendszer vonatkozásában ismertetem a szocialista hazafiság fogalmkörét, amely a kommunizmus és a nemzeti eszme egymásra gyakorolt hatásainak összehasonlításával, továbbá a marxizmus-leninizmus doktrínájának hatásaival válik egyértelművé. A szocialista értelemben vett hazaszeretet a hazáért való munkálkodásban és a haladásért vívott harcban valósul meg, amely továbbá a plebejus lokálpatriotizmusként a tradíciókhoz való ragaszkodásként jelentkezik, ha az a hazai táj szeretetét, a szellemi kultúra és az anyanyelv megbecsülését és a nép haladó történelmi hagyományainak ápolását jelenti. Mivel azonban a szocialista hazafiság emocionális felfogása a megszerzett hazára és jogokra épülő szocialista haza szeretetének ellentéte, ezért az nem több, mint a burzsoá osztályérdeke, tehát politikai érdek. A burzsoá nacionalizmus tehát nem hazafiság, nem hazaszeretet, hanem mindinkább az igazi nemzeti érdekekkel, társadalmi haladással, emberi haladással, tehát a szocializmussal teljes mértékben szembeállva jelképezi a burzsoá érdekek nemzeti színre festett vásznával a tömegek tényleges hazaszeretetével történő gyalázatos visszaélését. Egy KISZ (Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség)-brosúra gondolatmenete szerint, amely a szocialista hazafiságot nem az eszmék sokaságával kapcsolja össze, hanem mindinkább a lokális kötődéshez, az elmúlt évszázadok forradalmi-függetlenségi hagyományaihoz és a szocialista haladás mindennapjaihoz köti: a szocialista hazafiság a nép és a szülőföld igaz szeretete, harc a munkásosztály és az egész dolgozó nép társadalmi felszabadításáért és mindenfajta elnyomás

megszüntetéséért, amely a proletárdiktatúra megteremtésével a szocializmus felépítéséért, a kommunizmus teljes győzelemre viteléért munkálkodik. A szocialista hazafiság társadalomtudományi és történeti megközelítésének vonatkozásában a szocialista építés saját útjának túlhangsúlyozása a nacionalizmus felé való elhajlást eredményezhet. Az osztályviszonyok tekintetében a korábban már kifejtett burzsoá nacionalizmus fő ellensége a szocialista hazafiság volt (Pap, 2013). A proletár internacionalizmus és a szocialista hazafiság egy ponton, még hozzá a nevelésben találkoztak. Az idealizmus ekképpen gyűrűzött be a társadalomba, még hozzá az oktatáson keresztül, amely alól a rendészeti oktatás sem mentesült.

2.3.2.1. A rendőri ismeretekről, vezetőkről és a bűnügyi állomány neveléséről, avagy erkölcsi alapok lefektetése

A rendőri szakképzésről szóló fejezet részben a közbiztonság szocializmus kori állapotáról lesz szó. Egy korhű cikkben a rendőri szakképzést öröndetesnek, alakulásának irányát pozitívnak értékelte a szerző, amely szerint az állományt erkölcsi és politikai szempontból szilárd és a párthoz hű erőkkel kívánták feltölteni. Az oktatás nélkülözhetetlen eszköze a minden igényt kielégítő, jó tankönyv. A tankönyvellátás során megjelent elsőként aposztrofált tankönyvük „*Rendőri ismeretek kézikönyve*” címmel íródott 1957-ben, amely az alapvető rendőri intézkedések szabályairól szóló ismereteket tartalmazta. Mindemellett az akkor elavultnak tekintett szolgálati szabályzat hézagpótló anyagának is szánták, ugyanis a cikk tanúsága szerint az új szolgálati szabályzat kiadásának még ekkor hiányoztak az alapvető feltételei (Tóth, 1961).

A személyi állomány részéről kedvezőnek volt tekinthető a fogadtatás az újrendszerű továbbképzést illetően. Az állomány kiképzéseinek és továbbképzésének tapasztalatait a következőképpen foglalták össze: politikai, szakmai és az általános műveltség bővítésének területén nagy lépést tettek előre. A politikai és szakmai képzettségre való törekvést szinten kellett tartani. Az erkölcsi szilárdság és rátermettség mellett kiemelt szerepet tulajdonítottak a szakmai képzettségnek. A parancsnok egyik legfontosabb feladatának a beosztottai állandó képzését és nevelését tekintették. A parancsnoki példamutatás és az állomány fegyelme is szoros összefüggésben voltak egymással, még hozzá a nevelés szempontjából, tekintettel arra ugyanis, hogy a parancsnoki példamutatás hiánya vagy a rossz példamutatásának előbb-utóbb súlyos következményei voltak. A kiképzés és a nevelés együtt volt értelmezhető. Gondoskodni kellett arról is, hogy a rendőrök jellemét és magatartását is formálják. A negatív tulajdonságok helyett pozitívakat, a régi helyett új, kommunista erkölcsi szabályokat alakítsanak ki. Gondoskodni kellett a rendőrség tagjainak általános műveltségi színvonalának emeléséről

(Tóth, 1961). A vezetők nevelői munkájáról írt, 1959-ben kiadott cikk tanúsága szerint is nagy hangsúlyt fektettek az erkölcsi alapú megközelítésre, még a vezetői oldal részéről is.

„Az emberek helyes irányú nevelése társadalmi probléma. Minden társadalmi rend uralkodó osztálya arra törekszik, hogy saját erkölcsi, jogi gazdasági és társadalmi elképzelései, normái szerint éljenek és dolgozzanak az adott társadalom polgárai. [...] Mindenki által ismert tétel, hogy rendőrségünk csak úgy tudja megvédeni népi hatalmunk belső rendjét, ha tagjai – káderei – politikailag és szakmailag képzettek, ha erkölcsileg kifogástalanok, ha magatartásuk mind szolgálatban, mind azon kívül példás. E normák betartása, illetve megszerzése a legkisebb rendfokozatot viselőtől egészen a legmagasabb funkciót betöltő elvtársig kötelező. A szocializmus építése során az egyre fokozódó és bonyolódó feladatok megoldása ezt megköveteli rendőrségünktől. Az osztályharc különböző megjelenési formáit felismerni és abban eligazodni csak politikailag felkészült emberek képesek.”(Matheidesz, 1959: 564-565)

„Parancsnokaink egy része nem mutat példát a politikai képzés, a tanulás, de az erkölcsi magatartás területén sem. [...] Parancsnokaink közül többen csak beszélnek a politikai és szakmai képzés fontosságáról, az erkölcsi normák szükségességéről, de nem úgy élnek. Az ilyen parancsnoknak nincs erkölcsi alapja ahhoz, hogy beosztottjait nevelje, tanítsa, botlásaikat megmagyarázza, rámutasson a hibákra, szükség esetén felelősségre vonást eszközöljön. Az ilyen parancsnok legjobb esetben szemet huny beosztottjainak helytelen magatartása felett, de sajnos nem ritka az olyan eset sem, amikor a parancsnok jár elől rossz példával. Vajon hogyan követeli meg az a parancsnok a szakmai és politikai képzést beosztottjaitól, aki maga sem tanul, vajon milyen erkölcsi alapon állva vonja felelősségre a maguktól megfélelmedezve lerészegedett vagy korrupttá, erkölcsteleenné vált beosztottjait, ha ő maga is ugyanazt csinálja.”(Matheidesz, 1959: 566)

A rendészeti szervek működésének egyik sarokköve a vezetői magatartás. A vezető a napi szolgálati feladatait a példamutatásra, szakmaiságra és az erkölcsi normák betartására épülve kellett ellátnia. Amennyiben egy vezető nem tartotta be ezeket az alapvető követelményeket hiteltelenné válása mellett, a parancsnoki tekintélye is sérült.

A bűnügyi apparátus neveléséről

Az erkölcsi-politikai szilárdság elsősorban azt jelentette, hogy a rendőrség minden beosztottja tökéletesen ismerte a párt politikáját, annak hűségese harcosa volt, és ennek a politikának az egész tevékenységét a nép és a haza szolgálatába állította. A rendőrökkel szemben – erkölcsi-politikai állapotának szilárdsága érdekében – támasztott követelményeket a harcosságának megkövetelésében látták. Ez azt jelentette, hogy a rendőrök nem csupán állásként vagy

kenyérkereseti forrásként tekintettek a foglalkozásukra, hanem hivatásként, és azt életük céljának tekintették. A hivatását szerető, benne élete célját megtaláló rendőr mély felelősséget érez társadalmunk rendjéért, biztonságáért. Összegzésként: a népnek olyan rendőrökre volt szüksége, akik mélyen szeretik hivatásukat, s azt a nép szakadatlan szolgálatának tekintették. *„A harcosság, a hivatástudat, az erkölcsi szilárdság elengedhetetlen előfeltétele, legfontosabb kérdése: a politikai tisztánlátás. Az, hogy eltársaink tisztán és világosan lássanak a párt politikai célkitűzéseiben.”* (Forján-József, 1955: 211-212)

2.3.2.2. A szocializmus korának szolgálati szabályzatairól

Egy korban sem módosították annyi alkalommal a szolgálati szabályzatokat, mint a szocializmus korában. Noha a jelen tanulmány célja távolról sem az, hogy részletesen elmerüljek ezekben a módosításokban, vagy az azok szükségességét előhívó okokról írjak, de mindenképp említésre méltónak tekinthető. A rendőrség feladata az 1948. évben megjelent R-2. Szolgálati Szabályzata szerint a következő volt: *„a személyi- és vagyonbiztonságot az ország egész területén megóvjá, a közrendet (a közbiztonságot és köznyugalmat) fenntartsa; a törvényeknek, a miniszteri rendeleteknek, a szabályrendeleteknek, valamint a rendőrhatóságok vezetői által kibocsátott rendeleteknek (parancsnak) és intézkedéseknek megtartására felügyeljen, ezeknek megszegését, valamint a véletlenségből vagy bármily mulasztásból eredő veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozza, a megzavart békét és rendet helyreállítsa, az elkövetett büntetendő cselekményeket felderítse és a megtorlások ügyében jogszabályokban meghatározott módon eljárjon.”* (R-2, 1948)

Ahhoz, hogy a rendőr helyesen tudjon intézkedni, hivatásszeretetre, alapos helyi és személyi ismeretre, osztályharcos szemléletre, gondos, körültekintő, határozott fellépésre, és nem utolsósorban a jogszabályok és parancsok ismeretére van szükség (Gál-Tokaji, 1958). *„A rendőri intézkedésekre vonatkozó szabályokat elsősorban a Szolgálati Szabályzat tartalmazza, éppen ezért ennek ismerete a rendőri intézkedéseknél nélkülözhetetlen.”* (Gál-Tokaji, 1958: 649) Az 1958-ban hatályba lépett Szolgálati Szabályzat ezen kívül többek között előírta még, hogy: *„a rendőrség tagja köteles intézkedni, ha az Alkotmányban megállapított társadalmi rendet vagy a közbiztonságot, a közrendet sérelem éri vagy veszély fenyegeti. Szolgálati fellépése legyen magabiztos, körültekintő és határozott. A szolgálatban megalkuvást ne ismerjen, megkezdett intézkedéseit fejezze be, udvariasan, feltűnést és felesleges kényszert kerülő módon...”* (Gál-Tokaji, 1958: 649) A gyakorlat Gál szerint, azonban azt mutatta, hogy a rendőr elfordította tekintetét vagy a helyszínről eltávozott ahelyett, hogy az esküjében vállalt kötelezettségének eleget tett volna. A szolgálati szabályzat előírásainak betartását hangsúlyozni

kellett, továbbá azt, hogy az minden rendőrré egyaránt vonatkozott, rendfokozatra és beosztásra tekintet nélkül (Gál-Tokaji, 1958).

A rendőrség feladata az 1968-ban kiadott szolgálati szabályzata szerint a szocialista társadalmi rend, a közrend és közbiztonság védelme, a bűnözés elleni harc, az állampolgári fegyelem és a szocialista együttélés szabályainak betartására irányuló megelőző tevékenység. A rendőrség széleskörű feladatait a szolgálati ágak szoros egységben, egymást segítve a Belügyminisztérium fegyveres erőivel (határőrség, karhatalom) a kormányőrséggel, valamint a tűzrendészettel közösen végezte. A rendőrség szorosan együttműködött – a vonatkozó parancsok és tervek alapján – a munkásőrséggel. A rendőri szerveknél a törvényesség megtartása felett az ügyészség törvényességi felügyeletet gyakorolt.¹⁰⁷

2.3.3. A SZOCIALIZMUS KORÁNAK RENDŐRI ERÉNYEI

A szocializmus korának rendőri erényei a korokon átívelő diszkrecionális elem és az igazságosság voltak. A diszkrecionális elemről bővebben a rendészettudomány jeles képviselői közül ebben korban Szamel Lajos ír, ezért az ő munkássága nyomán fejtem ki ebben a fejezettrészben.

2.3.3.1. A diszkrecionárius elem

A mérlegelési jogkört a kutatás során feltárt szakirodalmak különbözőképpen említették, így szokás volt a rendőrség saját belátásának, alanyi belátásnak¹⁰⁸, szabad belátásnak¹⁰⁹, discretionális hatalomnak¹¹⁰, diszkrecionális hatáskörnek¹¹¹, diszkrecionális választásnak¹¹², diszkrecionárius hatalomnak¹¹³, discretionarius hatalomnak¹¹⁴, discretionarius jognak¹¹⁵,

¹⁰⁷ A rendőrség szolgálati szabályzata (1968). A Belügyminisztérium kiadványa. 10-21/2/1968.

¹⁰⁸ Együtt nevezi Concha az alanyi belátást a discretionarius hatalommal. Lásd: Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; *Értekezések a társadalmi tudományok köréből*. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 16.

¹⁰⁹ Magyary a szabad belátáson túl diszkrecionális hatáskörnek és diszkrecionális választásnak is nevezi. Lásd: Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 400.

¹¹⁰ Tomcsányi Mór (1929): *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Kiadó. 7.; mellett Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; *Értekezések a társadalmi tudományok köréből*. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 13. oldalon is hasonlóképpen nevezi. Az ui. 18. oldal hivatkozásában szintén említi.

¹¹¹ Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 50.

¹¹² Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 400.

¹¹³ Az alanyi belátással együtt említi Rédey. Lásd: Rédey Miklós (1923): *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba*. Budapest. 10.

¹¹⁴ Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; *Értekezések a társadalmi tudományok köréből*. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 309.

¹¹⁵ A szabad belátás szókapcsolatban használta. Lásd: Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Szent János Nyomda, Eger. 11.

diszkracionárius elemnek¹¹⁶ vagy diszkracionális képességnek is nevezni. A megnevezését tekintve részemről maradok a mérlegelési jogkörnél, és az ezen a területen jelen lévő erkölcsi dilemmákkal teli kontextushoz kellő diszkracionális képességnél. Teszem mindezt azért, mert a mérlegelés jogkör utal arra a szabad döntésre, amely a rendőr számára hivatási jogkörénél fogva adott volt. A diszkracionális képesség pedig arra utal, hogy a szabad mérlegelés, vagyis döntés jogkörén túlmenően az adott helyzetben meghozható legjobb döntés érdekében mindehhez képességgel is rendelkezni kell.

A közigazgatás következő két jogelméleti alapkérdéseivel foglalkozik Szamel Lajos: *A magyar közigazgatástudomány* című könyvében a közigazgatás szabad belátásáról és a közigazgatásban szerepet játszó jogerőről fejt ki gondolatait. A rendészeti tevékenység diszkracionális jellegéről, vagyis mint a cselekvő közigazgatásban történő alkalmazásáról ír. A jogállamiság közigazgatás joghoz történő kötöttségének elvét és annak rendészetre történő alkalmazhatóságát vizsgálja.

A közigazgatási jogtudomány szakirodalmában – ahogy írja is – végig napirenden volt, amelyből Szontagh Vilmos szabad belátásról szóló monografikus feldolgozását választotta ki első között. Jogtudományi kutatás szempontjából értéket tulajdonít Szontagh szakirodalmának, hiszen Szamel szerint kellő alaposággal tekinti át benne a közigazgatási diszkréció addigi szakirodalmát. A szabad belátásról alkotott felfogására nagy hatással volt Laun. Akinek a szabad belátásról alkotott eredményét akképpen foglalja össze Szontagh, miszerint a hatóság nincs abban a helyzetben, hogy előre, akár közvetve is, vagyis a követendő célnak előírása által megállapíthassa, hogy mely állami magatartás a legalkalmasabb valamely ügyben. A hatósági szervek részére ilyen esetekben a jogszabályokhoz nem túlzott mértékben kötötnen kell megállapítani meg, hogy mi legyen cselekvésének a közvetlen célja. Szontagh megállapítása a Laun által tett megállapításokon alapul Szamel szerint. Aki szerint a szabad belátás jogi értelemben véve lehetőség és szükségszerűség, amely a jogszerűségnek adott esettel összefüggésben közhitelű megállapításra hivatott állami működésen kívül eső államcél megvalósító közhatalmi tevékenységével lép életbe. Ennek lehetőségnek és szükségszerűségnek az a lényege, hogy az eljáró szerv olyan esetekben, ahol az államcél megvalósító tevékenysége nem valósult meg teljesen az elérni kívánt cél beteljesedése előtt, akkor a jogi szabályozásokban rejlő korlátok megszűnésével, egyéni megítélése szerint, szabad

¹¹⁶ Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda. 31. és 49-52. külön fejezetet szán rá, amelyhez hasonlóképpen nevezte bár a rendészeti tevékenységgel egy szókapcsolatban használta Szamel Lajos (1977): *A magyar közigazgatástudomány*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 119.

választás útján, módon és eszközökkel törekedhessen az általános jogelvek szerint az államcél megvalósítására. Ezzel tulajdonképpen Szamel szerint, Szontagh mesterének tartott Laun művét a következők alapján gondolja másképpen. Mialatt Launnál a törvényhozási felhatalmazásra helyezi a hangsúlyt, azalatt Szontagh felfogása alapján a „jogüres tér” elméletén alapul, amely azonban nem azonos a joghézag elmélettel, ugyanis a „joghézag a jogüres térnek egy minősített része”. Szamel a következő megállapításra jut az általa kifejtett gondolatokkal kapcsolatban. Szontagh elmélete szerint, a nem szabályozott emberi életviszonyok olyan jogüres teret képeznek, amelyek nem igényelnek szabályozást. Amennyiben azonban ezek az jogüres teret képező életviszonyok, bármely okból kifolyólag is az elmaradt jogi szabályozást igénylik, akkor joghézagról beszélünk. A szabad belátásnak szerepe pedig abban áll, hogy kitöltse a jogrend közigazgatási vonatkozású hézagait. Ezzel pedig olyan önellentmondásba keveredik, ahol is az egyik oldalon a fogalom meghatározása szerinti jogi korlátlanyságról, vagyis jogüres térről beszél. Mialatt a másik oldalon, ezzel ellentétben a továbbiakban a szabad belátást, a jogüres tértől megkülönböztetett joghézag kitöltésének eszközének írja (Szamel, 1977).

A diszkrécióról szóló fejezetét Szamel Lajos a következőkben, Tomcsányi Móric nézetével kapcsolatban folytatja, amelyben a jogállamisághoz fűződő alapkoncepcióján elenyésző mértékben változtat csak finomítja azt. Eszerint a nézőpont alapján a Tomcsányi Móricz által felvetett meglátás, amely szerint a diszkrécionális jelleg nem abszolút és kizárólagos, hanem mindinkább csupán rendszerint kellékként értelmezhető.

A szabad mérlegelés kifejezést helytelennek minősíti, mivel szerinte a diszkréció nem szabad, hanem csupán szabadabb mérlegelésen alapuló intézkedést jelent. Amit tehát szabad belátásnak neveznek, az nem a törvény korlátaitól való mentességet jelenti, hanem a törvényi korlátok közötti és a közönséges közigazgatásnál szabadabb működést. A közigazgatás és a bírászkodás elhatárolásával kapcsolatban a diszkréciót, mint - bár nem kizárólagos, de lényeges – ismertető jegyet kell felvinni. A mérlegelés bírói működésben betöltött helyét elismeri. Azonban ezzel olyan logikai művelettel találjuk szembe magunkat, ahol az egyik oldalon a közigazgatási mérlegelés konstruktivitása a hatóság által maga megalkotott tényállása szerepel, mialatt a másik oldalon a bíró már adott tényállással történő munkavégzésével szembesülünk. A nyilvános gyűlés felosztatását hozza fel példának Tomcsányi, amelynek során a rendőrség jogszabályilag előre meg nem határozható módon kénytelen, a közrend veszélyeztetettségének fennforgása kapcsán dönteni. Szamel véleménye ezzel kapcsolatban az, hogy mialatt ezek legfeljebb egyes határesetek vonatkozásában áll fenn, addig a bírói ítélezési gyakorlatban igencsak gyakran előforduló esetnek tekinthetőek. A közigazgatás sajátosságait tekintve

Tomcsányi vonatkozásában végkövetkeztetésként arra juthatunk, hogy közigazgatás szabadabb mérlegelése olyan szellemi tevékenység, amellyel minden olyan helyen lehet találkozni, ahol jogalkalmazás történik (Szamel, 1977). A jelen disszertáció második részében, tehát a két világháború közötti rész vonatkozásában nyomon követhetjük a diszkrecionális jogkör értelmezési elvének kettéválásának és a jogkör szűkülésének. Az ebben a fejezet részben tárgyalt és a témakör kapcsán korszak szerinti szakirodalom, mint azt olvashattuk Szamel Lajos is a Tomcsányi Móricz féle (és Tóth József) vonalat erősítve a jogkör szűkítésében és a diszkrét szó szerint értelmezést választva szemléltette a diszkrecionális jogkört. A diszkrecionális jogkör jogszabályi kötöttségének elmélete tehát tovább erősödött a Szontagh-Tóth-Magyar szemléletmódját vitte tovább Szamel Lajos is, aki szintén ezt erősítette.

Az európai kutatók rendőri munka diszkrecionális jellegének kutatása kapcsán hasonló álláspontra jutottak, amely szerint a keletkezett feszültség legtöbb része a szakmai ismeretekkel, a tapasztalat gyarapodásával és a jártasság fokozó tréningekkel oldható. (Finszter, 2018) A diszkrecionalitás véleményem szerint az egyik, ha nem a legfontosabb erkölcsi dilemma színtere a rendőri hivatásban. A belső feszültségek és a külső elvárások mellett hatással van rá az értékűtközés. A parancsnok támogató és példamutató mivolta ebben kétségtelen, ahogyan a munkahelyi közösség szerepe is közrejátszik mindebben.

A törvények betartásáért a rendőr tartozott felelősséggel, de mit is jelentett a diszkrecionális jogkör, vagyis ebben a kontextusban a meghatározott törvényes keretek jog által nem felügyelt részeinek a szűkülése? Valóban szabadon hozható döntés egy parancsuralmi és fegyelmi felelősséggel felügyelt rendszerben? A döntés dialektikáját tekintve a szabad döntést, mint etikai dilemmát vizsgálom. Ehhez azonban először is a lehetséges változókról, a normákról, mint a mérlegelést meghatározó kiemelt körülményeket járom körül, amely végül az aktuális döntés meghozataláig vezet bennünket.

Az etikai dilemma alapvetően egy személy aktuális helyzetében két vagy több végkifejletet eredményező döntés meghozataláról szól. Véleményem szerint, ez folyamat ettől sokkal összetettebb, hiszen dönteni nem csupán kétféleképpen vagy az éppen aktuális norma szerinti előírások alapján lehet, ahogyan a döntéshez vezető indítékok és a döntésünk eredménye/következménye is sokkal többféle lehet, mint két végkifejlet. Az is tudvalevő, hogy döntéseink hatással vannak a minket körülvevő világra, ahogyan az ránk hasonlóképpen hat vissza. A tanulmány rövidege okán nem áll módomban minden vonatkozó elmélet bővebb kifejtése, de megpróbálom azt, amit leírok egy kerek egészként értelmezhető struktúrában bemutatni.

Az etikai dilemmákat normatív és a következmény etika szempontrendszer alapján a következők szerint lehet felosztani. A normatív etika, vagy másképpen előíró etika alapján ebben az esetben azt vizsgáljuk, hogy mi jelenti az elvárhatót, mi jelenti a normát? Mi az, ami a társadalomban betöltött szerepünk szerint magunkra vonatkozóan kötelességünk (deontológiai), erényeink vagy a döntéseink következményét (teleológiai) vizsgálva hozzuk meg. Ezeknek a rendszereknek és felosztásoknak a szakirodalma is igencsak színes, kiváltképpen akkor, ha az etikai dilemmákat egy adott társadalmi szerepkör mentén vizsgáljuk. Abban egyetérthetünk, hogy morális felelősséggel az a rendőr fog tartozni, akinek a jog által nem szabályozott területen a döntést meg kell hoznia. Azonban ehhez kapcsolódóan a parancsnok a vezető szerepe is megkérdőjelezhetetlen, akinek az utasításait is akképpen kell kiadnia, hogy abban - bár nem feltétlenül van jelen - de morális felelősséggel a parancs kiadásáért ő tartozik felelősséggel. Véleményem szerint tehát, akár beosztottról, akár vezetőről is legyen szó a maga nemében morális felelősséggel a döntésekért vezető esetében az utasítás vagy parancs kontextusában, mialatt a beosztott annak végrehajtásáért tartozik felelősséggel. A döntéseket a leginkább olyféleképpen érdemes meghozni, hogy azokért mindig minden körülmények között felvállalni és elszámolni érte bárki előtt becsülettel és tisztességgel lehessen.

Induljunk az egésztől (legalábbis valamennyire távolabbról), áldozva innen is a logikai metodológia szerinti érvelés ezen folyamatának oltárán. Az egészet a jelen tanulmányban az ideológiák világával kezdem, majd az ebből fakadó társadalmi normák és az ekképpen kialakult kultúra mezsgyéjén értelmezem. Tudvalevő, hogy az egyén (ember) ebben az adott társadalomban él, amelyben a többi emberrel együtt egyfajta közösséget alkotva adott társadalmi normák szerint élük az életüket. A társadalmi normák, ahogyan az ideológia maga is változik a rá hatással lévő globális folyamatok hatására.

Ezen kívül a katonáktól éles különbség továbbá abban áll, hogy a rendőrség a közigazgatás része. A fegyver a rendőrök esetében a legitim fizikai erőszak monopóliumának csak legvégső eszköze. Emellett, és adott esetben ezt megelőzően még a szükségesség és arányosság szem előtt tartásával még megannyi eszköz áll rendelkezésre. Az állampolgárokkal mindinkább az együttműködés és összhang megteremtése a hivatás elengedhetetlen eleme és emellett a rendőr maga is annak a társadalomnak a része, amelyben, amikor és amilyen mértékben intézkedés, eljárás lefolytatása, vagyis a törvények betartatása szükségeltetik. A hivatás fő elemeit összességében a következőképpen lehet meghatározni véleményem szerint tehát: a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása, a speciális rendőri szakképzés és a speciális rendőri erkölcsi

érték. A rendőr alapvető feladata a közjó és a közrend fenntartása, a megborult rend helyreállítása.

A társadalmi szerepvállalás tekintetében a rendőri hivatással járó feladatok körét törvények írják elő és szabnak keretet mindezeknek az alkalmazásában. Ezek a törvények a bűncselekmények és szabálysértések köréről, ezen kívül az eljárás rendjéről és a szolgálati szabályzatáról rendelkeznek. Az ismereteket a speciális képzések során sajátítják el a rendőrök, amelynek köszönhetően a napi szolgálati feladatok ellátására alkalmassá válnak. Mindezekon kívül még egy sor tovább specializált szakágra is vannak meghatározó előírások, amelynek megfelelően kell eljárni az intézkedések, vagy eljárások vonatkozásában. Emellett a rendőrnek feddhetetlen életvitelt kell folytatnia mind a hivatása és mind pedig magánéletét érintőleg egyaránt. A rendőr lét szabályozottsága mellett mégis vannak a hivatásnak olyan aspektusai, amikor is a jog nem rendelkezik előírásokkal. Ilyenkor a speciális erkölcsi vonatkozások szerepe még inkább jelentőséggel fog bírni. Ezt nevezik a rendőri hivatásban a diszkrecionális jogkörnek vagy mérlegelési képességnek.

Az etikai dilemmát meghatározó elemek a kötelesség és a felelősség köré épülnek. Az adott helyzetben sok esetben megfigyelhető döntés meghatározó elemként merül fel a megfelelés. Emellett és a szakmailag releváns elemeken túl még jelen van egy sor hibás és sok esetben igencsak veszélyes hozadékként megmutatkozó szürreális elem. Ezek többek között a jogszabályok sokasága, azoknak átláthatatlan és sok esetben akár egymásnak ellentmondó szabályozottsága, a tévútra vivő statisztikai szemléletmód jelenléte, az esetlegesen nem megfelelő munkakörülmények, a kollégák közötti együttműködés vagy épp annak a hiánya, az esetleges előmeneteli lehetőségnek belengetett megfelelési kényszer és így tovább...

Lássuk be a rendőri hivatással járó döntési helyzetek önmagukban éppen elegendő lennének ahhoz, hogy a szolgálat során, vagy ügyek vonatkozásában teret engedő etikai dilemma színrelépésekor a hivatásos azzal foglalkozzon. Mindezt adott feltételek mellett és ideológiai változások mentén és változó képzési struktúrájának köszönhetően kellett elsajátítani és helytállni a mindennapok során. De lássuk be mindezek mellett az önmagában is nehéz döntési helyzet ezen körülményeknek köszönhetően csak még nehezebbé válik.

A *Concha Győző* székfoglaló értekezését követően eltelt mintegy húsz év mit sem vont le tehát annak értékéből, hiszen *Rédey Miklós* az ismertett könyvében hivatkozik is rá, ami nem csupán a szellemiségében, de a felépítésében is megmutatkozik (Rédey, 1916). Az elmélet gyakorlati hasznosíthatóságát tekintve tovább erősödött és zsinórmértékül szolgált *Rédey Miklós* tankönyvéhez is. A tankönyv célja, hogy vezérfonalat biztosítson a jó közszellemben nevelkedő rendőrök számára szolgálata egész vonalán. Kiemelt tanításai pedig, amelyek az

egész tankönyv minden egyes sorát végigkísérik: a józan ész, a lelkiismeretes kötelességtudás és a becsületes egyenesség. Ezeket tartotta ugyanis a jó rendőr alapvető eszközeinek. „*Csak kifogástalan ember lehet – jó rendőr*” (Rédey, 1916: 110). Ahhoz, hogy jó rendőr legyen valaki először is a társadalomból meglévő tudással és tapasztalattal, mindemellett erkölcsileg kifogásolhatatlan életkörülményekből kell kikerülnie, amelyet meg is kell tartani, hiszen ez egy rendőrrel szemben alapkövetelmény. A szolgálati feladatok ellátásához másrészt az alap rendőri szakképzésen túlmenően további speciális képzés és kiképzés szükségeltetik.

A jogtudományokban a jogi elemzések arra a kérdésre adnak csupán választ, hogy milyennek kell lennie a rendészeti igazgatásnak, arra azonban nem, hogy az milyen is valójában. A jogi norma általános jegyek leírását követve tölti be szabályozási rendeltetését, a jogalkalmazás ellenben mindig az egyedire válaszol. Ahogyan a tárgyilagos tényeket is el kell választani az egyéni véleményektől. A rendészeti jog ezen ellentmondások feloldására választotta a széleskörű mérlegelési jogosultságot. A rendészeti cselekvésnek a rendőri működés olyan ösztönszerű, szabálytalan és önrendelkező jellegét vetette fel, amely a jogtudomány módszereivel nem volt vizsgálható. A rendészettel szemben nem csupán az eredményességet és a hatékonyságot tekintették követelménynek, hanem a törvényességet is. (Finszter, 2014) A jog által nem szabályozott területben a szabad döntés szerepe megkerülhetlenné válik.

A szabad akarattal foglalkozó bölcséleti elméletek fő kérdése a szabad akarat és az egyetemes oksági meghatározottság összeegyeztethetősége jelenti. Ami azonban nem volt mindig ekképpen, méghozzá azért nem, mert a középkori bölcséletben a szintén szabad akarat kérdéseként tárgyalt nehézsége, annak nem az oksági meghatározottságára, hanem mindinkább az akarat és a cselekvés (erkölcsi vagy ésszerű) viszonyára összpontosított. (Huoranszki, 2003) Ezzel az alkalmazott bölcséleti erkölcsi kérdéséhez, a szabad döntéshez, vagyis a szabad mérlegelés kérdésköréhez érkezünk. A rendészettudomány és a közigazgatás tudomány jeles képviselői közül többen is foglalkoztak ezzel a kérdéssel. A két világháború közötti időszakot és ahhoz előzményként szorosan kapcsolódó dualizmus korát vizsgálom, amikor is megannyi elnevezési megjelenése fordult elő a feltárt szakirodalmak során.¹¹⁷ Az értekezésben az

¹¹⁷ **alanyi belátás:** Együtt értelmezi Concha Győző az alanyi belátást a discretionarius hatalommal. Lásd: Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; Értekezések a társadalmi tudományok köréből. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 16.

szabad belátás: Magyary a szabad belátáson túl diszkrécionális hatáskörnek és diszkrécionális választásnak is nevezi. Lásd: Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 400.

discretionális hatalom: Tomcsányi Móric (1929): *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Kiadó. 7.; mellett Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad*

elnevezését tekintve maradok a mérlegelési jogkörnél és a hozzá véleményem szerint szorosan kapcsolódó mérlegelési képességnél. Teszem mindezt azért, mert a mérlegelési jogkör utal arra a szabad döntésre, amely a rendőr számára hivatási jogkörénél fogva adott volt. A mérlegelési képesség, mindinkább arra a szabad mérlegelés talaján meghozható szabad döntésre utal, amelyhez elengedhetetlen az erényes cselekedet. Ilyenkor a szabad döntés jogkörén túlmenően, az adott helyzetben a lehetséges végkimenetek számításba vételével a legjobb döntés meghozatalára irányuló képességére van leginkább szükség.

Az egyén a társadalomba akkor illeszkedik, ha konvencionálisan meghatározott jó magatartást tanúsít ahhoz, hogy jó embernek tekintsék. Ezért jelentős mások véleménye fontos az énkép szempontjából (Pollock, 2021). A bűnüldözés szempontjából az erényetika fő alapja az az elképzelés, hogy ha jó ember vagy, akkor jó dolgokat fogsz tenni és ahhoz, hogy jó legyél, jót kell tenned. Lényegében nem azért teszünk jó dolgokat, mert a végeredményt elemezzük, vagy egy egyenlet alapján döntjük el, hogy hány embernek segítsünk vagy ártunk. Hanem mindinkább az életünk során megmutatkozó jó jellemünk miatt tesszük a helyes dolgot, vagyis a jót. Ezért a jó cselekedet egy automatikus, kevés gondolkodást igénylő válaszreakció. Amikor azonban összetett etikai dilemmákkal szembesülünk, az a személy, aki jó jellemről tett tanúbizonyságot az életében, jó jellemet fog tanúsítani, a mértékletességet és az értelmet szem előtt tartva.

A normák (*előírások, szabályok, törvények*) fogalmi meghatározásából fakadóan azok általános szabályt jelentenek, amely egyfajta előírás. *Immanuel Kant* (1724-1804) német filozófus volt az, akinek a nevéhez köthető a kategorikus imperatívusz megalkotása, amely a következőképpen hangzik: „*Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor, egyszersmind általános törvényhozás elvéként érvényesülhessen.*” (Kant, 1991: 138) Az ennek történő engedelmesség Kant szerint erénnyé csak abban az esetben válik, ha az akarat maximája, vagyis a szándéka egy általános törvényhozás alapjául szolgál. Az alaptörvény alapján Kant föltételezi

államban. Szerk: Pauer Imre; *Értekezések a társadalmi tudományok köréből. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.* 13. oldalon is hasonlóképpen nevezi. Az ui. 18. oldal hivatkozásában szintén említi.

diszkrécionális hatáskör: Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államban a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje.* Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 50.

diszkrécionális választás: Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államban a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje.* Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 400.

diszkrécionárius hatalom: Az alanyi belátással együtt említi Rédey. Lásd: Rédey Miklós (1923): *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba.* Budapest. 10.

discretionarius jog: A szabad belátás szókapcsolatban használta. Lásd: Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban.* Szent János Nyomda, Eger. 11.

diszkrécionárius elem: Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra.* Eger, Szent János Nyomda. 31. és 49-52. külön fejezetet szán rá.

azt, hogy az ember tudatában van annak, hogy képes valamire és annak, hogy miként kell cselekednie. A jóra irányuló cselekvés jóakaratot föltételez eme morális törvény szerint és ismerteti az emberben föl általa a szabadságot általa.¹¹⁸ Kant az egyetemes erkölcsi törvényeket a természeti törvényekhez hasonlónak teszi, amelyek egyúttal kötelező érvényűek csakúgy, mint a jogi törvények. „*A csillagos ég fölöttem és a morális törvény bennem.*” (Kant, 1998: 189)

A kanti etika bírálatai annak az ürességnek, az általánosítható erkölcstelen cselekedetnek és a valószínűtlen vonásnak a vonatkozásában fejt ki foglalja röviden össze Warburton. Eszerint az üressége abban rejlik, miszerint a kanti elméletek csupán fogalmi keretet határoznak meg, amely megmutatja ugyan az erkölcsi ítéletek struktúráját, de a valóságos gyakorlati helyzetekben az erkölcsi döntéshozatalban nem ad segítséget. A kötelességek konfliktusával Kant elmélete nem tud mit kezdeni. A gyakorlati példával szemlélítve olyan konfliktust eredményezhet, amelynek az egyik oldalán az igazmondás kötelessége, míg a másik oldalon a barátomat köteles vagyok megvédeni. De mit kell tennem a két kötelesség konfliktusa esetén? A példát tovább folytatva egy örült külsejű, baltával hadonászó ember kérdezné tőlem, hogy hol van a barátom, az első reakció szerint hazudnék neki. Ezzel megvédeném a barátomat, amivel az egyik kötelességemnek tettem volna csupán eleget. Ellenben, ha igazat mondanék a baltás embernek, akkor elárulnám a barátomat és megszegném a kötelességemet, hogy megvédjem a barátomat. Kant szerint azonban még az ilyen szélsőséges helyzetekben is erkölcstelen cselekedetnek számítana a hazugság, mivel abszolút kötelességem igazat mondani (Warburton, 2000).

A jó ember, jó rendőr, jó döntéseket hoz hármassal egymástól elválaszthatatlan egységet alkot az erények és a döntésemleletek vonatkozásában véleményem szerint. A témakör teljes kifejtése a tanulmány által megszabott keretek okán csupán részben válik lehetségessé. Ennek ellenére próbát teszek az etikai dilemmák bemutatására. Ezért maradok a szabad?! döntés és az erények kontextusának medrében. A fentiek ismeretében azt vizsgálom, hogy a diszkrecionális jogkör szűkülésével mennyire nő meg annak a szerepe és szükségessége, hogy a szakmaiság megmaradjon. Mindehhez több probléma vezetett: ideológiai, annak a társadalmi és képzésbeli változásai és az eljárások sokféle mivolta, annak sokféle végkimenetelt nyújtó lehetősége még az eddigiéknél is összetettebbé tette a döntés folyamatát. Ezek a változások az eltelt idő alatt a diszkrecionális jogkör szűküléséhez vezettek és elvéve a szabad döntés lehetőségének sokféleségét kézi vezérlő üzemmódot kapcsolt be. Mindennek többféle oka van, de kiváltképp

¹¹⁸ Szabadbölcsezet. Fogalomtár etika szakosoknak. Kategorikus imperatívusz. http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/index1fa8.html?option=com_tanelem&id_tan_elem=484&tip=0 (A letöltés dátuma: 2022.10.16.)

annak az ideológiák és a magyar történelem okozta változások, amelyek időről-időre előhívták különböző okok miatti gazdasági fejlődést. Hol a háborúk miatt, hogy a háborúkat követő helyreállítás vagy akár az éppen aktuális ideológia nyújtotta elvárásoknak történő megfelelés váltotta ki amennyiben csupán a magyar történelem elmúlt 150 évét is vesszük alapul. Az ideológiák törvényekben testet öltő változásai okán bizony-bizony megkérdőjelezhetetlen a rendőri hivatás szerepe. Az eltelt időszak alatt különböző szervezetek, amelyeknek a munkása nem kis kívánnivalót hagyott maga után és a történelmi visszatekintés okán is vállalhatatlan események sorát eredményezett. Ezért is nélkülözhetetlen a politikai tisztánlátás és az alapvető szakmai előírások betartása és az azokhoz történő ragaszkodás. Az etika a rendőri hivatás nélkülözhetetlen eleme tehát. Szükségszerű eleme ezeknek a politikai-ideológiai változások-elvárások tisztánlátása és annak a mindenkori feladatellátás során történő arányos-mértékletes alkalmazása.

A jó és helyes döntéseknek a következményei is jók lesznek, ahogyan az vissza is hat a döntéshozóra és cselekedeteire egyaránt. De vajon ezek a jó döntések mennyire képesek illeszkedni a jelenlegi túlszabályozott és igencsak egymásnak ellentmondó világunkban? Szabad-e még jónak lenni és a helyes utat választani, vagy az már önmagában egyfajta lázadással ér fel? És ha igen, akkor miért nem? Miért sérti a helyes és jó cselekedet valahol, annak valamely vonatkozásában mégis valakinek az érdekét? Miért jutottunk el ide és mi lesz ezután?

A szabad mérlegelés határát a rendőri hivatásban a jog által szabott keret határozza meg, de azon belül széles döntési lehetőséget biztosít, ezáltal szabad akarat tettekben megnyilvánuló voltának enged teret. A törvények a dualizmus korában még nem voltak oly szerteágazóak, mint azt az azt követő időszak alatt megfigyelhettünk. A történelmi korok ideológiai változásai együtt változtatták és árnyalták a szabad akarat rendőri végrehajtói oldala felől gyakorlatban megvalósuló lehetőségeit.

A szabad akarat kortárs vitája a szabad akarat és az erkölcsi felelősség egymással igencsak összefüggő voltára helyezi a hangsúlyt.(Bernáth, 2018) A hagyományos elképzelés szerint az erkölcsi szabadság az erkölcsileg megítélhető viselkedés feltétele szerint akár helyes vagy helytelen legyen is, egy cselekedet ahogyan annak megítélése is erkölcsi felelősséggel jár. *Huoranszki Ferenc* szerint azonban nem az erkölcsi szabadság teszi lehetővé az erkölcsi ítéletet, hanem mindinkább fordítva igaz mindez. Továbbszöve gondolatát végül arra a következtetésre jut Kant vonatkozásában, hogy az erkölcsi felelősség nem feltételezi az erkölcsi szabadságot.(Huoranszki, 2014) A rendőri működésben megjelenő erkölcsi felelősséggel kapcsolatos összefüggések, annak a jog által nem meghatározott vonatkozásaira mutatott rá a

tanulmány. Még hozzá azokra a történelmi és ideológiai változások által előidézett hangsúlyeltolódásokra, amelyekre a szabadnak érzékeltetett, ámde az alá-fölérendeltségi viszonyban eltérőképpen értelmezett gyakorlati megvalósulásaira világított rá. A mérlegelési jogkör fordítottan arányosan szűkült tehát, a jogi szabályozottság bővülésével és az azt érvényre juttató eszményként elvárt magatartással, vagyis az elkötelezettségen alapuló rossz kiválasztással. Nagyon nem mindegy tehát, hogy milyen a képzés, milyen a vezető, de ami a legfontosabb, milyen a végrehajtás. A választásnak, vagyis a szabad döntés lehetőségének ugyanis mindig és minden körülmények között adottnak kell lennie, amelyben kiemelt szerepe az erényeknek és a képzésnek van.

A szabad döntésnek szabott korlát a képzés hatékonyságát, a túlszabályozottság pedig a törvények és normák átláthatatlan mibenlétére tett vallomás részre. Mindezek sok mindennek teret engedtek, aminek nem kellett volna. Ekképpen többek között a szakmaiság hanyatlásának, de ennek még az említetteken kívül is számos összetevője van. Összetett problémák ezek, amelyek számai igencsak messzire nyúlnak. Mindezek mellett, ha a képzés eredményes, hatékony és megfelelő lenne és hozzá kapcsolódóan az etikai képzés gyakorlatorientált lenne, akkor nem itt tartanánk, ahol most. A parancsuralmi és hierarchikus rendszerben igencsak felerősödik az erkölcsi tartás és a megalapozott szakmai elvárások mentén történő szolgálati feladatok ellátása. Minek után a hivatásos is ember előfordulhatnak anomáliák, mind beosztotti és mind pedig parancsnok oldalon egyaránt. Éppen ezért is fontos az etikai kérdések tanulmányozásában történő elmélyedés még ebben a hivatásban is.

2.3.3.2. Az igazságosság

Az igazságosságot a szocializmus korában a szocialista ideológiához hűen mindenki egyenlőségeként hirdették, ahogyan a törvény előtti egyenlőséget is. Az objektív igazság elve tehát ebből adódóan azzal a jelentéstartalommal bír, hogy a törvény előtti egyenlőség az igazságosság megvalósulását jelenti.

Arisztotelész Nikomakhoszi etikája szerint az erényeket a következőképpen lehet osztályozni: észbeli és erkölcsi erények. Az észbeli erények: a bölcsesség, az éleslátás és az okosság; az erkölcsiek: a nemes lelkű adakozás és a mértékletesség. Ennélfogva, ha tehát az erkölcsről beszélünk, akkor nem azt mondjuk, hogy az illető bölcs vagy éles eszű, hanem mindinkább azt, hogy szelíd vagy mértékletes. A bölcsset is dicsérettel illetjük, lelkének állapotához mérten, a lelkialkatot pedig, amely dicséretet érdemel, erénynek nevezzük (Arisztotelész, 1997). Az erények, mint a lantjáték gyakorlással elsajátíthatók. Így, ha az igazságos tetteket gyakoroljuk: igazságossá, ha a mértékletes tetteket: mértékletessé, ha a bátor

tetteket: bátorra leszünk. Amit bizonyít az államok életében a tapasztalat, amely szerint a törvényhozók szoktatással igyekeznek a polgárokat jó erkölcsökre nevelni, s minden törvényhozói akarat erre irányul, s ki ebben nem helyesen jár el, az célt téveszt, s nem fog különbözni ebben a tekintetben a jó kormányzás a rossztól (Arisztotelész, 1997). A rendőr lelkiismeretességének és igazságérzetének köszönhetően a legalaposabb utánajárára törekszik, állandó kételkedéssel kísérve. A hatáskörébe tartozó ügyek vizsgálatakor minden kétséget kizáróan és a lehető legtisztább igazság feltárására kell hagyatkoznia (Nándori, 2021d).

„...*megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket...*”¹¹⁹

A kételkedés önmagában kérdésfeltevés, dilemma, amelyre vonatkozólag döntési helyzet áll elő. E döntési helyzetben erkölcsi alapon választunk, számba véve az aktuális helyzetet, a körülményeket és a lehetséges kimeneti verziókat. Ez sok esetben az idő rövideje okán gyors döntésre sarkall bennünket. Ilyenkor igencsak releváns azoknak a filozófiai elméleteknek az ismerete, amelyek hozzásegítenek bennünket a jó döntés meghozatalához. A képzés során éppen ezért is fontosak ezeknek az ismereteknek a készségszintű elsajátítása.

Az igazságosságról és annak leginkább hiányáról igencsak sokat lehetne még írni. Minek után igencsak sok területen és folyamatban nemhogy az igazságosság oly ingoványos talajára, de még csak messziről sem ismerve az alapvető elveket kerülték el igencsak messziről. Ilyen tekintetben vizsgálva is a kor szellemiségét, ismételten olyan elvárásokat tűztek ki ideálisan elvárt erényként célul, amelynek teljesítése azért eredményezett bonyolult folyamatot, mert épp az hiányzott, vagy volt fellelhető nehezen, amelynek előmozdítására tett intézkedés látszatának leple borította be e korszakot túlnyomó részt. Egyenlőbbek voltak az egyenlőbbeknél, ahogyan a diszkréció is a leplezés, a megkülönböztetés és ezáltal előnyben vagy épp hátrányban részesítés a kor szellemiségének bázisává vált, ha csak a koncepciók perkeit vesszük is alapul. A kutatás meghatározott keretei és a terjedelem okán mindezen téma mélyreható kifejtésére nincs lehetőségem kitérni, hanem folytatom jelen fejezetrészt olyan esettanulmánnyal, amelynek köszönhetően közelebb tudom hozni az olvasóhoz a kor szellemiségéhez hű eset bemutatásával.

2.3.4. A RENDŐR VICCEKRŐL ÉS HUMORRÓL

A rendőrviccek egyrészt társadalmi véleményalkotás egyik formája szerint tölti be rendeltetését, másrészt pedig a rendőri oldalról nézve fogalmazzák meg társadalomkritikát az érem másik oldalaként. A humor talán az egyik legjobb módja az erkölcs

¹¹⁹ Szent Biblia: Azaz Istennek ó és új testamentumában foglaltatott egész Szent Írás, Fordította: Károli Gáspár, Magyar Biblia Társulat, Budapest, 2008. János 8:32.

magasabbrendűségének bemutatására. Az erkölcs a jog fölött és előtt jár, de nem átalott folyamatában is a humornak, ezen belül is leginkább az iróniának köszönhetően felhívni mélyen tisztelt közönség figyelmét erre. A rendőrviccek a kutatás során vizsgált időszakokkal együtt, azzal párhuzamosan haladva dolgozta fel mindkét oldal álláspontját a humor különböző válfajait segítségül hívva. A humor a szervezetet sem kerülte el tehát, így a kutatáskor általam szemügyre vett korabeli szaklapok, de még akadtak olyan szakkönyvek is, amelyeknek az oldalain talált viccek vagy karikatúrák megmosolyogtattak. Ezért sem hagyhattam szó nélkül és kötelességemnek éreztem megemlékezni róluk. A humor mindemellett egyfajta feszültségoldás is egyúttal, amelyre a megannyi belső anomáliák oldására is használni lehet.

A rendőrviccek a kiegyezéstől napjainkig történő fejlődése is lehetne ez akár, de nem lesz az. Csupán egy szerintem kihagyhatatlan és kapcsolódó mellékággént szerepel ebben a fejezetrészen. Ezzel színesítve tovább a hivatással járó sokszor már-már nem is viccbe testet öltő, hanem mindinkább mondanévkörbe vagy szappanoperákba nyúló eposzait. A rendőrviccek, amelynek kapcsán megannyi kiskönyv jelent már meg a rendőr folyóiratok hasábjaitól kezdve önálló irományként is.

Az alábbi cikket a korhű értékek megőrzéseképpen – mind a cikk megjelenését es annak tartalmát illeti - teszem ide és mivel a tartalma is annyira kifejezően szedi össze a magukról a rendőrviccekről szóló háttérbázis, hogy kár lenne azt megbontani.

— Miért van a gépkocsikon hátul „H” betűjelzés?
— Hát nem tudod? Azért, hogy a rendőr felismerje a gépkocsi hátulját... — hangzik a kaján csattanó.

A fenti példák tucatjai bizonyítják, hogy manapság divat a rendőr-
vicc. Mint minden divat, ez is elmúlik idővel.

Tagadhatatlan, hogy rendőrségünk az elmúlt két évtized alatt nagy fejlődésen ment át. Az állampolgárok érzik és tudják ezt. Azonban még mindig nem hiba nélküli a munkánk, ami érthetően visszahat a tömegek és a rendőrség viszonyának alakulására, s abban is jelentkezik, hogy a lakosság egy része nem mindig építő módon bírál bennünket. Ennek egyik megnyilvánulása a viccelődés.

A lakosság köréből egyesek még úgy szemlélik testületünket vagy annak egyes tagjait, hogy addig jó és szükséges, amíg az ő egyéni érdekekben pozitív értelemben jár el. Ha viszont valaki tudatosan vagy gon-

RENDŐR-VICCEK ÉS A VALÓSÁG

dokolatlanul. Viszont a kulturált intézkedés iránti igény természetes és jogos mindenki — még a törvény ellen vétők — részéről is. Ez szintén a fenti kérdéshez tartozik.

A modor és hangnem kérdését sok tényezővel magyarázhatjuk, de arra mindenesetre szeretnék rámutatni, hogy igen sok esetben olyan egyének hánytorgatják, kifogásolják az intézkedő által használt modort és hangnemet, akik maguk teremtik meg azt a körülményt, hogy a rendőr határozottabb, keményebb fellépésre kényszerítik.

Az is igaz, hogy a hangnem és a modor kérdése nem egyedül hordozója a rendőrség és a tömeg kapcsolatának, mégis ez a viszony elég sok elemzést kap minden oldalról. E téren még van sok kívánnivaló testületünk tagjainak magatartásában.

A tanulságok kritikus és önkritikus elemzése nyomán bizonyára kevesebb lenne a rendőr-
viccek száma.

Bardóczy Béla
r. fhdgy.

datlanságból vét a közérdek ellen, s a rendőr emiatt intézkedik vele szemben, már nem népszerű a tevékenysége.

Azonban akad olyan rendőr is, aki egyéni tulajdonságainál vagy viselkedésénél fogva nem szimpatikus mindenkinek. Ilyen helyzetben a rendőr hibái, tévedései hatványozottan tűnnek szembe az egyes állampolgároknak. Emiatt nem ritka a bosszús hang vagy a gúnyos élcelődés.

Amennyiben a rendőr szabálytalanul vagy egyáltalán nem intézkedik, illetve nem találja el a „kivánt” hangnemet, azt súlyosabban ítélik meg, mint más embereket. Viszont olykor magukat kultúremlernek vallók is kérkednek azzal, hogy hogyan játszották ki, vezették félre az intézkedő rendőrt. Sőt, akadnak, akik nyíltan gúnyolják vagy provokálják az intézkedő rendőrt.

Egy rendőr sem vár őt meg nem illető megbecsülést és elismerést senkitől, azonban annyit elvárhat még attól is, akinek nem szimpatikus, hogy jogszerű és törvényes intézkedését fogadják el. Mert előfordul gyakran, hogy a „sértett fél” a következetesen határozott és kulturált intézkedés esetén is kifogásolja a modort, a hangnemet, mégpedig objektíve in-

9. ábra: Rendőr viccek és a valóság¹²⁰

Volt idő, amikor az erkölcs(i) még értéknek számított, szembesülhetünk ezzel és bár vicc formájában, de erről a Borbély-Kapy szerzőpáros rendészettörténeti könyvében.

¹²⁰ Bardóczy Béla: Rendőr-
viccek és a valóság. *Magyar Rendőr* 20. évfolyam (1966) 15. szám 11.

10. ábra: *Erkölc-érték*¹²¹

A Magyar Rendőr hasábjairól e témakörben a karikatúrák sem hiányozhattak, amelyek a folyóirat jellegéből adódóan is a rendőr szemszögből szemléltette a rendőr vicceket. Az erkölcsi dilemma legújabb szintereként is értelmezhető vicc.

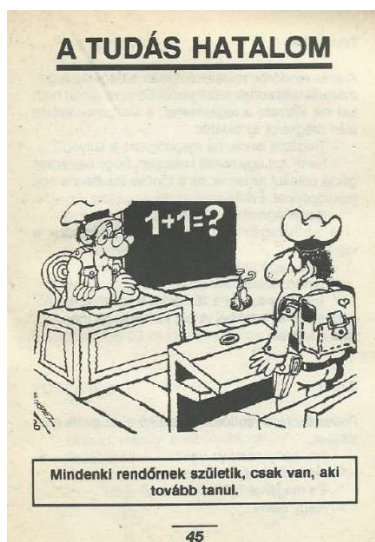

11. ábra: *Ejnye, szedtevette!*¹²²

A klasszikusnak számító karikatúra és szlogen sem maradhatott ki, egyfajta megemlékezéséért.

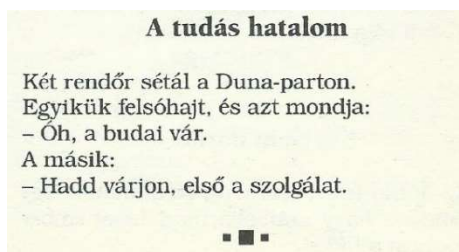
¹²¹ Borbély Zoltán és Kapy Rezső (1942): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, Irodalmi és Könyvkiadó vállalat. 483.o.

¹²² *Ejnye, szedtevette!* *Magyar Rendőr* 21. évfolyam (1967) 11. szám 14.

92. ábra: A továbbképzésről¹²³

A tudás margójára. A következő is az előző témakörben készül, de már a kötelességtudatról tesz tanúbizonyságot.

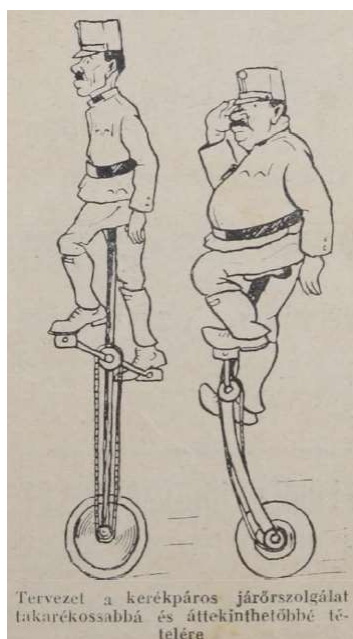

13. ábra: A kötelességtudatról¹²⁴

Az 1977-es évben egy szaklap hasábjában örvendetesnek tartották például azt, hogy „olyan rendőrvicceket hallani, amelyek mögött már nem egy lenézett rendőr a gúnyolódás tárgya, hanem egy olyan hatósági szervezet köré font humort a közvélemény, amely – mint minden és mindenki más – erényekkel és hibákkal végzi a munkáját és amelyek tagjai éppúgy művelt és kevésbé művelt, ambiciózus és tunyácska, világos fejű és önnön korlátait nem nagyon felismerő emberek, mint amilyenek vagyunk az életben valamennyien, mindenütt.”(Szabó, 1977: 10)

¹²³ Lasz György (1991): Rendőrviccek a javából. Privát Police Kiadó. 45.o.

¹²⁴ Rendőrviccek. Szerkesztette: Rangáné Lovas Ágnes. Aranyhal Könyvkiadó. 25.o.

14. ábra: „Ésszerű” spórolás¹²⁵

A rendőrvice társadalmi szükségszerűség, írják ezt a Magyar Rendőr hasábjain 1987 évben. „A társadalom hozza létre, hogy feltárja a hiányosságokat: túloz, felnagyít, hogy észrevétesse a hibákat.”¹²⁶ Ezeknek a társadalom által megfogalmazott kortárs kritikáknak a Facebookon, Instagramon és különböző interneten terjedő meme-k váltották fel. A sok esetben igencsak frappánsan megfogalmazott, bemutatott társadalomkritika egyben véleményformálás lehetősége is egyben, amely nagy népszerűségnek örvend. Az ésszerűtlen spórolást szemléltető 14-as ábra sajnos meg kell hagyni, hogy nem áll messze a valóságtól. A karikatúraként bemutatott és megmosolyogtató kép messze túlmutat a szervezetben előforduló és hasonlóképpen szürreális „ésszerűsége” és/vagy leginkább annak hiányára hajazó intézkedések sorozatára. Lássuk be, mindannyian elgondolkozhatunk azon, hogy akár vannak olyan dolgok, amelyeken valóban érdemes, sőt szükséges is lehet spórolni. Azonban amikor már onnan vesz el, ahol eredetileg sem volt, vagy pedig a napi munkavégzést akadályozzák a hasonló kipattant ötletek, ott bizony el kell azon gondolkodni, hogy valóban előrevise-e az adott intézkedés a szervezetet vagy pedig csak a szokásos fentről jövő elvárásoknak történő szakmaiságot, sőt még a józanészt is mellőző megfelelni akarásról van-e szó.

¹²⁵ Magyar Rendőr. III. évf. (1936) 3. szám. 69.o.

¹²⁶ Pedagógusszemmel a rendőrvicekről. *Magyar Rendőr* 41. évfolyam (1987) 38.szám. 10.o.

2.3.5. AZ ESETTANULMÁNY

Az ÁBTL-ben folytatott kutatásom során a következő utasításra lettem figyelmes: „Az alegységparancsnokok feladatai a fegyelem megszilárdításáért folytatott harcban”¹²⁷ címet viselő anyagban. Már magában a címben szereplő „harcban” szó önmagában felkeltette az érdeklődésem és fogalmazott meg kérdéseket ezzel kapcsolatban? Harcolni a fegyelemben? A sok ideológiai képzés ellenére mégis voltak olyanok, akiknek nehezebben ment az éppen aktuális szemléletmód elfogadása? Eme folyamatban ezekkel szemben hadban álltak? Mindenkiel, vagy aki véleményt nyilvánított? Nyilván minden nem tetsző vagy nem az aktuális ideológiának teret engedő folyamatokat érthették ezalatt. De kinek az értelmezése szerint? Volt valami pontokba szedett utasítás, hogy mi számít ennek, vagy a parancsnok szubjektív megítélésén múlt az, hogy Gipsz Jakab¹²⁸ magatartását rendszerellenesnek minősítve vele szemben eme harcban fegyelmi eljárást kezdeményezett adott esetben? Nos, a történelem során bizony sok hasonló példát láthattunk már ezzel kapcsolatban, ahogyan arra is, hogy bizonyos idő elteltével és némi ideológiai szemléletmódbeli és hangsúly eltolódásnak köszönhetően másképp értelmezték az adott korábbi cselekményt. Az erre vonatkozó kutatások széles skálája ismert.

Visszatérve a levéltári kutatásra a dossziék között a „rendőr+fegyelem” szókapcsolatra keresve megannyi dossziét eredményezett. Ezek közül az egyik Nagy Lajos nevű hálózati személy¹²⁹, akinek a feladata a rendőrök ellenségének tekintett (birtokos parasztok, 1945 előtti jobboldali szervezetek tagjai) és a Nyugaton élő személyekkel tartott kapcsolatainak, valamint a rendőrök által elkövetett fegyelemsértések, hivatali visszaélések és bűncselekmények felderítése volt.¹³⁰

A „rendőr+erkölcs” szókapcsolatra keresve a „Piros”¹³¹ fedőnévvel ellátott aktára lehetett rátalálni, amely szerint a BM Budapesti Rendőr-főkapitányság, Bűnüldözési Osztály, Erkölcsrendészeti Alosztályán Piros ügynök feladata volt a bűncselekményekről (csempészésről, prostitúcióról, keresetszerű tiltott kéjelgésről, pornográf képek készítéséről) jelenteni.

¹²⁷ ÁBTL, Törzsszám: 2.1. A volt zárt irattár levéltári anyaga XII/8.t.-74-1469/1952.05.21. Nyt.ikt.szám: 103-9219.

¹²⁸ Egy a szerző által kitalált személynév.

¹²⁹ ÁBTL, Törzsszám: 3.1.2. Ikt.szám: M-17620; Tárgy: Nagy Lajos Nyt./egyéb ik.: 11-63387(H)

¹³⁰ ÁBTL, Törzsszám: 3.1.2. Ikt.szám: M-17620; Tárgy: Nagy Lajos Nyt./egyéb ik.: 11-63387(H)

¹³¹ ÁBTL, Törzsszám: 3.1.2. Ikt.szám: M-26535; Tárgy: Piros; Nyt./egyéb ik.: H-27362

A korrupció körüli problémák a második világháborút követő időszakban sem kerültek el a rendőrséget. Ezt a témakört dolgozza fel Andó Ferenc hadbíró (Andó, 1955) 1955. évben a Rendőrségi Szemlében megjelent tanulmányában a fegyelmet állítja a cikke középpontjába. Eszerint „*a fegyveres testületek közös sajátossága: a katonai fegyelem és a szolgálati rend*”(Andó, 1955: 141). Ahogyan a disszertáció előző fejezetében már előrevetítettem, miszerint a fegyelem ideálisan elvárt erényként nem csupán a két világháború közötti időszak sajátosságaként értelmezhető, mindinkább a rendőri hivatással járó állandó jelleggel elvárt ideális erényként. Nos, folytatva a hadbíró e témakörhöz szorosan kapcsolódó tanulmányát a következőképpen vélekedik minderről. A fegyveres testületek rendeltetéseként olyan - a többi állampolgártól megkülönböztetett- különleges szolgálatként aposztrofálja, amely alapjaiban követeli meg a fegyelmezettséget és a szolgálati rend megtartását, mindezt a haza függetlenségének, a dolgozó nép rendjének és békéjének minden körülmények közötti megtartása érdekében. A fegyveres testületek tagjainak a kötelességeik teljesítéséért fokozott felelősség terheli és ennek kapcsán a büntetőjog a speciális bűncselekménynek, vagyis katonai bűncselekményeknek nyilvánította a fegyellemmel és a szolgálati renddel történő szembe helyezkedést. A rendőrség tagjai 1949. január 1-ével a katonai büntetőtörvénykönyv hatálya alá kerültek, inentől kezdve fegyelem és a szolgálati rend terén a rendőrséggel szemben a katonákhoz hasonló követelményt támasztott. A tanulmány részletesen kitér a rendőrségen belül előforduló problémákra, amelyek eme rendelkezés szükségességét megkövetelték ekképpen: a bűnügyi területen keményen bírálatként fogalmazva a túlkapasokat és a törvénytelenéseket hozta fel példának. A következő probléma „*a meg nem engedett eszközök alkalmazásához hasonlóan súlyos, s a bűnüldözés érdekeit rendkívüli mértékben veszélyeztető jelenség a nyomozás során tanúsított hanyagság, lelkiismeretlenség, bürokratikus huzavona*”(Andó, 1955: 142). A további problémák között kiemeli a szolgálati vonalon elkövetett mulasztások és a visszaélések egyik legfőbb forrásaként aposztrofálja a rendőrség erkölcsi tekintélyének és fegyelmének legrombolóbb tényezőjeként a korrupciós magatartást. A szegyeteljes tény amikor egy bűnüldözésre hivatott szerv tagja, aki olyan személy, hogy bűncselekményeket derít fel és hivatásánál fogva a törvényeket betartásán és a törvénytelenésegek felderítésén munkálkodik. A vesztegetésnek és a tiltott ajándékelfogadás veszélyeinek a rendőr minden nap ki van téve, azonban Andó Ferenc hadbíró tapasztalatai szerint „*az ilyen kísértéseknek könnyen ellent tud állni az, aki erkölcsileg és politikailag szilárd talajon áll és felelősséggel viseltetik hivatása iránt*”(Andó, 1955: 144). Esetként a következő példával szolgál a hadbíró: a falusi őrsparancsnok az állami gazdaságtól rendszeres juttatásokban részesül, amelyet ő nem tart bűncselekménynek mivel magyarázata szerint állami

gazdaságról van szó. Mindemellett olyan eset is előfordult, hogy egy falusi őrson szolgálatot teljesítő rendőr a tszcs-ből kapott cseresznyefát, amelyet végül szállítással együtt ellenszolgáltatás nélkül juttatták részére (Andó, 1955).

A korszak történelméhez és esettanulmányához szorosan hozzátartoznak az ÁBTL-ben, azok a korábban „Szigorúan titkos!” minősítéssel ellátott iratok, amelyek az ellenséges ideológia és nézetek terjesztéséről szerzett ismeretről, az elhárító munka helyzetéről és feladatairól szólnak. Az időbeliséget tekintve az általam kutatásra kikért iratok 1963. évben íródtak és a témájukat tekintve főleg az 1953-as berlini, az 1956-os magyarországi és lengyelországi ellenforradalmi kísérletek feltárására irányultak. Az ellenséges értelmiségi nézetek középpontjában akkoriban a nacionalista és a revizionista nézetek álltak.¹³² Az ellenséges nézeteket és aktív tevékenységet figyelemmel kísérték.

Az esettanulmányhoz az ÁBTL-ben elérhető Pál Gyula r. törzsőrmester¹³³ elleni bűnügyet választottam, amely eljárást a BM Zalamegyei Főosztály, Zalaegerszegen folytattak le korrupció tárgyában. A Zalaapáti községen történt eset beszámolója alapján egy több szálon zajló korrupció esete körvonalazódott ki, amelynek középpontjában Pál Gyula rendőr őrsparancsnok hivatali visszaéléseinek sorozata állt. A Zalaapáti Rendőrőrs őrsparancsnoki feladatait Pál Gyula r. törm. 1953. január 1-én kezdte meg. A bűnügyi iratok 1954-1956 közötti évek alatt születtek. A nyomozás során az elvtárssal szemben több, a közvetlen közelében észlelt és annak alapján, mindazon tényeket alátámasztó feljegyzések és beszámolók tették világossá, hogy Pál Gyula rendőr törzsőrmester a mérlegelési elem rendőrökre vonatkozó iránymutatásait igencsak tágan és sajátosan, de mindinkább törvényellenesen értelmezte. Tekintve, hogy kisebb állatfarmot üzemeltetett rendőri hivatása mellett. A szolgálati feladataival összefüggésben és a hivatali kötelezettségeivel ellentétesen, bizonyos kihágások és bűncselekmények vonatkozásában szemet hunyt, akár némi takarmány beszolgáltatása ellenében. A helyiek beszámolója szerint, mindezen tevékenysége igencsak szemet szúrt a helyi lakosság szemében, akiket ezáltal szinte két csoportra szakított. Azokra, akik valamilyen mértékben és szinteken kapcsolódtak Pál elvtárs sajátos eszmerendszeréhez és azokra, akiknek mindebből kimaradva feltűnt és megérintette igazságérzetét az őrsparancsok úr állatállományának gyarapodása, farmjának épülése-szépülése és a kisebb-nagyobb kihágások feletti hogy-hogy nem elsimított eseteinek község szerte történő terjedése.

¹³² ÁBTL 4.1.A-135 3/1; BM III/III. Csoportfőnökség iratai. 1-2.

¹³³ ÁBTL 3.1.9. V-175086/1 Pál Gyula r. törm.

Az ügy egyik jelentése szerint, a fenti eset Zalapáti község dolgozóinak munkamoráljára és a közhangulatra egyaránt rányomta a bélyegét, tekintettel Pál Gyula rendőrőrs parancsnokának területén kikristályosodott, vagyis nem kis mértékben korrupció útján haladó szellemiségére. Pál elvtárs a pártbizottság tudta nélkül és az akkori ideológiával ellentétesen üzte tevékenységeit, amellyel tulajdonképpen uralta a helyieket és a községben folyó eseményeket egyaránt. A félelemre alapuló tekintélyét, a hivatali visszaéléseivel és félelemkeltésen alapuló koholt/kreált ügymeneteivel vívta ki magának, amelynek köszönhetően kialakult következményektől tartó bizonytalanságban is szolgáltatott javakra tehetett szert. A hivatali pozícióját kihasználva, azzal élve, de mindinkább a szabad mérlegelési jogkörét és hatalmát saját érdekeinek kielégítésére használta fel.

A BM Zala megyei Főosztálya, Zalaegerszeg 219-K-870-1956. ügyszám alatt 1956 évben írt jelentés szerint „Pál Gyula r. törm. a BM. Zalaszentgróti járási rendőrkapitányság, Zalaapáti Rendőrőrsének parancsnoka, 1919-ben született, agrárproletár származású, előző foglalkozása: gazdasági cseléd, majd gyári munkás. Iskolai végzettsége: 2 gimn. 1946-tól MKP/MDP-tag. Nős, 4 gyermeke van.”¹³⁴ A mintegy 162 oldalnyi ÁBTL-ben fennmaradt iratanyag végeztével az ügy lezárásaképpen fegyelmi hatáskörbe utalták és ezen belül 10 nap szigorú fogság fenyítés kiszabását rendelték el részére 1956. szeptember 19-én a káderosztály és a fegyelmi előadók aláírásával.

¹³⁴ ÁBTL 3.1.9. V-175086/1 Pál Gyula r. törm. 158.o.

RÉSZÖSSZEGZÉS

A disszertáció második részében a rendőri hivatás történetét és elemeit a kiegyezéstől a rendszerváltozásig bezárólag mutattam be. Ennek köszönhetően az első részben tárgyalt hivatáselemeket kerestem. A feltárt elemek épp akkora jelentőséggel rendelkeznek a hivatást gyakorlóira, mint átfogóan az egész szervezetre vonatkozólag egyaránt.

A kiegyezést követő ideológiát alapjaiban a dualizmus határozta meg. A kétközpontú alkotmányos monarchia idején a belviszonyok megerősítése kiemelt szerepet játszott az ország szuverenitásának megőrzése érdekében. A rendőri működés tagoltsága hívta elő a szervezet egységes állami irányítás alá vonását. A feltárt ideálisan elvárt rendőri erények a bátorság és a széleskörű diszkrecionális hatalom voltak.

A két világháború közötti időszak alatt a keresztény nemzeti állameszme begyűrűzött a rendészetbe, így a végrehajtói hatalom feladatellátására is nagy hatást gyakorolt. A közigazgatás meghatározó elemei ekkor a centralizáció és a hatalommegosztás voltak, amelyek hatással voltak a rendőri hivatásra is. A kor két meghatározó ideálisan elvárt erénye a fegyelem és a diszkrecionális képesség voltak.

A második világháború lezárásával a szocializmus kora vette kezdetét, amikor is az erkölcsi szilárdságot a pártúségben is mérték. Az erkölcsi-politikai szilárdság elsősorban a szocializmus kori rendőre felé a pártpolitikai ismeretek elvárásaként mutatkoztak, amelynek köszönhetően annak hűséges harcosává vált. A hivatását alárendelte a politikának és az egész tevékenységét a nép és a haza szolgálatába állította. Az ehhez szükséges ideálisan elvárt erények ekkor a diszkrecionális elem és az igazságosság voltak. A diszkrecionális elem lényegét magában a szótőben, vagyis a diszkrécióban keresték már a két világháború közötti időszaktól kezdve. Az igazságosság nem jelentett egyet az egyenlőséggel, ahogy az igazságot magát is eltérőképpen értelmezték a különböző érdekcsoportok vagy társadalmi csoportok vonatkozásában.

Az eszményként elvárt rendőri erényekről (1867-1989) készítettem egy összefoglaló ábrát.

15. ábra: Az eszményként elvárt rendőri erények. (1867-1989). Készítette: a szerző.

Az ideálisan elvárt erények tehát nem azok az eszményi erények, amelyekről a kutatás elején írtam. Mindazonáltal az aktuális rendszer működését ezek az erények szolgálták, ekképpen a vezetői pozícióba vagy kiváltságokat élvezve eme ideológiákba azokat tették/türték meg hosszú távon, akik lojálisak voltak hozzájuk. A lojalitáson alapuló kontraszelekció tehát működött, ami az arra nyitott társadalomnak is köszönhető volt.

Visszatérve a rendőri erényekhez, tehát a kutatásban eddig vizsgált elmúlt mintegy 120 év arról tett tanúbizonyságot, hogy az ideológiák változásával az elvárt erények a hangsúlyok tekintetében nyertek relevanciát. Ekképpen mikor melyik ideológia működtetése, milyen attitűdöt kívánt meg a rendőrtől. Szükséges esetek és szervezetek kialakulásához is mindig megtalálták az arra alkalmas embereket, ahogyan azt a történelemből is láthattuk az ideológiaváltással a büntetés sem kerülte el őket.

Az ideológiák, mint általában megosztást eredményeznek az emberek között hasonlóan a vallási meggyőződésekhez. Véleményem szerint nem a széthúzásra és a különbségek kihangsúlyozására lenne szükség, hanem az összefogásra és azokra a tevékenységekre, amelyek előre viszik a társadalmat és példának okáért a környezetünk megóvását.

HARMADIK RÉSZ

BEVEZETÉS

A rendszerváltás lezárultával -az alapvetően is érzékeny kutatási téma- a kortárs rendőri erkölcsi kérdéseinek vizsgálatához érkezik a kutatás. Felvetődhet bennünk a kérdés, hogy lehet-e ezt a korszakot egyáltalán erkölcsi kontextusban vizsgálni? Szabad-e belemászni a kortárs rendszer elemzésébe? A korunk erkölcsé más, mint ezelőtt 100 évvel volt. Éppen ezért annak összehasonlítása is igencsak nehéz vállalkozás. A társadalmat és az államberendezkedést meghatározó erkölcsi rendszer egyértelműen hatással volt és mindmáig hatással van a rendőri erkölcsre.

A kortárs rendészeti etikai szakirodalmakat a következők szerint vizsgáltam. Azok a szakirodalmak jelentették számomra a fő irányvonalat, amelyek a korszakot tekintve a rendszerváltástól 1989/1990 kezdődően egészen a napjainkig születtek és a kutatási témához, tehát a rendészeti etikához relevánsan kapcsolódnak. Az elméleti feltáró ismeretanyagok összegyűjtése a kutatási témám egyik szeletét képviselte, még hozzá olyan tekintetben mindenképpen jelentőséggel bírt, hogy ezáltal rávilágított arra vonatkozólag, hogy az elmúlt több, mint harminc év elteltével milyen mértékben foglalkoztak a rendészeti etika témakörével.

A rendszerváltást követően egyre inkább megnőtt a rendőrség demilitarizálására irányuló igény, ahogyan a honvédség rendőrségtől történő szétválasztására egyaránt. Azonban érdemi változást az 1994. évi XXXIV. törvény sem hozott, vagyis a „rég rendszer” élt tovább. Annak ellenére, hogy a jogalkotó a törvény indoklásában is kinyilvánította a rendőri szervezet demilitarizálási folyamatának folytatódása iránti akaratát (Christián, 2016).

3.1. A KORTÁRS RENDŐRI HIVATÁS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSA

A rendőrségi törvény (továbbiakban: Rtv.) eredeti hatálybalépésekor a Magyar Köztársaság Rendőrségének feladatai a közbiztonság és a belső rend védelme voltak.¹³⁵ A rendőrség feladatait ért változások az Rtv. alapján 2008. évtől lépett hatályba, amely szerint a közbiztonság és a közrend védelme kiegészült az államhatár őrzésével, a határforgalom ellenőrzésével és az államhatár rendjének fenntartásával.¹³⁶ A következő mérföldkövet a 2011. év jelentette, amikor is a feladatok már a következők voltak: a közbiztonság és a közrend védelme, az államhatár védelme, az államhatár őrzése, a határforgalom ellenőrzése, az államhatár rendjének fenntartása, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés.¹³⁷ A következő nagy változás a kortárs időszakban a 2012. évben következett be, amikor is a rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés voltak.¹³⁸ Mindez utóbbi 2013. évben tovább bővült a bűncselekményből származó

¹³⁵ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 1994.X.01. és 1995.XII.31. között hatályos állapot szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.)

¹³⁶ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 2008.I.01. napján hatályos állapot szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.) Magyarország Schengeni csatlakozása 2007. évben volt, amely a Rtv.-re is hatással volt. EU tagországok, Európai Unió tagállamok listája. <https://www.euvonal.hu/tagorszagok/> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.) A schengeni csatlakozás előkészületeiről bővebben lehet olvasni Sallai János: A schengeni integráció folyamata és jövője. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* IV. kötet (2005) 77-84. <http://www.pecshor.hu/periodika/2005/sallai.pdf> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.)

„Magyarország teljes jogú schengeni tagságát követően a rendőrség magába olvasztotta a határőrséget(...)” Németh Gyula – Sallai János: Magyarország Rendőrsége a rendszerváltás időszakában. *Magyar Rendészet* XXI. (2021) 4. szám 101-116. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5600/4869> (A letöltés dátuma: 2022. 03. 21.)

¹³⁷ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 2011.I.01.-2011.VI.30. között hatályos állapot alapján. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.) A Terrorelhárítási Központ megalakulásáról szóló 295/2010. (XII.22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000295.kor> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.) A rendelet 1/A. § (1) szol arról, hogy „a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben (a továbbiakban: Rtv.) meghatározott terrorizmust elhárító szervként a TEK-et jelöli ki.”

¹³⁸ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 2012.I.5.-2012.III.14. között hatályos állapot szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.) Alaptörvény létrejötte az ok Az Alaptörvény 46.cikk (1) bekezdése szerint a rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. Jogtár: Magyarország Alaptörvényének 2012.I.1.-2012.VI.18. között hatályos állapot szerint. Magyarország Alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> (Letöltés dátuma: 2021.04.24.)

vagyon visszaszerzésével.¹³⁹ Azonban 2019. évben még tovább bővült az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátásával.¹⁴⁰

A kortárs rendőrség alapadatairól

"A társadalmi alrendszereknek különböző a változtatás iránti igényük. Régtől tudjuk, hogy az alkotmányos jogállam közigazgatásának legkonzervatívabb szervezete a rendőrség, amely hagyományörző állandóságával nem csupán szolgáltatja, de jelképezi is a biztonságot (Finszter, 2018, 309)."

A rendőrség alapvető feladata - Magyarország Alaptörvényének 46. cikke szerint – „a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.”¹⁴¹ A feladatát az Alaptörvényt követően továbbá, a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény¹⁴² határozza meg. Eszerint „*az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, a bűncselekményből származó vagyonvisszaszerzése, valamint az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátása.*”¹⁴³ A feladat meghatározáson túl a rendőr szolgálati tevékenységére vonatkozó előírásokat a szolgálati szabályzat tartalmazza.

„Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szervre, Országos Rendőr-főkapitányság, megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és

¹³⁹ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 2013.VII.1.-2013.VII.19. között hatályos állapot szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.) A vagyon-visszaszerzési feladatokról egy kis betekintést a következő cikkben lehet olvasni. Fenyvesi Beáta: Céljuk a vagyon visszaszerzése. 2020. 10. 14. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsar-u-magazin/celjuk-a-vagyon-visszaszerzese> (A letöltés dátuma: 2022.03.28.)

„Európai Unió tagállamként Magyarországnak is kötelezettsége egy nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatal működtetése” Nagy Richárd – Vári Vince: Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle* 69. (2021) 4. szám 579-593. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/5769/4517> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.) 582.

A vagyon-visszaszerzésről a közelmúltban kiadott könyvünk: Mátyás Szabolcs (szerk.) (2023): A vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai és jogi vetületei. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest.

¹⁴⁰ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) Jogtár: 2019.VII.1.-2019.XII.31. között hatályos állapot szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.) A korábbi Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (BMH) 2019. július 01-től rendvédelmi feladatokat ellátó szervvé alakult, amely Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) lett. Hornyik Zsuzsanna: Interjú dr. Kiss Attilával, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetőjével. *Belügyi Szemle* 68. (2020) 9. szám 165-172. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/4417/3393> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.) 165.

¹⁴¹ Magyarország Alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> (Letöltés dátuma: 2021.04.24.)

¹⁴² A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.25.)

¹⁴³ A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény 1§(1) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.25.)

kirendeltségekre tagozódik. Egyes kiemelt feladatok ellátására létrehozott szervei a Készenléti Rendőrség, a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ, a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ és a Nemzetközi Oktatási Központ. A megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok önálló feladat- és hatáskörrel működnek. Az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel működnek a rendőrkapitányságok és a határrendészeti kirendeltségek. A szervezet fontos elemei a rendőr-főkapitányság, és a rendőrkapitányság szervezetében létrehozható, feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkező rendőrőrsök.”¹⁴⁴

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról¹⁴⁵ (röviden: Hszt.(új)) szóló 2015. XLII. törvény preambuluma szerint: „Magyarország a rendvédelmi feladatokat ellátó szervektől alkotmányos kötelezettségeik teljesítését, Magyarország függetlenségének, törvényes rendje fenntartásának, a lakosság és az ország anyagi javai védelmének a jogszabályok keretei között hatékony és a köz érdekének megfelelő ellátását várja el. E kötelezettségek teljesítése a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományától magas szintű szakmai ismereteket követel meg, valamint megköveteli a törvények és más jogszabályok feltétlen tiszteletét, a kötelezettségek pártatlan és etikus teljesítését, a hivatással járó kötelezettségek vállalását, a Magyarország iránti tántoríthatatlan hűséget és bátor helytállást. A hivatásos szolgálati jogviszony különleges közszolgálati jogviszony. Az Országgyűlés az Államreform Program célkitűzéseire figyelemmel, ezen különleges közszolgálati jogviszonyban foglalkoztatottak életpályamodelljének bevezetése érdekében - elismerve a hivatásos szolgálattal járó áldozatvállalás nagyságát és az azzal arányban álló erkölcsi és anyagi megbecsülés indokoltságát, egyben biztosítva a más közszolgálati életpályák közötti átjárhatóság-t - a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának hivatásos szolgálati jogviszonyáról a következő törvényt alkotja.”¹⁴⁶ Amely törvény hatálya, vagyis az 1.§ (1) szerint kiterjed: „*a*) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, *b*) a belső bűnmegelőzési és büntelődési feladatokat ellátó szerv, *c*) a terrorizmust elhárító szerv, *d*) az idegenrendészeti szerv [az *a*)-*d*) pontban felsorolt szervek a továbbiakban együtt: rendőrség],

¹⁴⁴ A rendőrség szervezete. <https://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendorseg-szervezete> (A letöltés dátuma: 2022.07.04.)

¹⁴⁵ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény. (A letöltés dátuma: 2022. 07. 03.)

¹⁴⁶ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény preambuluma szerint. (A letöltés dátuma: 2022. 07. 03.)

e) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, f) a büntetés-végrehajtási szervezet, g) az Országgyűlési Őrség, h)* a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.”¹⁴⁷

A rendészetfogalom két szintézise szerint megkülönböztetünk egymástól normatív és elméleti rendészetfogalmat. Eszerint a normatív rendészetfogalom a rendészeti szervek bűnözést megakadályozó, bűnmegelőző, titkos információgyűjtő és bűnmegelőzési feladatainak tanulmányozásával, mialatt az elméleti rendészetfogalom mindezeket együtt kezeli, vagyis összefoglalja.¹⁴⁸

A rendőri hivatást érintő feladatrendszer és az feladatok ellátását jogilag szabályozó törvények, rendeletek, utasítások és irányelvek száma igencsak magas. Az ezeknek történő megfelelés pedig nem kis kihívást jelent egy szolgálati feladatát ellátó rendőr számára. Mindemellett ezeknek egy része változni is szokott, amihez kapcsolódóan az ismeretek szinten tartása is szükségeltetik. A képzés tehát elengedhetetlen részét képezi a hivatással szemben támasztott elvárások szintézisében.

A szervezett bűnözés¹⁴⁹ az Európai Unió biztonságára nézve az egyik legnagyobb fenyegetés és veszély. Ezenkívül a közjó és a köz érdekeinek vonatkozásában sértő, veszélyt jelentő egészségügyi, gazdasági és kulturális kockázatot is jelent mindemellett. A transznacionális szervezett bűnözés az erőszak és a korrupció szisztematikus alkalmazásra és a gazdasági folyamatokba történő beszivárgásának mértéke példátlan méreteket öltött az elmúlt időszakban.

A gazdaságvédelem része a vagyon-visszaszerzés

A gazdaságvédelem részeként a vagyon-visszaszerzés a rendőrségi feladatok azon speciális részét képviseli, amikor a nyomozó hatóságoknak a törvény erejénél fogva lehetőségük adódik a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzésére. Általánosságokban elmondható a bűnüldözői tevékenységekről, hogy azok az emberek által elkövetett bűnök velejébe hatolnak oda, ahol a kendőzetlen igazságok a maguk meztelen valóságában válnak láthatóvá. A rendőrség és a bűnüldöző szervek előtt egy ember a maga tiszta valójában áll, mentessé téve a látszólagos dolgoktól, amelyek egy átlag állampolgár számára nem válnak láthatóvá. Olyan képet festhet magáról egy bűnelkövető és húzhat magára megannyi álarcot bizony rejtve a

¹⁴⁷ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény 1.§(1) bekezdése szerint. (A letöltés dátuma: 2022. 07. 03.)

¹⁴⁸ Finszter Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 37. Továbbá ui.: A szerző megjegyzi, hogy „innen a rendészet kettős természetéről szóló tanítás már Concha Győzőnél”.

¹⁴⁹ A témában megannyi tudományos kutatás, irányelv és jelentés készült már. Többek között a következő kézikönyv is: A szervezett bűnözés kézikönyve. Főszerkesztő: Prof. Dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, 2011. december 31- ig az RTF rektora, 2012. január 1-től az NKE Rendészettudományi Kar dékánja. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kezikonyv_szervezett_bunoozees_NKE_2013.pdf (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

hatóságok előtt mindezek nem maradnak. Az igazán jól végzett nyomozás alkalmával a dolgokat olyan tisztaságban válik megismerhetővé a felderítői- nyomozói-vizsgálati munka és azok még speciálisabb feladatainak elvégzésekor, amely egyik másik állampolgár számára sem adatik meg a maga teljes egészében. A bűnelkövetők életének egy-egy részfázisának persze a különböző bűncselekményétől függő részfázisainak szemet szűrhet az arra szenzitív állampolgároknak is. Gondolok itt például arra, amikor a gyermekünk iskolai osztálytársának apukája bár könyvelőként dolgozik és látszólag mégis magasabb életszínvonalon él, mint arra az alap könyvelői fizetésből megengedhetné magának. Ez bár olyan szempontból rossz példa lehet, hogy épp a könyvelőit hozom fel, de felhozhattam volna péket, edzőt vagy bármi mást is. Ha valaki a törvényesnek tűnő foglalkozás mellett mellékfoglalkozásul bevételeinek forrásaként a bűnelkövetést választja bizony bűnös útra tér. A bűnös úton szerzett vagyon azonban nem kifizetődő bevételi forrás, hiszen egyik jogkövető állampolgár sem szeretne, lássuk be arra ébredni, hogy a rendőrség a felszólítást követően akár faltörő kossal nyisson náluk ajtót akár. Persze csak ha nincs a bejutásra más lehetőség... És ez még csak a kezdet. A kutatás során a pénz útjának ama állomásához ér a nyomozó hatóság, amikor is azokat a vagyonelemeknek a záralávételére, lefoglalására vagy befagyasztására legyen is szó, amelyet abból finanszírozva visszaszerezhetőek maradtak és nem élte fel a „kedves” bűnelkövető. Az aktív bűnelkövetésből összespórolt ingatlan, járművek, pénz, bankszámlán található pénzösszeg, kegyen bármi, ami arra sarkallta a bűnelkövetőt, hogy bűnös úton járva tegyen szert hasonlóra, nos az mind visszaszerzésre kerül. Nem kell tehát nagy logika ahhoz, hogy egyértelművé váljon az mivel is jár, ha az ember bűnös útra tévedve rendezi be életét. A leggyakoribb ilyen bűnelkövetői kategória a korrupció, vesztegetés vagy nevezzük is akárhogya már. Ugyanis előszeretettel adnak neki új nevet, terelve el tehát a lényegét, hogy ebben az esetben egy olyan bűncselekmény elkövetéséről van szó, amelynek a megjelenési területeinek oly széles a skálája és már-már annyira a társadalmi identitás részévé vált, hogy annak „természetes” mivolta szinte fel sem tűnik. Tekintettel arra, hogy annak nem csupán a nagy bűncselekmények elkövetésének esetében kell rá gondolnunk, hanem annak igencsak kisebb stílű elkövetési formái is ismertek. Mivel azonban a vesztegetés esetében példának okáért nem beszélhetünk büntetési tétel mértékének függőségéről, hiszen az 1.000 Ft vesztegetéssel éppen annyira megvalósul maga a vesztegetés, mint 1 millió Forinttal. Amit még fontos észben tartani ezen bűncselekmény elkövetésének vonatkozásában az pedig az, hogy nincs benne sértett. Ergo az is elkövetőnek számít a büntető törvénykönyv szerint, aki adja a pénzt és az is, aki elfogadja. „A bűnözői hálózatok korrupció segítségével fektetik be nyereségüket a törvényes gazdaságba,

amivel aláássák az állami intézményekbe és a gazdasági rendszerbe vetett bizalmat.”¹⁵⁰ A közbizalom az, ami mellett ebben az esetben nem lehet csak úgy elmenni főleg, ha az a vesztegetés már olyan mérteteket ölt, amikor is már a közpénzek vonatkozásában történik meg maga a bűnelkövetés. Az ilyen bűnelkövetői hálózatok a társadalmat károsítják, és oly mértékben rombolják a közbizalmat, ami nem megengedhető. A korrupció megjelenési területei, ahogyan a vonatkozó bűncselekmények körének szálai azon túl, hogy messze elérnek a megjelenési területei is igencsak sokfélék lehetnek, többek között a politikai pártok, a törvényhozás, az igazságszolgáltatás, a köztisztviselői kör, az egyházi intézmények, az oktatási intézmények, az egészségügyi szektor, a média, gazdasági/üzleti szektor, a sport szektor, de még a civil szféra is. A korrupció mellett megannyi bűncselekmény van, amely aggodalomra és mielőbbi intézkedésre ad okot, ilyen többek között a költségvetési csalás is, aminek társadalmi vonatkozásai szintén megkérdőjelezhetetlenek, de ezen kívül még megannyi van.

„A nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szervének eljáró tagja az elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog, vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében eljárási cselekményeket végezhet, amelyek során köteles a nyomozás érdekeire figyelemmel eljárni, azonban kezdeményezheti a megkeresőnél az általa célszerűnek tartott eljárási cselekmény elvégzését is. A Be. a vádemelés előtt olyan vagyon-visszaszerzési tevékenységet szabályoz, amely egyetlen, és nem két eljárásban jelenik meg, amely keretében a nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szerve az eljárása során lefoglalt bizonyítási eszközt és a keletkezett iratokat haladéktalanul átadja a megkeresőnek, továbbá minden olyan adatot megismerhet, amely az elkobzás vagy a vagyonelkobzás alá eső dolognak, vagy vagyonnak a felderítése és biztosítása érdekében szükséges. A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése során fontos szerepet képvisel a kényszerintézkedések végrehajtása. Azonban ehhez szükséges az illegális jövedelmek felkutatása és a tudományos-technikai fejlődés nyomon követése. Ebben nagy szerepet képvisel a pénzügyi profilalkotás, amelyhez szükséges az e-nyomozás adatgyűjtési forrásainak feltérképezése, megismerése és teljes mértékben történő feldolgozása.”(Nyitrai, 2020) A bűncselekményből származó vagyon-visszaszerzési hivatalokat kellett a tagállamoknak 2014-ig létrehozniuk annak érdekében, hogy megkaphassák az ehhez a tevékenység elvégzéséhez szükséges erőforrásokat, jogköröket és képzést.¹⁵¹

¹⁵⁰ A témában megannyi tudományos kutatás, irányelv és jelentés készült már. Többek között a következő kézikönyv is: A szervezett bűnözés kézikönyve. Főszerkesztő: Prof. Dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, 2011. december 31-ig az RTF rektora, 2012. január 1-től az NKE Rendészettudományi Kar dékánja. 18.o. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kezikonyv_szervezett_bunoozees_NKE_2013.pdf (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

¹⁵¹ A témában megannyi tudományos kutatás, irányelv és jelentés készült már. Többek között a következő kézikönyv is: A szervezett bűnözés kézikönyve. Főszerkesztő: Prof. Dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy,

A vagyon-visszaszerzés érdekében már 2004-ben létrejött a Camden Vagyon-visszaszerzési Ügynökségközi Hálózat (CARIN). "A CARIN olyan informális hálózat és együttműködési csoport, amely a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásának összes aspektusában érintett. A hálózatnak, amely 53 joghatóság és 9 nemzetközi szervezet szakembereinek részvételével működik, Dél-Afrikában és Latin-Amerikában is vannak kapcsolatai hasonló vagyon-visszaszerzési hálózatokkal. A CARIN célja, hogy tagjai a különböző ügynökségek bevonásával még eredményesebben küzdjenek a bűnözők illegális jövedelmének elkobzásáért."¹⁵² Ezzel a cél alapvetően az volt, hogy az Európai Unió tagállamain kívül eső vagyon-visszaszerzési tevékenységet folytató irodák összeköttetése, azok információcseréje és a hatékony együttműködése ily módon biztosított legyen.

A Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) rendelkezik a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről.¹⁵³ Eszerint az Európai Unión belüli nemzetközi információcseréért az Asset Recovery Office-ok (ARO) – Vagyon-visszaszerzési Irodák hivatottak eljárni. A Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozó Iroda, Vagyon-visszaszerzési Hivatal, Nemzetközi Osztály – az alapeljárást folytató társhatóság kérésére a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat - és hatásköréről szóló 329/2007. (XII.13.) Kormányrendelet¹⁵⁴ 9. § q) pontja alapján végzi a nemzetközi vagyonszűrés tevékenységét.

Személyes véleményem ezzel a vagyon-visszaszerzéssel kapcsolatban, hogy az mind szép és jó, hogy a bűncselekmény eme fázisába ily mértékben és módszerrel, a törvényes kereteknek megfelelően visszaszerezük a bűnelkövetőktől a bűnös úton szerzett vagyonukat, akadályozva meg ezáltal a bűncselekményből származó vagyongyarapódásukat. No, de mi következik azután, hogy az államkasszába az ekképpen lefoglalt összeg visszakerül. Kezdődik minden előlről? Jó lenne a pénz útjának teljes történetét nyomon követni. Szól is a másik mondás, a pénz nem beszél. Maga a pénz valóban nem beszél, de annak legyártását követő megtett útja és a hozzá kapcsolódó történetek ellenben igencsak beszédes tud lenni. A rendőrség ezen ágának

egyetemi tanár, 2011. december 31-ig az RTF rektora, 2012. január 1-től az NKE Rendészettudományi Kar dékánja. 19.o. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kezikonyv_szervezett_bunoozees_NKE_2013.pdf (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

¹⁵² Camden vagyonvisszaszerzési ügynökségközi hálózat (CARIN) 1-2.o. <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/30b9df21-ef0a-4111-8ee3-070d5c6cf951/language-hu> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

¹⁵³ A Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) *A Európai Unió Hivatalos Lapja* L332/103 2007.12.18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0845&from=HU> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

¹⁵⁴ A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről. 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700329.kor> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)

szenzitivitása, specializált volta és a bűncselekményből származó vagyon felderítésének eszköztárában a legmagasabb szintűnek kellene lennie, hogy a törvény ereje ezen a területen mérhetővé válhasson. Amennyiben nem így van, vagyis a vagyon-visszaszerzésnek az eszköztára a bűnelkövetők eszköztáránál alul marad, akkor csak arra kapunk vallomást, hogy a rendszerrel magával van baj. Méghozzá igencsak nagy. A rendőri feladatellátás ezen speciális ágáról írtam, most a vagyon-visszaszerzésről, annak is csak egy kis szeletétől. Tehettem volna ezt a rendőrség egyéb feladatait ellátó egységekről is. Amíg a cégnél nem a speciális, a hatékony és a releváns képzés lesz a mérvadó és nem igazi rendőri szakemberek kerülnek vezetői pozícióba és szolgálják hatékonyan és érdemben a rendőri egységek feladatait. Addig ezek és még sok minden más összetevő mind-mind arra tett vallomás részeként lesz értelmezhető, hogy a bűnelkövetés bármilyen szintekről is legyen szó, bűnözői tevékenységük elfogadható, sőt a törvény ellen vétetni „természetessé” válik. Nos, szerintem nem az és aki a rendőrségen becsületesen keresi a kenyerét nem is arra tett esküt, hogy ezt mind szemrebbenés nélkül tűrje, bármelyik szegletében is dolgozzon a szervezetnek. Nem hiába szereltek már le oly sokan, nem hiába lettek többen egészségügyileg leépülve, vagy ami még rosszabb öngyilkosok is akár. A napi szintű érthetetlen intézkedések és feladatok sora, az igazságtalanságok, a munkavégzéssel járó feladatok megbénítása és a hatékonyság aláásása egy olyan hivatásos számára, aki a becsületességre, az igazság felderítésére és a bűn üldözésére tette fel életét bizony nem kis kihívást jelentő feladatok. Amikor már eljutott a szervezet is arra a szintre, hogy benne kiállni a szakmaiság, az ésszerűség, az emberség és a törvények mellett egyfajta lázadással ér fel, bizony nem túl sok jót sejtető folyamat részeként értelmezhető. Ideje lenne végre érdemben rendezni és változtatni a sorokon.

3.2. A KORTÁRS RENDŐR ETIKAI KÉPZÉSRŐL

A rendszerváltást követően fordulópont állt be a rendvédelmi szervek történetében, méghozzá olyan tekintetben, amelynek következményeképpen az erőszak alkalmazásának lehetőségét az alkotmány privilegizálta és eszerint alkotta meg az új alkotmányt magát is. A demokrácia társadalmi vonatkozásainak vonatkozásával összefüggésben kiemelt szerep jutott az általános közfeladatokat ellátók számára, tekintettel arra, hogy az állampolgárokhoz legközelebb álló közigazgatási szerv egyike maga a rendőrség volt. Az Alaptörvény tovább egyértelműsítette a rendészeti feladatok honvédelemtől történő különbözőségét (Bezerédi, 2019). Határolva el ez által még jobban egymástól a rendőri és a katonai feladatellátást. Az alap rendőri szakképzésnek a felsőoktatáshoz kapcsolódó tisztképzésből és a felsőfokú szakképzés szerint működő tiszthelyettes képzésből áll. Ezekkel fogok a következő fejezet részben foglalkozni, amelyen belül is kifejezetten a rendőri etikai és a hozzá kapcsolódó tudományágak rendőri képzés szintjén történő megjelenéséről írok bővebben.

A magyar kortárs rendőrtisztképzés az Elnöki Tanács 1970. évi 39. számú törvényerejű rendeletének köszönhetően megalakult Rendőrtiszti Főiskolán kezdődött. A belügyminiszter által rendeletbe foglalt szerint a főiskola feladata a meghatározott tiszti, köztisztviselői és közalkalmazotti munkakörök betöltésére történő képzés teljesítése volt. A főiskola alapvető feladatait és működésének fő elveit a 4/1971. (X.19.) BM-MM rendelet¹⁵⁵ és a 010/1971. BM számú parancs határozták meg, amely szerint 1971. szeptember elsején kezdhette meg működését az intézmény. Ahogyan a főiskola tanulmányi és vizsgaszabályzatát a 165/1971. (MK 22.) MM sz. utasítása tartalmazta, amely szerint a hallgatók a tanulmányaik befejezése után államvizsgát tesznek és oklevelet kapnak. Ez a képzés hároméves nappali és négyéves levelező rendszerű tagozaton történt és ez utóbbi 1975-ben a belügyminiszter 022/1973. számú utasítására kezdődhetett el. Az egyetemi szintű okleveles mesterképzési szak: *a rendészeti vezető mesterképzési szak* 2008/2009. tanévtől kezdődhetett el, amely a 2012. január 01.-től Nemzeti Közszolgálati Egyetem részeként működő Rendészettudományi Karán folytatódott a főiskolai alapképzéssel együtt (Tóth, 2021). A Magyar Akkreditációs Bizottság a *Rendészettudományi Doktori Iskolát* a 2018/1/V/1/2/1179 számú határozatával akkreditálta (Sallai, 2021).

¹⁵⁵ A Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 39. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról. 4/1971. (X.19.) BM-MM együttes rendelet https://jogkodex.hu/jsz/1971_4_bm_mm_rendelet_6300116

A rendőrtisztképzés jelen kutatás szempontjából releváns témaköre a rendőri erkölcs, éppen ezért is szentelek kissé részletesebb teret a Rendőrtiszti Főiskolán a kortárs etika oktatási rendszerének bemutatására.

A rendőrtiszti etikai képzés áttekintése a rendszerváltástól kezdődően

A fejezetrészen elsősorban a rendőri képzés szakirodalmából szűrtem ki azokat a tanulmányokat és jegyzeteket, amelyek az etika és a hozzá kapcsolódó tudományágak vonatkozásában relevanciával bírnak a kutatás témakörét illetően meghatározónak voltak tekinthetőek.

A Rendőrtiszti Főiskolán 1989 évben megalakult Társadalomtudományi Tanszék, a szociális folyamatok részeként a rendszerváltás keretében bekövetkezett változásokra reagálva határozta meg az intézményben folyó oktató és nevelő munka tartalmát, formáját, struktúráját és mindenekelőtt az alapstruktúráját. Mindezek eredményeképpen és a jelen kutatással összefüggésben ismertetem a *Valcsicsák Imre* és *Nagy László* által 1992 évben kiadott, **A társadalom- (történelem) tudományos ismeretek oktatásának helye és szerepe a rendőrtiszti képzésben** címmel állította össze a következő résztanulmányát. A társadalomban a rendszerváltással bekövetkezett változások világosan rámutattak az értelmiség hazai helyzetének mélyen gyökerező ellentmondásaira, a szakmai orientáció súlyos gyengeségeire és a politikai-ideológiai befolyásoltságának erőteljes szociális következményeire. Mindezen események vonatkozásában a Rendőrtiszti Főiskola 1971 óta fennálló oktatási rendszerében is szükségét érezte a változás. Az oktatási és nevelési munkában újragondolást követeltek meg a társadalomtudományi ismeretek helyének és szerepének meghatározásai, vagyis mely diszciplínák mentén és milyen ismeretanyagra támaszkodva állítsák össze a tanszék munkatársai az oktatási segédanyagokat (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A 20. századi kelet-közép-európai értelmiségi lét nélkülözhetlenné tette, hogy a gyors ütemben integrálódó *európai régióhoz* és a történelmileg függetlenné váló *magyar nemzethez* kiegyensúlyozott módon, de mindkét elemet szem előtt tartó az értelmi és érzelmi viszonyulást. A korábbi évek mély deformációi és az európaiságot magában hordozó korszerű nemzettudat célirányos kialakítását tették szükségesszerűvé. Erre válaszul 1992 őszén indult el a *Magyarok Európában* című 70 órás kurzus, amelyre az ezt megelőző pár évben már megkezdődtek az előkészületek (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A rendszerváltás tehát alapjaiban befolyásolta a felsőoktatás társadalomtudományos képzésének tartalmát, formáját és struktúráját, vagyis tulajdonképpen az alapkoncepcióját. A

végbement folyamatok minden társadalmi alrendszeret érintett, de hatásának legfontosabb eredménye, hogy felbomlott és megszűnt egy totalitárius szerveződésű társadalmi struktúra, amellyel kapcsolatban kialakult az a politikai szisztéma, amelyet összefoglalóan *pluralista polgári demokrácia* nevet kapta. Az elmúlt négy évtized politikai-ideológiatörténete hozadékaként teljességgel érthető, hogy ebben az időszakban több egymást követő generáció nőtt fel, akiknek hangsúlyos benyomása, gondolkodásmódja és probléma megoldási reflexei jelentős részben a múlt tapasztalataiból származtathatók. Az ország ekkor rendkívül nehéz gazdasági helyzetére és az egyensúlytalanságra válaszul szükségképpen ismételten a centrális állami kezdeményezést igényeltek. Az ideológiai viszonyok terén a legfontosabb változást a marxista-leninista ideológia hegemoniájának megszűnése és megszüntetése jelentette (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A társadalomtudományi képzés kötelező tárgyai voltak a történelem és a szociológia, amelyek mellett a kötelezően választható tantárgyak körét a 1992-1993-ban a következők voltak: etika, retorika, logika, filozófiatörténet és politológia (Valcsicsák-Nagy, 1992). A tantárgyak közül a jelen kutatási témakörhöz kapcsolódó tematikákat fogom ismertetni, amelyek közül a korábban már ismertetett történelmet (Magyarok Európában) követően a szociológiával fogom kezdeni.

Az *etika* 1991-es tematikája a következők szerint állt össze: általános etikai bevezetés; korok és erkölcsi eszmények; a szellemi szféra különböző területeinek kölcsönhatása az erkölccsel; a szakmai munka végzéséhez fokozottan kapcsolódó etikai kategóriák rendszere és összefüggései; a magánélet és a hivatás etikai kérdései; esettanulmányok (Valcsicsák-Nagy, 1992).

Eszerint az etika egy féléves 30 órás oktatása több, igencsak nehezen érvényesíthető szempontot próbált figyelembe venni. Az etika filozófiai szakdiszciplína mibenléte miatt az oktatása olyan felkészületlen hallgatók számára, akiknek döntő része még a középiskolában sem foglalkozott filozófiával, már önmagában véve komoly szakmai és didaktikai problémák elé állította a tantárgy oktatóit. Mindezek közül is a legnehezebb feladat arra a jól átgondolt struktúrára éleződött ki, amelynek mentén eme viszonylag szűk órakeretben megfelelő arányban és konkrétságban szerepeljenek az általános és szakmai ismeretek. A hallgatók számára kötelező tananyagként széles körből merített irodalom-összeállítás szolgált, amely kellőképpen árnyalt és színvonalas szövegek felhasználását nyújtotta. A tantárgy oktatásának eszköztárának szükségképpen bővítését tűzte ki célul a társadalomtudományi tanszék, amely szerint az elkövetkezendő években etikai szöveggyűjtemény elkészítését tűzte ki célul (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A *logika* tárgyának (Erdős, 2001) tematikája az 1992/93 években a következőképpen nézett ki: bevezetés a logika tárgy tanulmányozásába; logikai alaptörvények és alpműveletek; a fogalom és műveletei; az ítélet és műveletei; a szimbolikus logika elemei (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A rendőrtiszti szakmai tevékenység ennek a tantárgynak a bevezetését meglehetősen természetesen fogadta. A logika oktatásának folyamatában a hagyományos formális logika tudásanyagának felhasználásával messzemenően törekedett az ismeretközvetítés és gyakorlás során a főiskolai szakmaiságának szempontrendszerét figyelembe venni (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A *filozófiatörténet* oktatása a főiskolán hagyományokkal rendelkezik, mivel a marxizmus-leninizmus részeként filozófiai (filozófiatörténeti) ismeretek közvetítése is szerepelt. A marxizmus-leninizmus filozófiai területe tartalmazta a legnagyobb arányban (ideologikus mellett) a tudományos értékű és igényű ismeretanyagot. A filozófiatörténeti oktatás a korábbiakhoz képest két lényeges ponton változott meg. Ezek a következők voltak: egyrészt sor került az ideológiai hegemonia szétzúzására és megszüntetésére, másrészt pedig – az előzőekkel összefüggésben – a tényleges egyetemesség és a modern filozófiatörténet mentén haladva beáramlottak az úgynevezett polgári filozófia értékei. A tematikai struktúrák két koncepció szerint érvényesültek (Valcsicsák-Nagy, 1992).

Az első koncepció az *ismeretelméletre* helyezte a hangsúlyt: a filozófia általános jellemzése; az antikvitás társadalma és a filozófia (a rendszeres filozófia megjelenítése, hellenizmus kora); a római birodalom bukása és a feudalizmus világszemlélete (a középkori világ- és társadalomszemlélet lényege, formái); humanizmus és reneszánsz (a feudalizmus virágkora, az új tudományos világkép csírái); a polgári viszonyok és a filozófia (felvilágosodás kora); a klasszikus német filozófia; a filozófia 1848 után; a tudományfilozófiák, életfilozófiák; a modern társadalomelméletek és globális problémák (Valcsicsák-Nagy, 1992).

A második koncepció a *modern filozófiai emberfelfogás* tárgyalására helyezte a fókuszot: Soren Aabye Kirkegaard; Karl Marx; Friedrich Nietzsche; Lukács György; Martin Heidegger; Jean-Paul Sartre; Pierre Teilhard de Chardin; Arnold Gehlen; Herbert Marcuse (Valcsicsák-Nagy, 1992).

Az Erdős István és Valcsicsák Imre által 1995 évben **Etika szöveggyűjtemény** (Erkölc a rendvédelemben) címmel megjelent kötete szerepel. Az erkölcs és az etika világába történő betekintést követően az erkölcs szerepét mutatja be a rendőri szakmai munkában. A tizenegy fejezet az alábbiakból tevődik össze: Bevezetés az erkölcs, az etika világába; az erkölcs az

egyén és a társadalom életében; az erkölcs szerepe a szakmai munkában; hatalom és erkölcs; előítéletesség – szakmai munka – erkölcs; a korrupció és a közszolgálat; erkölcs a parancsvizonyok közegében; a titok, a titkosság és a titoktartás erkölcsi kérdései; a hazugság erkölcsi dilemmái; a bűn és a büntetés erkölcsi kérdései; erkölcs a mindennapi életben (Erdős-Valcsicsák, 1995).

A fejezetek felépítése szerint az adott témakör kifejtését az életből, vagyis a szakmai munkából vett esettanulmányok színesítik és hozzák közelebb az adott témakört az olvasóhoz ezáltal.

Ahogy a kötet bevezetőjében is olvashatjuk, hogy a kiadvány több tekintetben eltér a szokványosnak nevezhető felsőoktatási jegyzetektől, tankönyvektől, szöveggyűjteményektől és olvasókönyvektől. Méghozzá azért, mert mindezekről tartalmában, belső szerkezeti formájában is eltér (Erdős-Valcsicsák, 1995). „A rendvédelmi területeken folytatott tevékenységek erkölcsi problematikájával foglalkozó oktatás hazánkban lényegében előzmény nélküli.”(Erdős-Valcsicsák, 1995: 5) A szerző tovább folytatva a gondolatmenetet, azzal magyarázza az igazán előzmény nélküli tevékenységet, miszerint a korábbi évek Rendőretika elnevezéssel folytatott próbálkozásai nélkülözték az adott szaketikai politikai-ideológiai befolyásoltság mentességét és csupán az általános etikai ismeretbázis átadására törekedhettek. Mindemellett az előzmény nélkülinek volt tekinthető azért is, mert az etika oktatása különösen nagy felelősséggel bírt, hiszen hosszú időn keresztül erőteljes és hatalmi erőknek volt alárendelve. A szöveggyűjtemény kiadásakor azonban már jelentősen és előnyösen megváltozott az ideológiai és politikai közeg ahhoz, hogy az etikai ismeretek oktatás szükségességének kérdéskörén túl, a kérdést a továbbiakban annak tartalmi és formai részét jelentette, természetesen a legcélravezetőbb megoldásokat szem előtt tartva (Erdős-Valcsicsák, 1995).

Az Etika szöveggyűjtemény (Erkölc a rendvédelem) jegyzethez készült egy tansegédlet is, amelyet *Erdős István* írt **Esetek és gyakorlatok a rendvédelmi etikához** címet viseli. Az 1996 évben kiadott jegyzet célja a szerző szerint a Rendőrtiszti Főiskola nappali és levelező tagozatos hallgatóinak segítségére legyen a Rendvédelmi etika tantárgy tananyagának, ezen belül is az Etika szöveggyűjtemény ismeretanyagának a feldolgozásában, elsajátításában, a számonkérés és a vizsgára felkészülés tárgyában. Ennek megfelelően a Tansegédlet a Szöveggyűjtemény fejezetbeosztásait követi (I-X. fejezeten keresztül), amelyek a következő feladatsorokkal egészülnek ki: ellenőrző kérdések: megfigyelte, gondolja meg; gyakorlatok: igen-nem tesztkérdések; egyéb gyakorlatok; helyzetgyakorlatok; vitakérdések; személyiségteszt.

Az ismeretanyagok feldolgozását segítő feladatsorok különböző módszereket kínálnak az adott esettanulmánnyal összefüggésbe hozható etikai tananyagok elsajátításában és annak belsővé tételében (Erdős, 1996). Mindezt annak érdekében, hogy a hallgatót képessé tegye az egymással összefüggő elméleti és gyakorlati ismeretek megfelelő, rendőri munkában hasznosítható alkalmazására.

Az integrált társadalomtudományi képzés keretében a Rendőrtiszti Főiskola mesterképzésen résztvevő hallgatói számára, *Valcsicsák Imre* által készült 2007-ben a **Rendészeti etika** jegyzet. Az erkölcs, etika általános és rendészeti világába betekintést engedő szakirodalom a következő témaköröket érinti: erkölcs-etika, az erkölcs az egyén és a társadalom életében, az erkölcs szerepe a szakmai munkában, korrupció és erkölcs, a parancsviszonyok és az erkölcs, a szolgálati titok és az erkölcs, a hazugság erkölcsi kérdései, a bűn és büntetés erkölcsi kérdései és az előítéletesség – rendészeti munka – erkölcs. Az erkölcsi felelősség fejezetrészben a felelősség általában, ki viseli a felelősséget, közös (kollektív) felelősség, intézményi felelősség és a felelősség megnyilvánulásai. Mindezeket túl az utolsó fejezetrészben a rendőretikai kódexről¹⁵⁶ ír a szerző.

A rendőretikai kódexről szóló fejezetben a következők szerepelnek. Európában, ahol a határok mindinkább elvesztik jelentőségüket, a rendőrségre irányuló figyelem magától értetődő kell, hogy legyen. Az ezzel kapcsolatos viták középpontjában a rendőrség hatékonysága áll, vagyis, hogy miképpen képes felvenni a küzdelmet a bűnözéssel, ezen belül is a nemzetközi bűnözéssel. A demokráciákban a rendőrség hatalmát olyan tekintetben szorítja keretek közé, hogy megállapítható lehessen mennyiben fogadható el az egyének alapvető jogai és szabadsága szempontjából. Mindkét érdek egyaránt fontos és a közöttük lévő egyensúlyt kell megtalálni és rá kell találni azokra az eszközökre, amelyekkel ez az egyensúly fenntartható. Ez a rendőretika számára a legfontosabb (Valcsicsák, 2007).

Az Európai Rendőretikai Kódex¹⁵⁷ az Európa Tanács Ajánlása szerint az alapelveket mindennél fontosabbnak tartó tagállamok számára, hogy ezeket az elveket – minden, a törvények által kormányzott demokráciában - a rendőrségek számára is alkalmazzák. Az ajánlás a rendőrségekre közvetlenül érvényes nézőpontokból a demokrácia, a törvények és az egyének

¹⁵⁶ Ehhez kapcsolódóan a szerzőnek korábban jelent meg tanulmánya. Lásd: Erdős István és Valcsicsák Imre (1996): *Bevezető tanulmány a rendőrségi etikai kódex tervezetéhez*. 7. évfolyam, 3. szám. 82-88. Főiskolai Figyelő, Budapest. 82-88.

¹⁵⁷ Az Európa Tanács 2001-ben fogadta el az Európai Rendőretikai Kódexet: *The European Code of Police Ethics* (2001) Council of Europe Publishing, Strasbourg. <https://polis.osce.org/european-code-police-ethics> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.)

jogainak védelme, vagyis az Európa Tanács alapértékeinek szempontjából illeszti be. Az Európai Rendőretikai Kódex tartalmát illetően a „hagyományos” értelemben vett etikai kódexnél többet nyújt, mivel a rendőrségi szervezet általános kereteit, a rendőrség szerepét, helyét a bűnügyi igazságszolgáltatási rendszerben, a céljait, a tevékenységét és ellenőrzését egyaránt érinti. A Kódex célja, hogy szervezeti elveket kínáljon az „etikus rendészet” számára, mindemellett a szöveg bizonyos részei modellt kívánnak nyújtani a törvényhozás, a szabályozás és a magatartási és etikai kódexek számára. Mindenekelőtt azonban az Európai Rendőretikai Kódex útmutatásul szolgál az Európai Tanács tagállamainak és kormányaik számára, különösképpen azok számára, akik komolyan gondolkoznak a rendőrségi reform végrehajtásán. A Kódex a hozzátartozó magyarázatokkal együtt az információk forrásaként és egyúttal inspirációként szolgálnak a gyakorló rendőrök számára, de éppúgy a szélesebb nyilvánosság számára is (Valcsicsák, 2007).

Az *Erdős István* által 2011-ben létrehozott **Szakmai etika jegyzet, a bűnügyi és közbiztonsági vezetői továbbképzési szak részére** címmel készült tananyag célja szerint a következőket határozta meg: a szakmaetika ismeretek átadása, olyan erkölcsi-etikai készségek fejlesztését jelenti, amelyek a rendőrök, azon belül is kiváltképpen a rendőri vezetők munkája során hasznosulnak. Emellett érdeklődést és fogékonyságot kelt a hallgatókban a rendőri és a vezetői munkát meghatározó erkölcsi összetevői, erkölcsi szabályozó mechanizmusai iránt. A tananyag szerkezetét tekintve a következő témakörök köré csoportosítható (Erdős, 2011): a jog és az erkölcs együttműködése a rendőri munka szabályozása területén, különös tekintettel a rendőr mérlegelési jog- és feladatkörére; a rendőri hatalommal élés és visszaélés; a korrupció, kiváltképp a hivatali korrupció visszaszorítása; a rendőri munkát veszélyeztető előítéletesség (Erdős, 2011).

A rendőri etika szükségességének alátámasztását a szerző szerint a következő gondolatok bizonyítják: a jog teret enged a jogalkalmazó számára abban, hogy bizonyos kérdéseket a helyzet és körülmények ismeretében maga döntsön el és ez a hivatásos jogalkalmazóval szemben egyúttal elvárás is. Ez a diszkrecionális döntési lehetőség és kötelesség. A jog „nyitott szövedékei” gyakran erkölcsi tartalmakkal tölthetők ki, a diszkrecionális döntések meghozásához gyakran erkölcsi elvek nyújtanak megfelelő eligazítást és támpontot. A rendőri munka során előadódó diszkrecionális döntési feladatok meglehetősen szakmai természetűnek tekinthetők. Továbbá ezeknek a megoldásához az általános etika elvei csupán nagyon hozzávetőleges és nagyon közvetett segítséget nyújtanak. Éppen ennek okán a szakma jellegzetes és visszatérő problémáinak a kezelésére általános etika alapján sajátos szakmaetikát

(rendőri etikát) is ki kell dolgozni, amely egyértelműbb, gyakorlatiasabb és gyorsabban kezelhető eszközöket nyújt a szakmai erkölcsi döntésekhez. A döntési helyzetben a végső döntést meghozó rendőr számára a következő - általános etikai elveken nyugvó - ajánlást fogalmazták meg a rendőrök számára (Erdős, 2011): „Dönts, de felelős is vagy a döntéseidért!”(Erdős, 2011: 16).

A **Rendészeti (szakmai) etika** címmel 2013. évben jelent meg Valcsicsák Imre könyve, amely a következő három fejezetből áll az első fejezetében az erkölcs, etikai általános rendészeti világába nyerhetünk betekintést a következő témakörök mentén: tanulható-e az etika felnőtt korban?; erkölcs-etika; az erkölcs az egyén és a társadalom életében; az erkölcs szerepe a szakmai munkában; korrupció és erkölcs; a parancsvizonyok és az erkölcs; a szolgálati titok és az erkölcs; a bűn és a büntetés erkölcsi kérdései; előítéletesség rendészeti munka – erkölcs (Valcsicsák, 2013).

A második fejezetben az erkölcsi felelősségről olvashatunk, a következő fejezetrészek tükrében: a felelősség általában; Ki viseli a felelősséget?; a felelősség érvényesülése; közös (kollektív) felelősség; intézményi felelősség; a felelősség megnyilvánulásai (Valcsicsák, 2013). A harmadik fejezetben a szakmai etikai kódexek és a függelékek szerepelnek, amelynek két fő részében a rendészeti etikai kódexről általában és az Európai és hazai rendészeti etikai kódexekről ír a szerző. Még hozzá a másodikon belül: az Európai Rendőretikai Kódex; a Belügyminisztérium hivatali szervezetei, a minisztérium hivatali tevékenységét segítő szervezetek, valamint a belügyminiszter irányítása alá tartozó önálló szervezetek közszolgálatot végző munkatársai; a Magyar Köztársaság Rendőrségének Etikai Kódexe¹⁵⁸ (**2. számú mellékletben**); „Zöld Könyv”¹⁵⁹ az állami szervek etikai kódexeiről; Etikai Kódex a hivatásos katasztrófavédelmi szervek hivatásos, köztisztviselői és közalkalmazotti állománya számára 2004; Etikai Kódex – APEH 2008; a Büntetés-végrehajtási Szervezet Etikai Kódexe 2010 (Valcsicsák, 2013).

A szerző az erényeket a felelősséggel kapcsolja össze, még hozzá a felelősség jellegével kapcsolatban, amely szerint a felelősséget meghatározó tényezőként a lelkiismeret lesz a meghatározó. Valcsicsák Imre szerint a felelősség erénynek számít a legáltalánosabb szóhasználat alapján. Ebben az értelemben, - teszi hozzá a szerző – felelősnek lenni azt jelenti,

¹⁵⁸ *A rendőri hivatás etikai kódexe.* <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe> (Letöltve: 2021.04.24.)

¹⁵⁹ *A Zöld Könyv*: Az állami szervek etikai kódex. Lásd: Valcsicsák Imre (2013): *Rendészeti (szakmai) etika.* Budapest, Kiadja: FÁMA Zrt. – Nemzeti Közszolgálati Tankönyv Kiadó Zrt. <https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/etika-jegyzet.original.pdf> (A letöltés dátuma: 2019.01.07.) 143-144.

hogy sajátunknak tekintjük mások gondjait, odafigyeléssel viseltetünk mások problémái iránt. Akár oly módon is, hogy készek vagyunk arra, hogy részt vállaljunk azok megoldásából. Az ekképpen értelmezett felelősségben alapvető szerepet játszik a lelkiismeret (Valcsicsák, 2013). A szerző a felelősséget helyezi előtérbe a könyvében, amelyet szakmai felelősség, erkölcsi felelősség, felelősségteljes döntéshozatal, felelősségérzet, felelősségvállalás, felelősségre vonás, felelősséggel tartozás, felelősség problémái, felelősségviselésként aposztrofál a legtöbb esetben. Mivel a könyv központi részében a szerző az erkölcsi felelősségről ír.

A felelősség magyar szó, jelentése szerint a felel szótövből származik. Általában ebben az értelmezésében is szokás használni. A felelősség olyan társadalmi viszony, amely az emberek közötti interakciók révén tud megvalósulni. A mérlegelő és odafigyelő, tehát tudatosságot igénylő emberi cselekvés, más emberi magatartásokkal is összekapcsolódik, összefügg éppen ezért is a felelősségmozgatók erkölcsi tartalommal töltődnek (Valcsicsák, 2013).

A **Pályakezdő Rendőrtisztek Kézikönyvében**¹⁶⁰ a következőket írják a témával összefüggésben. „A rendőr által betartandó etikai normák A Rendőrség hivatásos állományú tagjai szolgálati viszonyát sajátos közjogi helyzet jellemzi a tágabb költségvetési szféra foglalkoztatás-jogi rendszerében. Tevékenységüket elsősorban jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök határozzák meg. Funkciójukból, feladatrendszerükből adódóan a társadalom – indokoltan – az átlagosnál magasabb szintű erkölcsiséget vár el. Azért, hogy az érintettek – minden vonatkozásban – eleget tudjanak tenni a társadalom által támasztott követelményeknek, valamint hivatásuk jó színvonalú teljesítésének, indokolt meghatározni a rájuk vonatkozó, illetve az általuk betartandó etikai alapelveket. Az etikai alapelvekben összefoglalt normarendszer betartását meghatározóan az érintett szervezetek szervezeti kultúrája, morálja, szakmai és emberi lelkiismerete valósítja meg.”(Pozsgai, 2016: 38) A kortárs rendőr etikai szakirodalom abban különbözik a korábbiaktól, hogy a rendszerváltástól kezdődően már kifejezetten ebben a témakörben jelentek meg könyvek is. Nem csupán a témát részben vagy egészben érintő folyóirat, vagy a képzésre és a normákra vonatkozó előírásokként.

A rendszerváltást megelőzően is voltak magatartási és viselkedési szabályok, előírások a rendőrségen belül. Minden valószínűséggel megvoltak azok a tényezők, amelyek életre hívták ezeket, ezáltal is érzékeltetve szükségességüket. Kijelenthető tehát, hogy ha akármilyen egyértelműnek, mitöbb akár bagatellnek is tűnhető szabályzati pont is került be anno, például a

¹⁶⁰ Pályakezdő Rendőrtisztek Kézikönyve. (2016) Budapest. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4955/P%E1lyakezd%20%20rend%20rtisztek%20k%E9zik%F6nyve.pdf?sequence=3> (A letöltés dátuma: 2022.07.16.)

szolgálati szabályzatba annak bizony oka volt. Az egyértelműsített leíró jellegű erkölcsi előírások szükségképpen megoldását kínálták a közönség, vagyis az alkalmazói számára. Emellett kiemelt szerepe a parancsnokoknak volt, akik példamutatásukkal, kiállásukkal, tudásukkal felvértezve látták el a vezetői beosztásukhoz tartozó feladataikat. Ezek az előírások most sem szolgálnak más célokat, mint azt, hogy a rendőrség egységként legyen működőképes és a napi szolgálati feladatok teljesíthetőek legyenek. A szolgálattal járó feladatok sokszínűsége, a fejlettségi szintje és egy sor hatást gyakorló befolyásoló tényező is színre lépett, átalakult és az idő előrehaladtával formálódott. Ezekhez a rendőri hivatásnak is alkalmazkodnia kell. De amikor már annak korát éljük, hogy az alap magatartási, öltözködési szabályoktól kezdve a parancsnoki erkölcsi példamutatásokig¹⁶¹ bezárólag egy sor igencsak súlyosnak tekinthető probléma merül fel és ezeknek az eseteknek többségében, -ha nem mindben- azért mert az aktuális rendőri hivatásetikai kódex pontjait sem tartják be a rendőrök részben vagy egészben. Addig sajnos a működőképesség és a társadalmi megítélés is hagyni fog némi kívánnivalót maga után. Ennek is több oka van, mint olvashattuk a dualizmus korának eseteiről kapcsán is például, amikor is olyan vezetőket hagytak éveken át pozícióban, akinek egyértelmű és köztudott törvényszerű működése volt a rendőri vezetői beosztása mellett. Szerencsére mára már egy sor olyan szervezet működik, amelyeknek a feladata épp ezen és hasonló esetek kiszűrése. Amennyiben jól végzik a munkájukat és ezekre az igencsak súlyos esetekre szakosodnak, akkor elképzelhető, hogy érdemi változások lehetnek. Sajnos azonban a gyakorlat nem ezt mutatja minden esetben, hiszen a szervezeten belül még mind a mai napig hagynak olyan kirívó esetek mellett vezetői beosztásban embereket, akik több hivatásos életét keserítik meg napi szinten, mintsem az alap vezetői beosztáshoz méltó szolgálati feladatait látnák el inkább maradéktalanul. Ehelyett azzal vannak elfoglalva, hogy az állomány életét nemhogy vezetőként megkönnyítené és csapatként együtt dolgozva ki-ki kivéve a részét a részfeladatokból és ennek összehangolt működésén munkálkodna, inkább azt lesi, hogy miként keseríthetné meg az életét, akadályozhatná a pályáját és alázhathatná meg szakmailag léptenyomon. Hogy mi állhat ennek hátterében? Pozícióféltés, rivalizálás, szakmai hozzá nem értés, menedzser személelmód, cselekvési impotencia, irigység, rettegés, a látványpékség látszatának minduntalan fenntartása stb., vagyis vezetői alkalmatlanság. Mindezen problémák sora beosztotti oldalon is megtalálható, hogy ezek közül csak néhányat említsek bajtársiasság

¹⁶¹ A TDK keretein belül folytatott kutatásomban 154 levelező tagozatos Rendőrtiszt Főiskolai hallgató, tehát aktív rendőr által írt esettanulmányt dolgoztam fel, amelyek között kiemelt témaként a korrupcióról, a vezetőkről, a szervezetről, illetve a jog és erkölcsi dilemmáiról írtak. Lásd bővebben: Nagy Nikolett: A rendőri állomány erkölcsi normái és problémái. Rendvédelmi Füzetek, (2011) 2. szám. 21-74.

hiánya, irigység, szakmai féltékenység, versengés, pozíció hajhászat, klikkesedés, érdekérvényesítés (önzés, fúrás, taposás...) stb-stb. Mindezeknek több oka van, amelyek már önmagukban elegendőek lennének a rendszer megzavarásához és a ködös kimenetelű versengés fenntartásához. Már azt gondolhatnánk, hogy a társadalom egy már kinevelt, oktatott és érett tagja jelentkezik eleve rendőrnek, aki ahhoz, hogy e hivatását egyáltalán gyakorolhassa egy sor megfelelési szűrésen kell átesnie. Ami a szakma oktatásáért és képzéséért felelős intézmények esetében, klasszikus módon is történik. Emellett azonban vannak átképzők is, amikor is e szűrés, oktatás és képzés kevesebb és másabb. Ez esetben nem szakmai (rendőri) felsőfokú szakképesítéssel bárkiből rendőrt faragnak rövid idő alatt. Felveti mindez annak problémakörét ezen túlmenően, hogy az esetek többségében az igencsak kevés rendőr szakmai képzését magának tudató és szellemiséget részben magáévá tevőkből előszeretettel csináltak vezetőket, az elmúlt évek tendenciája szerint. A szakmaiság ezeknek az eseteknek a többségében, a gyakorlati tapasztalat mérsékelt volta, a hierarchiai lépcsőfokok átugrása és egy sor egyéb tényező miatt, tovább erősítette a már egyébként is felmerült problémák hosszú sorát. Túl azon, hogy a szakmai képzést nappalin és levelezőn nyújtó képzések tekintélyét és tiszteletét nagy mértékben csökkentették. Ez nincs így rendben, ezen változtatni kell és jobbra, élhetőbbé kell tenni a szervezetet. Épp ennek egy része a képzés, ezen belül is az erkölcsi nevelés és képzés egyaránt, annak mindenre kiterjedő, érdemi, kiemelt és hangsúlyos szerepére tekintettel.

3.3. A KORTÁRS RENDŐRI HIVATÁS ERKÖLCSI NORMARENDSZERÉRŐL

A magyar rendőri hivatás erkölcsi és morális igazolásának a felderítésével foglalkozó kutatás szempontjából, vagyis a 19. a 20. és a 21. század eleji társadalmi változások és a magyar rendészettudomány tükrében jelentősége van annak, hogy abban milyen szerepet tölt be a rendőri hivatás. Az erkölcsi kérdések, mint a fenti kutatásból kiolvasható szoros összefüggésben állnak tehát a hivatás társadalomban betöltött szerepével, ahogyan a speciálisan rendőri szakképzéssel egyaránt.

A jelenleg is hatályos 30/2011. (IX.22.) BM rendeletben¹⁶², vagyis a rendőrség *szolgálati szabályzatában* külön rendelkezik a szolgálati elöljáró és feljebbvaló, valamint az alárendelt kötelességeiről. A magatartási szabályokról, illetve annak létjogosultságáról kevés leírást tartalmaz. A rendőri hivatással járó szolgálati feladatok ellátása erkölcsi tartalommal töltődik, amely nem képzelhető el viselkedési szabályokat előíró etikai kódex nélkül. Jelen estben a közszolgálati hivatásrendeknek szolgál iránymutatásul és olyan hivatásetikai alapelveket tartalmaz, amelyek a hivatásos állomány számára követelményt ír elő és a betartása pedig kötelező érvényű.¹⁶³ A rendelet szerint a szolgálati elöljáró „személyes helytállásával példát mutat a szolgálat ellátásában, a szakmai ismeretek elsajátításában, a fegyelmezett magatartásban, valamint az erkölcsi normáinak betartásában.”¹⁶⁴ mindemellett a rendelet rögzíti a vonatkozó szolgálati elöljáróra vonatkozó szabályozást.

A Magyar Rendvédelmi Kar (*továbbiakban: MRK*) működéséről a Hszt. XXIX. fejezetében¹⁶⁵ rendelkezik a jogalkotó, e szervezeten belül az MRK Rendőrségi Tagozata (Rendvédelmi Kar) felel a rendőri állomány vonatkozásait illetően. Az MRK feladata szerint „*az MRK a közös értékalapú, egységes rendvédelmi hivatásrend megerősítése érdekében - önkormányzati elven alapuló, rendvédelmi szakmai köztestületként, országos szervezetként - a rendvédelmi szervek hivatásos és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állománya önszabályozásával, szakmai továbbképzésével, a rendvédelmi szervek tevékenysége*

¹⁶² A rendőrség szolgálati szabályzatáról. 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100030.bm> (Letöltés dátuma: 2021.02.27.)

¹⁶³ A rendőrség szolgálati szabályzatáról. 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 88-89.§ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100030.bm> (Letöltés dátuma: 2021.02.27.)

¹⁶⁴ A rendőrség szolgálati szabályzatáról. 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 88.§ (1) f) pontja <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100030.bm> (Letöltés dátuma: 2022.07.03.)

¹⁶⁵ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény 290/A.-339.§ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.26.)

*minőségének jobbításával kapcsolatos feladatokat látja el.*¹⁶⁶ Külön Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és Magyar Rendvédelmi Etikai Eljárási Szabályzat rendelkezik, amelynek megfelelően kell eljárnia egy rendőrnek a Hszt. szerint. Egészen pontosan „etikai vétséget az követ el, aki a Hszt. 14.§-a szerinti rendelkezéseket és a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex rendvédelmi szerv hivatásos vagy rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állományára vonatkozó előírásait, valamint az Alapszabály vagy az Etikai Eljárási Szabályzat rendelkezéseit megszegi.”¹⁶⁷

Az erkölcsi normarendszernek vannak állandó és változó elemei. Ezek közül az állandó elemek azok, amelyek értékállóságuknak köszönhetően olyan iránymutatásokat tartalmaznak, amelyek a rendőri hivatás gyakorlásának elengedhetetlen és azzal szorosan összefüggő elemeit képviselik, korszaktól függetlenül. Azonban emellett vannak olyan változó elemek, amelyek az adott kor társadalmi változásaihoz vagy a hivatás külön szakcsoportjának kívánalmaihoz igazodva töltik be a rendeltetésüket.¹⁶⁸

3.3.1. A MAGYAR RENDŐRI HIVATÁS ETIKAI KÓDEXÉRŐL

Az etikai kódex olyan erkölcsi normákat tartalmaz, amelyek a társadalmakban, csoportban vagy éppen a különböző hivatások gyakorlói számára szolgálnak iránymutatásul. Azoknak a cselekményeknek a vonatkozásaiban kínálnak megoldást, amelyek a hivatásukkal összefüggésben gyakran előfordulnak (Gecse-Volter, 2009). A magyar rendőri hivatás etikai kódexét 2007. július 04-én tették köz-é - az **2. számú mellékletben** lesz megtalálható- és tizenhárom – a magyar rendőri hivatás erkölcsi iránymutatásául szolgáló irányelvet foglal magában. A főbb pontjai a következők: a köz szolgálatáról és a testülethez tartozásról; a tisztességről; az erőszakról; a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról; az emberségről és a segítségnyújtásról; a bajtársiasságról; a felelősségről; a munka minőségéről; az információról; a megjelenésről; a vezetőkről; a szolgálaton kívüli magatartásról és a közbizalomról.

A rendőri hivatásetikai kódex pontjaiban foglaltak iránymutatásul szolgálnak a rendőri szolgálati feladatok ellátása során. Érthető, azonban hibás az érvelés, amely szerint a szilárd morális alap elegendő a rendőri munkához és az etikai kódex felesleges. Ugyanis a szilárd

¹⁶⁶ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény 290/A.-339.§ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.26.)

¹⁶⁷ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény 297.§ (4) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.26.)

¹⁶⁸ A kutatáshoz kapcsolódóan a témakörrel saját, megjelent publikációból merítettem gondolatokat. Lásd: Nándori Nikolett Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem*, A Belügyi Tudományos Tanács Online Folyóirata X. (2021) 3. szám. 2-11. https://www.bm-tt.hu/assets/letolt/folyoi/202103/2021_3%20szam.pdf (A letöltés dátuma: 2021. 12. 23.)

erkölcsi alap mibenléte már önmagában is igencsak változó lehet és összeütközéseket jelent pl. a vallási, ideológiai indíttatású „bűncselekmények” esetén, amikor is az értékválasztások szabadsága lesz a tulajdonképpeni kérdés.

3.3.2. A RENDVÉDELMI HIVATÁS ETIKAI ALAPELVEI

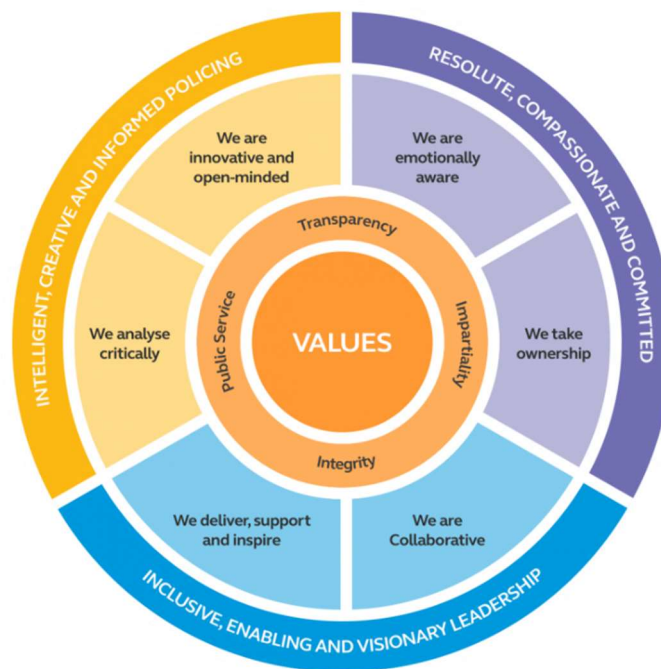
A rendvédelmi hivatás etikai alapelveiről Hszt. rendelkezik. E törvény szerint „a rendvédelmi hivatás etikai alapelvei a hivatásos állomány tagjai tekintetében különösen a hűség, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a méltóság és a tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat, a szakszerűség, az együttműködés és az arányosság.”(Hszt. 14.§ (1)) Ezenkívül külön rendelkezik „a vezetői beosztást betöltőkkel és a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló vezetőkkel szemben támasztott további etikai alapelv a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.”(Hszt. 14.§ (3))

3.3.3. AZ ÉRTÉKALAPÚ MEGKÖZELÍTÉSRŐL

A magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszere nem csupán irányvonalat képező előírásokat tartalmaz hanem benne foglaltatnak mindazok a tényezők, amelyek az emberi erőforrásokra mind hivatásbeli és magánéletükre is hatást gyakorolnak. Éppen ezért is tartom fontosnak a kutatás szempontjából a magyar rendőri hivatás értékközvetítő szerepének hangsúlyozását. A törvények tisztelete, a becsületes magatartás mind a hivatás- és magánéletben egyaránt nem csak elvárás, előírás, hanem kötelesség is. A magyar társadalom tagjaiként ebben is mindenképpen példamutató szerepet is tölt be minden a magyar rendőrség kötelékében szolgálatot teljesítő rendőr. Az a rendőr, aki maga is a magyar társadalom része, onnan érkezik a szervezetbe, ahol a speciális, ez esetben rendőri szaktudást elsajátítva lesz része a magyar rendőrség hivatásos állományának. Mindemellett azonban a magyar társadalom tagja marad, mindazokkal az életciklusbeli és társadalmi kihívásokkal együtt, mint a társadalom összes többi tagja. Családban él és akár gyerekeket nevel, vagy éppen idős szüleitől, családtagjairól gondoskodik a legjobb tudása és lehetőségei szerint. Éppen ezért tartom fontosnak a feddhetetlen és mindinkább támadhatóságok kiemelt jelentőségét. Hiszen ha a magyar rendőrség szervezetén belül olyan rendszerbeli szakszerű kezelést mellőző problémák létezhetnek, amelyeknek negatív hatásai vannak a szervezet működésére, rendszerére és az állományra nézve, akkor azok mielőbb szakszerű, igazságos és hatékony megoldást igényelnek. Nem győzöm ekkor hangsúlyozni azt, hogy a magyar rendőrség a feladatát a lehetőségeihez mérten ellátja. Ami azonban ehhez hozzá tud tenni az a tudomány, ezen belül is a

rendészettudomány, amelynek célja a jobbá, ez esetben is még jobbá tétel. A szándék tehát javító célzatú. Az ismertetett kutatásban felsorakoztatott érvekből leszűrhető legfontosabb konklúzió az értékközvetítés, amelyről az alábbiakban írok pár sort.

A magyar rendőri hivatás értékközvetítő szerepe a jogkövető és a példamutató jellegére vezethető leginkább vissza. A köz bizalmát élvező és a hivatásrendekben is ekképpen kiemelt szerepet betöltő hivatás magában hordozza a felelősségvállalást is. A rendőrség értékalapú megközelítése nem új keletű, annak külföldi szakirodalma online fellelhető. Ezek közül az angliai „*A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszere*” szerint a célja, hogy minden rendőrt támogasson most és a jövőben egyaránt. Olyan országosan elismert magatartásformákat és értékeket határoz meg, amelyek következetes alapot biztosítanak számos lokális és országos hatáskörrel bíró folyamathoz egyaránt. Ez a keret biztosítja azt, hogy a rendőrökkel szemben egyértelmű elvárások fogalmazódjanak meg, ami a társadalom javára és biztonsága érdekében a színvonal emeléséhez vezet. Az alábbi ábra ezt a keretrendszert szemlélteti¹⁶⁹:

16. ábra: A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszere¹⁷⁰

A keretrendszer hat kompetenciát (*kritikusan elemezzük, innovatívak és nyitottak vagyunk; érzelmileg tudatosak vagyunk; felelősséget vállalunk; együttműködők vagyunk; teljesítünk, támogatunk és inspirálunk*) tartalmaz, amelyek három csoportba vannak csoportosítva. Minden

¹⁶⁹ Competency and Values Framework for policing - A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszere. https://d17wy4t6ps30xx.cloudfront.net/production/uploads/2017/09/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf (A letöltés dátuma: 2023.02.04.)

¹⁷⁰ Competency and Values Framework for policing - A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszere. 3.o. https://d17wy4t6ps30xx.cloudfront.net/production/uploads/2017/09/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf (A letöltés dátuma: 2023.02.04.)

egyres kompetencia alatt három szint található, amelyek megmutatják, hogy a gyakorlatban milyen magatartásformák érvényesülnek. A kompetenciák mindegyikét négy érték támasztja alá, amelyeknek minden rendőri tevékenységünket támogatniuk kell. Az etikai kódexre épülő keretrendszert azért tartják fontosnak, mert a rendőrséggel szemben támasztott elvárások egyre sokszínűbbek és a szolgáltatások iránti igény sem a szervezeti, a földrajzi határok és keretek határozzák meg. Az eltérő kultúráktól, prioritásoktól és szükségletektől függetlenül együtt kell dolgozni.¹⁷¹ Mindez a brit konzervatív értékekre épülő meghatározás. "A társadalmi alrendszereknek különböző a változtatás iránti igényük. Régtől tudjuk, hogy az alkotmányos jogállam közigazgatásának legkonzervatívabb szervezete a rendőrség, amely hagyományőrző állandóságával nem csupán szolgáltatja, de jelképezi is a biztonságot.(Finszter, 2018, 309)". "E filozófia erénye, hogy széles körben lehetővé teszi a társadalommal való együttműködést, magas erkölcsi rangot ad a rendészeti hivatásnak, racionalizálja a rendőrségek számára nyújtott költségvetési támogatásokat. Hátránya viszont ennek a megközelítésnek, hogy a társadalmat jókra és rosszakra osztja fel, elrejti a rendészeti igazgatás hatósági lényegét, a legitim erőszak veszélyelhárító funkcióját, passzivitásra ösztönzi az embereket, akik hajlamosak saját biztonságukat alanyi jognak felfogni, és evégett olyan teljesítményt követelnek a rendészeiktől, amelyre azok nem képesek "(Finszter, 2018, 45) Ahhoz, hogy a professzionalizmusról és értékalapú megközelítésről lehessen beszélni, ahhoz egy értéket felvonultató társadalomra van szükség. "Az a rendőrség, amelyiket nem jellemzik a professzionalizmus erényei, kiszolgáltatja magát a mindenkori politika rögtönzéseinek."(Finszter, 2018, 389) Mindez egy bizonyos értelemben igaz. A lényeg azonban a kifejezések jelentésében rejlik, méghozzá: Mit is tekintünk értéknek, professzionalizmusnak? Milyen erények ezek? Felvetődik a kérdés, hogy milyen értékeken alapuló erényekről beszélünk? Vagy csupán arról van szó, hogy nem nézzük a saját érdekeinket, hanem csak a közét? Különösen fontossá válik ennek a kérdéskörnek a tárgyalása, ha azt a rendőr a veszély vállalásának saját életének feláldozása felől közelítjük meg. Azzal méghozzá, ami mindenki számára a legértékesebb kincs kortól, nemtől és hivatástól függetlenül túl azon, hogy mindenkinek csak egy van belőle. Ahogyan mindannyian egyszeriek és megismételhetetlenek, mi több pótolhatatlanok vagyunk a családuknk számára legalábbis mindenképp.

¹⁷¹ Competency and Values Framework for policing - A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszere. https://d17wy4t6ps30xx.cloudfront.net/production/uploads/2017/09/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf (A letöltés dátuma: 2023.02.04.)

3.3.4. A KORTÁRS MAGYAR RENDŐR ESKÜJÉRŐL ÉS RENDŐRI ERÉNYEIRŐL

Az eskü hagyományosan Istenre – vagy valamilyen istenre –, mint tanúra, vagy valamely szent dologra tett ünnepélyes kijelentés vagy ígéret, ebből kifolyólag vallásos cselekedetnek számít. Az eskü lehet állító (eljárásjogban pl. tanúvallomás megerősítésére), vagy ígérő (ilyen pl. a hivatali eskü). Az esküszegés önmagában megvetendő bűn; azon országok eljárásjogában, amelyek az eskü intézményét megtartották. Minősített esetét az eskü alatt tett hamis állítással érik el. Az eskü tehát hagyományosan szakrális elemnek volt tekinthető a jogban, amikor is az állam lelkiismeretében próbálta kötelezni alattvalóit vagy polgárait, bízva abban, hogy Istent jobban félik, mint az ügyészséget. A szekularizált állam által megkövetelt eskük, azonban mindinkább olyan ünnepélyes ígéretek, amelyek a történelmi hagyományokra az „eskü” megnevezésen túl, az esküt tevő által, az esküt megerősítő „Isten engem úgy segítjen!” fohász lehetőségének intézményesítésével utal arra, miszerint a mai magyar jog is számos esetben ír elő ígérő esküt. Isten felhívása nélkül az eskünek nincs vallási vagy transzcendens vonatkozása, hagyományos szóhasználattal az ilyen „esküt” inkább fogadalomnak lehetne nevezni (Schanda, 2006).

A kutatás korszakaiban az ideológiai változásai a rendőrség működésére is hatással voltak, ezért az esküszövegekben (*lásd a 8. számú mellékletben*) is változások jelentek meg. A négy korszakra (a dualizmus, a két világháború közötti, a szocializmus és a kortárs) bontott értekezésben az esküszövegek is megtalálhatóak lesznek, amelyek rövid tömör összefoglalásukkal jelzik az adott kor ideológiáját és abban a rendőri hivatás elhelyezkedését.

A magyar rendőri hivatás etikai kódex megszületése előtt több hasonló rendőretikai kódexet kiadtak más államok. Magyarország Európai Unióhoz történő 2004-es csatlakozását megelőzően az unióban 2001-ben létrehozták az Európai Rendőretikai Kódexet.

A kortárs rendőri erényekről

A jog és erkölcs közötti elmúlt évek alatt egyre mélyülő szakadék komoly kihívásokat jelent a jog fölötti örökös szervezet számára. A társadalmi egyenlőtlenségek a jogbiztonságot nélkülöző igazságszolgáltatás, mind-mind a rendőr szakmai etika újragondolásának szükségességét szorgalmazzák. A jogállamisággal és a demokráciával kapcsolatosban felmerülő problémákra nyomatékosan ható megoldást igénylő intézkedés szükségeltetik. A speciális erkölcsi képzés szerepe a magyar rendőri szervezet számára elengedhetetlen jelentőséggel bír. Tűrhetetlen állapotot eredményez a szervezetet sújtó belső egység és moralitás megbomlása, amelynek több kiváltó oka is volt. A próbatételek sajnos nem állták ki sem az idő sem pedig a szervezetbe

fektetett összhang és egységesség próbáját. Lássuk be, nehéz is egy olyan szervezetben az efféle próbatételek gördülékenységéről beszélni, amelynek kiforrott és bölcsen reagáló eszmerendszere hiányában nem rendelkezik érdemi pozitív és a szakmaiságban előremutató és hatékony cselekvéssel. Érdemes a szervezetet átszövő eszmerendszert új alapokra helyezni.

A speciális szakmai etika szerepének hangsúlyozása és annak minden körülmények közötti betartását hangsúlyozzák. Ahogyan a széleskörű diszkrecionális jogkör szerepének vonatkozásában annak kétféle értelmezési ágra történő szakadását helyezik előtérbe.

A rendőri szakmai etika kialakításának szükségessége okán Finszter Géza szerint a rendőretikai kódexek megszületésének folyamata vezet a demokratikus jogállami berendezkedés megerősödéséhez, a rendészet decentralizációjához és demilitarizációjához. Mindemellett az Európa Tanács a rendőrség európai etikai kódexének ajánlása szerint, felismerte a rendőrség szerepét a jogállami működésben és hangsúlyozza a nemzetközi összefogás és hatékonyság jelentőségét a bűnözés elleni küzdelemben, továbbá azt, hogy a rendőrség hatékonysága nagyban függ a civil társadalom támogatásától. Ezzel összefüggésben kiemeli annak jelentőségét, amely szerint csak az a rendőrség képes a szolgálati feladatait ellátni, aki tiszteli az emberi méltóságot, valamint az Emberi jogok európai egyezménye által meghatározott egyéni szabadságjogokat. Az ajánlás alapján az alábbi következtetések vonhatók le: a szakmai etika követelményei a fennálló alkotmánytól, a jog uralmától, a hatalmi ágak elválasztásának elvétől nem függetleníthetők, ahogyan az emberi jogok tiszteletétől sem (Finszter, 2018).

A kutatás során feltárt erények tehát azok az ideálisan elvárt erények voltak, amelyeket a történelmi korszak adta ideológia eredményes működését szolgálták. Ezeknek az ideológiáknak és korszakoknak ismerjük a hátulütőit és azokat a negatív események sorozatát, amelyekből nem árt tanulni. Az ekképpen kifordult erények nem a mindenkori eszményi erények, hanem csak a rendszer működését lehetővé tevő ahhoz alkalmazkodási struktúrát előíró receptek csupán.

Az erény mindig értékválasztás, az értékválasztások pedig soha nem racionálisak, ezért nem lehet megérvelni őket. Jelen esetben ez az ideológia választását jelenti. Az ideológiák határozzák meg az erényeket, mivel az alapértékek mondják meg milyen jellemvonások az értékesek. A különböző ideológia mentén létrejövő jogrendszerekben ezért lesznek mások az erények. Az azonban már egy másik kérdés, hogy az egyes erkölcsfilozófiák mennyire érzékenyek erre az ideológiára (mármint a morális ítéletek vonatkozásában). Az erényetika kifejezetten az, mivel az utilitarizmus is eléggé ideológiafüggő tud lenni. Az utilitaristák a hasznosságot tartják jónak, de a hasznosság relációs tulajdonság és érvényre juttatásához

minden esetben szükség van célra. Ez a cél lehet egyfajta természet (az emberi természet - a fizikai/kulturális valójában ez és ez okoz örömet), de ennek az univerzalitása is kérdéses, azonban lehet egyfajta értékrendszer vagy ideológia is (és legtöbbször ez a helyzet). Vagyis hiába beszélnek a lehető legtöbb ember számára okozott lehető legnagyobb boldogságról a jólét-maximalizáló utilitaristák, az, hogy mit tekintünk boldogságnak erősen tartalomfüggő (vagy ideológiafüggő). Másrészt, a kanti rendszer eléggé formális, és amikor Kant tartalommal tölti meg a rendszert (a Kant különböző megfogalmazásai), akkor szerintem észrevétlenül beszivárognak ideologikus elemek is. A legkevésbé talán a kanti rendszerbe nem, mert az teljesen univerzális értékeket ír elő, amiket tisztán racionálisan kell megmérni - ugyanakkor ebben is van lehetőség arra, hogy az ideológia befolyásolja választott értékítéleteket. Ha tehát a rendőri hivatás erényeiről beszélünk, akkor azok legfeljebb egy kanti etika mentén lehetnek univerzálisak (értsd ideológiamentesek), a hagyományos erényetikák értelmében semmiképp sem. Tehát az ideológiát megkerülni nem lehet, amiből persze nem következik, hogy minden ideológia egyformán kívánatos lenne, de annak eldöntése, hogy melyik miért nem az, az nem objektíven megítélhető.

3.3.5. A FEGYELMI FELELŐSSÉGRŐL

A Fegyelmi felelősségről a Hszt. XV. fejezete, vagyis a 181-218. § közötti szakaszok rendelkeznek. A fegyelmi felelősség általános szabályait a Hszt. 181-184. § foglalja magában. „Fegyelemsértést követ el, és fegyelmi eljárás keretében kell felelősségre vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkeesen megszegi. Fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését - a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével -, amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el.”(Hszt. 181.§(1)-(2))

„A hivatásos állományú rendőrrel szemben fegyelmi eljárás kezdeményezhető:

- fegyelemsértés esetén: fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkeesen megszegi;
- szabálysértés esetén: fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését (a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével), amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el;¹⁷²

¹⁷² Lippai Zsolt - Kardos Sándor (2021): *A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelmezés rendszerében*. Belügyi Szemle 69. évfolyam 3. szám 479.o. A szerzők lábjegyzete: „A szolgálati helyen vagy a

- katonai vétség esetén: a Büntetőeljárásról szóló törvényben (2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról) meghatározottak szerint (ügyészi döntés alapján) a katonai vétség fegyelmi jogkörbe történő utalásakor a magatartás (bűncselekmény) fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra.¹⁷³

3.3.6. AZ INTERNATIONAL POLICE ASSOCIATION - MAGYAR SZEKCIÓJÁRÓL

International Police Association – IPA Nemzetközi Rendőrszövetség Magyar Szekció¹⁷⁴ (**3. számú melléklet**). A Nemzetközi Rendőrszövetség egy barátságon alapuló szervezet, amelynek tagjai a Föld öt kontinensén jelenleg is aktív szolgálatot teljesítő és nyugalmazott rendőri erők közösségéből áll. Az IPA szervezetének alapítójaként a szervezethez 1935-ben az angol rendőrséghez csatlakozó és 1950 évben a szervezetet magát megalapító Arthur Tropp nevéhez köthető. A mára az egyik legjelentősebb nemzetközi szervezetévé váló IPA jelmondata „*Servo per amikeco*” - Barátsággal szolgálni.¹⁷⁵

Az IPA szervezetének célja, hogy a nemzetközi rendőrtársadalom közötti baráti köteléket erősítse, amely hozzájárul a szociális és kulturális és a szakmai területeken történő nemzetközi együttműködéshez. Mindemellett szakmai továbbképzéseket segíti a németországi Gimbornban létrehozott központ is, ahol a világszervezet különböző szemináriumok megtartásával és az Arthur Troop ösztöndíjjal segíti a rendőri munkát és a képzést egyaránt.¹⁷⁶

Mindezekon túlmenően a népek békés egymás mellett élésének az ösztönzését is elősegíti, a világbéke megőrzését, mialatt a rendőri szolgálat megítélésének és az IPA nemzetközi szervezetek általi elismerésének növelése szintén kiemelt ügyet képvisel a szervezet

szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés esetén – döntően – pénzbírság fegyelmi fenyítés kerül kiszabásra, az értékelt időszakban e normaszegés kapcsán alkalmazott fegyelmi szankciók nem alapozták meg becsületbírósi eljárás kezdeményezését.”

¹⁷³ Lippai Zsolt - Kardos Sándor (2021): *A Becsületbírósi eljárás működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében*. Belügyi Szemle 69. évfolyam 3. szám 479.o. A szerzők lábjegyzete: „Amennyiben katonai vétség fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra, akkor az ügy a fegyelmi eljárás szabályai szerint folyik, vagyis fegyelmi fenyítés kerül kiszabásra. Ezen fegyelmi eljárás keretében kiszabott szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenyítés alkalmazásakor a döntéssel szembeni panaszt nem az előljáró parancsnok bírálja el, hanem az illetékes törvényszék katonai tanácsa, ezért a további eljárás elkülönül a munkáltatói intézkedések rendszerétől, melyre tekintettel becsületbírósi eljárás nem kezdeményezhető.”

¹⁷⁴ International Police Association - Magyar Szekció Servo per amikeco Barátsággal szolgálni. Etikái kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁷⁵ International Police Association - Magyar Szekció. Rólunk. https://ipa-hungary.hu/?page_id=39 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁷⁶ International Police Association - Magyar Szekció. Rólunk. https://ipa-hungary.hu/?page_id=39 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

működésében. Az IPA elkötelezett továbbá az ENSZ 1948 évben elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában¹⁷⁷ foglalt érvek mellett.¹⁷⁸

A nemzetközi szervezethez a Magyar Szekció 1990. novemberében csatlakozott, amelynek a napjainkban mintegy 30 tagszervezetének összlétszáma meghaladja a 3500 főt. Ehhez számtalan Baráti Kör tagja is csatlakozott, akik bár nem a rendőrség hivatásos vagy a nyugalmazott állomány tagja, de egyetértnek az IPA törekvéseivel és támogatásukkal folyamatosan segítik az IPA Magyar Szekciójának működését. Az IPA Magyar Szekciójának elnökének 2019. novemberében Dr. Dános Valért választották meg.¹⁷⁹

Az IPA szervezetének etikai kódexe **3. számú melléklet**, olyan jogi normákban rögzített és azokon túlmutató magatartási normákat határoz meg a szervezet valamennyi tagja számára, amelyeket az IPA nemzetközi eszményének megvalósulását foglalja magában. A mottójuk: „*Barátsággal szolgálni!*”.¹⁸⁰

17. ábra: Az IPA logója¹⁸¹

3.3.7. A MAGYAR RENDVÉDELMI KAR MŰKÖDÉSÉRŐL

A Magyar Rendvédelmi Kar (*továbbiakban: MRK*) a közös értékalapú, egységes rendvédelmi hivatásrend megerősítése érdekében létrejött a rendvédelmi szervek hivatásos és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állomány önszabályozásával, szakmai továbbképzésével, a rendvédelmi szervek tevékenysége minőségének jobbításával kapcsolatba hozható feladatokat lát el. Az MRK Tagozatai a következők: Büntetés-végrehajtási Tagozat, Hivatásos Katasztrófavédelmi Tagozat, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Tagozat, Polgári Nemzetbiztonsági Szolgálatok Tagozat, Rendőrségi Tagozat, Országgyűlési Őrség Tagozat.¹⁸² A Rendvédelmi hivatásetikai

¹⁷⁷ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény és ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény rendelkezik. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

¹⁷⁸ International Police Association - Magyar Szekció. Rólunk. https://ipa-hungary.hu/?page_id=39 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁷⁹ International Police Association - Magyar Szekció. Rólunk. https://ipa-hungary.hu/?page_id=39 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁸⁰ International Police Association - Magyar Szekció. Etikai kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁸¹ International Police Association - Magyar Szekció. <https://ipa-hungary.hu/> (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

¹⁸² Magyar Rendvédelmi Kar. Feladatok és Tagozatok. <http://www.rendvedelmikar.hu/index.php?pageid=szervezetek> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzatát; az etikai eljárásról, a méltatlansági eljárásról és becsületbírósi eljárásról szóló részek a mellékletben (4. számú melléklet) lesznek megtalálhatóak.

3.3.8. A RENDŐRETIKAI KÓDEXSEL KAPCSOLATOS NEMZETKÖZI KITEKINTÉSEK

A rendőretikai kódexsel kapcsolatos nemzetközi kitekintés során az Európai Rendőretikai Kódexet, a Rendőrvezetők Nemzetközi Szervezetének 1957 októberében megrendezett konferenciáján elfogadott Rendőretikai kódexéről, az FBI – Etikai és integritási program vonatkozó irányelvi útmutatójáról; az Amerikai Egyesült Államok – Etikai kézikönyv a szolgálat alatti és szolgálaton kívüli magatartásról szóló előírásokról írok és végül egy amerikai rendőri etikával foglalkozó író Delattre és Moll a témához kapcsolódó reflexióit mutatom be ebben a fejezet részben.

Az *European Code of Police Ethics* (Európai Rendőretikai Kódexet) az Európa Tanács a következő ajánlás mentén fogalmazza meg. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottság 2001. szeptember 19-i ajánlása szerint, a tagállamok kormányai belső jogszabályaikban, gyakorlatukban és a rendőrség magatartási kódexeiben az Európai Rendőretikai Kódexben lefektetett elvek szerint járjanak el.¹⁸³ A hozzá kapcsolódó magyarázat *International Police Standards The European Code of Police Ethics*¹⁸⁴ (Nemzetközi rendőrségi normák. Az európai rendőretikai kódex.) címmel készült el a biztonsági ágazat számára a jogalkotási eszköztár. Az 1949. évben alapított Európa Tanács, a legrégebbi európai integrációra helyezve fekteti le a hangsúlyt a jogi normák és az emberi jogok védelme a demokratikus fejlődés, a jogállamiság és az európai kulturális együttműködés érdekében. Az Európa Tanács 47 tagot (Izlandtól az Európai Unióig, Azerbajdzsánig és Portugáliától Oroszorszáig) számlál, amelyhez Magyarország a rendszerváltást követően 1990. november 06. napjával kezdődően 24.-ként csatlakozott.¹⁸⁵

Az Európai Rendőretikai Kódex olyan kérdésekkel foglalkozik, mint a rendőrség célkitűzései, a rendőrség jogállam alapja, a rendőrség és a büntető igazságszolgáltatási rendszer közötti kapcsolat, a rendőrség szervezeti felépítése, a rendőri fellépés és beavatkozás, a

¹⁸³ *European Code of Police Ethics* (2001) Council of Europe Publishing, Strasbourg. <https://polis.osce.org/european-code-police-ethics> (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)

¹⁸⁴ *International Police Standards The European Code of Police Ethics* (2001). <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/CoE.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)

¹⁸⁵ *Action of the Council of Europe in Hungary* <https://www.coe.int/en/web/portal/hungary> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)

rendőrség elszámoltathatósága és ellenőrzése, valamint a kutatás és a nemzetközi együttműködés.¹⁸⁶

A Miniszteri Bizottság 15. cikk b) pontja értelmében emlékezteti, hogy az Európa Tanács célja, hogy a tagok között nagyobb mértékű egységet teremtsen meg. Mindemellett szem előtt tartja, hogy az Európa Tanács célja, hogy előmozdítsa a jogállamiságot, amely minden valódi Európa Tanács demokráciájának alapját képezi. Tekintettel arra, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer kulcsszerepet játszik a jogállamiság védelmében és hogy a rendőrségnek alapvető szerepe van ebben a rendszerben.¹⁸⁷

A kódex alkalmazási körének meghatározása alapján, mindazokra a hagyományos értelemben vett közrendőri erőkre vagy rendőri szolgálatokra vonatkozik, vagy más erre felhatalmazott és/vagy ellenőrzött szervekre vonatkozik, amelyeknek elsődleges célja a közrend fenntartása a társadalomban.¹⁸⁸

A jelen kódex magyarázatában a diszkrecionalitással kapcsolatban a következőképpen tér ki. A nemzetközi emberi jogoknak a megkülönböztetés mentesség és az egyenlőség általános eleme. Az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez csatolt 12. jegyzőkönyv elfogadásával a megkülönböztetés általános tilalma bekerült ebbe az okiratba. A megkülönböztetés elleni védelem hatálya az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján az egyéni jogokra vonatkozik, amelyek közvetlenül a nemzeti jog alapján vagy a hatóságokkal szemben fennálló kötelezettségek révén érvényesülnek, valamint a hatóságok által mérlegelési jogkörük gyakorlása során hozott intézkedésekre vagy az ilyen szervek, például a rendőrség bármely más tevékenységére egyaránt.¹⁸⁹

*The European Code of Police Ethics*¹⁹⁰ - a CEPOL (*EU Agency for Law Enforcement Training – EU Bűnüldözési Képzési Ügynöksége*) kiadványa azzal foglalkozik, hogy kódex megjelenésétől eltelt 20 év elteltével miképpen váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A tanulmányban a CEPOL-al kapcsolatban a szerző azt vizsgálja, hogy milyen szerepet tölt be a rendőrség a demokratikus társadalmakban. A cikk alapjául az Európa Tanácsi konferencián¹⁹¹ Stefano Failla a Nemzetközi Együttműködési Osztályának vezetője által tartott előadás szolgált.

¹⁸⁶ *European Code of Police Ethics* (2001)

¹⁸⁷ *European Code of Police Ethics* (2001) 5.

¹⁸⁸ *European Code of Police Ethics* (2001) 7.

¹⁸⁹ *European Code of Police Ethics* (2001) 57.

¹⁹⁰ The European Code of Police Ethics <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/450/336> (A letöltés dátuma: 2022.07.16.)

¹⁹¹ Conference "The police role in a democratic society: European code of police ethics, nearly 20 years" 20-21 October 2020 Council of Europe, Agora building - Room G3, Strasbourg. Conference "The police role in a democratic society: European code of police ethics, nearly 20 years" (coe.int) (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

A rendőrségi etikáról szóló vita aktuális, amelyet az író véleménye szerint egy szélesebb körű közjogi etikai diskurzus keretébe kell illeszteni. Azonban véleménye szerint ezen cikk keretében nem kerülhet sor. Néhány megfontolás azonban helyénvalónak tűnik. Ha a globális fejleményekre kiterjesztve vizsgáljuk a nézőpontot, nehéz figyelmen kívül hagyni, hogy a liberális demokrácia intézményei, ahogyan azokat a második világháború utáni környezetben értelmeztük, nyilvánvalóan komoly nyomás alá kerültek a nacionalizmusok, a populizmus mindenféle politikai színezetű újjáéledése és az általános türelmetlenség a tények racionális elemzésével szemben. Tekintettel arra, hogy azok ellentmondhatnak a szorosán vett nézeteknek. A liberális demokrácia nemcsak a törvényeken alapul, hanem - ha nem még inkább - a "játékszabályok" általános elfogadásán, azon a feltételezésen, hogy az egyéni viselkedésnek meg kell felelnie az e szabályok által meghatározott általános paramétereknek, és azon a feltételezésen, hogy még erős nézeteltérések esetén is fennmaradnak azok az értékek, amelyek végső soron lehetővé teszik a liberális demokráciákat. A közszerződési tisztviselők - például a rendőrség és a bűnüldöző szervek tisztviselői - egyéni magatartása annál is fontosabb, mivel ők testesítik meg azokat az intézményeket, amelyeket szolgálnak. A közszerződési tisztviselők etikátlan magatartása ugyanolyan nagy kárt okoz az egyes áldozatoknak, ha nem nagyobb, mint a társadalom egészének.

2020-ban valószínűleg (és remélhetőleg, tegyük hozzá) meg fog újulni a rendőrségi és a bűnüldözési etikáról szóló vita, valamint újraéled a komoly és mélyreható gondolkodás arról, hogyan lehet megerősíteni az alapvető jogok betartását a rendőrség és a bűnüldöző szervek által változó társadalmunkban.

A 100 éve nem látott világjárvány hatása; a mesterséges intelligencia körüli következmények nemcsak az adatfeldolgozásra, hanem a tényleges döntéshozatalra is, a tömeges migráció által befolyásolt, gyorsan diverzifikálódó társadalmakra gyakorolt rendőri tevékenység hatása mind olyan tényezők, amelyek a bűnüldözési ágazatban az önreflexióra való újbóli figyelmet igényelnek.

Bár az Egyesült Államok és Európa között nem lehet egyenes párhuzamot vonni, az Európai Unió tagállamaiban az Európai Unió biztonsági struktúráin belüli rasszizmus és a fogvatartottakkal szembeni erőszak közelmúltbeli és elismert példái, valamint egyes uniós tagállamokban a címlapokra kerülő demokratikus visszalépés mind annak jelei, hogy a jó rendőrségi etikát semmiképpen sem tekinthetjük alacsony prioritásnak, legalábbis nem tekinthetjük magától értetődőnek.¹⁹²

¹⁹² Failla, Stefano: *The European code of police ethics 20 years on – a view from a training angle*. 50. <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/450/336> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

Az Európai Rendőretikai Kódex német nyelven *Europäischer Kodex Für die Polizeiethik* címmel jelent meg 2001 októberében.¹⁹³ Mindezek előtt a Wolfgang Dicke: Internationales, Europarat will "Kodex für Polizei-Ethik" 2001. júniusi tanulmányában már előirányozta az előbb említett Európai Rendőretikai Kódexet várhatóan még 2001 évben elfogadják. Eszerint az Európa Tanácshoz tartozó 40 állam, Izland és Horvátország, Ciprus és Oroszország közötti társulásban alakult ki. Az 1949-ben alapított Európai Tanács az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelmének politikai és erkölcsi tekintélyeként tekint magára. Ezzel magyarázza az Európai Rendőretikai Kódex kidolgozását, amelynek a célja, hogy Európa szerte meghatározzák azt, hogy milyen értékek és normák mentén lássák el a rendőrök a szolgálati feladataikat, amelyek a modern demokratikus társadalomban a rendőrségektől elvárt értékeket és normákat jelenti (Dicke, 2001).

Az Európai Rendőretikai Kódex megjelenése előtt az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete)¹⁹⁴ 1979. december 17-én, a közgyűlés 34/169. számú határozatával fogadta el a *Code of Conduct for Law Enforcement Officials*¹⁹⁵-t (A rendészeti tisztviselők magatartási kódexe), az összesen 8 cikkből álló bűnüldöző szervek tisztviselői részére készült magatartási kódexét.¹⁹⁶ A joghoz kötöttség és az emberi méltósághoz való jogok mindentől előbb valóak voltak a kódex szerint, amely a **5. számú mellékletben** található.

Az Európai Unió céljai és értékei

Az európai etikai kódexekhez szorosan kapcsolódik véleményem szerint azok az alapjaiban lefektetett egész Európai Unió összes tagállamára vonatkozó célok és értékek, amelynek mentén az unió maga is betölti rendeltetését és amelynek Magyarország 2004. május 1. óta¹⁹⁷ tagja. Olvassuk tehát, hogy melyek ezek:

¹⁹³ *Europäischer Kodex Für die Polizeiethik.* (2001) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d79ed> (A letöltés dátuma: 2022.01.14.)

¹⁹⁴ *Magyarország 1955. december 14.-e óta tagja.* Lásd: Magyarország 65 éve az ENSZ-ben. <https://ensz.kormany.hu/magyarorszag-65-eve-az-ensz-ben> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.)

¹⁹⁵ rendészeti tisztviselők magatartási kódexe

¹⁹⁶ *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (1979) <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx> 1979.12.17. (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)

¹⁹⁷ Európai Unió ország ismertetője: Magyarország. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/hungary_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

*Az Európai Unió céljai és értékei*¹⁹⁸ az Európai Unió hivatalos oldalán található alapelvek, elvek és értékek, ezen belül is célok és értékek között elérhetőek, amelyek a következők:

„Célok

Saját határain belül az Európai Unió: előmozdítja a békét, az általa vallott értékeket és polgárai jólétét; biztosítja a szabadságot, a biztonságot és a jog érvényesülését belső határok nélkül, ugyanakkor megfelelő intézkedéseket hoz a külső határokon a menekültügy kezelése és a bevándorlás szabályozása, valamint a bűnözés megelőzése és leküzdése érdekében; működteti és folyamatosan tökéletesíti a belső piacot; fenntartható fejlődésre törekszik, melynek alapja a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés, az árstabilitás, valamint egy rendkívül versenyképes, teljes foglalkoztatottsággal és társadalmi haladással jellemezhető szociális piacgazdaság; védi és javítja a környezetet; előmozdítja a tudományos-technikai haladást; küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen; kiáll a társadalmi igazságosságért, a nők és férfiak közötti egyenlőségért, valamint a gyermekek jogainak védelméért; fokozza a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót és szolidaritást az EU országai között; óvja a kulturális és nyelvi sokszínűséget; gazdasági és monetáris uniót működtet, amelynek pénzneme az euró.

A világ többi részén az EU: védelmezi és érvényre juttatja értékeit és érdekeit; hozzájárul a békéhez és a biztonsághoz, valamint a Föld erőforrásait kímélő fenntartható fejlődéshez; elősegíti a népek közötti szolidaritást és kölcsönös tiszteletet, a szabad és tisztességes kereskedelmet, a szegénység felszámolását és az emberi jogok érvényre juttatását; ügyel a nemzetközi jog szigorú betartására.

*Az EU céljait a Lisszaboni Szerződés 3. cikke¹⁹⁹ határozza meg.*²⁰⁰

„Értékek

Az Európai Unió a következő értékeken alapul:

Emberi méltóság

Az emberi méltóság sérthetetlen. Tisztelet és védelem illeti, ezen nyugszik ténylegesen az összes uniós alapjog.

¹⁹⁸ Európai Unió: Célok és értékek. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)

¹⁹⁹ Lisszaboni szerződés. 3. cikk (1) (1) Az Unió célja a béke, az általa vallott értékek és népei jólétének előmozdítása. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=HU#d1e401-13-1> (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)

²⁰⁰ Európai Unió: Célok és értékek. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)

Szabadság

Az Unión belüli szabad mozgás és tartózkodás joga az EU összes polgárát megilleti, csakúgy, mint az egyéni szabadságjogok, így a magánélet tiszteletben tartásához való jog, illetve a gondolat, a véleménynyilvánítás, a vallás, a gyülekezés és a tájékozódás szabadsága, amelyeket az Európai Unió Alapjogi Chartája rögzít.

Demokrácia

Az EU működése a képviseleti demokrácián alapul. Az európai polgárokat automatikusan megilletik bizonyos politikai jogok. Minden nagykorú uniós polgár választásra jogosult és választható az európai parlamenti választásokon. Az uniós polgárok a lakóhelyük szerinti országban vagy származási országukban szavazhatnak vagy indulhatnak jelöltként a szavazáson.

Egyenlőség

Az Unió összes polgára a törvény előtt egyenlőnek számít. A nők és a férfiak közötti egyenlőség elve az összes európai szakpolitika sarokköve és az európai integráció alapja. Egyetlen területen sem lehet megkerülni. Az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elv már az 1957-es Római Szerződésnek is része volt.

Jogállamiság

Az EU alapja a jogállamiság. Tevékenysége minden esetben a tagállamai által önkéntes alapon és demokratikusan elfogadott szerződéseken alapul. A jognak és az igazságnak független igazságszolgáltatás szerez érvényt. Az EU-országok az Európai Bíróságra bízták a végső döntés jogát. Az általa hozott ítéleteket mindenkinek tiszteletben kell tartania.

Emberi jogok

Az emberi jogok védelme felett az Európai Unió Alapjogi Chartája őrökdi. A nemet vagy nemi identitáson, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultágon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmát, valamint a személyes adatok védelméhez és az igazságszolgáltatáshoz való jogot rögzíti.

Az EU értékeit a Lisszaboni Szerződés 2. cikke²⁰¹ és az Európai Unió Alapjogi Chartája rögzíti.

²⁰¹ Lisszaboni szerződés. 2. cikk szerint: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=HU#d1e401-13-1> (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)

2012-ben az EU nyerte el a Nobel-békedíjat, amiért előmozdította Európában a békét, a megbékélést, a demokráciát és az emberi jogokat.”²⁰²

Mit is jelent a jogállamiság?

A jogállamiság az Európai Unió egyik alapvető értéke²⁰³, valamint a közös identitásunk és közös alkotmányunk hagyományainak kifejeződése. Ahogyan minden tagállam demokratikus rendszerének alapja, amely elengedhetetlen az alapvető jogok védelmének szavatolásához. Mindemellett központi szerepet játszik az Európai Unió megfelelő működésének biztosításában, mivel az Unió olyan a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség és belső piac, ahol hatékonyan és egységesen alkalmazzák a jogszabályokat, és az alkalmazandó szabályoknak megfelelően használják fel a költségvetési forrásokat. A jogállamiság biztosítja, hogy a tagállamok és azok polgárai képesek a kölcsönös bizalom szellemében együttműködni. Ahogyan az állami intézmények, így az igazságszolgáltatási rendszer iránti bizalom, a demokratikus²⁰⁴ társadalmak zavartalan működésének alapvető záloga.²⁰⁵

„Az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkében foglalt jogállamiság az Unió egyik alapvető értéke. A jogállamiság értelmében valamennyi közhatalmi jogosítványt kizárólag törvényes korlátok között, a demokrácia értékeinek és az alapvető jogoknak megfelelően, valamint független és pártatlan bíróságok felügyelete mellett alkalmaznak. A jogállamiság többek között olyan elveket foglal magába, mint a törvényesség, ami az átlátható, elszámoltatható, demokratikus és pluralista törvényhozási eljárást hordozza magában; a jogbiztonság; a végrehajtó hatalom önkényességének tilalma; a független és pártatlan bíróságok által

²⁰² Európai Unió: Célok és értékek. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)

²⁰³ Az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke szerint. Lásd továbbá: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”

Az Európai Unió Hivatalos Lapja. 2012.10.26. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

A jogállamiságról lásd még: Blaskó Béla: Jogállamiság – értelmezési szilánkok. Szerkesztette: Barabás A. Tünde és Christián László (2021): Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére Navigare necesse est. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó. 61-70.o.

²⁰⁴ Democracy Index 2022. Globális index, amelynek 2022. évben készült jelentése a következő linken elérhető: https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/?utm_source=google&utm_medium=paid-search&utm_campaign=democracy-index-2022&gclid=EAIaIQobChMI0qmCi6-A_QIVn0eRBR3ZUGKiEAAYASAAEgJrZ_D_BwE

²⁰⁵ A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a tanácsnak. Az Unión belüli jogállamiság további erősítése Az aktuális helyzet és a lehetséges további lépések. Brüsszel 2019.04.03. COM(2019) 163 final 1.o. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0163&from=HU> (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

biztosított hatékony bírói jogvédelem, ideértve az alapvető jogok tiszteletben tartását is; a hatalmi ágak szétválasztása és a törvény előtti egyenlőség . Ezeket az elveket az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága is elismerte.”²⁰⁶

Magyarország ellen folyó jogállamisági eljárást 2018. szeptember 12-én indította el az Európa Parlament. Az Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalása a Tanácsot az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikke (1) bekezdésének megfelelően az Unió alapértékeinek Magyarország általi súlyos megsértése egyértelmű veszélyének megállapítására felszólító javaslata (2017/2131(INL)) szerint felsorolt több érv közül az első: az Európai Unióról szóló szerződésre és különösen annak 2. cikkére és 7. cikkének (1) bekezdésére^{207, 208}.

A hosszú évek óta tartó eljárás vonatkozásában az Európa Parlament nagy többséggel fogadta el azt az állásfoglalást, amelynek értelmében kimondták, hogy Magyarország már többé nem teljes értékű demokrácia.²⁰⁹

Magyarország Alaptörvényében foglaltak szerint független demokratikus jogállam, amelynek államformája köztársaság és a közhatalom forrása a nép maga. A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapul.

Az amerikai kontinensre szintén hatást gyakorolt a 64. IACP²¹⁰ Rendőri vezetők Nemzetközi Szervezete konferenciáján 1957 októberében elfogadott Rendőretikai kódexe, a *Law Enforcement Code of Ethics – A bűnüldözés etikai kódexe* nem cikkekből áll, mindinkább egy fogadalomhoz hasonlít, amely az értekezés **6. számú mellékletében** lesz megtalálható.

Az FBI – Federal Bureau of Investigation, *Ethics and Integrity Program, Policy Directive and Policy Guide*, vagyis az Etikai és integritási program vonatkozó irányelvi útmutatóját 2015.

²⁰⁶ A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a tanácsnak. Az Unión belüli jogállamiság további erősítése Az aktuális helyzet és a lehetséges további lépések. Brüsszel 2019.04.03. COM(2019) 163 final 1.o. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0163&from=HU> (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

²⁰⁷ „7. cikk (az EUSz. korábbi 7. cikke) (1) A Tanács, a tagállamok egyharmada, az Európai Parlament vagy az Európai Bizottság indokolással ellátott javaslata alapján, tagjainak négyötödös többségével és az Európai Parlament egyetértésének elnyerését követően megállapíthatja, hogy fennáll az egyértelmű veszélye annak, hogy egy tagállam súlyosan megsérti a 2. cikkben említett értékeket. Mielőtt ilyen megállapítást tenne, a Tanács meghallgatja a kérdéses tagállamot, és ugyanezen eljárásnak megfelelően ajánlásokat tehet neki. A Tanács rendszeresen ellenőrzi, hogy azok az okok, amelyek alapján ilyen megállapítást tett, továbbra is fennállnak-e.” Az Európai Unióról szóló szerződés szerkezetbe foglalt változata. 2012.10.26. C 326/19. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

²⁰⁸ Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalása. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_HU.html#title1 (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

²⁰⁹ Lásd erről bővebben: Pálfi Rita & Arató László: Magyarország már nem teljes értékű demokrácia - megszavazta az állásfoglalást az EP. 2022.09.15. <https://hu.euronews.com/my-europe/2022/09/15/magyarorszag-mar-nem-teljes-erteku-demokracia-megszavazta-az-allasfoglalast-az-ep> (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)

²¹⁰ *International Association of Chiefs of Police* – Rendőrvezetők Nemzetközi Szervezete <https://www.theiacp.org/> (A letöltés dátuma: 2022.01.13)

február 2. napján adta ki az iroda integritásért és megfelelőségért felelős hivatala. Ez létrehozta és leírta az FBI etikai és integritási programját, valamint azokat az előírásokat, amelyeknek az Iroda munkatársainak az FBI, az Igazságügyi Minisztérium és az Egyesült Államok kormányának alkalmazottaiként meg kell felelniük.²¹¹

Az Amerikai Egyesült Államokban, *Ethics handbook for on and off-duty conduct* (2017) – Etikai kézikönyv a szolgálat alatti és szolgálaton kívüli magatartásról szóló előírásokat 14 pontban foglalja össze, amely az Igazságügyi Minisztérium alkalmazottainak magatartására vonatkozó legfontosabb etikai törvényeket és rendeleteket tartalmazza. E kézikönyv célja, hogy növelje az etikai szabályok és azok alkalmazásának tudatosságát, beleértve azt az időszakot is, amikor nem szolgálati státuszban vagy szabadságon van. Minden egyes szabály után idézeteket közölnek, és javasolják, hogy konkrét kérdés esetén tekintse meg a törvény vagy rendelet teljes szövegét.²¹²

Az Igazságügyi Minisztérium honlapján bemutatja a *Departmental Ethics Office* - Etikai Hivatal Tagozatának, vagyis az Igazságügyi Minisztérium alkalmazottainak magatartására vonatkozó különböző törvényeket és rendeleteket. Általános információkat közölnek a végrehajtó szervek magatartási normáiról, az összeférhetlenségi jogszabályokról, a minisztérium kiegészítő magatartási normáiról és különböző egyéb etikai szabályokról, előírásokról és irányelvekről.²¹³

Az etikus magatartással kapcsolatos elvárásoknak akkor van a legnagyobb hatása a tényleges viselkedésre, amennyiben azokat nem csupán feltételezik, hanem világosan és egyértelműen lefektetik és kommunikálják. A rendőri munka imperatívuszai, értékei és erényei alapján a rendőri etikának világos és egyértelmű etikai magatartási normákat kell felállítania a rendőri tevékenységekben. A rendőrségi etikai kódex tehát, ebben az összefüggésben nagyon fontos. Világos, konkrét kijelentéseket tartalmaz, amelyek egyértelműen kifejezik azokat az erkölcsi elveket és azt a fajta magatartást, amelyet a rendőri hivatás tagjaitól megkövetel. A kódexnek a rendőrségi etikával foglalkozó szakemberei és a gyakorlati szakemberek közötti kölcsönhatásának eredményeként kell létrejönnie. Vagyis az elméleti és gyakorlati összefüggések a rendőrségi imperatívuszok, értékek és erények elfogadott meghatározásain

²¹¹ *Federal Bureau of Investigation* – Szövetségi Nyomozó Iroda, <https://vault.fbi.gov/fbi-ethics-and-integrity-program-policy-guide/FBI%20Ethics%20and%20Integrity%20Program%20Policy%20Directive%20and%20Policy%20Guide%200754DPG%20Part%20of%2001/view> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.)

²¹² *Ethics handbook for on and off-duty conduct* (2022) <https://www.justice.gov/jmd/ethics-handbook> és a <https://www.justice.gov/jmd/page/file/190546/download> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.) 2022.01.03. napján frissítették.

²¹³ *Departmental Ethics Office*. <https://www.justice.gov/jmd/departmental-ethics-office> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.)

alapulva. Az ezzel összefüggésben végzett kutatások azt mutatják, hogy az etikai kódex pusztán létezése pozitívan befolyásolja az alkalmazottak etikus viselkedését, a rendőrség vezetésének nagy figyelmet kell szentelnie a végrehajtásra és ennek a kódexnek a betartására (Pagon, 2000).

A *Law Enforcement Code of Ethics* - Rendőretikai kódexév-1 - az értekezés **5. számú mellékletében** található – összefüggésben Edwin Delattre azt írja, hogy annak bizonyos részeit a rendőrök azért kifogásolják, mert azok túlságosan igényesek vagy éppen túlságosan homályosak. Ezzel arra mutatnak rá a rendőrök, hogy nehéz – vagy lehetetlen – az életeket és az ártatlanokat megvédeni a megtévesztéstől; a gyengéket a megfélemlítéstől; ugyanakkor a törvényeken belül eljárni, tiszteletben tartva mindenkinek a magánélethez és szabadsághoz való jogát (Delattre, 2011).

A kódex olyan eszményeket fejez ki, amelyek követelményeit a tapasztalat bölcsességével és a kipróbált ítélőképesség birtokában lehet mérlegelni. A rendőrségnek mindent meg kell tennie, amit csak tud, hogy hatáskörének határain belül megvédje a közvéleményt. Meg kell próbálniuk, hogy veszélyes helyzetekben olyan önuralmi szokásokat kialakítsanak, amelyek csökkentik a pánik kialakulásának valószínűségét, még ha nyugalmat nem is eredményeznek. A rendőrök feltehetik a kérdést, hogy magánéletük nem rontja-e hivatali teljesítményüket, nem veszélyezteti-e tekintélyüket, vagy nem kényszeríti-e őket hazugságra. Ha mások megtudnák, szégyellnék-e magukat, és kollégáik megkérdőjeleznék-e tisztességüket? Nem kell minden érzést kiszűrni. A döntéseket a jó jellemmel rendelkező ember az érzelmei, az igazságosság, a bátorság, az együttérzés stb. által vezérelt szokásai alapján fontolja meg (Delattre, 2011).

A rendőr akadémiai etikai képzés vagy oktatás nyilvánvalóan csak egy a számos változó közül, amely befolyásolhatja a rendőrök integritását és etikus döntéshozatalát. A rendőri kötelességszegés és a korrupció olyan összetett kérdések, amelyek évtizedek óta a kutatók, politikusok, aktivisták és szakemberek figyelmének középpontjában állnak. Számos egyéb változó van, amelyre a rendőrségi vezetőknek figyelmet kell fordítaniuk annak érdekében, hogy csak a legmagasabb szintű integritással rendelkező tisztviselők dolgozzanak a szervezetüknél (Moll, 2016).

Ahogy az a fent ismertetett etikai kódexekből, irányelvekből is kitűnik a rendőri hivatást áthatja az erkölcsiség, vagyis a rendőri etika témaköre, annak súlya igencsak központi szerepet tölt be a rendőri hivatás gyakorlása, az azt megelőző és a hivatás egész ideje alatt tartó képzés során egyaránt.

3.3.9. A NEMZETI VÉDELMI SZOLGÁLAT MŰKÖDÉSÉRŐL

A rendszerváltást megelőzően az akkori politikai ideológiának megfelelően, ahhoz részben hasonló – belső bűnmegelőzési célú ellenőrzési és védelmi – feladatkörrel rendelkezett a BM Belbiztonsági Csoportja. Ezután a Belbiztonsági Osztálya, valamint a rendszerváltást követően a BM Belbiztonsági Osztályának jogutódjaként az Országos Rendőr-főkapitányságon megalakult a Biztonsági Főosztály, amely a rendőrség bűnmegelőzési célú ellenőrzését és felderítését 1995-ig látta el. A Büntetés-végrehajtási szervezet és a Vám- és Pénzügyőrség szervei vonatkozásában pedig 1992-től. Az 1994 évben elfogadott rendőrségi törvény felhatalmazása szerint alkották meg a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatáról (RSZVSZ) szóló 49/1995. (V. 4.) kormányrendeletet. Az RSZVSZ – a Belügyminisztérium szervezeti egységeként, annak közvetlen alárendeltségében, önálló költségvetési szervként működve – 15 éven keresztül látta el a rendőrség, a határőrség, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a katasztrófavédelem, illetve az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság tagjainak a szolgálati viszony tartama alatti kifogástalan életvitel ellenőrzését, továbbá e szervek bűnmegelőzési célú ellenőrzését és a bűnfelderítést. A rendőrség szervezetének 2011. január 1-i átalakításakor (általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, terrorizmust elhárító szerv, felelős rendőri szerv, belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv) jött létre az NVSZ (Nemzeti Védelmi Szolgálat), az RSZVSZ jogutódjaként. Azonban mind hatáskörének, mind a védett szervek körének vonatkozásában bővült annak tárháza (Nyeste, 2020).

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény és a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint a feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII.22.) Korm. rendelet alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban: NVSZ) kizárólagos hatáskörrel végzi az Rtv.-ben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú ellenőrzést, valamint a részére meghatározott alapfeladatokat.²¹⁴

„A szigorú erkölcsi tartás manifesztálódása, a korrupció elleni fellépés egyik sarokpontja.”(Nándori, 2018: 312) „Egy állam belső rendjének stabilitása sokban függ a közszolgalatban dolgozók megbízhatóságától, erkölcsi tartásától, a közszolgalatot teljesítő állomány felkészültségétől és a korrupció szintjétől. A kormány a korrupció elleni sikeres

²¹⁴ Nemzeti Védelmi Szolgálat. Tevékenység. <https://nvsz.hu/tevekenyseg> (2022.07.24.) A hivatkozott kormányrendelet hatályát veszítette, a 2014.IX.5-től hatályos 221/2014. (IX.4.) Korm. rendelet

küzdelem jegyében 2011. január 1.-én létre hozta a Nemzeti Védelmi Szolgálatot /NVSZ/.”(Boda, 2014: 43)

Az elmúlt évek során az NVSZ számos esetben derített fel korrupciós eseteket többek között a magyar határátkelőkön²¹⁵ okoztak fennakadásokat. Ha nem lenne önmagában elegendő a migrációs nyomás okozta ügyszer, még ezen felül nyomdafestéket nem tűró és a szervezet tekintélyét aláásó ügyek láttak ekkoriban napvilágot. Tekintettel arra, hogy a korrupciós cselekmény már-már annyira előrehaladott állapotában volt a felszámolásakor előfordult több alkalommal, hogy az egész vagy majdnem az egész határrendész váltással szemben intézkedniük kellett az NVSZ közreműködésével a Központi Nyomozó Főügyészség (KNYF) munkatársainak.

Nyilvánvalóan szükség van felügyeleti szervre, amelyet a rendőrség esetében az NVSZ (RSZVSZ) lát el. A megannyi előírás (szigorú felvétel, ellenőrzések meggyomás) mellett, amely erkölcsileg ennek okán is speciálissá teszi a rendőri hivatást. Azonban azt is hozzá kell tenni, hogy e szervezetben is emberek dolgoznak, és amely szervezetet a jelenleg struktúrájának köszönhetően szintén nem került el a következőkben tárgyalt kettős mércén alapuló, látványos ámde szakmaiságot részben-egészben mellőző mivolta minden bizonnyal, természetesen tisztelet a kivételeknek.

3.3.10. A KORRUPCIÓRÓL

A korrupció fogalma

A korrupció latin eredetű szó, amely megvesztegetést, megvesztegethetőséget és általános romlottságot jelent.²¹⁶ A büntető törvénykönyv XXVII. fejezete, vagyis a korrupciós bűncselekmények között szerepel és vesztegetésként határozzák meg, amely szerint: „290. § (1) Aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személynek vagy rá tekintettel másnak azért ad vagy ígér jogtalan előnyt, hogy a kötelességét megszegje, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”²¹⁷ Természetesen ettől jóval több fogalmi meghatározás lehetséges, azonban a kutatás szempontjából ezek éppen elégnek bizonyulnak véleményem szerint.

A korrupciós elméletek (Pallai-Síklaki, 2018), gubancelmélet

²¹⁵ Korrupció a magyar határátkelőkön: sorra buknak le az útlevélkezelők. 2018.08.29. <https://infostart.hu/belfold/2018/08/29/korrupcio-a-magyar-hataratkelokon-sorra-buknak-le-az-utlevelkezelok#> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)

²¹⁶ Korrupció szó jelentése. <https://idegen-szavak.hu/korrupci%C3%B3>

²¹⁷ A Büntető Törvénykönyvről, a 2012. évi C. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> (A letöltés dátuma: 2022.09.07.)

A különböző tudományágakban több korrupcióelmélet született, amelyek közül az egyik a gubancelmélet nevet kapta. Egy a közelmúltban megjelent könyv éppen ennek az elméletnek a bemutatásával foglalkozik, amelyet az integritás tanácsadói számára készítettek és alapvetően pszichológiai alapokon nyugszik. Röviden összefoglalva az elmélet lényege, hogy az négy elem köré csoportosul, amelyek:

1. Matriális és morális ösztönök, mint a racionális szabályozási (*költség-haszon elemzés*) megközelítés alapfogalmai (*normák, szabályok, érdekek, struktúrák*), amelyek hivatalos elemei a működésnek.
2. Személyes értelmezés, mint a jóhiszemű eltérülés pszichológiája
3. Társadalmi és szervezeti ösztönök
4. Közösségi értelmezés (Pallai-Síklaki, 2018).

18. ábra: A feszített gubanc²¹⁸

A metaforaként is értelmezhető gubanc, olyan a jelenség komplexitására és szövevényes rendszere utal, amivel szemléletessé tették a problémát. A normák, szabályok és struktúrák azt a célt szolgálják, hogy az integráns működés kereteit meghatározzák és ezáltal koordinálják a szereplő cselekedeteit. A racionális korrupcióelemző modellek kiindulópontja azt jelenti, amikor a munkatárs személyes érdeke ütközik a szervezeti keretekkel, akkor racionálisan mérlegelni fogja a szabályok és normák megszegésének lehetőségét. A szabályszegés azon múlik, hogy a matriális és morális ösztönök betartása vagy az önző haszonszerzés jelent-e számára nagyobb hasznot. A társadalmi és szervezeti tényezők vonatkozásában a társadalom és a szervezet hatalmi struktúráit, továbbá az ezekből adódó személyes hatalmat, a mérlegelés

²¹⁸ Pallai Katalin – Síklaki István (2018): *Politológiai és pszichológiai elméletek a korrupció elemzéséhez*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 83.o. A szerzőpáros által megjelölt forrás: Róza El-Hassan szobrának adaptációja, Pallai Katalin szerkesztése (2017)

lehetőségét foglalja magában, amely nemcsak a köz érdekében, hanem egyéni előnyök érvényesítésére is használható. Tovább haladva a szervezeti kapcsolatok, interakciók, információk, hálózatok, szövetségek és kapcsolatok szerepelnek, amelyek lehetnek hivatalosak és informálisak is és természetesen ettől függően köz-, csoport- vagy egyéni célokat is szolgálhatnak. Fontos elem a kapcsolat és lojalitás minősége. A közszolgálatban a lojalitás pozitív jelentéstartalommal bír, amíg a köz szolgálatához kapcsolódik, de komoly eltérést okozhat, ha a hatalmi szereplőkhöz, főnökökhöz fűződő személyes lojalitás felül tudja írni a köz érdekének érvényre juttatását. A személyes lojalítások, amelyek felülírják a szervezet és szervezeti célok iránti elköteleződést, átalakíthatják a hatalmi viszonyokat, és informális, extraktív hálózatok működéséhez vezethetnek. Az ábrán tovább haladva az információk, értelmezések és a köztük levő történeket és jelentéseket kötnék át az ábra jobb oldalához, a személyes és a közösségi meghatározásához (Pallai-Síklaki, 2018).

A fenti korrupciós gubancelmélet mellett és még azon belül is egy sor más elmélet igyekszik megfejteni annak a szisztémának a rendszerét, amely végül azt a döntést eredményezi, hogy a korrupció világában elmerülve kibogozhatatlan szálak, önámító kreált érvek, szürreális képzetek és ezáltal egy feslett világban magukat találó emberek kerülnek. Ami egy öngerjesztő folyamat és egy másik sor tanulmány szól arról, hogy milyen személyiség torzulásokat okoznak ezek a cselekedetek és milyen hatással bírnak a szűk és tág környezetükre. Mielőtt azonban ezekben végleg elmerülnék visszatérek a korrupció rendőrségi vonatkozásaira. Ami önmagában két oldalról vizsgálható, az egyik a vesztegetés, mint bűncselekmény, amely elleni fellépés rendőrségi hatáskörbe tartozó cselekedet és az, amikor a rendőr maga korrumpálódik és amit a Btk. hivatali vesztegetésként deklarálnak. A következő részben ezzel foglalkozom.

A korrupció és a rendőrség

A magyar rendészet erkölcsi és morális igazolásának a felderítésével foglalkozó kutatás szempontjából, vagyis a 19., a 20. és a 21. század eleji társadalmi változások és a magyar rendészettudomány tükrében jelentősége van annak, hogy abban milyen szerepet tölt be a rendőri hivatás.

A **5. számú mellékletben** található Law Enforcement Code of Ethics - Rendőretikai kódexének része, amely a korrupció megelőzése érdekében tett intézkedések egyike. Mindezzel egy közelmúltban készült – rendőretika oktatásával összefüggő - amerikai disszertációban is foglalkozik a kutató. Az értekezésben a korrupciót, annak a rendőri hivatással járó szolgálati feladatok ellátása és annak a társadalmi jelenségekre gyakorolt hatásaival kapcsolja össze a kutató. Tekintettel arra, miszerint a rendőri hivatásban tulajdonképpen az állam maga ölt testet.

Rendfenntartóként és problémamegoldóként ők azok, akik az állam legközvetlenebb képviselői is a társadalom polgárai számára, mivel a szolgálati feladataik ellátása érdekében jól láthatóan egyenruhában a nap 24 órájában jelen vannak a közterületeken és döntő szerepet játszanak a társadalmi beavatkozásokban és a bűnüldözésben. Amennyiben korrumpáltak és a társadalom elveszti a beléjük fektetett bizalmat, azzal aláássák az állam legitimitását. A rendőrök integritása minden más tisztviselőnél fontosabb és egyúttal barométere az egészséges társadalomnak (Moll, 2016). A korrupciós, vagy más néven vesztegetési, hivatali vesztegetési ügyek azonban nem a rendőrök esetében fordulnak elő csak és kizárólag. Előfordul más hivatások, munkakörök képviselői esetében, ahogyan egyéb társadalmi interakciók során is. Tekintve, hogy a jelenség maga a nemzeti identitás részévé vált, hol kisebb - hol nagyobb mértékben, árnyaltan és nyíltan előforduló jelensége széles palettája ismert. Mitöbb az esetek többségének már-már elfogadott és az adott eljárás szükségszerű velejárójaként ismeretes és ivódott be a köztudatba is ezáltal. A szabályellenes és sportszerűtlen előnyök megszerzésével kívánt cél elérése iránti vágyak a kora gyermekkor velejárói és bizony neveléssel és jó útra tereléssel orvosolhatóak és rendezhetőek ezek a kilengések. A kor előrehaladtával már nem a homokozó legszebb lapátjáért folyik a küzdelem és ennél fogva nem az fogja megtestesíteni a kívánt célt, hanem gazdasági versenyelőnyök megszerzése és az ehhez kapcsolódó hatalom megtartása alkalomadtán. Röviden a pénz és a hatalom, illetve annak megtartása. Hosszú lenne felsorolni a megjelenési területeinek tárházát, de azt is leszögezhetjük, hogy nem is minden esetben mögött a pénz áll, hanem egyéb előnyök megszerzéséről, így akár jobb jegy, jobb beosztás, jobb pozíció, jobb ellátás stb. iránti igényekről szólnak.

A korrupció felmérését több szervezet végzi különböző szempontok (akár indukciók vagy dedukciók) alapján. A korrupció jelenségéről általánosságban elmondható, hogy a modus operandi elemei annak megjelenési területétől (közélet, hivatalok, egészségügy, oktatás²¹⁹) függetlenül igencsak könnyen felismerhetők. akár a napi sajtó, akár a mindennapi történéseket át meg átszövő Ezek közül az egyik legismertebb a Transparency International (TI - Nemzetközi Átláthatóság) idejei a 27., tehát 2022-es felmérése, amely szerint Magyarország jelenleg az Európai Unión belül az utolsó előtti helyen áll. A 2020-as eredményhez képest is tovább romlott a helyzet a világ legátfogóbb korrupciós felmérése alapján. Az összesen 180

²¹⁹ Az oktatásban megjelenő formái közül több látott napvilágot az eltelt évek alatt. Ezek közül két különböző megjelenésére példa az Eötvös József Gimnázium kapcsán felmerült eset: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/01/penzert-aruljak-az%20iskolai-helyeket-a-budapesti-elit-gimnaziumban-hangfelvetel-is-van-rola> (A letöltés dátuma: 2023.01.26.); a másik hasonló közelmúltbeli kapcsolódó eset a egyetemeken előforduló jelenségként számoltak <https://index.hu/belfold/2023/01/23/migracio-egyetemek-tandij-bevandorlas-debreceni-egyetem-elte/> (A letöltés dátuma: 2023.01.26.)

országot vizsgáló világrangsorban Magyarország a 73. helyet foglalja el a TI Berlini központjának felmérése alapján.²²⁰ A Transparency International Alapítvány Magyarország által kiadott Fekete Könyv II. Korrupció és az állam foglyul ejtése Magyarországon címmel adta ki a korrupció²²¹ természetéről, mechanizmusairól és következményeiről, továbbá a korrupció gyakorlatáról szóló 179 oldalas könyvét.²²² A Fekete Könyv I.²²³ része 2018. évben látott napvilágot²²⁴. A korrupció tekintetében a Transparency International 2022 év felmérése alapján, Magyarország az Európai Unión belül az utolsó előtti helyen állt. A 2023-as adatok²²⁵ alapján minden eddigi korrupciós frázist kimeríteni látszanak, tudniillik a globális felmérés legfrissebb adatai szerint megállapítható, hogy még az eddigi negatív rekordot is sikerült megdönteni és az Európai Unió tagállamai között ebben a kérdéskörben hátulról nézve az első helyet tudhatjuk magunkénak.

²²⁰ *Tovább romlott a korrupciós helyzet Magyarországon* (2022). <https://transparency.hu/hirek/tovabb-romlott-a-korrupcios-helyzet-magyarorszagon/> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)

²²¹ A *Büntető Törvénykönyvről* szóló 2012. évi C. törvényének (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv; a letöltés dátuma: 2022.01.25.) XXVII. fejezete szól a korrupciós bűncselekményekről. Ezeknek a bűncselekményeknek a nyomozásáról, a Rendőrség nyomozó hatóságai rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel a *Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről* szóló 25/2013. (VI.24.) BM rendelete (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300025.bm; a letöltés dátuma: 2022.01.25.) szerint.

A büntetőeljárások vonatkozásában igencsak lényeges szerepet tölt be továbbá az ügyészség maga. Magyarország Alaptörvényének 29. cikke hivatott rendelkezni az ügyészségről és hozzá kapcsolódó feladatokról. Amelynek értelmében a „(1)^{*}A legfőbb ügyész és az ügyészség független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként, mint közvádoló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.

(2)^{*}A legfőbb ügyész és az ügyészség

a)^{*}törvényben meghatározottak szerint jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;

b) képviseli a közvádat a bírósági eljárásban;

c) felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett;

d)^{*}a közérdek védelmezőjeként az Alaptörvény vagy törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.” Magyarország Alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> (A letöltés dátuma: 2022.07.03.) A nyomozások törvényességi felügyeletét a ügyészség látja el és vállalja a felelőséget, a nyomozó hatóságok pedig a szakszerű végrehajtásért felelnek. A büntetőeljárásokban pedig „Az ügyész ilyenkor már nem kizárólag a törvényességet felügyeli, hanem azt is meghatározhatja, hogy milyen nyomozási cselekményeket végezzen a nyomozó hatóság. Az ügyész dönt arról, hogy mikor fejezhető be a gyanúsított ellen folyó nyomozás, majd arról is, hogy a bizonyítékok alapján a nyomozást meg kell-e szüntetni, vagy a gyanúsított büntetőjogi felelőssége megállapítható.” Mi az ügyész feladata? <http://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/feladata/> (A letöltés dátuma: 2023.02.20.)

²²² Transparency International Alapítvány Magyarország (2021): *Fekete Könyv II. Korrupció és az állam foglyul ejtése Magyarországon*. https://transparency.hu/wp-content/uploads/2022/01/Fekete_Konyv_II_2022.pdf (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)

²²³ Transparency International Alapítvány Magyarország (2018): *Fekete Könyv. Korrupció Magyarországon 2010-2018*. <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2018/03/Fekete-k%C3%B6nyv.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²²⁴ Elkészült a korrupció fekete könyve. 2018.03.09. <https://transparency.hu/hirek/elkeszult-korrupcio-fekete-konyve/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²²⁵ Magyarország az Európai Unió legkorruptabb tagállama a Transparency International 2022. évi korrupció érzékelési indexe alapján. 2023.01.31. <https://transparency.hu/hirek/magyarorszag-az-europai-unio-legkorruptabb-tagallama-a-transparency-international-2022-evi-korrupcio-erzekelesi-indexe-alapjan/>

Egy másik jogvédő 1989 évben alapított jogvédő szervezet Magyar Helsinki Bizottság is kifejtette álláspontját²²⁶ a felfüggesztett uniós forrásokhoz történő hozzáférés tárgyában. Eszerint a tavaly decemberben felfüggesztett európai forrásokhoz az Európa Tanács által meghatározott jogállamisági és antikorrupciós feltételek maradéktalan teljesítését követően juthat hozzá. Kiemelt tényező, hogy ezek az intézkedések nem az ország ellen irányulnak, mivel a feltételek teljesítése a magyar társadalom érdekeit szolgálja. Az MHB és a hazai civil szervezetek²²⁷ álláspontja e tekintetben az, hogy „csak abban az államban lehet megbízni, amelyik hatékonyan és tisztességesen működik. Az intézkedéscsomagra vonatkozólag bizakodással tekint, amelynek értelmében „végre jó irányba változzék az ország, visszaerősödjenek a jogállami intézmények és az eddigiéknél jóval hatékonyabb antikorrupciós intézmények működjenek”.

„Még óvatos becslések szerint is legalább évi 120 milliárd euróba kerül a korrupció az EU gazdaságának. A globális korrupciós mutatók szerint számos uniós tagállam a legkorruptabbnak tartott országok között van.”²²⁸ Az önmagába visszaforduló körforgásos korrupció elleni intézkedés szükségképpen lépés, de nem most kezdődött. A jelenlegi legújabb intézkedéscsomag hatékonysága, illetve a fennálló jelenség kezelése az elmúlt eddigi törekvések hatástalan vagy csupán részben hatásosnak mutakozó mibenlétének vallomása. A megfelelő jogi környezet-, együttműködés hiánya vagy az egyéb akadályok miatt kerül erre ily módon sor? Avagy időnyereség áll a fokozatosság illetően megnyilvánulásának hátterében? Az oligarchák trükkjei valóban kreatív alapokon és számai szinte minden szintre kiterjedően nyugszanak és mint az látszik kimeríthetetlennek is tűnnek. Az EU azonban minden eddiginél szigorúbb intézkedéscsomagot és egyben fellépést terjesztett most elő, amely minden tagállamra egyaránt érvényes direktíva alapján az unión belüli oligarchákat, korrupciós üzleti köröket is elszámoltathatóvá teszi. Mindenképpen reményt keltő hír egyrésztől, hogy tenni próbálnak az ügy érdekében, de egészében nézve az események láncolatát, mégis túlsúlyban van a korrupció jelenségét lehetővé tevő körülményeinek intézményesített beágyazottsága, mint az, hogy ebből érdemben kiutat lehetne találni. Túl azon, hogy a szervezett bűnözők vagy az oligarchák működési egységei ritkán állnak meg az országhatáron, vagy akár az EU-n belül. A szervezett bűnözői csoportok érdekeltségei bizony az EU-n kívüli jelenségek is lehetnek

²²⁶ <https://helsinki.hu/utak-az-unios-forrasokhoz/>

²²⁷ <https://transparency.hu/hirek/kis-elorelepes-jelentos-hianyossagok/>

²²⁸ Szabó Dániel: Megelégelte Brüsszel az oligarchák trükkjeit, korrupcióellenes leszámolásba kezdenek. 2023.05.08. <https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/20230508/megelegelte-brusszel-az-oligarchak-trukkjeit-korrupcioellenes-leszamolasa-kezdenek-613430>; Questions and Answers: Stronger rules to fight corruption in the EU and worldwide, 2023.05.02. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_2517

alkalomadtán. Ezért érdemes lehet az EU határain kívüli területekre is koncentrálni –bár ekkor az EU joghatósági környezet érvényét veszti, helyette egyéb jogrendek és egyezmények lesznek érvényesek- az eredményes elszámoltatás érdekében. Az elsődleges természetesen az EU-n belüli területre összpontosuló fellépés. Mindenféleképp fontos lépés lehet még az is, hogy a bűncselekményből származó vagyon felkutatására és annak visszaszerzése érdekében szükséges hatékonyabb és minden eddiginél gyorsabb pénzmozgás megakasztására is összpontosítsunk és a keresett vagyon visszaszerzését is szem előtt tartsuk. Az elszámoltatás és a további hasonló, már megtörtént vagy éppen zajló bűncselekmények elkövetésétől vagy azoktól történő tartózkodásra is összpontosítani lehessen mindeközben.

A FATF (Financial Action Task Force - Pénzügyi Akciócsoport), a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi standardjait meghatározó kormányközi szervezet.²²⁹ A FATF feladata a pénzmosási technikák és tendenciák vizsgálata, a nemzeti vagy nemzetközi szinten már megtett intézkedések felülvizsgálata, valamint a pénzmosás elleni küzdelemhez szükséges intézkedések meghatározása. 2001-ben a FATF kiterjesztette mandátumát a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre is. 2019 óta a FATF határozatlan idejű mandátummal rendelkezik, miután eredetileg határozott időre működött.

A pénzügyi rendszernek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása kockázataitól való megóvása, valamint a nemzetközi küzdelem stratégiájának való hatékonyabb megfelelés érdekében, az FATF azonosítja azon országokat, melyek AML/CFT vonatkozásában stratégiai hiányosságokkal küzdenek. A szervezet felhívja ezen országok figyelmét akcióterv kidolgozásra, illetve a feltárt hiányosságok határidőn belül történő felszámolására. A megtett

229

<https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>;

<http://www.g8.utoronto.ca/summit/1989paris/communique/index.html>

A témában további jelentős források:

FATF-Interpol <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/FATF-and-INTERPOL-intensify-global-asset-recovery>

CARIN <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30b9df21-ef0a-4111-8ec3-070d5c6cf951/language-hu>

MNB - <https://www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/penzmosas-ellen>

<https://www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/penzmosas-ellen/korlatozo-intezkedesek-szankciok/penzugyi-akciocsoport-fatf>

EUR-LEX - https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

ENSZ - <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

MONEYVAL - <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/global-network/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-.html>;

<https://www.coe.int/en/web/moneyval/>;

<https://rm.coe.int/fur-hungary-5th/1680a6cfe7>;

<https://rm.coe.int/moneyval-2020-principles-of-conduct-for-moneyval-functions/1680a1115a> ;

<https://sanctionsscanner.com/knowledge-base/committee-of-experts-on-evaluation-of-anti-money-laundering-measures-168>

Európa Tanács - <https://www.consilium.europa.eu/hu/>

lépéseket és eredményeket folyamatosan értékeli és ellenőrzi, valamint rendszeres jelleggel felhívásokat tesz közzé a magas kockázatú és nem együttműködő országok vonatkozásában.

Fokozza a globális vagyon-visszaszerzést, az ebben az évben jubiláló FATF. A tavaly szeptemberi Szingapúrban megrendezésre került konferencián: a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) és az INTERPOL közös kezdeményezést indított, hogy megfosztják a bűnözőket piszkos pénzüktől, fordulópontot jelentve az illegális vagyon visszaszerzésére irányuló globális erőfeszítésekben.

Az Egyesült Nemzetek Kábítószer- és Bűnügyi Hivatalának becslései szerint bár a vagyon-visszaszerzésnek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem egyik kulcsfontosságú pillére kell, hogy legyen, az országok a globális illegális pénzmozgások kevesebb mint egy százalékát fogják el és szerzik vissza. Az ellopott vagyontárgyakat gyakran gyorsan kiszállítják az országokból, és több országba vagy azon keresztül továbbítják, ami bonyolulttá teszi a vagyonvisszaszerzés folyamatát, és hosszadalmas nemzetközi együttműködést igényel. A FATF-INTERPOL Roundtable Engagement (FIRE) rendezvényen 150 magas szintű szakértő vett részt, akik kiemelték a sürgető szükségességet: olyan nemzeti politikák és fellépések előmozdítása, amelyek prioritásként kezelik a bűncselekményből származó vagyon nyomon követését, lefoglalását és elkobzását; az operatív együttműködés fokozása nemzeti, regionális és nemzetközi szinten; fokozza a hatékony információmegosztást a hatóságok között és a magánszektorral. A globális szakértők közösségének megerősítése és mozgósítása érdekében a konferencián (szeptember 12. és 13.) a bűnüldöző szervek, a pénzügyi hírszerzési egységek, a vagyonvisszaszerzési hivatalok, az ügyészek, a politikai döntéshozók, a nemzetközi szervezetek és a magánszektor iparági vezetői vettek részt.²³⁰

Az eseményt megnyitó K Shanmugam, Szingapúr belügyminisztere és jogminisztere hangsúlyozta az INTERPOL és a FATF fontos szerepét a nemzetközi bűnözés, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni globális küzdelemben. Shanmugam miniszter megerősítette Szingapúr elkötelezettségét amellyel, hogy továbbra is hozzájáruljon a FATF és az INTERPOL fontos munkájához. Kiemelte azt is, hogy a szoros nemzetközi együttműködés és az erős köz-magán partnerségek milyen jobb eredményeket hozhatnak a vagyon-visszaszerzésben. A vagyon-visszaszerzés láthatóságának és prioritásának növelése nemzeti szinten megadja az alaphangot minden érdekelt fél számára, egyértelmű jelzést küldve arról, hogy a szervezett bűnszövetkezetek megbénítása, a társadalom jobb védelme és a fenntartható gazdasági

²³⁰ FATF and INTERPOL intensify global asset recovery <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/FATF-and-INTERPOL-intensify-global-asset-recovery>

növekedéshez való hozzájárulás érdekében teszünk. A globális erőfeszítések katalizálásával ez az izgalmas FATF és INTERPOL kezdeményezés hatásos, tartós változást hozhat a bűncselekményből származó bevételek utáni kezelési módunkban” – mondta T Raja Kumar, a FATF elnöke. "Azáltal, hogy ambiciózusan törekszünk minden megoldásra, minden használható adatra, kihozzuk ezeket az illegális áramlásokat a sötétből, és visszahozzuk a törvényes gazdaságba.” „Mélyen aggasztó az illegális haszon nagysága és az a sebesség, amellyel milliárdok mozognak át a határokon. A szervezett bűnözői csoportok aláássák a globális pénzügyi rendszereket, és hatalmas veszteségeket okoznak vállalkozásoknak és magánszemélyeknek egyaránt. Többet kell tennünk a jelentős operatív hatás elérése érdekében, amelyre ma szükség van” – tette hozzá Jürgen Stock, az Interpol főtitkára.²³¹ A 2022. szeptember 13-i konferencián elhangzott továbbá, hogy „bár a vagyonvisszaszerzésnek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem egyik fő pillérének kellene lennie, az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatalának becslései szerint az országok a globális tiltott pénzmozgások kevesebb mint egy százalékát tartóztatják fel és szerzik vissza. A lopott vagyontárgyakat gyakran gyorsan kiviszik az országból, és több országba vagy több országon keresztül juttatják el, ami bonyolulttá teszi a vagyonvisszaszerzés folyamatát, és hosszadalmas nemzetközi együttműködést igényel”²³².

A résztvevők egyetértettek abban, hogy az illegális áramlások elleni erőfeszítések központi eleme a globális pénzügyi bűnözés helyzetének jobb megértése, különösen a kiberalapú pénzügyi bűnözés vonatkozásában.

A küldöttek üdvözlötték a FATF és az INTERPOL azon kezdeményezését, hogy erősítsék meg a vagyon-visszaszerzéssel foglalkozó nemzetközi bűnüldözési és igazságügyi hálózatokat és a rendelkezésre álló eszközöket, beleértve az INTERPOL globális fizetés-leállítási mechanizmusának kísérleti projektjét, a pénzmosás elleni gyorsreagálási jegyzőkönyvet (ARRP). Egyetértettek abban is, hogy meg kell erősíteni a FATF szabványait annak érdekében, hogy az országok jobban felkészültek legyenek a hatékony fellépésre a vagyon-visszaszerzési folyamat minden szakaszában. Egy sor plenáris és műhelyülésen a szakértők megvizsgálták azokat a stratégiai és működési változtatásokat, amelyek nemzeti és nemzetközi szinten szükségesek ahhoz, hogy elindítsák az eszközök visszaszerzését és a bűnözésből származó profitot. Ezek a változások magukban foglalják a bűnüldözési perspektívák és a kultúra változását, a fokozott nemzetközi hálózatokat és eszközöket, valamint a pénzmosás elleni szigorúbb jogszabályokat és globális szabványokat.

²³¹ Uo.

²³² Uo.

A Európa Tanács Pénzmosás elleni intézkedések és a terrorizmus finanszírozása értékelésével foglalkozó szakértői bizottsága (MONEYVAL - Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism) statúmáról (szabályrendeletéről) szól, amelyet azóta 2013-ban módosítottak. a CM/Res(2013)13 határozat, 2017-ben a CM/Res(2017)19, 2020-ban pedig a CM/Res(2020)5 határozat szól erről. Az Európa Tanács szakértői bizottsága, amely egy 47 tagállammal rendelkező páneurópai szervezet. Állandó ellenőrző mechanizmussal rendelkezik, amely közvetlenül annak fő szervének, a Miniszterek Bizottságának tartozik beszámolóval. A MONEYVAL feladata, hogy értékelje a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre vonatkozó főbb nemzetközi előírások betartását és azok végrehajtásának hatékonyságát, valamint az is feladata, hogy ajánlásokat tegyen a nemzeti hatóságoknak a rendszereik szükséges fejlesztéseivel kapcsolatban. A MONEYVAL tematikus tipológiai kutatásokat is folytat a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának módszereiről, trendjeiről és technikáiról. A MONEYVAL fő célja annak biztosítása, hogy a tagállamok hatékony rendszerrel rendelkezzenek a Pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben (AML/CTF), és megfeleljenek az erre vonatkozó nemzetközi szabványoknak, és számos feladatuk van e célok elérése érdekében. A pénzmosás elleni intézkedések és a terrorizmusfinanszírozás értékelésével foglalkozó szakértői bizottság, a MONEYVAL az Európa Tanács állandó ellenőrző bizottsága. Ajánlásokat tesz a nemzeti hatóságoknak az AML/CFT rendszereik fejlesztésére és végzi ezen országok felügyeletét. Az alapokmány a MONEYVAL-t 2011. január 1-jétől az Európa Tanácson belül egy független ellenőrzési mechanizmusra emelte, amely közvetlenül a Miniszteri Bizottságnak tartozik felelősséggel. A MONEYVAL statútumát 2013-ban a CM/Res(2013)13 számú EU-határozattal, majd 2017-ben a CM/Res(2017)19 számú Bizottsági állásfoglalással megerősített független felügyeleti szervezetté szavazták meg.²³³ A Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF), illetve az e munkacsoporthoz hasonló regionális testületek (FSRB-k) kölcsönös értékelési jelentései (jó kiindulópontot jelentenek a következők: a vezetői összefoglalója és fő megállapításai, valamint a 10., a 26. és a 27. ajánlásnak, illetve a 3. és a 4. azonnali kimenetnek való megfelelés értékelése), továbbá a kiemelt kockázatot jelentő és nem együttműködő országokról készített FATF lista, a Nemzetközi Valutaalap (IMF) értékelései és a pénzügyi

²³³ Az MNB a szolgáltatók a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (Pmt.) 27. §-ban előírt belső kockázatértékelés készítési kötelezettségét az alábbi segédlettel kívánja támogatni; 5. §-ban meghatározott felügyeletet ellátó szerveivel együttműködésben – útmutatót készített az összetett tulajdonosi szerkezetek feltérképezéséhez és összetett tulajdonosi szerkezetek esetén a tényleges tulajdonos megállapításához. Az útmutató célja, hogy segítse a szolgáltatókat a Pmt. szerinti, az ügyfél tényleges tulajdonosával kapcsolatos kötelezettségük végrehajtásában.

ágazatot értékelő program (FSAP) keretében készült jelentések. A szolgáltatónak javasolt figyelembe vennie, hogy a FATF- vagy az FSRB-tagság (például a Moneyval-tagság) önmagában nem jelenti azt, hogy az ország AML/CFT rendszere megfelelő és hatékony. A MONEYVAL szakértői értékelési rendszere a FATF-modellre épül, azonban az önértékelés és a kölcsönös értékelés folyamata a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni átfogóbb normák alapján történik. A FATF-szabványokon kívül a MONEYVAL felméri, hogy joghatósága megfelel-e az abban foglalt nemzetközi egyezményeknek, valamint az e tekintetben elfogadott EU-jogszabályoknak (további részletekért lásd az alábbi, az egyes értékelési fordulókra vonatkozó konkrét információkat). Összességében Magyarország előrehaladást ért el az 5. MER-ben és az azt követő továbbfejlesztett FUR-okban azonosított TC-hiányosságok orvoslásában. Az országot újra háromra értékelték.²³⁴ Javaslatok: Az eredetileg részben megfelelőnek minősített 13., 18. és 24. ajánlások újra besorolásra kerülnek, mint Nagyrészt megfelelő. Magyarországot arra ösztönzik, hogy folytassa erőfeszítéseit a fennmaradó hiányosságok orvoslására. Magyarország továbbra is fokozott nyomon követés alatt áll, és továbbra is beszámol a MONEYVAL-nak az AML/CFT intézkedések végrehajtásának megerősítése terén elért eredményekről. A MONEYVAL által feljegyzett pozitív fejlemények közé tartozik a cégnyilvántartás módosítása, amely meghatározta a szükséges követelményeket a nyilvántartásba benyújtott jogi személyek alapvető információinak pontosságának biztosításához. Emellett Magyarország követelményeket vezetett be a pénzügyintézetekkel szemben a munkaerő-felvétel során alkalmazott szűrési eljárásokra és a folyamatos képzésekre vonatkozóan. Emellett új követelményeket vezettek be az EU-n belül letelepedett pénzügyintézetekkel fenntartott levelező banki kapcsolatokra vonatkozóan.²³⁵

A kutatási témához szorosan kapcsolódóan hozzáteszem, hogy a MONEYVAL Iroda tagjai, a munkacsoport társelnökei és tudományos szakértői a következő magatartási elvek előírásának megfelelően végzik a munkájukat: Professzionizmus és általános értékek; Pártatlanság (elfogulatlanság), tárgyilagosság, semlegesség; Érdektükozések és összeférhetetlenségek; Személyes előnyök és ajándékok; Titoktartás; Általános óvintézkedések; A magatartási elvek betartása; Iránymutatás és támogatás. A kérdés ezzel kapcsolatban is az, hogy mennyire tartják

²³⁴ MONEYVAL Magyarország 5. országértékelése. <https://rm.coe.int/fur-hungary-5th/1680a6cfe7>

²³⁵ MONEYVAL - <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/global-network/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-.html>; <https://www.coe.int/en/web/moneyval/>; <https://www.coe.int/en/web/moneyval/jurisdictions/hungary>; <https://rm.coe.int/fur-hungary-5th/1680a6cfe7>; <https://rm.coe.int/moneyval-2020-principles-of-conduct-for-moneyval-functions/1680a1115a> ; <https://sanctions scanner.com/knowledge-base/committee-of-experts-on-evaluation-of-anti-money-laundering-measures-168>

vagy tudják betartani/betartani ezeket az elveket, egy ilyen átfogó szervezettségben? Ez a dokumentum az Európa Tanács etikus magatartásra, összeférhetetlenségre és információk bizalmas kezelésére vonatkozó előírásai alapján készült. Az Európa Tanács etikai tisztviselője hagyta jóvá, és ezentúl minden MONEYVAL tevékenységre vonatkozik. A MONEYVAL Elnökség tagjaitól, a munkacsoport társelnökeitől és tudományos szakértőitől MONEYVAL-kapacitásukból fakadó feladataik gyakorlása során be kell tartaniuk a jelen dokumentum fő részében leírt magatartási elveket. A MONEYVAL Iroda tagjaiként, a munkacsoportok társelnökeiként és tudományos szakértőiként betöltött szerepük elfogadásával vállalják, hogy tiszteletben tartják és betartják a dokumentumban meghatározott követelményeket.²³⁶

Mindazonáltal a kialakult jelenség rendszerbeli jelenlétével összefüggésben, akár ki is jelenthető, hogy a korrupció ellen irányuló újabb küzdelem iránti bizalommal teli próbálkozás -vagy nevezzük következő lépcsőfoknak-, sem feltétlenül kelthet alapvetően hiú ábrándokat. A szemléletmódbeli váltás vagy jó útra terelés látszatának ellebbentését követelő és teljességében mindenre kiterjedő rendszer váltása akár tényleges és érdemi változásokat is eredményezhet. Lépünk hátrébb egy kicsit és nézzük egészében az eseményeket. Mi is történt eddig? A hivatkozott EB intézkedéscsomagban foglaltak szerint, a korrupció akadályozza a fenntartható gazdasági növekedést, elvonja az erőforrásokat a produktív eredményektől. Emellett súlyos pénzek mennek és mentek már el, vagy áramoltak különböző érdekcsoportok zsebébe a vesztegetés miatt eddig is. Majd pedig súlyos pénzek mennek el az ellene folyó küzdelem kiaknázására. Milyen körforgás zajlik tehát? Látszólagos volt tehát minden ellene folyó eddigi küzdelem, megoldására tett lépés vagy éppen az is egyfajta célokat és érdekeket szolgált? A folyamat, ami lehetővé tette a korrupciós rendszer egy bizonyos fokán álló oligarchák ilyen működését többrétű, de annyi egészen biztosan kijelenthető, hogy megvolt hozzá a „megfelelő” vagyis ennek teret engedő körülmény (jogi környezet stb.). A korrupció ugyanis nem egy elszigetelt jelenség, hanem a bűnüldöző rendszer diszfunkcionális működését jelzi. Az ekképpen tünetegyüttesként értelmezett hasonlat hűen tükrözi, hogy annak megoldását kiváltó tényezők megtalálása és megoldása érdekében velejéig hatóan kell beleállni. Az erre irányuló vállalkozás nehéz és összetett, de nem lehetetlen vállalkozás.

²³⁶ COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM 2020.06.10. <https://rm.coe.int/principles-of-conduct-during-the-mutual-evaluation-process-for-members/16809edd83>

A TI Magyarország küldetése, hogy a független, szakmai szervezetként segítse elő a korrupció megfékezését, ösztönözze az átláthatóságot és a számon kérhetőséget a közhatalmi döntéshozatalban és a közpénzeket érintő folyamatokban, valamint javítja a közérdekű információk elérhetőségét. A TI Magyarország Alapítványt 2006 októberében jegyezték be, amelyet követően végül 2009 évben vált a szervezet a TI teljes jogú tagozatává. Az alapítvány munkáját kuratórium vezeti, amely egyszerre végez stratégiai tervezési és operatív tevékenységeket.²³⁷

A TI Magyarország Alapítványának értékei a következők: „átláthatóság, számon kérhetőség, szakmaiság, integritás, szolidaritás, bátorság, igazságosság, demokrácia, jogállamiság, függetlenség, együttműködés”²³⁸.

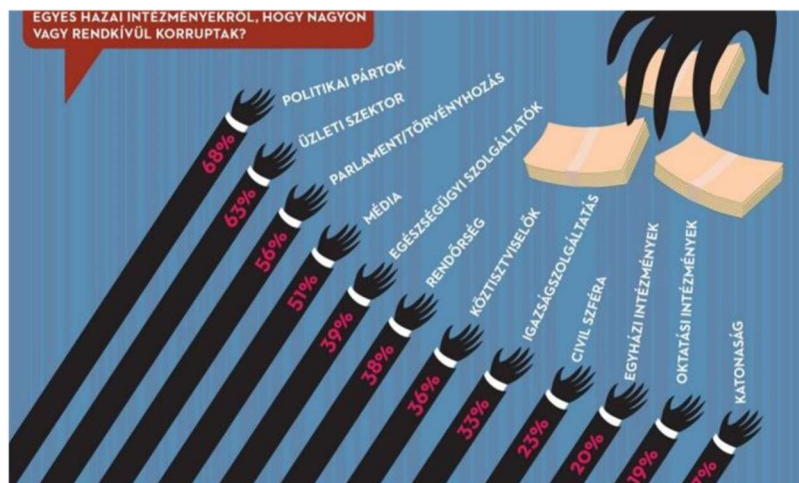
A jogállamiság kérdéskörében világméretű összesítésben Magyarországnak 2022. évben sikerült a 73. helyet²³⁹ elfoglalnia, ami lássuk be minden csak nem érdem szerint való. A World Justice Project (WJP) – Világ Igazságügyi Projekt, egy független, multidiszciplináris szervezet, amely a jogállamiság világméretű előmozdítása érdekében ismereteket gyűjt, tudatosságot teremt és cselekvésre ösztönöz. A hatékony jogállamiság csökkenti a korrupciót, küzd a szegénység és a betegségek ellen, és megvédi az embereket a kisebb és nagyobb igazságtalanságoktól. Ez az igazságosság, a lehetőségek és a béke közösségeinek alapja, amely a fejlődést, az elszámoltatható kormányzást és az alapvető jogok tiszteletben tartását alapozza meg. Hagyományosan a jogállamiságot az ügyvédek és bírák hatáskörének tekintették. A biztonság, a jogok, az igazságszolgáltatás és a kormányzás mindennapi kérdései azonban mindannyiunkat érintenek; a jogállamiságban mindenki érdekelt fél. Ebből kiindulva a WJP multidiszciplináris megközelítést alkalmaz a jogállamiság előmozdítására.²⁴⁰

²³⁷ Misszió. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/rolunk/misszio/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²³⁸ Misszió. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/rolunk/misszio/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²³⁹ World Justice Project. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global> (A letöltés dátuma: 2022.10.31.)

²⁴⁰ World Justice Project. About Us. <https://worldjusticeproject.org/about-us> (A letöltés dátuma: 2022.10.31.)

19. ábra: Globális Korruptió Barométer. ²⁴¹

A szemléltetésképpen a Transparency International Magyarország Alapítványának honlapjáról a Globális Korruptió Barométer (Global Corruption Barometer) az egész világra kiterjedő közvélemény kutatás, amely az állampolgárok korruptióval kapcsolatos tapasztalataira helyezi a fókuszot. A 2013-ban végzett felmérés eredménye - a **12. számú ábra** – megmutatja, hogy a korruptió miként hat az emberekre és világszerte milyen erőfeszítéseket tesznek a korruptió megfékezése érdekében milyen erőfeszítéseket tesznek. A Barométer felmérése szerint számos korruptióra vonatkozó kérdést tartalmaz, mint például: „Ön mely intézményt tartja a legkorruptabbnak?” vagy „Hogyan osztályozná a kormányt a korruptió elleni tevékenység tekintetében?”. A vizsgálat ezen túl továbbá arra kíváncsi, hogy az állampolgároknak milyen tapasztalataik vannak a vesztegetésekkel kapcsolatban és milyen gyakran fizetnek kenőpénzt a különböző közszolgáltatási intézményeknél?²⁴² Bár nem mai kutatásról van szó, azonban a rendőrség is olyan szervezetként van benne, amelyről a magyar állampolgárok²⁴³ ilyen formában véleményt alkotnak.

A Transparency International²⁴⁴ globális szervezet, amely a korruptió elleni küzdelem nemzetközi szervezetét jelenti. Ahogyan azt a fejezet elején is írtam, a jelenleg 180 országot számláló globális szervezet víziója egy olyan világról szól, amelyben a kormányzat, a politikai, az üzleti élet, a civil társadalom és az emberek mindennapi élete mentes a korruptiótól. Ennek

²⁴¹ Globális Korruptió Barométer. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/adatok-a-korruptiorol/globalis-korruptios-barometer/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²⁴² Globális Korruptió Barométer. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/adatok-a-korruptiorol/globalis-korruptios-barometer/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²⁴³ „A Transparency International megbízásából készült 2013-as Globális Korruptió Barométer 107 ország – köztük 20 európai uniós ország – 114 000 állampolgárának véleményét tükrözi. Magyarországon 1000 fős mintán zajlott a lekérdezés, 2012. november 3. és 13. között.” Lásd: A magyarok szerint korrupt az országunk, és a helyzet romlik. (A cikk megjelenésének dátuma: 2013.07.08.) <https://transparency.hu/hirek/a-magyarok-szerint-korrupt-az-orszagunk-es-a-helyzet-romlik/> (A letöltés dátuma: 2022.02.15.)

²⁴⁴ Transparency International. <https://www.transparency.org/en/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

elérése érdekében küldetésük a korrupció megállítása, valamint az átláthatóság, az elszámoltathatóság és a feddhetetlenség előmozdítása a társadalom minden szintjén és minden ágazatában.²⁴⁵

De mi is a korrupció?²⁴⁶ A korrupció Transparency International által meghatározott definíciója szerint, a ránk bízott hatalommal való visszaélés jelent, amelyet magánérdekek vezérelnek. A korrupció aláássa a közbizalmat, gyengíti a demokráciát, akadályozza a gazdasági fejlődést és tovább súlyosbítja az egyenlőtlenséget, a szegénységet, a társadalmi megosztottságot és a környezeti válságot. A korrupció felderítésére és a korrupciós felelősségre vonására akkor lehetséges, ha megértjük a korrupció működését és az azt lehetővé tevő rendszereket.²⁴⁷ A felmérés nem kutatáson alapuló érzékelés, hanem mindinkább szakértői véleményeken, amely szakértőket is a Transparency International maga választja ki. A vélemények sokszínű volta tehát tovább szűkíti a teljesen független átláthatóságot biztosító tanulmányok, kutatások és érdemi intézkedések körét véleményem szerint.

Az országok összehasonlíthatóságát viszont megkérdőjelezi, hogy egyes országok pontszámainak kiszámolásához eltérő számú, sőt eltérő típusú adatforrást vesznek figyelembe. A gazdaság determinál mindent, így az ezzel kapcsolatos kutatásokat is aktuális érdekek mentén vezérelten csűrhetik-csavarhatják. A korrupció felmérésnek többféle formája ismert, akiknek az érdekeik is különbözőek lehetnek. A szálak kibogozása tehát csak még szövevényesebbé teszi a szálakat, amelyek egy hasonló ügyben felmerülhetnek. A korrupció észlelési index azt méri, hogy mennyire sikerül egy országot a piac többi szereplője előtt kedvezőtlen színben feltüntetni. A gazdaság determinál mindent, vagyis a gazdasági érdekek határoznak meg mindent.

Az ÁSZ - Állami Számvevőszék egy nem oly rég megjelent tanulmánya²⁴⁸ szerint a korrupció nemzet számára stratégiai jelentőséggel rendelkezik, amelynek az eredményessége nem csupán az adott ország megítélését vagy az állampolgárok bizalmát és a nemzetgazdaság fejlődésére is hatással van. Ezért tehát nem mindegy, hogy milyen eszközök azok, amelyekkel a korrupciót mérik. A témakörrel számos hazai és nemzetközi tudományos publikáció

²⁴⁵ Who we are. Transparency International. <https://www.transparency.org/en/who-we-are> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²⁴⁶ A korrupcióval kapcsolatban több tanulmány is megjelent, amelyek közül az egyik. Lásd: Ligeti Miklós: Korrupció. https://jog.tk.hu/uploads/files/27_Ligeti_Miklos.pdf (A letöltés dátuma: 2022.06.09.)

²⁴⁷ What is corruption? Transparency International. <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)

²⁴⁸ Németh Erzsébet és Vargha Bálint Tamás: A Transparency nem a korrupció szintjét méri. Állami Számvevőszék Hírportalja, megjelenése: 2022.01.28. A témakörrel kapcsolatban is megjelent egy tanulmány, amelyet lásd: Németh Erzsébet-Jakovác Katalin-Vargha Bálint: Módszertani szempontok a hazai korrupciós helyzet tudományosan megalapozott mérésének kialakításához. Belügyi Szemle 69. évfolyam (2021) 11. szám 1963-1980.

foglalkozik. A tanulmány szerint a Transparency International által készített CPI (Corruption Perception Index – Korrupció Észlelési Index) nem méri a korrupció szintjét, az észlelés szintjét. Ezen kívül a transzparencia hiányával és az elfogultsággal magyarázza azt, hogy a CPI miért is nem alkalmas az országok rangsorolására. Továbbá olyan tényezők figyelmen kívül hagyását hozza fel a marasztaló ítélet indokául, miszerint a felmérést készítő szervezetnek függetlennek kellene lennie (Németh-Vargha, 2022). Nos, ez utóbbi kitétel az, amiben véleményem szerint valóban a kibogozhatatlannak hitt szálak igazság szerinti szálai talán kibogozhatóvá válhatnának. A függetlenségre és az igazságra valóban szükség lenne, de van ilyen vajon?

Ha már a korrupció mérésénél és a függetlenségnél járunk meg kell említeni egy a közelmúlt szerinti felmérést, amely szerint a béke nyolc pillérének egyikeként említi a korrupciót. A Global Peace Index 2022²⁴⁹ a pozitív béke pillérei a következők: jól működő kormányzás, egészséges üzleti környezet, mások jogainak elfogadása, jó kapcsolat a szomszédokkal, szabad információáramlás, magas szintű humán tőke, alacsony korrupciós szint és az erőforrások igazságos eloszlása.²⁵⁰

A korrupció elleni küzdelem egy másik, egészen konkrétan a szomszédos Ausztriában működő International Anti- Corruption Academy²⁵¹(IACA) – Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia nemzetközi szervezete, akik 2011 március 8-án jöttek létre. Amely szervezetet a ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC), az INTERPOL (International Criminal Police Organization - *Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezet*), az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF), az Osztrák Köztársaság és más érdekelt felek kezdeményezték. A nemzetközi korrupcióellenes akadémia ötlete az INTERPOL korrupcióval foglalkozó nemzetközi szakértői csoportjából merült fel, amelynek tagja volt Martin Kreutner, aki az IACA első dékánja lett, Michael Hershman, az IACA nemzetközi vezető tanácsadó testületének elnöke, valamint Franz-Hermann Brüner, az OLAF akkori főigazgatója. Az ENSZ korrupció elleni egyezményének (UNCAC) 2005-ös elfogadása és az azt követő, számos országban történő végrehajtása szintén befolyásoló szerepet játszott.²⁵² A fő küldetésük a korrupcióellenes oktatás és képzés biztosítása és annak elősegítése valamennyi ágazat szakemberei számára. Továbbá elősegítik a kutatási tevékenységet, valamint platformokat biztosítanak a párbeszédhez és a

²⁴⁹ Global Peace Index 2022, Measuring peace in complex world (Globális Béke Index, A béke mérése az összetett világban) IEP - Institute for Economic & Peace <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/06/GPI-2022-web.pdf>

²⁵⁰ Global Peace Index 2022, Measuring peace in complex world 70.o.

²⁵¹ IACA – International Anti-Corruption Academy (Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia) <https://www.iaca.int/>

²⁵² IACA – International Anti-Corruption Academy

hálózatépítéshez, amelyek a korrupcióelleni tevékenységet folytató terület szakembereinek összefogásával lehetővé teszik a megalapozott és fenntartható stratégiák és iránymutatások kidolgozását. Az értékeik, amelyek a honlapon szereplő leírás alapján a gyakorlatukat is tükrözik: legnagyobb becsben az integritást, a hitelességet, az elszámoltathatóságot, az átláthatóságot, az etikai értékeket és az érdemeken alapuló rendszereket tartják. Ezen túl a pártatlanság és a pártatlan álláspont fenntartása szintén alapvető értékeik közé tartozik és minden munkájukat a kiválóság vezérli. Nagyra értékelik a diákjaikkal, munkatársaikkal és az érdekelt felekkel kialakított kapcsolataikat, amelynek révén a földrajzi sokszínűség biztosítására törekednek. Értékeik megfelelnek a főbb nemzetközi korrupcióellenes eszközeinek és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának, amely értékekhez intézményileg és személyesen is hűek és elkötelezetten vállalják azok betartásáért a felelősséget.²⁵³

A jog által biztosított környezet és az elő- és háttérben zajló folyamatok, a maga képlékenységének és rugalmasságának köszönhetően tovább erősítette a talajt az oligarchizmus működési elvének. Kár lenne azt feltételezni, hogy mindez nem egy előre alaposan megtervezett elhatározásban gyökerezett. Amennyiben az EU-s pályázatok kiírása és azok elnyerését is vesszük alapul, annak jórésze néhány látszólagos kivételtől eltekintve egy adott körön belüli csoportra vagy érdekeltségre összpontosult. Ennek a módszernek színes tárháza eredményezte végül azt, hogy a korábban állami tulajdonban lévő gazdasági társaság szépen lassan magántulajdonba szivárogtak. Téve ezáltal teljesen kiszolgáltatottá az ekképpen szolgáltatást nyújtó közérdekeket is egyúttal. A jogi környezet jelen feladatban történő elemzése véleményem szerint olyan útvesztő lenne, amiből a meghatározott oldalszámkeret nem nyújtana lehetőséget és talán felesleges is most ebbe jobban belemenni. Az EU-s jogi szabályozások és a magyar jogi környezet összetett, bonyolult és sok tekintetben már-már átláthatatlan. Mindemellett alkalomadtán egyénre szabott jogelveket követ, ami tovább nehezíti az átláthatóságot és az ügymenetek folyamatát az oligarchizmus körön kívül eső érdekcsoportjai számára. A gazdasági ügyek esetében ritkán lehet érdekorientáltság mentes, kizárólag a közjót és a közérdeket szolgáló jóakaratról beszélni. Túl azon, hogy ezen érdekek útvesztőjében elmerengeni is fölösleges időpocsékolás annak fényében, ha azt vesszük alapul, hogy adott projekthez milyen előírások voltak érvényben majd pedig abból mi és hogyan valósult meg. Illetve ha mindezen gazdasági folyamatokhoz hozzávesszük a magyarországi rendszerszintű korrupciós mértékének állását, akkor további érdekütközésekkel lehet találkozni. A korrupció

²⁵³ IACA – International Anti-Corruption Academy (Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia) <https://www.iaca.int/who-we-are/about-us/guiding-principles.html>

észlelése azonban sok esetben véleményem szerint egy igencsak látenciára hajlamos bűnelkövetés, amelynek módszerei, megjelenési formái széles skálán mozognak.

A kormány, korrupcióellenes nemzeti programjában²⁵⁴ leírtak -részben, ha nem egészben- összhangban állnak a jelenség kezelésekor elvárható kívánalmaknak. Számos korrupció elleni igyekezetet mutató program, képzés, szervezet, sőt még etikai kódex is rendelkezésre áll. A gondok alapvetően ez utóbbi betartásának és betartatásának hiányából fakad(hat)nak. Amelynek alapján még akár látszólagosan azt is gondolhatnánk, hogy ezek az erőfeszítések bizony érdemi eredménnyel is járnak. De akkor nem születnének a fentiekben már ismertetett mindennek mégis teljesen ellentmondó eredmények sorozata. Ezenfelül az sem mindegy, hogy az adott vezetői beosztásokat, kulcspozíciókat kik töltik be, mennyire és milyen akaratot érvényesítenek hivatali feladataik ellátásakor. A korrupció elleni intézkedés egyik erőfeszítése az Európai Bizottságnak tett korrupcióellenes vállalások részeként jött létre az integritás hatóság²⁵⁵ (későbbiekben: IH). Az IH működése és kialakulásának körülményei tovább erősítették a titoktartás érdekek kielégítésére szolgáló funkcióját. Tekintve, hogy erre nézve és ekképpen ellenőrzésére, vagy felügyeletére szolgáló információkkal nem lehet szert tenni, így ez a kérdéskör egyelőre nyitva marad. Ami a nyílt forrásokból megtudható, hogy ki került a hatóság élére, illetve azt, hogy az ügyek számában egyelőre nem tolonganak, mivel működését még az elmúlt hónapokban kezdte meg, azonban mindezt hatósági jogkörök nélkül. Ebben tehát mindeddig egy újabb látványos, de hatékonyságában és függetlenségében megkérdőjelezhető.

Az OECD Tanácsának²⁵⁶ (Organisation for Economic Co-operation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet), a közszféra integritásáról szóló ajánlása szerint a korrupció, napjaink egyik legnagyobb problémája, amelyet a hivatkozott EB intézkedéscsomagban foglaltak is megerősítenek és egybehangozóan állítják, hogy a korrupció pazarolja az állami erőforrásokat, növeli a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeket, táplálja az engedetlenséget és politikai szélsőségeket, erodálja az intézményekbe vetett bizalmat. Ezzel

²⁵⁴ Korrupciómegelőzés, kormány. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/>

²⁵⁵ Integritás Hatóság: <https://eutaf.kormany.hu/integritas-hatosag>

²⁵⁶ Az OECD Tanácsának ajánlása a közszféra integritásáról. <https://www.oecd.org/gov/ethics/integrity-recommendation-hu.pdf>

Az OECD Tanácsának ajánlása:

1. Koherens és átfogó integritási **RENDSZER**: elkötelezettség, felelősség, stratégia, normák
2. A közszféra integritási **KULTÚRÁJA**: az egész társadalmat átfogó, vezetés, teljesítményközpontúság, kapacitásfejlesztés, nyitottság
3. Hatékony **ELSZÁMOLTATHATÓSÁG**: kockázatkezelés, érvényesítés, felügyelet, részvétel

Az OECD A közszféra integritásáról szóló ajánlása útmutatást ad a döntéshozóknak a közszféra integritására vonatkozó stratégiához.

Az eseti jellegű integritási politikáról a fókusz a kontextusfüggő, viselkedési, kockázatalapú megközelítésre helyezi, hangsúlyt fektetve az integritási kultúra terjesztésére az egész társadalomban.

összefüggésben az OECD szerint az egyik kiemelt következtetés, hogy a nagyobb rendszerproblémák és a világot sújtó politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti válságok megoldása együttműködést igényel. A jelenlegi, várhatóan minden eddiginél szigorúbb fellépés magában hordozza a társadalomra (ezalatt a közjót, közérdeket is értem) veszélyt jelentő lehetséges következményeit. Hogy ez ne történjen meg előre kell gondolni ezekre is.

Az aktuális magyarországi helyzet előmozdítását célozhatja az Európai Ügyészséghez mielőbbi csatlakozás és abban történő érdemi együttműködés és munkavégzés. A csatlakozás egyfajta biztosítéka is lenne a vállalatoknak, ami alátámasztaná a korrupció ellen folytatott küzdelem mibenlétét. Az illetékes büntető szervek átláthatóságának, tisztaságának, hatékonyságának növelése és teljeskörű érdemi hozzáférés alapvető, eredményességet növelő adatbázisokhoz, nyilvántartásokhoz, rendszerekhez. Az EU tagállamaival történő szoros együttműködés és hatékony információcsere kiemelt jelentőségű, ahogyan az EU-n kívüliekkel is. Mindemellett a jogszabályokat a jogelvek szerint rendezni, minden eddiginél szigorúbban átláthatóvá kell tenni, ahogyan annak ellenőrzését is. A megelőzés érdekében az újonnan kiírt közbeszerzési eljárásokat minden eddiginél szigorúbban felügyelni kell, mind a bementi követelmények, mind a vállalatok és a megvalósulások tekintetében egyaránt. Amennyiben nem újabb látványintézkedésnek lehetünk tanúi, akkor talán még sikerülhet is a jó és helyes útra történő terelés.

A korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében című könyv a bevezetésében, a korrupció fogalmával összefüggésben – a Transparency International által általánosan használt definíción túl – a szerzők hangsúlyozzák, hogy a társadalom által elfogadott működési erkölcsi és jogi normáitól függ az, hogy mi a korrupció és mennyire ítéli el azt a társadalom. Az említett magatartásforma társadalmi beágyazottsága, a volt szocialista országokban különösen megfigyelhető volt (Inzelt-Kerezsi-Lévay, 2014). A korrupció elleni küzdelem hatékonyságának növelését célzó kutatás, módszerét tekintve olyan gyakorlati, vagyis egyrészt a 2010-ben vesztegetés és befolyással üzérkedés miatt jogerősen elítéltek aktáinak elemzésével, a korrupciós ügyekben eljáró rendőrökkel, ügyészekkel és bírókkal készített interjúkon és fókuszcsoporthozos beszélgetéseken alapultak (Inzelt-Kerezsi-Lévay, 2014). A kutatás eredményét tekintve a magyarországi korrupció két különböző szintjét különböztetik meg, egyrészt az ún. „kisstílusú” korrupciós bűncselekményeket (a pár ezer forintos gyorsajtástól, ittas vezetésen át, amikor az intézkedő rendőrrel kerülnek vesztegetési ügybe; vagy amikor a határőrnek a nem megfelelő papírok miatti felelősségre vonás elkerülése érdekében...), másrészt az ún. nagyhorderejű ügyek (például több éven keresztül szervezeten

kb. 20-30 fő érintettségével elkövetett hitel ügyintézők, zöldkártya jogtalan kiadása...) (Inzelt-Kerezsi-Lévay, 2014). A korrupciós bűncselekmények súlyosságát mutatja az a tény, hogy ennek a bűncselekménynek nincs sértettje. Aki ad és aki elfogad egyaránt bűnös. Ezért az ilyen jellegű bűnügyek nyomozásának és vizsgálatának sajátosságaira mindez rányomja a maga bélyegét.

A korrupció elleni hatékony fellépés zálogát a kutatásban, a szakemberek széleskörű képzésben, a titkos adatszerzésben, a titkos információgyűjtés szabályainak egyszerűsítésében és a nyomozóhatóságok bizonyos nyilvántartásokhoz történő hozzáféréseinek biztosításában látták (Inzelt-Kerezsi-Lévay, 2014).

A korrupció széleskörű és a társadalom minden területére szervezeten beágyazódott igencsak nagy probléma, azonban nem az egyetlen olyan bűncselekmény, amelynek hatásai messze aláássák a szervezet tekintélyét. Az etikai normák szerepe ilyen tekintetben is relevanciával bír, de ami a legfontosabb az az egyéni felelősségvállalás. Amellyel a felmerülő problémák érdemben és gyökerében kezelhetővé, az erkölcsi hozzáállásában a rendőri hivatás társadalmi megbecsülése szintjén pedig eredményessé válhat.

A „[...] legitim államban élő emberek között a törvényisztelet maga is az erkölcsi erények egyike[...]” (Kis, 2004: 184) Az Európai Unió Tanácsának Ajánlása szerint a nemzetközi etikai alapelvének negyedik pontja szerint „a rendőri szervezetek minden szintjén következetesen fel kell lépni a korrupció ellen” (Finszter, 2018: 182). Az objektív, befolyástól mentes, független testületként a törvényes rend betartása és az a feletti örökösés mind-mind a kutatás során feltárt rendőri szervek működésének alapfeltételei között szerepeltek.

A rendőrség erkölcsi vonatkozásával kapcsolatban az első, ami az állampolgároknak eszébe jut, az a korrupció. A jelenség a társadalom életének és így az emberek mindennapjainak valós részét képezi, amelynek a legkülönbözőbb formáival a kis értékű borralalóval kicsikart előnyöktől kezdve, a hatalmas összegeket megmozgató korrupciós bűncselekményekig, nagyon széles skálán találkozhatunk. A rendvédelmi korrupció azonban nem jelenti mindezeknek az elfogadhatóságát (Nándori, 2016).

Az Integritás a rendvédelem „SZEM”-ével – avagy a szilárd erkölcsiség *rendvédelem specifikus jellemzői a korrupció megelőzés szolgálatában* címet viselő 2021 évben megjelent tanulmánykötet, amely a korrupció megelőzésének pszichológiai vonatkozásait vizsgálja.²⁵⁷ A

²⁵⁷ *Integritás a rendvédelem „SZEM”-ével – avagy a szilárd erkölcsiség rendvédelem specifikus jellemzői a korrupció megelőzés szolgálatában.* (2021) Szerkesztette: Malét-Szabó Erika, Münnich Akos és Takács-Fehér Mária. Budapest, Belügyminisztérium.

hozzá kapcsolódó könyvismertető²⁵⁸ 2021 év végén a Belügyi Szemlében jelent meg. A könyvismertetőben a korrupció magyarországi történelmi és ideológiai változásaiban jelen lévő és megmutatkozó korrupció formáiról is szó esik. A korrupciónak a XX. századi Magyarországon különböző formái voltak jelen: a gazdasági folyamatok nehézkessé és körülményessé váltak, az erőforrások gazdaságtalanul kerültek elosztásra, a különböző - eleinte szűk társadalmi réteg- előnyökben részesülte (kiéleződtek a társadalmi rétegek közötti különbségek), majd pedig a szocialista Magyarország az addigi hagyományokhoz ragaszkodva folytatta tovább e tevékenységet (nem korrupciónak nevezték akkoriban) a rendszerváltásig (Hertelendi, 2021). A bűncselekménnyel kapcsolatban levonható egyértelmű következtetés, hogy annak gyökeres megoldása hatékony kezelést kíván. Az Európa Tanács ajánlása szerint felismerte a rendőrség meghatározó szerepét a jogállam működési mechanizmusában, továbbá figyelembe vette a nemzetközi összefogás és hatékonyság jelentőségét a bűnözés elleni küzdelemben. Mindemellett kiemelte azt is, hogy a rendőrség hatékonysága nagymértékben a civil társadalom támogatásától függ. Vagyis ezáltal annak a meggyőződésének adott hangot, hogy eredményesen csak az a rendőrség képes működni, amely tiszteli az emberi méltóságot, valamint mindazokat az egyéni szabadságjogokat, amelyeket az Emberi jogok európai egyezménye tartalmaz (Finszter, 2018). A SZEM, vagyis szilárd erkölcsiség modelljéhez kapcsolódóan még annyit hozzá szeretnék tenni, hogy bár fontos a szilárd erkölcs, de tovább gondolva a tisztánlátás szerepe mindebben kétségtelenül kihagyhatatlan. Amennyiben etikai dilemmával szembesülünk, vagyis döntési helyzetbe kerülünk, annak nem csupán pszichológiai aspektusai válnak irányadóvá, hanem annak filozófiai és etikai vetületei szintűgy. Mindemellett politológiai, szociológiai ismeretekre is szükség lehet egy-egy ügy vonatkozásában. Ahogyan azt a szocializmus ideje alatti erkölcsi vonatkozású ismeretek elsajátítása kapcsán írták az elvtársaktól elvárt politikai tisztánlátás érdekében képzés, vezetői oktatás és példamutatás elvárt volt. A szabad akarat és szabad döntés kontextusáról az előző fejezetben írtam pár gondolatot.

A korrupciós bűncselekményeken kívül még egy sor olyan vagyonnal összefüggő bűncselekmény csoport létezik, amelyeknek a társadalom egészére nézve összetetten negatív hatással bírnak: közbiztonság-, köznyugalom-, közbizalom-, közigazgatás rendje elleni, költségvetést károsító, pénzmosás, gazdálkodás rendjét-, fogyasztók érdekeit és a gazdasági

²⁵⁸ Hertelendi Lajos: Könyvismertetés: Integritás a rendvédelem „SZEM”-ével – avagy a szilárd erkölcsiség rendvédelemspecifikus jellemzői a korrupciómegelőzés szolgálatában. *Belügyi Szemle* 69. évfolyam (2021) 11. szám. 2038.

verseny tisztaságát sértő, továbbá a tiltott adatszerzés és információs rendszer elleni bűncselekmények²⁵⁹.

Az Európai Ügyészség működéséről

Az egyik hatékony korrupció elleni fellépés az Európai Ügyészséghez történő csatlakozás és abban érdemi feladat végrehajtás. „Az Európai Ügyészség (EPPO) hatáskörébe tartozik az uniós költségvetés kárára elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozás, a vádhatósági eljárások lefolytatása és az elkövetők bíróság elé állítása.”²⁶⁰ Az Európai Ügyészség (European Public Prosecutor's Office - EPPO) az EU pénzügyi érdekeit sértő bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozással, a vádhatósági eljárások lefolytatásával és az elkövetők bíróság elé állításával megbízott független uniós szerv, amely a következő bűncselekmények vonatkozásában jár el: csalás, korrupció, pénzmosás és határon átnyúló csalás. Az Európai Ügyészség 2021. június 1-jén kezdte meg működését és az Európai Unió jelenlegi 27 tagállamából 22 döntött úgy, hogy az ún. megerősített együttműködési eljárás keretében csatlakozik az uniós költségvetési csalással szembeni védelemre irányuló erőfeszítésekhez: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, a Cseh Köztársaság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Szlovákia, Szlovénia és Spanyolország.²⁶¹

Az Európai Ügyészség azért jött létre, mivel 2018-ban a becslések szerint 140 milliárd EUR összegű hozzáadott értékadó-bevételtől estek el a határokon átnyúló csalás miatt. A Covid 19-világjárvány uniós gazdaságra gyakorolt hatásai miatt a 2020. évi adatok ennél is magasabbak lehetnek. A tagállami beszámolók szerint emellett 2015-ben az uniós strukturális alapokból, mintegy 638 millió eurót nem a szabályoknak megfelelően használtak fel.²⁶²

Az Európai Ügyészség működésének kezdete előtt is léteztek uniós szervek, mint például az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF), a Európai Rendőrségi Hivatala az Európai Unión belüli rendőri együttműködés legfontosabb intézménye (EUROPOL- European Police Office) és az

²⁵⁹ A Büntető Törvénykönyvről, a 2012. évi C. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> (A letöltés dátuma: 2022.10.27.)

A nyomozó hatóságok hatásköréről és illetékességéről szóló rendeletek alapján ezen a bűncselekményekkel kapcsolatos eljárás nem kizárólagosan a rendőrséghez tartozik, hanem emellett vannak olyan bűncselekmények, amelyekkel kapcsolatos eljárásban a rendvédelmi szervek részeként a Nemzeti Adó-és Vámhivatal, Nemzeti Védelmi Szolgálat, vagy mindemellett a Központi Nyomozó Főügyészség adott szervei járnak el.

²⁶⁰ Európai Ügyészség. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eppo/> (A letöltés dátuma: 2022.09.11.) Európai Ügyészséget 2017. november 20-án alapították az Európai Unió független szervezeteként a Lisszaboni szerződésben foglalt és annak megerősített együttműködésének elve alapján. Székhelye Luxemburgban van, ahogyan az Európai Bíróság és az Európai Számvevőszék is. <https://www.eppo.europa.eu/en>

²⁶¹ Európai Ügyészség. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eppo/>

²⁶² Uo.

Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (EUROJUST); azonban ezek a szervek nem indíthatnak büntető nyomozást és nem folytathatnak vádhatósági eljárást a tagállamokban.²⁶³

Mielőtt azonban az Európai Ügyészség megkezdte volna működését, egyedül a nemzeti hatóságok folytathattak nyomozást az ilyen bűncselekmények esetében, de azt is csak korlátozott eszközökkel, mivel hatásköreik a nemzeti határokon túl megszűnnek.²⁶⁴

Éppen ezt a hiátust hivatott orvosolni az Európai Ügyészség, amely hozzájárul ahhoz, hogy vissza lehessen szorítani az uniós költségvetés kárára elkövetett bűncselekményeket.

„Az Európai Ügyészség feladata, hogy fellépjen az EU költségvetését érintő csalásokkal szemben. Ennek megfelelően hatáskörrel rendelkezik arra, hogy kivizsgálja az EU pénzügyi érdekeit sértő bűncselekményeket és azok elkövetőit büntetőeljárás alá vonja.”²⁶⁵

Az Európai Ügyészség határokon átnyúló nyomozást folytat a 10 000 euró összeget meghaladó, uniós pénzeszközöket érintő csalások, illetve a 10 millió eurónál nagyobb kárt okozó határon átnyúló csalások esetében. Mindemellett szorosan együttműködik a tagállamok bűnüldöző hatóságaival, valamint más szervekkel többek között például az EUROJUST-tal és az EUROPOL-lal.²⁶⁶

A korrupció lényegét illetően nem annak általánosan elterjedt mivolta, hanem mindinkább az a kettős vagyis leginkább többes mérce, mely szerint nem mindenkinek megengedett. Egyeseknek lehet, azonban másoknak nem. A hatása ezáltal lesz mélyebb, mivel a következmény nélküliség nem csupán a korrupciót növeli, hanem az általános jogkövetést csökkenti. Tovább görgetve társadalmi hatást gyakorolnak a közlekedési szabályoktól, a pénzügyi fegyelmen át rengeteg mindenre, sajnos negatívan.

3.3.11. AZ ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK ÉS A RENDŐR

A jelen kutatás szempontjából kihagyhatatlan azon vizsgálatok köre, amikor is a rendőrt, mint munkavállalót, mint embert a munkakörülményeit és a társadalommal való kapcsolatát vizsgálja. Tekintettel arra, hogy a rendőrségen belül, mint szervezeten belüli problémák jelenléte nem új keletű és nem egyedi. Azonban mellette elmenni nem lehet, legyen szó a szervezeti kultúra sajátosságairól, a szervezet struktúrájáról, a hierarchiáról, a vonatkozó

²⁶³ Uo.

²⁶⁴ Uo.

²⁶⁵ Uo.

²⁶⁶ Uo.

szabályok betartásáról, a fegyelemkezelésről, a követelményekről, a képzésekről és a munkakörülményekről.

A rendőr perspektívájából végzett kutatás azon panaszok összegyűjtött elemzéséről szólt, amely egészen az állampolgári jogok országgyűlési biztosáig jutottak. Az első ilyen a rendszerváltást követően az 1997-es vizsgálat az állampolgári jogok országgyűlési biztosának OBH 5007/1997. számú jelentése szerint történt.²⁶⁷ Eszerint készült el az állampolgári jogok országgyűlési biztosának az 1995. és 1996. évi tevékenységéről készült beszámolója, amely a rendőrség munkájával és a rendőrök magatartásával összefüggő panaszok alapján valósult meg. A függelékben etikai elvárásokat is megfogalmaznak a rendőrökre nézve, amely az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1979. évi 690. számú határozata a rendőrségről szóló nyilatkozatának kivonata alapján készült (a Parlamenti Közgyűlés 1979. május 8. napján fogadta el).

Az eljárás felmérő jellegű volt, amelyet követően érdemi változás alig volt érezhető a helyzetfelmérés gyökeres megoldásainak vonatkozásában. A vizsgált szervezetre vonatkozó megállapításokat és az általános következtetések levonását az ajánlások címzettjeinek feladták, ekképpen a belügyminiszternek, az országos rendőrfőkapitánynak és az érintett/vizsgált Rendőrkapitányságok vezetőinek. Ezt követően a megállapításaikról és a tett intézkedéseikről tájékoztatást kértek.

A vizsgálatral összefüggésben konkrétan meg tudtam kérdezni olyan hivatásost-rendőrt, aki egy az említett eljárás során felmerült kapitányságon teljesített szolgálatot 1997 évtől kezdődően éveken át. Ennélfogva rálátással bírt az adott rendőrkapitányság helyzetére és az ott folyó munkakörülményekre vonatkozólag. A korszakra visszatekintő átélt beszámoló szerint: *„elvették a bérletet és a díjmentes utazás lehetőségét; az igénylők részére, de még a vidékiek részére sem biztosított a korrekt lakhatást; nem volt elegendő szállóhely, pláne olyan, ahol egészséges felnőtt életet tud élni az ember, esetlegesen családot tudjon alapítani; a biztos megélhetésért és azért, hogy élni tudjon az ember másodállásba kellett járni (hivatalosan térfigyelni lehetett, de dolgozott mindenki, amit tudott); volt kísérlet a Rendőrörs kialakítására a korhoz képest modern berendezéssel, de félbemaradt és mindenki ment vissza a Rendőrkapitányságra; időközben a létszám is drasztikusan csökkent. '97-ben 25-28 fő volt egy váltás; amikor eljött kb. a komplett Közrendvédelmi osztály állt ennyi emberből; a munka melletti képzés semmi, az önképzés lehetősége minimális; a tanfolyamok lehetősége adott volt,*

²⁶⁷ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése. OBH 5007/1997. Előadók: dr. Kiss László, dr. Csóré Erika, dr. Katona Anikó. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/40101/199705007.rtf/9bb2c4bd-6edb-4949-986e-d9eb75e15711?version=1.0>

ha kereste az ember.” Ettől többet ezzel kapcsolatban nem vizsgáltam, vagyis azt, hogy milyen tájékoztatást nyújtottak be a vizsgálatban ajánlásokra válaszul. A vizsgált rendőri szervek helyzete szerinti beszámoló és a munkavállaló szerinti beszámoló nem minden esetben állt összhangban. Nyilvánvaló, hogy egy igazán alapos felmérés dönthetné el a konkrétumokat, amire azonban ennyi év távlatából már lehetetlennek tűnő vállalkozás lehet.

A fenti vizsgálatról szóló összefoglaló tanulmány jelent meg 1997. évben a Belügyi Szemlében, amelyet Gönczöl Katalin írt és a következőkről szólt: az érintett alkotmányos jogok szempontjából a következőket foglalja magában: egészséges környezethez való jog; élethez, testi épséghez való jog; egyenlő munkáért, egyenlő bérhez való jog; pihenéshez és szabadidőhöz való jog; érdekvédelemhez való jog; legmagasabb szintű testi, lelki egészséghez való jog (Gönczöl, 1997).

A második átfogó vizsgálat az OBH 1924/2004. sz. ügyben a rendőrök élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos vizsgálatot foglalta magában, amelyet az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. tv. (Obtv.) 16. § (2) bekezdése alapján, hivatalból átfogó vizsgálatot folytattak a rendőrség hivatásos állományának munkafeltételei és alkotmányos jogaik érvényesülése áttekintésére. A vizsgálat során a rendőrségen dolgozó közalkalmazottak körülményeiről is tájékoztak.²⁶⁸ Az átfogó vizsgálat eredményeképpen az érintett Rendőrkapitányságok vezetői felé kezdeményezéssel éltek az Obtv. 21. § (1) bekezdésére hivatkozva. Arról azonban, hogy mindezek megvalósultak-e, illetve milyen minőségben, továbbá a fennálló problémák gyökerében és hosszútávon megoldódtak-e nincs konkrét tudomásom. De persze ez nem azt jelenti, hogy ha érdekelne ne találnék rövid időn belül egy olyan kollégát, aki érdemben nyilatkozni tudna nekem az akkori munkakörülményekről. A saját hasonló tapasztalataimban ellenben tudok nyilatkozni. A fenti problémák, mint azt már a fejezetrész elején előrevetítettem nem egyediek, nem új keletűek és nem egyes szervezetegységek sajátos nézőpontját tükrözik. Mindezek a problémák sajnos általánosan előfordulnak/hatnak a rendészeti szervezetek bármelyikén belül.

A rendőr a társadalom szerves része és annak tagja, aki maga is ember. Akinek családja van és gyermekeket nevel. A szolgálati feladatokkal bár gyakran igencsak nehezen összeegyeztethető módon, de igyekezve helyzetéből adódóan összehangolni hivatása és a családjával összefüggő napi szinten jelentkező megoldandó feladatok sorozatát. Az

²⁶⁸ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettesének. Jelentése a rendőrök élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos vizsgálatról készült OBH 1924/2004. sz. ügyben. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/94187/200401924.rtf/a3796bb4-2bc4-4fde-b5e0-62c56965c6bb?version=1.0&t=1362227205125>

életvezetéssel járó és felmerülő nehézségek sok esetben, ha nem minden esetben hatással vannak a hivatásos életére, ezzel együtt a szellemiségére, sőt a munkamoráljára egyaránt. Amennyiben az életvezetésben problémák jelentkeznek, túlvállalt hitelek, olyan függelmi viszonyt teremtenek, amelyek visszahatnak a munkavégzésre, de még a családi problémák további bonyodalmaikat is okozhatják. Ennek érdekében a pénzügyi tudatosság, az erkölcsi felelősségvállalás szintén hozzátartoznak a megfelelő integritás kialakításához. Az efféle támadási felület és kiszolgáltatottság nem megengedhető a hivatásos számára, mivel olyan kockázati tényezőt magában hordozó jelenséget eredményez, amely megnöveli a magatartásbeli problémákat és ezzel a munkamorál alacsonyabb szintre kerülését.

Az alapvető szerepkonfliktust azonban a szervezeten belüli egyenlőtlenségek, a vezetői példamutatás hiánya, az értelmetlen és kommunikációs nehézségeket is magában hordozó túlterjeszkedett és „vízfejűséget” eredményező hierarchia (túl sok egység, túl sok és hozzá nem értő, ellenben rendszerkompatibilis vezető) rendszere, vagyis maga a rendszerszintű korrupció jelenségének elterjedt mivolta a mindenre kiterjedő probléma fő oka.

A rendőrség és a média

A rendőrlét minden szeglete különböző szabályozások mentén halad, így van ez a közösségi médiában és az interneten történő megjelenéssel kapcsolatban is. A közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK²⁶⁹ utasítása szól.

A rendelkezés a közösségi médiába és az internetes felületen, a rendőrségi kereteken belüli használatáról, célkitűzéseiről szól. Ennek értelmében az utasítás célja röviden a Rendőrség és a nyilvánosság kapcsolatának elősegítéséről szól a rendvédelmi hivatás etikai alapelveivel összhangjára figyelemmel.²⁷⁰ „A hivatásos állomány tagjaira és a rendvédelmi igazgatási alkalmazottakra is vonatkozó rendelkezés előírja, hogy az interneten magánszemélyként történő megnyilvánulásakor vagy a magánvéleménye kinyilvánításakor a Rendőrség állományába tartozásának tényét, a beosztását, a hivatásos állományú tag esetében a rendfokozatát, valamint a Rendőrség állományába tartozására utaló felvételt nem hozhatja nyilvánosságra.”²⁷¹

²⁶⁹ Az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítása a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2019-41-B0-8E> (A letöltés dátuma: 2022.10.27.)

²⁷⁰ Az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítása a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2019-41-B0-8E> (A letöltés dátuma: 2022.10.27.)

²⁷¹ Az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítása a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról. 29. <https://njt.hu/jogszabaly/2019-41-B0-8E> (A letöltés dátuma: 2022.10.27.)

A rendőrség kommunikációs stratégiájáról és belső kommunikációjáról több tanulmány és kutatás szól.²⁷² A média kiemelt szerepet tölt be a testület megítélésben és ennél fogva a társadalomban betöltött funkciójára egyaránt. A rendőrség ugyanis nem egy társadalmon kívüli jelenség, hanem annak szerves része. A rendőr ugyanis állampolgár is és bár hivatásánál fogva sajátos kötelezettségei vannak, de mind szolgálatban, mind pedig szolgálaton kívül is, -amelyek egymástól élesen el nem választható szerepek- egyaránt a társadalom szerves részei.

A rendőrség médiumokban történő megjelenése a szervezetre irányuló szabályozáson túl egyéb olyan események kapcsán is felmerül, ahol és amely ügy vagy eljárás kapcsán a szervezetet érintettsége a társadalom számára is nyilvánvaló. Ennek kapcsán a médiumok szerepe és egyben hatalma igencsak nagy méghozzá abban, hogy milyen kontextusban említik meg a szervezetet formálva ezáltal a közvéleményt. A történelem során a manipulációs eszközök tárházával találkozhattunk már, amelyek ma is a propaganda szerves részét képezik, csak éppen a jelen kor eszközeit használják fel hozzá.

²⁷² Ezek közül kiemelt szerepet tölt be ezen a területen Dr. Molnár Katalin egyetemi docens NKE munkássága, aki a Police Café – Párbeszéd a biztonságos és élhető közösségekért címmel indított kezdeményezést, ahol képzőként és moderátorként szerepel. Bővebben erről a következő honlapon lehet olvasni: <https://policecafe.hu/>
A média hatalmáról érdekekről és érdekellentétekről szól a következő tanulmány is többek Vári Vince: A média és a rendőrség iránti bizalom. *Magyar Rendészet* (2016) 4. szám 73—89.
A rendőrségi kommunikációról doktori disszertációt Kriskó Edina írt 2012 évben, A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció. címmel <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15433/krisiko-edina-phd-2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
A rendőrségi folyóiratok feldolgozásáról írt disszertációt, lásd: Deák József (2017): A Belügyi Szemle és jogelődei a közpolitika és a rendészettudomány szolgálatában (1953–1990) címmel. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Deak-Jozsef_Doktori-ertekezes_2018.pdf

3.4. AZ ESETTANULMÁNYOK

Kortárs esettanulmány 1.

A rendszerváltás legnagyobb botránya a Dunagate- botrány -a (1989. október 23. – 1989. november 10. - 1990. január 05.) több, mint 30 évvel ezelőtt robbant ki. Amely a korábban történt Watergate-botrány (1972. június 12. Washington) jelképeként is értelmezték és mind a mai napig ekképpen él a köztudatban.

"A korrupció elleni globális fellépés²⁷³ a '70-es években, az USA-ban, a Watergate-botrány kapcsán indult útjára, mikor a külföldi korrupciós gyakorlatokról szóló szövetségi törvény életbe lépett. E, tiszta közélet megteremtése felé tett jogi lépés az Amerikai Egyesült Államokban büntetendővé nyilvánította más államok gazdasági döntéshozóinak megvesztegetését. Ennek legmarkánsabb kézzelfogható eredménye az lett, hogy –a korábban ismertetett „közhasznú javak tragédiája” modell alapján egyetlen kooperatív résztvevőként egy kifejezetten versengő stratégiára, korrupcióra építő nemzetközi mezőnyben –az USA vállalatai befektetőként és exportőrként komoly versenyhátrányba kerültek a fejlődő országok piacain. Sürgetővé vált tehát az igény, hogy a „tiszta” játékszabályok kötelezettségét nemzetközi szintre terjesszék ki. Ennek köszönhetően előbb 1996-ban megalakult az Amerikai Államok Szervezete, ezt követően pedig 1997-ben az OECD, illetve ennek korrupciós tárgyú kutatásokkal, programokkal foglalkozó Korrupció Elleni Munkacsoportja (Bribery Working Group) jött létre. Az 1990-es évek első felében nemzetközi gazdasági szervezetek (például Nemzetközi Gazdasági Kamara, Világbank), illetve nem-kormányzati szervek (NGO) is (például Transparency International) gazdagították a korrupció ellenes nemzetközi fellépés lehetőségeit. Az EU részéről az Európai Bizottság mellett az Európai Csalás Ellenes Hivatal (OLAF) és az EUROPOL, valamint az Európa Tanács esetében a Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO)²⁷⁴ hivatott segíteni e munkát. Szintén az ügy mögé állt az Egyesült Nemzetek Szervezete, illetve az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési hivatala (UNODC)." (Horváth F., 2018, 141-142.)

²⁷³ Horváth Ferenc (2018): A közszolgálati etika elméleti és gyakorlati kérdései a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál. A szerző a disszertációban a következő forrásra hivatkozik: ZSOLT Péter: Az antikorrupciós kezdeményezések története. ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 számú „Korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése” című kiemelt projekt. Forrás: www.korrupciomegelozes.kormany.hu

²⁷⁴ Bővebben a szerepükről: GRECO - Group of States against Corruption (Korrupció Elleni Államok Csoport) <https://transparency.hu/adatok-a-korrupciolorol/nemzetkozi-jelentesek/greco/> A 2023. 06. 15-i GRECO-jelentésről bővebben lehet olvasni: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of-1680ab87f3>; <https://hu.euronews.com/2023/06/15/magyarorszag-a-korrupcioellenes-ajanlasoknak-a-harmadat-hajtja-veg-re-teljes-mertekben>; A napi sajtóban is szerepel a hír több hírportálon a következőképpen: <https://444.hu/2023/06/15/greco-a-korrupcioellenes-ajanlasoknak-magyarorszag-csak-a-harmadat-hajtja-veg-re-teljesen>; https://nepszava.hu/3198404_greco-jelentes-magyarorszag-politikai-nyomasgyakorlas-rendorseg-fuggetlenseg-korrupcio-felszamolas

A hazai Dunagate alaptörténete szerint a rendszerváltáskor, vagyis Magyar Köztársaság kikiáltásakor 1989. október 23-án hatályába lépő új alkotmány, amely törvénysértőnek minősítette az állami titkosszolgálat titkos eszközökkel és módszerekkel történő nyomozást, ennek ellenére hatalmuk, pozíciójuk és érdekeltségeik megőrzése érdekében tovább folytatták azt. Ezzel szembesítette a nyilvánosságot Végvári József rendőr őrnagy (titkosszolgálati), aki a Belügyminisztérium Állambiztonsági Szolgálatának III/III.-as csoportfőnökség, Belbiztonsági Osztályán látott el szolgálatot.

„Az SZDSZ és a Fidesz képviselői 1990. január 5-én a fővárosi főügyészhez feljelentést tettek ismeretlen tettes ellen hivatali visszaélés és más bűncselekmény miatt, valamint sajtótájékoztatót tartottak az ügyről. A feljelentés szerint a Belügyminisztérium Állambiztonsági Szolgálata titkos eszközökkel és módszerekkel nyomozást folytatott ellenzéki pártokkal, szervezetekkel szemben, annak ellenére, hogy az 1989. október 23-án elfogadott új alkotmány alapján ez már illegális, sőt, alkotmányértő tevékenységnek minősült. A feljelentéshez csatolták a BM III/III-7. osztályának 219. számú, 1989. november 10-ei napi jelentését.”²⁷⁵

A Fekete Doboz stábja által készített interjúban Végvári József, mint interjúalany és az interjú készítője Lovas Zoltán szerepel. Mindemellett azok a bejátszások, amelyek az felvétel szerint a titkosszolgálati objektumban készültek.

10. ábra: Fekete Doboz²⁷⁶

„A botrány hatására Horváth István belügyminiszter 1990. január 23-i hatállyal lemondani kényszerült pozíciójáról.”²⁷⁷

²⁷⁵ Dunagate. Az ügy. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Dunagate> (A letöltés dátuma: 2023. január 23.)

²⁷⁶ A Fekete Doboz műsor interjúja: <https://www.youtube.com/watch?v=nwCgwPBxT4o>; az interjúról készült videón szereplő dátum: 1990. január 4. (A megtekintés dátuma: 2023. január 22.), az interjú készítője Lovas Zoltán újságíró volt.

²⁷⁷ Dunagate. Az ügy. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Dunagate> (A letöltés dátuma: 2023. január 23.)

Ami Végvári Józsefet illeti ezután megjárta a hadak útját, ezt támasztja alá életének e hányatatott korszakának bemutató a korszak médiumából származó gyűjtemény is. De, amit ő ebből emberként megélt azt igazán csak ő és a családja tudhatott. A katonai ügyész, Kovács Tamás (Katonai Főügyészség főosztályvezetője) szolgálatban elkövetett kötelességszegéssel és államtitoksértéssel vádolta meg Végvári József, nyugállományú rendőr őrnagyot, mivel 1989. december 25-én beengedte a Fekete Doboz stábját és december 30-án szigorúan titkos napi jelentéseket adott át nekik.²⁷⁸

Az ügy igencsak nagy port kavart fel, ami egyben a diszkréció (*titkosságbeli jelentéstartalmaként*) értelmezése szerint a háttérben folytatott üzemek egy része napvilágot látott az interjúnak köszönhetően. A diszkrecionális (*tisztánlátás, ítélőképesség jelentéstartalom szerinti*)²⁷⁹, vagyis általam szabad mérlegelésként és szabad döntésként aposztrofált értelmezés alapján a történet és egyben esettanulmány főszereplője Végvári József átlátva a kialakult helyzetet meghozott egy döntést. Olyan döntést méghozzá, amit jónak és helyesnek ítélt meg akkor, ott és abban a helyzetben. A körülmények és a beosztásából eredően nyilván nem lehetett volna arra jogosulatlan embereket egy titkosszolgálati objektumba bevinnie. Azonban a meglátásainak és mondanivalójának hitelességét ekképpen gondolta alátámasztani. A rendszer működésének átlátása számára ilyenformán adott volt és a kialakult helyzettel erkölcsileg nem tudott azonosulni, amelynek eredményeképpen hozott egy döntést. Amiért egyszerre elítélték és kapott érte Köztársasági Érdemrend középkeresztet is némi időbeli és rendszerbeli eltolódást követően.

Kortárs esettanulmány 2.

Ha már a rendszerváltást követő évek alatt előforduló esetet dolgozunk fel, nem lehet kihagyni az egyik legnagyobb port kavaró és egyben minden idők egyik legsúlyosabb rendőri korrupciós ügyeként a Vizoviczki- ügyet említik. A közelmúltbeli ítéletet követelő ügy tíz évvel ezelőtt az egész magyar igazságszolgáltatást megrázta.

Folytatólagosan elkövetett hivatali vesztegetés, minősített adatokkal visszaélés és más bűncselekmények miatt a Fővárosi Ítéltábla katonai tanácsa 2020. decemberében jogerősen

²⁷⁸ Végvári József életrajzi dossziéja. http://w3.osaarchivum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2024:dunagate-vegvari-jozsef-eletrajzi-dosszieja&catid=86&Itemid=1898 (A letöltés dátuma: 2023. január 24.)

²⁷⁹ Diszkréció szó jelentése. <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Diszkr%C3%A9ci%C3%B3>; <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/d-23F4B/diszkracio-2495D/>; <https://szinonimak.hu/diszkr%C3%A9ci%C3%B3-szinonima>

hét és fél év fegyházra ítélte Vizoviczki Lászlót.²⁸⁰ Három év elteltével hirdetett ítéletet a Fővárosi Törvényszék Vizoviczki László és 21 társa vesztegetési ügyében, amelynek eredményeképpen súlyosabb büntetést kaptak az általa megvesztegetett – a bűnösségüket többnyire tagadó- magas rangú rendőri vezetők, mint maga Vizoviczki László. Az érintett rendőrök között magas rangú vezetők is voltak, akik a vád tanúsága szerint több alkalommal fogadtak el kenőpénzt Vizoviczki embereitől azért, hogy az ő szórakozóhelyeit békén hagyják, a rivális éttermetek, diszkókat és bárókat ellenben megpróbálják ellehetetleníteni.²⁸¹

Az ügy főszereplője Vizoviczki László a Hajógyári-sziget egykori ura korrumpált és az ügyben több egykori főrendőri vezető érintettsége is bebizonyosodott. Az ügy fővádlottja, a főrendőrök és társaik ügyében többek között bűnszervezetben, folytatólagosan és üzletszerűen elkövetett, vezető beosztású hivatalos személy által kötelelességzegéssel elkövetett vesztegetés miatt emelt vádat a Központi Nyomozó Főügyészség (Pámer, 2022). *„Azt a legfőbb ügyész is elismerte, hogy az éjszaka császára politikusokat érintő információkat bocsátott az ügyészség rendelkezésére annak érdekében, hogy megállapodást kössön. Az egyezség Polt Péter szerint azért nem kötött meg, mert Vizoviczki bűnszervezetben követte el a terhére rótt, kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményeket, ezért az ügyészség úgy döntött, hogy fontosabb a diszkócsászár megbüntetése, mint a vele való együttműködés. (Pámer, 2022)”* Miért nem büntetik a vele való együttműködést? Az ítéletet a közelmúltban várták.²⁸²

²⁸⁰ Horváth Bence: Jogerősen hét év fegyházra ítélték Vizoviczki Lászlót. 2020. december 21. <https://444.hu/2020/12/21/jogerosen-het-es-fel-ev-fegyhazi-iteltek-vizoviczki-laszlot>

²⁸¹ Sarkadi Zsolt: Vizoviczkinál is súlyosabb büntetést kaptak az általa megvesztegetett főrendőrök. 2023. február 09. c

²⁸² Vizoviczki-ügy: két hét múlva hirdetnek ítéletet a rendőri korrupciós ügyben. <https://444.hu/2023/01/25/vizoviczki-ugy-ket-het-mulva-hirdetnek-iteletet-a-rendori-korrupcios-ugyben> (A letöltés dátuma: 2023.01.28) A cikk szerinti eljárásbeli számok az ügy összetettségét és szerteágazóságának is tükrözik. Persze önmagában csupán egy számsorozatot mutat, amelynek teljesértékűségében még így is kételkedem. Ki tudja mekkora az ügy valójában? Főleg, ha abból indulok ki, hogy Vizoviczki információkért cserébe megállapodást akart kötni, de az ügyészség döntése szerint a büntetés fontosságára fókuszálnak.

3.5. AZ INTERJÚK ELEMZÉSE

Az interjúk készítésével a legfontosabb célom az volt, hogy a beszélgetések rögzítése és annak elemzése lehetőséget biztosítson számomra a vizsgálni kívánt kérdéseim több szempontból történő szubjektív értelmezésére. Az elemzés során kérdésenként fogok haladni, amelyet többretegű elemzés fog követni. Eszerint a kérdések egyes interjúkban adott egyedi válaszokra és ezt követően pedig az azokból összességében levonható általános konklúzióra helyezem a hangsúlyt. Mindezt a kérdések koherens megválaszolása érdekében teszem, vagyis, hogy egy összefüggő választ kaphassak az általam keresett kérdésre. Az utolsó kérdéssel összefüggésben megfogalmazott ajánlásokat is sorra fogom venni. A jövőre vonatkozó magyar rendőrség erkölcsi normarendszerére vonatkozó iránymutatásokat az interjúalanyok tapasztalataiból következnek.

Az **első kérdésem** során arra a kérdésre kerestem tehát a választ, hogy *a véleménye szerint hogyan változott általánosságban a rendszerváltás előtt és után az erkölcsi norma a rendőrségen? Mi volt az, amit mindkettőben elvártak és mi volt a különbség?*

A rendőri feladat végrehajtás mögött nincs se hivatástudat se eszmerendszer. Ezek lennének azok az elemek, amelyekkel a belső tételt növelni lehetne. A rendszerváltás előtti és azt követő rendszer lényegileg nem változott a válaszadók többsége szerint. *„ugyanazokkal a problémákkal küszködik a rendőrség most is, mint a rendszerváltás előtt. Fizetés, nem megbecsülés, nem megfelelő felszerelés, nem megfelelő parancsnoki gondoskodás” (I2)*

Az egyöntetű választól volt eltérő vélemény is, aki a következőképpen fogalmazott: *„nem lehet a két időszakot összehasonlítani. Annyira szélsőségesen eltérő a két rendszer” (I3)* Ebben némiképp van valami, hiszen más volt a politikai berendezkedés. A rendszerváltást előtti egypártrendszer a többpárti irányítás váltotta fel, amelynek köszönhetően az érdekellentétek is egyre inkább kiéleződtek. Tehát a válaszok attól is függenek, hogy ki milyen struktúrába helyezik el az adott korszakot, tehát azt milyen szemléletmód alapján vizsgálva fogalmazzák meg véleményüket. Az adott rendszerekben töltött hosszú évek azonban megannyi tapasztalattal ruházták fel az interjúalanyaimat.

A rendőrség erkölcsi normarendszerének vezérfonalát a rendszerváltás előtt, Magyarországon 2007 előtt még nem is létezett. Az erkölcsi kérdések vonatkozásában a szocialista erkölcs képezte a központi iránymutatást. Az alapokat pedig a jogszabályok, szolgálati szabályzatok képviselték. A gond akkor adódott, ha valaki azokat nem tartotta be. *„Általában mindenhol a rendszerváltás előtt is megvoltak azok a jogszabályok meg a belső normák, szolgálati szabályzat, alaki szabályzat szerint, amiket be kellett tartani.” (I2)*

Az ideológiai változások gondolom a rendszerváltás előtti korszakot meghatározó szocializmusra és az azt követő korszakra. Mindezen szemléletmódok, vagyis ideológiai különbségek az oktatási rendszereken keresztül is éreztették jelenlétüket. Túl azon, hogy a propaganda részeként messze elnyúló érdekeltségei minden szinten kézzelfoghatóvá tették mindezek felett az ideológiában bekövetkezett változásokat. *„A politikának az érdekmotiváltsága és determináltsága abszolút értelemben kihat az egyes emberre is.” (II)* Amilyen ideológiát fogad be a politika olyan lesz maga a társadalom és maga az oktatási rendszer is, ahogyan a társadalomból kerülnek ki a rendőrök is. Éppen ezért nem mindegy az, hogy milyen a politikai irányítás, de ezek, mint tudjuk múlandó dolgok, vagy legalábbis alakulnak, vagy alakulhatnak. *„Volt egy rendőri összetartó erő, most abszolút nincs.” (II)* Ez abszolút negatív elemeként szerepel a jelenlegi berendezkedésnek, amely a rendszerváltás előtti korszakra nézve nem volt jellemző, vagy legalábbis valamelyest másképp, mint ma. Ugyanis a rétegbeli különbségek akkor is megvoltak, mint ma, de ezen rétegbeli közösségek mindezek ellenére összetartó közösséget alkottak egymással.

Az elvárások ugyan azok voltak, mint a rendszerváltást követő korszakban, mivel akkor is és most is megvoltak azok a jogszabályok, belső normák és szolgálati szabályzatok, amelyeket be kellett tartani és tartani. A parancsnoki felelősséggel kapcsolatban pedig hozzátették a válaszadók, hogy a vezető és a beosztott kölcsönös interakcióban vannak egymással, amely koherens működésnek a mozgatórugója, hogy a beosztott elvárja a parancsnokától, hogy gondoskodjon róla, mialatt a vezető önálló munkavégzést követel meg beosztottjától.

„Az én véleményem szerint a rendőrség erkölcsi helyzete rosszabb, mint korábban volt és folyamatosan romlik. (...) „szervezetek fő mozgatórugója az anyagi haszon lett” (...) „képesek leszúrni egymást. Még a vezetők is. Lehet, hogy a vezetőknél még rosszabb az erkölcsi helyzet, mint a beosztottnál.” (I3)

A **második kérdéssel** kapcsolatban arra voltam kíváncsi, hogy *hogyan értékelné, milyen tapasztalatai vannak a rendőrség etikai elvárásait illetően a pályafutása elején, alatt és a végén?*

Az interjúk alapján leszűrhető, hogy összeségében ezek sem változtak. Amit kiemeltek az a kölcsönös tiszteletadás szükségessége a vezető és a beosztott között. Mindemellett a Ezek nem változtak, ahogy az etikai elvárások kapcsán a szabályzatok sem. Az ezeknek történő megfelelés kifizetődő volt, ha volt is eltérés akkor elsősorban az embert nézte és nem a szabályzatot. A kérdéssel kapcsolatban szó esett az interjúk során a szocialista erkölcsről, amely a rendszerváltás előtti korszak ideológiájának szüleménye volt és határozta meg alapjaiban

annak a fajta ideológiai szemléletmód elsajátításának egyik módszerének, amelyet a pártkongresszusosokon tovább erősítettek.

„A rendszerváltás előtt, mint jeleztem, nem volt etikai szabályzat. Viszont megvolt az alkotmány, a Btk., a szabálysértési törvény, a rendőri törvény, a rendőrség szolgálati szabályzata fegyelmi, jogszabályi úton, úgy láttam, tapasztaltam, hogy ez működött. A rendszerváltás előtti időszakban nem volt etikai kódex, hanem törvényi/jogszabályi/fegyelmező eljárás volt. A vezetőség közül párttagok voltak, etikai szabály - idézőjelben mondom- a pártfegyelmi volt.” (I6)

„A rendőrségnek elsősorban a párt irányelveinek, a párt által irányított szervezeteknek kellett megfelelni.” (I7)

Fontos szerepet játszott még a vélemények vonatkozásában a civil kontroll szerepe, vagyis más néven a társadalmi kontroll, amelynek a közrend és a közbiztonság fenntartásában szerepe igencsak jelentősnek tekinthető valóban.

„Ne az legyen, hogy nagyon sok minden területen mindig azt várják el a rendőröktől, mintha ők lennének a pedagógusok és nekik kéne a társadalmat nevelni. Pedig a társadalomnak már nevelt fiatalokat kellene adnia a rendőröknek, akiknek van szilárd erkölcsi alapjuk és arra kell építkezni.” (I7)

Végül a **harmadik kérdésem** a jövőre irányuló kérdést foglalt magában, amely ekképpen hangzott *Őn szerint mivé kellene fejleszteni a rendőrség erkölcsi normáit? Ez hogyan tükröződne a rendőrség etikai kódexében konkrétan leírva?*

A normákon nem kell változtatni, mivel a normák ugyanazok. Alapvetően kellene betartani azt a rendőröknek. Megfelelő parancsnoki hozzáállásra és példamutatásra van szükség. Az etikai kódexen nem kell változtatni, nem azzal van a baj, hanem azokkal az emberekkel, akik nem tartják be azt.

„Az etikai kódexhez nem kell hozzányúlni.” (I3) A rendőri hivatás etikai kódexének deklarált célja, hogy *„erkölcsi iránymutatásul szolgáljon, mind a szolgálatban, mind a szolgálaton kívül tanúsítandó magatartások tekintetében” (I4).*

Ami ehhez a kérdéshez kapcsolódóan több interjúalanyom egyöntetűen kihangsúlyozott az a rendőrség katonaságtól történő elválasztása, különbözőségének hangsúlyozása.

„Meg kellett két terület összeférhetetlenségét és arra jutottam, hogy azon semmi szín alatt nem vonhatók össze: két olyan diszciplináról van szó, amely száznyolcvan fokon különbözik egymástól. Profánul: a katonatisztet arra kellett kiképezni, hogy az ellenséget megsemmisítse, a rendőrtisztet pedig, hogy semmit ne semmisítsen meg, akadályozza meg, hogy bármi megsemmisüljön. Egy katonánál elképzelhetetlen, hogy ne legyen feltétlen parancskövetés, egy

rendőrtiszt feladata nem a feltétlen végrehajtás, hanem a parancs céljához vezető törvényes út megválasztása.”²⁸³ (15) Amennyiben pedig a jogszabályok lehetővé teszik a szabad mozgást, akkor a szabad mérlegelésnek, vagyis a diszkrecionális jogkörnek a szerepe válik mérvadóvá.

A parancsuralmi rendszer keretek közé és annak helyén kezelése a szükséges mértékig indokolt. *„A parancsnak más a szerepe, a parancsnak van szerepe a csapaterőnél, a tömegosztatásnál, a napi rutinmunkánál nem kell állandóan parancsokat osztogatni.”* (18) Ennek szerepe valóban a csapaterőben van a napi rutinfeladatok végrehajtásánál vajmi kevésbé tölti be a rendeltetését és nem is indokolt egy jól működő rendszerben és értékekkel bíró kiforrott szervezeti kultúrában. *„A legfontosabb, hogy a rendőr tudjon parancsot adni és parancsot végrehajtani”* (16) Véleményem szerint és összegezve a fentieket, nem, nem ez a legfontosabb, maximum a csapaterőben. De ez a hozzáállás szövegkörnyezetből kiragadva hiányos, hiszen nem lehet tudni, hogy aki mondta milyen kontextusában állította, amit állított. Így van ezzel minden hasonló kiragadott vélemény és szófordulat. Ha nem kérdezzük meg milyen gondolatmenet vezetett a konklúzió kinyilatkoztatására, akkor addig csak találgathatunk, hogy mire gondolhatott a költő, amikor ezt mondta.

A parancsok vonatkozásában fontos tisztázni az állománnyal az elérendő cél, az okot amiért a parancs kiadásra kerül, vagyis mi annak a jelentősége. *„Nem csak azért, mert rendben kell lenni, meg parancsnak kell lenni, hanem hogy mi ennek a jelentősége, miért fontos az.”* (16) Nyilván nem diskurzus tárgyát képezi, hanem a csapaterős tevékenység megkezdése előtti eligazításokét.

De mégis milyen kapcsolódása van mindennek az erkölcsi kérdésekhez? Mi is az, ami bele fér tehetik fel a kérdést magukban az emberek: *„jó hát most 60-al megyünk 65-el, de nincs előttünk senki, jobbra-balra szabad az út, nincsenek gyalogosok, autók. Tehát hol a határ, hol van az? Ugye mindig az erkölcsben ott van az, hogy hol a határ?”*(18)

Ahhoz, hogy a rendőrök a rendeltetésüknek megfelelően láthassák el a szolgálati feladataikat sok összetevőnek kell teljesülnie. Az elmúlt évtizedekben kialakult helyzetet világítja meg a következő cikk, már magában a címében is, amely így hangzik: *„a rendszerváltás óta nem tisztázták, mi is a rendőrségnek a dolga”*²⁸⁴. Ebben az interjúban éppen arra a kérdésre találhatunk részben választ, amely a rendőrség és erkölcs igencsak szoros kontextusára világít rá részben. Ugyanis arról szól, hogy mennyi hivatásos állományú rendőr mondott fel és szerelt

²⁸³ Szilágyi Dénes: Tele volt humorral az elmúlt 50 év – Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy. Bonum Publicum 2022. május. 11.o.

²⁸⁴ Millei Ilona: Németh Zsolt: A rendszerváltás óta nem tisztázták, mi is a rendőrség dolga. *HírKlikk* 2022. július 23. <https://hirklikk.hu/kozelet/nemeth-zsolt-a-rendszervaltas-ota-nem-tisztaztak-mi-is-a-rendorseg-dolga/401391> (A letöltés dátuma: 2022. július 25.)

le a rendőrség kötelékéből az elmúlt évek alatt. A problémák között a cikk szerint a következőkről tesznek említést: nem törődnek a vezetők a beosztottak magánéletével, a fejlődésükkel és a kiképzésükkel. *„A vezetők nem kezelik partnerként a beosztottakat, és a katonai fegyelem – „parancsot adok, amit végre kell hajtani” – az a legrosszabb. Nem győzik meg arról, hogy miért fontos az, amit csinál, hogy jót cselekszik más emberekért a közjó érdekében. Csak a „csináld, csináld” megy, hogy minél több intézkedés legyen. A rendszerváltáskor úgy tűnt, hogy ez a szellemiség megváltozik, de ez nem történt meg.”*²⁸⁵

Lássuk be, van mit javítani, ahogyan azt is, hogy nincs az a szervezet, ahol ne lennének fejlesztendő területek. A szellemiségnek ehhez és a hozzáállásnak azonban meg kell változnia.

A felvett interjúknak köszönhetően széleskörű gyakorlati tapasztalatokkal teli és mindenképpen értékes gondolatokat kaptam, amelyek a kutatást tovább gazdagították. Ezúton is köszönet jár érte az interjúalanyomnak, hogy szakértelmükkel, tapasztalataikkal, de mindinkább idejüket a kutatásom ezen szakaszára rám szenteltek.

²⁸⁵ Uo.

RÉSZÖSSZEGZÉS

A harmadik fejezetben a kortárs rendészeti etikai szakirodalmakat a következők szerint vizsgáltam. Azok a szakirodalmak jelentették számomra a fő irányvonalat, amelyek a korszakot tekintve a rendszerváltástól 1989/1990 kezdődően egészen a napjainkig születtek és a kutatási témához, tehát a rendészeti etikához relevánsan kapcsolódnak.

Az elméleti feltáró ismeretanyagok összegyűjtése a kutatási témám egyik szeletét képviselte, még hozzá olyan tekintetben mindenképpen jelentőséggel bírt, hogy ezáltal rálátást adott arra vonatkozólag, hogy az elmúlt több, mint harminc év elteltével milyen mértékben foglalkoztak a rendőri etika témakörével. Mindemellett a rendőri etikai kódex és annak nemzetközi vetületére is kitértem annak érdekében, hogy a rendészeti etika – az alapvető etikai normák - el nem hanyagolható szerepe ezáltal is alátámaszthatóvá váljon. A jelen kutatás azonban mindezen túlmenően, azoknak a rendőri erényeknek a feltárásával foglalkozott, amelyek a kortárs rendőri etika alapjainak volt tekinthető. A rendészeti etikán belül, tehát egyik nagyobb kutatási területet a rendőri erények vizsgálatai képezte.

A kortárs erkölcsi normarendszerrel foglalkozó fejezetrészben azokat a magyar rendőri hivatás etikájával és szakmai erkölcsi kérdéseivel összefüggésben mind hazai és nemzetközi kapcsolódásai összegyűjthetőek legyenek. Annak érdekében, hogy az állami, a rendőri hivatásbeli és a társadalmi vonatkozásainak kapcsolódási pontjai a következtetés levonása érdekében feltárhatóak lehessenek. Továbbá igencsak fontos a megannyi előírás és elvárás mellett az, hogy a rendőri állomány jogait és természetesen kötelezettségeit is érvényesíteni tudja.

A kutatási kérdéskörhöz kapcsolódóan lehetőségem volt a rendőri erkölcsi normarendszerhez köthető kérdések megválaszolására érdekében interjúkat felvenni olyan a magyar rendőrség szervezetéhez tartozó emberekkel, akiknek a kortárs, sőt még a rendszerváltást megelőző korszakra is érdemi rálátása van és mindemellett értékes tapasztalataiknak köszönhetően véleményüket széleskörűen osztották meg velem. A sok tekintetben a kutatási anyaggal koherens képet alkotva vált még színesebbé, teljesebbé és kézzelfoghatóbbá ez az igencsak nagy korszakot felölelő és elmélyült kutatásnak mindazon elméleti anyagának gyakorlati mibenléte, amelyről a kutatás tárgya is szól.

A fejezet bevezetésében feltett kérdésre a válaszom igen. A rendészettudomány, mint tudomány célja a jobbá tétel. Ez a rendészettudomány esetében sincs másképp, kiváltképp ha mindez a közjót és a közérdeket szolgálja, amiért a rendőrség feladatánál fogva is felelősséggel tartozik. A rendőri hivatás és az általa közvetített értékalapú, a közjót és a közérdeket szolgáló

erények a hivatás speciális erkölcsi tartalmát jelentik. A rendőröktől elvárt jogkövető magatartás nemcsak törvényi előírás, hanem hivatásbeli kötelezettség is, amelyhez nem kevés felelősség is társul, mind a hivatás gyakorlásakor, mind magánéletben egyaránt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem teszik próbára a hivatással járó napi szinten előforduló megannyi próbatételek. Ahogyan minden kornak is megvannak a maga kiemelt kihívásai, amivel meg kell küzdeni és az erkölcsi tartást meg kell őrizni mindig és minden körülmények között ebben a hivatásban is. A rendőri hivatás etikai kódexben foglaltak erkölcsi iránymutatásul szolgálnak, de az előírások és a képzés önmagában kevés, mivel az erkölcsi tartásnak kikezdetlennek, belülről fakadónak kell lennie. A probléma kiváltó oka, hogy nem hogy az etikai kódexben foglaltakat nem tartják be, de még az alap viselkedési és magatartási, mitöbb illemszabályokkal sincsenek sokan tisztában, azok betartásától pedig részben vagy egészben el is zárkóznak. Ez egy fegyveres testületnél, ahol a kollegialitás, a bajtársiasság, az egymásra utaltság, az együttműködés, a bizalom kiépítésének alapjainak kellene lennie sincs meg. Egyik korszakban sem volt ennyi rendőri erkölccsel foglalkozó szervezet, mint ami a rendszerváltás korát követően jellemzően mutatkozik. A látványosnak tűnő változás, egyrésztől pozitív, hiszen azt a látszatot kelti, mintha foglalkoznának a témával. Mindemellett a rendőrséget, mint szervezetet és a rendőrt, mint hivatással rendelkező embert érintő kérdések körével. Ez valószínűleg nyilván így is van, már ami a szervezet fő profilját kielégítő problémakörökkel történő profil szintű foglalkozást illeti, azonban emellett továbbra is, ha nem súlyosabban mint az ezt megelőző korokban fordulnak elő nem csak mikro, de makro szinten is olyan események, amelyek negatív hatásai a rendőrséget sem mint szervezetet, sem mint munkavállalói szintet sem kerülik el. A szakmaiság hiánya, a szervezeten belüli elégedetlenség, a kettős mérce napi szintű jelenléte, megannyi ambivalenciát és igazságtalanságot eredményez. A rendőr megjelenéstől kezdve a magánélete viteléig, annak megannyi pontját érinti kedvezőtlenül morálisan, amelynek köszönhetően a rendőri erkölcsi normarendszerének iránymutatásai is olyan látványpékségbeli előíráshalmazzá lesz, amelyet nemhogy maradéktalanul betartani, de belsővé tenni ezáltal majdhogynem lehetetlen vállalkozás lesz.

Az előző fejezetben feltárt múltbeli erények a bátorság, az igazságosság és a korszakokon átívelő, azon egyfajta hidat képező és hagyományt teremtő mérlegelési képesség mind a jelenben egyaránt fontos részét képező, alapvető rendőri erények. Ezek a pozitív személyiségjegyek nem csak a rend őrei számára fontosak, hanem a társadalom számára egyaránt, emellett államérdek is egyúttal. Mindemellett természetesen könnyen elképzelhető, hogy a máskor és máshol sokkal rosszabb mértékűnek volt tekinthető a korrupció, és ez a világtörténelemben az egyik legkevésbé korrupct helyzet a jelenlegi, de mindez csak akkor

derülne ki, ha jelen kutatás ezt a célt szolgálná. A hatalommegosztási és jogérvényesítési elvek semmibe vétele (de legalábbis válogatottan és érdekfüggően) a kettős és többes mérce mind-mind a jogbiztonság aláadását okozza, amelynek negatív hatásai a rendőri morálban is tetten érhetők. Azonban hozzátéhető, hogy nincs olyan hivatásbeli ág, amelyre nem lennének ennek negatív hatásai, akár orvosokról, akár pedagógusokról is legyen szó.

Az európai unió céljait és értékeit is aláássa egyúttal a kortárs, azon belül is a jelenlegi korrupciós helyzet, főként mind jogállami, mind demokratikus kérdésekben legalábbis mindenképp. Hozzáteve a jelenlegi korrupciós helyzet mértékét és az ide vezető utat azt láthatjuk, hogy a szinte estéről-estére változó törvények alkotása mind-mind e korrupciós helyzetet formálták és tették lehetővé mindezt asszisztenciájukkal. A kettős vagy akár többes mérce kedvezőségének teret engedve és adott körök érdekeltégeire korlátozódva teremtették meg a jelenlegi korrupciós helyzetet.

A kutatás alapjaira visszatérve a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszere tekintetében megmutatkozó előírások a vizsgált történelmi korokkal együtt alakultak. Azonban a szakmai kérdések az elmúlt időszakban messze alulmúlták mindazt a rendőri hivatás normarendszerére vonatkozó előírásokat és gyakorlatot, amelyek mindezzel ellentétesen több oldalról is és alátámasztottan szolgálják a rendőri hivatással járó szigorú előírásokra vonatkoztatott és a rendőretikai kódexben is megfogalmazott iránymutatásokat. Az ekképpen megfogalmazott erkölcsi alapszabályok és az ehhez kapcsolódó ellenőrzések sora kérdésessé vált véleményem szerint igencsak súlyos mértékben. Kiváltképp ha a törvények tiszteletére, a becsületre, a tisztességre és közbizalmi kérdésekre is gondolok teszem azt.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE

A magyar rendőri hivatás 150 éves történelmének és annak vonatkozásában eszményként elvárt erények történetének kutatása során feltárt szakirodalmi alapján megállapítást nyert, hogy az elmúlt 150 év magyar történelmét formáló és változó politikai ideológiák hatással voltak a rendőri hivatásra. A rendőri hivatás alapvető állandó feladatai a haza belső rendjének a közrendnek és a közbiztonságnak a védelme és fenntartása, a törvények betartatása.

A magyar rendészet 150 éves eszményként elvárt erényeinek vizsgálata olyan változó elemek feltárását tette lehetővé, amelyek az adott korok politikai ideológiai változásai révén váltak relevánssá. A dualizmus kori változó rendőri hivatásától elvárt erények a bátorság, a két világháború között a fegyelem és a szocializmus korában az igazságosság voltak. Ezek az ideálisan erények azonban közigazgatás jeles tudósaitól származtak nem minden esetben voltak teljes összhangban a rendőri hivatás gyakorlati sajátosságaival. A rendőri hivatás szakmai

színvonalát sok esetben írták felül a kívülről érkező érdekek, amelyre ékes példa a kutatás során feltárt diszkrecionális jogkör szűkülése, a hierarchia, a bürokrácia és a parancsuralmi törekvések térnyerése. A vezetők kinevezési jogkörének központosítása, a hierarchiai rendszer, a döntési jogkör központosítása nem minden esetben szolgálta a hivatásbeli feladatok érdekektől mentes és független ellátását. Sok esetben előfordult az eltelt 150 év alatt, hogy a szakmaiság legnagyobb gátjaként épp a hierarchiai rendszer, a centrális irányítás vagy maga a bürokrácia mutatkozott.

Az állandó elemek a magyar rendőri hivatás történetének 150 éve alatt a politikai ideológiák szerint alakultak. A mérlegelési jogkör vagy más néven diszkrecionális képesség a kutatási időszak és így a magyar rendészeti etika állandó eleme volt, azonban mégis változáson ment keresztül. A változást az ideológiai nézetek különbözőségei jelentették, amelyhez és vele összefüggésben a rendőri hivatással járó feladatellátásnak is igazodnia kellett. Mindemellet az ideológiai változásokkal járó súlyponti, vagyis hangsúlyok tolódtak el oly mértékben, hogy azok kihatottak a rendőri hivatás erkölcsi normarendszerére is.

Összességében tehát megállapítható a rendőri erkölcsi normák a társadalom egészére nézve hatással vannak és éppen ezért is van kiemelt jelentősége. Kiváltképp ha ezeket a rendőrségen teljes állomány, beosztott és parancsnok egyaránt betartja és betartatja ezeket az előírásokat, mindemellet jó példával is szolgálnak egymás és a társadalom számára egyaránt.

AZ ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A Magyarország történelmének 150 éves múltjára, ezen belül is a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerére visszatekintő kutatást elsőként dolgoztam ki. A 19., a 20. és a 21. század eleji magyar rendészettudományi és a hozzá kapcsolódó tudományágak, úgymint az államelméleti, jogtudományi és közigazgatás tudományi szakirodalmi igazoltan támasztották alá, hogy a rendészet, mint hivatás rendelkezik erkölcsi és morális tartalommal.

Az állam és a törvényes rend fenntartása erkölcsileg és morálisan is szorosan összefügg egymással. A kutatás során feltárt szakirodalmak mindvégig utaltak rá, vagy fejtették ki világosan azokat az ajánlásokat, álláspontokat, vagyis etikai tartalommal rendelkező iránymutatásokat, amelyek alapjaiban határozták meg a rendőri hivatás mibenlétét. Az erkölcsi és morális tartalomnak bizonyítottan vannak állandó és változó elemei.

A szerepe nem csupán a magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerének változásainak megismerésében van, hanem abból adódóan a jogállamisági, demokráciai kérdésekben, a múlt hibáiból okulni és az azokból levonható tanúságok vonatkozásában, a jelenben tették szintjén megnyilvánuló erények erejében és a jövőre irányuló, javító célt kitűző értékek képviselésében van.

A korszakokon átívelő és azokat összefüggéseiben elemző rendészettudományi kutatás során bemutattam, hogy kiemelt szerepet tölt be a rendőri etika az rendőri oktatásában és a képzésben egyaránt. Mindemellett kiemelt jelentőséget tulajdonítok a már aktív szolgálatot ellátó állomány hivatástudatának és a közös szellemiség pozitív irányú előmozdításának.

Megállapítottam, hogy a magyar rendőrség 150 éves története során vizsgált rendőri etikai vonatkozások a korokat meghatározó ideológiai változásaira voltak visszavezethetőek, amelyek a rendőrség szervezeti működésébe, feladatellátásába egyaránt begyűrűztek és a változó elemek éppen ezekhez az ideológiai változásokhoz alkalmazkodtak. Mindezen változások a rendőri feladatellátás végrehajtására nézve erkölcsi dilemmákon alapuló szerepkonfliktust is eredményeztek és olykor negatív hatást is a társadalom egészére vagy egy részére nézve. A különböző ideológiai változások hatásait éppen ezért is élhették meg rossznak az abban a korban élő emberek, mert a politika és az általa determinált és a rendőrség által követett értékrend nem felelt meg a társadalom jelentős részének és az általuk képviselt értékrendnek. A dualizmus korának rendőri erénye a bátorság volt. A két világháború között a fegyelem, mialatt a szocializmus korában az igazságosságra helyezték a hangsúlyt.

Alátámasztottam a magyar rendőrség 150 éves szakirodalma alapján a rendőri hivatás állandó speciális erkölcsi eleme a diszkrecionális képesség volt. A diszkrecionális képességet vagy másképpen mérlegelési jogkört érintő változásokat az ideológiai különbségek okozták és hatottak rá eltérőképpen. Tekintve, hogy a korrupció, mint elsődleges és legsokrétűbb rendőri hivatás erkölcsi normarendszerét sértő probléma nem a rendőri hivatás sajátos jellegként értelmezhető, hanem mindinkább társadalmi jelenség. Olyan társadalom(mak)ban, ahol a rendszerszintű korrupció intézményesítve van, a jogbiztonság pedig paradox fogalom, ott a demokrácia és a jogállamiság sérülékenységi faktora megnő. Illúzió ebben a rendszerben, hogy a rendőrség bármiféle stabilitási pontot jelentene a társadalom számára, az ideológia és az alapvető értékek napi szintű sérülése miatt, ami viszont a társadalom rendjének megbomlásához, továbbá az egyensúly és a jogbiztonságba vetett bizalomvesztését eredményezik. Az ambivalens szerep eljátszása a rendőrök számára, olyan szerepkonfliktust és feloldásában veszélyes kimenetelt magában hordozó erkölcsi dilemmát és mindemellett a közrend, a közbiztonság és az alkalmazott jogbiztonság illúzióját eredményezi, -idomulva ezáltal az ekképpen kialakult rendszerhez-, ami már önmagában igencsak nagy probléma és a korszak egyik meghatározó társadalmi jelensége is egyúttal véleményem szerint.

AZ AJÁNLÁSOK

A magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszere és a rendészeti etika, hozzájárul a rendőri hivatástudat erősítéséhez, az integrációhoz. A kutatás során a rendőri pálya erkölcsi vonatkozásaiba lehetett betekintést nyerni, amely a magyar rendészet 150 éves történetét a rendőri hivatás felől, de ami a legfontosabb, hogy annak emberi oldaláról került bemutatásra.

A magyar történelemben bekövetkező ideológiai eszmerendszerek emberöltőkön keresztül voltak jelen és változtak, amelyhez a rendőri hivatást választók számára mindehhez megfelelő öntudat kialakítása révén lehetett alkalmazkodni, azonban mindez nem volt egyszerű feladat. A rendőri erények szerepe a változó politikai ideológiák során, egyrészt a rendőri hivatás számára határozott meg vezérfonalat, másrészt pedig a rendőrök számára adott támpontot az eszményként elvárt magatartásra nézve, amelynek köszönhetően a változó eszmerendszerekben is maradéktalanul el tudták látni a hivatásos szolgálattal járó feladataikat. Mindezeknek az ismerete és a képzésbeli megjelenése révén olyan rendőri hivatástudat kialakítása lesz lehetséges, amelynek köszönhetően az elkövetkezendő ideológiai változások mellett is a rendőri hivatással járó feladatellátás és a hozzá kapcsolódó erkölcsi vonatkozások szerepe megkérdőjelezhetetlen marad.

A rendőri erények jelentősége nem csupán a hivatással járó feladatok vonatkozásaiban van szerepe, hanem a megfelelő morál (hivatástudat, hivatásidentitás, csoportszellem, csoportmorál) kialakításában és a rendőri hivatással járó megfelelő normarendszerek kialakításában is. A kutatás szerepének jelentősége nem csupán a kiképzés alatti, de a már aktív szolgálatot ellátó állomány számára is kiemelt jelentőségű.

Az értekezést elsősorban a magyar rendőrség erkölcsi normarendszerének kérdésköre iránt érdeklődők figyelmébe ajánlom, mindemellett fontos szerepet tulajdonítok a rendőri szakképzésben megjelenő elengedhetetlen szerepének és hangsúlyos elsajátításának egyaránt. A magyar rendőrség változó erkölcsi normáinak feltárása lehetővé teszi a rendészettudomány erkölcsi vonatkozásainak megismerését és a képzéseken, azoknak mind gyakorlati mind elméleti szintű és mindazonáltal kritikus belsővé tételét. A közös történelem és eszmerendszer fontos szerepet játszik a rendőri hivatástudat elmélyítésében, ahogyan a közös múlt, a hagyományok tisztelete mind-mind fontos és kiemelt szerepet játszanak mindebben. A kutatás során feltárt eszményként elvárt erények szerepe az aktuális ideológiák tükrében összefüggő gondolkodásmód elsajátítását teszi lehetővé. Fontos szerepet tulajdonítok mindemellett a képzés szintű kritikai szemléletmód kialakításának és már gyakorló rendőri szemléletmód formálásának egyaránt.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatás Magyarország történelmének – a rendőri hivatás történetének szempontjából is mértékadó – különböző korszakait vizsgálta röviden, egészen a 19. század végétől a 21. század elejéig bezárólag. A különböző történelmi korok más és más feltételeket biztosítottak, a benne elhelyezkedő rendőri hivatás számára. Amelyek egyrészt a hivatás elemeinek vizsgálatával kerültek azonosításra, másrészt a 19-21. századi magyar rendészettudományi szakirodalma alapján a magyar rendészeti etika hagyományainak leírását és mai relevanciájának vizsgálatát foglalta magában. A magyar rendészet etikai hagyományaira és az államrendészeti tevékenységének igazolására támaszkodva a 21. század elejének magyar rendészeti etikájának elmélete vált megalkothatóvá, amely hozzájárulhat a jelenlegi rendészeti etika, rendészettörténeti és rendészetelméleti oktatásához.

A magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerének kiegészítéstől történő feltárása hozzásegít a rendőri hivatást érintő ideológiai változások között összefüggések megértéséhez. A magyar rendőri hivatás erkölcsi vonatkozásaival foglalkozó történelmi kutatás olyan sajátos szemléletmódot biztosít, amelynek képzés során történő oktatása a hivatástudat elmélyítésében is fontos szerepet játszik.

A rendőrség az Alaptörvényben meghatározott feladatainak teljesítésekképpen és mindemellett erkölcsi felelősséggel tartozik a korrupció elleni küzdelemben érdemben kivennie a részét. Éppen ezért annak minden megjelenési formájával szemben szenzitíven, hatékonyan és érdemi eszköztárral felvértezve kötelesség fellépni. A magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszerével összefüggésben nem lehet elégszer hangsúlyozni az oktatás és képzés szerepének jelentőségét. Ezeknek az ismereteknek az elsajátítása nem csupán a beosztotti, hanem a vezetői állományra egyaránt vonatkozik. Mindemellett igencsak fontos kiválasztás, a testülethez jelentkező emberek elhivatottsága, erkölcsi szilárdsága és a szolgálaton kívüli feddhetetlen életvitele is, amely szintén e hivatás erkölcsi specialitását tükrözi.

A rendőrség szervezetét és a feladatellátását tekintve, annak független és törvényes működése mindenkor és minden körülmények között garantálnak kell lennie az igazságszolgáltatás tisztaságának védelme érdekében. A rendőri hivatás változó ideológiai vonatkozásában ideálisan elvárt erényeinek összetett volta sem nélkülözhetné volna azoknak az egyetemes erényeknek a jelenlétét, amelyekből a hivatás jobba tehető lett volna. Adódik továbbra is a kérdés még mindig, hogy kinek és ki szerint jó? A köz, vagyis a társadalom számára a mindenkori és egyetemes törvényes rendnek megfelelő, az emberség, a szükségesség

és arányosság és mindemellett a szakmaiság érvényre juttatása mindig és minden körülmények között elengedhetetlen. A magyar rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről szóló kutatás többek között a korrupció kérdéskörével is foglalkozott, mint a rendőri hivatást érintő és arra leginkább hatással lévő társadalmi és rendszerszintű problémakörrel. A sürgető megoldást igénylő lokális és globális szintű szemléletmódbeli pozitív változást igényel, amellyel a negatív hatást eredményező eljárások megállíthatóvá és a már kialakult rossz folyamatok helyreállíthatóvá válhatnak. Tekintettel a társadalmi problémakör jellegére az érdemi változás kizárólag gyökeres szemléletmódbeli változással érhető el, amely nem korlátozódik a rendőri hivatás erkölcsi normarendszerére, mindinkább annak társadalmat alkotó eszmei jellegére.

Doktoranduszként a tudomány világában legalább annyira kötelességem a téma mélyreható, tudományos és kritikai vizsgálata, mint az, hogy rendőrként fordítsak igényt arra és ragadjam meg a lehetőségét annak, hogy mint szervezetet érintő és az általa felmerült társadalmi problémákra hatékony válaszokat adjak, annak érdekében, hogy jobba lehessen tenni azt.

Hazámat szolgálom!

FELHASZNÁLT IRODALOM

LEXIKONOK, ETIKAI KÓDEXEK, SZENTÍRÁS

- A magyar értelmező szótára*. Második kötet (1979), E-Gy; Szerk.: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest, Akadémia Kiadó.
- A rendőrségi eskü és változásai 1945-től napjainkig. *Belügyi Szemle*. XXVII. (1989) 8. szám.
- A rendőri hivatás etikai kódexe*. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe> (A letöltés dátuma: 2021.04.24.)
- A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei*. (2020) https://my.police.hu/wp-content/uploads/2020/01/Hivatasetikai_alapelvek.pdf (A letöltés dátuma: 2022.05.20.)
- Alácsi Ervin János (2019): *Katolikus imakönyv. A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek használatára*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- Code of Conduct for Law Enforcement Officials* – A bűnüldöző szervek tisztviselőinek magatartási kódexe (1979) <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx> 1979.12.17. (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)
- European Code of Police Ethics* (2001) Council of Europe Publishing. – Európai rendőrségi etikai kódex. Európa Tanács Kiadó. <https://polis.osce.org/european-code-police-ethics> (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)
- Europäischer Kodex Für die Polizeietik*. (2001) Európai rendőrségi etikai kódex. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d79ed> (A letöltés dátuma: 2022.01.14.)
- Federal Bureau of Investigation* – Szövetségi Nyomozó Iroda, <https://vault.fbi.gov/fbi-ethics-and-integrity-program-policy-guide/FBI%20Ethics%20and%20Integrity%20Program%20Policy%20Directive%20and%20Policy%20Guide%200754DPG%20Part%201%20of%201/view> (A letöltés dátuma: 2022.01.13.)
- International Police Association* – Nemzetközi Rendőrszövetség Magyar Szekció. Servo per amikeco - Barátsággal szolgálni. Etikai kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)
- International Police Standards The European Code of Police Ethics* (2001). Nemzetközi rendőrségi normák Az európai rendőrségi etikai kódex. <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/CoE.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)
- Law Enforcement Code of Ethics* - Rendőretikai kódex (1957) <https://www.theiacp.org/resources/law-enforcement-code-of-ethics> 1957. október (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)
- Rendvédelmi Hivatasetikai Kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata*. http://www.rendvedelmikar.hu/letoltes/document/document_327.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.21.)
- Rendészettudományi szaklexikon (2019), Boda József főszerkesztő, Budapest, Dialóg Campus Kiadó. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14690/743_Rendesztudomyanyi_Szaklexikon_e_2020_04_28_.pdf;jsessionid=F5BEB17F8983D3DE535832054A144F53?sequence=5 (A letöltés dátuma: 2022. május 31.)
- Rédey Miklós – Laky Imre szerkesztők (1903): *Rendőrségi lexicon*, Budapest, Stephaneum.

Szabadbölcsészet. Fogalomtár etika szakosoknak. Kategorikus imperatívusz.
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/index1fa8.html?option=com_tanelem&id_tanelem=484&tip=0 (A letöltés dátuma: 2022.10.16.)
Szent Biblia (2008): Azaz Istennek ó és új testamentumában foglaltatott egész Szent Írás,
Fordította: Károli Gáspár, Budapest, Magyar Biblia Társulat.

ÖNÁLLÓ ÉS FOLYÓIRATBAN MEGJELENT HAZAISZAKIRODALMAK

- A korrupció jelenségéről és megelőzése.* <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/a-korrupcio-jelensegerol> (A letöltés dátuma: 2022. június 09.)
- A magyarok szerint korrump az országunk, és a helyzet romlik. (A cikk megjelenésének dátuma: 2013.07.08.) <https://transparency.hu/hirek/a-magyarok-szerint-korrump-az-orszagunk-es-a-helyzet-romlik/> (A letöltés dátuma: 2022.02.15.)
- A nő a rendőrség szolgálatában. *A Rend.* 6. évfolyam (1926) 39-40. szám
- A rendőri öntudat. *Rendőr I.* (1927) 4. szám.
- A szervezett bűnözés kézikönyve.* Főszerkesztő: Prof. Dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, 2011. december 31-ig az RTF rektora, 2012. január 1-től az NKE Rendészettudományi Kar dékánja. 18.o. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kezikonyv_szervezett_bunoozees_NKE_2013.pdf (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)
- Adamik Tamás: A törvényszéki beszéd az ókori Athénban és Rómában. *Jog, állam, politika.* 3. évf. (2011) 2. szám
- Andó Ferenc: A rendőri munka néhány kérdése – hadbírói szemmel. *Rendőrségi Szemle* III. évfolyam (1955) 2. szám 141-149.
- Androvicz Gábor: A magyar rendőrképzés fejlődése a dualizmus időszakában. *Magyar Rendészet*, 18. (2018) 1. szám, 29-37.
- Androvicz Gábor: Katonai vonások a budapesti államrendőrség szolgálati és személyi viszonyaiban (1873-1944). *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle* (2019) 1. szám.
- Angyal Pál (1931): *A közigazgatásellenesség büntetőjogi értékelése.* Székfoglaló értekezés. Budapest, Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.
- Arcanum: *fegyelem.* <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/f-F2003/fegyelem-F2078/> (A letöltés dátuma: 2021.06.23.)
- Arisztotelész (1997): *Nikomakhoszi Etika.* Fordította: Szabó Miklós. Budapest, Európa Kiadó.
- Arisztotelész (1969): *Politika.* Budapest, Gondolat Kiadó.
- Balla Zoltán: A rendészet fogalmának, tartalmának evolúciója. *Belügyi Szemle* 65. évfolyam (2017) 5. szám 105-115. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/4848> (A letöltés dátuma: 2022.07.21.)
- Balla Zoltán (2019): *Leegyszerűsített sémák – újragondolható tézisek. Gondolatok a rendészettudományról.* Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság. 25-34.
- Bayer József (1998): *A politikai gondolkodás története.* Budapest, Osiris.
- Baraczkáné Nagy Mária (1993): *Honvédetika-közszolgálati etika.* Szerk.: Molnár Károly. Katonai etika. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- Bardóczy Béla: Rendőr-viccek és a valóság. *Magyar Rendőr* 20. évfolyam (1966) 15. szám
- Bernáth László: A szabad akarat kortárs libertariánus elméletei. *ELPIS* (2018) 1. szám.
- Bezerédi Imre: Rendszerváltás és rendőrség: 30 év. A 16 éves PEME XIX. PhD - Konferenciájának előadásai. Professzorok az Európai Magyarországi Egyesület (2019) <http://real.mtak.hu/106519/2/rendorseg-49-63.pdf>
- Bécsi Zsófia: Miben rejlik a jóság? PTE-BTK Filozófiai előadás. 2022. jún. 29. https://www.youtube.com/watch?v=i7teE52nO2s&list=TLPQMjcwOTIwMjJV8fei_21etw&index=6
- Bibó István (1944): *Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom.* Válogatott tanulmányok, Első kötet 1935-1944. Budapest, Magvető Könyvkiadó. 271-294.
- Bíró Béla (1933): A prostitúció. k. kir. rendőrség. Szaktanfolyamok kiadványa, Budapest
- Blaskó Béla: Gondolatok az erőszak szerepéről az V-XVIII. századok közötti jogelvek, normák, intézmények terjedésében. Szerkesztette: Hautzinger Zoltán és Verhóczy János:

- Sodorvonalon. Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata. Budapest, 2012. pp. 15-30.
- Blaskó Béla: Jogállamiság – értelmezési szilánkok. Szerkesztette: Barabás A. Tünde és Christián László (2021): Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére Navigare necesse est. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó. 61-70.o.
- Blutman László: Okozatosság, oksági mércék és a magyar bírói gyakorlat. *Jogtudományi Közöny* (2011) 309-320.
- Boda József – Sallai János: A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848-1959 között. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4. (2016) 1. szám. 4-17.
- Boda József: Biztonsági kihívások – Nemzetbiztonsági válaszok. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. (2014)
- Boda Mihály: A filozófiára épülő háborús igazolás (filozófiai militarizmus) a 19-20. században Európában és Magyarországon. *Hadtudomány*. 31. (2021) 1-17.
- Boda Mihály: A hivatás és katonai hivatás története és elemei. *Hadtudomány* (2018a) 3-4. szám. 135-155., https://www.mhht.eu/hadtudomany/2018/2018_3-4/ht201834_137-157.pdf (A letöltés dátuma: 2018.12.08.)
- Boda Mihály (2021): *A katonai erények*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Boda Mihály: Az akarattól a tétlig: a parancsteljesítés erkölcsi szerkezete. *Hadtudomány* (2016) 3-4. szám. 16-28.
- Boda Mihály: Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban 1. rész – Az erények és a katonai erénylisták. *Hadtudomány*, A magyar hadtudományi társaság folyóirata, 28. (2018b) 1. szám. http://real.mtak.hu/77911/1/HT20181_40_49_u.pdf (A letöltés dátuma: 2021.02.20.)
- Boda Mihály: Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban 2. rész – A bátorság. *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata* 28. (2018c) 2. szám. 18-29.
- Boda Mihály: Az igazságos háború elmélete az antik államelméletekben. *Hadtudományi Szemle* (2022a) XV. évfolyam 1. szám https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/static/pdfjs/web/viewer.html?file=https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/18371/07_boda_99-113_HSZ_2022_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Boda Mihály: Az igazságos háború elméletének kiterjesztése a rendészetre: történelmi és kortárs elméletek. Az igazságos rendészet elmélete. *Belügyi Szemle* 70. (2022b): 1. szám. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/7889/6474> (A letöltés dátuma: 2022.01.14.) (169-185)
- Boda Mihály: Bátorság és távolság. *Hadtudomány*, (2016) Különszám. 44-58.
- Boda Mihály: Zrínyi hősiességfogalma a katonai hősiesség változó formáinak tükrében. *Hadtudományi Szemle* 13. (2020) 2. szám. 79-91.
- Bolberitz Pál - Gál Ferenc (1987): *Aquinói Szent Tamás filozófiája és teológiája*. Budapest, Ecclesia Kiadó.
- Borbély Zoltán és Kapy Rezső (1942): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, Irodalmi és Könyvkiadó vállalat.
- Botos János (2015). *A Magyar Királyi Belügyminisztérium helye, szerepe a polgári magyar állam rendvédelmi rendszerében 1867-1944*. Boda József & Parádi József (Szerk.), Tanulmányok a 19-20. századi magyar állam rendvédelem-történetéből (pp. 65-88). Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Budapesti Közöny 4. évfolyam (1870) 142. szám
- Buisson, Henri (1958): *A rendőrség története*. „La police – Son Historie” Nouvelles Editions Latines 1. rue Palatine – Paris.

- Brandenstein Béla: A hivatásrendi társadalom bölcseleti alapjai I. *Katolikus Szemle* 52. (1938) 1. szám 7-14.
- Brandenstein Béla: A hivatásrendi társadalom bölcseleti alapjai II. *Katolikus Szemle* 52. (1938) 2. szám 71-81.
- B. Müller Tamás: Rendvédelmi életpálya. Országgyűlés Hivatala 2018/21. https://www.parlament.hu/documents/10181/1479843/Infojegyzet_2018_21_rendvedelmi_eletpalya.pdf/0179c49b-b748-8587-2d13-86e60ecff365
- Cholnoky László (1923): Rendőrségi Almanach. Rend kiadó, Budapest.
- Christián László (2016): Rendőrség és rendészet. In.: Jakab András és Gajdusчек György szerk.: A magyar jogrendszer állapota. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. 681-707.
- Christián László: Rendészeti szervek. *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (2018) <https://ijoten.hu/uploads/rendeszeti-szervek.pdf> (A letöltés dátuma: 2021.12.09.)
- Collingwood, Robin G. (1987): A történelem eszméje. Budapest, Gondolat.
- Concha Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Szerk: Pauer Imre; Értékezesek a társadalmi tudományok köréből. 12. kötet 6. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- Concha Győző (1895): *Politika I. kötet Alkotmánytan*. Budapest, Eggenberger-féle Könyvkereskedés Kiadása (Hoffmann és Molnár).
- Concha Győző (1905): *Politika. Második kötet (Első fele) Közgazdaságtan*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata.
- Dános Valér: "Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemlélőségig." *Belügyi Szemle* 70. évf. (2022) 4. szám. pp. 867-877. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/8437/6893> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 26.)
- Deák József (2017): A Belügyi Szemle és jogelődei a közpolitika és a rendészettudomány szolgálatában (1953–1990) https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Deak-Jozsef_Doktori-ertekezes_2018.pdf
- Dorning Henrik: A rendőrség intézményének fejlődése. Különlenyomat „A REND”, II. (1922) 177. és 178. szám.
- Dorning Henrik: Az Egyesült Államok rendőri problémái. *Magyar Rendőr* IV. évfolyam (1937) 2.szám
- Duna-gate (teljes film), az archív felvételt a Fekete Doboz Alapítvány készítette 1990. januárjában. <https://www.youtube.com/watch?v=nwCgwPBxT4o> (A megtekintés dátuma: 2023. január 22.)
- Egyéb állami szervek 1867–1918. http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/4_6.htm (A letöltés dátuma: 2020.03.19.)
- Egresi Katalin (2009): *Concha Győző konzervatív állameszménye*. Forrás: <https://dfk-online.sze.hu/images/J%C3%81P/2009/1/egresi.pdf> (A letöltés dátuma: 2020. 01. 13.)
- Ejnye, szedtevette! *Magyar Rendőr* 21. évfolyam (1967) 11. szám
- Elek Balázs: Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme és a költségvetési csalás a magyar Büntető Törvénykönyvben. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6554/24_elekbalazs_t%C3%B6rdelt.pdf
- Elkészült a korrupció fekete könyve. 2018.03.09. <https://transparency.hu/hirek/elkeszult-korrupcio-fekete-konyve/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Erdős István és Valcsicsák Imre: Bevezető tanulmány a rendőrségi etikai kódex tervezetéhez. *Főiskolai Figyelő* 7. (1996) 3. szám. 82-88.
- Erdős István (1996): *Esetek és gyakorlatok a rendvédelmi etikához*. Szerkesztette: Valcsicsák Imre, Budapest, Rejtjel Kiadó.

- Erdős István (2001): *Logika a rendvédelmi oktatás számára*. Budapest, Kiadta: Rendőrtiszti Főiskola.
- Erdős István: Szakmai erkölcs, Érvék a rendőri etika mellett. *Börtönügyi Szemle* (1997) 2. szám. 20-31.
- Erdős István (2011): *Szakmai etika jegyzet: A bűnügyi és közbiztonsági vezetői továbbképzési szak részére*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- Erdős István és Valcsicsák Imre (1995): *Etika szöveggyűjtemény (Erkölcs a rendvédelemben)*. Budapest, Rejtjel Kiadó.
- Erkölcsi restitúció. *Rendőrr*. Budapest, I. (1927) 4.
- Ernyes Mihály: A rendőrség története. <http://users.atw.hu/fakultacio/rendorsegtortenet.htm>
- Ernyes Mihály: Akik a Magyar Királyi Rendőrség vidéki főkapitányai voltak. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXX. évf. (2020) 59-60.sz. 22-25. http://real.mtak.hu/125111/1/RTF_XXXevf_2020_59-60sz_015-090p.pdf
- Ernyes Mihály (2015): *A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmusban*. Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből. Szerk: Boda József – Parádi József. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. pp.89-126.
- Ernyes Mihály: Töredékek a rendészeti kultúra történetéből. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* X. kötet (2009) 163-177.
- EU tagországok, Európai Unió tagállamok listája. <https://www.euvonal.hu/tagorszagok/> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.)
- Európai Unió: Célok és értékek. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.14.)
- Európai Unió ország ismertetője: Magyarország. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/hungary_hu (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Európai Ügyészség. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eppo/> (A letöltés dátuma: 2022.09.11.)
- Farkas Johanna, Kovács Gábor, Krauzer Ernő: A rendőrség szervezeti kultúrája. *Belügyi Szemle* 66. évfolyam (2018) 12. szám pp. 71-81. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3661/2769> (A letöltés dátuma: 2022.07.26.)
- Fegyelmzés nevelési céllal – alapelvek és szabályok*. <https://janospal.hu/wp-content/uploads/2021/03/FEGYELMEZES-NEVELESI-CELLAL-2018-06-26.pdf> (A letöltés dátuma: 2021.06.22.)
- Fekete Rajmund (2021): *Az amerikai álom (vége) John F. Kennedy politikai képe*. Doktori (PhD) értekezés. http://real-phd.mtak.hu/1085/1/Fekete_Rajmund_disszertacio.pdf (A letöltés dátuma: 2023.03.05.)
- Fenyvesi Beáta: Céljuk a vagyon visszaszerzése. 2020. 10. 14. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/celjuk-a-vagyon-visszaszerzese> (A letöltés dátuma: 2022.03.28.)
- Finszter Géza: A rendészet alakulásának húsz esztendeje (1988-2008). http://www.politikaievkonyv.hu/online/mp20/1-11_finszter.html (A letöltés dátuma: 2022. 05. 27.)
- Finszter Géza: Erőszakszervezetek vagy biztonságot szolgáltató hatóság? *Kriminológiai Tanulmányok* 47. kötet (2010) 177-201.
- Finszter Géza: Haza és haladás. Tekintélyes a rendőrség létszáma. 2012.10.09. 10:17 https://mandiner.hu/cikk/20121009_finszter_geza_tekintelyes_a_rendorseg_letszama (A letöltés dátuma: 2022.10.08.)
- Finszter Géza (2014): *Rendészetelmélet*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Finszter Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

- Finszter Géza (2011): *Tanítások a rendészetről*. In Finszter Géza 2011. évi kutatási jelentése. Belügyi Tudományos Tanács. https://bm-tt.hu/wp-content/uploads/2022/02/Finszter_kutatasi_jelentes.pdf (A letöltés dátuma: 2022. 07. 26.)
- Forgács József: A rendőrnevelés tükre. *Magyar Rendőr*. (1942) 24. szám
- Fórizs Sándor: Egy rendőr tiszthelyettes alapképzés Németországban. *Magyar Rendészet* 22. évfolyam (2022) 1. szám 95-105. <http://real.mtak.hu/142701/1/06-forizs-95-105-mr-2022-1.pdf> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 25.)
- Forján Gyula és József Gábor: A bünyügyi apparátus politikai nevelésének néhány kérdése. *Rendőrségi Szemle* II. (1955) 3. szám.
- Forró János: Magyar rendvédelem 1867-1968. *Rendvédelem történeti füzetek*, 20. (2011) 23. szám. 60-77.
- Frenyó Zoltán (2016): A filozófia tankönyve. Budapest, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója.
- Gál Zoltán és Tokaji András: Határozott, jogszerű rendőri intézkedéseket! *Rendőrségi Szemle* VI. (1958) 9. szám
- Gecse Gábor – Volter Zsolt: A rendőri hivatás etikai kódexe. *Pécs Határőr Tudományos Közlemények* (2009) X. kötet. <http://www.pecshor.hu/periodika/2009/gecsevolter.pdf> (A letöltés dátuma: 2019.03.08.)
- Gegus Dániel és Székely Vladimír (1909): *A közbiztonság almanachja*. 1910. évre első évfolyam; Budapest, Légárny testvérek könyvnyomdája.
- Global Peace Index 2022, Measuring peace in complex world (Globális Béke Index, A béke mérése az összetett világban) IEP - Institute for Economic & Peace <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/06/GPI-2022-web.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.09.05.)
- Globalis Korrupciós Barométer. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/adatok-a-korrupcirol/globalis-korrupcios-barometer/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Gönczöl Katalin: Összefoglaló a rendőrök élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos alkotmányos jogok érvényesüléséről. *Belügyi Szemle* 35. (1997) 9. (85-97.)
- Gyergyák Ferenc (2019): *100 éve született Szamel Lajos*. Új Magyar Közigazgatás, 12. évfolyam 4. szám. 106-108.
- Havranek János (1928): Társadalmi tanácsadó altisztek számára. Budapest.
- Háborús jóvátétel. <https://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index154.html>. (A letöltés dátuma: 2022.07.12.)
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1979): *A szellem fenomenológiája*. Budapest, Akadémia Kiadó.
- Heltai Gáspár és Bornemisza Péter művei (1980): *Egykötetes prédikációskönyv, Az fejedelemségekről*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó.
- Héderné Dr. Kozák Róza: Lenin „Állam és forradalom” című munkájának értelmezése. *Acta Universitatis Szegediensis: sectio philosophica, Acta Philosophica Tomus IX*. (1968) 3-26. http://acta.bibl.u-szeged.hu/2462/1/philosophica_009_003-026.pdf (A letöltés dátuma: 2021.10.19.)
- Héra Gábor – Ligeti György (2014): *Módszertan. Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Hivatásrendek. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/h-F09B4/hivatasrendek-F0A25/> (A letöltés dátuma: 2022.05.29.)
- Holló Bettina: Komoly leszerelési hullámra számítanak a rendőröknél. 2022. június 02. <https://index.hu/belfold/2022/06/02/rendorseg-leszerelési-tilalom-pintersandor-belugyminiszterium/> (A letöltés dátuma: 2022.06.02.)

- Hornyik Zsuzsanna: Interjú dr. Kiss Attilával, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetőjével. *Belügyi Szemle* 68. (2020) 9. szám 165-172.
<https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/4417/3393> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.)
- Horváth Ferenc (2018): A közszolgálati etika elméleti és gyakorlati kérdései a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál. https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/static/pdfjs/web/viewer.html?file=https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/13345/horvath_ferenc_doktori_ertekezes.pdf?sequence=15&isAllowed=y (A letöltés dátuma: 2023. január 24.)
- Horváth József: Gondolatok a Rendőrség szervezeti kultúrájáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények X. kötet (2009) 21-31. <https://www.pecshor.hu/periodika/2009/horvath.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Huoranszki Ferenc: Szabad akarat és természeti törvény. *Világosság* (2003) 5-6. pp.141-148. <https://www.epa.hu/01200/01273/00006/pdf/20030702150633.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.12.12.)
- Huoranszki Ferenc: Törvénné tett szabadság. *Világosság* (2014) 10-11-12. szám. pp.65-82. <http://efolyoirat.niif.hu/01200/01273/00010/pdf/20050213202451.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.12.12.)
- Huntington, Samuel Phillips. (1994): Katona és az állam. Budapest, Zrínyi-Atlanti Kutató és Kiadó.
- Kant, Immanuel (1998): *A gyakorlati ész kritikája*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Kant, Immanuel (1991): *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- International Police Association - Magyar Szekció. <https://ipa-hungary.hu/> (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)
- International Police Association - Magyar Szekció. Etikái kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)
- International Police Association - Magyar Szekció. Rólunk. https://ipa-hungary.hu/?page_id=39 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)
- Inzelt Éva – Kerecsi Klára – Lévay Miklós (2014): *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében*. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar.
- Így vezette a maffia feje a budapesti rendőrséget. Budapest romantikája 2019. április 1. https://bpromantikaja.blog.hu/2019/04/01/igy_vezette_a_maffia_feje_a_budapesti_rendorseget
- Janza Frigyes: A rendőri hazugságokról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI. kötet* (2010) pp. 45-62. <http://www.pecshor.hu/periodika/XI/janza.pdf> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 25.)
- Janza Frigyes ny. rendőr vezérőrnagy 2021. november 19-én, 2021. november 19-én, az NKE RTK Kari napon elmondott az NKE RTK Kari napon elmondott ünnepi beszéde. *Magyar Rendészet* 21. évfolyam (2021) 4. szám pp. 15-19. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5888/4861> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 26.)
- Jó rendőr – jó ember. *Magyar Rendőr*. III. (1936) 5. szám
- Kant, Immanuel (1991): *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Kant, Immanuel (1998): *A gyakorlati ész kritikája*. Budapest, Ictus Kiadó.
- Karvasy Ágoston (1862): *A közrendészeti tudomány*. Pest, Athenaeum Kiadó.
- Keserű István (1992): *A Belügyminisztérium és a rendvédelmi szerveinek újjászervezése az első világháború és a forradalmak után; Fejezetek a magyar királyi Belügyminisztérium történetéből 1919-1945*. Budapest, BM Kiadó.

- Keserű István (1994): *Fejezetek a magyar királyi Belügyminisztérium történetéből 1919-1926. A magyar rendvédelmi szervek a húszas években.* Budapest, BM kiadó.
- Kis János (2000): *Alkotmányos demokrácia.* Budapest, INDOK.
- Kis János (2004): *A politika, mint erkölcsi probléma.* Budapest, Irodalmi Kft.
- Kmety Károly (1911): *A magyar közigazgatási és pénzügyi jog.* I. kötet. VI. kiadása Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalat.
- Kmety Károly (1897): *A magyar közigazgatási jog kézikönyve.* Budapest, Politzer Zsigmond könyvkereskedő kiadása.
- Koi Gyula: A francia közigazgatási jogtudomány jellegzetességei (1705–1945). *Polgári Szemle* 11. (2015) 4-6. szám. 240-257. <https://polgariszemle.hu/archivum/100-2015-december-11-evfolyam-4-6-szam/politikatudomany-allamtudomany/705-a-francia-kozigazgatasi-jogtudomany-jellegzetessegei-1705-1945> (A letöltés dátuma: 2021.06.20.)
- Koi Gyula (2014): *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése.* Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest.
- Kovács Dénes: Rendőrtízparancsolat! *Rendőrr*, I. (1927) 3.
- Kovács István (2016): *A prostitúció jelensége és társadalmi kontrolljának vizsgálata empirikus módszerekkel,* Nemzeti Közszerzői Egylet, Budapest.
- Kovács Tamás: Rendőrségi centralizáció és decentralizáció a dualizmus idején és a Horthy-korban. In: *A megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Rendészettörténeti tanulmányok* (Szerkesztette: Jámbor Orsolya Ilona, Tarján G. Gábor) Rendőrség Tudományos Tanácsa, 3. (2020) 53-67. p
- Krisko Edina (2012): *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15433/krisiko-edina-phd-2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Különfélék. *Belügyi Közlöny*, 1928. 35. szám
- Lackó Sándor és Dékány András (2003): *Az erény. Lábjegyzetek Platónhoz.* Szeged, Pro Philosophia.
- Lahner Kálmán: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* I. köt. Mohács, 1933, Szerző kiadása. 315 p. II. köt. Budapest, 1934, Merkantil Nyomda. 423. p.
- Laky Imre (1906): *Rendőrközégek tankönyve.* Budapest, „Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság.
- Lasz György (1991): *Rendőrviccek a javából.* Privát Police Kiadó.
- Lippai Zsolt - Kardos Sándor: *A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében.* *Belügyi Szemle* 69. (2021) 3. szám <http://real.mtak.hu/122805/1/7.Lippai-KardosBelugyiSzemle2021.evi3.szam469-485.pdf> (Letöltés dátuma: 2021.04.30.)
- Lőrincz Lajos (2010): *Magyar Zoltán helye a magyar közigazgatás-tudományban.* Gellén Márton – Hosszú Hortenzia (szerk.): *Államszerep válság idején.* Magyar Zoltán emlékkötet. Budapest, Komplex Kiadó.
- Lukácsi Tamás (2003): *Az ideális állam Arisztotelész Politika című művében.* Themis 2003 (1) pp1-49. <https://www.ajk.elte.hu/file/LukacsiTamas-IdealisAllam.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.07.21.)
- Machiavelli, Niccoló (1987): *A fejedelem.* Fordította: Lutter Éva, Budapest, Európa Könyvkiadó.
- MacIntyre, Alasdair (1999): *Az erény nyomában.* Budapest, Osiris Kiadó.
- Madarász Fanni (2019): *A szerencse, a virtus és a hatékonyság embere – Niccoló Machiavelli politikai ideológiájáról.* <https://ujkor.hu/content/niccolo-machiavelli-politikai-ideologiajarol> (A letöltés dátuma: 2021.12.13.)

- Magyar Nemzeti Digitális Archívum. Kitelepítési dokumentumok, 1951. https://mandadb.hu/tetel/718719/Kitelepitesi_dokumentumok_1951 (A letöltés dátuma: 2022.12.17.)
- Magyar Rendvédelmi Kar. Feladatok és Tagozatok. <http://www.rendvedelmikar.hu/index.php?pageid=szervezetek> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Magyary Zoltán és Kiss István (1939): *A közigazgatás és az emberek*. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, Budapest.
- Magyary Zoltán (1944): *A hivatásos közzolgálat megoldatlan kérdései*. Szerk.: Dr. Martonyi János. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Jog- közgazdaság és társadalomtudományi Szakosztályának Értekezései.
- Magyary Zoltán (1930): *A magyar közigazgatás racionalizálása*. http://mtda.hu/books/magyary_zoltan_a_magyar_kozigazgatas_racionalizalasa.pdf (A letöltés dátuma: 2021. december 28.)
- Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában a magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- Markovich Miklós: A vallás és a rendőr. *Rendőr*, I. (1927) 15.
- Matheidesz István: A vezetők nevelő munkájáról. *Rendőrségi Szemle*. VII. (1959) 8. szám.
- Mayer György fényképiró műterme, Budapest-képtárház. https://foto.fszek.hu/WebPac_kep/CorvinaWeb?action=onelong&recnum=814617&pos=1
- Mátyás Szabolcs(szerk.) (2023): *A vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai és jogi vetületei*. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest.
- Mi az ügyész feladata? <http://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/feladata/> (A letöltés dátuma: 2023.02.20.)
- Mihelics Vid: Hivatásrendi társadalom (1940) Vörösvári, Budapest. <https://vitriol.gportal.hu/gindex.php?pg=34761171&nid=6884536> (A letöltés dátuma: 2022.05.29.)
- Millei Ilona: Németh Zsolt: A rendszerváltás óta nem tisztázták, mi is a rendőrség dolga. *HírKlikk* 2022. július 23. <https://hirklikk.hu/kozelet/nemeth-zsolt-a-rendszervaltas-ota-nem-tisztaztak-mi-is-a-rendorseg-dolga/401391> (A letöltés dátuma: 2022. július 25.)
- Misszió. Transparency International Alapítvány Magyarország. <https://transparency.hu/rolunk/misszio/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Montesquieu (2000): *A törvények szelleméről*. Fordította: Csécsy Imre és Sebestyén Pál, Budapest, Osiris Kiadó.
- Nagy Valér: A jövő és a rendőrség. *A Rend*, I. (1921) 3. szám
- Nagy Valér: A törvény, a társadalom és a rendőrség hármas szövetsége. *A Rend* (Rendészeti és társadalompolitikai szaklap), VI. (1926) 6. szám.
- Nagy Richárd – Vári Vince: Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle* 69. (2021) 4. szám 579-593. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/5769/4517> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.)
- Nagyselmeczy László (1937): *A szolgálati szabályzat tankönyve IV. kötet*. Budapest, A magyar királyi rendőrség országos szaktanfolyamainak kiadása.
- Nándori Nikoletta Petra: A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69. (2021d) 7. szám. 1181-1208.
- Nándori Nikoletta Petra: A két világháború közötti Magyarország rendőri erényeiről. *Magyar Rendészet*, Doktoranduszok Országos Szövetség, Rendészettudományi Osztályának Különkiadása. (2022) 2. szám. Megjelenés alatt.
- Nándori Nikoletta Petra: A rendőrség tízparancsolatának bemutatása. *Pécs Határőr Tudományos Közlemények* (2018) XX. kötet.

- Nándori Nikoletta Petra: About the police headquarters in Nyitra. *Policajna Teoria a Prax* XXVII. (2019) 4. szám.
- Nándori Nikoletta Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet* XXI. (2021c) 3.szám.
- Nándori Nikoletta Petra: Egy városi rendőrkapitányság a dualizmus korában. *Belügyi Szemle* 68. (2020) 6. szám. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3648/3927> (A letöltés dátuma: 2018.03.18.)
- Nándori Nikoletta Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem*, A Belügyi Tudományos Tanács Online Folyóirata X. (2021a) 3. szám. 2-11. https://www.bm-tt.hu/assets/letolt/folyoi/202103/2021_3%20szam.pdf (A letöltés dátuma: 2021. 12. 23.)
- Nándori Nikoletta Petra (2021b): Gondolatok a társadalmi szerződéselméletekről és a rendőri hivatásról. *Honestas, Humanitas, Humilitas. Ünnepi kötet Kerecsi Klára tiszteletére.* Szerkesztette: Harmati Barbara, Kovács Szitkay Eszter, Pap András László, Papp Bendegúz. Budapest, L'Hartmann. 143-151.
- Nándori Nikoletta Petra: Még mindig ugyanazok a problémák... A rendőri erkölcs statikussága a közszolgálati etika tükrében. *Magyar Rendészet* XVI. (2016) 3. szám. 123-137. http://real.mtak.hu/84981/1/123_PDFsam_Magyar_Rendeszet_2016_3_u.pdf (A letöltés dátuma: 2018.02.25.)
- Németh Erzsébet-Jakovác Katalin-Vargha Bálint: Módszertani szempontok a hazai korrupciós helyzet tudományosan megalapozott mérésének kialakításához. *Belügyi Szemle* 69. évfolyam (2021) 11. szám 1963-1980. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/7490/6128> (A letöltés dátuma: 2022.09.07.)
- Németh Erzsébet és Vargha Bálint Tamás: *A Transparency nem a korrupció szintjét méri.* Állami Számvevőszék Hírportálja, megjelenése: 2022.01.28. <https://www.aszhirportal.hu/hu/hirek/a-transparency-nem-a-korrupcio-szintjet-meri> (A letöltés dátuma: 2022.09.07.)
- Németh Gyula – Sallai János: Magyarország Rendőrsége a rendszerváltás időszakában. *Magyar Rendészet* XXI. (2021) 4. szám 101-116. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5600/4869> (A letöltés dátuma: 2022. 03. 21.)
- Nyeste Péter: A belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv – Nemzeti Védelmi Szolgálat. In: *Közbiztonság. Fenntartható biztonság és társadalmi környezattanulmányok* (3). Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft., Budapest, 2020. pp. 785-799. http://real.mtak.hu/128814/7/TKP_Buszolg.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Nyitrai Endre: A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja* 27. évfolyam (2020) 2-3. szám. 39-51.o. <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2868> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)
- O.Drobnickij – T. Kuzmina (1976): *A mai polgári etikai koncepciók bírálata.* In: *Eszmény, erkölcs, etika.* A kötetet összeállította: A. Tyitarenko és Farkas Endre. Budapest, Kossuth Könyvkiadó. 19-46.
- Pallai Katalin – Síklaki István (2018): *Politológiai és pszichológiai elméletek a korrupció elemzéséhez.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 85.o. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12458/629_Politologiai%20es%20pszichologiai%20elméletek.pdf?sequence=1 (A letöltés dátuma: 2022.09.08.)
- Pap Milán: „A nép és a szülőföld szeretete” A szocialista hazafiság fogalma a Kádár-rendszerben. *Politikatudományi Szemle* XXII. (2013) 1. szám <http://real.mtak.hu/111168/1/pap.pdf> (A letöltés dátuma: 2021.10.19.)

- Pámer Dávid: Vizoviczki-ügy: karnyújtásnyira az ítélet minden idők egyik legsúlyosabb rendőri korrupciós perében. *Magyar Nemzet* 2022.10.27. <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/10/vizoviczki-ugy-karnyujtasnyira-az-itelet-minden-idok-egyik-legsulyosabb-rendori-korrupcios-pereben> (A letöltés dátuma: 2022. 11. 27.)
- Parádi József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek* XVIII. évfolyam (2010) 21. szám, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelmi-történeti Tudományos Társaság. pp.85-100.
- Pálfi Rita & Arató László: Magyarország már nem teljes értékű demokrácia - megszavazta az állásfoglalást az EP. 2022.09.15. <https://hu.euronews.com/my-europe/2022/09/15/magyarorszag-mar-nem-teljes-erteku-demokracia-megszavazta-az-allasfoglalast-az-ep> (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)
- Pályakezdő Rendőrtisztek Kézikönyve. (2016) Budapest. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4955/P%E1lyakezd%20%20rend%20rtisztek%20k%E9zik%F6nyve.pdf?sequence=3> (A letöltés dátuma: 2022.07.16.)
- Pedagógusszemmel a rendőrvicekről. *Magyar Rendőr* 41. évfolyam (1987) 38.szám.
- Pilch Jenő szerk. (1936): *A hírszerzés és kémkedés története*. Első kötet. Budapest, Franklin-Társulat Kiadása.
- Platón (1970): *Az állam*. Fordította: Jánosy István. Válogatta, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Sándor Pál, Budapest, Gondolat Kiadó.
- Platón (2008): *Törvények*. Szerk.: Miklós Tamás. Budapest, Atlantisz.
- Platón válogatott művei*. (1983) Devecseri Gábor et.al. fordítása. Budapest, Európai Könyvkiadó.
- Podoletz Léna (2014): *A közrend és a közbiztonság fogalmának értelmezése Concha Győzőnél*. Budapest, ELTE Jogi tanulmányok.
- Pokol Béla: Jegyzetek az erkölcs és a morál szerepéről a modern társadalmakban. *Jogelméleti Szemle* (2005) 3. szám. <https://jesz.ajk.elte.hu/pokol23.html> (A letöltés dátuma: 2022. 08. 09.)
- Pongrácz Alex: Az államelmélet válsága Carl Schmitt és Magyary Zoltán munkássága alapján. *Államtudományi Műhelytanulmányok* (2017) 3. szám.
- Pozsgai Zsolt: I. rész/3. : Általános rendőrségi ismeretek: A rendőri hivatás. Lásd: Pályakezdő Rendőrtisztek Kézikönyve. (2016) Budapest. pp. 31-44. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4955/P%E1lyakezd%20%20rend%20rtisztek%20k%E9zik%F6nyve.pdf?sequence=3> (A letöltés dátuma: 2022.07.16.)
- Rawls, John (1997): *Az igazságosság elmélete*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Rendőrijárőr képzés. Pályázati felhívás: https://www.police.hu/sites/default/files/Rendorjaror_kepzes_palyazati_felhivas%202022.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.20.)
- Rendőrviccek. Szerkesztette: Rangáné Lovas Ágnes. Aranyhal Könyvkiadó.
- Rédey Miklós (1916): *A rendőri szolgálat vezérfonala*. Budapest, „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- Rédey Miklós (1923): *Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba*. Budapest
- Sallai János (2019a): *A magyar rendészet története*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa Kiadó.
- Sallai János: A magyar rendészettudomány akkreditációja. *Belügyi Szemle* 67. (2019b) 10. szám 7-23. <http://real.mtak.hu/111586/1/SallaiJanosBelugyiSzemle2019.evi10.szam7-23..pdf> (A letöltés dátuma: 2021.12.07.)
- Sallai János: A magyar rendészettudomány úttörője, Karvasy Ágost. *Magyar Rendészet* 14. évfolyam (2014) 6. szám. 113-117.o.

- <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/3871> (A letöltés dátuma: 2022.10.24.)
- Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig. 100 éves a magyar rendőrség. *Rendőrségi Tanulmányok* III. (2020a) különszám. 8-39.
- Sallai János: A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* 19. kötet (2017) 219-223. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIX/sallai.pdf> (A letöltés dátuma: 2018.01.26.)
- Sallai János: A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII-XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban. *Belügyi Szemle* 63. évfolyam (2015) 12. szám 129-144.o.
- Sallai János (2021): *A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa Kiadása.
- Sallai János (2019c): *A rendészettudomány forrásai, gyökerei*. Gondolatok a rendészettudományról, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest. 241-248. <http://real.mtak.hu/93732/1/MRTT15.pdf> (A letöltés dátuma: 2021.12.09.)
- Sallai János: A schengeni integráció folyamata és jövője. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* (2005) IV. kötet 77-84. <http://www.pecshor.hu/periodika/2005/sallai.pdf> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.)
- Sallai János: A sokszínű rendőrségtől az állami rendőrségig. In: Megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. *Rendészettörténeti tanulmányok* 3. (2020b) Rendőrség Tudományos Tanácsa, 68-91.
- Sallai János: Concha Győző, a rendészet jeles tudósa. *Magyar Rendészet* 15. (2015) 1. szám. 39-45.
- Sallai János: Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága. *Magyar Rendészet* 19. (2019) 2-3. szám. 207—216.
- Sallai János (2022): *Igazgatásrendészet története*. Budapest. (megjelenés alatt)
- Sallai János: Rendőr-, rendőraltiszt-, rendőrtörzsaltiszt-képzés a m. kir. rendőrség államosítása után. *Magyar Rendészet*, 16. (2016), 6.
- Sárközi Irén (2008): *Nők a rendészetben*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Schanda Balázs: Az eskü a mai magyar közjogban. *Iustum Aequum Salutare*. II. 2006/3-4. 151-191.
- Schering Gábor: A nemzeti burzsoázia diszkrét bája: A demokrácia hanyatlásának politikai gazdaságtana. Társadalomkritikai tanulmányok Magyarország elmúlt 25 évéből. Napvilág Kiadó. 2016.03.11. https://www.researchgate.net/publication/325929830_A_nemzeti_burzsoazia_diszkret_baj_a_demokracia_hanyatlanak_politikai_gazdasag_tana (A letöltés dátuma: 2023.02.06.)
- Schirilla Achill: A hatóságok védelme. *Rendőrségi Szemle*. VII. (1924) 3. szám.
- Schreiber Emil (1917): A prostitúció. A Magyar Királyi Belügyminisztérium Felügyelete Alatti Rendőrségi Szaktanfolyamok Kiadványai, "Patria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.T. Budapest.
- Scitovszky Béla: Közbiztonság és társadalom. I. (1927a) 24-25. szám.
- Scitovszky Béla: Az erkölcs. *Pesti Napló*, 78. (1927b) 47. szám.
- Scruton, Roger (1995): *Mi a konzervativizmus?* Budapest, Osiris Kiadó.
- Siculus: A jó rendőr. *Rendőrségi Szemle* I. (1924) 2. szám.
- Soós Mihály: A háborús és népellenes bűntettek feltárásának forrásai a történeti levéltárban. (Megjelent: *Trezor* 3. 81-106) https://www.abtl.hu/iratok/cikkek/soos_haborus
- Szabó András: Helyet kér a rendészettudomány. *Magyar Rendészet* 4. (2004) 1. szám.
- Szabo, Denis ed. (1975): *Police, culture et société*. Montréal, Presse de l'Université de Montréal.

- Szabó László: Levelet kaptam... Magyar Rendőr 31. évfolyam (1977) 24. szám
- Szalai Bálint: Elindult az Európai Ügyészség, Magyarország nem kér belőle. *Szabad Európa*. 2021. június 1. <https://www.szabadeuropa.hu/a/europai-ugyeszseg-kovesi-orban-szuverenitas/31284121.html> (A letöltés dátuma: 2022.10.24.)
- Szamel Lajos (1977): *A magyar közigazgatástudomány*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szamel Lajos: A belügyi szervek munkája társadalmisításának főbb elvi kérdései. *Belügyi Szemle*, A BM Tanulmányi és módszertani Osztálya I. (1963) 9. szám
- Szamel Lajos (1990): *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai*. Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája.
- Szentgyörgyi Károly: A jó rendőr felkészültsége. *Rendőr I.* (1927) 13. szám.
- Szerződéses határvadász képzés. <https://www.police.hu/hu/szerzodeses-hatarvadasz-kepzes> (A letöltés dátuma: 2022.07.20.)
- Szigetvári Oszkár: Nyomozó tevékenység a Magyar Királyi Pénzügyőrségnél. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, XXVII. évfolyam (2017) 54. szám 127-140.
- Szikinger István (1998): *Rendőrség a demokratikus jogállamban*. Budapest, Sík Kiadó.
- Szilágyi Dénes: Tele volt humorral az elmúlt 50 év – Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy. *Bonum Publicum* 2022. május.
- Szilágyi Péter (2014): *Jogi alaptan*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Szontagh Vilmos (1928): *A közigazgatás szabad belátása. (Diszkrecionális közigazgatás) Közigazgatásjogi dogmatikai tanulmány*. Miskolci Ev. Jogakadémiai Tudományos Értekezéseinek Tára. 32. szám. Miskolc, Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság.
- Sztárayné Kézdy Éva: Kutatásmódszertan és prezentációkészítés. 6. rész: Az interjúkészítés módszertana. Károli Gáspár Református Egyetem. 2011. 5-6. dia http://www.szepejudit.hu/interjukeszites_modszertan.pdf (A letöltés dátuma: 2022. 10. 01.)
- Tarján M. Tamás: 1776. július 4. *A Függetlenségi Nyilatkozat elfogadása*. <https://rubicon.hu/kalendarium/1776-julius-4-a-fuggetlensegi-nyilatkozat-elfogadasa> (A letöltés dátuma: 2020. 09. 23.)
- Taylor A.E. (1953): *Platon*. Fordította: Bárány István. Budapest, Osiris Kiadó.
- Taylor, Charles (1975): *Hegel*. Cambridge University Press.
- Tálas Géza: A csendbiztostól a rendőrig. *A magyarországi rendőrség története*. Magyar Rendőr 18. évfolyam (1964) 43. szám.
- Tálas Péter et. al. (2021): *A globalizált világ kihívásai*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó. https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/static/pdfjs/web/viewer.html?file=https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/16247/A_globalizalt_vilag_kihivasai_elektronikus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tisza Miksa: *A fegyelem. Rendőrségi Lapok*, 1920. év 18. szám.
- Tisza Miksa (1925): *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, „Haladás” Nyomda.
- Tiszthelyettes-képzés. Pályázati felhívás. <https://www.police.hu/a-rendorsegrol/kepzes/tiszthelyettes-kepzes> (A letöltés dátuma: 2022.07.20.)
- Tomcsányi Móric (1926): *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Budapest, Egyetemi Nyomda.
- Tomcsányi Móric (1929): *Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Kiadó.
- Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda.
- Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai. Különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda.

- Tóth J. Zoltán: John Rawls igazságosság elmélete. *Jogelméleti Szemle* (2005) 1. szám <http://jesz.ajk.elte.hu/tothj212.html> (A letöltés dátuma: 2020. 09. 25.)
- Tóth Krisztián: Híres testőrök és testőrgárdák az ókorban II. *Bolyai Szemle* XXII. (2013) 1. szám 5-24.
- Tóth Nikolett Ágnes: „Szakmaiság, szerénység és szorgalom” Beszélgetés Dr. habil. Boda József nemzetbiztonsági vezérőrnaggyal (nb. vörgey.), a Rendészettudományi Kar dékánjával *Bonum Publicum* 2015. november (A letöltés dátuma: 2022. július 18.)
- Tóth Nikolett Ágnes: Történelmi visszpillantás. 11-22.o. In.: *50 éves a rendészeti felsőoktatás. Jubileumi kiadvány 1971-2021*. Szerkesztette: Boda József – Tóth Nikolett Ágnes. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó 2021.
- Transparency International. <https://www.transparency.org/en/> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Transparency International Alapítvány Magyarország (2018): *Fekete Könyv. Korrupció Magyarországon 2010-2018*. <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2018/03/Fekete-k%C3%B6nyv.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Transparency International Alapítvány Magyarország (2021): *Fekete Könyv II. Korrupció és az állam foglyul ejtése Magyarországon*. https://transparency.hu/wp-content/uploads/2022/01/Fekete_Konyv_II_2022.pdf (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)
- Valcsicsák Imre és Nagy László (1992): *A társadalom- (történelem) tudományos ismeretek oktatásának helye és szerepe a rendőrtiszti képzésben*. Budapest, BM Kiadó.
- Valcsicsák Imre (2007): *Rendészeti etika (MA szak)*, Budapest, Rendőrtiszti Főiskola Kiadó.
- Valcsicsák Imre (2013): *Rendészeti (szakmai) etika*. Budapest, Kiadja: FÁMA Zrt. – Nemzeti Közszolgálati Tankönyv Kiadó Zrt. <https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/etika-jegyzet.original.pdf> (A letöltés dátuma: 2019.01.07.)
- Vasas Tamás: Concha Győző közigazgatásának államelméleti sajátosságai. *Iustum Aequum Salutare* 2022/1. szám 175-197. <https://szacikkadatbazis.hu/doc/8306628>
- Vári Vince: A média és a rendőrség iránti bizalom. *Magyar Rendészet* (2016) 4. szám 73—89.
- Vég Márton: Etikai kódex a rendőröknek – a Fidesz reménytelennek látja a megújíthatóságot. *Világgazdaság* 2007.07.06. <https://www.vg.hu/kozelet/2007/07/etikai-kodex-a-rendoroknek-a-fidesz-remenytelennek-latja-a-megujhoda> (A letöltés dátuma: 2022.06.09.)
- Végyvári József életrajzi dosszié. http://w3.osaarchivum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2024:dunagate-vegyvari-jozsef-eletrajzi-dosszieja&catid=86&Itemid=1898 (A letöltés dátuma: 2023. január 24.)
- Vértesy László: Közigazgatási jog. Norma – jog. Ppt előadása. <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/Normatan.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.10.16.)
- Warburton, Nigel (2000): *Bevezetés a filozófiába*. Budapest, Kossuth Kiadó.
- What is corruption? Transparency International. <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- Who we are. Transparency International. <https://www.transparency.org/en/who-we-are> (A letöltés dátuma: 2022.02.08.)
- World Justice Project. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global> (A letöltés dátuma: 2022.10.31.)
- World Justice Project. About Us. <https://worldjusticeproject.org/about-us> (A letöltés dátuma: 2022.10.31.)
- ZSOLT Péter: Az antikorrupciós kezdeményezések története. ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 számú „Korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése” című kiemelt projekt. Forrás: www.korrupciomegelozes.kormany.hu

ÖNÁLLÓ KÜLFÖLDI SZAKIRODALMAK

- Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (01.06.1794), Erster Theil.
<https://opiniojuris.de/quelle/1622>
- Catino, Maurizio: Mafia rules. The role of criminal codes in mafia organizations. *Scandinavian Journal of Management* 31 (2015) 536-548.
<https://daneshyari.com/article/preview/895770.pdf> (A letöltés dátuma: 2022.10.25.)
- Cohen, Howard S., Feldberg, Michael (1991): *Power and Restraint*. The Moral Dimension of Police Work. London, Praeger.
- Competency and Values Framework for policing - A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszer.
https://d17wy4t6ps30xx.cloudfront.net/production/uploads/2017/09/Competency-and-Values-Framework-for-Policing_4.11.16.pdf (A letöltés dátuma: 2023.02.04.)
- Conference "The police role in a democratic society: European code of police ethics, nearly 20 years" 20-21 October 2020 Council of Europe, Agora building - Room G3, Strasbourg.
Conference "The police role in a democratic society: European code of police ethics, nearly 20 years" (coe.int) (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Delamare, Nicolas (1729): *Traité de la Police*. Amsterdam.
- Delattre, Edwin J. (2011): *Character and cops. Ethics in policing*. Washington D.C., The AEI Press.
- Dicke, Wolfgang: Internationales, Europarat will "Kodex für Polizei-Ethik", *Deutsche Polizei* (2001) év 6. szám [https://www.gdp.de/gdp/gdp.nsf/id/dp0601/\\$file/0106_06.pdf](https://www.gdp.de/gdp/gdp.nsf/id/dp0601/$file/0106_06.pdf) (A letöltés dátuma: 2022.01.14.)
- Failla, Stefano: *The European code of police ethics 20 years on – a view from a training angle*. 45-50. <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/450/336> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Gourley, G. Douglas: Police Discipline. *American Journal of Police Science; Journal of Criminal Law and Criminology*. 1950. év 41. szám 14. cikk; 85-100.
<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3762&context=jclc> (A letöltés dátuma: 2021. 06. 22.)
- Greenwood, Ernest (1957): *Attributes of a Profession*. Oxford, Oxford University Press.
- IACA – International Anti-Corruption Academy (Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia)
<https://www.iaca.int/> (A letöltés dátuma: 2022.09.05.)
- IACA – International Anti-Corruption Academy (Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia)
<https://www.iaca.int/who-we-are/about-us/history.html> (A letöltés dátuma: 2022.09.05.)
- Kleining, John (1996): *The ethics of policing – A rendőrség etikája*. New York, Cambridge University.
- Moll, Monica M. (2016): *How far have we come? The state of police ethics training in police academies in the U.S. Dissertation, Ph.D., Kent State University*.
https://etd.ohiolink.edu/apexprod/rws_etd/send_file/send?accession=kent1461239418&disposition=inline (A letöltés dátuma: 2021.12.05.)
- Pagon, Milan (2000): *Police ethics and integrity*. Ljubljana, Slovenia.
- Perry, Marvin: The evolution of modern European nationalism. *Journal of East and West Studies*, (1984) 13. kötet 2., 23-41.
- Pollock, Joycelyn M. (2021): *Ethical Dilemmas and Decisions in Criminal Justice*. Texas State University – San Marcos.
- The European Code of Police Ethics
<https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/450/336> (A letöltés dátuma: 2022.07.16.)

Wathne, Christin Thea (2020): New Public Management and the Police Profession az Play. *Criminal Justice Ethics*, 39:1, 1-22, DOI: 10.1080/0731129X.2020.1746106 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0731129X.2020.1746106> (A letöltés dátuma: 2022.06.30.)

SZABÁLYZATOK, RENDELETEK

- A Belügyminiszter 242.051/1949. IV/1. b. B.M. számú rendelete Rendőrségi eszköz letétele tárgyában
- A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a tanácsnak. Az Unión belüli jogállamiság további erősítése Az aktuális helyzet és a lehetséges további lépések. Brüsszel 2019.04.03. COM(2019) 163 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0163&from=HU> (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)
- A Budapest-fővárosi rendőrségről. 1881. évi XXI. törvénycikk. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88100021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D31> (A letöltés dátuma: 2019.04.23.)
- A Büntető Törvénykönyvről, a 2012. évi C. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)
- Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről. 2006. évi CI. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600101.tv>
- A közúti közlekedésről. 1988. évi I. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=98800001.tv> (A letöltés dátuma: 2022.10.09.)
- A m. kir. belügyminiszterének 39,820/1921. B.M. számú rendelete. A m. kir. állami rendőrség szervezetének és szolgálati szabályozásáról. *Belügyi Közlöny* XXVI. 203. (1921) 20. szám. 910-940.
- A magyar királyi belügyminiszter 1899. évi 130.000 számú körrendelete valamennyi törvényhatósághoz, a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. t.-cz. életbeléptetése alkalmából a nyomozó és rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás. Budapest, 1899. december 22.
- A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 151.000 számú körrendelete, a közérkölciség védelméről. *Belügyi Közlöny*, 32(8). Budapest, 1927. február 11.
- A magyar királyi belügyminiszter 1940. évi 95.400 számú rendelete, a m. kir. rendőrség tisztikara, detektívtestülete és őrszemélyzete nőszülési szabályzatáról. Rendeleték tára 1940. január 30. Budapest, Dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc m. kir. belügyminiszter aláírásával.
- A magyar kormány 1919. évi 5.047. M.E. számú rendelete, a rendőrség államosításáról. 1919. évi 5.047. M.E. számú rendelet 1919. október 01.
- A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 2.számú parancsa. Budapest, 1968. február 6-án.
- A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 23.számú parancsa. Budapest, 1975. október 23-án.
- A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1977. számú parancsa a rendőrség szolgálati Szabályzata kiadásáról. Budapest, 1977. május 23-án. Rendőrség szolgálati szabályzata. Szám: 10-22/7/1977. Belügyminisztérium. 1977.
- A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 24/1985. számú parancsa a Magyar Népköztársaság Rendőrsége Szolgálati Szabályzata kiadásáról. Budapest, 1985. július 9.
- A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv> (A letöltés dátuma: 2021.02.25.)
- A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény. Jogtár 1994.X.01. és 1995.XII.31. között hatályos állapota szerint. (A letöltés dátuma: 2022.03.28.)
- A Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről. 25/2013. (VI.24.) BM rendelet. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300025.bm> (A letöltés dátuma: 2022.01.25.)

- A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről. 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700329.kor> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)
- A rendőrség szolgálati szabályzata (1968): Belügyminisztérium, Szám: 10-21/2/1968.; A Belügyminisztérium kiadványa.
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról. 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100030.bm> (Letöltés dátuma: 2021.02.27.)
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény (Továbbiakban röviden: Hszt.) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv> (Letöltés dátuma: 2021.02.26.)
- A Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) *A Európai Unió Hivatalos Lapja* L332/103 2007.12.18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0845&from=HU> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)
- A Terrorrelhárítási Központ megalakulásáról szóló 295/2010. (XII.22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000295.kor> (A letöltés dátuma: 2022. 04. 03.) Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése. OBH 5007/1997. Előadók: dr. Kiss László, dr. Csóré Erika, dr. Katona Anikó. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/40101/199705007.rtf/9bb2c4bd-6edb-4949-986e-d9eb75e15711?version=1.0>
- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettesének. Jelentése a rendőrök élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos vizsgálatról készült OBH 1924/2004. sz. ügyben. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/94187/200401924.rtf/a3796bb4-2bc4-4fde-b5e0-62c56965c6bb?version=1.0&t=1362227205125>
- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény és ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300031.tv> (A letöltés dátuma: 2022.07.24.)
- Az Európai Unióról szóló szerződés szerkezetbe foglalt változata. 2012.10.26. C 326/19. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)
- Az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítása a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2019-41-B0-8E> (A letöltés dátuma: 2022.10.27.)
- Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről, 1872. évi XXXVI. törvénycikk <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200036.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29> (A letöltés dátuma: 2019.04.23.)
- Általános kívánalmak a magyar államrendőrség tagjainak szolgálati és szolgálaton kívüli magatartása tekintetében. 1. sz. melléklet a 225.444 1947. IV. 1. a. B.M. számú rendelethez. Rendőrségi Közlöny 3. évfolyam 13. szám 1947. július 1.
- Camden vagyonszerezési ügynökségek közti hálózat (CARIN) 1-2.o. <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/30b9df21-ef0a-4111-8ee3-070d5c6cf951/language-hu> (A letöltés dátuma: 2022.11.04.)
- Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalása. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_HU.html#title1 (A letöltés dátuma: 2022.09.19.)
- Magyar Közlöny 2022. évi 117. száma. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/aacee08e2a52477c90eb189660f4287c3fea14ef/megtekintes> (A letöltés dátuma: 2022.07.15.)

Magyarország Alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> (Letöltés dátuma: 2021.04.24.)

Nősülési szabályzat a magyar királyi honvédség és csendőrség számára (1908). Budapest.

R-2 (1948): Szolgálati szabályzat a rendőrség részére. A Belügyminisztérium hivatalos kiadása, Budapest.

Szervezési szabályzat és a fő- és székesfővárosi magyar királyi államrendőrség őrsége számára (1893). Budapest, Athenaeum Kiadó.

Utasítás a Nyitravárosi Rendőrség számára (1886). Nyitra: Nyomtatott özv. Neugebauer Annánál.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

ÁBTL 1.12.2. BRFK Állambiztonsági szerveinek iratai 1957-1990 "Duna-Gate" ügy kapcsán lefoglalt iratok 10-37 doboz 1971-1990.

ÁBTL 4.1. A-2013 A III/III. Csoportfőnökség módszertani tanulmányai a hálózattal, ügynökséggel kapcsolatban.

ÁBTL 4.1. A-291 dosszié. Budapestről Békés megyébe kitelepítettek listája.

ÁBTL, Törzsszám: 2.1. A volt zárt irattár levéltári anyaga XII/8.t.-74-1469/1952.05.21. Nyt.ikt.szám: 103-9219.

ÁBTL, Törzsszám: 3.1.2. Ikt.szám: M-17620; Tárgy: Nagy Lajos Nyt./egyéb ik.: 11-63387(H)

ÁBTL, Jelzet 2. 3.1.9. V-175086/1; Tárgy: Pál Gyula r. törm.

ÁBTL, Törzsszám: 3.1.2. Ikt.szám: M-26535; Tárgy: Piros; Nyt./egyéb ik.: H-27362

BFL, Jelzet: HU_BFL_XXV_2_a_1_c_1_0850; Ügyszám: 1946.Eln.I.D. 850. Dr. Éliássy Sándor ügye.

BFL, Jelzet: HU_BFL_XXV_2_a_1_c_1_0850 Dr. Éliássy Sándor ügye, 1946 (ügyirat)

MNL, Jelzet: HU_MNL_OL_K27_19380830 1938.08.30. Világkongresszus alkalmával dr. Éliássy Sándor főkapitány részére a Magyar Érdemrend középkeresztje a csillag érdemet szerzett.

A SZERZŐ TÉMÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE

- Nándori Nikoletta Petra: Fegyelem és mérlegelés. A két világháború közötti Magyarország rendőri erényeiről. *Magyar Rendészet* Doktoranduszok Országos Szövetség, Rendészettudományi Osztályának Különkiadása. XXII. (2022) 2. szám. 275-296.
- Nándori Nikoletta Petra: Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről. *Rendvédelem* X. (2021a) 3. szám. 1-11.
- Nándori Nikoletta Petra (2021b): *Gondolatok a társadalmi szerződéselméletekről és a rendőri hivatásról*. Honestas, Humanitas, Humilitas, Budapest, L'Hartmann Kiadó. 143-151.
- Nándori Nikoletta Petra: Concha Győző és a rendőri erények. *Magyar Rendészet* (2021c) 3. szám. 155-170.
- Nándori Nikoletta Petra: A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle* 69. (2021d) 7. szám. 1181-1208.
- Nándori Nikoletta Petra: Egy városi rendőrkapitányság története a dualizmus korában. *Belügyi Szemle* 68. (2020) 6. szám. 105-121.
- Nándori Nikoletta Petra: HUMINT – Gondolatok az emberi tényező szerepéről a XXI. századi titkosszolgálati munkában. *Nemzetbiztonsági Szemle* 7. (2020) 4. szám. 96-104.
- Nikoletta Petra, Nándori: About the police headquarters in Nyitra. *Policajna Teoria a Prax* XXVII. (2019) 4. szám. 91-103.
- Nándori Nikoletta Petra: Szakmatörténeti forrásajánló: Pilch Jenő József: A hírszerzés és kémkedés története. *Nemzetbiztonsági Szemle* 7. (2019) 1. szám. 106-110.
- Nándori Nikoletta Petra: A rendőrség tízparancsolatának bemutatása. *Pécs Határőr Tudományos Közlemények* XX. (2018) 307-312.
- Nándori Nikoletta Petra: Még mindig ugyanazok a problémák... A rendőri erkölcs statikussága a közszolgálati etika tükrében. *Magyar Rendészet*, XVI. (2016) 3. szám. 123-135.
- Nagy Nikoletta: A rendőri állomány erkölcsi normái és problémái. *Rendvédelmi Füzetek*, (2011) 2. szám. 21-74.

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: A disszertáció tudományágbeli elhelyezése. Készítette: a szerző.....	12
2. ábra: A rendőri erkölcs természete.....	32
3. ábra: A rendőri hivatás elemei. Készítette: a szerző.	54
4. ábra: Thaisz Elek (1820-1892).....	105
5. ábra: Thaisz Elek osztrák kém és budapesti rendőrség első főkapitánya.....	107
6. ábra: dr. Éliássy Sándor vidéki rendőrfőkapitány	152
7. ábra: dr. Éliássy Sándor főkapitány, dr. Török János főparancsnok, dr. Dóra Sándor főkapitányhelyettes, dr. Laky Lajos (Schäffer fotószalon felvétele) Magyar Rendőr VI. (1939) 11.szám 243.o.	153
8. ábra: A budapesti főkapitánysághoz beosztott fogalmazó- és felügyelógyakornokok szemléje a főkapitányság dísztermében. (Schäffer fotószalon felvétele) Magyar Rendőr VI. (1939) 11.szám 243.o.....	153
9. ábra: Rendőr viccek és a valóság	179
10. ábra: Erkölcs-érték	180
11. ábra: Ejnye, szedtevette!	180
12. ábra: A továbbképzésről.....	181
13. ábra: A kötelességtudatról.....	181
14. ábra: „Ésszerű” spórolás.....	182
15. ábra: Az eszményként elvárt rendőri erények. (1867-1989). Készítette: a szerző.	188
16. ábra: A rendőri kompetenciák és értékek keretrendszer.....	212
17. ábra: Az IPA logója.....	218
18. ábra: A feszített gubanc.....	231
19. ábra: Globális Korrupciós Barométer.	243
20. ábra: Fekete Doboz.....	258

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁBTL	Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
AEPC	Association of European Police Colleges - Európai Rendőrfőiskolák Szövetsége
ALR	Allgemeines Landrecht für die Preussischen
ARO	Asset Recovery Office – Vagyon-visszaszerzési Iroda
ÁSZ	Állami Számvevőszék
ÁVH	Államvédelmi Hatóság
BFL	Budapest Főváros Levéltára
BM	Belügyminisztérium
BRFK	Budapesti Rendőr-főkapitányság
BV	Büntetés-végrehajtás
CARIN	CARIN Secretariat Camden Asset Recovery Inter-Agency Network - Camden Vagyon-visszaszerzési Ügynökségközi Hálózat
CEPOL	EU Agency for Law Enforcement Training – EU Bűnüldözési Képzési Ügynöksége
EU	Európai Unió
EMSZO	Egyházközi Munkás Szakosztályok
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
EPPO	European Public Prosecutor's Office - Európai Ügyészség
Eurojust	European Union Agency for Criminal Justice Cooperation - Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége
EUROPOL	European Police Office - Európai Rendőrségi Hivatal
FATF	Financial Action Task Force - Pénzügyi Akciócsoport
FBI	Federal Bureau of Investigation - Szövetségi Nyomozó Iroda/(Hivatal)
GRECO	Group of States against Corruption - Korrupció Elleni Államok Csoport
Hszt.	A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény
IACA	International Anti-Corruption Academy - Nemzetközi Korrupcióellenes Akadémia
ICOFI	Nemzetközi Pénzügyi Nyomozói Akadémia – International College of Financial Investigation
IH	Integritás Hatóság
ILEA	International Law Enforcement Academy
INTERPOL	International Criminal Police Organization - <i>Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezet</i>
IPA	International Police Association – Nemzetközi Rendőrszövetség
KBM	Közzet megbízott
KERA	Közép-európai Rendőrákadémia - Mitteleuropäische Polizeiakademie (MEPA) - nyelvképzés
KISZ	Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség
KNYF	Központi Nyomozó Főügyészség
KR	Készenléti Rendőrség
KRESZ	Közúti Rendelkezők Egységes Szabályozása

KTO	Képzéstámogatási Osztály (Taktikai Képzés)
LfroS	Language for Services – akkreditált egynyelvű angol rendészeti szaknyelvi vizsga
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MNL	Magyar Nemzeti Levéltár
MONEYVAL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism - Európa Tanács Pénzmosás elleni intézkedések és a terrorizmus finanszírozása értékelésével foglalkozó szakértői bizottsága
MRK	Magyar Rendvédelmi Kar
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
NKE RDI	Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola
NKE RTK	Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar
NET	Népköztársaság Elnöki Tanács
NNI	Nemzeti Nyomozó Iroda
NOK	Nemzeti Oktatási Központ – International Training Centre
NVSZ	Nemzeti Védelmi Szolgálat
OBH	Országos Bírósági Hivatal
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
OIF	Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság
OLAF	Office Européen de Lutte Antifraude - Európai Csalás Elleni Hivatal
ORFK	Országos Rendőr-főkapitányság
OSZK	Országos Széchényi Könyvtár
OTDK	Országos Tudományos Diákkör
ROKK	Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ
RSZVSZ	Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat
RTK	Rendészettudományi Kar
Rtv.	A Rendőrségről. 1994. évi XXXIV. törvény
SZEM	SZEM modell, szilárd erkölcsiség modellje (pszichológia)
TEK	Terrorelhárítási Központ
TDK	Tudományos Diákkör
TI	Transparency International - Nemzetközi Átláthatóság
TSZCS	Termelőszövetkezeti Csoport
UNCAC	United Nations Convention against Corruption – ENSZ Korrupció Elleni Egyezménye
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime – ENSZ Kábítószerellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala
WJP	World Justice Project - Világ Igazságügyi Projekt

FÜGGELÉK

Interjú alanyaim:

- Dr. Balla Zoltán NKE egyetemi docens (I1)
- Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, NKE egyetemi docens²⁸⁶ (I2)
- Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. r. dandártábornok, NKE egyetemi tanár (I3)
- Dr. Gaál Gyula r. ezredes, Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság hivatalvezetője (I4)
- Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, NKE Tanácsadó Testület tagja²⁸⁷ (I5)
- Dr. Németh Zsolt ny. r. ezredes, NKE egyetemi docens²⁸⁸ (I6)
- Dr. Pongor Sándor ny. r. ezredes (I7)
- Dr. Tarján Gábor nyugalmazott NKE egyetemi docens (I8)

Dátum: az interjúk felvételére 2022. június – július között került sor.

Interjú kérdések

1. Véleménye szerint hogyan változott általánosságban a rendszerváltás előtt és után az erkölcsi norma a rendőrségen? Mi volt az, amit mindkettőben elvártak és mi volt a különbség?
2. Hogyan értékelné, milyen tapasztalatai vannak a rendőrség etikai elvárásait illetően a pályafutása elején, alatt és a végén?
3. Ön szerint mivé kellene fejleszteni a rendőrség erkölcsi normáit? Ez hogyan tükröződne a rendőrség etikai kódexében konkrétan leírva?

Dr. Balla Zoltán NKE egyetemi docens

Dátum: 2022. 06. 23.

Helyszín: Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b. Aula

Azért ilyen az általános rendészeti erkölcs – etika - morál, mert beleillik az egész az adott társadalom etikájába moráljába. Nem lehet kivétel. Az meg miért ilyen? - Negatív értelemben használom a miért szót. - Mert az érdek determinál mindent, az érdek. Te amikor a munkahelyeden azonos pozícióban vagy egy kollégával és teszem azt valakinek – nem tudom most tisztí rangban vagy-e vagy nem egy tisztí beosztás megnyílik és mindketten arra törekedtek és hasonló kapacitással, teljesítménnyel bírtok Az elmúlt három év munkátok minőségének értékelése. Mi a te érdeked? Hogy téged nevezzenek ki. És mi az ő érdeke?

²⁸⁶ Szabó Béla: A katonás rendőr. *Honvédelem* 2015. május 23. <https://honvedelem.hu/hirek/portrek/a-katonas-rendor.html> (A letöltés dátuma: 2022. július 18.)

Tóth Nikolett Ágnes: „Szakmaiság, szerénység és szorgalom” Beszélgetés Dr. habil. Boda József nemzetbiztonsági vezérőrnaggyal (nb. vörgey.), a Rendészettudományi Kar dékánjával *Bonum Publicum* 2015. november, 6-13.o.

²⁸⁷ Janza Frigyes ny. rendőr vezérőrnagy 2021. november 19- én, 2021. november 19- én, az NKE RTK Kari napon elmondott az NKE RTK Kari napon elmondott ünnepi beszéde. *Magyar Rendészet* 21. évfolyam (2021) 4. szám pp. 15-19. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/5888/4861> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 26.)

Dános Valér: "Út az állatorvosi műtőasztaltól a belügyi oktatási főszemlélőségig." *Belügyi Szemle* 70. évf. (2022) 4. szám. pp. 867-877. <https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/8437/6893> (A letöltés dátuma: 2022. 07. 26.)

Szilágyi Dénes: Tele volt humorral az elmúlt 50 év – Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy. *Bonum Publicum* 2022. május. 6-11.o.

²⁸⁸ Millei Ilona: Németh Zsolt: A rendszerváltás óta nem tisztázták, mi is a rendőrség dolga. *HírKlikk* 2022. július 23. <https://hirklikk.hu/kozelet/nemeth-zsolt-a-rendszervaltas-ota-nem-tisztastak-mi-is-a-rendorseg-dolga/401391> (A letöltés dátuma: 2022. július 25.)

Ugyanez. Mi fog tehát történni egy ilyen frusztrált szituációban? Érdekek szerint fogsz te is dönteni meg ő is. Ha kell akkor smúzolóással. Most én nem rólad beszélek, hanem általában beszélek. El lehetett ítélni az embert? - Az ember tragédiája óta nem. Gyarló az ember ugyanis, hanem mert gyarló. El lehet ítélni azért, mert van három gyermeke érdekem azt kívánja, hogy keressek 30.000 Ft-tal többet, mert tisztí beosztásba kerülök? – Nem lehet elítélni, azért az embert. Az a kérdés, hogy ennek a gyarlóságnak, ennek az érdeknek hol van a határa? Szerintem legalábbis. Én is gyarló vagyok, te is az vagy. Ott a határ, ahol a belső értéked, a belső intelligenciád falat épít. Addig elmész és tovább nem. Tehát teszem azt nem ártok a másoknak. Érdemem azt kívánja, hogy adott esetben a főnöknek kinyalóm a seggét. Ha azzal nem ártok neki, akkor nyaljam ki a seggét. Tehát nálam ott a határ, hogy nem ártok a másoknak. A saját érdekemért megteszek mindent és mindenki ilyen. Ne legyen kétséged. Miért, mert van politikai értelemben? A politika is érdeke szerint cselekszik. Az ember már miért ne cselekedjen érdeke szerint?

A politikának az érdekmotiváltsága és determináltsága abszolút értelemben kihat az egyes emberre is. De, ez így van az ókortól, a féllálmiságtól kezdve már ez így volt. Amikor a féllálmiság időszakában az állattartók találkoztak egy állatkereskedővel. Mi volt az érdekük? Beteg állatot ne engedjék be. Ezért kiközösítették maguk közül a beteg állatot tartót. Pedig hát ugye lehet, hogy az ő állata is beteg volt. Aedilis curulist ezért hozták létre a vásárrendészt annak idején.

1. Semmi. Markánsan semmi nem változott. A rendszerváltás előtt ugye, pártirányítás volt. Miért, most nem az van? – Hát dehogynem. Mondjuk benne van a törvényünkben, hogy pártsemlegesnek kell lennie a rendőröknek.

Sehogy nem változott. Miért, a régi rendszerben is a párt választotta ki az országos rendőrfőkapitányt, megyei rendőrfőkapitányt. Miért most nem így van? Hát dehogynem.

Hát akkor mitől van változás? Miért lenne változás? A világ minden rendőrsége így működik. Nehogy már itt. Hát nézzünk meg egy amerikai filmet, a sheriff rendszert. Nem látok markáns változást. A rendszerváltás előtt is tanítottam, ma is tanítok. Tudod hol van különbség? Mégiscsak, hogy mondjak valamit. A rendszerváltás előtti rendőr tisztképzésben volt egy összetartó, belső koherencia. Most nincs. Ennek az az oka, egyik oka, több oka van. Egyik oka, hogy a rendfenntartás előtt ugye többségében, most dátumokat nem tudok mondani, de körülbelül a rendszerváltás 1989/90 környékén vagyunk, amikor a kapuk kezdtek kinyílni a felsőoktatásban. Mármint a Rendőrtiszt Főiskola kapui és ugye a híregységi tiszteket kezdték lassan beengedni majd aztán csak azokat. Míg előtte csak a hivatásos állomány lehetett főiskolás. Aki már néhány évet már leszolgált előtte és az akkori vezetője parancsnoka úgy ítélte meg, hogy tanuljon, mert van értelme. Volt egy rendőri összetartó erő, most abszolút nincs. És az az egyfajta összetartozás, mondok egy példát neked: ami viszont mégis csak egyfajta valamilyen szinten az etikai, szolidaritási, emberi vonásokra jellemzőt ad. Annak idején, amikor egy rendőrtiszt főiskolás hallgató elveszítette a havi fizetését és volt két gyereke. Ez megtörtént eset, akkor a szakasztársak összedobták a fizetését. Ma ez lehetetlen, nem azért, mert nincs két gyereke a hallgatónak, elveszíti a fizetését. De fiatal gyerekek nem érdekel senkit. Annak idején összejártak a hallgatók, kíváncsiak voltak egymás életére, ma nem járnak össze a hallgatók. Ezek a húsz tizenkilenc éves gyerekek, koruknál fogva és mentsük fel őket e tekintetben. Azt a kohéziót nem tudják kiépíteni, aminek van erkölcsi vonulata meg etikai vonulata is, mint a régi idézőjelben régieknél. Tehát e tekintetben erősebb volt az a rendszer. A rendőrtiszt után képzésben. És hogyha az a kérdés leszűkíthető a Rendőrtiszt Főiskola, Nemzeti Közszerződési Egyetem kérdés, leszűkíthető? Akkor azt tudom mondani, hogy a Nemzeti Közszerződési Egyetem megszüntette objektíve azokat az intézményeket, amely bizonyos tekintetben a hallgatóknak az összetartozását, összetartó erejét, a közösségi érzését erősítette. Már nem azért, mert most nincsenek ilyen látványpékségek, mert most is vannak. Csak ezek látványpékségek, aminek a fő oka a militáris gondolkodás. Régen a Rendőrtiszt

Főiskolás korban, Közsolgálati előtt, amikor fél kettő, kettőig volt csak iskola és délután mehettek haza, kivétel nélkül a hallgatók vagy fel a kóterba. Énhozzám, mint tanárhoz bejöttek konzultálni, másnapi referátumra segítséget kérni, tdk-ban ötletet kérni. Bemutatták a dolgozatokat, megszűnt, nincs ilyen, mert nincs rá idejük. Nincs rá idejük, mert a tanrendünk, az ossztantárgyi program olyan, hogy behozott körülbelül 15 új tantárgyat közös modul lánykori nevén. Elvitte az óraszámokat az alaptantárgyaktól, nem akarok belemenni. És egyfajta túlterheltséget okozott, főleg a Rendészettudományi Karon. A másik karon, két karon kevésbé, de ott is azért valamilyen ereje vagy hatása ennek van. Ennek okán nincs közösségi élet. Nincs délutánonként elmegyünk sörözni. Ami szocializálná, ugye mikor én hallgató voltam elmentünk fél kettő után a ksz-be sörözni a fogaskerekű végállomásánál. Nincs ilyen. Pedig van egy nagyszerű gyönyörű nagy campusunk, ahol van egy büfé szép környezetben. Na, úgy, hogy a kérdésre visszatérve, nagyon nagy változást nem látok. A régi rendszernek is voltak előnyei, meg a mostaninak is, de a társadalmi hatásait nem tudja az ember kiküszöbölni az egyetemi élet megítélésénél és hogyha az általános, mint azt már mondtam neked morál, etika, szocializáció tekintetében gyengül, gyengül a miénk is, a mi életünk is. Hát figyelj, miért a rendőrök miért szerelnek le? A meglévő rendőrállomány, miután baromira túlterhelt. Hát vizsgálók, bűnügyesek mennek őr-járőr szolgálatba, péntek-szombaton. Mélyen fel vannak háborodva, hát nagyon sok hallgatóval jó a kapcsolatom, miután végzett hív fel. Tanár úr nem ezért tanultam én vizsgáló akarok lenni, nyominger akartam lenni és én azt akartam és nem pedig azt, hogy utcán járőrözök. Én le fogok szerelni. Mondom de ne hülyéskedj, vissza kell fizetni. A tanár úr egészségügyi van akkor meg lehet ezt oldani. Nagyon sokan mennek el, nagy a pénztelenség.

2. A mindenkori vezető mindenkor megfogalmazta, megfogalmazza az etikai elvárásait. Ez így volt annak idején, így van most is. Na most a parancsnoki, a rendészet abban is különbözik a közigazgatás más ágazatától, hogy itt parancsuralmi rendszer van. Teljesen normális, hát itt fegyveres emberek ülnek és ülniük kell. Osztatást kell végrehajtani stb-stb. Tehát a közbiztonság, mint igazgatási terület megkívánja a parancsuralmi rendszert. Igen ám, csak ez egy, az átlag közigazgatáshoz képest egy fokozottan dimenzionált alá-fölérendeltséget termel ki. Hozzá kell tennem, helyesen, tehát nem baj. Itt nincs visszafázási joga úgymond, mint egy orvosnál, aki azt mondja az osztályvezető főorvosnak, hogy hülye vagy főnök, hogy így akarsz operálni. Mond te ezt a vezetőnek, hülye vagy főnök, hogy így akarsz beosztani az őr-járőrözést, vagy az osztatást, mit tudom én. Nem lehet, egy parancsuralmi rendszerben nem lehet. Na most ezt, megint csak leszűkítem az Egyetemre, mert ez képezi rendőrség tisztii utánpótlást. Amióta nehezen értelmezhetően áttértünk, mi is a parancsuralmi rendszerre azzal, hogy mint korábban egy Kratochwill Ferenc volt, európai hírvélelési professzor volt a dékán. Vagy Dános Valér tekintetében ugye hivatásos volt, de ő egy tudós ember volt. Mondhatnék más példákat is. Az elmúlt időszakban egyetemi korunk óta főleg katona, katona. És sajnos nem jogász a vezetőnk. Márpedig ez egy jogi intézmény, ahol a parancsuralmi rendszert meg kell magyarázni, nem pedig értetlemmel elintézni és most értetlemmel elintézzük. És ezt követelik, ez az etikai elvárt követelmény a tanári állománnyal szemben is. Órakezdés pontosan, de kérem ez, ez nem egy kiképzőtábor, nem egy lövészet, ahol pontosan meg kell tervezni másodpercre. Szellemi tevékenység folyik, ahol adott esetben lehet, hogy tovább tartom az órát és három perccel később megyek ki és egy hallgatóm megállít, hogy tanár úr nem tudnánk-e délután valamit megbeszélni, mert van egy referát és nem értem, milyen szakirodalmat javasol hozzá? És akkor beszélek vele és vigyázzban áll. Ilyen nincs, az eszem megáll. A tudományos munkát nem lehet percről percre mérni. A rendőrit igen. A járőrözést igen, a te munkaidőd, a te igérendes munkamennyiséged ettől eddig, től. Itt nem lehet től. Márpedig a parancsuralmi rendszer kitermelte ezt a fajta attitűdöt és ez nem jó, mert a tanári állomány, a hallgatók felé kénytelen ezt közvetíteni. Szocializálódnak a hallgatók ebben a gondolkodásban és elfelejtene majd kérdezni ők is, megkérdezni, meg vitatkozni. Még

egyszer, vitatkozni parancsnál nem lehet, de előtte lehet, meg utána is. Főnök, ne haragudj nem értek egyet, vagy nem gondolhatnánk át helyesebben? Vagy gondoljuk át már legközelebb, hogy nem lenne-e hatékonyabb a felderítői munka. Nagyon sok parancsnok abban a hibában forgolódik, hogy ő a parancsnok, akkor ő tud, ő tudja, akkor a bölcsök köve az ő tarsolyában. Azt mondtam és kész! Hozzáteszem ehhez egy intelligencia kvóciens is kell, tehát főleg, ha nincs intelligenciája annak a vezetőnek, parancsnoknak még inkább így gondolkodik és nagyon sokan sajnos ilyenek. De, hogy nem tud érvényesülni az sok esetben az oktatási rendszerünkben is fakad. A Kratochwillnál nem volt ilyen.

Mert a politika elvárja, a rendszer ilyen. Azért, mert a polgári gondolkodás ugye az mindig etatizáló, államosító, központosító. Ha van központ, akkor van központi alany és van alá-fölé rendeltség. Ha liberális a gondolkodás akkor detatizál, sok helyre szétszórja és több forrásból döntik el.

Egyébként az egésznek az egyik alapvető oka – most Marxnak a Tőkét idézem-: a gazdaság, a gazdaság determinál mindent. A teljes felépítményt az az alap, meghatározza többek között a rendészetet is. Mert amíg a rendészetnek az anyagi alap nem tudott megfelelő egzisztenciát biztosítani, addig... Az elmúlt rendszerben, ha ott lettél volna rendőr, akkor neked járt volna szolgálati lakás. Neked járt volna a belügyi üdülő Siófokon, neked járt volna a BM kórház a Gorkij fasorban, ma Városligeti fasornak hívják. Neked járt volna karkedvezmény a nyugdíjadhöz. A szolgálati törvény, amit most hszt-nek hívunk akkor is volt, csak akkor ugye az a szolgálati viszony, amit a magyar állammal te, mint hivatásos létesítettél szolgálati-ellen szolgálat az állam. Te szolgáltatod az életedet, a tesi épségedet a hivatásodnál fogva, a közbiztonság védelmére, arra esküszöl. Ami teljesen rendben van, a rendőrnek az a dolga, hogy ha kell az életét, a testi épségét kockáztassa a biztonság érdekében, a hivatással összefüggésben. Ezért ellenszolgáltató az állam, most elmondtam, hogy milyen esetekkel. Mind megszűnt. Akkor jobb ez az állam? Ma csak fizetést ad, semmilyen kedvezmény nincs. úgy, hogy a túlórákat nem fizetik ki, mint a tanároknál, de most azt hagyjuk. Legyen neked hivatás tudatod így. Legyen neked jó erkölcsöd így dolgozni. Hát kurva nehéz. Momentán csak az abszolút bigottoknál lehetséges. Én azt gondolom, hogy ahhoz, hogy etikai-erkölcsi-morális értelemben javuljon a helyzet, ahhoz ezt a jogviszonyt rendbe kéne hozni. A szolgálati, ellenszolgáltatást. Mert ugyan úgy odaadod az életedet-véredet, mint ezelőtt 30 éve egy akkori rendőr vagy 50 évvel egy akkori rendőr, csak akkor, hogy mondjam kapott érte valamit. Most pedig 2010-ben elvették a szolgálati nyugdíj lehetőségét politikai megfontolásból. Ami vérlázító, mert az a tűzserész, aki 50 éves korában idegroncsként elment 50 éves korában nyugdíjba, tehát szolgálati nyugdíjba, de még fizikai ereje volt, tudott éjjeli őrködni. Vagy mit tudom én lakatos műhelyben segíteni a lakatosmesternek munkaviszonyban. Annak választania kellett. Vagy munkaviszony, vagy izé. Miért vették el tőle? Hát miért? Vagy a tűzoltótól, mint aki ugyanígy. Ugye kikopnak a tűzoltók, hát köztudomású róluk. Vagy az a kmb-s, aki egy nap talpal 15 km-t. Szóval megkopnak ezek az emberek, mert ugye 2006 miatt megbüntették a rendőrséget. Politikailag ez volt a legalizált, legitim, mert ugye nyerte ugye a konzervatívok a szoclib helyett. No. Messzire megyek, sok mindent mondok.

3. Generálisan meg kellene változtatni mindent, persze. Nekem nagyapám csendőr volt, igazolt csendőr volt, tehát ő nem vett részt a népiirtásban. Nagyapa nekem elmesélte, hogy amikor -ugye párban kellett járőrözniük- kerületnek hívták, valami ilyesmi volt. Nagyréde volt az ő körzete. És betértek a falu kocsmájába, ott megsüvegelték őket. Ott előre köszöntek a csendőrnek. Na de, a csendőrnek tekintélye volt. Azért volt tekintélye a csendőrnek, figyelj. Mert Európa, a csendőrség, Európa legjobb közbiztonságát hozta Magyarországnak. Ez ténykérdés. Statisztikával alá lehet támasztani. Egész a világháborúig, amíg szét nem. Ugye elmentek a világháborúba elvitték/bevonultatták a csendőröket katonának és akkor feloszlatták a csendőrséget. Onnantól kezdve aztán nem tudták már még egyszer. Lényeg a lényeg a csendőrnek tekintélye volt. De megtudott venni egy havi fizetéséből két ökröt. Ma a rendőrnek

hol van ilyen tekintélye? Igaz, hogy nagyapám 1.90 magas volt. Igaz, hogy nagyapám egy férfi-férfi volt. Elnézem a mai rendőreinket, eleve biztos legalább a fele nő. Na most, minden megbecsülésem és tiszteletem, elismerésem a nőkért. Remek munkát tudnak végezni az íróasztal mögött, de nem az utcára valóak. Amikor 2006-ban a tv székház éjszakáján, történetami történt. Én megkerestem másnap az alakzatban lévő volt hallgatóimat. Elmondták, hogy tanár úr bepislantunk félelmünkben. Mondták a lányok, akik a második-harmadik sorban voltak, mert az első sorban csak férfiak lehettek. Bepislantunk félelmünkben. Bepislantunk, folyt a pisi a lábunkon. A vérbe forgó szemű, bekábítózott tök részeg, kopasz agyontetovált, kigyúrt állatok, akik dobálták közénk a köveket, a kitépett utcai jelzőtáblákat. Baseball ütővel verték a lábunkat, akit elértek és nem kaptunk arra parancsot arra intézkedni. Féltünk. Ilyen lányt, hogy lehet kiküldeni egy ilyen intézkedésre? Annak idején a csendőrök ezt elintézték. Igaz, hogy nem várták a parancsot, hanem rögtön. Hozzá kell tennem, hogy mint mond a rendőrségi törvény? Most nem szó szerint idézem, de a rendőr köteles intézkedni, ha jogellenességet tapasztal. A 2006-os gyülekezés az engedély nélkül volt. Az egy jogsértő gyülekezés volt. Jó hát a rendőr, politika. Politika?! Ugye abban az időszakban kényes helyzetben nyilván, hogy az országos rendőr-főkapitány várta a fehérházból az ukászt. Ami nem jött meg ugye az ukász. Mert a politika a szoclíb vezetés impotens volt, mindegyik időszakában a Kuncze, a Lampert Mónika a Takács Albert, mondhatnám a többieket, mind impotens volt. Tehát szarabbnál-szarabb belügyminisztereink voltak.

Tehát hogyan lehetne? Úgy, hogy tekintsék meg a tekintélyt. Eleve a kiválasztással. Hát, igen ám, csak ki jön rendőrnek? Nem az jön rendőrnek, aki informatikusnak is alkalmas. Nem az jön rendőrnek, aki a bölcsészettudományi karon három nyelvvvel azonnal felvételt nyer. Rendőrnek az jön, aki sehova nem kell, mint aki pedagógusnak. Tehát a kontraszelekció működik. Hát így nagyon nehéz, mondhatni lehetetlen szintet emelni etikai-erkölcsi-morális értelemben. Kettő, a sokszor kibeszélt, megbeszélt anyagi kérdés. Tessék megfizetni, hogy ide presztizs legyen idejönni. Igaz, mellé lehet tenni a követelményrendszert, de legyünk igazságosak. Ott, ahol az államháztartási GDP hiányt 90%-a ma valójában, ugyan 80 %-a ebben a politika. Ez 90 %. Leitner Csaba közgazdász professzor barátom kávé beszélgatése. Ott nem lehet bért emelni, mert nincs miből. Ráadásul infláció, háború. De hozzá kell tenni, hogy ez nem csak a mostani kormányoknak volt a bűne, az előzőé is. Miért nem lehetett legalább Romániai szintre felemelni a rendőri fizetést? A rendészet, nem csak a rendőrökről kell beszélni. A fizetését. Mert a politika valahogy mindig ódzkodott tőle, mert félt a közvélemény haragjától. Az meg választási mandátumok elvesztéséhez vezetett volna esetleg. Tessék tehát a kiválasztást átgondolni, tessék a fizetés európai legalább alsó-középszintre emelni és urambocsá néhány kedvezményt adni a rendőröknek. Bérlet, egészségügyi ellátásban legalább valami kedvezményt. Neked is, ha valami bajod van a Honvéd kórházban várólistán 12.000 év múlva kapsz időpontot. Vezetőkiválasztásban is változtatni kéne.

Most a vezetőt, aki kiválasztja vezetőnek az az ő felelőssége. Ha az országos rendőr-főkapitány az az ő felelőssége, ha a miniszter akkor a miniszter és lefelé gyűrűzik a megyei főkapitány akkor a megyei főkapitány. A vezetőink többsége alkalmatlan. Ja, hogy nincs más. Mert az élettapasztalattal rendelkezők 40 éves korukban, 70 %-uk elhagyják a rendőri pályát. Ugye nem szabad csinálni, meg van tiltva informálisan. Statisztikai adatkészítés az elvándorlással. Nem szabad csinálni. Tudja mindenki, hogy 50 év feletti rendőr főtiszt a teljes állományban talán a 3%-a. Mondom 50 év feletti. Nem 30%-a, aminek lenni kéne, 3%-a. Hát, nem kéne engedni elmenni jó zsarukat személyi vagyonőrnek, ahol ugyan másfélszeres fizetést kap, csak éppenséggel 8-kor leteszi a lantot és aztán a hétvégéje szabad. És mehet bárhova, utazhat bárhova, nem kell bejelenteni, mint neked például. Hát sokat tudnék beszélni.

Etikai kódex, mi az az etikai kódex? Biblia is körülbelül ilyen szinten van. Vajákos Biri módjára ugye lehet szép dolgot mondani, hát csak nincs mögötte realitás, amivel meg lehet ezt teremteni.

Érett kalász, öregkalász szindróma. Lehet valakinek ma az állományon belül egy fokozott, vagy mihez képest fokozott az átokhoz képest fokozott öniségyessége, meg igazságérzete, a tisztességhez való szélesebb affinitása, lehet. Csakhogy a közeg, mert nem ilyen kiveti magából az illetet. Érett kalász, fiatal kalász. Legyen tehát, csak ha ehhez nem társul szociális értelemben vett intelligencia, nem emberi értelemben, akkor meg fog bukni. Fent kéne kezelni ezt a problémát, nem lent. Hát nem rugathatja ki magát egy kritikus megjegyzéssel. Főnök ez nem igazságos vagy mert akkor izé.

Ha lehetne csak tanár lennék, ha legalább a portugál tanári, tehát ott a rendőrtisztai tanári fizetést megkapnám, ami 10.000 euró havonta jelen pillanatban. Igen, ha megkapnám, akkor nem csinálnám ezt. De akkor is szabad volnék, mert annyi pénzzel lehetne ám pofázni. Nem tudom megvan-e? Tehát ahhoz, hogy az ember kritikus legyen a munkahelyén Damoklész kardja ott lebeg fölötted. Ha van családod, már nem lehetsz nagypofájú, ha van benned felelősség. El kell tartani a gyerekeket. És akkor még nem beszéltem egy betegségről, egy szülői betegségről, egy más problémáról. Ha esetleg beüt egy krakk. A rendőreink 90 %-nak nincs megtakarítása. Hát persze, hogy nem mer pofázni. Hát persze, hogy nem mer. Az is egy szempont tudod, hogy az etikai ínye van a megfeleléshez. Van olyan vezető, aki tényleg igényli ezt, vagy csak látványpékség. Hinti az ígét és leszarja. Meggyőződésből példamutatás. Van ilyen. Hát figyelj. Boda Jóska volt a dékánunk. Nála etikusabb pasi dékánomként nem volt. Olyan volt, mint ő, de etikusabb?!... Nem tudom érted-e a különbséget. Tehát volt más etikus. Kratochvíll Feri bácsi, sosem felejttem el. Győrök, az első tök erkölcsös, tiszta, korrekt ember volt. Ahol lehetett segített a tanároknak. Boda Jóska, nála az etikai elvárásoknak megfelelőbb vezetőt nem tudok mondani. Ezt nem tudom elmondani mindenkire. Etikus az a vezető, aki azért kirúgja a kollégáját, mert kritikus mert rá mondani? Urambocsá, a hallgatók előtt egy kicsit kritikus megjegyzést. Nem sértőt, vigyázz. Etikus az? Vezetői szinten szét kellene nézni, amikor ennek az esetleges perspektíváit kutatjuk, hogy sok ok között ez is egy ok, hogy vajon ő ehhez, hogy áll hozzá, mennyire gondolja komolyan, várja-e el? És ő ennek megfelel-e? És ha nem, akkor bírja-e a kritikát.

Dr. Boda József nb. vezérőrnagy, NKE egyetemi docens

Dátum: 2022. 07. 18.

Helyszín: Nemzeti Közszoigálati Egyetem, Ludovika Szárnyépület; 1083 Budapest, Ludovika tér 1. 149.

1. A rendszerváltás előtt nem rendőrként, hanem katonaként teljesítettem szolgálatot. De előfordult egy-két olyan alkalom, amikor még katonaként gyakorlaton együtt dolgoztam velük. Illetve a Zrínyi Akadémián töltött idő alatt is volt olyan nap, amikor katonai rendészparancsnok voltam közös járőrszolgálatot adtunk. Nem tudom, hogy olvasta-e, de érdekes lehet a rendszerváltás előtti rendőri munkával kapcsolatban az a Moldova Györgynek a Bűn az élet című könyve. Elővettem egy-két évvel ezelőtt újból és elolvastam. Ez a regény nagyon jó szakmai és szociális háttérrel biztosít, javasolom. Nagyon jól kirajzolódik benne a rendszerváltás előtti rendőrség minden nyűgje és baja, amellyel kapcsolatban rá fog jönni, hogy jó pár dologban ugyanazokkal a problémákkal küszködik a rendőrség most is, mint a rendszerváltás előtt. Fizetés, nem megbecsülés, nem megfelelő felszerelés, nem megfelelő parancsnoki gondoskodás. Egy csomó olyan dolog benne van, ami egyben válaszul szolgál az elvárások kérdésére is. A rendőr ugyanis elvárja a parancsnokától, hogy gondoskodjon róla és biztosítsa a munkafeltételeket. A parancsnok pedig elvárja a beosztottól, hogy legyen öntevékeny és végezze el a munkáját. Általában mindenhol a rendszerváltás előtt is megvoltak azok a jogszabályok meg a belső normák, szolgálati szabályzat, alaki szabályzat szerint, amiket be kellett tartani. Mindez mindenhol emberfüggő és nagyon sok függ a parancsnokokon, hogy mit

követelnek meg az emberektől, illetve milyen példát mutatnak. Úgy gondolom az erkölcsi normák alapját az jelenti, hogy tartjuk be a jogszabályokat akármilyen körülmények között is vagyunk. Ez adja meg a tartását az embernek. A vezetőnek pedig gondoskodnia kell az embereiről.

2. Szerintem ezek nem változtak. Ugyanazt tudom elmondani, hogy mindig abból indultam ki, hogy ha én lennék mondjuk a beosztott helyében akkor mi lenne az, amit elvárnék. Eszerint próbáltam megadni mindenkinek azt a tiszteletet, amit én saját magam felé elvártam volna a vezetőtől és ez az esetek 99%-ban be is vált. Nekem olyan sok emberrel nem volt problémám, azzal a néhány emberrel, akikkel mégis volt ők nem ugyanezt az elvet követték, mint amit én vallottam. Voltak ilyen főnökeim is és sajnos éppen a női főnökeimmel nem jöttem ki jól. Külföldön, meg itthon is előfordult, hogy egyszerűen nem tudtam velük együtt dolgozni. Pedig én egy békés, nyugodt ember vagyok és türelmes is. De a következetlen és hisztérikus magatartást valahogy nem tudtam elfogadni. Se a pályafutásom elején, sem pedig a végén. Igazából az etikai elvárások kapcsán megint csak a szabályzatokra és a jogszabályokra tudok hivatkozni, hogy azok határozzák meg és én általában ezeknek próbáltam megfelelni. Persze voltak kivételek, amikor a körülmények olyanok voltak akár itthon, akár pedig a külszolgálatban, hogy elsősorban az embert néztem mindig, nem pedig a szabályzatot. Alapvetően azonban a kettőt összeegyeztetni próbáltam.

3. Szerintem a normákon nem kell változtatni, mivel a normák azok ugyanazok. Alapvetően kellene betartani a rendőröknek. Mégse állapot az, hogy 10-15 határrendészt tartóztatnak le egy ellenőrzés során. Tehát rájuk is kellene, hogy vonatkozzon ugyanaz az erkölcsi norma, ami mondjuk itt a Nemzeti Nyomozó Irodán a kiber szakterületen dolgozókra. Csak hát nagyobb kockázat. Ehhez megint megfelelő parancsnoki hozzáállásra és példamutatásra lenne szükség. Az esetek többségében a példa meghatározza ezeket a cselekedeteke. Azonban tény mindemellett az is, hogy kevés a jövedelme a rendőröknek és emiatt vezet a cselekedetük sokszor eléggé negatív jelenségekhez. Viszont most úgy néz ki, hogy megint lesz egy komoly bérrendezés. Az etikai kódex is szerintem rendben van, tehát azzal nincs baj. Azokkal az emberekkel van baj, akik ezeket nem tartják be.

NNP kérdése: A jelenleg megjelent cikkek szerint rendőrállam van akkor, ha több a fizetése a rendőrnek, mint a pedagógusnak. Mi erről a véleménye?

4. Az, hogy rendőrállam van-e vagy sem az nem azon múlik, hogy mennyi a fizetése a rendőrnek. Ahhoz a jogszabályoknak kell olyannak lenniük, hogy a rendőr bármit megteheszen. A rendszerváltás előtt voltak erre példák, bár akkor is kötelezte a jogszabály a rendőroket arra, hogy mit tehetnek, és mit nem tehetnek meg, de akkor elnézőbb volt a hatalom. Ma már azért látjuk, hogy ez nem így működik. Nagyon komoly visszatartó erő volt az elmúlt időszakban szerintem a Nemzeti Védelmi Szolgálatnak is a tevékenysége. Abban méghozzá, hogy próbálták ezt a fajta magatartást kiszűrni. Mondjuk ők főleg inkább a korrupció elleni dolgokra összpontosítottak. A fizetésemelést tehát a rendőrállammal nem lehet összekötni. A fizetésemelést azzal lehet összekötni, amit láttunk a tv-ben a felvételeket. Amelyek például a határon készültek, hogy ott felfegyverkezve meg fegyverrel támadják a határrendészeket meg a katonákat. Ezt meg kell fizetni. Tehát ez nem ugyanolyan, mint a tanároké. Mondjuk kamasz gyerekekkel foglalkozni sem könnyű feladat, de mégse egy felfegyverzett fegyveres csoport ellen kell felvenni a küzdelmet. Akár a határon vagy akár a közrendeseket, ha megnézzük, hogy minek is vannak kitéve például egy-egy ilyen demonstráció alkalmával. Ott áll és el kell túrnie, hogy leköpi, gúnyolják, meg az anyját szidják, vagy éppen megdobják valamivel. Úgyhogy rendőrállamtól szerencsére nagyon messze vagyunk mi. Aki normálisan gondolkozik és tisztában van azzal, hogy milyen körülmények között kell a rendőröknek helytállni az nem ül fel ezeknek a szólásoknak.

Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. r. ddtb. egyetemi tanár

Dátum: 2022. 07. 19.

Helyszín: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Oktatási Épület, Aula; 1083 Budapest, Ludovika tér 2. Aula

1. Az én véleményem szerint nem lehet a két időszakot összehasonlítani. Annyira szélsőségesen eltérő a két rendszer. Tehát a rendszerváltás előtt úgymond szocialista rendszer volt, a mostani pedig kapitalista rendszer. Ezek olyan mértékben különböznek egymástól, hogy ez magával rántotta a rendőrséget is, pedig teljesen más a két rendőrség. A rendszerváltás előtti rendőrség az egy zárt rendszerű. Szinte elválasztva az ország lakosságától, saját törvények szerinti működéssel. Sokkal kevésbé érintkezett a társadalommal. Akkor is megvolt a társadalmi hatás, hiszen a társadalomból jöttek a rendőrök, de nem volt ennyire nyitott, mint a mostani. Nem volt rá ilyen hatással mondjuk a Nyugat-Európai elvárás és a követelmények. Az én véleményem szerint a rendőrség erkölcsi helyzete rosszabb, mint korábban volt és folyamatosan romlik. Lehet, hogy ez egy rossz magánvélemény, de az emberek és a szervezetek fő mozgatórugója az anyagi haszon lett és emiatt az anyagi haszon miatt, meg az előrejutás miatt összeomlott a szervezeten belül az, amit úgy mondanék, hogy bajtársias összetartás. Most azt látom, hogy egy osztályvezetői, főosztályvezetői vagy akármilyen helyért képesek leszúrn egymást. Még a vezetők is. Lehet, hogy a vezetőknél még rosszabb az erkölcsi helyzet, mint a beosztottaknál.

2. Igen a központi elvárások, hogy így mondjam. Azok korábban kisebb mértékben és nagyon stabilan megvoltak jelölve. Ugye le is volt írva és a betartása is sokkal nagyobb méretű volt, mint most. Ez összefügg az előző kérdéssel ilyen formában, most rengetegen beszélnek a rendőrség erkölcsi helyzetéről mindenfajta tanulmányokat készítettek, mindenfajta előírások megjelentek. Itt vannak a Nyugat-Európai előírások, de erkölcsi szempontból nem tudják kézben tartani a rendőrséget. A szolgálati szabályzaton túl leírják a teendőket, lényegesen kisebb befolyásuk van az emberekre, mint korábban volt. Ugye korábban volt szolgálati lakás, üdülés, gyereknek óvoda meg egyéb. Amik mind besegítettek abba, hogy az emberek igazodjanak a cégnek az elvárásához. Stabilabb volt az erkölcsi helyzet, mert nagyobbak voltak a juttatások. Ma azt mondja egy rendőr, hogy elmegy Svájcba egy hotelba recepciósnak vagy viszi a feleségét magával szobalánynak és akkor nem érdekli a rendőrség erkölcsi helyzete.

3. Az etikai kódexhez nem kell hozzászólni. Minden le van írva, minden. Itt az a kérdés, hogy az egész szervezet mennyire idomul ehhez és szerintem folyamatosan erkölcsi problémák lesznek, folyamatosan meglesznek a korrupciós gondok, a fegyelmezetlenségek. A szolgálati feladatok nem megfelelő teljesítése az intézkedés elmaradása. Nincs belőle haszna, hogy így mondjam. Most intézkedik vagy nem intézkedik. Egyelőre én nem látok arra lehetőséget, hogy az lenne a jó irány, hogy az egész rendőrség becsületesen dolgozna és az erkölcsi helyzet stabil lenne. Ez az én meglátásom szerint erre nincsen kilátás egyelőre, mert az országnak a felső vezetésének nem egyezik az erkölcsi állapota a rendőrségtől elvárt erkölcsi állapottal.

Dr. Gaál Gyula r. ezredes , Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság hivatalvezetője

Dátum: 2022. 07. 07.

Helyszín: E-mail-en elküldött válaszok.

1. A hivatásos állományú szolgálatomat 1987. július 16-ai hatállyal kezdtem meg a Kossuth Lajos Katonai Főiskola határőr parancsnoki szakának végzős hallgatójaként. Már a főiskolára történő jelentkezéskor előírták a hatósági erkölcsi bizonyítvány csatolását, amely

tanúsította, hogy nem szerepelek az állami bűnügyi nyilvántartásban. A büntetlen előélet alapvető követelmény volt a felsőfokú katonai tanulmányaim megkezdéséhez.

A hivatásos állományba való kinevezésemet megelőzően részletes személyellenőrzés, az ún. környezettanulmány (KT) alanya voltam. A lakó, iskolai, munkahelyi, baráti környezetben felmérték az életmódom, a családi, anyagi, egzisztenciális helyzetem, az emberi-jellembeli tulajdonságok megállapítása, valamint a kapcsolati kör feltérképezése érdekében.

Különleges szabály volt akkor, hogy a fegyveres erők, így a Határőrség hivatásos állományú tagjainak a házasságkötési szándékuk bejelentésekor a kötelezően bemutatandó okiratokon túl, csatolniuk kellett az állományilletékes parancsnok írásos hozzájárulását a házasság megkötéséhez. A környezettanulmányt a leendő házastárs személyére is kiterjesztették. Megtörtént, hogy egy évfolyamtársunk azért szerelt le, mert nem kapta meg a szükséges engedélyt. Az indokolás szerint a mennyasszonya egy népszerű fővárosi szórakozóhely táncosnőjeként a szocialista erkölccsel nem összeegyeztethető tevékenységet folytatott.

A rendszerváltozás utáni jogi környezetben új elemként bevezették a kifogástalan életvitel ellenőrzést és a megbízhatósági vizsgálatot, de megmaradt a környezettanulmány alkalmazása.

Magyarország lakosságának alapvető elvárása a rendvédelmi feladatokat ellátó állománnyal szemben, hogy a rájuk vonatkozó jogszabályi előírásokon túl, szigorú hivatásetikai elvárásoknak is megfeleljenek. A kifogástalan életvitel ellenőrzése azt a célt szolgálja, hogy csak olyan személyek lehessenek a hivatásos állomány tagjai, akik e magas szintű etikai elvárásoknak felvételükkor, illetve az egész hivatásos életpályájuk során megfelelnek.

A jelentkezőknél az állományba vétel előtt, illetve a rendvédelmi tanuló és a hivatásos állomány tagjai körében jogszabályi előírások alapján történik a kifogástalan életvitel ellenőrzése. A már állományban lévők körében lehetőség nyílik soron kívüli ellenőrzésre is, amennyiben felmerül, hogy valamely állományba tartozó személy a szolgálattal össze nem egyeztethető életvitelt folytat. A vizsgálat kiterjed a különböző, személyes adatokat és különleges adatokat tartalmazó nyilvántartásokban folytatott ellenőrzésre is.

A megbízhatósági vizsgálat a korrupció visszaszorítását szolgálja. Célja azon személyek kiszűrése, akik hivatali helyzetükkel, szolgálati kötelezettségeikkel visszaélve, azt felhasználva követnek el bűncselekményeket, súlyosan károsítva a közbizalmat, megingatva a rendvédelem és a közszolgálat társadalmi megbecsülését. A jogszabályi előírások alapján lefolytatott vizsgálat során a valóságban is előforduló élethelyzetek mesterséges kialakításával azt ellenőrzik, hogy az érintett eleget tesz-e jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének, a jogszerű, befolyásmentes feladatellátás követelményének.

2. A legfontosabb, hogy a haza szolgálata élethivatás legyen. Ennek megfelelően tettem fogadalmat a pályafutásom kezdetekor, és erősítettem meg azt a rendszerváltozás alkalmával. Az eskü egy életre szól, és csak arra esküdhetünk fel, amiben igazán hiszünk: a becsület és a hűség megőrzése, a kötelesség teljesítése az élet kockáztatásával.

3. A rendőri hivatás etikai kódexének deklarált célja, hogy erkölcsi iránymutatásul szolgáljon, mind a szolgálatban, mind a szolgálaton kívül tanúsítandó magatartások tekintetében, morális alapot biztosítson a felmerülő szakmai döntésekhez, egyben megfelelő védelmet nyújtson mindazok számára, akik normakövető módon járnak el, továbbá zsinórmértékül szolgáljon a kifogásolható, a hivatáshoz nem méltó magatartások felismeréséhez.

A rendőrség személyi állományának viselkedési modelljét, illetve az egyén magatartására vonatkozó erkölcsi szabályokat jelenleg 13 pontban megfogalmazott kritériumok tartalmazzák a köz szolgálatáról és a testülethez tartozásról; a tisztességről; az erőszakról; a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról; az emberségről és a segítségnyújtásról; a bajtársiasságról; a felelősségről; a munka minőségéről; az információról; a megjelenésről; a vezetőkről; a szolgálaton kívüli magatartásról, valamint a közbizalomról.

Véleményem szerint a rögzített erkölcsi normák komplex módon szabályozzák a jelen kor rendőri hivatásával szembeni elvárásokat, így azok kiegészítése, módosítása nem indokolt. Napjaink gyorsan változó, globalizálódó világában e különleges közszolgálati jogviszonyt választó személyek minőségi kiválasztására kellene a hangsúlyt helyezni, ami a szervezeti kultúra összetartó erejének az erősödéséhez vezetne. Fontos tényező továbbá a vezetők és a munkatársak közötti pozitív viszony, valamint az optimális munkahelyi légkör kialakítása.

Dr. Németh Zsolt ny. r. ezredes, egyetemi docens

Dátum: 2022. július 28.

Helyszín: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Oktatási épület 226. iroda

1. Érettségivel bárkit fölvettek és utána egy évig próbaidős volt őrmesterként. Állítólag voltak tanfolyamok a Mosonyi utcában, de nem kerültem oda. A BRFK régi épületében volt havonta egyszer valami előadásokat tartottak és akkor próbaidős vizsga volt és utána alhadnagy lett az ember egy év után. Ez egy szakma, már úgy értem, hogy itt vannak tudnivalók, szabályok és én úgy látom, hogy ma sincs ez erről beszéd mármint itt sem tudom pontosan.

A szaktanszékek mondják ezt, a bűnügyes, a közbiztonsági, mert az egészen másképpen hangzik. Végül is ezt láttam itt az eltelt 25 évben, hogy nem a rendőrségről jött tanárok beszéltek.

Igazság, igazságosság, meg tisztesség ilyenek. Itt a levelezősöknél lévő előadáson szóba hozom a gyerek központú igazságszolgáltatást, az Európa Tanács 10 évvel ezelőtt csinált egy ilyen útmutatót és az a szellemiség. Mert elő is van írva, hogy mindenki, aki gyerekkel kapcsolatba kerül, hatósági ember az gondosan érzékenyen, tisztességesen és tisztelettel bánjon vele. Az első háromnál még úgy, de a tiszteletnél fölugranak a plafonra. Tisztelettel bánjanak a mocskos csavargóval, a jött-ment drogossal, meg a kurvával? Ez a nézetük, ami én szerintem nekik is árt, ők is elszennyeződnek.

Ami azt illeti a rendszerváltás előtt volt egy másik rezsím, egy másik rendszer a szocializmus, amely egyenlőség, mindenki a munkája szerinti szükséglete szerint részesül a javakból. Nem lehetett kiugró vagyont, nem tudom tudja-e a rendszerváltás előtt a Btk. a személyi- és a társadalmi tulajdont külön is kezelte. Három évig terjedő szabadságvesztés lopás, csalás, sikkasztás. A társadalmi tulajdon meg öt évvel fenyegetett volt. Nem magántulajdon, az nem volt. Személyi tulajdon ruházata, egy lakás, egy autó, egy víkendház esetleg. Tehát még egy lakás nem lehetett. A 70-es években volt egy törvény. Egy család megörökölt mondjuk egy lakást, akkor nem tarthatta meg el kellett adni. Mert csak egy lehet, kevés a lakás és jusson másnak is. De a magyar embert nem kellett féltetni elváltak például. Az egész erkölcsiségből nekem az jön le, hogy az állampárt az a magyar szocialista munkáspárt az beleszólt-e, irányította-e a rendőrséget én nem észleltem ezt. De hogy konkrétan elutasítottak volna, hogy ez ellen büntetőeljárás legyen, azzal meg ne legyen. Az egészben azt látom, hogy akkor is voltak problémák, de akkor nem éreztem ezt.

2. Még azt elmondom, hogy teljesen véletlenül lettem rendőr és nagyon élveztem. Hát ezt nekem találták ki. Jönni-menni emberekkel beszélni. Kiváló. Az volt a szólam akkoriban, hogy a bűnözés csökken-csökken-csökken. Mondom uramatyám, csak nem fog megszűnni ez a foglalkozás?! Tehát ez az állampárt úgy hatott, hogy minden munkahelyen volt pártszervezet. Én két ciklusban kétszer 5 éven át alapszervezeti párttitkár voltam, azon az osztályon. Tudja ezt, hogy éltem meg, hogy a kollégák azt mondták legyél te, aki képviselsz minket. Aki irányítod a dolgokat, mert bízunk benned. Ez egy elismerés volt. Tehát ez a pártélet akképpen működött, hogy volt egy fórum. Rendszeresen volt fórum. Volt, amikor mesterségesen volt valami nemzetközi esemény volt vagy valami mit tudom én. Ezt beszéljük meg, valaki fölkészült és megbeszéltük. Lényeg az, hogy mindenki tudta a másiktól, hogy ő hogy

gondolkodik a világról. Kétségtelen magánéleti dolgokat is megbeszéltek, tehát ha valaki félrelépett és ebből fegyelmi vagy bármi fegyelmi volt. Biztos kellemetlen volt a számára. Ott mindenkinek föl kellett szólalni, hogy mit szól ehhez a dologhoz. Nem lehetett sunnyogni, állást kellett foglalni. Még akkor is, ha az nem volt őszinte, akkor is az hatott rá, meg hogy a közösség előtt. Ott lehetett szóvá tenni a vezető felé is lehetett. Ott is kellett némi bátorság, de ha valakinek már elege volt mindenkiből. Megmondta, hogy ez a vezető így meg úgy ez nem helyes. Így meg úgy bánik az emberekkel. Ilyen nincsen, tehát a rendszerváltás óta ilyen nincsen. Ilyen fórum, ja és szakmai dolgok is tollhegyre voltak tűzve. Én nem tudok róla, hogy van olyan, hogy meg lehetne beszélni valamit. Például a rendőr, aki végzi a drogos munkát észlelje, hogy valamelyik szabály nem működik és ezt jelezze, aminek fel kellene jutnia. Ezután pedig történnie kellene valaminek. Az hiányzik, hogy emberek, ez így meg úgy van, nem lehet, miért nem lehet?

Szocialista erkölcsről beszéltek, hogy a törvényt be kell tartani. Én úgy érzem, hogy akkor az ember az érték a másik embert készenlétben kell tartani és így tovább. Ez mintha erősebb lett volna akkor ez a kíváncsi, akkor tehát beszéltek erről. A rendőrben az mindig megvolt, hogy megfogja ilyen vadász ösztön. Ha ezt kiölnénk belőlünk, ha nem érezne személyes kötődést akkor vajon végeznék a munkájukat? Az etikai kódexben is benne van ez a második pont, hogy a társadalom által biztosított eszközökkel, annak megfelelően végezze pofon egyszerű. Ezt kellene szem előtt tartani. De a rendőrök mindig többet akarnak, jobban oda akarnak súlytani. Én mindig úgy érzem, hogy akadályozza őket ez a sok törvény. Eleve neki úgy kellene az iskolapadokat koptatni, általános iskolát, középiskolát a gyermekjogokról tanuljon. A gyermekjogok mélyeséges tisztelete. Pedagógustól, szülőtől, rendőrtől és gyerektől mindenkitől. A gyerekeknek jogai vannak és azt érezze. Akkor lesz majd ő. A Gönczöl Katalin féle ombudsmani vizsgálat pont azt írja, hogy hogy várjuk el a rendőrtől azt, hogy tisztelje mások emberi jogait, ha az övéi nincsenek tiszteletben tartva.

Még a rendszerváltás előtről, amikor próbaidős voltam beosztottak egy ilyen járőrautóba. Bennem van az a kép, hogy egy rendőrhadnagy alacsony ember volt, ilyen kis őrmester csapkodta a sapkájával a rendőrsapkával a térdét, hogy itt nem lehet intézkedni itt mindenki csak pofázik, mindenki csak a jogait követeli. 1968-ban. Azóta se változott, ez se változott. A rendőr mindig úgy érzi, hogy neki alul van. Nem becsülik meg, nem állnak vele szóba. Még olyan is volt, hogy egyszer egy ilyen nyomozó portyán a Keleti környékén valaki gyanúsán valamit csinált a kapu alatt, ott mindenféle seftelések voltak. Elkezdtünk intézkedni ellen álltak majd nem tudom már pontosan mi volt, de kiderült, hogy munkásőr az illető és elrohant a pártházra, mert ott volt a Köztársaság téren és akkor bepanaszoltak és ebből az alkalomból a budapesti rendőrfőkapitány. Akit úgy hívtak, hogy Baranyai György és a budapesti katonai főügyész ketten akartak engem látni, hogy miért aprítom én a munkásőröket. Mondom én nem is tudtam, hogy munkásőr. Ez volt meg az volt. Ennyire komolyan vették, ha valaki panaszt tett a rendőr ellen.

Az emberi jogokkal 2000-ben Orbán Péter volt az országos rendőrfőkapitány tartott egy lakossági fórumot a Teve utcában. Rengeteg lakossá ott volt és akkor beszélt, hogy milyen sok dolguk van meg nehézség és ez meg az a probléma. Meg aztán jönnek ezzel az emberi jogokkal, de csak jöjjenek! Mi dolgozunk! Hát a nép lelkesen tapsolt. A rendőrség leszarja az emberi jogokat. Ezért sem fog ez megváltozni, mert az emberek egyáltalán nem tartják ezt fontosnak.

És most Molnár István Jenő kollégánk, aki itt első között végzett. Most írt a Madinernek adott egy interjút a drogkutató intézet nevében, hogy „mi nem emberjogi szósszal foglalkozunk, hanem rögválósággal”²⁸⁹. Mi a baj az emberi jogokkal? Az, hogy akadályoznak minket.

²⁸⁹ Joó István: „Ellensúlyozni kell a rendkívül népszerű drogpárti narratívát”. Mandiner 2022. július 20. 12:35 https://mandiner.hu/cikk/20220619_tudomannyal_a_tiszta_tudatert_eleteket_menthet_a_drogkutato_intezet

Izsák²⁹⁰ szerintem egy nagyon kemény pontja volt a magyar rendőrségnek 8-10 éve. Izsákon egy rendőrőrsön előállítottak egy Erdélyből átjött férfit, talán roma, mert bara Józsefnek hívják. Mert valaki elloptott egy láncfűrészét valakitől, aki azt mondta, hogy láttam ám ennél az embernél. A rendőrök kimentek, bevitték. Faggatták, faggatták hátrabilincselten kézzel ült a székben és ösztökélték a beszédre. Majd meghalt. Akkor gyorsan megpróbálták újraéleszteni, nem sikerült. Mentő miegymás. Akkor rögtön elmentek, ahol dolgozott aznap, mert favágó volt, hogy biztos a favágás közben szerezte a sérüléseket. Másnap eljárást indítottak a meghalt ember ellen, hivatalos személy elleni erőszak miatt. Mert azt mondták, hogy hivatalos személy elleni erőszak és kiderült, hogy utána még több ember is előkerült, hogy őket is megverték az izsáki rendőrőrsön. Tehát az bontakozott ki, hogy tulajdonképpen mindenkit megverték és csak azért nem volt eddig tragédia belőle, mert eddig viszonylag fiatal emberek voltak.

Még valamit, ami szerintem áttörés volna az a civil kontroll. Mindig azt papolom, hogy anélkül, hogy a közeggel, ahol a rendőr működik ne beszélje meg az emberekkel, hogy mi a problémájuk nekik, nekem rendőrnek mi a problémám anélkül eldobhatjuk az egészséget. Mi akadályoz meg engem rendőrt, hogy működjek. Egy pár éve olvastam, hogy Piros Attila, aki itt van nálunk korábban Somogy Megyei rendőrőrként leváltotta Siófok rendőrkapitányát, aki egy nagyon nagyszerű ember volt Király Richárd. Olvasom az újságban, hogy Siófok polgármestere Siófokon megdöbbenve veszi tudomásul, hogy leváltották a kapitányt. Mondom a Piros Attilának, hogy nem kellett volna ezt megbeszélni a képviselőkkel? *Hát nem, mi közülük van hozzá?*- mondta. *Az rendőri szakmai ügy.* Tehát a Piros Attila, aki egyébként egy jó rendőr és jó gondolatai vannak a rendőrségről. Tényleg ért a szakmához, csak néha lázas hülyeségeket csinál. Megkapta ő is a magáét Csongrád Megyében, amikor is őt is leváltották 8 hónap után. *Hogy ezt egyszerűen, ez a mi dolgunk, ebbe senki ne beszéljen bele.* De hát ez közügy! Nem csak a bűnözés meg a normaszegés, hanem amit csinál a rendőrség az közügy. Itt van a közösségi média, hát millió meg millió ilyen van. Igen, igen, igen a civil kontroll. Az, hogy az önkormányzatnak beszámol a képviselőtestületnek a rendőrség vezetője évente egyszer. Szavaznak, hogy elfogadják, nem fogadják el. Ha nem fogadják el azért nem fogadják el, mert nem tetszett nekik, hogy őket bírságotlalt meg, meg a feleségüket.

Volt egy miniszterünk a Draskovics Tibor igazságügyi és rendészeti miniszter, aki azt papolta, hogy túrhetetlen, hogy a rendőr ottan válogathat, hogy tól-ig. Ennek egy megszabott ára legyen és azt szabja ki a rendőr.

Azt hiszem elküldtem magának Balassa Bence írását *Egy elrontott viszony*²⁹¹, ami pont erről szól. Régről kezdi ő is a kiegészéstől. Balassa Bence most valami misszióban van most is külföldön. Az apukája Balassa Péter nagyon híres esztéta volt. PhD-ra ment Debrecenbe Angyalosi Gergely témavezetője és a Magyar Rendészetbe volt egy doktoranduszám és ő is írt egyet Nietzschéről valamit. Mondtam is neki, hogy mondjal valamit, hogy miért jó ez a rendészetnek a filozófia? Nagyon szépen egy oldalban leírta, hogy a rendészeti gondolkodásnak, habitusnak. Ha akarja elő is bányászhatom, hogy miért jó a filozófiai tudás. Ugye tudományos rektorhelyettes a Padányi, nem mit képzelek én, hogy jön ez ide a rendészeti folyóiratba? Mondom hát a mi doktoranduszunk, engedték, hogy legyen doktorandusz.

Ha azt egy rendőr mondja az a rendőrök közegében el fog terjedni. Ezek nagyon veszélyesek és nagyon fontos lenne, hogy a rendőr reálisan és józanul lásson. Kellene a szociológia is, de

²⁹⁰ Bara József 2013.04.08-án vesztette életét Izsákon. Az esettel kapcsolatban megannyi újságcikk foglalkozott. Többek között a következők:

A hasfalat ütötték a kényszervallató rendőrök. Index 2013.04.17. https://index.hu/belfold/2013/04/17/a_hasfalat_utottek_a_kenyszervallato_rendorok/

Nem maradt ép bordája az összevert Bara Józsefnek. NOL 2013.05.31. http://nol.hu/belfold/20130531-nem_maradt_ep_bordaja_az_osszevert_bara_jozsefnek-1390043

²⁹¹ Az említett mű lásd: Balassa Bence: Rendőrség és társadalom. Egy elhibázott viszony rövid története. Rendvédelmi Füzetek 10 : 2 pp. 77-89. , 13 p. (2009)

hát ennél fontosabb az, hogy a jelenlegi dékán, ő is határőr volt. Pintér Sándor azt mondta, hogy a legfontosabb, hogy a rendőr tudjon parancsot adni és parancsot végrehajtani. Ez a legfontosabb. Amikor találkoztam nappalisokkal is azt mondom, hogy józanul beszéljenek, mértéktartóan. Meg hogy a mai időkben, ez akkora hülyeség, hogy ma ilyen meg olyan a világ. Mindig ilyen volt a világ, mindig voltak problémák. Egyébként mindig mondom is a rendőröknek, hogy szeretnéd, ha megszűnne a bűnözést, szeretnéd, ha nem lenne bűnözés? Gyűlölöd a bűnözést, megveted a bűnözőket? És akkor milyen foglalkozás után néznél? Ez a munkád tárgya!

3. Annak idején még fenn a hegyen élénken él bennem az, főleg amikor a polgári életből jöttek a hallgatók, mivel azt megelőzően még csak a szolgálatból jöhettek. Hogy nagyon nyitottak voltak, nagyon érdeklődőek voltak az elsőkben és aztán szépen lassan elkopott és a harmadikban a lehető legrohadtabb véleménnyel voltak. Ez a visszatartási elmélet, mi tart vissza attól, hogy normát szegjünk, vagy bűnelkövetőek legyünk? Vegyük azt, hogy szerep. Kell lenni a szerep készletnek, hogy valamikor amikor egy helyzetbe kerülök, akkor hogyan viselkedem. Milyen legyek, mint gyerek, mint tanuló, mint tanár, mint rendőr, mint szülő ilyesmi. Ha valakinek ez nincsen meg, akkor bajba kerül. Ha a szerep rosszul működik, akkor nem tudja levetkőzni. A szocializáció során egy kisgyerek tanulja a szerepet. Rendőr akar lenni, tűzoltó ilyesmi és ez később is. A szerepkészlet egy nagyon fontos része az embereknek. Az emberek nem nagyon törődnek ezzel. Nézze meg, a legtöbbször ugyanazt a hibát követi el az ember. Nem tud szabadulni a szerepétől. A szerep tehát fontos. A második az észszerű korlátok, tehát észszerűek legyenek, hogy azt meg is értsen, hogy értessem meg azzal, aki azt a szabályt hozza, hogy miért fontos az. Nem csak azért, mert rendben kell lenni, meg parancsnak kell lenni, hanem hogy mi ennek a jelentősége. Észszerű.

Még Lázár János, amikor főminiszter volt akkor egy alkalommal azt mondta, egy ilyen kormányinfón, hogy emberek 300.000 jogszabály van Magyarországon. Hát ez örület. Hát ezt nem, hogy betartani, megismerni nem lehet. Ennek 1/3-át ki kell dobni! Sikongtunk az örömeinkben, na végre valami. Na aztán azóta még tovább megszorodott. Észszerű korlátok. A harmadik a lehetőség az egyéni sikerre pont, amit mondott az előbb. Mindenkinek és ez a vezetőnek a dolga. Tehát mindenkinek legyen egyéni sikere és az legyen elismerve. Mint a kisgyerekeknek, amikor neveljük. A negyedik pedig a csoporthoz tartozás. Mindenkinek kell csoporthoz tartoznia.

Krémer Ferinek volt egy kutatása a korrupció megelőzésére, hogy mely rendőri kollektíva alkalmas arra, hogy ne legyen rendőri korrupció. Se a parancs iránti engedelmesség, se a szakmai siker, se semmi nem számít. Egyetlen egy, ha egy közösségben az emberi méltóság a legfontosabb érték. A másik ember, a kolléga, a bűnelkövető, a felettes, a beosztott még. Ha ez a norma ez a korrupciót is vissza fogja tartani. Ezt nem tudom már, hogy milyen kutatás alapján csinálta. Az ember méltóság. Most persze mondhatunk bármit, de az ember méltóság a legmagasabb politikai szinten nulla. Ki az ember? A másik embernek a tisztelete. Még akkor is, ha megszegte a szabályt. Megbüntetjük, mert vannak szabályaink. Ezért van a rendőr, hogy nyomozzon, ezért van az ügyészség, hogy vádat emeljen. Ezért van a bíróság, a büntetés végrehajtás. Mindegyiknek az volna a célja, az egész rendszernek, hogy ha valaki megbotlik, bajt csinál, hogy a végén emelt fővel jusson el a közösségbe. De senki ezzel nem foglalkozik. Egyetlen egy intézmény sem tartja szem előtt ezt a dolgot, hogy az ember, aki a kezünkben van, akit megismertünk az kapjon kapaszkodót. Rohadt bűnözőnek mondja. Ha valaki intézményes szinten szegett meg egy szabályt, akkor elfogadom, jogos a bizalmatlanság, de hogy figyeljünk rá, meg hogy segítsünk. De hát ez ki van találva, ott van a pártfogó felügyeleti rendszer, ami szintén túl van terhelve és szintén csak bürokratikus módon működik. Tudja régen a rendszerváltás előtt volt társadalom felfogó. Azt jelentette, hogy jött a társadalomfelfogó, megkeresett a pártfogó felügyelet, hogy elrendelte a bíróság. Keresett a közelében valakit, egy nyugdíjas pedagógust, egy egyetemi hallgatót, bárkit, akit megnyert partnernek, hogy ez az

ember kapja ezt a korlátot. Legyen kedves, legyen a partnerem. Elsősorban azért, hogy segítsen beilleszkednem, találkozik vele megkérdezi, hogy hogy van, van-e munkája. Esetleg jelezze nekem, ha valamilyen problémája van. Ezt kidobták a társadalomból, hogy mi az, hogy besúgókat működtetnek. Ez nem besúgás volt. Ez ma nagyon hiányzik a társadalomból. A bizalmatlanság áthatja ma a világot. A hajléktalanokkal, a prostituáltakal tudja, hogy beszélnek a prostituáltakal a rendőrök? Azok a férfiak, akik másfelől a prostitúciót nem nagyon vetik meg és ha lehet akkor igénybe is veszik. Szóval abból indulok ki, hogy a rendőr azért maga is szennyező közegben működik. Most nem a testületet mondom, mert az is szennyező. Hanem a külvilág, tehát találkozik a külvilággal, a bűnnel, a bűnelkövetővel. Találkozik gazdag emberekkel, akik lenézik a rendőrt. Tehát ki vagyok én? Mi a helyem a társadalomban? Mi a hasznom? Mi az életemnek az értelme? Lehet, hogy túlzás ez, mert ez mindenkinek az eszébe juthat, de ez szerintem hiányzik nagyon. Ez az önismeret. Nem tudom, hogy Hegedűs Juditék csinálnak-e ilyesmit. Valamikor még fönna a hegyen, amikor Póth Ágnes volt a pszichológiai tanszéknek a vezetője, akkor volt ilyen személyiségfejlesztő. Tehát a rendőrt állandóan éri benyomás. Az Alkotmánybíróság előtt szoktam néha elszótálni, ahol van néha tüntetés. A rendőr meg ott áll és védi. Lehet, hogy egyetért azzal, amit ott a tüntetők az alkotmánybíróság fejéhez vágnak, akkor ezt, hogy tudja elrendezni magában, hogy ne bénítsa meg? De akkor is, miért is hogyan tudna ezen felülemelkedni? A Sugár László tanár úr írt egy tanulmányt a katonai büntetőjog ártalmairól. Azt hiszem az a címe. Tehát az, hogy a rendőr katona és ha hibát vagy bűnt követ el, akkor a katonai büntetőjog szerint járnak el vele szemben. Ez azt eredményezi, hogy a parancsnok nem törődik azzal, hogy meggyőzze a beosztottját arról, hogy a feladat miért fontos, miért kell megcsinálni. Hanem csináld, mert ha nem, akkor meg lesz büntetve. Erre hagyatkozik a rendszer, a parancsuralomra és nem a meggyőzésre.

Amikor létrejött a közszolgálati egyetem 2012-ben, akkor rohadt ellenszenves helyettes államtitkár a közigazgatási minisztériumból, azóta már kirúgták. Jött föl, hogy elmondja, hogy mi lesz ennek a közszolgálati egyetemnek a lényege. Hogy a katonai, a rendőri meg az államigazgatási egy búra alá kerül. Jelzem már korábban is, már 10 év óta a honvéd képzés törekedett arra, hogy egyesüljön a rendőrtisztképzéssel. Mi nem győztük gyártani az érveket a tanulmányokat, hogy a katona meg a rendőr habitusa teljesen más. Nem szabad összekeverni. Na szóval azt mondta, hogy miután a közigazgatás annyira lerongyolódott, annyira szétrohadt, hogy a rendőri véna az majd fegyelmet és szervezettséget fog belepumpálni a szervezetbe. Uram atyám mondom, mit tud ez a rendőrségről, hogy fegyelmelés?

Dr. Pongor Sándor ny. r. ezredes

Dátum: 2022. július 27.

Helyszín: Pécel, Pekáry Kastély Étterem

1. Kezdjük a különbséggel. A különbség az volt, hogy nem volt külön etikai szabály, ahogyan szabályzat sem, még olyan sem, ami most megjelent. Ami szintén kívánnivalót hagy maga után, mert nem lett megjelentetve, nem lett aláírva, nem lett közzétéve és nem tudni – legalábbis részemről azt, hogy ma ezt a rendőri állomány mennyire ismeri és mennyire tette ezt magáévá. Ez a dolog egyik része, a másik része visszatérve, hogy mi volt a rendszerváltás előtt, mint jeleztem, nem volt etikai szabályzat. Viszont megvolt az alkotmány, a btk., a szabálysértési törvény, a rendőri törvény, a rendőrség szolgálati szabályzata fegyelmi, jogszabályi úton, úgy láttam, tapasztaltam, hogy ez működött. Utánanéztem viszont, hogy a mai etikai kódex hogyan "működik" és azt éreztem - ez ma már egy külső ember tapasztalása - hogy az etikai kódexszel kapcsolatban nincs eljárás, eljárási rend és nincsenek etikai eljárások, illetve a személyi állomány nemigen ismeri az ott megfogalmazott jó elvárásokat, melyek egyébként mindenhol megfogalmazódnak a rendőrrel szemben és a rendőri szakmával, a rendőri hivatással szemben. Ezt látom, tehát különbséget ilyen tekintetben nem tudok vonni, mert nem tudtam

felfedezni azt, hogy mit tudnak erről az érintettek, mit tud erről a személyi állomány, a régi világban meg nem volt. Elég volt a jogi szabályozás és nem jó párhuzam, de hadd mondjam azt, hogy akkor elég sokan, különösen a vezetőség közül párttagok voltak, etikai szabály - idézőjelben mondom- a pártfegyelmi volt. Tehát ha valaki rosszat követett el, de még nem volt bűncselekmény vagy nem volt szabálysértés akkor –és ha párttag volt- pártfegyelmi eljárás keretén belül megrótták stb. Ami egyébként a Kádár-korszakban az utánpótlás szempontjából egy negatív történet volt. Hát ezek voltak és hát a jogszabályi felelősségelvonás teljes konkrét elkülönítése a polgári-civil világtól az volt, hogy ugye volt katonai ügyészség, ha viszont szabálysértést követett el a rendőr kollega, akkor a fegyelmi osztály tárgyalta a szabálysértését. Tehát röviden ezek voltak az etikai elvárás megfogalmazott elemei, amelyek ezeken a helyeken jelentek meg. Külön nem volt, viszont szigorúan vették/fogadták. Hozzáteszem, hogy nem igen hallottam szolgálati időm alatt jelentős korrupciót elkövető rendőri vezetőkről, pedig én a magam részéről 1970-től a Belügyminisztériumban dolgoztam szakmai vonal vezetőként, később pedig vezetői beosztásban voltam egészen 1996-ig a nyugdíjba vonulásomig. Tehát a rendszerváltást követően pár éven belül nyugdíjba mentem. A teljes szolgálati időm alatt jelentősnek mondható rendőri korrupcióval nem találkoztam, az utóbbi években sajnos igen, viszont nem találkoztam - ettől még lehet - az etikai kódexet ismerő, illetve annak elvárásait magáénak valló rendőrrel, rendőr kollégával. Holott a családomban is van rendőr, barátaim is vannak és volt munkatársaimmal is tartom a kapcsolatot. Hát reméljük, hogy az elvárás, amit megfogalmaznak benne az jó, hogy ettől jobb-e a helyzet vagy nem azt had ne én minősítsem vagy értékeljem. Mikor a hazai etikai kódex megjelent, ugye előtte már volt egy 1969. évi ENSZ közgyűlési határozatban a " A törvényes rend fenntartásával megbízott (arra jogosult és köteles) hivatalos személyek magatartási szabályai (KÓDEX), majd erről az 1976. évi ENSZ határozat, melyet követett az EU kapcsolódó miniszteri tanácsának döntése majd a 2016. évi BM rendelet (fegyelmi szabályzat). Ez az eljárás, ahol ugye és annak mi az eredménye. A méltatlansági eljárás a 11/2006. BM rendelet, a méltatlansági eljárást a fegyelmi szabályzat határozta meg. Volt egy méltatlansági vizsgálat, amit megelőzhet és meg is kellene előznie bizonyos esetekben. Amikor is etikus oldalról indulunk el egy etikai bizottsági erkölcsi vizsgálati értékelésnek. Két szempontból lényeges: egyrészt a személyes megelőzés, másrészt a rendőri állomány felé egy olyan kitárulkozás, hogy ezt kell csinálnod, ezt kell betartanod. Mert a fenyegetettséget azért bizonyos vonatkozásban fent kell tartani. Ha nem ezt csinálod, akkor nem vagy etikus. Akkor nem biztos, hogy rendőr lehetsz és nem élhetsz a hivatásoddal. Egyébként is mindig azt szokták mondani, hogy egy közlekedés-rendőri példával éljek: ugye, nem azért kell a rendőr az utcán a közlekedőddel, hogy foglalkozzék és megbüntesse parkolásért. Hanem azért, hogy érezze a kedves polgár, hogy foglalkoznak vele. Van egy ilyen régi rossz közmondás jellegű megközelítése a történetnek, ami már a kriminológiai vagy a büntetőjogi megközelítése, hogy: minél nagyobb a tettenérés valószínűsége, annál nagyobb a jogkövető magatartás. Biztos hallott már róla, de hát ez itt is az etikai eljárás az etikai kódex ismertére, annak a szabályainak a magamévá tételére, annak közzétételére és oktatására utal. Nem tudom megjelent-e ez ma a tiszthelyettesi/tiszti oktatásban valahol? Nem láttam a nyomát, próbáltam utána nézni, de sajnos nem találkoztam vele.

2. Azt hiszem az előző, amit idáig mondtam az körülbelül ennyi. A rendszerváltás előtti időszakban nem volt etikai kódex, hanem törvényi//jogszabályi/fegyelmező eljárás volt. A dolgoknak az volt a lényege, hogy jött a Benkei után új belügyminiszter vagy legalábbis aki kétszer is váltotta. A dolognak az volt a lényege, hogy miniszteri eligazításon azt kapta a vezetői állomány, -most nem szó szerint, de hangulatában idézném- hogy elvtársak nem maguk miatt van rend ebben az országban -mondta az aktuális belügyminiszter-, mert maguk vannak, maguknak lenni kell, de a mi politikai-társadalmi berendezkedésünkből következik a rend és a fegyelem. Nem tudom, hogy igaz volt-e teljes mélységében vagy nem, de hogy a jogkövető

magatartás létezett és működött a rendőri egységeken, a rendőri személyi állományon belül is az biztos.

3. Nem kell javítani azon, amit leírtak úton-útfélen, tudományos munkákban. Rossz megcímezéssel vagy rossz címezéssel ugye, mert nem rendőrségi hivatásetikának kellene ezt mondani, hanem rendőrségi etikai kódexnek kellene mondani szerintem. Ezt közzé kell tenni, amit leírtak, megfogalmaztak rendben/rendszerben. Ugyanis így mint kódex, én nem láttam, nem találtam nyomát pedig most igyekeztem a találkozásra felkészülni. Megjelent az interneten, majdnem ilyen közlemény szinten, de hogy az állomány számára oktatva van-e, ki van-e adva, amikor valakit fölvesznek és a személyügyön közlik-e vele mindezt. Amikor maga rendőrré vált, mert kap egy rendőrigazolványt, rendőrség alkalmazottja, a köz alkalmazottja lesz, de ehhez még kell az etikai kódex, azt be kell mutatni, tessék elolvasni, tudomásul venni, aláírni, hogy a köz alkalmazottja lesz. Ezért van egy ilyen etikai eljárás is, tessék elolvasni, aláírni. Igen ezt mondtam, tehát ilyenekkel nem találkoztam. Ameddig jó dolgok vannak megfogalmazva, ezt én javasolnám közzé tenni, valahogy, valamilyen szervezett formába/struktúrába beépíteni. Akkor amikor valaki állományba kerül és utána visszatérően. Különösen mikor van egy-egy nagy ügy. Az előbb már említettem, hogy sajnálatos módon találkozunk ugye rendőri korrupciós történetekkel vezetői szinten, mert hát régen is üzletelt a rendőr ugye a helyszíni bírság csekkkel, de hát ez azért nem olyan súlyú, mint mikor azt egy rendőri vezető kerül egy ilyen kellemetlen szituációba. Tehát ugye mikor ilyen szituációk vannak, akkor nem az egészet kitérve és ugye a vezetést állítani olyan helyzetbe, hogy mert ilyen vezetőink vannak. Hanem ennek a tanúság oldalát és az elvárás oldalát etikai oldalról kell megközelíteni/megfogalmazni. Egyébként is ugye ez az etikai kérdés lehet becsületbeli-, erkölcsi-, és etikai kérdés is. Mind, hogy úgy mondjam egyforma megközelítésben vannak. Amit én ehhez egyszer olvastam, hogy az SS-en belül volt egy olyan mondás, amit minden SS katonának is tudni kellett: a hűség a becsület. Ugyanis ott egy vasfegyelem, egy túlzott fegyelem, egy túlzott párti elkötelezettség volt. Ezzel csak azt akarnám aláhúzni, hogy az etikai elvárások mindig az adott társadalom, valamilyen állapotát is tükrözik és a mi társadalmunk ma van olyan helyzetben, hogy nem annak kell lenni jelszónak, mint az SS-be volt, hogy hűség a becsület. Hanem a becsületnek, az etikának, a jó embernek és egy általános társadalmi elvárásoknak kell megfelelni. Amely szerint a rendőrnek nem kell becsületesebbnek lennie, mint egy állampolgárnak, de annyi pluszal, amit a hivatása elvár és mely plusz egy szakmai etikai kódexben is megfogalmazást nyert. Az egyszerű állampolgár is, ha elmegy a templomba akkor elmondják a tízparancsolatot, mert nem biztos, hogy tudja és nem biztos, hogy a rendőr is tudja. Tehát ugye meg kell fogalmazni, el kell mondani, át kell adni. Ez lenne talán a jövőre való javaslatom. Köszönöm.

Dr. Tarján Gábor egyetemi docens

Dátum: 2022. 06. 27.

Helyszín: Budapest

Ha a rendőrség erkölcsének a változását összehasonlítjuk a közelmúltat és a mai jelentős különbségeket vehetünk észre. Először is tisztázzuk, hogy nem igaz az, amit nagyon sokan mondanak, hogy a rendszerváltás előtti rendőrség szar szemét mocsok emberekből állt, akik erkölcstelenek voltak és csak ütni tudtak. Ez nem igaz! A rendőrség akkor is igyekezett szakszerűen végezni a munkáját akár közbiztonsági, akár bűnügyi területen. Az más kérdés, hogy a módszerek nem mindig egyeznek meg a mai módszerekkel, de itt hangsúlyozni kell, hogy akkor nem az volt a lényeg, hogy a rendőrség és a polgárság közötti kapcsolat erősödése és a rendőrség és a polgárság érdekeinek, értékeinek kiszolgálója, védelmezője legyen, hanem mind ehelyett a párt szerepelt. Tehát a rendőrségnek elsősorban a párt irányelveinek, a párt által

irányított szervezeteknek kellett megfelelni. Ennek volt alárendelve. Ugyanakkor a normák nemcsak úgy működtek, hogy a rendőröknek azt mondtuk, hogy akkor most ez van és így kell és ezt kell vallanod. Hát nagyon lényeges a társadalom szerepe. Hát nem szabad azt hinni, hogy a rendszerváltás előtt mindenki ellenálló volt, mindenki alig várta, hogy itt kapitalizmus legyen és végre jön a boldog munkanélküliség, meg a meg nem élhetés a nyugdíjából. Ami ugye napjainkra jellemző. Tehát a társadalom természetesen kritizálta a rendőrséget, de ha megnézzük a világot a nyugati demokráciákat ott is elégedetlenek a rendőrséggel szemben. Hát ez nyilvánvaló, hiszen egy erőszakszervezettel a világon mindenhol elégedetlenek az állampolgárok. Pont azért, mert nekik vannak olyan jogaik, amelyek az állampolgároknak nincs joguk. Egy rendőr nálunk most már nem üthet meg csak úgy az utcán egy embert. Na de egyelőre még egy ember sem üthet meg egy rendőrt, csak úgy az utcán. Sőt egyáltalán nem üthet meg. Tehát a rendőrség alapvetően a szocialista állam érdekeit kellett, hogy szolgálja. A szocialista állam érdekeit mindig módosították a pártkongresszusokon, ami aztán különböző szintű végrehajtási utasításokban jelent meg és nyilván alul pedig a rendőrségnek is ennek megfelelően kellett ugye működnie. Tehát régen is nagyon szigorú erkölcsi normák voltak ilyen értelemben. Természetesen elsődleges volt a párthoz való hűség. De úgy általában már nem is jutott az embereknek az eszébe, hogy a pártot szidja nyilvánosan vagy valami. Nyilván ott is megvolt a vélemény. Tehát a dolog lényege, hogy az elsődleges a szocialista rendszer iránti elkötelezettség. Tehát arra vigyázni kellett, hogy akkor még voltak krumplivirágosok. Örvezető, tizedes, szakaszvezető csak utána jött az őrmester. A legkisebb örvezető, hát annál kisebb rangot nem lehetett kapni. De azok is azért gyorsan előre mentek. Szóval a tizedes az már volt. De azoknak is a párthoz kellett hűnek lenni, vagyis az elsődleges a politikai hűség volt, a másodlagos pedig a szakmai dolog. Ez ma is így van.

A szakmai munka, mint tudod én a filmeket is nagyon szeretem használni az oktatásban és van nagyon sok olyan film, ami a rendőrség szerepel. És készültek filmek, amikben nem mindig pozitív. Itt van ugye a Martfői sorozatgyilkosság, na most nem jut eszembe a film címe²⁹², pedig több példányban is megvan nekem. De tudod miről van szó. Ott is volt, hogy ártatlan, ártatlanok ülnek évekig. Ugye és akkor derül ki, hogy hogy. De az is csak azért derül ki esetleg, mert jó spiclit tesznek a zárkába. Ugye aki felfigyel, tud mondani valamit a nevelőtisztnek, az meg a biztonsági tisztnek. És akkor gyakorlatilag végig megy a rendszeren és kiderül esetleg, hogy ártatlan. Tehát követtek el hibát a rendőrök, nem arról van szó. És ezek a kriminalisztikai dolgok ezek nyilván fejlődtek. Ahogy a kriminalisztika fejlődött, nyilván nem voltunk azonos szinten, mint a nyugat. ma is valószínű, hogy az amerikaiak, angolok előbbre vannak a bűnügyi technikában, mint mi. Nem azért, mert mi nem szeretnénk, vagy elkapni. De ez egy nagyon körülményes technikailag is egy nagyon költséges dolog, meg élő emberben. Hát milyen kompetenciák vannak. Hát lassan utcai járőröknek nincs megfelelő kompetenciájú tiszthelyettes nemhogy kriminalisztikai szakértőnek. Meg ugye a kiberbiztonság. Hány embert lehet odaültetni, hogy mondjuk matematikai programnyelveket elemezzen vagy értelmezze. Az, aki az egyszeregyből meg a szorzótáblából örül, ha átmegy az érettségén, én ilyen voltam. De én nem készültem kibervédelemre. Tehát szakmailag akkor is megvoltak az alapok és ok ugye az volt, hogy a rendőrséget jobban lehetett látni.

Minden héten foglalkoznak a szabálytalanul közlekedő autósokkal. De most már annyi szervezet van. A legismertebb a Budapesti Autósok Közössége, akik fölteszik a buszsávba hajtóktól kezdve azokat, akik megszegik a KRESZ szabályokat és veszélyeztetik a többi ember vagy autós biztonságát. Hát természetesen a rendőrségnek is rengeteg felvétele van, ők is felteszik a képeket. Tehát azért van már egyfajta nyilvánosság és ugye lehet tudni, hogy akár újságírók, adott esetben országgyűlési képviselők elkezdnek forszírozni egy-egy dolgot és ma már kénytelenek információt adni, mert jön a bíróság meg a média és azt nem tudja a rendőri

²⁹² A martfői rém.

vezetőség, hogy az ő számára ez, hogy fog elsülni. De ugye egyre jobb, hogyha ez meggyőződésből van és nem azért mert félek. Tehát az erkölcsöt ne a félelem alakítsa, hanem a meggyőződés. Ehhez viszont nagyon lényeges a szocializáció hát, hogy mit tapasztal az ember otthon. Ha azt látja a gyerek, hogy az apja nyomja a városban 100-al az autót és azt mondja, hogy ne aggódj fiam elintézem vagy kifizetem, nem kell ezzel törődni. Az nyilván másképp fog közlekedni, hogyha már majd ő vezet és most egyszerűbb dolgokat mondok, nem gyilkosság vagy ilyesmi. Az nyilván másképp fog közlekedni, mint az a gyerek, akinek azt mondja az apja, hogy jó hát most 60-al megyünk 65-el, de nincs előttünk senki, jobbra-balra szabad az út, nincsenek gyalogosok, autók. Tehát hol a határ, hol van az? Ugye mindig az erkölcsben ott van az, hogy hol a határ? Mi az, amikor még? Mert ugye ez a lényeg, hogy az erkölcs. Hát nézzük Amerikát. Amerikában, ha te egy komoly rablásért, akármiért leülsz 8-10 évet egy börtönben. Utána kiszabadulsz és odaköltözel. Megtudják ugye a lakókörnyezetben, hogy te mi voltál. Figyelnek egy darabig, meg nyilván nem fogják nyitva hagyni az ajtókat előtted, de abból indulnak ki -mert az a felfogás-, hogy ez az ember megkapta a büntetését, leülte a büntetését, most úgy néz ki, hogy normális lett és nem fog ilyet csinálni. De ha adót csalsz, na akkor egész életedben végig fog kísérni, mert ott a társadalmat károsítod. Tehát az adócsalás Amerikában nagyon sok esetben sokkal súlyosabb, mint egy közbüntényes cselekmény, amiért megkaptad a büntetést. Szóval, ugye nagyon sok mindent kéne változtatni, de mondom a társadalom és a szülők nélkül nem megy és akkor jön az oktatás. Ne az legyen, hogy nagyon sok minden területen mindig azt várják el a rendőröktől, mintha ők lennének a pedagógusok és nekik kéne a társadalmat nevelni. Pedig a társadalomnak már nevelt fiatalokat kellene adnia a rendőröknek, akiknek van szilárd erkölcsi alapjuk és arra kell építkezni. Hát gyakorlatilag a rendőröknek egy csomó olyan dolgot mi tanítunk meg, amit a mi időnkben már középiskolákban el kellett volna sajátítani. Mondok egy példát, nem fognak örülni a jobboldaliak: a mi időnkben még volt filmesztétika. Természetesen nem amerikai film, meg nem Marvel filmeket néztünk, nagyon sok szovjet filmet néztünk. Nagyon jó szovjet filmek vannak, én amúgy is elfogult vagyok. És ugye, mindig megy ez az ide löjetelek, ugye ez a klasszikus háborús film. Nagyon sok ilyen szovjet film van. Hát ugye ne felejtjük, hogy a szovjetek nyerték meg a második világháborút, ha ők nincsenek, akkor lehet, hogy mi az Urál hegység környékén kapálgatunk és műveljük a területet, mert a németek eredeti terve az volt, hogy vannak a kiirtandó népek, szolganépek, felsőbbrendű népek. Mi a szolganépek közé tartoztunk, tehát dolgoznunk kellett és a felsőbbrendű germán és most beleérttem a skandináv és egyéb népeknek ugye a mezőgazdaság volt biztosítani. Tehát ugye a szovjetek nélkül olyan sok minden nem lett volna. Legtöbb áldozatot ők hozták. Tekintsünk, most ez nem azzal függ össze, hogy Sztálin milyen volt. Azzal összefügg, mert ugye diktátor volt, de a világháborút azért megnyerte. És ebbe, hogy ide löjetelek nagyon durva dolgok voltak a szovjet hadseregben. A politikai tisztek ott álltak hátul és aki nem mert menni rohamozni, ha tudta is, hogy valószínű eltalálják ottmarad, akkor hátulról lelőtték a politikai tisztek. Tehát így működött a szovjet hadsereg. Ez valószínű ma már nem egészen így működik. Amikor nézzük ugye a szovjet filmeket, hogy ide löjetelek. Hát egyrészt voltak ilyenek. Egyrészt rengeteg fanatikus volt. Hogyha most megnézzük az orosz-ukrán háborút, most is az oroszoknál is. Az ukránoknál is és az oroszoknál is nagyon sok fanatikus van. De ezeknek rengeteg hatása van a többiekre. És amikor az van, hogy ide löjetelek és ezt csinálta, amit mai szemmel pláne megmosolygunk. Akkor is volt, ami már kicsit túlzásnak tűnt. De hát a mai amerikai filmekben egy rendőr egy pisztollyal 50 embert öl meg 5 perc alatt, miközben rajta egy karcolás nem esik. Hát az legalább ilyen túlzás, de ez nevelte. De ez nevelte a fiatalokat a hősiességre arra, hogy védj a hazádat, mi az a hazaszeretet. És a parancsoknak való engedelmesség az megint egy nagyon bonyolult dolog. Ez Magyarországon azért nehéz, mert ugye a rendszerváltáskor másból indultunk ki. A Rendőrtiszti Főiskolán is, hogy a rendőrséget le kell választani a katonaságtól. Szemléletben is, ennek ellenére változatlanul egy posztmilitarista szemlélet, ahol a menetelés a vigyázz, az alakosság a fontos. Miközben a

civilizált rendőrségen, ha hívat a főnök akkor nem kell engedély kérnem. Hát azért hívatott, mert nyilván meg akar mondani valamit, vagy feladatot akar adni. Most miért kérjek engedélyt, hogy bemenjek? És hogyha utána azt mondja, hogy mondjam el és elmondom akkor utána miért kérek engedélyt megint. Szóval ez az állandó engedélykérés, jelen, parancs értettem, hát persze, hogy értetted, mert különben hülye lennél és gyógyintézetben lennél, ha nem értetted. Tehát azért mondom, hogy ugye a parancsvizonyok tükrében azért borzasztó, mert gyakorlatilag a főnököknél, a vezetésnél kéne kezdeni, akik azt hiszik, hogy ők azért vezetők és azért jó vezetők, mert marha jó parancsokat tudnak kiadni. Egyrészt nem biztos, hogy jó az a parancs, másrészt ez nem katonaság. Most tekintsünk el -most a rendőrségről beszélek- tehát tekintsünk el attól, hogy hogy mint van, de a lényeg az, hogy kommunikálni kell. Tehát itt ugye a parancsvizonyok tükrében ugye egyrészt a vezetésnél kell kezdeni, mert a parancsvizonyokat csak ők tudják megszüntetni. Hét egy tiszthelyettes nem tudja elkezdni a főtiszteknél, hogy ezredes elvtárs vagy ezredes úr, ha nem így mondja, akkor is megcsinálom. Nyilván ilyet nem fogsz mondani. Hát bele dresszírozzák, hát nálunk is dresszírozzák az emberbe, hogy nehogy merjél véleményt nyilvánítani vagy elmondani. Úgyhogy parancsvizonyok terén is van mit csinálni.

Az etikai kódexben a magasabb rendfokozatúnak, az előjárónak kérnem kell, nem pedig parancsolni minden esetben. A parancsnak más a szerepe, a parancsnak van szerepe a csapaterőnél, a tömegosztatásnál, a napi rutinmunkánál nem kell állandóan parancsokat osztogatni. Tehát az kerüljön bele, hogy az állampolgárokkal való kapcsolat erősítés pedig nem csak abból áll, hogy rendezünk napokat és a Hősök terén vagy a Városligetben kivonul néhány motoros rendőr, autós rendőr, kijönnek a gyerekek, felülnek a lóra, motorkerékpárra és akkor azt hiszik, hogy ettől tömegével fognak jelentkezni és szeretni fogják a rendőröket. Húsz év múlva kell megkérdeni őket. Nem, tehát az etikai kódexet egyszerűen új alapokra kell fektetni a társadalom és a rendőrség közötti együttműködést. És meg kell kérdezni a rendőrök véleményét, ugyanúgy, ahogy most az ukrán menekültek esetében én megkérdeztem -mert ugye a rendőrök nem nyilatkozhatnak a médiának, mert a segélyszolgálatosok nyilatkoztak a médiának a menekültekről, a rendőrök nem nyilatkoztak, de hát nekem elmondták a tapasztalatukat, a véleményüket és én meg is írtam most a publikációba, hogy meg kellene vizsgálni, mert nagyon sok jó tapasztalatot lehet ebből összeszedni.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: A jó rendőr tízparancsolata (Lásd: 95.o.)
2. számú melléklet: A rendőri hivatás etikai kódexe (Lásd: 55. és 205. o.)
3. számú melléklet: International Police Association - Nemzetközi Rendőrszövetség (Lásd: 217.o.)
4. számú melléklet: MRK mellékletek (Lásd: 331.o.)
5. számú melléklet: Code of Conduct for Law Enforcement Officials (A rendészeti tisztviselők magatartási kódexe) (Lásd: 222.o.)
6. számú melléklet: Law Enforcement Code of Ethics (Rendőretikai kódexe) (Lásd: 226.o.)
7. számú melléklet: Az alapvető fogalmak áttekintése. (Lásd: 336.o.)
8. számú melléklet: Az esküszövegek (Lásd: 345.o.)

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: A JÓ RENDŐR TÍZPARANCSOLATA.²⁹³

„1. Légy hű és kötelességtudó.

Úgy amint azt esküd kívánja. Nagy és szent feladatok nyugszanak vállaidon: az állam, a haza belső védelme és biztonsága. Kifelé, a külső ellenség ellen megvédi, oltalmazza a hadsereg, de a belső ellen a te kötelességed. Azért is nemcsak a közönséges bűntevők ellen kell harcolnod, de azok ellen is, kik az államot felforgatni akarják s így hazánkat alapjaiban támadják meg. A hűség és kötelességtudás állandó kísérőid legyenek szolgálatod egész vonalán. Sohse hagyj cserben a zászlót, amelyre felesküdtél.

2. Légy erős.

Testben és lélekben. Csak ép testben van ép lélek. Akinek nincs erős szervezete és nem erős lelkű, az nem rendőrnek való. Vigyázz azért az egészségedre, hogy szolgálatképességedet késő öregségedig megőrizhesd. Fejlesszed erőidet, a testi és lelki erő, ügyesség feltétlenül szükségesek arra, hogy legyűrjék a bűntevőket.

Életmódod úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül legyen egyformán példás és erkölcsös. Tanuld meg az önuralmat. Kerüld az italt, kártyát, tivornyát és a kicsapongásokat. Ezek rontják meg legjobban az egészségedet és fosztanak meg attól a közbecsüléstől, amire szükséged van. Fellépésed, egyéniséged hasson, ne a fegyvered.

3. Légy józan és mértékletes.

Enélkül nemcsak az egészséged megy tönkre, de a közbecsülés is, ami, nélkül nem boldogulsz a pályádon. Anyagi romlásodat, veszteted is okozhatja. Aztán meg azokat a bizonyos feladataidat, amik a fiatakorúak, iszákosok és elbukottak irányában vannak, hogyan oldod meg, hogyan adjanak súlyt és értéket a szavaidnak, hogy ha magad sem tartasz mértéket. Ki hallgat arra, aki vizet prédikál és bort iszik. Tanuld meg az önmehtagadást. A rendőri szolgálat során is akárhányszor hasznát látod, mert ha véletlenül úgy fordul a sor, hogy szolgálatközben segítséget, vagy nélkülözést kell szenvedned, nem esik az úgy a terhedre, mint esnek akkor, ha nem tanultad volna meg.

4. Légy szorgalmas.

²⁹³ Rédey Miklós (1916): *A rendőri szolgálat vezérfonala*. Budapest, „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság. 106-110.

A jó rendőr, csak úgy, mint a jó pap, holtig tanul. Szolgálatkorod merhetetlen nagy. Fel sem sorolható mi mindenre terjed ki. Azért is a mai modern rendőr hivatása egyike a legnehezebb és legsokoldalúbb hivatásoknak, amely annyi mindenféle követelést és kívánalmat támaszt velünk szemben, hogy a tanulással és a képzettségünkkel jóformán sohasem leszünk készen. Mert közben mindig újabb és újabb feladataink támadnak s ennek megfelelően tudásunkat és gyakorlatunkat is mindig újabb és újabb részletekkel kell gyarapítanunk, különben elmaradunk a világtól. Nyitott szemmel kell végigjárnunk az életet s nem szabad elszalasztanunk semmifele alkalmat sem, amiből valamit tanulhatunk és hasznunkra fordíthatjuk.

5. Légy tapintatos.

Nagy feladataidhoz nagy hatalmat ad a törvény kezeidbe. Ne élj vissza e nagy hatalommal, hanem légy mindig tapintatos. A polgárság életét, vagyonát, becsületét, szabadságát őrzi a rendőrség. Vigyázz, nehogy e nagy javakban éppen te tégy kárt valahogy. Mielőtt bekísérsz valakit, vagy kutatást tartasz, mielőtt fegyvered használod, eszeden légy, hogy túl ne menj a törvényes határokon. Ne lőj túl a célon, mert magadnak ártasz vele. Meggondolatlanul ne lépj a bíró elé sem, jól megfontold mire teszed le az esküt. Sohse feledd az eskü szentségét. Azért, hogy tapintatos és elővigyázó vagy, magétól értetődik, hogy adott esetekben lehetsz erélyes és kell is lenned, hogy érvényt szerezz a törvénynek, amelynek embere vagy.

6. Légy lelkiismeretes.

Kötelességeidet mindig pontosan végezzed. Ne dolgozz felibe, harmadába. Szem előtt légy, ne lógj el a dolog elől. Keresd fel körleted legelhagyatottabb zugait is és pedig ne csak akkor, amikor neked az legkényelmesebb, hanem a napnak mindenféle szakában, ha kell: akár éjjel, vagy ünnepen is. A nyári nap heve épp úgy ne tartson vissza munkádban, mint a tel fagya. A bűntevő elkerüli a helyet, hol a rendőr jár, tehát sok rossznak veheted elejét, ha sokféle megfordulsz. A rendőrség szorgalma csökkenti a bűnözés számát, lustasága növeli azt. Sohase halaszd holnapra, amit ma lehet elvégezned.

7. Ne légy részrehajló.

Rokonszenv vagy gyűlölködés le ne térítsenek kötelességed egyenes útjáról. A törvény szava az irányadó, nem a rang és vagyon. Légy pártatlan ott is, ahol nehezedre esik. Ha pedig rokonságod, vagy maganviszonyaid esnek utadba, jelentsd előljárodidnak, hogy a továbbiakat azok másokra bízassak, akik nincsenek érdekelve a dologban. Ne hajszold a népszerűséget, hanem elégedjél meg a közbecsüléssel. Mindig gyanús, ha valamelyik rendőrt kétes körökben nagyon kedvelik. Ha egy kicsit utána nézünk, rendszerint olyan indító okait találjuk, melyek meg nem engedett viselkedésre vezethetők vissza. Ajándékot, jutalmat, vagy ingyen ellátást senkitől el ne fogadj, meg aggálytalannak látszó körülmények között sem. Függetlenségedet, hozzáférhetetlenségedet és tekintélyedet is csak így őrizheted meg.

8. Légy emberséges.

Ne felejtse, hogy a bűnös is ember, hogy a büntetendő cselekmények jó részének nem a rosszakarata, hanem a tudatlansága, a nemtörődömsége és a nyomor a szülőanyja. Légy udvarias, előzékeny azokhoz, akik felvilágosításért, vagy útbaigazításért fordulnak hozzád.

9. Ne légy túlérzékeny.

A támadások, amiknek mindig ki vagy tevé, nem a személyednek szólnak, hanem a hivatalodnak, állásodnak. Éppen azért ne légy túlérzékeny. Rendszerint műveletlenek, részegek, vagy beteges lelkűek azok, akik bántanak, ilyeneket pedig nem kell felvenni, nem érnek azok fel hozzád. S ha nem hagyhatod szó nélkül, fellépésed ne váljék ellenük megtorlásá, tetteles bántalmazásra ne felelj bosszúállással. Fegyverhasználatnál vigyázz, hogy meddig

mehetsz. Ha megtörted a támadó ellenállását, félre a fegyverrel. Rejtsd hüvelybe kardod. Büntetni csak a bírónak szabad, nem a rendőrnek.

10. Légy talpig ember.

Ugye jó rendőr akarsz lenni? Különben annak is kell lenned. Nos, hát akkor légy kifogástalan: talpig ember. Mert csak a kifogás nélküli ember lehet jó rendőr.”²⁹⁴

2. SZÁMÚ MELLÉKLET: A RENDŐRI HIVATÁS ETIKAI KÓDEXE²⁹⁵

„Célja, hogy erkölcsi iránymutatásul szolgáljon, mind a szolgálatban, mind a szolgálaton kívül tanúsítandó magatartások tekintetében, morális alapot biztosítson a felmerülő szakmai döntésekhez, egyben megfelelő védelmet nyújtson mindazok számára, akik normakövető módon járnak el, továbbá zsinórmértékül szolgáljon a kifogásolható, a hivatáshoz nem méltó magatartások felismeréséhez.

1. A köz szolgálatáról és a testülethez tartozásról

A rendőr szolgálatát a törvényekben kifejeződő társadalmi akaratnak megfelelően, a köz érdekében, a társadalom által biztosított lehetőségek között látja el. Önként vállalt hivatásával szemben különleges társadalmi elvárások érvényesülnek, amelyekre szolgálati viszonyának fennállása alatt mindvégig figyelemmel kell lennie. Hivatását az előírások és a vezetők utasításainak betartásával, az esküjében foglaltak szerint gyakorolja, tudása legjavát nyújtja. Cselekedeteivel erősíti a testület belső egységét és a szervezet jó hírnevét.

2. A tisztességről

A rendőr becsületes, fegyelmezett, kötelességtudó, visszautasít minden olyan tartalmú nyílt vagy burkolt kérést, amely az előírásoktól való eltérésre irányul. Elutasítja a korrupciót, annak valamennyi formája ellen fellép. Elutasít minden olyan ajándékot, előnyt vagy szívességet, ami alkalmas lehet elfogulatlanságának kétségbevonására. Rendőri mivoltát, a tudomására jutott információkat jogtalan előny szerzésére, hátrány okozására nem használja, annak még a látszatát is elkerüli.

3. Az erőszakról

A rendőr erőszakot kivételesen, kizárólag a törvényes cél elérése érdekében, jogszerű formában és szükséges mértékben alkalmaz, törekszik a következmények mérséklésére. Kerüli a hatalmaskodást és az önkényes erőszak minden formáját.

4. A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról

A rendőr elismeri és védi az emberi méltóságot, tiszteletben tartja az emberi és a személyiségi jogokat. Elfogulatlanul jár el nemre, korra, állampolgárságra, etnikai hovatartozásra, vallási és politikai meggyőződésre, társadalmi és vagyoni helyzetre tekintet nélkül.

5. Az emberségről és a segítségnyújtásról

A rendőr a ráruházott hatalom alkalmazása során megfontolt és mértéktartó, intézkedéseit előítéletektől és indulatoktól mentesen hajtja végre, kerüli a szükségtelen konfliktusok kialakítását. Nem alkalmaz kínzást, könyörtelen, embertelen vagy megalázó bánásmódot és ezt mástól sem tűri el. Empátiával fordul embertársai felé, védelmet és segítséget nyújt a rászorulóknak.

²⁹⁴ Rédey Miklós (1916): *A rendőri szolgálat vezérfonala*. Budapest, „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság. 106-110.

²⁹⁵ A rendőri hivatás etikai kódexe. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe> (A letöltés dátuma: 2021.04.24.)

6. A bajtársiasságról

A rendőr együttműködik munkatársaival, velük kulturáltan, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés szellemében érintkezik. Önzetlen támogatást nyújt, a problémák megoldását elősegítő légkör kialakítására törekszik. Tudását, gyakorlati tapasztalatait megosztja munkatársaival. Áldozatkészen védi társai életét, testi épségét, óvja jó hírnevüket. Követi a jó példával előjárókat, elítéli az erkölcstelen magatartást tanúsítókat.

7. A felelősségről

A rendőr szolgálati feladatai végrehajtásáért, döntéseiért jogi, erkölcsi és anyagi értelemben is felelősséggel tartozik. Döntési, cselekvési kötelezettségét mindenkor késedelem nélkül, aktívan vállalja, a felelősséget másra alaptalanul nem hárítja át. Hibás döntései következményeit lehetőségei szerint orvosolja. Tudatában van annak, hogy saját személyén keresztül az egész testület megítéléséért is felelős.

8. A munka minőségéről

A rendőr jól ismeri a tevékenységét szabályozó előírásokat, munkáját lelkiismeretesen, magas színvonalon, törvényesen, szakszerűen, hatékonyan végzi. Bővíti szakmai ismereteit, fejleszti képességeit. Az elkövetett hibák elemzésével mindent megtesz azért, hogy azok ne ismétlődjenek meg.

9. Az információról

A rendőr betartja a titok- és adatvédelmi rendelkezéseket, szolgálatban és a magánéletben egyaránt. Kerül minden olyan megnyilvánulást, ami a szervezetről, annak tevékenységéről, feladatairól, valamint tagjairól félreérthető, félrevezető vagy szükségtelen információk nyilvánosságra jutását teszi lehetővé.

10. A megjelenésről

A rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet és bizalmat ébreszt. Egyenruhája és polgári öltözéke tiszta, rendezett. Munkahelyén kerüli a szélsőséges, kihívó, alkalomhoz nem illő viseletet, rendben és tisztán tartja környezetét.

11. A vezetőkről

A vezető tiszteletben tartja beosztottjai emberi méltóságát, gondoskodik róluk, megbecsüléssel és részrehajlás nélkül irányítja őket. Személyes példamutatásával is ösztönzi munkatársait, igényli és meghallgatja véleményüket, tanácsaival és iránymutatásaival segíti a munkavégzést. Betartja és betartatja a törvényeket, magas szintű követelményeket támaszt.

12. A szolgálaton kívüli magatartásról

A rendőr magánéletében is példamutató, nem sérti a közerkölcs és a jó ízlés szabályait. Lehetőségei szerint kiegyensúlyozott magánélet megteremtésére törekszik. Szabadidejében nem folytat olyan tevékenységet, amely hivatásával összeegyeztethetetlen. Úgy alakítja kapcsolatrendszerét, hogy ne kerüljön szolgálati jogosultságaival és kötelezettségeivel ellentétes függőségi helyzetbe.

13. A közbizalomról

A Rendőrség működéséhez a közbizalom elengedhetetlenül szükséges, ezért különösen károsnak tekinthetők azok a szolgálaton kívüli cselekmények, amelyek azt veszélyeztetik. A közbizalom súlyos veszélyeztetésére alkalmas magatartásnak tekinthető különösen: ha a rendőr szándékos vagy súlyos következménnyel járó gondatlan bűncselekményt követ el; ha tulajdon

elleni szabálysértést követ el; ha felettese felhívása ellenére olyan szerencsejátékot folytat, amely miatt súlyos anyagi függősége alakult ki; ha botrányos életvezetése vagy italozó életmódja miatt személyes tekintélyét környezetében elvesztette; ha kábítószerrel fogyaszt; ha bűnöző életmódot folytató személlyel nem szolgálati célú, elvtelen kapcsolatot tart fenn; ha nyilvánvalóan jogellenes szervezet rendezvényein rendszeresen megjelenik vagy annak tevékenységében részt vesz.”²⁹⁶

3. SZÁMÚ MELLÉKLET: INTERNATIONAL POLICE ASSOCIATION – IPA NEMZETKÖZI RENDŐRSZÖVETSÉG MAGYAR SEKCIÓ. ETIKAI KÓDEX²⁹⁷

„I. Az Etikai kódex fogalma, célja, hatálya

1. Az Etikai Kódex (*a továbbiakban: Kódex*) az IPA Magyar Szekció (*a továbbiakban: Magyar Szekció*), a Magyar Szekció tagszervezetei és a tagszervezetek tagjai számára határozza meg azokat a jogi normákban rögzített, vagy azokon túlmutató magatartási normákat, amelyeket az IPA nemzetközi eszméjének megvalósulása, a „Barátsággal szolgálni!” jelszó megtartása feltételez.

2. A Kódex célja, hogy meghatározza a betartandó etikai normákat, az etikai normák megszegése esetén követendő eljárást, az etikai vétségek elkövetőivel szemben alkalmazható felelősségre vonás egységes rendjét. Ennek keretében a Kódex:

- segítséget nyújt a helyes döntések, állásfoglalások kialakításához, az IPA és ezen belül a Magyar Szekció eredményes működésének biztosításához, ezen keresztül tekintélye megőrzéséhez, illetve folyamatos emeléséhez;
- megfelelő támpontokat, útmutatásokat ad a tagszervezetek és azok tagjai számára az etikailag kifogásolható magatartások, az erősítendő, illetőleg a szankcionálandó cselekedetek felismeréséhez, azok pártatlan megítéléséhez és minősítéséhez;
- morális alapot kínál a – fokozott igénybevétellel járó és etikai problémákkal is nehezített – közszolgálat ellátásához, a hivatástudat, a bajtársiasság, a segítőkészség, az egyesületi kötődés kialakulásához, illetve elmélyítéséhez;
- tartalmazza mindazon előírásokat, követelményeket, amelyek mértékül szolgálnak az érintettek számára az IPA, a Magyar Szekció és a tagszervezetek, továbbá egyéb kapcsolatrendszerek működtetéséhez, az IPA szervezeti életében és a magánéletben elvárható életvitel kialakításához, problémáik megoldásához, illetve konfliktusaik kezeléséhez;
- védelmet biztosítanak minden normakövető érintett számára, illetve hozzájárulnak az emberi méltóság megőrzéséhez és kifejtéséhez.

3. A Kódex személyi hatálya kiterjed

- a Magyar Szekció választott tisztségviselőire,
- a Magyar Szekció valamennyi tagszervezetére,
- a tagszervezetek rendes tagjaira és Baráti Kör tagjaira (továbbiakban együtt: tag)

4. A Kódex időbeli hatálya a tagszervezetek, illetve a tagok tagsági viszonya fennállásának időtartamára terjed ki.

II. Az Etikai Kódex Tartalmát Meghatározó Alapértékek, Elvárások

1. Lojalitás, motiváltság

Minden tagszervezet és a tagszervezetek tagjai, – különösen a Magyar Szekció választott tisztségviselői – felelnek az IPA, a Magyar Szekció és minden egyes tagszervezet jó hírnevéért

²⁹⁶ A rendőri hivatás etikai kódexe. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe> (A letöltés dátuma: 2021.04.24.)

²⁹⁷ International Police Association - Magyar Szekció Servo per amikeco Barátsággal szolgálni. Etikai kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

és a nyilvánosság előtt is megvédik azt. Cselekedeteikkel erősítik a belső egységet. Elfogadják és betartják a Magyar Szekció Alapszabályában megfogalmazottakat.

2. Törvényesség

A tagszervezetek és azok tagjai az alapszabályban foglaltakat, semmilyen szándékkal, semmiféle jogtalan előny elérése érdekében nem lépik át.

3. Tisztesség, tisztelet

A tagok tanúsítsanak olyan feddhetetlen magatartást, mely az IPA tekintélyét nem csorbítja. Viselkedésükben tartózkodjanak a szélsőségektől. Mások iránt tanúsítsanak kellő figyelmet, udvariasságot, tiszteletet, kerüljék a személyeskedést, az intrikus magatartást, mások becsmérést, lejáratását. Minden esetben törekedjenek az együttműködésre, a problémák közös megoldására, egymás érdekeinek figyelembe vételére, a konfliktusok elkerülésére.

4. Atláthatóság

Minden felmerülő kérdést, – legyen az tagfelvétel, az egyesület gazdálkodásához kapcsolódó dolog, stb.- a Magyar Szekció Alapszabályának, a hatályos jogszabályoknak megfelelően, a valóságnak megfelelően, naprakészen kell rögzíteni, dokumentálni.

5. Társadalmi elfogadottság erősítése

A rendes tagok – a rendőrség, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: bázis szervek) Alapszabályban rögzített állománya – különleges közszolgálatot látnak el, ezért magatartásukra az állampolgárok megkülönböztetett figyelmet fordítanak. A Magyar Szekció, és a tagszervezetek, mint a bázis szervek dolgozóit tömörítő társadalmi szervezet különösen fontos szerepet tölt be a tagságot adó bázis szervek, valamint az állampolgárok, a civil szféra közötti közvetítésben. A Magyar Szekció csak úgy érheti el a célját, ha tagjaival kapcsolatban magas szintű morális elvárásokat támaszt.

6. Együttműködés, emberség, segítségnyújtás

A tag, akár a Magyar Szekció, akár tagszervezete képviselőjében, akár egyénként építhet, ápolhat baráti, szakmai kapcsolatokat magyar és külföldi IPA szervezetek tagjaival, képviselheti itthon vagy külföldön tagszervezetét vagy a Magyar Szekciót. A személyes találkozások vagy látogatások során kerülje azokat a megnyilatkozásokat, amelyek tagszervezete vagy a Magyar Szekció érdekeit sértik, annak tekintélyére, megítélésére negatívak lehetnek. A tag együttműködik a többi IPA taggal, velük kulturáltan, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés szellemében érintkezik, feléjük empátiával fordul.

7. Diszkriminációmentesség

A tag elismeri és védi az emberi méltóságot, tiszteletben tartja az emberi és személyiségi jogokat. Az IPA világszervezetén belül ellenez mindenféle megkülönböztetést, legyen az nem, faj, nemzetiség, felekezet, rendfokozat.

8. Politikamentesség

Az IPA egyik alapelve a politikamentesség. A tag kötelessége tartózkodni az IPA nemzetközi, a Magyar Szekció, illetve a tagszervezetek rendezvényein a politikai jellegű megnyilatkozásoktól, pártpolitikai gyűléseken, rendezvényeken a párt nevében vagy érdekében az IPA nemzetközi szervezetét, a Magyar Szekciót illetve tagszervezeteit, mint szervezetet nem használhatja fel.

9. A Kódex taxatív nem sorolja fel az összes lehetséges etikai vétséget. Ezért ha felmerül az etikai vétség alapos gyanúja, és a Kódex nem tartalmaz olyan alapértéket, elvárást, amely egyértelműen illik a kifogásolt magatartásra, akkor a Magyar Szekció Etikai Bizottságának (továbbiakban: Etikai Bizottság) kell a kérdésben állást foglalnia, hogy közvetlenül vagy áttételesen sérti-e az adott magatartás az alapértékek, elvárások valamelyikét.

III. Az Etikai Eljárás Szabályai

1. Ezen Kódex alapján etikai eljárás akkor indítható, ha a Kódex hatálya alá tartozó tagszervezet, vagy tag

- az alapértékek vagy elvárások valamelyikét megszegte,

- az IPA nemzetközi szabályai, a Magyar Szekció Alapszabálya vagy Gazdálkodási Szabályzata ellen vétett,
- Magyarország hatályos büntető jogszabályait szándékosan megszegte, és ezt a bíróság jogerős ítéletében kimondta

és

- az etikai vétséget az Etikai Bizottságnál vagy a Magyar Szekció Elnökségénél (továbbiakban: Elnökség) jelezték,
- különböző tagszervezetek tagjai közötti etikai vétség merült fel,
- az etikai vétség kivizsgálását a tag kapcsán illetékes tagszervezet etikai bizottsága/elnöksége valamely okból nem vállalta,
- amennyiben az etikai eljárást az Elnökség kezdeményezte,
- amennyiben az etikai vétséget a Magyar Szekció választott tisztségviselője e minőségében követte el,
- amennyiben az etikai vétség a Magyar Szekció tevékenységét érinti.

2. Az etikai eljárás írásbeli bejelentés alapján, az elnökség ezzel egyetértő döntését követően indítható. Amennyiben az etikai vétséget a Magyar Szekció valamelyik választott szerve észleli, haladéktalanul javaslatot tesz az Elnökség felé az eljárás megindítására.

3. Az etikai vétség kivizsgálására, a III. fejezet 1. pontjában meghatározott esetekben az Etikai Bizottság jogosult.

4. Az etikai eljárást az elnökségi döntést követő 5 munkanapon belül az Etikai Bizottság elrendeli. Az elrendelés előtt az Etikai Bizottságnak vizsgálni kell, hogy jogosult-e az eljárás lefolytatására. Ennek hiányában az eljárás alapjául szolgáló iratokat az eljárás lefolytatására jogosult tagszervezet felé meg kell küldeni.

5. Az etikai eljárás lefolytatásának határideje 30 naptári nap, amelyet az Etikai Bizottság elnöke egy alkalommal, további 30 naptári nappal meghosszabbíthat.

6. Az etikai eljárás megindításáról az eljárással érintettet az eljárás megindításával egy időben az Etikai Bizottságnak írásban értesítenie kell.

7. Az Etikai Bizottságnak az eljárás megindításakor vizsgálni kell, hogy tagjaival szemben nem áll-e fenn összeférhetetlenség. Amennyiben az Etikai Bizottság valamely tagja összeférhetetlenség miatt nem vehet részt az etikai eljárás során, úgy helyettesítéséről – a Magyar Szekció valamely elnökségi tagja delegálásával – a Magyar Szekció elnöke dönt.

8. Nem vehet részt az etikai eljárásban az Etikai Bizottság tagjaként

- az eljárás kezdeményezője,
- az eljárásban meghallgatott személy,
- az eljárás alá vont,
- az eljárás alá vonttal azonos tagszervezet tagja,
- akitől az ügy elfogulatlan elbírálása egyéb okból nem várható.

9. Az Etikai Bizottság a bejelentőt szóban vagy írásban meghallgatja és felkéri a bizonyítékok csatolására.

10. Az Etikai Bizottság az etikai vétség kivizsgálása során önállóan is bizonyítékokat gyűjthet más személyek meghallgatásával, tőlük bizonyítékok bekérésével. Az Etikai Bizottság a Magyar Szekciótól, tagszervezeteitől, és az IPA tagoktól iratok, bizonyítékok átadását kérheti a vizsgálat lefolytatásához.

11. Az etikai eljárásról, az annak során történt meghallgatásról, az egyes eljárási cselekményekről az Etikai Bizottság jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvet az Etikai Bizottság valamennyi tagja, valamint az adott eljárás cselekménynél jelenlevők mindegyike, minden oldalán aláírja. Az eljárás alá vont jogosult a jegyzőkönyvre megjegyzéseit, indítványait rávezetni.

12. Az Etikai Bizottság az eljárás során köteles megfontolni az eljárás alá vont indítványainak végrehajtását. Amennyiben annak elutasítása mellett dönt, azt írásban megindokolva, az eljárás alá vonttal közölni kell.

13. Az Etikai Bizottság a vizsgálat végeztével megállapíthatja etikai vétség elkövetését, etikai vétség elkövetésének hiányát, azt, hogy a beszerzett adatok alapján a vétség nem bizonyítható, bűncselekmény elkövetésének gyanúját.

14. Az eljárás alá vont, illetve az egyéb személyek meghallgatáskor legalább az Etikai Bizottság két tagjának kell jelen lennie.

15. Az Etikai Bizottság a III. fejezet 13. pontjában meghatározott döntését mindhárom tag jelenlétében hozza meg. A döntést a bizottság indokolni köteles. A döntés meghozatalakor a szavazati arányt rögzíteni kell.

16. Bármelyik tag jogosult különvéleményét a döntést tartalmazó iraton, írásban, álláspontjával megindokolva rögzíteni. A döntést az Etikai Bizottság az Elnökségnek küldi meg. A döntésről szóló iratban az Etikai Bizottság javaslatot tesz az elkövetett etikai vétség miatti szankcióra a taggal szemben.

17. Az Elnökség az Etikai Bizottság döntését és javaslatát megvizsgálja, és határozatot hoz, melynek során nincs kötve az Etikai Bizottság etikai vétséget megállapító és szankciót indítványozó javaslatának tartalmához. A határozatot – az Etikai Bizottság egyidejű értesítése mellett – az eljárás alá vontnak meg kell küldeni.

18. Az etikai eljárás iratait az eljárás befejezését követően az Etikai Bizottság irattárban történő elhelyezés céljából megküldi a Magyar Szekció Nemzeti Irodájának.

19. Az Etikai Bizottság előtti megjelenés nem kötelező. A bejelentő, a meghallgatni kívánt személy, illetve az eljárás alá vont távolmaradása nem akadályozza az eljárás lefolytatását.

IV. Szankciók

1. Az Etikai bizottság javaslata alapján az Elnökség

- szóbeli figyelmeztetést alkalmazhat,
- írásbeli figyelmeztetést alkalmazhat,
- a Magyar Szekció tisztségviselője megbízásának visszavonását kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tagszervezet tagsági jogainak ideiglenes felfüggesztését kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tagszervezet kizárását kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tag kizárását kezdeményezheti az illetékes tagszervezetnél.

2. A Szankció meghozatala során az Elnökségnek mérlegelni kell

- a cselekmény súlyosságát,
- az elkövető javára írható enyhítő körülményeket, ill. a terhére róható súlyosító körülményeket,
- az IPA, a Magyar Szekció illetve az érintett tagszervezet életére és hírnevére vonatkozó érdekeket.

3. Amennyiben az Elnökség az Etikai Bizottság megállapításai alapján bűncselekmény gyanúját állapítja meg, feljelentést tesz az illetékes szervnél.

4. A tagszervezet kizárására irányuló Elnökségi javaslat esetén az Alapszabályban meghatározottak szerinti módon a kérdésben a rendes Küldöttgyűlés dönt. Amennyiben a tagsági viszony fenntartása súlyosan veszélyezteti az IPA vagy a Magyar Szekció érdekeit, úgy az Alapszabályban meghatározottak szerint rendkívüli Küldöttgyűlést kell összehívni. Ez utóbbi esetben az Elnökség jogosult, egyhangú határozatával a tagszervezet tagsági jogait felfüggeszteni.

5. A tag kizárására vonatkozó döntés meghozataláig az Elnökség a tagszervezetnél kezdeményezheti a tag tagsági viszonyának felfüggesztését.

V. Jogorvoslati Lehetőség

I. Az Etikai Kódex Fogalma, Célja, Hatálya

1. Az Etikai Kódex (a továbbiakban: Kódex) az IPA Magyar Szekció (a továbbiakban: Magyar Szekció), a Magyar Szekció tagszervezetei és a tagszervezetek tagjai számára határozza meg azokat a jogi normákban rögzített, vagy azokon túlmutató magatartási normákat, amelyeket az IPA nemzetközi eszméjének megvalósulása, a „Barátsággal szolgálni!” jelszó megtartása feltételez.

2. A Kódex célja, hogy meghatározza a betartandó etikai normákat, az etikai normák megszegése esetén követendő eljárást, az etikai vétségek elkövetőivel szemben alkalmazható felelősségre vonás egységes rendjét. Ennek keretében a Kódex:

- segítséget nyújt a helyes döntések, állásfoglalások kialakításához, az IPA és ezen belül a Magyar Szekció eredményes működésének biztosításához, ezen keresztül tekintélye megőrzéséhez, illetve folyamatos emeléséhez;
- megfelelő támpontokat, útmutatásokat ad a tagszervezetek és azok tagjai számára az etikailag kifogásolható magatartások, az erősítendő, illetőleg a szankcionálandó cselekedetek felismeréséhez, azok pártatlan megítéléséhez és minősítéséhez;
- morális alapot kínál a – fokozott igénybevétellel járó és etikai problémákkal is nehezített – közszolgálat ellátásához, a hivatástudat, a bajtársiasság, a segítőkészség, az egyesületi kötődés kialakulásához, illetve elmélyítéséhez;
- tartalmazza mindazon előírásokat, követelményeket, amelyek mértékül szolgálnak az érintettek számára az IPA, a Magyar Szekció és a tagszervezetek, továbbá egyéb kapcsolatrendszerek működtetéséhez, az IPA szervezeti életében és a magánéletben elvárható életvitel kialakításához, problémáik megoldásához, illetve konfliktusaik kezeléséhez;
- védelmet biztosítanak minden normakövető érintett számára, illetve hozzájárulnak az emberi méltóság megőrzéséhez és kifejtéséhez.

3. A Kódex személyi hatálya kiterjed

- a Magyar Szekció választott tisztségviselőire,
- a Magyar Szekció valamennyi tagszervezetére,
- a tagszervezetek rendes tagjaira és Baráti Kör tagjaira (továbbiakban együtt: tag)

4. A Kódex időbeli hatálya a tagszervezetek, illetve a tagok tagsági viszonya fennállásának időtartamára terjed ki.

II. Az Etikai Kódex Tartalmát Meghatározó Alapértékek Elvárások

1. Lojalitás, motiváltság

Minden tagszervezet és a tagszervezetek tagjai, – különösen a Magyar Szekció választott tisztségviselői – felelnek az IPA, a Magyar Szekció és minden egyes tagszervezet jó hírnevéért és a nyilvánosság előtt is megvédik azt. Cselekedeteikkel erősítik a belső egységet. Elfogadják és betartják a Magyar Szekció Alapszabályában megfogalmazottakat.

2. Törvényesség

A tagszervezetek és azok tagjai az alapszabályban foglaltakat, semmilyen szándékkal, semmiféle jogtalan előny elérése érdekében nem lépik át.

3. Tisztesség, tisztelet

A tagok tanúsítsanak olyan feddhetetlen magatartást, mely az IPA tekintélyét nem csorbítja. Viselkedésükben tartózkodjanak a szélsőségektől. Mások iránt tanúsítsanak kellő figyelmet, udvariasságot, tiszteletet, kerüljék a személyeskedést, az intrikus magatartást, mások becsúszását, lejáratását. Minden esetben törekedjenek az együttműködésre, a problémák közös megoldására, egymás érdekeinek figyelembe vételére, a konfliktusok elkerülésére.

4. Atláthatóság

Minden felmerülő kérdést, – legyen az tagfelvétel, az egyesület gazdálkodásához kapcsolódó dolog, stb.- a Magyar Szekció Alapszabályának, a hatályos jogszabályoknak megfelelően, a valóságnak megfelelően, naprakészen kell rögzíteni, dokumentálni.

5. Társadalmi elfogadottság erősítése

A rendes tagok – a rendőrség, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: bázis szervek) Alapszabályban rögzített állománya – különleges közszolgálatot látnak el, ezért magatartásukra az állampolgárok megkülönböztetett figyelmet fordítanak. A Magyar Szekció, és a tagszervezetek, mint a bázis szervek dolgozóit tömörítő társadalmi szervezet különösen fontos szerepet tölt be a tagságot adó bázis szervek, valamint az állampolgárok, a civil szféra közötti közvetítésben. A Magyar Szekció csak úgy érheti el a célját, ha tagjaival kapcsolatban magas szintű morális elvárásokat támaszt.

6. Együttműködés, emberség, segítségnyújtás

A tag, akár a Magyar Szekció, akár tagszervezete képviselőjében, akár egyénként építhet, ápolhat baráti, szakmai kapcsolatokat magyar és külföldi IPA szervezetek tagjaival, képviselheti itthon vagy külföldön tagszervezetét vagy a Magyar Szekciót. A személyes találkozások vagy látogatások során kerülje azokat a megnyilatkozásokat, amelyek tagszervezete vagy a Magyar Szekció érdekeit sértik, annak tekintélyére, megítélésére negatívak lehetnek. A tag együttműködik a többi IPA taggal, velük kulturáltan, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés szellemében érintkezik, feléjük empátiával fordul.

7. Diszkriminációmentesség

A tag elismeri és védi az emberi méltóságot, tiszteletben tartja az emberi és személyiségi jogokat. Az IPA világszervezetén belül ellenez mindenféle megkülönböztetést, legyen az nem, faj, nemzetiség, felekezet, rendfokozat.

8. Politikamentesség

Az IPA egyik alapelve a politikamentesség. A tag kötelessége tartózkodni az IPA nemzetközi, a Magyar Szekció, illetve a tagszervezetek rendezvényein a politikai jellegű megnyilatkozásoktól, pártpolitikai gyűléseken, rendezvényeken a párt nevében vagy érdekében az IPA nemzetközi szervezetét, a Magyar Szekciót illetve tagszervezeteit, mint szervezetet nem használhatja fel.

9. A Kódex taxatív nem sorolja fel az összes lehetséges etikai vétséget. Ezért ha felmerül az etikai vétség alapos gyanúja, és a Kódex nem tartalmaz olyan alapértéket, elvárást, amely egyértelműen illik a kifogásolt magatartásra, akkor a Magyar Szekció Etikai Bizottságának (továbbiakban: Etikai Bizottság) kell a kérdésben állást foglalnia, hogy közvetlenül vagy áttételesen sérti-e az adott magatartás az alapértékek, elvárások valamelyikét.

III. Az Etikai Eljárás Szabályai

1. Ezen Kódex alapján etikai eljárás akkor indítható, ha a Kódex hatálya alá tartozó tagszervezet, vagy tag

- az alapértékek vagy elvárások valamelyikét megszegte,
- az IPA nemzetközi szabályai, a Magyar Szekció Alapszabálya vagy Gazdálkodási Szabályzata ellen vétett,
- Magyarország hatályos büntető jogszabályait szándékosan megszegte, és ezt a bíróság jogerős ítéletében kimondta

és

- az etikai vétséget az Etikai Bizottságnál vagy a Magyar Szekció Elnökségénél (továbbiakban: Elnökség) jelezték,
- különböző tagszervezetek tagjai közötti etikai vétség merült fel,
- az etikai vétség kivizsgálását a tag kapcsán illetékes tagszervezet etikai bizottsága/elnöksége valamely okból nem vállalta,
- amennyiben az etikai eljárást az Elnökség kezdeményezte,

- amennyiben az etikai vétséget a Magyar Szekció választott tisztségviselője e minőségében követte el,
 - amennyiben az etikai vétség a Magyar Szekció tevékenységét érinti.
2. Az etikai eljárás írásbeli bejelentés alapján, az elnökség ezzel egyetértő döntését követően indítható. Amennyiben az etikai vétséget a Magyar Szekció valamelyik választott szerve észleli, haladéktalanul javaslatot tesz az Elnökség felé az eljárás megindítására.
 3. Az etikai vétség kivizsgálására, a III. fejezet 1. pontjában meghatározott esetekben az Etikai Bizottság jogosult.
 4. Az etikai eljárást az elnökségi döntést követő 5 munkanapon belül az Etikai Bizottság elrendeli. Az elrendelés előtt az Etikai Bizottságnak vizsgálni kell, hogy jogosult-e az eljárás lefolytatására. Ennek hiányában az eljárás alapjául szolgáló iratokat az eljárás lefolytatására jogosult tagszervezet felé meg kell küldeni.
 5. Az etikai eljárás lefolytatásának határideje 30 naptári nap, amelyet az Etikai Bizottság elnöke egy alkalommal, további 30 naptári nappal meghosszabbíthat.
 6. Az etikai eljárás megindításáról az eljárással érintettet az eljárás megindításával egy időben az Etikai Bizottságnak írásban értesítenie kell.
 7. Az Etikai Bizottságnak az eljárás megindításakor vizsgálni kell, hogy tagjaival szemben nem áll-e fenn összeférhetetlenség. Amennyiben az Etikai Bizottság valamely tagja összeférhetetlenség miatt nem vehet részt az etikai eljárás során, úgy helyettesítéséről – a Magyar Szekció valamely elnökségi tagja delegálásával – a Magyar Szekció elnöke dönt.
 8. Nem vehet részt az etikai eljárásban az Etikai Bizottság tagjaként
 - az eljárás kezdeményezője,
 - az eljárásban meghallgatott személy,
 - az eljárás alá vont,
 - az eljárás alá vonttal azonos tagszervezet tagja,
 - akitől az ügy elfogulatlan elbírálása egyéb okból nem várható.
 9. Az Etikai Bizottság a bejelentőt szóban vagy írásban meghallgatja és felkéri a bizonyítékok csatolására.
 10. Az Etikai Bizottság az etikai vétség kivizsgálása során önállóan is bizonyítékokat gyűjthet más személyek meghallgatásával, tőlük bizonyítékok bekérésével. Az Etikai Bizottság a Magyar Szekciótól, tagszervezeteitől, és az IPA tagoktól iratok, bizonyítékok átadását kérheti a vizsgálat lefolytatásához.
 11. Az etikai eljárásról, az annak során történt meghallgatásról, az egyes eljárási cselekményekről az Etikai Bizottság jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvet az Etikai Bizottság valamennyi tagja, valamint az adott eljárás cselekménynél jelenlevők mindegyike, minden oldalán aláírja. Az eljárás alá vont jogosult a jegyzőkönyvre megjegyzéseit, indítványait rávezetni.
 12. Az Etikai Bizottság az eljárás során köteles megfontolni az eljárás alá vont indítványainak végrehajtását. Amennyiben annak elutasítása mellett dönt, azt írásban megindokolva, az eljárás alá vonttal közölni kell.
 13. Az Etikai Bizottság a vizsgálat végeztével megállapíthatja
 - etikai vétség elkövetését,
 - etikai vétség elkövetésének hiányát,
 - azt, hogy a beszerzett adatok alapján a vétség nem bizonyítható,
 - bűncselekmény elkövetésének gyanúját.
 14. Az eljárás alá vont, illetve az egyéb személyek meghallgatáskor legalább az Etikai Bizottság két tagjának kell jelen lennie.
 15. Az Etikai Bizottság a III. fejezet 13. pontjában meghatározott döntését mindhárom tag jelenlétében hozza meg. A döntést a bizottság indokolni köteles. A döntés meghozatalakor a szavazati arányt rögzíteni kell.

16. Bármelyik tag jogosult különvéleményét a döntést tartalmazó iraton, írásban, álláspontjával megindokolva rögzíteni. A döntést az Etikai Bizottság az Elnökségnek küldi meg. A döntésről szóló iratban az Etikai Bizottság javaslatot tesz az elkövetett etikai vétség miatti szankcióra a taggal szemben.

17. Az Elnökség az Etikai Bizottság döntését és javaslatát megvizsgálja, és határozatot hoz, melynek során nincs kötve az Etikai Bizottság etikai vétséget megállapító és szankciót indítványozó javaslatának tartalmához. A határozatot – az Etikai Bizottság egyidejű értesítése mellett – az eljárás alá vontnak meg kell küldeni.

18. Az etikai eljárás iratait az eljárás befejezését követően az Etikai Bizottság irattárban történő elhelyezés céljából megküldi a Magyar Szekció Nemzeti Irodájának.

19. Az Etikai Bizottság előtti megjelenés nem kötelező. A bejelentő, a meghallgatni kívánt személy, illetve az eljárás alá vont távolmaradása nem akadályozza az eljárás lefolytatását.

IV. Szankciók

1. Az Etikai bizottság javaslata alapján az Elnökség

- szóbeli figyelmeztetést alkalmazhat,
- írásbeli figyelmeztetést alkalmazhat,
- a Magyar Szekció tisztségviselője megbízásának visszavonását kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tagszervezet tagsági jogainak ideiglenes felfüggesztését kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tagszervezet kizárását kezdeményezheti a Küldöttgyűlésnél,
- az érintett tag kizárását kezdeményezheti az illetékes tagszervezetnél.

2. A Szankció meghozatala során az Elnökségnek mérlegelni kell

- a cselekmény súlyosságát,
- az elkövető javára írható enyhítő körülményeket, ill. a terhére róható súlyosító körülményeket,
- az IPA, a Magyar Szekció illetve az érintett tagszervezet életére és hírnevére vonatkozó érdekeket.

3. Amennyiben az Elnökség az Etikai Bizottság megállapításai alapján büncselekmény gyanúját állapítja meg, feljelentést tesz az illetékes szervnél.

4. A tagszervezet kizárására irányuló Elnökségi javaslat esetén az Alapszabályban meghatározottak szerinti módon a kérdésben a rendes Küldöttgyűlés dönt. Amennyiben a tagsági viszony fenntartása súlyosan veszélyezteti az IPA vagy a Magyar Szekció érdekeit, úgy az Alapszabályban meghatározottak szerint rendkívüli Küldöttgyűlést kell összehívni. Ez utóbbi esetben az Elnökség jogosult, egyhangú határozatával a tagszervezet tagsági jogait felfüggeszteni.

5. A tag kizárására vonatkozó döntés meghozataláig az Elnökség a tagszervezetnél kezdeményezheti a tag tagsági viszonyának felfüggesztését.

V. Jogorvoslati Lehetőség

1. Az etikai eljárásban megszületett javaslat alapján hozott elnökségi döntéssel szemben az érintett a Küldöttgyűléshez fordulhat.

2. Amennyiben a Küldöttgyűlés a jogorvoslati kérelmet elutasítja, illetve amennyiben az Elnökség javaslata alapján a tagszervezet kizárása mellett dönt, és e döntéssel a tagszervezet nem ért egyet, úgy a hatályos magyar jogszabályokban meghatározott jogorvoslati utat veheti igénybe.

3. Amennyiben a tagszervezet, illetve a tag bejelenti, hogy jogorvoslati lehetőséggel kíván élni, úgy tag esetében a IV. fejezet 5. pontja szerint kezdeményezni kell tagsági viszonyának felfüggesztését, tagszervezet esetében pedig az Elnökségnek kell döntést hozni a kérdésben a IV. fejezet 4. pontja alapján.

VI. Záró Rendelkezések

1. Az Etikai Kódex II. fejezetében foglalt Alapértékeket és Elvárásokat, minden újonnan belépő taggal meg kell ismertetni.

2. Az Etikai Kódexet a Küldöttgyűlés /2013. (. .) számú határozatával elfogadta, és az az elfogadás napjától hatályos.

1. Az etikai eljárásban megszületett javaslat alapján hozott elnökségi döntéssel szemben az érintett a Küldöttgyűléshez fordulhat.

2. Amennyiben a Küldöttgyűlés a jogorvoslati kérelmet elutasítja, illetve amennyiben az Elnökség javaslata alapján a tagszervezet kizárása mellett dönt, és e döntéssel a tagszervezet nem ért egyet, úgy a hatályos magyar jogszabályokban meghatározott jogorvoslati utat veheti igénybe.

3. Amennyiben a tagszervezet, illetve a tag bejelenti, hogy jogorvoslati lehetőséggel kíván élni, úgy tag esetében a IV. fejezet 5. pontja szerint kezdeményezni kell tagsági viszonyának felfüggesztését, tagszervezet esetében pedig az Elnökségnek kell döntést hozni a kérdésben a IV. fejezet 4. pontja alapján.

VI. Záró Rendelkezések

1. Az Etikai Kódex II. fejezetében foglalt Alapértékeket és Elvárásokat, minden újonnan belépő taggal meg kell ismertetni.

2. Az Etikai Kódexet a Küldöttgyűlés /2013. (. .) számú határozatával elfogadta, és az az elfogadás napjától hatályos.”²⁹⁸

4. SZÁMÚ MELLÉKLETEK: MRK MELLÉKLETEK

Rendvédelmi hivatásetikai kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata

A Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex preambuluma szerint, a Magyar Rendvédelmi Kar tagjainak elsődleges feladata az állampolgárok és a nemzeti közösség hűséges, pártatlan, törvényes szolgálata. A Magyar Rendvédelmi Kar tagjai egyéni és közösségi felelősségük tudatában, az emberi méltóság és más alapvető jogok tiszteletben tartása mellett eljárásaikban juttatják érvényre a közjót, a „Jó állam” gyakorlati megvalósítása érdekében.²⁹⁹ Továbbá hivatkozva a „Hszt. 2015. évi XLII. törvény 292. § (4) bekezdés 9. pontjában és a Magyar Rendvédelmi Kar Alapszabályának II. 2. b) pontjában kapott felhatalmazás alapján megalkotja a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódexet és az Etikai Eljárási Szabályzatot”³⁰⁰ A vonatkozó törvény hivatkozott pontja ekképpen szól „megalkotja a hivatásetikai részletszabályokat, az e törvényben meghatározott keretek között kialakítja az etikai eljárás rendszerét, valamint lefolytatja az etikai eljárásokat.”³⁰¹ felmerülhet a kérdés, hogy vajon a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és az Etikai Eljárási Szabályzat megalkotása óta eltelt mintegy egy év alatt mennyi és milyen jellegű eljárásokat folytattak le.

„A Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex célja, hogy összefoglalja és meghatározza mindazon magatartási és viselkedési követelményeket, amelyek: - segítséget nyújtanak a helyes döntések, állásfoglalások, magatartások és tevékenységek kialakításához, az érintett szervezetek eredményes működésének biztosításához, ezen keresztül pedig társadalmi tekintélyük megőrzéséhez, továbbá folyamatos emeléséhez, - megfelelő támpontokat, útmutatásokat adnak a munkatársaknak és vezetőiknek az etikailag megerősíthető vagy kifogásolható magatartások, az elismerendő, 3 illetőleg a szankcionálandó cselekedetek megalapozásához, azok pártatlan

²⁹⁸ International Police Association - Magyar Szekció Servo per amikeco Barátsággal szolgálni. Etikai kódex. https://ipa-hungary.hu/?page_id=409 (A letöltés dátuma: 2022. 06. 19.)

²⁹⁹ Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata. http://www.rendvedelmikar.hu/letoltes/document/document_327.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.21.) 2.

³⁰⁰ Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata. i. m. 2.

³⁰¹ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény. (A letöltés dátuma: 2022. 08. 12.)

megítéléséhez és minősítéséhez, - morális alapot kínálnak a – fokozott igénybevétellel járó és etikai problémákkal is nehezített – közszolgálat ellátásához, a hivatástudat, a segítőkészség, a szervezeti kötődés kialakulásához, elmélyítéséhez, - tartalmazzák mindazon előírásokat, követelményeket, amelyek mértékül szolgálnak az érintettek számára munkahelyi és egyéb kapcsolatrendszerük működtetéséhez, továbbá a munkahelyen és a magánéletben elvárható életvitel kialakításához, problémáik megoldásához, konfliktusaik kezeléséhez, - védelmet biztosítanak minden normakövető számára, illetve hozzájárulnak az alapvető jogok és az emberi méltóság megőrzéséhez és kifejezéséhez.”³⁰² „A Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex személyi hatálya kiterjed az MRK tagságra.”³⁰³

Az etikai eljárásról

Az etikai eljárásra vonatkozó szabályokat a jelenleg is hatályos Hszt.-ban lettek rögzítve – a honlap szerint – garanciális okokból, amely az etikai vétség fogalmát is meghatározza. Az etikai vétség gyanúja esetén az MRK a tagja ellen etikai eljárást folytat le. Az etikai vétség meghatározása a Hszt. 297. § (4) bekezdése szerint a következő: „Etikai vétséget követ el az, aki a 14. § rendelkezéseit, a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódexnek a rendvédelmi szerv hivatásos vagy rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állományára vonatkozó előírásait, valamint az Alapszabály vagy az Etikai Eljárási Szabályzat rendelkezéseit megszegi.” Ugyanezen szakasz (5) bekezdése foglalja magában az etikai eljárás eredménye alapján az MRK a hivatásos állomány tagjával szemben: „fegyelmi eljárást kezdeményez a fegyelmi jogkör gyakorlójánál, javaslatot tesz az állományilletékes parancsnoknak a kifogástalan életvitel ellenőrzésének kezdeményezésére, figyelmeztetést vagy megrovást alkalmaz, vagy megszünteti az etikai eljárást”. Az etikai vétséget a Hszt. 14. § szerint határozza meg, amelynek (1) bekezdése: „A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei a hivatásos állomány tagjai tekintetében különösen a hűség, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a méltóság és a tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat, a szakszerűség, az együttműködés és az arányosság.” E szakasz (3) bekezdése szerint: „Az (1) bekezdésben meghatározottakon kívül a vezetői beosztást betöltőkkel és a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló vezetőkkel szemben támasztott további etikai alapelvek a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.”³⁰⁴

Az etikai vétség fogalma az MRK Eljárási Szabályzata szerint: „a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja, továbbá rendvédelmi igazgatási alkalmazott foglalkoztatottja – amennyiben a Hszt. hivatásetikai normáinak, a Hivatásetikai Kódexnek, az Alapszabálynak vagy az Eljárási Szabályzatnak – a rá vonatkozó előírásait megszegi, etikai vétséget követ el. Etikai vétségért való felelősséget kizárólag az Eljárási Szabályzat szerinti eljárásban lehet megállapítani. Etikai vétség mind szándékos, mind gondatlan magatartással elkövethető.”(MRK Doktár 2012-2020: 65)

Az etikai vétség miatt indított eljárás lefolytatása kizárólag az Etikai Bizottság (EB) hatáskörébe tartozik, adott ügyben három tagú Etikai Tanács (ET) jár el, amelynek elnökét és tagjait elnökét és tagjait az EB elnöke jelöli ki. Az etikai eljárás megindítása szerint ugyanabban az ügyben kizárólag egy etikai eljárás indítható, egy eljárás során több etikai vétség bírálható el. Etikai eljárás megindításának nincs helye, ha ugyanazon ügyben büntető, szabálysértési, fegyelmi vagy méltatlansági eljárás van folyamatban (MRK Doktár 2012-2020: 67).

A Méltatlansági eljárásról

³⁰² Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata. http://www.rendvedelmikar.hu/letoltes/document/document_327.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.21.) 2-3.

³⁰³ Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és a Magyar Rendvédelmi Kar Etikai Eljárási Szabályzata. http://www.rendvedelmikar.hu/letoltes/document/document_327.pdf (A letöltés dátuma: 2022.07.21.) 3.

³⁰⁴ Hszt. (A letöltés dátuma és egyben jelenleg hatályos: 2022.08.22.)

A Hszt. XVII. fejezete, vagyis a 222-224.§ foglalja magában és határozza meg a méltatlansági eljárás rendjét. A vonatkozó szakasz visszautal a jelen törvény 86.§-ra, amely a következőképpen a méltatlanná válás az állományilletékes parancsnok, táborkok elleni eljárás esetében a miniszter méltatlansági eljárás keretében állapíthatja meg. A 86.§ (2) d) pontja „*a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált, mert szolgálaton kívül olyan cselekményt követett el, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteteti és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa*”(Hszt).

„A méltatlansági eljárás keretében a további hivatásos szolgálatra való méltatlanságot megalapozza, ha a hivatásos állomány tagja a szolgálaton kívül olyan magatartást tanúsít, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteteti és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa.

Méltatlansági eljárás esetében érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

- méltatlanná válás megállapítása, mely döntéssel szemben önálló jogorvoslat nincs;
- a döntés alapján meghozott szolgálati viszonyt megszüntető állományparanccsal szemben panasz benyújtása;
- a panasz elutasítása esetén becsületbíróági eljárás kezdeményezése;
- munkaügyi bíróági eljárás.”(Lippai-Kardos, 2021: 480)

A Becsületbíróági eljárásról

A Hszt. 225. §-a rendelkezik róla, amely szerint a hivatásos állomány kérheti a becsületbíróági eljárás összehívását, ha a szolgálati viszonyával vagy fegyelmi ügyben kapcsolatban a Hszt. szerinti esetekben az ügyében érdemi határozat ellen benyújtott panaszát elutasították, vagy a panasz benyújtásának lehetőségét e törvény kizárja (Lippai-Kardos, 2021).

A Becsületbíróóság a Hszt. új elemeként 2016. január 1.-i hatállyal jelent meg annak önálló XVIII. fejezeteként a 225-227.§-ban, amellyel együtt kapott feladatot az MRK is a jogalkotótól. A rendvédelmi egészségkárosodási kereset kiegészítés és a rendvédelmi egészségkárosodási járadék 2017. január 1-vel került bevezetésre a rendvédelmi életpálya keretében, amelynek célja a hivatásos szolgálat során bekövetkező rendkívüli események, élethelyzetek – baleset vagy betegségek miatti egészségügyi alkalmatlanság hatékony kezelése (MRK, Doktár, 2012-2020). A Becsületbíróóság összehívásának kezdeményezése két okból kifolyólag lehetséges: jogorvoslati eljárás és egészségkárosodási ellátásra jogosultság megállapításából.

A Becsületbíróóság elé kerülő ügyek a Magyar Rendvédelmi Kar honlapján található dokumentumtárban elérhető Magyar Rendvédelmi Kar 2012-2020. közötti beszámolója szerint a következőképpen alakult:

Az elérhető táblázatok közül a jelen kutatás szempontjából releváns Rendőrségi tagozat hatáskörébe tartozó ügyek alakulását gyűjtöttem ki:

Év	Minősítés	Méltatlanság	Fegyelmi	Eg. kár.
2016	-	4	7	nem volt ilyen
2017	-	4	6	14
2018	1	5	9	52
2019	-	2	4	82
2020	-	1	-	119

A beszámolóban elérhető a Rendőrségi Tagozaton kívül a Hivatásos Katasztrófavédelmi Tagozat, Büntetés-végrehajtási Tagozat, Polgári Nemzetbiztonsági Szolgálatok Tagozat és az Országgyűlési Őrség Tagozat. Ezen kívül a Magyar Rendvédelmi Kar, Nemzeti Adó-és Vámhivatal Tagozat adatai ebben a dokumentumban nem voltak elérhetőek. A fentiekből

megállapítható, hogy a Becsületbírósi eljárásainak túlnyomó része, amely több, mint 80-90%-át az egészségkárosodási ellátással kapcsolatos ügyek tették ki.

A Becsületbírósi jogintézményről és annak működéséről *Lippai Zsolt és Kardos Sándor* ír „A Becsületbírósi működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében” című tanulmányában. Amelyben a Becsületbírósi jelenlegi rendszerét megelőző történelmi előzményeket, a megalakulásának körülményeit, a Becsületbírósi működését meghatározó alapvető jogkört, tevékenységet és az azóta eltelt öt év tapasztalatait fejtik ki és értékelik (Lippai-Kardos, 2021).

Mind a három eljárás etikai, méltatlansági, és becsületbírósi eljárásokról mind a törvényben és az MRK honlapján is lehet még olvasni, ennek a kutatásnak nem célja a teljes körű megismerése, hanem mindinkább a megalakulása, az eljárás bemutatása a célja és az alapvető működési elvére történő rálátás.

5. SZÁMÚ MELLÉKLET: CODE OF CONDUCT FOR LAW ENFORCEMENT OFFICIALS³⁰⁵ (A RENDÉSZETI TISZTVESELŐK MAGATARTÁSI KÓDEXE)

1. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselői számára mindenkor a hatályos jogszabályok szerint kell eljárnia és a törvény által rájuk rótt köteleiséget a közösség szolgálatával és annak minden állampolgárának védelmével a jogellenes cselekményekkel szemben kell eljárniuk és összhangban kell lenniük a hivatásuk által meghatározott magasfokú felelősséggel.

2. *cikk:* Feladatuk ellátása során a bűnüldöző szervek tisztviselői tiszteletben tartják és védik az emberi méltóságot, valamint fenntartják és védik minden személy emberi jogait.

3. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselői csak akkor alkalmazhatnak erőszakot, ha az feltétlenül szükséges és csak a feladatuk ellátásához szükséges mértékben.

4. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselőinek birtokában lévő bizalmas jellegű ügyeket bizalmasan kell kezelni, kivéve, ha a köteleesség teljesítése vagy az igazságszolgáltatás szükségletei szigorúan mást követelnek meg.

5. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselői nem alkalmazhatnak, nem ösztönözhetnek vagy tűrhetnek kínzást vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést, továbbá nem hivatkozhatnak felsőbb utasításra vagy olyan kivételes körülményekre, mint a hadiállapot vagy annak veszélye, a nemzetbiztonságot fenyegető veszély, belső politikai instabilitás vagy bármely más közveszélyhelyzet, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés igazolására.

6. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselői biztosítják az őrizetükben lévő személyek egészségének teljes körű védelmét, és különösen azonnali intézkedéseket tesznek az orvosi ellátás biztosítása érdekében, amikor csak szükséges.

7. *cikk:* A bűnüldöző szervek tisztviselői nem követhetnek el korrupciós cselekményeket. Szigorúan fellépnek és küzdenek minden ilyen cselekmény ellen.

8. *cikk:* A bűnüldöző tisztviselők tiszteletben tartják a törvényt és e kódexet. Lehetőségeikhez mértén megakadályozzák és szigorúan szembeszállnak azok megsértésével. Azok a bűnüldöző tisztviselők, akiknek okuk van feltételezni, hogy e kódex megsértése történt vagy erre irányuló tevékenység készülődik, jelenteniük kell az ügyet felettes hatóságaiknak, és

³⁰⁵ rendészeti tisztviselők magatartási kódexe

szükség esetén más megfelelő hatóságoknak vagy felülvizsgálati vagy jogorvoslati hatáskörrel felruházott szervezeteknek.”³⁰⁶

6. SZÁMÚ MELLÉKLET: LAW ENFORCEMENT CODE OF ETHICS (A BŰNÜLDÖZÉS ETIKAI KÓDEXE)

„Rendvédelmi tisztként alapvető kötelességem a közösség szolgálata, az élet és vagyon védelme érdekében; megvédeni az ártatlanokat a megtévesztéstől, a gyengéket az elnyomástól vagy megfélemlítéstől; a békéseket az erőszaktevőktől és a rendbontóktól; valamint tiszteletben tartom mindenkinek az egyenlőséghez és igazsághoz való alkotmányos jogát.

A magánéletemben példamutatóan élek, a szolgálatban bátor nyugalmat tanúsítok a veszéllyel, a gúnyolódással vagy a nevetséggel szemben, ennek érdekében önmérsékletet gyakorlok és folyamatosan ügyelek mások jólétére. A gondolataimban és tetteimben becsületes, mind a magánéletemben és a hivatalos életemben egyaránt. Példamutatóan betartom a törvényeket és a saját szolgálati helyem előírásait. Bármi olyat látok vagy hallok, ami bizalmas jellegű, vagy amit a hivatalos minőségemben bíztak rám, mindig megőrzöm a titkát, kivéve, ha kötelességem teljesítéséhez szükséges annak közlése. A szolgálati feladataim ellátása során soha nem engedem, hogy személyes érzések, előítéletek, politikai meggyőződések, törekvések, ellenségeskedések vagy barátságok befolyással legyenek a döntéseimre. A bűnözést megalkuvás nélkül és a bűnözők kíméletlen üldözése mellett udvariasan és ennek megfelelően hajtom végre. A törvényt félelem, szívesség vagy rosszindulat nélkül hajtom végre és soha nem alkalmazok szükségtelen erőszakot és soha nem fogadok el hálapénzt. A hivatali jelvényt a közbizalom jelképeként ismerem el és elfogadom, mint közbizalmat, amelyet mindaddig megtartok, amíg hű maradok a rendőri szolgálat etikájához.

Soha nem veszek részt korrupciós vagy vesztegetési cselekményekben és nem tűröm el más rendőrök ilyen cselekményeit. Együttműködöm minden törvényesen felhatalmazott szervvel és azok képviselőivel az igazságszolgáltatás érdekében. Tudom, hogy egyedül én vagyok a felelős saját szakmai teljesítményem színvonaláért és minden ésszerű lehetőséget megragadok arra, hogy tudásom és hozzáértésem szintjét növeljem és javítsam. Folyamatosan e célok és eszmények elérésére törekszem; Isten előtt választott hivatásomnak, a bűnildözésnek szentelem magam.”³⁰⁷

³⁰⁶ *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (1979) <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx> 1979.12.17. (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)

³⁰⁷ *Law Enforcement Code of Ethics - Rendőretikai kódex* (1957) <https://www.theiacp.org/resources/law-enforcement-code-of-ethics> 1957. október (A letöltés dátuma: 2018.12.01.)

7. SZÁMÚ MELLÉKLET: AZ ALAPVETŐ FOGALMAK ÁTTEKINTÉSE³⁰⁸

Rend: „Á.: valamely szabálynak, törvénynek megfelelő állapot. Az élet alapvető teremtőképességének azon megnyilvánulása, amikor a konstans feltételek, befolyásoló tényezők a hatékony mindennapi tevékenységekhez szükséges ismert, elvárt helyükön vannak, valamint jól, legalább zavartalanul működnek. Tört.: Tomcsányi értelmezésében „a természeti, társadalmi és az állami élet tárgyi és személyi elemeinek, tényezőinek valamiféle belső szükségességből, indokoltságból folyó elhelyezkedése, összefüggése, kapcsolata, s az összefüggés céljának megfelelő érvényesülése, életfolyamata”. (Tomcsányi 1933)” (Boda, 2019, 460.)

Rendészet: „A rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása. »A rendészet olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.« (Szamel 1990, 30.)” (Finszter, 2018, 33.)

„(1) a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek olyan rendeltetészerű tevékenysége, megnyilvánulása, amely az állami és társadalmi → rend védelmét, a jogszabályok megtartását, a jogsértések megelőzését, elhárítását, a megsértett jogrend helyreállítását hivatott biztosítani leginkább igazgatási, legvégső esetben pedig → kényszerítő eszközökkel. (2) A ~ olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott → közrend, → közbiztonság megóvását jelenti. Ebben a megközelítésben mivel a rendvédelmi szervek rendészeti tevékenységet végeznek, egyúttal rendészeti szerveknek is tekinthetők. Rendészeti tevékenységet széles körben ellátnak más ágazathoz tartozó szervek is, pl. építésrendészet, üzemrendészet, → ebrendészet, ezért a ~ ilyen értelemben tágabb a rendvédelem fogalmánál, a közigazgatás egy sajátos része. (3) A közigazgatás azon része, amelynek küldetése az → állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak, ill. alapvető értékeinek az oltalmazása, az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása, akár legitim fizikai → erőszak alkalmazásával is. Mivel az igényelt → biztonság megteremtése rendkívül komplex,

³⁰⁸ Rendészettudományi szaklexikon (2019), Boda József főszerkesztő, Budapest, Dialóg Campus Kiadó. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14690/743_Rendeszettudomyanyi_Szaklexikon_e_2020_04_28_.pdf;jsessionid=F5BEB17F8983D3DE535832054A144F53?sequence=5 (A letöltés dátuma: 2022. május 31.)

szerteágazó tevékenység, ezért csak társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. (4) A ~ a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, és mint közhatalmi tevékenységnek feladata a kialakult rend, szabályok megvédelmezése, tiltó, korlátozó, kötelező rendészeti közigazgatási cselekmények ellátása. A rendészeti igazgatás Európa abszolút monarchiáinak késői korszakában alakult ki a maga teljes differenciáltságában. A ~ a mai modern társadalomban olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott közrend, közbiztonság megóvását jelenti, azaz mindazoknak a → veszélyeknek, jogsértéseknek az elhárítását, megelőzését, amelyek a közrendet, közbiztonságot, köznyugalmat veszélyeztetik, ill. zavarják.” (Boda, 2019, 461.)

**Rendészetfogalmak
története:**

„a rendészet története során a rendészeti fogalom folyamatosan változott. Korszakonként a főbb rendészeti fogalmak szerepeltek: 1. „A → rendészet feladata, a köznyugalom, közbiztonság és a közrend biztosítása, továbbá a közönséget és annak egyes tagjait fenyegető veszélyek elhárítása érdekében a szükséges intézkedések megtétele” (Allgemeine Landrecht 1794) 2. Pauler meghatározása szerint „az állam végczéljai létesítésére, a jogsértések lehetőleg megelőzésére, a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárítására, azok káros következményeinek megszüntetése szükséges; az e cél közvetlen elérésére alakított intézetek a rendészet köréhez számítanak; a rendészeti politika, vagy rendészettan annál fogva azon elvek rendszeres foglalatja, melyek szerint a belbátorságot és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményeik megszüntetendők”. (Pauler 1865); 3. Stein szerint a rendészet alatt „mindazon formákat értendők, amelyekben általában a kormány az igazgatásba avatkozik”. (Stein 1871) 4. Grünwald szerint „a → rendészet az állam azon tevékenységét jelenti, mellyel a külső lét biztonságát szolgálja, ami az emberi fejlődés fő feltételeinek egyike, és ezt megadja az állam polgárainak. A rendészet tárgya tehát: valamely közveszélyes tényező, s feladata a védelem e tényező hatása ellen.” (Grünwald 1884); 5. Knetty szerint „→ rendészet alatt ma a közigazgatásnak rendőri természetű, preventív jellegű működését értjük, mely a jog és minden közérdekű rendet, előzetes intézményekkel és intézkedésekkel biztosítani, azokat bárhonnan eredő, megzavarások, veszélyek, károsításoktól megóvni

hivatott”. (Knetty 1905); 6. A korabeli Rendőri lexikon szerint „→ rendészet alatt értjük az állam belügyi igazgatásának a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló, kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenységét. A rendészet tehát állami feladat. A többi igazgatási ágaktól független, és önálló.” (Rédey–Laky 1909); 7. Az államigazgatási tevékenységnek arra a körére szorítják, amely a társadalom külső rendjének közvetlen biztosítására, megoltalmazására irányul. A Révai Nagy Lexikon a → rendészet tartalmán a következőket értette: 7.1. „országhatár rendben tartása és az állami címer használatának ügyei; 7.2. népességi rendben tartás, (állami anyakönyvvezetés, állampolgári ügyek, névváltozás, költözködés); 7.3. egyesülés és gyülekezés; 7.4. sajtórendészet; 7.5. államellenes mozgalmak figyelemmel kísérése és ellenőrzése; 7.6. közbiztonság és közrend megóvása az emberekkel szemben; 7.7. erkölcsrendészet; 7.8. építkezésrendészet; 7.9. tűz- és robbanószerek rendészete; 7.10. cselédügy; 7.11. közegészségügy rendészet.” 8. Magyary megközelítése, rendészetten „a közrendnek az egyesek által való megzavarása elleni védekezést értendő. A → rendészet a közigazgatásnak egyik ága, amelynek hatásköre a → közigazgatás minden más ágába belenyúlik, ezért tartozik az általános igazgatáshoz, de célja határozottan körül van írva: az általános nyugalom, biztonság és a rend biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem védő, elhárító tevékenység. Ebben is különbözik a szakirányú közigazgatástól, amelynek pozitív feladatai vannak.” (Magyary 1942); 9. Szamel szerint a → rendészet úgy határozható meg, mint „olyan állami tevékenység, amely a → közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul”. (Szamel 1972); 10. Katona értelmezése: „a → rendészet a → közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartások, események, veszélyek megakadályozására, elhárítására, a megzavart → rend helyreállítására irányuló tevékenység.” (Katona 2004); 11. Sallai féle meghatározásban a → rendészet „az állam belügyi igazgatásának a → közrend és a → közbiztonság fenntartására irányuló kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenysége”. (Sallai 2015)” (Boda, 2019, 461–462.)

Rendészeti képzés:

„szakmai jellegű ismeretek, készségek – teljesítőképes szaktudás – megszerzésének és az elvárt szemlélet elsajátításának, alakításának, a személyiségjellemzők formálásának iskolai rendszerben vagy azon kívül szervezett körülmények között megvalósuló célirányos

folyamata az arra vonatkozó szakmai vagy képzési program alapján, amely a sikeres vizsgát követő rendészeti → szakképzettség megszerzésével lehetőséget teremt a munkavállalásra, annak folyamatos gyakorlására, konkrét rendészeti jellegű feladatok legalább elvárható, hatékony vagy magasabb szintű teljesítésére. Más megközelítésben a ~ előre megtervezett, módszeres, többféle feladatszeria végrehajtásán, átszarmaztatásán keresztül megvalósuló tudatos, ellenőrzött és értékelt felkészítő/fejlesztő tevékenység, amelynek keretében konkrét rendészeti jellegű munkafeladatok végrehajtásához szükséges és elvárt, teljesítőképes szaktudás, az ágazatra jellemző kompetenciák kialakítása, megerősítése és a rendészeti szemlélet formálása, gyarapítása történik az oktatás (tanítás/tanulás), valamint a nevelés (magatartás- és személyiségformálás) útján azzal a céllal, hogy képzésben részt vevő személy alkalmassá váljék valamely → munkakör, szakmai tevékenységi kör, ill. tevékenység hatékony ellátására. A ~ az oktatáshoz, a tanítási és tanulási folyamatokhoz szorosan kapcsolódó kategória, lehetővé teszi azok sajátos funkciójának, céljának kifejezését.” (Boda, 2019, 470.)

Rendészeti nevelés:

„a rendészeti pályára készülőkkel és hallgatókkal való foglalkozás sajátos formája, más elnevezéssel rendészeti magatartás- és személyiségformálás. A ~ különböző módszerei és eszközei elősegítik az érintettek szervezeti szocializációját, hivatástudatának kialakítását, a rendvédelmi szervek etikai és fegyelmi normáinak megismerését és elfogadását.” (Boda, 2019, 472.)

Rendészeti oktatás:

„(1) leginkább iskolákban, oktatási központokban zajló pedagógiai tevékenységek meghatározott rend szerinti sorozata, amelyek célja, hogy az oktatásban részt vevő személy olyan szakmai tudást, speciális kompetenciákat, értékeket és képességeket sajátítson el, ill. fejlesszen ki, amelyek meghatározóan a rendészeti ágazat tevékenységi területeire vonatkoznak, és lehetővé teszik a szakmai jellegű problémák széles körének meghatározását, elemzését és megoldását. A ~ általában megfelelő elméleti alapok, fogalmi és jogi keretlehetőségek megismertetésével alapozza meg, segíti elő a praxisorientált rendészeti szakképzettség kialakulását, megerősítését. (2) A nevelő (személyiségfejlesztő) tevékenységnek az a része, amely főként a rendészeti ismeretek elsajátítása, a szakmai műveltség megszerzése és az intellektuális képességek kialakítása révén járulhat hozzá adott rendvédelmi szerv tevékenysége eredményességéhez. A rendészeti jellegű oktatás szerves része az állami oktatási

rendszernek, ugyanakkor több kisebb-nagyobb sajátosság jellemzi, legfőképpen rendeltetésében.” (Boda, 2019, 472.)

Rendészettudomány: „Finszter Géza szerint ~ „az állam- és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A ~ sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A ~ rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát.” (Finszter 2014)” (Boda, 2019, 480.)

Rendőri: „Rő.: az a személy, aki rendőri szakképesítése birtokában, esküje szellemében, különleges jogviszony keretében, adott rendőri → szervezet tagjaként gyakorolja e szakmával/hivatással együtt járó jogokat, teljesíti a kötelezettségeket, továbbá az elvárásoknak megfelelően végzi a → rendőrség számára jogszabályban meghatározott a saját munkaterületére vonatkozó részteendőket. Többek között bűnüldözési feladatokat lát el (megelőzi és felderíti a → bűncselekményeket, szabálysértéseket), védi a → közrendet és a → közbiztonságot (közrendvédelmi, közlekedés-, igazgatás- és határrendészeti feladatokat teljesít), továbbá általános szolgálati feladatokat is végez. Felkészültségéből adódóan képes a rendszeresített eszközöket kezelni, használni, adminisztratív, ügykezelési feladatokat végezni, szervezeten belül és kívül kommunikálni, államigazgatási és rendészeti feladatokat teljesíteni, → különleges jogrend időszakában feladatokat ellátni, vezetési, szervezési és ellenőrzési feladatokat megoldani, → adatokat, → információkat elemezni, értékelni. Tört.: (1) a rendőri szolgálatot végrehajtó, erre a feladatra speciálisan felkészített, sajátos jogállású személy. Korszakonként más-más városokban, településeken eltérő módon nevezték meg őket: → bakter, darabont, poroszló, hajdú, perzekutor, → csendbiztos, csákányos, tizedes, fertálmester. „A ~ a törvények és rendeletek végrehajtó közege, a személy és vagyonbiztonság, valamint a közrend őre.” (Laky 1906) (2) 1927–1931 között kiadott rendőri periodika. (→ Rendőrségi folyóiratok)” (Boda, 2019, 484.)

Rendőrállam: „a modern → rendészet kialakulása előtti időszakra jellemző helyzet, ill. állapot, amelyben az uralkodó gondoskodik az alattvalóiról, és a polgárok minden viszonyát szabályozza.” (Boda, 2019, 484.)

Rendőri igazságérzet: „szakmatörténeti kategória, Laky szerint „a → rendőr minden jelentésében, megnyilvánulásában csak a legtisztább igazság és valódi tényállás előadására hivatkozhat”. (Laky 1906)” (Boda, 2019, 485.)

Rendőri oktatás:

„szakmatörténeti meghatározás. „Azon elméleti és gyakorlati szakismeretek szervezett keretekben történő átadása, amelyek a rendőri állomány sikeres és megfelelő színvonalú szolgálatellátását segítik elő.” (Laky 1906) A századfordulóig kizárólag szóbeli frontális oktatás folyt, ezt követően jelentek meg az első írott tananyagok.” (Boda, 2019, 486.)

Rendőri professzionalizmus:

„a → rendőrség mindennapi működésének, hatékonysági mutatói egyik fontos feltétele, amelynek következtében a rendőrségi alkalmazott jól átlátható és megalapozott, részben különleges ismeretek (kompetenciák) birtokában, sajátos cselekvési formák keretében, mesteri módon végzi mindennapi alaptevékenységét, továbbá korszerű, hatékony szakmaiság, racionalitás és állandó megújulás jellemzi. A ~, a fegyelmezett szolgálatellátás, az etikus hivatásgyakorlás elengedhetetlen feltételei a fegyveres szervek és az → állampolgárok súrlódásmentes együttműködésének. A rendőrségi szervezetben dolgozók professzionalizmusának szükségessége először az 1930-as években merült fel. August Vollmer (1876–1955), a 20.század elejének meghatározó kriminológiai szakembere és a Los Angeles-i rendőrkapitányság vezetője reformálta meg a képzést annak érdekében, hogy a rendőrség magasabb színvonalon tudja végezni a munkáját. Jelentős rendőrségi tapasztalatai alapján a modernizációban, a képzettség emelésében, a szakértelem elsődlegességében és a technikai fejlesztésben látta a rendőri munka hatékonyságának növelését. Szerinte a professzionalizmus az az érték, amelynek érvényesítése a színvonal javításához és jobb közbiztonsághoz vezet. Elképzeléseit a „The Police and Modern Society ” (A rendőrség és a modern társadalom) c., 1936-ban megjelent művében foglalta össze.” (Boda, 2019, 486-487.)

Rendőri szolgálat:

„Magyary meghatározása szerint „legáltalánosabb értelemben a rendőri személyzet minden tagjának mindennemű hivatalos szolgálata. Szorosabb értelemben: foganatosító rendőri szerveknek, az ún. rendőrközegeknek szolgálata, amellyel végrehajtják, foganatosítják a rendőrhatalóság rendelkezését.” (Magyary 1935)” (Boda, 2019, 487.)

Rendőrség:

„A rendőrség az a közigazgatási hatóság, amelynek feladata az állami impériumból nyert legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában rendészeti igazgatás teljesítése.” (Finszter, 2018,)

„Rsz.: közigazgatási feladatokat is ellátó fegyveres rendvédelmi szerv, amely egymástól elkülönült, négy önálló feladat és hatáskörrel, valamint

intézményrendszerrel rendelkezik. Ezek: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és büntető feladatokat ellátó szerv (NVSZ), az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF), valamint a terrorizmust elhárító szerv (TEK). A ~ rendeltetészerű feladatainak ellátását szolgálati ágakra, szolgálatokra ésszakszolgálatokra tagozódva látja el. Tört.: (1) Block szerint a ~ „a közhatalomnak az a része, mely arra hivatott, hogy a személyeket és dolgokat ótalmazza mindazon támadások és bajok ellen, melyeket emberi okosság meggátolhat, vagy legalább enyhíthet. Fenntartani a közrendet, ótalmazni a tulajdont és az egyéni szabadságot, ügyelni a közérkölciségre, biztosítani a közegészséget, ezek a rendőrség gondjaira bízott főtárgyak.” (Block 1877) (2) Kedvessy meghatározása szerint „~ alatt kell érteni a törvényhatóságok azon kebelbeli hivatalát, melynek feladata a jólét előmozdítása, rend és biztonság fenntartására nemkülönben az ezeket fenyegető veszélyek elhárítása céljából, akár emberi cselekvés vagy mulasztásból akár pedig természet elemeitől származnak – megállapított országos és helyi rendszabályokat végrehajtani illetőleg, azok megtartása fölött őrködni, és a vétségek bűntények elkövetőit nyomozni, elfogni és a törvényszék elé állítani.” (Kedvessy 1872) (3) Illyefalvi szerint „a ~ az államnak a jogrendet egyes esetekben közvetlenül fenyegető, már előtérbe lépett veszélyek és támadások elhárítására irányuló kényszerhatalmát alkalmazó szerve.” (Illyefalvi 1908) (4) A korabeli Rendőrségi lexicon szerint „a ~ az állami és a közrend fenntartására hivatott polgári intézmény, melynek őrségi személyzete szigorú, katonai fegyelmi szabályok alatt áll.” (Rédey-Laky 1903)” (Boda, 2019, 487.)

**Rendőrség
államosítása:**

„az állam politikai, jogi, társadalmi és más viszonyokba történő, egyoldalú beavatkozásának egyike, amelynek eredményeként az eredetileg decentralizált fővárosi, vidéki, funkcionális és más rendőrségek központosított és egységes állami rendőrségként működtek tovább. A ~-ának három kiemelkedő időpontja ismert. Az első, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc időszakára esett, amikor Szemere Bertalan belügyminisztersége alatt egy egységes magyar rendőrséget akartak létrehozni Hajnik Pál vezetésével. Ez a törekvés az ismert történelmi okok, a honvédő harcok miatt nem tudott megvalósulni. A második 1873, amikor a fővárosi egyesítéséről szóló törvény rendelkezett a Fővárosi Rendőrség államosításáról. A harmadik fő dátum 1919, amikor egy hosszú folyamat eredményeként, az 5047/1919. M.E. rendeletével a vidéki rendőrségeket, a

Fővárosi Rendőrséget és a Határrendőrséget Magyar Királyi Állami Rendőrség néven egységes állami rendőrséggé szervezték, és a magyar → állam centralizáló törekvései révbe értek.” (Boda, 2019, 487-488.)

Rendőrségi folyóiratok:

„a budapesti, később az országos rendőrség szakmai és ismeretterjesztő periodikái. Fontosabb ~ok (időrendben): 1. Közbiztonság (1869–1870), 2. Közrendészeti Lap (1870–1875); 3. Rendőri Lapok (1882–1883); 4. Hivatalos Rendőri Közlöny (1884–1896); 5. Rendőri Lapok (1894–1907, majd Közbiztonság néven 1907–1929, ill. 1934–1939); 6. Rendőri Közlöny (1896–1919); 7. A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség hivatalos lapja (1903–1913); 8. A Rendőr (1913–1914); 9. A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség hivatalos lapja (1914–1918); 10. Rendőrségi Lapok (1914–1928); 11. A Budapesti Magyar Államrendőrség hivatalos lapja (1918–1919); 12. A Rend (1921–1927); 13. Detektív Szemle (1923–1928); 14. Rendőrségi Szemle (1924–1925), (1953–1963); 15. Magyar Detektív (1926–1934); 16. Rendőr (1927–1931); 17. Magyar Rendőr (1934–1944); 16. Magyar Rendőr (1947–1991).” (Boda, 2019, 489-490.)

Rendőrségi reform:

„az új társadalmi szerepeknek megfelelő → rendőrség kialakítására irányuló mozgalom és folyamat elnevezése. Az első ~ az 1930-as években alakult, válaszként a nagy gazdasági világválság és a szesztilalom után kialakult → válsághelyzetre. A szesztilalom idején ugyanis a rendőrség nagymértékben korrumpálódott és politikailag függő helyzetbe került. A második ~ a → bűnözés elleni → háború és a rendfenntartás közötti társadalmi szerepváltás idején, az 1960-as években kezdődött, és az 1970-es években bontakozott ki. A harmadik ~ az 1990-es években kezdődött, és mindmáig a community policing követelményeinek megfelelően alakul.” (Boda, 2019, 490.)

Rendvédelem:

„(1) az állam közigazgatási belső védelmi ágazataihoz tartozó állami szervek minden olyan céltudatos tevékenysége, mely az ország jogszabályokkal határolt, alkotmányos belső rendjét biztosítja, védelmezi, ha indokolt, a legsúlyosabb kényszerrel (fegyverekkel) is. (2) A rendészet egyik, a közjoghoz kapcsolódó azon ága, melynek keretében az állam (főleg annak államigazgatási szervei) szervezeten fellépnek a közrendre, részben a közbiztonságra veszélyes cselekmények felderítése, megelőzése, megakadályozása vagy végső esetben a legsúlyosabb kényszerítő eszközzel (lőfegyverrel is) történő megtörése érdekében. (3) A rendvédelmi szerveknek jogi rend, az

állam és polgárai biztonsága, a közrendközbiztonság fenntartása, védelme céljából folytatott tevékenységeinek összessége. Tehát a közrendre és közbiztonságra irányuló meghatározott célú – fenntartó-védelmező, megelőző, akadályozó-megfosztó, eredeti helyzetet visszaállító állami tevékenység, mely a közigazgatáson belül olyan közhatalmi, jogalkalmazó tevékenységet jelent, amely során az erre hivatott szervek a jogszabályok betartására készítetik, ha szükséges, kényszerítik a jogsértő személyeket és szervezeteket.” (Boda, 2019, 491-492.)

Rendvédelmi

Hivatásetikai Kódex:

„írásos formában rögzített elvi szabályrendszer a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai számára, amely olyan alapszabályokat tartalmaz, amelyek igazodnak a különleges közszolgálati jogviszonyhoz, e hivatás alapkövetelményeihez és annak kötelező jogi jellegű előírásaival együtt, egymást erősítve érvényesülhetnek. A ~ célja, rendeltetése, hogy „zsinórmértékként” irányt mutasson mind a szolgálatban, mind az azon kívüli időben történő magatartásra, viselkedésre vonatkozóan. Az abban megfogalmazottak megsértése etikai vétségnek számít. A ~ az alábbi tartalmakat érinti: 1. törvényesség, a köz és az → állampolgárok szolgálata, a tisztesség követelménye; 2. professzionizmus, minőségi munkavégzés, felelősségvállalás, konstruktív kritikai attitűd, innováció. A ~ mellett – és azzal szoros összhangban – a rendőri hivatás etikai kódexe is létezik és érvényesül.” (Boda, 2019, 492.)

8. SZÁMÚ MELLÉKLETEK: AZ ESKÜSZÖVEGEK

„Én N. N. mint nyitravárosi rendőr esküszöm az elő Istenre, hogy Nyitraváros bel- és külterületén a személy- és vagyónbiztonságot békét és közrendet teljes tehetségemhez képest fenntartandom, s annak megsértését meggátlandom, a szolgálatot szabályszerű elbocsáttatásom előtt el nem hagyom előjáróim és felebbvalóimnak feltétlenül engedelmeskedem, általában a városi rendőr minden kötelességét mint ezt a törvény és felebbvalóim hivatalos utasítása élembe szabják, félretéve minden kedvezést, vagy szeretetet, félelmet, haragot vagy rosszakaratot, híven és pontosan teljesítendem. Isten engem úgy segítjen!” Lásd: Utasítás a Nyitravárosi Rendőrség számára (1886). Nyitra: Nyomtatott özv. Neugebauer Annánál. 5-10.

„Én N. N. az 1881: XXI. t.-c. alapján kinevezett fővárosi m. kir. rendőr, esküszöm az elő Istenre, hogy Ő cs. es kir. apostoli felségéhez és az ország alkotmányához hű leszek, hogy a fő- es székvárosi rendőrség területén a személyes vagyón-biztonságot, a békét es közrendet teljes tehetségemhez képest fenntartandom s annak megsértését meggátlandom, a szolgálatot felmondás nélkül s a felmondási idő letelte előtt el nem hagyandom s általában a fővárosi m. kir. rendőr minden kötelességet, mint azt a törvény s felebbvalóim utasításai élembe szabják, félretéve minden kedvezést, vagy szeretetet, félelmet, haragot vagy rosszakaratot, híven és pontosan teljesítendem. Isten engem úgy segítjen.” Lásd: Rédey Miklós (1916): A rendőri szolgálat vezérfonala. Budapest, Pátria. 8-9.

„Én N.N. esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre, hogy Magyarországhoz és annak alkotmányához, Magyarország kormányzójához hű leszek, Magyarország törvényeit és törvényes szokásait, valamint az alkotmányos kormány rendeleteit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm és hivatali kötelességeimet pontosan lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segítjen!” Lásd: Rédey (1923): i. m. 132. Az ekkor érvényben lévő szolgálati szabályzatban is ez az esküszöveg található. Lásd 39,820/1921. B.M. számú rendelet, 914.

A belügyminiszter 242.051/1949. IV/1. b. B.M. számú rendelete Rendőrségi eskü letétele tárgyában „A Magyar Népköztársaság alkotmánya törvénybeiktatást nyert, ezért elrendelem, hogy a rendőrség I., II/A., II/B., III., IV. és VI/A. állománycsoportba sorolt tagjai jelen rendelettel kiadott esküt haladéktalanul tegyék le. A rendőrségi eskü szövege a következő: *Én a dolgozó magyar nép fia esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges rendőre leszek. A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és törvényes rendeleteihez híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Előjáróim és felebbvalóim parancsainak engedelmeskedem. Esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem és vérem feláldozásával is. Esküszöm, hogy előjáróinkat, parancsnokainak, zászlóinkat és bajtársaimat megvédem, fegyvereimet és egyéb harci eszközeimet el nem hagyom. A rendőri ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Beosztottaimról legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a népek szabadságának harcosává nevelem. A rendőrségi és más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. A szolgálati és állami titkot híven megtartom.*

Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok. Ha pedig a törvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtsa a Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.” Lásd: Rendőrségi Közlöny. Rendkívüli szám. 5. évfolyam 22. szám; Belügyminisztérium Kiadó 1949. szeptember 13.

„Én....., a dolgozó magyar nép fia, esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek. A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány rendelkezéseihez híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem.

Esküszöm, hogy hazámnak, a szocializmust építő Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell, életem és vérem feláldozásával is.

Esküszöm, hogy elöljáróinkat, zászlóinkat és elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom.

A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudomásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a proletár internacionalizmus harcosává nevelem.

Az állami és más népi vagyont megőrzőm és megőriztetem. Az államtitkot és a szolgálati titkot híven megőrzőm. Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltóan viselkedem, becsülettel élek és halok. Ha pedig a törvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtson a Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.” Lásd: A rendőrség szolgálati szabályzata. Belügyminisztérium. Szám: 10-21/2/1968.; A Belügyminisztérium kiadványa 1968. 6-7. o.

„Én.....a dolgozó magyar nép fia, esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek. A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez, és egyéb jogszabályaihoz híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem. Esküszöm, hogy hazámnak, a Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem feláldozásával is. Esküszöm, hogy elöljáróinkat, zászlóinkat, elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem, és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudomásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a népek szabadságának harcosává nevelem. Az állami és más népi vagyont megőrzőm és megőriztetem. Az államtitkot és a szolgálati titkot híven megtartom. Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltóan viselkedem, becsülettel élek és halok. Ha pedig eskümet megszegem, sújtson a népköztársaság törvénye, és dolgozó népünk megvetése.” Lásd: A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1977. számú parancsa a rendőrség szolgálati Szabályzata kiadásáról. Budapest, 1977. május 23-án. Rendőrség szolgálati szabályzata. Szám: 10-22/7/1977. Belügyminisztérium.

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1977. számú PARANCSA a rendőrség Szolgálati Szabályzata kiadásáról Budapest, 1977. május 23-án „A rendőrség Szolgálati Szabályzatát – a rendőrségről szóló 39/1974. (XI.1.) MT.sz. rendelet alapján – kiadom. A Szolgálati Szabályzatban foglaltak elsajátítása, betartása és alkalmazása érdekében megparancsolom, az eskü szövege a következő:

„Én.....a dolgozó magyar nép fia, esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek. A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez, és egyéb jogszabályaihoz híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem. Esküszöm, hogy hazámnak, a Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem feláldozásával is. Esküszöm, hogy elöljáróinkat, zászlóinkat, elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem, és a fegyelmet minden törvényes

eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a népek szabadságának harcosaivá nevelem. Az állami és más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. Az államtitkot és a szolgálati titkot híven megtartom. Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltóan viselkedem, becsülettel élek és halok. Ha pedig eskümet megszegem, sújtson a népköztársaság törvénye, és dolgozó népünk megvetése.” Lásd: Rendőrség szolgálati szabályzata. Szám: 10-22/7/1977. Belügyminisztérium. 1977.

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 24/1985. számú PARANCSA a Magyar Népköztársaság Rendőrsége Szolgálati Szabályzata kiadásáról Budapest, 1985. július 9. Az eskü szövege a következő volt:

„Én a dolgozó magyar nép fia esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges öre leszek. A Magyar Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és egyéb jogszabályaihoz híven, törvényeihez és egyéb jogszabályaihoz híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem. Esküszöm, hogy hazámnak, a Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének tántoríthatatlan védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell, életem feláldozásával is. Esküszöm, hogy elöljáróimat, zászlónkat, elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom.

A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem, és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a népek szabadságának harcosaivá nevelem. Az állami és a más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. Az államtitkot és a szolgálati titkot híven megtartom. Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltóan viselkedem, becsülettel élek és halok. Ha pedig eskümet megszegem, sújtson a Magyar Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.” Lásd: A rendőrségi eskü és változásai 1945-től napjainkig. Belügyi Szemle. XXVII. (1989) 8. szám. 85.

A kortárs rendőr esküszövege a jelenleg hatályos *A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról*. 2015. évi XLII. törvény 44.§ (2) bekezdésében található és ekképpen hangzik:

„Én becsületesemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy Magyarországhoz és annak Alaptörvényéhez hű leszek; jogszabályait megtartom és másokkal is megtartatom, szolgálati kötelezettségemet, ha kell, életem kockáztatásával is teljesítem; elöljáróim parancsainak engedelmeskedem, alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom; hivatásomat a magyar nemzet javára gyakorolom. (Az eskütevő meggyőződése szerint:) Isten engem úgy segítse!” Lásd: A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. 2015. évi XLII. törvény 44.§ (2) bekezdésében foglaltak szerint. (Jelenleg hatályos állapota szerint: 2022.01.30.)